TİHEK
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

ÇOCUK HAKLARINA İLİŞKİN

KURUL KARARLARI SEÇKİSİ

2022 2023 2024 2025

İÇİNDEKİLER

Giriş iii

2022 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

2022-385 Sayılı Karar 3
2022-792 Sayılı Karar 17

2023 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

2023-464 Sayılı Karar 31
2023-523 Sayılı Karar 45
2023-844 Sayılı Karar 59
2023-1072 Sayılı Karar 73

2024 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

2024-262 Sayılı Karar 93
2024-312 Sayılı Karar 105
2024-313 Sayılı Karar 121
2024-401 Sayılı Karar 149
2024-663 Sayılı Karar 163
2024-666 Sayılı Karar 185
2024-669 Sayılı Karar 199
2024-671 Sayılı Karar 215
2024-673 Sayılı Karar 231
2024-759 Sayılı Karar 241
2024-930 Sayılı Karar 259
2024-1122 Sayılı Karar 271
2024-1123 Sayılı Karar 285
2024-1138 Sayılı Karar 301
2024-1140 Sayılı Karar 321
2024-1144 Sayılı Karar 333
2024-1214 Sayılı Karar 351
2024-1222 Sayılı Karar 375

2025 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

2025-65 Sayılı Karar 389
2025-150 Sayılı Karar 405
2025-155 Sayılı Karar 423
2025-157 Sayılı Karar 435
2025-162 Sayılı Karar 449
2025-191 Sayılı Karar 463
2025-290 Sayılı Karar 487
2025-373 Sayılı Karar 501
2025-375 Sayılı Karar 515
2025-389 Sayılı Karar 529
2025-393 Sayılı Karar 541
2025-397 Sayılı Karar 563
2025-457 Sayılı Karar 583
2025-458 Sayılı Karar 611
2025-461 Sayılı Karar 633
2025-465 Sayılı Karar 653
2025-584 Sayılı Karar 687
2025-591 Sayılı Karar 711
2025-593 Sayılı Karar 725
2025-618 Sayılı Karar 741
2025-619 Sayılı Karar 757
2025-686 Sayılı Karar 773
2025-687 Sayılı Karar 785
2025-694 Sayılı Karar 813
2025-787 Sayılı Karar 827
2025-823 Sayılı Karar 843
2025-826 Sayılı Karar 859
2025-858 Sayılı Karar 885
2025-893 Sayılı Karar 899

GİRİŞ

Bu derleme çalışması, hak öznesi olarak çocuğun merkezde yer aldığı ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'te belirtilen ön inceleme şartlarını taşıdığı için esasen incelenerek Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından 2022-2025 yılları arasında karara bağlanan başvuruların bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur.

TİHEK'in çocukların haklarının korunmasına ve güçlendirilmesine yönelik kararlarını görünür kılmayı amaçlayan bu çalışma, çocukluk hâlini salt biyolojik bir evre olarak değil, haklarla donatılmış ve etik sorumluluklarla çevrili bir varoluş biçimi olarak ele alan; bu yönüyle, çocukluk kavramına ilişkin hukuki, toplumsal ve normatif yükümlülüklerin derinlemesine anlaşılmasına katkı sunmayı hedefleyen araştırmacıların inisiyatifine sunulmaktadır.

TİHEK

2022 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

TİHEK

2022/385 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

05.08.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2021/997
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	14.6.2022/177
Karar Numarası	:	2022/385
Başvuran	:	H. K. (H. K. adına velayeten)
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Kahramankazan Kaymakamlığı (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)
Muhatap Adres	:	Fatih Mah. Ankara Bulvarı No:209 Kahramankazan / ANKARA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın epilepsi rahatsızlığı bulunan ve %90 görme engeli olan oğlu H. K.'nin öğrenim gördüğü özel eğitim sınıfının kapatılması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuru 04.10.2021 tarihinde yapılmıştır. Başvuranın dilekçesi ve eklerinde;

a. Kahramankazan ilçesinde ikamet ettikleri, .../.../2007 doğumlu oğlunun %90 oranında görme engelli olduğu ve aynı zamanda epilepsi rahatsızlığının bulunduğu,

b. 2014 yılında oğlunu aynı ilçede bulunan ... İlkokuluna götürerek yaşıtları ile birlikte eğitim almasını okul müdüründen talep ettiği, Müdür S. T.'nin H. K.'nin teneffüslerde düşme ihtimalinin risk oluşturması gerekçesiyle Yenimahalle ilçesinde bulunan ... Görme Engelliler İlkokuluna gitmesi gerektiğini belirttiği,

c. Akabinde Başvuranın İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gittiği, yaşanan durumu ve talebini dile getirdiği fakat kendisine "sadece bir çocuk için sınıf açılamayacağının" belirtildiği,

ç. Ayrıca, oğlunun haftada bir gün gittiği ... Rehabilitasyon Merkezi'nde görev yapan öğretmen D. B. tarafından da CİMER'e "az gören öğrenciler" için özel eğitim sınıfı açılması konusunda başvurular yapıldığı,

d. 05.02.2019 tarihli ve ... sayılı Kaymakamlık oluru ile ... İlkokulu'nda özel eğitim sınıfının açıldığı, özel eğitim sınıfının olduğu dönemde oğlunu okula her gün götürdüğü, aldığı eğitim neticesinde oğlunun tek başına ayakkabı giyme, makas tutma gibi yaşam

becerilerinin geliştiği, 30.12.2020 tarihli ve ... sayılı Kaymakamlık oluru ile özel eğitim sınıfının kapatıldığı ve bu durum karşısında oğlunun gelişiminin olumsuz etkilenmesi üzerine daha önce kaynaştırma sınıfında oğluna eğitim veren öğretmen ile görüştüğü ancak öğretmenin H. K.'ye bireysel eğitim veremeyeceğini belirttiği, bu nedenle oğlunun halen okula gidemediği,

e. Yenimahalle ilçesinde bulunan ... Görme Engelliler İlkokuluna ise oğlunun epilepsi rahatsızlığından kaynaklı olarak düzenli ilaçlar kullanması nedeniyle yatılı olarak gidemeyeceği, H. K. dışında ortopedik engeli bulunan bir çocuğu daha olduğu, eşinin hafta sonu dâhil olmak üzere 7:00 21:00 saatleri arasında çalışması nedeniyle çocuklarının bakımı ile tek başına ilgilenmesi gerektiğinden H. K.'ye eşlik edemeyeceği ve sosyoekonomik durumları sebebiyle ulaşım masraflarını karşılayamayacağı,

f. H. K.'ye başka ilçede bulunan ... Görme Engelliler İlkokuluna servis sağlanması durumunda kaydını alabileceği, aksi halde evlerine yakın olan ... İlkokulunda yeniden özel eğitim sınıfı açılmasını talep ettikleri hususları belirtmiştir.

3. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ayrımcılık iddiasına muhatap olan Kahramankazan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nden başvuranın iddialarıyla ilgili olarak yazılı görüş talep edilmiştir. Alınan yazılı görüşte yer alan açıklamalar şu şekildedir:

a. Görme yetersizliği tanısı ile tam kaynaştırma öğrencisi olan H. K. için ... İlkokulunda rehber öğretmen İ. S. tarafından öğrencinin durumu ile ilgili rapor tutularak görme engelliler sınıfı açılması adına Kızılcahamam Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü'ne (RAM) başvuru yapıldığı,

b. 25.12.2018 tarih ve ... No.lu özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ... İlkokulunda az gören özel eğitim sınıfı açılmasına karar verildiği,

c. Karar doğrultusunda ... sayılı Kaymakamlık Oluru ile eğitim öğretime devam edilmekte iken Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetlerinin 2020/... No.lu Kararı ile onay verilmediği,

ç. Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün 02.02.2020 tarih ve ... sayılı yazısında "İlçeniz ... İlkokulunda "Az Gören" öğrenciler için açılması istenen özel eğitim sınıfına ilişkin olarak, özel eğitimin temel ilkesi olan "en az kısıtlayıcı ortam ilkesi gereği az gören bireylere yönelik özel eğitim sınıfı açılması uygun değildir" denilmesi nedeniyle bahsedilen çocukların akranları ile birlikte kaynaştırma programı kapsamında eğitim almalarının uygun olacağına karar verilmiştir." ifadesi geçtiğinden akranları ile eğitim alması için ... sayılı Kaymakamlık Oluru ile özel eğitim görme engelliler sınıfının kapatıldığı,

d. H. K.'nin normal sınıfta kaynaştırma programı eğitimine alındığı, ailenin öğrencinin akranları ile eğitim alması veya ... Görme Engelliler İlkokuluna gönderilmesi konusunda bilgilendirildiği ancak aile tarafından öğrencinin görme engelliler ilkokuluna kaydının alınmadığı,

e. H. K.'nin ilköğretim çağı dışına çıkması nedeniyle İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesi uyarınca yaygın eğitime yönlendirildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatap Kurum görüş yazısının eklerinde yer alan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne sunulmak üzere hazırlanan raporda;

a. Birinci sınıf öğrencisi olan H. K.'nin o tarihe kadar okul sürecine hiç devam etmediği, öğrenci için önceki yıllarda görme engelliler ilkokulu kararı çıkartıldığı,

b. Bir özel hizmet kurumundan özel eğitim desteği alınmasına rağmen Braille alfabesini öğrenemediği, baston kullanımı konusunda yeterli olmadığı, annesinin koluna tutunarak ya da duvarlardan tutunarak yürüyebildiği,

c. Epilepsi rahatsızlığı nedeniyle nöbetler geçirdiği,

ç. Yaş ve beden gelişiminin bulunduğu sınıfın çok üstünde olduğu, ihtiyacı olan kaynaştırma eğitimini 1'inci sınıf müfredatı ve 1'inci sınıf öğrencileri ile sürdürmesinin uygun olmadığı,

d. Özel ve destekleyici eğitim öğretimin devam edebilmesi amacıyla görme engelliler sınıfı açılması ve görme engelliler öğretmeninin görevlendirilmesinin kaybettiği gelişim nedeniyle aciliyet taşıdığı hususları belirtilmiştir.

5. Ayrıca dosyanın ön inceleme aşamasında H. K.'nin engellilik durumu ve çocuğun üstün yararı ilkesi göz önünde bulundurularak ailenin yaşadığı Kahramankazan ilçesine gidilerek Okul Müdürü S. T. ve H. K.'nin özel eğitim sınıfında öğretmeni olan H. A. ile görüşülmüştür. S. T. ile gerçekleştirilen görüşmede;

a. H. K.'nin okul sisteminde kayıtlı olduğu ve 3. sınıf öğrencisi olarak görüldüğü, ilgili mevzuat gereği okula fiilen devam edemese de sınıf derecesinin ilerletilebildiği,

b. 02.12.2020 tarihli Valilik yazısı ile okul içerisinde görme engelliler için sınıf açılmasının uygun bulunmadığının belirtildiği, gelen resmi yazı neticesinde özel eğitim sınıfının kapatıldığı, Valilik yazısında yer alan talimatı uygulamaktan başka bir işlem yapma yetkisinin bulunmadığı, daha önce özel eğitim sınıfı açılması için okulda görevli rehber öğretmeninden rapor hazırlamasını talep ettiği ve H. K.'nin açılan özel eğitim sınıfında yıl boyunca eğitim aldığı,

c. H. K.'nin özel eğitim sınıfına devam etmesinin onun için faydalı olmadığı, ... Görme Engelliler İlkokuluna gitmesi gerektiği, H. K.'nin annesini ... Görme Engelliler İlkokulu hakkında bilgilendirdiği, fakat ailenin çocuğu adı geçen okula yatılı göndermek istemediği, ikametgâhını değiştirerek önerilen okula yakın bir bölgede yaşamayı tercih etmediği ancak tek seçeneğin ... Görme Engelliler İlkokulunda eğitim almak olduğu fakat başvuranın bu seçeneği kabul etmeyerek H. K.'yi ihmal ettiği hususları belirtilmiştir.

6. Özel eğitim öğretmeni H. A. ile yapılan görüşmede;

a. H. K.'nin %90 oranında görme engelinin bulunduğu, sadece ışık huzmelerini görebildiği, içine kapanık bir çocuk olduğu, ince motor gelişiminin tamamlanmadığı, bağımsız yaşam becerilerinin gelişmediği, epilepsi nöbeti geçirebileceği düşüncesiyle okula gelmeden önce annesinin çocuğun altını bezlediği,

b. Özel eğitim sınıfında bir dönem eğitim alabildiği ve bu süreçte tanışma kurallarını, dokuları vs. öğrenebildiği, pandemi dönemiyle birlikte çevrimiçi eğitime devam edebildikleri,

c. Eğitimine devam edilebilmesi halinde gelişebilecek bir öğrenci olduğu, açılan özel eğitim sınıfında yeterli teçhizatın bulunmadığı, okul müdürünün temin etmeye çalıştığını fakat temin edilemediği,

ç. Kendisinin kadrolu öğretmen olmadığı, sosyal bilgiler öğretmeni olduğu fakat üniversite döneminde almış olduğu destekleyici eğitimler doğrultusunda H. K.'ye eğitim verebildiği,

d. H. K.'nin ... Görme Engelliler Ortaokulu'na gitmesinin onun için faydalı olabileceği hususları belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

8. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" ifade eder.

10. 6701 sayılı Kanunun "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

11. 6701 sayılı Kanunun 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık türleri şöyledir:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık.

ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. 6701 sayılı Kanunun "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 6701 sayılı Kanunun "Kurumun görevleri" başlıklı 9/1-g maddesi şöyledir:

"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görevleri arasındadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* hükmü bulunmaktadır. Bu çerçevede, açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilmezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvuru, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilmiştir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile

bağlantı olarak makul düzenleme yapılmaması nedeniyle başvuranın oğlunun eğitim hakkının ihlal edildiği ve ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

15. Anayasanın 10'uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken, 6701 sayılı Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

16. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin "Ayrımcılık Yasağı" başlıklı 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme 'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

17. Eğitim hakkı hem uluslararası hukukta hem de ulusal mevzuatta güvence altına alınmış bir haktır. Uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)'nin 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS) 'nin 13'üncü maddesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin 28'inci maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'ne Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesi ve Engelli Hakları Sözleşmesi (EHS)'nin 24'üncü maddesinde teminat altına alınmıştır.

18. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in "Eğitim Hakkı" başlıklı 2'nci maddesine göre "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz." İHEB'in 26'ncı maddesine göre *"Herkes eğitim hakkına sahiptir."* ve Beyannamenin 2'nci maddesi uyarınca *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."*

19. ÇHS'nin 23'üncü maddesinde Taraf devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlemiştir. Saygınlığın güvence altına alınması ve yaşama etkin biçimde katılımın sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

20. Çocuk Hakları Komitesi'ne göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara

yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumlarınca kapsanması için eldeki kaynakların azamisi seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/ eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir. (Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14.)

21. ÇHS'nin 28'inci maddesinde ise çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekleştirilmesi vurgulanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, *"çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel kapasitesinin mümkün olan en üst düzeye ulaşması için"* engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili erişimlerinin sağlanması gerekmektedir. (Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 66) Bu düzenleme ile engelli çocukların toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmayı gerektirdiği açıktır.

22. EHS'nin 7'nci maddesinde de engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan hak ve temel özgürlüklerinden yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirlerin alınması taraf devletlerin görevi olarak kabul edilmiş ve engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesine öncelik verileceği vurgulanmıştır.

23. EHS'nin "Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik" başlıklı 5'inci maddesinde engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış ve taraf devletlerin eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atması gerektiği düzenlenmiştir. Bu kapsamda engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirlerin mezkûr Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilemeyeceği vurgulanmıştır.

24. EHS'nin eğitim hakkını düzenleyen 24'üncü maddesinde engelli çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması ilkesi kabul edilmiştir. Engelli çocukların engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmaması, parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmaması, yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmesi için ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılması gerektiği belirtilmiştir.

25. Eğitim hakkı, uluslararası hukukun yanı sıra ulusal mevzuatımızda da teminat altına alınmış bir haktır. Nitekim Anayasanın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesine göre "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

26. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Eğitim ve öğretim" başlıklı 15'inci maddesinde EHS'nin yukarıda anılan hükümlerine paralel olarak hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat

boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacağı, 4'üncü maddesinde ise *"eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınacağı"* düzenlenmiştir.

27. 6701 sayılı Kanunun 4/1/f maddesi gereği "Makul düzenleme yapmama" bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmiştir. Kanunun 2/1/i maddesinde ise makul düzenlemenin "Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler" anlamına geldiği ifade edilmiştir.

28. Makul düzenleme, engellilik bağlamında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlayan temel bir unsurdur. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmek istediği andan itibaren gerçekleştirilmeli, başvuru sahibi veya sahipleri ile müzakere edilmelidir. Makul düzenleme, yükümlülük sahibinin engelli bireyle diyaloğa girmesini gerektirmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğünün, engelli bir bireyin bir düzenleme talebinde bulunduğu ya da ilgili yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin bir engeli olduğunun gerçekten farkında olduğunun kanıtlandığı durumlarla sınırlı olmadığının altını çizmek gerekir. Aynı zamanda, potansiyel bir yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin haklarını kullanmanın önündeki engelleri kaldırmak için bir düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir engeli olduğunu fark etmesi gerektiği durumlarda da uygulanmalıdır. *(Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6(2018), §24/b).*

29. Somut olayda; %90 oranında görme engeli olan H. K.'nin aynı zamanda epilepsi rahatsızlığı bulunmaktadır. Başvuran tarafından, okul çağına geldiğinde oğlunu okula götürerek yaşıtları ile aynı sınıfta eğitim almasını istediği, 7-8 yaşındayken İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gittiği, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne yaşanan sorunları aktardığında *"sadece bir çocuk için sınıf açılamayacağının"* belirtildiği, … İlkokulu Müdürü S. T. tarafından okulda eğitim görmesinin uygun bulunmadığı teneffüslerde düşme ihtimalinin risk oluşturduğunun belirtildiği, üç yıl boyunca ısrarla çocuğunu okula götürmek istediği, fakat S. T.'nin aynı gerekçelerle H. K.'nin … İlkokulunda eğitim almasını uygun bulmadığı iddia edilmiştir.

30. H. K.'nin engeli nedeniyle okul hayatına geç başladığı, rehber öğretmeni tarafından hazırlanan ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'ne sunulan raporda yer aldığı üzere 2018-2019 eğitim öğretim yılında 1. sınıf öğrencisi olduğu ancak bu süreye kadar okul sürecine devam etmediği, başvuru tarihi itibariyle 3/c sınıfı öğrencisi olarak görüldüğü, ilgili mevzuat gereği okula fiilen devam edemese de sınıf derecesinin ilerletildiği görülmüştür.

31. Özel eğitim hizmetlerine erken dönemde başlanması Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin temel ilkeler kısmında vurgulanırken, 5378 sayılı Kanun'un "Eğitim ve öğretim" başlıklı 15'inci maddesine göre de genel eğitim sistemi içinde engellilerin her

seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi, örgün eğitim programlarına farklı nedenlerle geç başlamış olsalar dahi engellilerin bu eğitime dâhil edilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Nitekim idarenin bir çocuğu eğitim sistemine kaydetmesi tek başına eğitim hakkına dair görevini yerine getirdiği anlamına gelmeyecektir. Anılan hükümden de anlaşıldığı üzere ancak çocuğun ihtiyaçlarına en uygun eğitim ortamının sağlanması durumunda idarenin görevini yerine getirmiş ve çocuğun eğitim hakkına riayet edilmiş olacağı değerlendirilmektedir.

32. 30471 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin Tanımlar ve Kısaltmalar başlıklı 4'üncü maddesine göre özel eğitim; *"bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi"*, özel eğitim ihtiyacı olan birey; *"bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireyi"* ifade etmektedir.

33. Mezkûr Yönetmeliğin 27'nci maddesinde de ilköğretim programı uygulayan özel eğitim sınıflarında görme veya işitme engelli öğrenciler için ilkokullarda özel eğitim sınıfları açılacağı, görme veya işitme yetersizliği olan öğrenciler için açılan sınıflarda 1. sınıftan 4. sınıfa kadar derslerin özel eğitim öğretmeni tarafından okutulacağı, ilkokulu tamamlayan öğrencilerin 5. sınıftan itibaren yetersizliği olmayan akranlarıyla tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması yoluyla aynı sınıfta eğitim görmelerinin sağlanacağı düzenlenmiştir.

34. Somut olayda, 26.11.2018'de ... İlkokulu rehberlik öğretmeni tarafından öğrencinin durumu ile ilgili rapor tutularak görme engelliler sınıfı açılması için Kızılcahamam RAM Müdürlüğü'ne başvuru yapılmış, özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ... İlkokulunda az gören özel eğitim sınıfı açılmasına karar verilmiş, karar doğrultusunda Kaymakamlık Oluru ile eğitim öğretime devam edilmekte iken Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetlerinin 2020/... sayılı Kararı ile onay verilmemiş ve "kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim kapsamında en az kısıtlayıcı ortam ilkesi gereği az gören bireylere yönelik özel eğitim sınıfı açılması uygun değildir" gerekçesiyle Kaymakamlık Oluru ile özel eğitim görme engelliler sınıfı kapatılmıştır.

35. Muhatap kurum tarafından özel eğitimin temel ilkeleri kapsamında K.'nin bireysel farklılığı, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak hazırlanmış bir eğitim hizmeti sunulması gerekirken H. K.'nin özel eğitim sınıfında sadece bir dönem eğitim alabildiği ancak bu süreçte dahi açılan özel eğitim sınıfında yeterli teçhizatın bulunmadığı, uygun öğretim materyallerinden, donanımdan ve yardımcı aygıtlardan yararlanamadığı görülmektedir. Oysa EHS'nin 24/1'inci maddesi gereğince Taraf Devletler, engelli bireylerin, okul öncesi, ilköğretim, orta ve yükseköğretim, mesleki eğitim, yaşam boyu öğrenim, ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de dâhil olmak üzere her seviyede eğitime, içermeci bir sistem vasıtasıyla ayrım yapılmaksızın ve diğerleriyle eşit şartlar altında erişimlerini

sağlamakla yükümlüdür. *(Engelli Hakları Komitesi, İçermeci Eğitim Hakkı Üzerine Genel Yorum No. 4 (2016), para. 8)* H. K.'nin çocuk merkezli ve çocuğa göre kişiselleştirilmiş öğretim stratejileri kullanabilen, uygun iletişim biçimleriyle eğitim verebilecek, metodoloji ve teknikler konusunda eğitilmiş özel bir öğretmen tarafından eğitim alması gerekirken, özel eğitim sınıfının açık olduğu dönemde H. K.'ye eğitim veren H. A. ile yapılan görüşme içeriğinden anlaşılacağı üzere H. K.'ye bu nitelikte bir eğitim hizmeti sunulmamıştır. Bununla birlikte Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde görme engelli çocukların 5. sınıftan itibaren yetersizliği olmayan akranlarıyla tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulaması yoluyla aynı sınıfta eğitim görmelerinin sağlanacağı düzenlenmesine rağmen, 3. sınıf öğrencisi olan H. K.'nin temel motor becerilerini dahi yeteri kadar geliştirme fırsatı bulamadan kaynaştırma ilkesi kapsamında özel eğitim sınıfının kapatılması şeklindeki uygulamanın özel eğitim ilkeleri ile bağdaşmadığı görülmektedir.

36. Muhatap Kurumun oluru ile özel eğitim görme engelliler sınıfının kapatılmasının üzerine Okul Müdürü tarafından yapılan … sayılı CİMER başvurusunda H. K.'nin görme engelinden dolayı eğitim hayatına devam edemediği bildirilmesine rağmen Muhatap Kurumun … sayılı yazısıyla İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 19'uncu maddesi kapsamında H. K.'nin ilköğretim çağı dışına çıkmasından dolayı yaygın eğitime yönlendirildiği belirtilmiştir.

37. Somut olayda, başvurana H. K.'nin kaydının … Görme Engelliler İlkokuluna alınması gerektiğinin ifade edildiği, başvuran beyanlarında ise oğlunun epilepsi rahatsızlığından kaynaklı düzenli ilaçlar kullanması nedeniyle yatılı okula gidemeyeceği ve sosyo-ekonomik durumları sebebiyle okula ulaşımı sağlayamayacağı belirtilerek servis tahsis edilmesi durumunda kaydını taşıyacağı anlaşılmaktadır. Makul düzenleme kapsamında alınan tedbirler mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun olmalıdır. Mevcut durumda, H. K. için … Görme Engelliler İlkokuluna yatılı okuma imkânı mevcutken servis tahsis edilmesinin ek bir maliyet getireceğini kabul etmekle birlikte muhatap kurumca mali imkânların yetersizliğinden dolayı bütün ihtiyaçları karşılayacak şekilde hizmet sunulamayacak olsa da hakkı ortadan kaldırıcı sonuçlar doğuran bir uygulamanın tercih edilmemesi gerektiği değerlendirilmektedir.

38. Somut olayda muhatap kurum tarafından başvuranın ekonomik durumu, bakmakla yükümlü olduğu bir engelli çocuğunun daha bulunması, H. K.'nin epilepsi rahatsızlığının olması gibi koşullar göz önüne alınarak makul düzenleme kapsamında hiçbir değerlendirme yapılmamış, başvuran ile makul düzenlemeye ilişkin bir müzakere süreci hiç yürütülmemiştir. Oysa yukarıda anılan ilgili düzenlemeler ve ilkeler ışığında özel bakımdan yararlanma hakkı bulunan başvuranın oğlu için, eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde ve yapılan başvuru üzerine, içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması, en azından bu kapsamda diğer kurumlarla iletişime geçilerek alternatif bir çözüm üretilip üretilemeyeceğinin araştırılması gerekmektedir. Ancak bu süreçte olumlu bir edimde bulunmayan muhatap kurumun Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde yer alan *"özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve*

kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması" ilkesine aykırı davrandığı değerlendirilmektedir.

39. Yukarıda değinildiği üzere Hem EHS hem de ÇHS'nin önemle vurguladığı hususlardan biri çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerekliliğidir. Engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli makul düzenlemelerin yapılması, eğitim hizmetlerinin engelli öğrencilerin sağlık durumları ile onların sosyal, duygusal ve fiziksel vb. ihtiyaçlarının da dikkate alınarak sunulması gerekmektedir. Böylece eğitim hakkıyla bağlantılı olarak engelli bireyin toplumsal yaşama etkin, bağımsız ve eşit bir biçimde katılımının adımları atılabilecektir. Eğitim hizmetlerinin geniş sosyal fonksiyonları olan bir hak olduğu ve demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, başvuranın engelli oğlunun eğitim hakkına erişimi için talep ettiği düzenlemenin eşitliğin teşvik edilmesi ve engelli bireylere yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması temel amacına ulaşmak için yerinde olduğu değerlendirilmektedir.

40. Bütün bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, muhatap kurumun sağladığı eğitim hizmetinin H. K.'yi sistem içerisinde tutmaya yetecek nitelikte olmadığı, ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin değerlendirilmemesi nedeniyle yaşıtları ile eşit bir şekilde eğitim hakkına erişemediği ve eğitim hayatının yarıda kaldığı gerekçesiyle ayrımcılık yasağını ihlal ettiği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda engellilik temelinde AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

2. Muhatap hakkında 5.000 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

3. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

4. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14.06.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi
(İzinli)

TİHEK

2022/792 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

25.11.2022

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2022/629
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	9.11.2022/189
Karar Numarası	:	2022/792
Başvuran	:	B. P. S. (E. Ö. S., A. N. S. adına velayeten, G. P. adına vekaleten)
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	O.A. B.
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın kendisi, annesi, üç ve beş buçuk yaşlarındaki iki çocuğu için bilet aldığı çocuk konserinden yaş sınırlaması gerekçesiyle çıkarılmasının yaş temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Antalya ilinin Konyaaltı bölgesinde bulunan ...da 07.05.2022 tarihinde gerçekleştirilecek "..." adlı çocuk organizasyonuna kendisi, annesi, velisi bulunduğu üç ve beş buçuk yaşındaki kızları adına "... " isimli internet sayfası üzerinden 06.05.2022 tarihinde bilet satın aldığını,

b. Başvuru dilekçesi ekinde, anılan organizasyonun sosyal medya sayfasında ya da "... " görselinde ve biletlerde herhangi bir yaş sınırlamasının yer almadığına dair ekran görüntülerinin sunulduğunu,

c. O.E. isimli şarkıcının hitap ettiği yaş grubunun 2-7 yaş aralığında olduğunu, şarkılarının bu yaş grubu tarafından gerek okullarda gerekse sosyal mecralarda çocuklar tarafından dinlenildiğini,

ç. Konserin başlamasından yaklaşık olarak 25 dakika öncesinde, saat 12.30-12.35 civarında salon girişinde bilet kontrolünün yapılarak konserin yapılacağı salona alındıklarını, yaklaşık olarak 10 dakika içeride kaldıktan sonra lavabo ihtiyacı için eşyalarını salonda bırakarak kızları ile birlikte salondan çıktığını,

d. 5 dakikalık bir süre içerisinde tekrar salona girdiklerinde, sonradan … Eğitim Danışmanlık'ın yetkilisi olduğunu öğrendikleri O. A. B.'nin talimatı ile 1.75 cm boylarında kadın bir çalışanın 3 yaşındaki kızının göğsüne doğru hamle yaparak *"Hey sen nereye gidiyorsun, sen gidemezsin"* şeklinde müdahalede bulunduğunu,

e. Kızları ile şaşkınlık içerisinde ne olduğunu anlayamadan 48 aydan küçük olduğu gerekçesiyle küçük kızın konser alanına alınamayacağını beyan ettiğini, tuvalet ihtiyacı için çıktıklarını, eşyalarını salon içerisinde bıraktıklarını söyleyerek içeriye tekrar girdiklerini,

f. Konser alanına girdiklerinde salonda 3 yaş grubu başkaca çocukların mevcut olduğunu gördüklerini, bu nedenle bilet aldıkları yere tekrar oturduklarını, yan koltuklarında oturan kişilerin de içeride bir sürü küçük çocuk olduğunu gerekçe göstererek olaylara aynı tepkileri verdiğini,

g. Çocuklarına durumu izah etmeye çalışırken kısa bir süre sonra bilet görevlisi kadının konserin interaktif olduğunu, ses desibelinin zarar vermesi nedeniyle 48 aydan küçük çocukları konser alanına almadıklarını, bu nedenle de 3 yaşındaki küçük kızın salondan çıkarılması gerektiğini beyan ederek salondan çıkartma isteğini yinelediğini,

h. Bilet görevlisi kadına diğer küçük çocukların içeriye nasıl alındığını sorduğunu, her bir çocuğa kimlik kontrolünün yapıldığını, içeri alınanların ise erken doğum gibi özel durumlarının olduğunu beyan ettiğini,

ı. Bunun üzerine konsere doktor raporu mu istediklerini sorunca bilet görevlisi kadının olayı müdürüne ilettiğini, bu esnada çocukların korktukları için ağlamaya başladığını, çocukların korkması nedeniyle annesi G. P.'nin olaylara tepki gösterdiğini,

i. Bilet satışında bulunan ve organizasyon sorumlusu olduğunu beyan eden müdür O.A.B.'nin sanki büyük bir suçlu arıyormuşçasına salona baskında bulunur şekilde gelerek kendilerini aradığını, salonda yanlarına gelerek yüzlerine yüksek bir sesle çıkmaları gerektiğini söylediğini, salonda yer alan diğer çocukların varlığı emsal gösterildiğinde agresifleşerek *"Defolun gidin!"* şeklinde beyanlarda bulunduğunu,

j. Muhataba salondan çıkmayacağını söylediklerinde güvenlik görevlilerinin çağrıldığını, O.A. B.'nin parmağını sallayarak *"Çıkarın bunları buradan", "Ben düzenleyenim istemiyorum bunları burada"* şeklinde bağırmaları eşliğinde kendisi, annesi ve iki kızının polis memuru eşliğinde salondan çıkartıldığını, olaylar üzerine … Karakoluna giderek O. A. B. hakkında şahsı adına hakaretten şikayetçi olduğunu,

k. Kızlarının konser günü yaşadıklarını unutamadığını, ağlama ve korku düzeyleri psikolojik destek almayı gerektirecek kadar bozulduğunu,

l. Konserde çocuk sanatçısı O.E.'nin şarkılarını seslendirdiğini ve çocukların da ona eşlik ettiğini, dolayısıyla ses desibelinin aşırı yüksek olmasının söz konusu olamayacağını,

m. Yaşları henüz üç ve beş buçuk olan iki küçük çocuğun girmek istedikleri bir çocuk konserinde sırf muhatabın egosu yüzünden suç işlemişçesine yüzlerce akranlarının

arasından salondan çıkarılmalarının onur ve haysiyet kırıcı bir davranış olduğunu, başvuru dilekçesi ekinde sunulan görüntülerde olayın gerçekleştiği gün ... isimli sosyal medya programından görüntüler paylaşan annelerin gönderilerinde salonda yer alan küçük çocukların hiçbir şüpheye yer verilmeyecek derecede açıkça görülebileceğini, görüntü paylaşan anne ile ... üzerinden yaptığı yazışmalarda konserin başından beri bulunduklarını, pek çok küçük çocuğun içerde yer aldığını, hiçbir şekilde kimlik kontrolü yapılmadığını beyan ettiğini,

n. Hak sahibi oldukları bir etkinlikten keyfi uygulamalarla küçük çocuklarına, şahsına ve annesine karşı telafisi güç ızdırap ve acı yaşatıldığını, gerekli kimlik kontrollerinin yapılmadığını ve 48 ay yaş sınırının istinasız her çocuğa uygulanmadığını,

o. Dilekçe ekinde adı geçen sanatçının yine aynı organizasyon şirketi nezdinde yapılan diğer konserlerinde sözde yaş sınırlamasına karşılık anne kucağındaki bebeklerin dahi içeriye alındığını gösteren delillerin bulunduğunu, bir başka konser etkinliğinde üç yaş çocuk grubunun konser alanında eğlendiğini gösterir görüntülerin mevcut olduğunu,

ö. Antalya'da aynı konser salonunda 25.12.2021 tarihinde gerçekleştirdikleri konserlerde 36 ay sınırının belirlenirken gelinen aşamada 5 aylık süre içerisinde aynı salonda aynı şartlar altında gerçekleştirilecek organizasyonda çocukların işitme sağlığında neyin değiştiğini anlamanın mümkün olmadığını,

p. Ekte sunulan "..." isimli sosyal medya hesabından aldığı ekran görüntüsünde bir annenin 4 yaş sınırı olmasına rağmen 3,5 yaşındaki çocuğunun konsere katılıp katılamayacağını sorduğunu, ... tarafından bir sorun oluşturmayacağının beyan edildiğinin görülebileceğini,

r. Somut olayda tıbbi ve yasal gerekçesi olmayan sınırlamalar koyarak küçük bir çocuğun etkinliğe katılma özgürlüğünün kısıtlanamayacağını, bu durumun Çocuk Hakları Sözleşmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nde (AİHS) garanti altına alındığını, keyfi bir şekilde göz kararı ile bazı çocukların konser alanına alınıp bazılarının polis memuru eşliğinde dışarı çıkartılmasının kabul edilemez bir uygulama olduğunu,

s. "... "te yer alan etkinlik kurallarında *"Organizatör firmanın, misafirlere rahatça eğlenebilecekleri ortam sunmak için mekan girişinde uygun görmediği kişileri kapıda içeri almama hakkına sahiptir."* şeklinde kural eklendiğini, bu durumun insan haklarına, çocuk haklarına, temel hak ve özgürlüklere aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiş; maruz kaldığı ayrımcı muamele dolayısıyla muhatap hakkında gerekli idari yaptırımın uygulanmasını talep ettiğini ifade etmiştir.

3. İhlal iddiasına muhatap O. A. B.'den alınan yazılı görüşte:

a. Başvuranın iddialarının asılsız olduğunu, avukat olmanın verdiği özgüvenle kuralları hiçe sayarak hareket ettiğini, insanlara tehditkar davranarak ve korkutarak işlerini yürüttüğünü ve kendisine imtiyaz sağladığını, ilgili konuda ise başarılı olamadığı için hazımsızlığından kaynaklı akıl dışı itham ve iftiralarla suçladığını,

b. Konserin son 5 dakikasında, son şarkıda içeriye yakınının çocuğunu sokarak videoya çektiğini, sahte delil ürettiğini ve bunu sosyal medyada paylaşmaktan çekinmediğini,

c. 07.05.2022 tarihinde … salonunda sanatçı '…' şarkıları adı altında çocuk etkinliği düzenlediklerini, etkinlikte 48 ay yaş sınırı olduğunu, kural gereği kongre merkezinin içerisinde ses desibeli yüksek olduğu için ve bekleme süreleri ile birlikte bir buçuk saati aşan bir sürede etkinlik tamamlandığı için bu kuralı koyduklarını, koydukları kuralın "… "te kurallar bölümünde de yazdığını,

ç. 07.05.2022 günü saat 13.45 sıralarında başvuranın iki çocuğu ve annesi ile birlikte etkinliğin olduğu merkeze geldiklerini, kendisinin bu esnada bilet kontrolü yapılan kapı yanında olduğunu, kapıda görevli … tarafından çocuklardan biri çok küçük olduğu için yaşının sorulduğunu, başvuranın da 3 yaşında olduğunu söylediğini, bunun üzerine başvurana kurallar gereği 48 ay altında olan çocukların salona alınamayacağını, bunun bilet satışında da belirtildiğini söylediğini,

d. Başvuranın ise *"Küçük kızım girmeyecek, büyük kızımı ve annemi içeri yerleştirip çıkacağım"* dediğini, fakat buna rağmen iki çocuğu ve annesi ile birlikte içeri salona girerek oturduğunu, bu durumu görünce kendisinin bilet kontrol görevlisini uyardığını ve başvuranla konuşmak üzere salona girdiğini, kural gereği yüksek ses desibelinin 48 ay yaş sınırının altında olan çocuğun geçici veya kalıcı bir işitme kaybına neden olabileceği gerekçeleriyle salondan çıkmalarını rica ettiğini,

e. Bunun üzerine başvuran ve annesinin salondan çıkmayı reddettiğini, kendisine hakaret ve tehditte bulunduğunu, yaşanan gelişmeler üzerine salona güvenlik görevlileri çağrıldığını, hakaret ve tehdit iddiaları nedeniyle olayın Savcılığa intikal ettiğini, … Polis Merkezi Amirliğinde verdiği ifade tutanağında yaşanan gelişmelerin detaylıca anlatıldığını, ifade tutanağının görüş yazısının ekinde Kurumumuza ibraz edildiğini,

f. Konserde sahne alan O. E. isimli sanatçının her şeyden önce bir şarkıcı değil eğitimci olduğunu, oyunlaştırdığı, sözü ve bestesi kendine ait şarkıları çocuklara öğrettiğini, etkinliğin bir animasyon gösterisi değil eğitim içerikli bir etkinlik olduğunu,

g. Yaş sınırının başvuranın iddia ettiği gibi 2-7 değil, 4-8 yaş olduğunu, bu sınırın pedagojik uyum, dikkat süresinin uzunluğu ve ses desibelinin yaratacağı kalıcı ya da geçici işitme kaybı ihtimali vb. nedenlerle bizzat içinde O. E., çocuk psikoloğu, çocuk doktoru, odyolog ve okul öncesi öğretmeni olan bir kurul tarafından belirlendiğini, açık hava konserlerinde ise alt sınırın 42 ay olduğunu,

h. Bu kuralın hiçbir şekilde istinası olmadığını, konser gününde en az 20 kadar yaşı tutmayan çocuğun içeri alınmadığını,

ı. "… " resmi sitesinden bilgi alınabileceğini ve beyanlarının doğrulatılabileceğini, aynı zamanda kuralları belirttikleri maillerin ekran görüntülerinin de ekte sunulduğunu,

i. Tehdit, hakaret, yüksek ses ve annesinin koltukları tekmelemesi gibi aklın, hafızanın almayacağı davranışlarla *"Çocuklarınıza yazık, onlara ve diğer seyircilerimize bunu yaşatmayın, bugünü korkuyla anmasınlar"* denilmesine rağmen öfkesini kontrol edemeyen, kural tanımayan bir anne olarak başvuranın şikayetçi olduğu konuda çocuklara kabus yaşatan, onların haklarını ihlal eden kişinin kendisi olduğunu,

j. Olayları kişiselleştirip iç huzursuzluğunu çıkarmak için fütursuzca iftira atmaya, yalan beyanda bulunmaya devam ettiğini üzülerek gördüklerini, kendisi hakkında polis karakoluna giderek şikayette bulunduklarını, olaylara tanık olan şahitleri bulunduğunu,

k. Başvuranın yalan beyanda bulunarak arkadaş ve akrabalarını örgütleyerek sosyal medyada gönderisine yorum yazdırdığını, kendisine cevap verildiğinde ise herkese açık sosyal medya hesabını gizli hesaba çevirdiğini, yorumları engellediğini ve sonrasında sildiğini,

l. Salon girişinde kamera bulunduğunu, iddia edildiği gibi kamera görüntülerini sunarsa dilekçesinde ifade ettiğinin aksine salondan hiç çıkmadığını, tuvalete çocuk götürmediğini, büyük kızını bırakıp çıkacağını söyleyip çıkmadığını ve başkalarına ayrıcalık yapılıp yaşı tutmayan küçük çocukların alındığı iddiasının da çürütüleceğini, kapıdan çevrilen ve büyük çocukları bir ebeveyn ile içeride, küçük çocukları diğer ebeveyn ile salon dışında fuaye alanında bekleyen ebeveynlerin olduğunun görüleceğini,

m. Adalet ve eşitlik duygusunun kendileri için en yüce değer olduğunu, kuralların hiç kimse için esnetilmediğini, alışılagelmişin dışında titiz ve kuralcı bir yapıda oluşlarının aksine alışmış kişiler üzerinde bu tarz etkilere yol açabileceğini,

n. Aşı zorunluluğu konusunda ödün vermedikleri gibi ülkenin her il ve ilçesinde gerçekleştirdikleri organizasyonlarda da yaş sınırı konusunda çok eleştiri almalarına rağmen ödün vermediklerini, etkinlikteki yaş sınırının bilimsel temelli ve gerekçeleri olan bir kısıtlama olduğunu, ayrımcılık kastıyla hareket edilmediğini, başvuranın iddialarının hukuki temelden yoksun ve mesnetsiz olduğunun açık olduğunu ifade etmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran yazılı görüşünde:

a. Muhatap tarafından maruz kaldıkları ayrımcılığın bilimsel ve tıbbi gerekçelerinin ifade edilmediğini, aksine anneliğine ve ailesine karşı sebebini bilmediği bir husumet besleyen muhatabın kişilik haklarını ihlal ettiğini,

b. Muhatabın kendilerine kumpas kurulduğu, konserin son 5 dakikasına yakınını içeri sokup sahte delil ürettiği iddiasını ispatlamakla mükellef olduğunu, ekte sunulan CD çözümlemesinde konser başlamasından yarım saat öncesinde küçük çocuğun salonun sol tarafında yer aldığının görüleceğini,

c. Kocaeli, Trabzon konserlerinde ve özel kreşlerle birlikte düzenledikleri konserlerin tamamında 48 aydan küçük çocukların hatta Kocaeli konserinde 24 aydan küçük çocukların konser alanına alındığının görüleceğini,

ç. Muhatabın konser alanına çocukları tamamen göz kararı aldığını, kimlik sorgulaması yapmadığını, hatta … 'e de yaş girilerek bir alım yapılmadığını, duyma ya da anlama açısından 36 ay ile 48 ay arasında hiçbir farklılığın olmadığını, muhatabın açık hava konserlerinde 42 ay şartı sunarken, algılama açısından aradaki 6 ayın mekânsal olarak ne gibi farklılık yarattığının anlaşılamayacağını,

d. Muhatap tarafından 4 yaş sınırının bir kurul tarafından belirlendiği iddia edildiyse de buna ilişkin herhangi bir rapor sunulmadığını, aynı konserlere Ocak 2022 öncesi 36 ay sınırı konmuşken 2022 yılının Ocak ayında bu sınırın bir anda 48 aya çıkartıldığını, yaş sınırı uygulamasının tamamen keyfi bir uygulama olduğunu, konser salonlarında olabilecek desibel sınırının Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nde belirtilmiş olduğunu, Yönetmelik'te mekanlardaki desibele maruz kalacakları yaş sınırının belirtilmediğini,

e. Konser belirli bir desibelin üzerindeyse uzman doktor raporu ile çocukların kabul edilmesi gerektiğini, aksi halde hangi çocuğun hangi desibelde duyu kaybı yaşayacağının yaş ya da ay ile bağlantılı şekilde tespit edilemeyeceğini,

f. Keyfi olarak konulan kurallar ile kişilerin temel hak ve özgürlüklerinin ihlal edilemeyeceğini, şarkılar ile eğitim verdiğini iddia eden bir işletmenin kişilerin yaş, din, dil, ırk, görünüş sebebiyle eğitim alma ve sosyal haklardan yararlanmasının engellenemeyeceğini, muhatabın soyut iddialarını reddettiklerini, yaşanan ayrımcılığın cezalandırılmasını talep ettiklerini ifade etmiştir

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10' uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)"

6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun ***"Tanımlar"*** başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendi *"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* ifade eder.

7. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(...)

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."* olarak sıralanmıştır.

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."

10. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu"* düzenlenmiştir.

11. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişinin Kuruma başvurabileceği hüküm altına alınmıştır. Somut olayda başvuranın kendisi ve annesi ile üç ve beş buçuk yaşlarındaki iki çocuğu için bilet aldığı çocuk konserine yaş sınırlaması gerekçesiyle alınmamasının yaş temelinde ayrımcılık oluşturduğunu yönelik başvurusunun öncelikle kabul edilebilirlik açısından değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvuru konusu olayda; E.Ö.S.'nin 4 yaşından küçük olması nedeniyle konsere girmesine izin verilmemiştir. B. P. S., A. N. S. ve G. P.'nin ise, 4-8 yaş sınırı kuralı gerekçe gösterilerek yaşı küçük E.Ö.S.'nin konsere alınmaması sebebiyle kendi iradeleri doğrultusunda konsere girmedikleri görülmektedir. Bu sebeple 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde yer alan, Kuruma ancak ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gören kişilerin başvuru yapabileceğine yönelik düzenleme nazara

alındığında, olayda zarar gören sadece yaşı küçük E. Ö. S. olup diğer başvuranlar konsere kendi inisiyatifleriyle girmedikleri için onlara farklı bir muamelede bulunulmadığından zarar da görmemişlerdir. Bu kapsamda, başvuranlar B. P. S., A. N. S. ve G. P. açısından 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci fıkrası ile bu Kanunun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin 48'inci maddesindeki gerekli şartları taşımadığı değerlendirildiğinden başvurunun kabul edilemez olduğu kanaatine varılmıştır.

13. Başvuru dilekçesi ve eklerinin incelenmesinde; 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden yaş temeli ile bağlantı olarak ayrımcılığa maruz kalındığı iddiasında bulunulduğu anlaşılmaktadır.

14. Anayasa'nın 10'uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken, 6701 sayılı Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

15. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında, *"Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir."* hükmü yer almaktadır. ÇHS'nin 31'inci maddesi ise *"Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler."* şeklinde düzenlenmiştir.

16. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum baştaolmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, (AİHM) kararlarında ayrımcılığı; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlamıştır.*(AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B.No:36042/97, 11/06/2002, para.48 ve AİHM, Okpisz/Almanya, B.No:59140/00, 25/10/2005, para.33)* Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, "muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse" ya

da "meşru bir amaç" izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur. *(AİHM, Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık, B.No. 9214/80; 9473/81; 9474/81, 25/05/1985, para.72)*

18. Somut olayda başvuran 3 yaşındaki çocuğu için bilet aldığı çocuk konserinden 48 ay yaş sınırlaması bulunduğu gerekçesiyle çıkarılmasının yaş temelinde ayrımcılık oluşturduğunu iddia etmektedir. Yaş ayrımcılığı, bireylerin yaşını temel alarak, onların salt yaşlarından dolayı ayrımcı tutum, eylem ve muamelelere maruz bırakılmasıdır. Yaş temelinde ayrımcılık, 6701 sayılı Kanun kapsamında yasaklanmıştır. Yaş ayrımcılığına her yaş grubundan insan maruz kalabilmekle birlikte, bu ayrımcılık ile en sık karşılaşan gruplar çocuklar, gençler ve yaşlılar olarak karşımıza çıkmaktadır.

19. Yaş ayrımcılığı, çocukların birçok hak ve özgürlüklerinden yararlanmasını engelleyen önemli bir sorundur. Doğrudan ya da dolaylı sistematik ayrımcı uygulamalar nedeniyle çocukların haklarının ihlal edildiği ya da hayata geçirilemediği bilinen bir gerçektir. Hiçbir siyasi güce sahip olmayan çocukların maruz kaldığı ayrımcılık, yetişkinlerin maruz kaldığı ayrımcılıktan farklılık arz etmektedir. Çocukların yaşlarından kaynaklanan kısıtlamalar nedeniyle ayrımcılıkla mücadeleye yönelik araçlara yetişkinlerle eşit düzeyde erişim şansları olmaması, maruz kaldıkları ayrımcılığın şiddetini daha da arttırmaktadır. Ayrımcılık yasağı her çocuğun yetişkinlerle aynı muameleyi göreceği anlamına gelmemekle birlikte farklı muamele ile ayrımcı muamele arasında bir ayrım yapılmalıdır. Belirli bir grup çocuğun haklarını korumak için özel tedbirler gerekebildiğinden dolayı çocukları her türlü ayrımcılıktan korumak ve haklarını desteklemek için olumlu eylemde bulunmak devletlerin sorumluluğu kapsamındadır. *(Yaş Ayrımcılığı: Kanun Önünde Eşitlik ve Çocuk Hakları Politika Belgesi, İnsan Hakları Ortak Platformu, Uluslararası Çocuk Merkezi, Kingdom of the Netherlands, Ankara, Mart 2012, s.3)*

20. Somut olayda muhatap tarafından başvurana yaşı dolayısıyla farklı muamele edilmesinin, objektif ve makul bir sebebe dayanıp dayanmadığı yönünden ele alınması gerekmektedir. Farklı muamelenin objektif ve makul bir amaca dayanması ancak; muamelenin meşru bir amaç ile yapılması ve hedeflenen amaç ile seçilen araç arasında makul bir orantı ve ölçünün bulunmasına bağlıdır. Dolayısıyla öncelikle başvuranın yaşı sebebiyle konsere alınmamasına yönelik muamelenin objektif ve makul bir sebebinin bulunup bulunmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

21. Başvuru konusu olayda; başvuran, bilet almadan önce yaş kısıtlaması hakkında bilgilendirilmediklerini, anılan organizasyonun sosyal medya sayfasında ya da "… " görselinde ve biletlerde herhangi bir yaş sınırlamasının yer almadığını iddia etmektedir. Muhatabın yazılı görüşüne ek olarak sunduğu belgeler arasında "…" isimli çocuk oyunun 4-8 yaş grubu seyirciye hitap ettiği, etkinlik kurallarında 48 ayını doldurmuş çocukların içeri alınacağının belirtildiği, biletleri olsa dahi etkinlik alanına alınmayacağı ibaresinin etkinlik kuralları içerisinde yer aldığı, çocuk ve yanındaki ebeveyni/refakatçisi/öğretmeni için ayrı ayrı bilet alınması gerektiğinin belirtildiği görülmüştür. Buna ek olarak muhatap tarafından etkinlik biletleri satışa sunulmadan bir ay önce biletlerin satılmasına aracılık

eden "... " isimli şirket yetkilileri ile yaptıkları görüşmelerde bazı hususlara özellikle dikkat edilmesini talep ettikleri, *"satışa açılacak etkinliklerin kurallar ile birlikte yüklenmesini, yaş sınırı uygulamasının kalın puntolu yazılmasını"* istedikleri Kurumumuza sunulan ekran görüntülerinden anlaşılmaktadır. Nihayetinde, başvuranın bilet almadan önce yaş kısıtlaması hakkında bilgilendirilmedikleri ve satılan biletlerde yaş sınırlamasına dair herhangi bir bilginin yer almadığı iddiasının gerçeği yansıtmadığı kanaatine varılmıştır.

22. Başvuran ayrıca daha önce benzer içerikte verilen konserlerde 48 aydan büyük olmaya ilişkin herhangi bir şartın getirilmediğini, bu sebeple mezkur konserde belirli bir yaş sınırı getirilmesinin çocuk haklarına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmektedir. Muhatap ise beyanında; şirketlerinin eğitici şarkılar ile oyunlaştırılmış içerikler üreten, eğitim ve sahne sanatları alanında hizmet veren bir danışmanlık şirketi olduğu, O. E.'nin sözü ve bestesi kendisine ait şarkıları çocuk konserlerinde öğrettiği, konsere katılan çocukların içeriklere interaktif bir şekilde eşlik ettiğini ifade etmiştir. Muhatap ayrıca, konserin yaş sınırlamasının 4-8 yaş olduğunu, bu sınırın tespit edilmesinde pedogojik uyum, dikkat süresinin uzunluğu, yüksek ses desibelinin yaratacağı geçici ya da kalıcı işitme kaybı ihtimali vb. nedenlerle hareket edildiğini, bu kuralın çocuk psikoloğu, çocuk doktoru, odyolog ve okul öncesi öğretmeni olan bir kurul tarafından tespit edildiğini ileri sürdüğü görülmektedir. Bu durumda, muhatap tarafından ÇHS'nin 31'inci maddesinde güvence altına alınan çocukların kültürel ve sanatsal yaşama katılma haklarını engelleyici bir yaklaşımla hareket edilmediği, ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen etkinlikteki yaş sınırının tespitinde soyut ve afaki değerlendirmelerin yapılmadığı, varılan sonucun keyfi ve temelsiz olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim muhatap tarafından belirtilen hitap edilen kitleye ilişkin pedogojik uyum, konsantrasyon süresinin uzunluğu, yüksek ses desibelinin yaratacağı geçici ya da kalıcı işitme kaybı ihtimali vb. gerekçeler göz önünde bulundurularak etkinlik yaş sınırının 4-8 yaş olarak belirlenmesinin objektif ve makul bir gerekçeye dayandığı konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

23. Başvuranın dilekçe ekinde sunduğu "..." isimli sosyal medya sayfasından alınan ekran görüntüsünde, 4 yaş sınırı olmasına rağmen 3,5 yaşındaki çocuğunun konsere katılıp katılamayacağı sorusuna ilgili eğitimci tarafından bir sorun oluşturmayacağı şeklinde verilen cevabın değerlendirilmesinde ise mevzubahis edilen gönderinin yaklaşık bir sene önceki bir paylaşıma ait olduğu; bir sene önceki sosyal medya paylaşımından yola çıkılarak varsayımlara dayalı çıkarımlardan hareketle ayrımcılığa dair bir değerlendirme yapmanın mümkün olmayacağı; her etkinliğin içeriği ve etkinliğin düzenlendiği mekânsal özelliklerin ve fiziki koşulların farklılık gösterebileceğinden etkinlik kurallarının da değişkenlik gösterebileceği, önemli olan hususun kişilere faaliyetin icra edilmesinden önce kısıtlamaya ilişkin bir duyurunun yapılmasının olduğu, dolayısıyla başvuranın yaş sınırlaması kriterinin kişilere özgü farklı bir muamele yaratacak şekilde uygulandığı iddiası ile ilgili olarak kanıtlayıcı bir delilin bulunmadığı düşünülmektedir.

24. Başvuranın konser mekanında 48 aydan daha küçük çocukların olduğuna yönelik iddiaları bakımında ise olayın gerçekleştiği güne ait kamera görüntüleri mevcut

olmamakla birlikte başvuran tarafından sunulan konser görüntüleri ve organizasyon şirketi tarafından paylaşılan sosyal medya hesaplarındaki görüntüler incelenmiş; eldeki verilerden hareketle 4-8 yaş grubu çocukların gelişim süreçlerinde farklılıklar olabileceğinden dolayı fiziksel görünüşlerinden yola çıkarak bir değerlendirme yapmanın mümkün olmadığı, başvuranın iddia ettiği şekliyle 07.05.2022 tarihinde ...nde düzenlenen etkinliğe 48 ay yaş sınırının altında çocukların alındığı iddiasını ispatlayacak yeterli delil bulunmadığı değerlendirilmiştir.

25. İspat yüküyle ilgili olarak, 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde de *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır

26. Bütün bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde; muhatabın yaş sınırlaması uygulamasının meşru amaç taşıdığı, söz konusu yaş sınırlamasının etkinliğin türüne, organize edildiği mekana, hitap edilen kitleye, konsantrasyon ve dikkat sürelerine, pegodojik uyuma vb. bilimsel temele ve haklı bir gerekçeye dayalı olarak ve çocuğun yüksek yararı gözetilerek değişkenlik gösterebileceği, 4-8 yaş sınırı etkinlik kuralı uygulamasının başvurana yönelik farklı bir muamele teşkil etmeyecek şekilde uygulandığı, etkinliğin biletleme aşamasında yaş sınırına ilişkin duyuruların etkin bir şekilde yapıldığı, muhatap tarafından ÇHS'nin 31'inci maddesinde güvence altına alınan çocukların kültürel ve sanatsal etkinliklere katılma hakkına müdahale teşkil edecek ayrımcı muamelede bulunulmadığı, anlatılan gerekçelerle başvuru konusu olayda yaş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğine kanaat getirilmiştir.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

09.11.2022 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi
(İzinli)

Av. Harun MERTOĞLU
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2023 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

TİHEK

2023/464 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

14.06.2023

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2022/1094
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	30.5.2023/206
Karar Numarası	:	2023/464
Başvuran	:	H. Ç.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2- İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü)
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın oğlunun Kadın Destek Uygulamasını (KADES) kullanamaması nedeniyle cinsiyet temelinde ayrımcı muameleye maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Velayeti altındaki 11 yaşındaki oğlu Y. E. Ç.'ye şiddet uygulama ihtimali olan veya psikiyatrik hastalığı bulunan kişilerden korumak amacıyla KADES adındaki mobil uygulamayı indirdiğini ancak uygulamanın sadece kadınların kullanımına açık olduğu bildirimini aldığını ve uygulamayı çocuğunun kullanamadığını,

b. Uygulama ile kadın, erkek ayrımı yapılmasının cinsiyet ayrımcılığı oluşturduğunu, Anayasa'nın 41'inci maddesinde devletin her türlü istismar ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alması gerektiğinin vurgulandığını, bu uygulamanın Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesini ihlal ettiğini, konu ile ilgili olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla başvuru yaptığını, başvurusunun Kırıkkale Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğüne gönderildiğini, ilgili idare tarafından ise başvuran ile görüşme yapıldığı ve kurum hizmetleri hakkında bilgi verildiğini ve talebinin ayrıntılı olarak değerlendirilmesi için Korumaya Muhtaç Çocuk Birimine gerekli talimatların verildiği cevabını aldığını,

c. KADES uygulamasının erkek-kadın veya yetişkin-çocuk ayrımı yapılmadan herkesin erişimine açılması gerektiğini, erkeklerin de şiddet mağduru olabileceklerini ve bu hizmetten erkeklerin de faydalanması gerektiğini ifade etmektedir.

3. Muhatap Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'ndan alınan yazılı görüşte özetle;

a. İçişleri Bakanlığı ile işbirliği kapsamında şiddet mağduru veya şiddet görme riski altında olan kadınlar için iletişim teknolojisinin sunduğu imkanlardan faydalanılarak etkin ve hızlı müdahalenin sağlanması amacıyla mobil uygulama geliştirilmesinin planlandığını, bu kapsamda Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından asayiş alanında vatandaşın kolluk görevlilerine hızlı ulaşmasına yönelik akıllı telefonlarda kullanılabilecek mobil uygulama olarak kadına yönelik şiddet alanında kullanılmak üzere KADES uygulamasının hayata geçirildiğini,

b. Uygulamanın yalnızca kadınların kullanımına sunulduğunu, uygulamada yer alan butona basılması ile Çağrı Merkezine ihbarın düştüğünü, mağdurun konum bilgisinin iletildiğini ve Çağrı Merkezi tarafından en yakın kolluk birimi tarafından, en kısa sürede mağdurun konumuna intikalin sağlandığını,

c. KADES uygulamasını, uygulamanın yayımlandığı 24/3/2018 tarihinden 4/8/2022 tarihine kadar 3.869.862 kişinin indirdiğini ve aktif olarak kullandıklarını, 267.898 şiddet mağduru kadının uygulama aracılığıyla yapmış olduğu ihbara kolluk güçlerince müdahale edildiğini,

ç. 8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasların düzenlendiğini, düzenlemenin ırk, renk, cinsiyet, yaş, medeni durum, tabiiyet, engellilik, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin tüm kadınları, çocukları, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını kapsadığını, Kanun kapsamında korunan kişi ile şiddet uygulayan ve uygulama ihtimali bulunan kişi hakkında alınabilecek koruyucu ve önleyici tedbirlerin ayrıntıları ile düzenlendiğini,

d. 6284 sayılı Kanun kapsamındaki tedbir kararının, ilgilinin talebi, Bakanlık veya kolluk görevlileri ya da Cumhuriyet savcısının başvurusu üzerine verildiğini, tedbir kararlarının en çabuk ve en kolay ulaşılabilecek yer hâkiminden, mülkî amirden ya da kolluk biriminden talep edilebileceğini,

e. Çocuklara yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlerin temel olarak Çocuk Hizmetleri Genel Müdürlüğünce yürütüldüğünü ayrıca Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinesinde yürütülen şiddetle mücadele hizmetlerinin çocuklara duyarlı şekilde yapılandırıldığını,

f. Şiddet Önleme ve İzleme Merkezleri'nin (ŞÖNİM), 6284 sayılı Kanun kapsamında hizmet vermeye başladığını, bu merkezlerde 6284 sayılı Kanun kapsamında tedbirlerin

takibi ve izlenmesi ile psikososyal destek, hukuki destek, eğitim desteği ve mesleki destek, sağlık desteği, ekonomik destek ve rehberlik/danışmanlık ve yönlendirme hizmetlerinin sunulduğunu,

g. Mevcut durumda, ŞÖNİM merkezlerinin 81 ilde hizmet verdiğini, ŞÖNİM'lerden 2021 yılında ülke genelinde 255.515 kadın, 23.158 erkek ve 17.726 bin çocuk olmak üzere toplam 296.399 kişinin; 2022 yılı Temmuz sonu itibariyle de 146.020 kadın, 13.993 ve 10.367 çocuk olmak üzere toplam 170.380 kişinin hizmet aldığını,

ğ. Başvuranın oğlu olan Y. E. Ç. hakkında Kırıkkale Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünce yapılan çalışmada; çocuğun korunma ihtiyacı içinde olmadığının, babası ve kardeşleri ile birlikte yaşadığının anlaşıldığını, başvuranın eski eşinin kuzeni olan A. G.'ın psikolojik olarak sağlık sorunlarının olduğunu, bu kişinin başvuranın oğluna zarar verme ihtimali olması nedeniyle başvuranın şikayetini ilgili mercilere ilettiğinin anlaşıldığını, başvuranın eski eşinin Ankara'da ikamet ettiğini, başvuranın oğlunun velayetinin ise başvuranda olduğunu, mevcut durumda ise başvuranın oğlunun herhangi bir ihmal veya istismara maruz kalmayacağını, bu durumda 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu kapsamında bir korumaya ihtiyaç bulunmadığının değerlendirildiğini,

h. Ayrıca 5395 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesine göre bir çocuğun korunma ihtiyacı olduğunu düşünen adli ve idari merciler, kolluk görevlileri, sağlık ve eğitim kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının çocuğun durumunu Bakanlığa bildirmekle yükümlü olduklarını,

ı. Şiddet, ihmal veya istismar mağduru çocukların mevzuata göre korunma ihtiyacı olan çocuklar olarak kabul edildiğini, çocuğun korunma ihtiyacını tespit görevinin Bakanlığa ait olduğunu, çocuklara ilişkin bildirim alındıktan sonra çocuk hakkında gerekli sosyal incelemenin derhal başlatıldığını, şiddet gören çocuklar ile şiddet görme tehlikesi altında olan çocukların 24/5/1983 tarih ve 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Kanunu'nun 22'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca mülki amirin onayı alınmak suretiyle bakım altına alındığını ifade etmektedir.

4. Muhatap İçişleri Bakanlığı (Emniyet Genel Müdürlüğü)'ndan alınan yazılı görüşte özetle;

a. Anayasa'nın 10'uncu maddesinin ikinci fıkrasında, *"Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz."* hükmü ile 6284 sayılı Kanun'un *"Amaç, kapsam ve temel ilkeler başlıklı"* 1'inci maddesinin ikinci fıkrası (ç) bendine göre, *"Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz."* hükmünün bulunduğunu,

b. Teknik imkan ve kapasite kapsamında en üst seviyede kullanılarak geliştirilen ve 24/3/2018 tarihinde hayata geçirilen KADES uygulamasının amacının, gelişen teknolojik imkanlardan faydalanmak suretiyle kadınlara yönelik risk ve tehdit unsuru oluşması

halinde akıllı telefonlarından tek bir tuşa basarak en hızlı şekilde 112 Acil Çağrı Merkezlerine ulaşmalarının sağlanması olduğunu,

c. Kadın, erkek ve çocuk tüm vatandaşların acil bir durumla karşılaşmaları durumunda 112 Acil Çağrı Merkezlerine yapacakları ihbarlar ile olay yerine en yakın ekip ve devriyenin sevk edileceğini ifade etmektedir.

5. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. KADES uygulamasında kadın ve erkek ayrımı yapıldığını, 18 yaşından küçük kız çocuklarına uygulamanın açık olduğunu, bunun uygulamanın kullanılması ile ortaya çıkarıldığını ancak 11 yaşındaki oğlunun uygulamayı kullanamadığını,

b. KADES uygulamasının salt kadınlara yönelik olarak hizmete alınmasının şiddete uğrayan erkekler açısından bir ayrımcılık olduğunu, ayrıca erkek çocuklarının, beden ve ruh bakımından kendilerini korumaktan aciz olduğunu, yetişkin bir kadından daha savunmasız kalabildiklerini buna rağmen erkek çocuklarına bu uygulamanın kapalı olduğunu, oğlunun üçüncü bir kişinin şiddetine maruz kaldığını ve şiddet görme tehlikesinin de devam ettiğini, oğlunun uygulamayı kullanamamasının cinsiyet temelinde ayrımcı muamele olduğunu,

c. KADES uygulamasının 112 Acil Çağrı Merkezlerine ulaşmaktan daha avantajlı olduğunu, sebebinin ise akıllı telefonlardaki konum belirleme özelliği sayesinde araçta hareket halinde iken bile kişinin adresinin tek bir tıklamayla bulunabilmesi olduğunu, ayrıca pratik ve kullanışlı olan uygulama sayesinde şiddet failine sezdirmeden kolluk güçlerini çağırma imkanı bulunduğunu, 112 Acil Çağrı Servisi hizmetinin KADES uygulamasının teknik olarakçok daha gerisinde olduğunu,

ç. Anayasa'nın 41'inci maddesinde devletin her türlü istismar ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alması gerektiğini vurguladığını, bu kapsamda çocukların kırılgan olmaları, her an korunmaya muhtaç olmalarının bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini,

d. KADES uygulamasının kadın, çocuk, erkek, yaşlı demeden herkesin kullanımına açılması gerektiğini, yalnızca kadınların ve kız çocuklarının kullanımına sunulan uygulamanın cinsiyet ve yaş temelinde ayrımcılık oluşturduğunu ifade etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik

ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. Anayasa'nın *"Ailenin korunması ve çocuk hakları"* başlıklı 41'inci maddesi şöyledir:

"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/4 md.) Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır."

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kanunu'nun *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat Yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmü bulunmaktadır. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden cinsiyet temelinde ayrımcı muameleye maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

14. Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin, eylemin ya da eylemsizliğin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakılması gerekmektedir. AİHM'e göre, bir muameledeki farklılık, *objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse* ya da *meşru bir amaç* izlememişse ayrımcılık söz konusudur *(AİHM, Abdulaziz, Cabales and Balkandali/Birleşik Krallık, B. No: 15/1983/71/107-109, 24/4/1985, para.72.)*.

15. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Bir kimseye bir hakkın kullanılmasında ya da bir yükümlülüğün yerine getirilmesinde meşru ve makul bir temele dayanmaksızın cinsiyeti sebebiyle farklı muamelede bulunulması cinsiyet ayrımcılığını oluşturmaktadır. Cinsiyet temelinde ayrımcılık,tehlikeli sonuçları dikkate alınarak, hem uluslararası ve bölgesel insan hakları mekanizmaları aracılığıyla hem de ulusal yasal sistemler içinde yasaklanmıştır (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3031 K. No: 2020/176, para. 33). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesi de bu kapsamda; *"Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* hükmünü ihtiva etmektedir.

16. Avrupa Cinsiyet Eşitliği Enstitüsü (EIGE) tarafından yapılan tanıma göre cinsiyet ayrımı; medeni halleri ne olursa olsun kadınların tanınmasını veya katılımını, kadın ve erkek eşitliği temelinde, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hakları ve temel özgürlüklerini bozma veya geçersiz kılma amacı taşıyan her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama anlamına gelmektedir (EIGE, Gender mainstreaming, https://eige.europa.eu/gender-mainstreaming/ concepts-and-definitions).

17. Somut olayda başvuran, 11 yaşındaki oğlu Y. E. Ç.'ye şiddet uygulama ihtimali olan psikiyatrik hastalığı olan bir kişiden korunmak amacıyla KADES adındaki mobil uygulamayı indirdiğini ancak uygulamanın sadece kadınların kullanımına açık olduğu bildirimini alması nedeniyle çocuğu tarafından söz konusu uygulamanın kullanılamadığını, bu durumun ise cinsiyet temelinde ayrımcı bir muamele olduğunu iddia etmektedir. Söz konusu uygulama ile izlenen amacın nesnel olarak haklılaştırılıp haklılaştırılmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

18. Muhatap idarelerden alınan yazılı görüşler kapsamında söz konusu KADES uygulamasının, şiddet mağduru veya şiddet görme riski altında olan kadınlar için koruyucu mahiyette ve teknoloji imkânları kullanılarak oluşturulmuş bir mobil uygulama olduğu, uygulama aracılığıyla şiddet mağduru kadınların yapmış olduğu ihbara kolluk güçlerince müdahale edildiği, söz konusu mobil uygulamanın 6284 sayılı Kanun hükümleri kapsamında geliştirildiği ifade edilmektedir.

19. Muhataplar tarafından ayrıca 6284 sayılı Kanun ile şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasların düzenlendiği, düzenlemenin herhangi bir temelde ayrım gözetilmeksizin tüm kadınları, çocukları, aile bireyleri ve tek taraflı ısrarlı takip mağdurlarını kapsadığı, söz konusu mobil uygulamanın Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi ile 6284 sayılı Kanun hükümleri kapsamında oluşturulduğu, KADES uygulamasının amacının, gelişen teknolojik imkânlardan faydalanmak suretiyle kadınlara yönelik risk ve tehdit unsuru oluşması halinde akıllı telefonlarından tek bir tuşa basarak en hızlı şekilde 112 Acil Çağrı Merkezlerine ulaşmalarının sağlanması olduğu ifade edilmiştir.

20. 6284 sayılı Kanun'un *"Amaç, kapsam ve temel ilkeler başlıklı" 1'inci maddesinin birinci fıkrasında, "Bu Kanunun amacı; şiddete uğrayan veya şiddete uğrama tehlikesi bulunan kadınların, çocukların, aile bireylerinin ve tek taraflı ısrarlı takip mağduru olan kişilerin korunması ve bu kişilere yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınacak tedbirlere ilişkin usul ve esasları düzenlemektir."* hükmü, 6284 sayılı Kanun'un ikinci fıkrasının (b) bendinde, *"Şiddet mağdurlarına verilecek destek ve hizmetlerin sunulmasında temel insan haklarına dayalı, kadın erkek eşitliğine duyarlı, sosyal devlet ilkesine uygun, adil, etkili ve süratli bir usul izlenir."* hükmü, 6284 sayılı Kanun'un ikinci fıkrasının (ç) bendinde, *"Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları*

cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz." hükmünün bulunduğu; 6284 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde ise, kadına yönelik şiddetin; kadınlara, yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya kadınları etkileyen cinsiyete dayalı bir ayrımcılık ile kadının insan hakları ihlaline yol açan ve bu Kanunda şiddet olarak tanımlanan her türlü tutum ve davranışı ifade ettiği hüküm altına alınmıştır.

21. Anayasa'nın *"Ailenin korunması ve çocuk hakları"* başlıklı 41'inci maddesinin ikinci fıkrasında, *"Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar."* hükmü ile dördüncü fıkrasında, *"Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır."* hükmü yer almaktadır.

22. Korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması amacıyla çıkarılan 5395 sayılı Kanun'un *"Temel ilkeler"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre, *"Çocuk ve ailesinin herhangi bir nedenle ayrımcılığa tâbi tutulmaması"*, (h) bendine göre, *"Kararların alınmasında ve uygulanmasında, çocuğun yaşına ve gelişimine uygun eğitimini ve öğrenimini, kişiliğini ve toplumsal sorumluluğunu geliştirmesinin desteklenmesi"* ilkelerinin gözetilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Ayrıca 5395 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde koruyucu ve destekleyici tedbirlere; 5395 sayılı Kanun'un 6'ncı maddesinde ise, acil korunma kararı alınması gereken durumlara yer verilmektedir. 6284 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi, 6284 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) ve (d) bendi ile üçüncü fıkrası çocuklara özgü hükümleri içermesi bakımından önem arz etmektedir.

23. Somut olay kapsamında, başvuran tarafından iddia edilen KADES uygulamasına başvuranın 11 yaşındaki oğlunun girememesi ve uygulamaya yalnızca kadın kullanıcıların erişebilmesi özü itibariyle cinsiyet temelinde farklı bir muamele içermektedir. Bu halde cinsiyet temelinde farklı muamelenin meşru bir amaç içerip içermediği, objektif ve makul bir gerekçeye sahip olup olmadığı ve orantılı olup olmadığı değerlendirmesinin yapılması gerekmektedir.

24. Söz konusu KADES uygulamasının kadınlara yönelik olarak tasarlanması ve kullanıma açılmasının amacı, gelişen teknolojik imkânlardan faydalanmak suretiyle kadınlara yönelik risk ve tehdit unsuru oluşması halinde akıllı telefonlarından tek bir tuşa basarak en hızlı şekilde 112 Acil Çağrı Merkezlerine ulaşmalarının sağlanması olduğu hususudur. Ayrıca söz konusu uygulamanın, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde yer alan kadınlar ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğu, devletin ise bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlü olduğu ve bu maksatla alınacak tedbirlerin eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamayacağı hükmünden yola çıkılarak hazırlandığı, bu kapsamda kadınlara yönelik şiddet olgusunun önüne geçme amaçlı olarak geliştirildiği, ayrıca 6284 sayılı Kanun'un *"Amaç, kapsam ve temel ilkeler başlıklı"* 1'inci maddesinin

ikinci fıkrası (ç) bendine göre, *"Bu Kanun kapsamında kadınlara yönelik cinsiyete dayalı şiddeti önleyen ve kadınları cinsiyete dayalı şiddetten koruyan özel tedbirler ayrımcılık olarak yorumlanamaz."* hükmünün de bu amaç doğrultusunda anlaşılması gerektiği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla söz konusu farklı muamelenin Anayasal ve yasal zeminde bir meşruluğa kavuşturulduğu, KADES uygulaması ile kadınların şiddet eylemlerinden etkili ve hızlı bir şekilde korunması amacının meşru ve makul bir gerekçeye sahip olduğu değerlendirilmektedir.

25. Bununla birlikte şiddete uğrama ihtimali olan çocukların da özel olarak korunması gerektiği hususunun göz ardı edilmemesi, bu kapsamda da 5395 sayılı Kanun, 2828 sayılı Kanun ve 6284 sayılı Kanun'un çocuklar için özel hükümler ihtiva ettiği ve bu yasal düzenlemeler kapsamında şiddet gören veya şiddet görme ihtimali olan çocuklara yönelik koruyucu ve destekleyici tedbirlerin hem mülki idare amirlerince, hem de hâkim kararı ile alınabileceğinin de dikkate alınması gerektiği ayrıca çocuklara yönelik koruyucu tedbirler için de hızlı ve etkili çözümlerin bulunması gerekliliğinin de unutulmaması gerektiği değerlendirilmektedir. Somut olay kapsamında, Kırıkkale Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü'nce yapılan çalışmada başvuranın oğlunun korunma ihtiyacı içinde olmadığı, velayetinin babasında olduğu, çocuğun babası ve kardeşleri ile birlikte yaşadığına ilişkin bilginin de bu kapsamda anlaşılması gerektiği değerlendirilmektedir.

26. Yukarıdaki açıklamalar, mevzuat hükümleri ile tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde, başvuranın 11 yaşındaki oğlunun KADES uygulamasını kullanamamasının cinsiyet temelinde ayrımcı muamele teşkil ettiği iddiasının, söz konusu farklı muamelenin objektif ve makul bir gerekçeye sahip olması ayrıca meşru bir amaç barındırması nedeniyle cinsiyet temelinde ayrımcı muamele olarak değerlendirilemeyeceği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

30/5/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi (İzinli)	Av. Harun MERTOĞLU Kurul Üyesi
İsmail AYAZ Kurul Üyesi	Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi
Saffet BALIN Kurul Üyesi	Ünal SADE Kurul Üyesi (İzinli)	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2023/523 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

11.08.2023

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/109
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	4.7.2023/208
Karar Numarası	:	2023/523
Başvuran	:	B.Y.
Başvuran Vekili	:	Av. ...
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	İzmit Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (... Ortaokulu)
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın kaynaştırma öğrencisi olan çocuğunun öğrenim gördüğü okulda destek eğitim sınıfı açılmamasının ve çocuk için bireyselleştirilmiş özel eğitim toplantısı yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili başvuru dilekçesinde özetle;

a. Müvekkilinin velayeti altında bulunan özgül öğrenme güçlüğü tanılı kaynaştırma öğrencisi A.E.Ç.'nin ... İlkokulunda öğrenim gördüğünü, çocuk hakkında düzenlenmiş Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) bulunduğunu, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde bulunan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılan eğitsel değerlendirme sonucunda çocuğun destek eğitime ihtiyacı olduğunun belirlendiğini ve Rehberlik Araştırma Merkezi (RAM) raporu düzenlendiğini,

b. Müvekkilinin, çocuğu için destek eğitim odası açılması ve bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantısı yapılması talebinde bulunduğunu, ancak bu talebe karşı muhatap İdarenin kayıtsız kaldığını, destek eğitim odası olmadığının belirtildiğini, bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantısının zorunluluk taşımasına rağmen yapılmadığını, çocuğun herhangi bir rehberlik ve danışmanlık desteği alamadığını, 2021/2022 eğitim öğretim yılında Okulda rehberlik ve danışmanlık birimi öğretmeni olmadığını, Okul idaresinin bu konu ile ilgili herhangi bir yazışma yapmadığını ve çözüm üretmediğini,

c. Çocuk hakkında ayrıca dikkat eksikliği ve hiperaktivite tanısı konulduğunu ve çocuğun psikiyatri bölümünde düzenli olarak terapi aldığını, çocuğun birtakım hassasiyetlerinin bulunduğunu, pantolon giyemediğini, kemerini bağlayamadığını, saat okumayı öğrenemediğini, Okula kendi başına hazırlanıp gidebilecek beceriye sahip olmadığını, bu nedenle kimi zaman derslere gecikebildiğini, Okul İdaresi tarafından bu husus bilinmesine rağmen Müdür Yardımcısı A.G.'nin geç kaldığı için çocuğu Okul kapısında beklettiğini, mevzuatta bir zorunluluk olmamasına rağmen Okul idaresinin çocuğu pantolon giymeye zorladığını, çocuğun pantolon giymezse Okula giremeyeceği endişesi ile Okula karşı korku geliştirdiğini,

ç. Çocuğun durumu ile ilgili olarak müvekkilinin Müdür Yardımcısı ile görüştüğünü, ancak sonuç alamadığını, aksine Müdür Yardımcısının müvekkilini annelik görevini yapmamakla itham ettiğini, çocuğun başka Okula kaydının yaptırılabileceğini belirttiğini, Okul idaresine ihtarname gönderildiğini, ihtarnamenin kötü niyetli olarak tebliğ alınmadığını,

d. Konu hakkında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Teftiş Kurulu Genel Müdürlüğüne başvuru yaptıklarını, müfettişlerin soruşturma dosyasını gerekçesiz olarak çocuk aleyhine sonuçlandırdıklarını, Okul yöneticilerinin ayrımcı tutumları hakkında medyaya yansıyan haberler olduğunu, Okul yöneticileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunduklarını, ancak soruşturma izni verilmediğini, tüm çabalara rağmen çocuğun halen destek eğitimi alamadığını, Okulda destek eğitim odası açılmadığını iddia etmekte; ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ve ilgililer hakkında idari para cezası uygulanmasına karar verilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap İzmit Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ... Ortaokulundan alınan yazılı görüşte;

a. 2022-2023 eğitim öğretim yılında Okulda destek eğitim odası açıldığı, Okul idaresinin destek eğitim odasından yararlanmak isteyen öğrenciler için dilekçe topladığı, başvuranın bu şekilde bir dilekçesinin olmadığı, destek eğitim odasında eğitim verecek öğretmenler ile toplantı gerçekleştirildiği, destek eğitim odasında çalışmalarının halen sürdüğü,

b. Çeşitli tarihlerde rehberlik birimi için öğretmen talebinde bulundukları, Okulda rehberlik birimi için öğretmenin görev yaptığı, başvuranın çocuğunun Okul rehberlik öğretmeninin yönlendirmesi ile RAM raporu aldığı, sene başında öğretmenler kurul toplantısı yapıldığı, bu toplantıda kıyafeti olmayan öğrencilere gerekli hassasiyetin gösterilmesine, kaynaştırma öğrencilerinin eşit şekilde sınıflara dağıtılmasına, BEP'lerin teslim edilmesine, bu öğrenciler ile ilgili her branşta özel sınav yapılmasına, destek eğitim odası kurularak gerek görülen öğrencilerin bu odada eğitim görebileceğine karar verildiği, öğrencilerin bu odalardan yararlandığı,

c. Olayda adı geçen Müdür Yardımcısının 29/9/2022 tarihinde göreve başladığı, başvuranın çocuğu ile birebir görüşmesinin ve çocuğa karşı manevi bir baskısının olmadığı, çocuğun yıl içindeki devamsızlıklarının fazla olduğu, başvuranın devamsızlık mektubunu imzalamadığı, öğrencinin devamsızlıklarının silinmesi talebinde bulunduğu, bu talebin mevzuata uygun olmadığı, öğrenci ile ilgili ev ziyareti yapmak istenmesine rağmen başvuranın bu talebi kabul etmediği, başvuranın öğrenci ile ilgili belge ve bilgileri 8/12/2022 tarihine kadar paylaşmadığı, başvuranın oğlu ile benzer durumda olan ve kıyafet giyme konusunda problem yaşayan başka bir öğrenci velisinin kıyafet serbestisi için talepte bulunduğu ve bu talebin olumlu karşılandığı, ancak başvuranın böyle bir talebini 12/12/2022 tarihine kadar Okula bildirmediği, bildirseydi yardımcı olunabileceği,

ç. Başvuranın çocuğunun destek eğitim odasından faydalanması için hiçbir talebinin olmadığı, Okulda özel eğitim sınıfları bulunduğu ve otizmli öğrencilere de eğitim verildiği, başvuranın iddialarının asılsız olduğu, başvuranın diğer çocuğunun da benzer şekilde devamsızlıklar yaptığı ve birinci sınıf kaydının silinerek anasınıfına kaydının yapıldığı, mevzuata aykırı davranılmadığı ve herhangi bir ayrımcılığın söz konusu olmadığı, başvuranın yaptığı şikayetler sonrasında Okul idaresi ile iş birliği yapmaktan imtina ettiği ve Okul idaresine karşı olumsuz bir tavır takındığı belirtilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte;

a. Okul idaresinin çocuk hakkındaki ÇÖZGER'den haberdar olmadığı iddiasının kabul edilemez olduğu, Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından kaynaştırma öğrencisi olarak tespit edildiği, bu tespitin Okula bildirildiği, kaynaştırma öğrencisi olan çocuk için gerekli tedbirleri almanın idare için bir zorunluluk olduğu, aileden bir talep dilekçesi gelmediği için çocuğun destek eğitim odasından faydalanmadığı iddiasının geçerli olmadığı, müvekkilinin çocuğun durumunu sözlü olarak Okul idaresine belirttiği ve Okul idaresine güvenerek dilekçe sunmayı düşünemediği,

b. BEP toplantısının müvekkilinin şikayetleri sonrasında ilk kez 2022 yılında yapıldığı, bundan önce ailenin aranmadığı ve BEP toplantısı yapılmadığı, Milli Eğitim Müdürlüğüne yapılan şikayet sonrasında Okulun, yükümlülüklerini hatırlayarak anne ile iletişime geçtiği belirtilerek iddiaları yinelemektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)(Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.(...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (f) bendi şöyledir:

"Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi(...) ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"

9. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar,

farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. Mezkûr Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9' uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kurumun görevleri şunlardır: (...)(g)"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)"

12. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

14. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesine göre: "*Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* içermektedir.

15. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre: *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b)*

Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir, (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır, (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır, (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"

16. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

17. Çocuk Hakları Komitesine göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14.)

18. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin (d) fıkrası uyarınca *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı ifade eder."*

19. 5378 sayılı Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesine göre: *"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir. (...)"*

20. Ulusal ve uluslararası düzenlemeler karşısında, engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili bir şekilde erişimlerinin sağlanmasının ve toplumsal yaşama engelsiz

biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmayı gerektirdiği açıktır. Bu kapsamda engelli çocuklar için özel öğrenim ihtiyacının karşılanabilmesi için gerekli tedbirler alınmalı ve destek eğitim hizmetleri sunulmalıdır. Nitekim özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamak amacıyla, 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak çıkarılan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere sunulacak eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesine yönelik hükümlere yer verilmiştir.

21. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre özel eğitim ihtiyacı olan birey, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey; destek eğitim hizmeti ise özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetleri olarak tanımlanmıştır.

22. Başvuran; oğlunun özgül öğrenme güçlüğü tanılı kaynaştırma öğrencisi olduğunu, çocuk hakkında 17/1/2022 tarihli ÇÖZGER düzenlendiğini, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde bulunan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılan eğitsel değerlendirme sonucunda çocuğun destek eğitime ihtiyacı olduğunun belirlendiğini ve 4/3/2022 tarihli RAM raporu düzenlendiğini, çocuğu için destek eğitim odası açılması ve bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantısı yapılması talebinde bulunduğunu, ancak bu talebe karşı muhatap İdarenin kayıtsız kaldığını, destek eğitim odasının olmadığının belirtildiğini, bireyselleştirilmiş eğitim programı toplantısının zorunluluk taşımasına rağmen yapılmadığını, Milli Eğitim Bakanlığına şikâyeti sonrasında Okulun kendisi ile iletişime geçip toplantı yapmaya çalıştığını iddia etmektedir.

23. Muhatap Okul 2022-2023 eğitim öğretim yılında, Okulda destek eğitim odası açıldığını, Okul idaesinin destek eğitim odasından yararlanmak isteyen öğrenciler için dilekçe topladığını, başvuranın bu şekilde bir dilekçesi ve talebi olmadığını, destek eğitim odasında eğitim verecek öğretmenler ile toplantı gerçekleştirildiğini, destek eğitim odasında çalışmalarının halen sürdüğünü, çocuğun yıl içindeki devamsızlıklarının fazla olduğunu başvuranın iddialarının asılsız olduğunu, mevzuata aykırı davranılmadığını ve herhangi bir ayrımcılığın söz konusu olmadığını, başvuranın yaptığı şikâyetler sonrasında Okulla iş birliği yapmaktan imtina ettiğini ve Okul idaresine karşı olumsuz bir tavır takındığını belirtmektedir.

24. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte bu bireylere yönelik özel eğitim kurumları veya özel eğitim sınıfları da açılabileceği belirtilmektedir. Yönetmelik uyarınca destek eğitim odası, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı ifade etmektedir. Keza Mezkûr Yönetmelik' in 25'inci maddesinde destek eğitim odası

açılacağı, eğitim alacak öğrenciler, bu öğrencilere okutulacak dersler ve öğrencilerin alacağı haftalık ders saatinin BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda belirlendiği, destek eğitim odasında görev alacak öğretmenlerin çalışma programlarının Okul idaresince yapılacağı gibi destek eğitim odasında eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde uyulması gereken hususlara yer verilmektedir.

25. Başvuru dosyasındaki belgelerden, başvuranın çocuğu hakkındaki ÇÖZGER'in 17/1/2022 tarihinde düzenlendiği, Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde bulunan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından RAM raporunun 4/3/2022 tarihinde düzenlendiği ve 2022-2023 yılı eğitim öğretim yılı sene başı şube öğretmenler toplantısı tutanağından, başvuranın çocuğunun bireyselleştirilmiş eğitim programına tabi olduğuna ilişkin Okulun bilgisinin olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Okulun, çocuğun durumundan 8/12/2022 tarihinden sonra haberdar olduğu iddialarının yerinde olmadığı değerlendirilmektedir. Başvuranın çocuğunun özel eğitim ihtiyacı olan bir birey olması karşısında kaynaştırma yoluyla eğitimini sürdürmesi için destek eğitim odasında destek eğitimi alması gerektiği açıktır.

26. Öte yandan Muhatap İdare, Okulda destek eğitim odası bulunduğunu ancak başvuranın bu odadan yararlanmak için talep dilekçesi vermediğini, başvuran ise Okulda destek eğitim odası açılmadığını ve destek eğitim odasından yararlanmak için talep dilekçesinin bir gereklilik olmadığını iddia etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca; kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin öğrenim gördüğü okullarda destek eğitim odası açılması zorunludur. Muhatap Okul tarafından sunulan belgelerden destek eğitim odasında görev almak isteyen öğretmenlerden dilekçe toplandığı ve destek eğitim odasında görevlendirilen öğretmenlerin listesinin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne iletildiği, bazı kaynaştırma öğrencilerinin destek eğitim çizelgelerinin bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla muhatap İdarenin destek eğitim odası açma zorunluluğunu yerine getirdiği anlaşılmaktadır.

27. Başvuranın destek eğitim odasından yararlanmak için talep dilekçesinin bir gereklilik olmadığı iddiasına karşı muhatap Okul, velinin talep dilekçesi olmadığı için çocuğun destek eğitim odasından yararlandırılmadığını, diğer okulların da bu konuda velinin dilekçesini aradığını, nasıl ki öğretmenin görevlendirilebilmesi için dilekçe gerekiyorsa öğrencinin destek odasından yararlanması için de veli talebinin gerektiğini ve bu durumun MEB tarafından yayınlanan kılavuzdan kaynaklandığını belirtmektedir. Ayrıca destek eğitim odası için veli dilekçesinin başka illerdeki okullarda da arandığına ilişkin örnek uygulamalar sunduğu görülmektedir.

28. Okul idaresinin destek eğitim odasından yararlanmak için dilekçe talep etmesinin dayanağı olan Destek Eğitim Odası ve Özel Eğitim Sınıfı Kılavuz Kitapçığı MEB tarafından kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında sunulan eğitim hizmetlerinin niteliğinin artırılması ve başarılı bir kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla

eğitim uygulamasının gerçekleştirilmesi, okul/kurumlar bünyesinde özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilere sunulan eğitim hizmetlerine rehberlik etmesi amacıyla yayınlanmıştır. Bu Kitapçığa göre destek eğitim odasında sunulacak hizmetler, öğrencinin yararı gözetilerek uygun öğretmen sağlanması ve velinin onayı ile okulun çalışma saatlerinde (öğrencinin ders saati içinde veya dışında) planlanmaktadır (Destek Eğitim Odası ve Özel Eğitim Sınıfı Kılavuz Kitapçığı, s.4). Her ne kadar Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde destek odasından yararlanmak için dilekçe şartının olup olmadığına ilişkin bir hükme rastlanmamakta ise de, muhatap Okulun MEB tarafından yayınlanan Kılavuz doğrultusunda velinin onayı açısından bir dilekçe aradığı ve dosyaya sunulan örnek uygulamalardan bu durumun yaygın bir uygulama olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede muhatap Okulun mevzuata ya da MEB tarafından bildirilen Kılavuza aykırı davrandığı ya da ayrımcılık yasağını ihlal ettiği kanaati oluşmamıştır.

29. Başvuran tarafından, muhatap Okulda görevlendirilen rehberlik ve psikolojik danışma birimi öğretmeni olmadığı, Okulun öğretmen görevlendirmesi için gerekli işlemleri yapmadığı iddia edilmektedir. Ancak muhatap tarafından sunulan belgeler arasında Okul idaresinin Milli Eğitim Müdürlüğüne rehberlik ve psikolojik danışma birimi öğretmeni görevlendirilmesi için görevlendirme yazıları yazıldığı ve öğretmen görevlendirilmesi için gerekli yazışmaları yaptığı ve öğretmen görevlendirdiği görülmektedir. Başvuranın çocuğunun birtakım hassasiyetleri nedeniyle pantolon giymediği için Okul Müdür Yardımcısının öğrenciye olumsuz tavırlar sergilediği iddiaları ile ilgili ise Okul idaresinin gerek muhatap tarafından sunulan gerekse soruşturma doyasında yer alan öğretmen ifadelerinde öğrenciye yönelik olumsuz bir tavır sergilenmediği, kıyafet serbestisi için herhangi bir talepte bulunmadığı ve aynı sorunu yaşayan başka bir öğrenci için talebi üzerine duruma çözüm getirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın bu iddiaları açısından da ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaati oluşmamıştır.

30. Ayrıca başvuran 8/12/2022 tarihine kadar BEP toplantısı yapılmadığını, MEB'e yaptığı şikâyet sonrasında Okul idaresinin kendisi ile irtibat sağlayarak BEP toplantısı yaptığını, ancak şikâyet öncesinde hiçbir toplantı yapılmadığını ve mevzuata aykırı davranıldığını iddia etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 47'nci maddesine göre BEP geliştirme birimi okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. BEP geliştirme birimi, ders yılının başında oluşturularak birim toplantıları planlanır. İhtiyaç duyulması halinde aynı ders yılı içerisinde farklı zamanlarda da okulda BEP geliştirme birimi toplantısı yapılabilir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 9).

31. Muhatap idare BEP toplantılarının yapılmadığı iddialarına ilişkin olarak başvuranın çocuğunun veli toplantılarına katılmadığını, çocuğun devamsızlığının fazla olduğunu, öğrencinin BEP kapsamında eğitim aldığını, BEP geliştirme birim toplantısının yapıldığını belirtmektedir. İzmit İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından konu ile ilgili Okul idaresi

hakkında yürütülen soruşturma dosyasında yer alan belgelerden, başvuranın çocuğuna ilişkin olarak BEP hazırlandığı, başvuranın çocuğun bu kapsamda eğitim aldığı ve Okul dışında haftanın bir günü rehabilitasyon eğitimi aldığı görülmektedir. Bu süre zarfında başvuranın çocuğun aldığı eğitim-öğretime ilişkin herhangi bir itirazına rastlanmadığı gibi, muhatap Okul tarafından çocuğun devamsızlık bilgilerine ilişkin sunulan kayıtlardan çocuğun 2021/2022 öğretim yılının birinci döneminde 31,5 gün, ikinci döneminde 51 gün, 2022/2023 öğretim yılının birinci döneminde ise 58,5 gün devamsızlık yaptığı görülmektedir. Keza Okul idaresi tarafından sunulan mesajlaşma içeriğinden idarenin sonraki dönemde veliyi sürece dâhil etme çabalarına karşı başvuranın şikâyet yollarına başvurduğu gerekçesi ile sürece dahil olmak istemediği anlaşılmaktadır. Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir. Ancak başvuranın BEP toplantısı yapılmadığı ve kendisinin sürece dâhil edilmediği yönündeki iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı değerlendirilmektedir.

32. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, muhatap Okul idaresinin başvuranın çocuğu hakkında gerekli işlemleri yaptığı ve çocuğun kaynaştırma eğitim esasları çerçevesinde eğitim-öğretim aldığına ilişkin bilgi ve belgeleri sunduğu, bu çerçevede ayrımcılık yasağını ihlal etmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA ,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

04/07/2023 tarihinde, Dilek ERTÜRK'ün ilave görüşüyle, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan	Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi (İzinli)	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi (İzinli)
İsmail AYAZ Kurul Üyesi (İzinli)	Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi

Saffet BALIN Kurul Üyesi	Ünal SADE Kurul Üyesi (İzinli)	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

Ek: Dilek ERTÜRK İlave Görüş

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

03.08.2023

İLAVE GÖRÜŞ

Karar Adı : B.Y.

Karar Numarası : 2023/523

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 4/7/2023 tarih ve 2023/523 sayılı çoğunluk kararına katılmakla birlikte; konuya ilişkin ilave görüşüm aşağıda yer almaktadır:

Ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli çocukların hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik tedbirler alınması gerekliliğine ve çocuklara yönelik uygulamalarda çocuğun üstün yararının gözetilmesi esasına sıkça yer verilmektedir. Bu hususlar engelli çocukların özgüvenlerini geliştirme ve toplumsal yaşama etkin ve bağımsız biçimde katılmalarının önemli bir parçası olan eğitim hakkı açısından da kuşkusuz geçerlidir. Dolayısıyla özel eğitim ihtiyacı olan çocukların özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve başarıları dikkate alınarak, destek eğitim hizmetlerini de içerir şekilde hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları (BEP) ve BEP'lerin etkili şekilde hayata geçirilmeleri bu bireylerin eğitim haklarından eşit yararlanmalarını sağlamada büyük bir önemi haizdir.

Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin BEP'e ilişkin hükümleri gereğince özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için okulda BEP hazırlamak amacıyla BEP geliştirme birimi oluşturulması gerekmektedir. BEP geliştirme birimi okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. Bu durum karşısında BEP ve BEP geliştirme birimi toplantılarına öğretmen, öğrenci ve öğrenci velisinin etkin katılımlarının sağlanması konusunda hassasiyet gösterilmesi gerektiği ve bu yöndeki girişimlerin içermeci eğitimin gerekliliklerinden biri olduğu düşünülmektedir.

Ayrıca çocuğun ihtiyaçlarının değişkenliği göz önüne alınarak BEP ve BEP geliştirme birimi toplantılarının eğitim-öğretim yılı içerisinde düzenli aralıklar ile yapılmasında fayda olduğu, böylece çocuk için hazırlanan programın etkililiğine ilişkin değerlendirmenin kolaylaşacağı ve verimliliğinin artacağı değerlendirilmektedir. Keza öğretmen, öğrenci ve veli gibi tüm tarafların sürece dâhil edilerek etkin diyalog ve işbirliğinin sağlanmasının çocuğun eğitim hakkından tam ve eşit bir şekilde yararlanmasına katkı sunacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla BEP uygulanmasının ve BEP geliştirme birimi toplantılarının tarafların etkin katılımı ile düzenli yapılmasının içermeci eğitim sistemi açısından önem teşkil ettiği kanaatindeyim.

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

TİHEK

2023/844 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

26.01.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/1060
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	2.11.2023/218
Karar Numarası	:	2023/844
Başvuran	:	Y. G.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Sağlık Bakanlığı
Muhatap Adres	:	Bilkent Yerleşkesi, Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı 6001 Cad. No:9 Çankaya/Ankara

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın kızının işitme engeline uygun eğitim alabilmesi amacıyla Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) çıkarma sürecinin deprem sebebiyle askıda kaldığı ve mağduriyet yaşandığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 26/1/2023 tarihinde kızı N. G.'nin işitme engeline uygun eğitim alabilmesi için Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) çıkarmak amacıyla Hatay Kırıkhan Devlet Hastanesine başvurduğunu ve işlemleri tamamladığını ancak deprem felaketi sebebiyle raporun e-devlet sistemine düşmediğini ve e-nabız sisteminde işlemin e-imza aşamasında göründüğünü,

b. Bu sebeple yeniden rapor çıkarabilmek amacıyla İstanbul Beylikdüzü Devlet Hastanesine müracaat ettiğini ancak başvurusunun daha önceki başvurusu nedeniyle reddedildiğini,

c. Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezini defalarca aramasına rağmen işlemin ne onaylandığını ne iptal edildiğini, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) de başvuruda bulunmasına rağmen sorunun çözülemediğini ve faal olmayan hastaneye yönlendirildiğini,

ç. Deprem sebebiyle 4 aydır bahse konu işlemin e-imza aşamasında beklediğini, kızının 19 aylık olduğunu ve gelecekte konuşma kaybı yaşama riski olduğundan ÇÖZGER

alarak bir an evvel özel eğitime başlaması gerektiğini, uzmanların da dil gelişimi için vakit kaybetmeden gerekli eğitimi alması gerektiğini belirttiğini, ÇÖZGER çıkaramadıkları için kızının haftada iki kez saatlik ücreti 350 TL olan özel eğitime gitmesi gerektiğini belirterek e-imza aşamasında bekleyen işlemin onaylanmasını veya iptal edilmesini talep etmekte olup, iptal edilmesi durumunda gerekirse bulunduğu il olan Isparta'da yeniden rapor almak amacıyla talepte bulunacağını belirtmektedir.

3. Muhatap Sağlık Bakanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuru kapsamında e-Rapor bileşeni üzerinden yapılan kontrolde çocuk adına ÇÖZGER düzenlenmesi için başvuru tarihinin 16/1/2023 olduğu,

b. Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinin (k) bendinde yer alan *"Rapor başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde tamamlanır."* hükmü kapsamında e-Rapor Sisteminde otuz günlük süre tanımlandığı için yetkili hastanelerin azami otuz gün içinde raporu düzenlemeleri gerektiği,

c. Otuz günlük sürenin uzamasının İl Sağlık Müdürlüğü veya hastanelerdeki randevu süreleri, tetkik sürecinin uzaması, teknik problemler vb. gibi sebeplerden kaynaklanması durumunda gerekli istisna tanımlamalarının yapılabildiği,

ç. Depremden etkilenen illerde askıda kalan raporların düzenlenebilmesi ve itiraz sürecinde mağduriyetler yaşanmaması adına 1/1/2023 ile 30/6/2023 tarihleri arasında askıda kalan raporların düzenlenebilmesi için depremden etkilenen iller için rapor düzenlemesinde süre kısıtlarının kaldırıldığı,

d. Süre kısıtları kaldırılmasına rağmen yaşanabilecek aksaklıkların münferit nitelikte olduğunun değerlendirildiği, rapor düzenlenmesi sürecinde yaşanılan mağduriyetin ve taleplerin Bakanlığa intikali halinde ilgili birimler tarafından çözüm üretildiği,

e. Başvuru sahiplerinin raporun başlatıldığı hastanede kalan işlemlerini devam ettirmediği takdirde rapor başvurusu tarihinden 6 ay sonra e-Rapor Sistemi üzerinden ilgili rapor kaydının pasife düşeceği, bu kapsamda bahse konu Raporun kaydının 19/6/2023 tarihinde pasife düştüğünün anlaşıldığı,

f. Vatandaşların herhangi bir sebeple başvurularını devam ettiremediği takdirde raporun düzenlendiği hastane, Bakanlık merkez teşkilatı veya rapor başvurusu yapılan hastanenin bağlı bulunduğu il sağlık müdürlüğünden başvuru kayıtlarının silinmesini talep edebileceği,

g. Bahse konu başvurunun bahsedilen süre içerisinde taraflarına iletilmediği ve ÇÖZGER düzenlemeye yetkili sağlık tesisine başvuruda bulunulabileceği belirtilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. İdare ile daha önce iletişime geçilmediği iddiasının gerçeği yansıtmadığı,

b. Kurumumuz tarafından inceleme ve araştırmaya başlandıktan sonra Sağlık Bakanlığının kendisi ile iletişime geçip problemi çözmeye çalıştığı, önceki raporun iptal edildiği ve 20/7/2023 tarihinde kızı için ÇÖZGER aldığı,

c. Tüm işlemleri tamamladığı ancak deprem sebebiyle askıda kalan önceki Rapor iptal edildiğinden tüm işlemleri tekrar etmek durumunda kaldığı, bu durumun maddi ve manevi zarara sebep olduğu,

ç. Başka vatandaşların mağdur edilmemesi açısından İdarenin sağlık kurulu alanındaki iş ve işlemlerinin düzeltilip iyileştirilmesi gerektiği belirtilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... e) Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını,

f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2)Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona

erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür...”

9. Mezkûr Kanun’un *“Ayrımcılık türleri”* başlıklı 4’üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca dolaylı ayrımcılık, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

10. Kanun’un *“Ayrımcılık yasağının kapsamı”* başlıklı 5’inci maddesi şöyledir:

“(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür...”

11. Kanun’un *“Kurumun görevleri”* başlıklı 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *“ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu”* düzenlenmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun’un *“Başvurular”* başlıklı 17’nci maddesinin birinci fıkrası: *“Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir.”* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun’un 3’üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun’un 17’nci maddesinin ikinci fıkrasına göre ise: *“İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.”* Bu kapsamda başvuranın Kuruma başvurmadan önce Kanun’a aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden talep ettiği ancak sorununa çözüm bulamadığı anlaşıldığından ilgili tarafa başvuru şartının yerine getirildiği değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, başvurunun Kurumumuzca esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

13. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının

sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme'nin 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."* şeklinde tanımlanmıştır. EHİS'nin 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*

14. EHİS'nin engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir:

"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir." BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi şu şekildedir: "Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana– babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."

15. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* Engellilik, 14'üncü maddede korunan hukuki menfaatler arasında açıkça sayılmasa da, Mahkeme tarafından *"herhangi başka bir durum"* ifadesinin yorumlanması suretiyle 14'üncü maddeye dâhil edilmiştir.

16. Ulusal düzenlemeler kapsamında ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir: *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan

yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir (AYM, *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67).

17. 5378 sayılı Kanun'da engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı ve ayrımcılıkla mücadelenin engellilere yönelik politikaların temel esası olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Kanun'un 3'üncü maddesinin (d) bendinde engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e benzer şekilde: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama"* olarak tanımlanmıştır.

18. Somut olay kapsamında başvuran, kızının işitme engeline uygun eğitim alabilmesi amacıyla ÇÖZGER çıkarma sürecinin deprem sebebiyle askıda kaldığını ve mağduriyet yaşadığını, kızının gelecekte konuşma kaybı yaşama riski olduğundan ÇÖZGER alarak bir an evvel özel eğitime başlaması gerektiğini iddia etmekte ve e-imza aşamasında bekleyen işlemin onaylanmasını veya iptal edilmesini talep etmekte olup, iptal edilmesi durumunda gerekirse bulunduğu il olan Isparta'da yeniden rapor almak amacıyla talepte bulunacağını belirtmektedir. Bu çerçevede muhatap Sağlık Bakanlığından başvuranın iddialarına karşı yazılı görüşü ile rapor alma prosedürünün normal şartlarda ne şekilde ve ne kadar sürede tamamlandığı, başvuranın talebinin hangi aşamada olduğu ve onay sürecinin tamamlanamamasının sebebi, konuya ilişkin sistematik bir sorunun bulunup bulunmadığı, başvuranın kızının engeline uygun eğitim alabilmesi için gerekli olan ÇÖZGER alma sürecinin tamamlanması ve başvuranın iddia ettiği soruna çözüm bulunabilmesi amacıyla Bakanlığın atabileceği adımlara ilişkin bilgi ve konuya ilişkin çözüm önerileri istenmiştir.

19. Muhatap Sağlık Bakanlığı tarafından başvuru kapsamında Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirilmesi Hakkında Yönetmelik'in 8'inci maddesinin (k) bendinde yer alan *"Rapor başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde tamamlanır."* hükmü kapsamında e-Rapor Sisteminde otuz günlük süre tanımlandığı için yetkili hastanelerin azami otuz gün içinde raporu düzenlemeleri gerektiği, otuz günlük sürenin uzamasının İl Sağlık Müdürlüğü veya hastanelerdeki randevu süreleri, tetkik sürecinin uzaması, teknik problemler vb. gibi sebeplerden kaynaklanması durumunda gerekli istisna tanımlamalarının yapılabildiği, depremden etkilenen illerde askıda kalan raporların düzenlenebilmesi ve itiraz sürecinde mağduriyetler yaşanmaması adına 1/1/2023 ile 30/6/2023 tarihleri arasında askıda kalan raporların düzenlenebilmesi için depremden etkilenen iller için rapor düzenlemesinde süre kısıtlarının kaldırıldığı, süre kısıtları kaldırılmasına rağmen yaşanabilecek aksaklıkların münferit nitelikte olduğunun

değerlendirildiği, rapor düzenlenmesi sürecinde yaşanılan mağduriyetin ve taleplerin Bakanlığa intikali halinde ilgili birimler tarafından çözüm üretildiği belirtilmiştir.

20. Bunun yanı sıra e-Rapor bileşeni üzerinden yapılan kontrolde çocuk adına ÇÖZGER düzenlenmesi için başvuru tarihinin 16/1/2023 olduğu, başvuru sahiplerinin rapor alma sürecinin başlatıldığı hastanede kalan işlemlerini devam ettirmediği takdirde rapor başvurusu tarihinden 6 ay sonra e-Rapor Sistemi üzerinden ilgili rapor kaydının pasife düşeceği, bu kapsamda bahse konu Raporun kaydının 19/6/2023 tarihinde pasife düştüğünün anlaşıldığı, vatandaşların herhangi bir sebeple başvurularını devam ettiremediği takdirde raporun düzenlendiği hastane, Bakanlık merkez teşkilatı veya rapor başvurusu yapılan hastanenin bağlı bulunduğu il sağlık müdürlüğünden başvuru kayıtlarının silinmesini talep edebileceği, bahse konu başvurunun bahsedilen süre içerisinde taraflarına iletilmediği ve ÇÖZGER düzenlemeye yetkili sağlık tesisine başvuruda bulunulabileceği belirtilmiştir.

21. Sağlık Bakanlığı tarafından belirtilen hususlar başvurana iletilerek kızı adına ÇÖZGER düzenlenmesi amacıyla yeniden talepte bulunup bulunmadığı ve bahse konu mağduriyetin devam edip etmediğine ilişkin bilgi ile muhatap İdarenin yazılı görüşüne ilişkin görüşü istenmiştir. Başvuran ise İdare ile daha önce iletişime geçilmediği iddiasının gerçeği yansıtmadığını, Kurumumuz tarafından inceleme ve araştırmaya başlandıktan sonra Sağlık Bakanlığının kendisi ile iletişime geçip problemi çözmeye çalıştığını, önceki raporun iptal edildiğini ve 20/7/2023 tarihinde kızı için ÇÖZGER aldığını, tüm işlemleri tamamladığı halde deprem sebebiyle askıda kalan önceki Raporun iptal edilmesi sebebiyle tüm işlemleri tekrar etmek durumunda kaldığını, bu durumun maddi ve manevi zarara sebep olduğunu ve başka vatandaşların mağdur edilmemesi için İdarenin sağlık kurulu alanındaki iş ve işlemlerinin düzeltilip iyileştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

22. Somut olay kapsamında muhatap İdare tarafından deprem gibi mücbir sebep teşkil eden durumlarda deprem bölgesinde yaşayan engelli bireyler ve bilhassa da engelli çocuklar için ÇÖZGER işlemlerinin tamamlanması amacıyla mevcut olan düzenleme ve uygulamalarda istisna tanınmaması ve gerekli önlemlerin alınmaması suretiyle mağduriyet yaşandığı iddia edildiğinden başvuru konusunun engelliliğe dayalı dolaylı ayrımcılık yasağı kapsamında ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

23. Bu noktada belirtmek gerekir ki şekli eşitlik benzer durumdaki kişilere benzer şekilde davranarak doğrudan ayrımcılıkla mücadele etmeyi amaçladığından olumsuz klişe ve ön yargılarla mücadeleye yardımcı olabilmekte, ancak bireyler arasındaki farklılıkları göz önünde bulundurmadığı ve benimsemediğinden "farklılık ikilemi" içinde bir çözüm sunamamaktadır. Bunun karşısında maddi eşitlik modeli, yapısal ve dolaylı ayrımcılığı ele almayı amaçlamaktadır (TİHEK, B. No: 2022/582, K. No: 2023/63, 24/1/2023, para. 23).

24. "Dolaylı ayrımcılık", yasaların, politikaların veya uygulamaların ilk bakışta tarafsız gözükmesi ancak engelli bir birey üzerinde fazlasıyla olumsuz bir etkiye sahip olması anlamına gelmektedir (BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Ekonomik

Sosyal ve Kültürel Haklarda Ayrımcılık Yasağı Hakkında Genel Yorum No: 20, E/C.12/GC/20, 2009, para. 10; BM EHK, Ayrımcılık Yasağı ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6, CRPD/C/GC/6, 2018, para. 18/b).

25. Maddi eşitlik anlayışının uzantısı niteliğinde olan dolaylı ayrımcılık yasağı, uluslararası ve ulusal düzenlemelerle güvence altına alınmıştır. AİHM içtihatları kapsamında Thlimmenos v. Yunanistan kararında açıkça zikredilmese de dolaylı ayrımcılık kavramına işaret eden şu ifadelere yer verilmiştir: "Mahkeme bugüne kadar şuna dikkat çekmiştir: Sözleşmenin 14'üncü maddesi, Devletlerin benzer durumda olan kişileri objektif ve makul bir haklılık olmaksızın farklı bir muameleye tabi tutması halinde ihlal edilir. Buna karşın Mahkeme şu hususa da dikkat çekmiştir: 14'üncü maddede belirtilen söz konusu ayrımcılık yasağı maddenin tek yüzü değildir. Yanı sıra, Sözleşme tarafından garanti edilen haklardan yararlanmada ayrımcılık yapılmaması hakkı Devletlerin, durumları önemli ölçüde farklı olan kişileri makul ve objektif bir haklılık olmaksızın farklı bir muameleye tabi tutmaması halinde de ihlal edilmiş olur." (TİHEK, B. No: 2020/363, K. No: 2020/182, 25/8/2020, para. 37).

26. AİHM, Kelly ve diğerleri/Birleşik Krallık ve Hugh Jordan/Birleşik Krallık kararlarında dolaylı ayrımcılık yasağını niteleyen tespitlere yer vererek genel bir politika ya da tedbirin, belirli bir grup üzerinde orantısız şekilde zararlı etkiler doğurması halinin söz konusu grubun özel olarak hedef alınması şartı aranmaksızın, sonuçları ya da etkileri itibariyle ayrımcılığa yol açabileceğini belirtmektedir (AİHM, ***Kelly ve diğerleri/Birleşik Krallık***, B. No: 30054/96, 4/5/2001, para. 148; AİHM, *Hugh Jordan/Birleşik Krallık,* B. No: 24746/94, 4/5/2001, para. 154).

27. Ulusal düzenlemeler kapsamında ise 5378 sayılı Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da dolaylı ayrımcılık yasağı güvence altına alınmıştır. 5378 sayılı Kanun'da dolaylı ayrımcılık: *"Görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda engelliliğe dayalı ayrımcılık temeliyle bağlantılı olarak, engellinin hak ve özgürlüklerden yararlanması bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını ifade eder."* şeklinde tanımlanarak doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasak olduğu düzenleme altına alınmıştır. 6701 sayılı Kanun'da ise dolaylı ayrımcılık: *"Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulması"* olarak tanımlanmış ve bir ayrımcılık türü olarak yasaklamıştır.

28. Bu kapsamda dolaylı ayrımcılık biçimlerinden biri de genel nitelikte bir kuralın, özel bir duruma sahip bir kişiye ya da kişi gruplarına bu özel durumla ilişkili istisna tanınmaksızın uygulanmasında hataya düşülmesi ve bu uygulamanın nesnel ve haklı bir nedeninin olmaması durumudur (Olivier de Schutter, The Prohibition of Discrimination under European Human Rights Law: Relevance for EU Racial and Employment Equality

Directives, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 2005, s. 16).

29. Bu çerçevede somut olayda yer alan iddiaların dolaylı ayrımcılık teşkil edip etmediğini değerlendirebilmek için öncelikle ÇÖZGER alma sürecine ilişkin normatif düzenlemelerin ele alınması gerekmektedir. ÇÖZGER'in alınışı, geçerliliği, değerlendirilmesi ve bu raporları verebilecek yetkili sağlık kurum ve kuruluşlarının tespiti ile ilgili usul ve esasları belirlemek ve çocuklar ile ilgili özel gereksinim alanlarının belirlenmesine ilişkin ortak bir uygulama alanı geliştirmek amacıyla 20/2/2019 tarihli ve 30692 sayılı Resmi Gazete'de Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik yayımlanmıştır. Mezkûr Yönetmelik'in "*Tanımlar*" başlıklı 4'üncü maddesinde ÇÖZGER'in *"Sağlık kurulunca hazırlanan çocuğun özel gereksinimlerini belirten belgeyi"*; özel gereksinimin "Çocuğun toplumsal yaşama eşit katılabilmesi için bedensel ya da gelişimsel işlev kısıtlılığı olmayan bireylerden farklı sağlık, eğitim, rehabilitasyon, cihaz, ortez, protez, çevresel düzenlemeler ve diğer sosyal ve ekonomik haklara ve hizmetlere gereksiniminin olmasını" ifade ettiği anlaşılmaktadır. Ayrıca Yönetmelik'in *"ÇÖZGER düzenlenme usulü"* başlıklı 8'inci maddesinin (k) bendi: *"Rapor başvuru tarihinden itibaren en geç otuz gün içinde tamamlanır."* düzenlemesini haizdir. Yönetmelik'in *"Elektronik imzalı veri paylaşımı"* başlıklı 16'ncı maddesi de: *"Bu Yönetmeliğe ilişkin sistem Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulur ve yürütülür. Yetkili sağlık kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen raporlara ait kayıtlar sistemde tutulur."* düzenlemesini içermektedir.

30. Muhatap Sağlık Bakanlığı tarafından depremden etkilenen illerde askıda kalan raporların düzenlenebilmesi ve itiraz sürecinde mağduriyetler yaşanmaması adına 1/1/2023 ile 30/6/2023 tarihleri arasında depremden etkilenen iller için rapor düzenlemesinde süre kısıtlarının kaldırıldığı belirtilmiş olmakla birlikte muhatap İdare tarafından depremden etkilenen illerde askıda kalan Raporların tamamlanması ve mağduriyetlerin oluşmaması amacıyla uygun ve gerekli önlemlerin alınmadığı anlaşılmaktadır. Zira her ne kadar muhatap İdare tarafından bahse konu başvurunun bahsedilen süre içerisinde taraflarına iletilmediği belirtilse de dosya kapsamında başvuranın 3/3/2023 ve 4/4/2023 tarihlerinde CİMER üzerinden yaşadığı mağduriyeti belirterek durumun düzeltilmesini talep ettiği ve rapor nakli yapılması, rapor onay sürelerinin uzatılmaması veya işlemin her aşamada online sisteme kaydedilmesi gibi alternatif çözüm önerilerinde bulunduğu anlaşılmakta ancak muhatap İdare tarafından başvurana 2/5/2023 tarihinde yaşanan deprem sebebiyle Sağlık Kurulunun henüz faaliyete geçmediği ve normalleşme sürecine geçilmesi için çalışmaların yapıldığı şeklinde cevap verildiği görülmektedir.

31. Dosya kapsamında ÇÖZGER düzenlenmesi için Hatay Kırıkhan Devlet Hastanesine başvuru tarihinin 16/1/2023 olduğu, başvuru sahiplerinin rapor alma sürecinin başlatıldığı hastanede kalan işlemlerini devam ettirmediği takdirde e-Rapor Sistemi üzerinden ilgili rapor kaydının rapor başvurusu tarihinden 6 ay sonra pasife düşeceği, bu kapsamda bahse konu Raporun kaydının 19/6/2023 tarihinde pasife düştüğü ve Kurumumuz tarafından inceleme ve araştırmaya başlandıktan sonra Sağlık Bakanlığının kendisi ile iletişime geçip

problemi çözmeye çalıştığı, önceki raporun iptal edildiği ve 20/7/2023 tarihinde kızı için ÇÖZGER aldığı anlaşılsa da söz konusu Raporun başvurandan kaynaklı olmayan sebeplerle yaklaşık 6 ay geç alındığı, bu zaman zarfında CİMER üzerinden durumun düzeltilmesi ve alternatif tedbirlerin uygulanması suretiyle soruna çözüm bulunması talep edilse de depremden yaklaşık 3 ay sonra 2/5/2023 tarihinde Sağlık Kurulunun henüz faaliyete geçmediği ve normalleşme sürecine geçilmesi için çalışmaların yapıldığının belirtildiği de göz önüne alındığında muhatap İdarenin bu süreçte yaşanan mağduriyetleri gidermek amacıyla gerekli ve uygun tedbirleri almadığı ve raporun pasife düşmesi için öngörülen 6 aylık sürede deprem bölgesinde yaşayan engelli bireyler için gerekli istisnai düzenlemeleri yapmadığı değerlendirilmiştir.

32. Öte yandan başvuran, kızının 19 aylık olduğunu ve gelecekte konuşma kaybı yaşama riski olduğundan ÇÖZGER alarak bir an evvel özel eğitime başlaması gerektiğini, uzmanların da dil gelişimi için vakit kaybetmeden gerekli eğitimi alması gerektiğini belirttiğini ancak ÇÖZGER çıkaramadıkları için kızının haftada iki kez saatlik ücreti 350 TL olan özel eğitime gitmesi gerektiğini ifade ederek tüm işlemleri tamamladığı halde deprem sebebiyle askıda kalan önceki Raporun iptal edilmesi sebebiyle tüm işlemleri tekrar etmek durumunda kaldığını ve bu durumun maddi ve manevi zarara sebep olduğunu belirtmiştir.

33. Belirtilen gerekçelerle muhatap İdare tarafından ÇÖZGER düzenlenmesi sürecinde deprem bölgesinde yaşayan engelli bireyler için gerekli ve uygun önlemlerin alınmaması ve istisnai düzenlemelerin yapılmaması sebebiyle başvuranın kızı N. G.'nin toplumsal yaşama eşit katılabilmesi için eğitim başta olmak üzere sağlık, rehabilitasyon, cihaz, ortez, protez, çevresel düzenlemeler ve diğer sosyal ve ekonomik haklara ve hizmetlere erişimi açısından dezavantajlı bir duruma düştüğü değerlendirilmiştir.

34. Yönetmelik'in elektronik imzalı veri paylaşımına dair 16'ncı maddesinde Yönetmeliğe ilişkin sistemin Sağlık Bakanlığı tarafından oluşturulacağı ve yürütüleceği; yetkili sağlık kurum ve kuruluşları tarafından düzenlenen raporlara ait kayıtların bu sistemde tutulacağı düzenlenmiştir. Muhatap İdare tarafından söz konusu konuya ilişkin yaşanabilecek aksaklıkların münferit nitelikte olduğunun değerlendirildiği ve rapor düzenlenmesi sürecinde yaşanılan mağduriyetin ve taleplerin Bakanlığa intikali halinde ilgili birimler tarafından çözüm üretildiği belirtilmiş olsa da engelli bireylerin sağlık, eğitim, rehabilitasyon gibi sosyal ve ekonomik haklar ile hizmetlerden eşit şekilde yararlanabilmesi için deprem gibi mücbir sebep teşkil edebilecek durumlarda muhatap İdare tarafından gerekli ve uygun önlemlerin alınması ve istisnai düzenlemelerin yapılması ile olası mağduriyetlerin oluşmasının engellenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

35. Sonuç olarak muhatap İdare tarafından başvuranın ÇÖZGER alma sürecindeki işlemlerinin tamamlanması amacıyla mevcut olan düzenlemelerde istisna tanınmaması ile gerekli ve uygun önlemlerin alınmaması suretiyle başvuranın nesnel olarak

haklılaştırılamayan dezavantajlı bir durumu düştüğü anlaşıldığından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

2. Muhatap hakkında 10.000 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

3. 6701 Sayılı Kanun'un 25. maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca idari para cezasının UYARI CEZASINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNE,

4. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

5. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

02.11.2023 tarihinde, Muhammet Ecevit CARTİ'nin ilave görüşüyle, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi
(İzinli)

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi
(İzinli)

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

Ek: 2023/844 Y. G. Kurul Kararı Muhammet Ecevit CARTİ İlave Görüş

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

15.01.2024

İLAVE GÖRÜŞ

Karar Adı : Y.G. Kurul Kararı
Karar Numarası . 2023/844

Engelliliğinden kaynaklanan dezavantajlı durumunun mümkün olduğunca giderilmesi için özel eğitim alması gereken bir çocuğun, bu hakkını kullanabilmesi için ibraz edilmesi gereken Çocuklar İçin Özel Gereksinim

Raporu (ÇÖZGER) başvurusunun sonuçlandırılmasına ilişkin sürecin bütün ülkeyi etkileyen deprem felaketiyle sebebiyle bir süreliğine gecikmesi anlaşılabilir olmakla beraber, ilgililer yaşanılan problemin düzeltilmesi için gerekli mercilere defalarca müracaat etmelerine rağmen, dil gelişimi için ivedilikle uzmanlar nezaretinde özel eğitime başlaması gereken 19 aylık bir çocuğun gelecekte konuşma kaybı yaşama riski ile karşı karşıya kalmasına sebebiyet verecek düzeyde bir gecikmenin, yaşanan süreç bütün boyutlarıyla ilgili mevzuat çerçevesinde incelendiğinde 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde güvence altına alınan "Ayrımcılık Yasağı"nın ihlal edildiği anlamına geleceği tereddüte mahal bırakmayacak kadar açıktır. Anılan Raporun uzun bir süreç sonunda verilmiş olmasının muhatap kamu kurumu tarafından sorunun giderildiği şeklinde ifade edilmesinin, kamu görevinin gerektirdiği hassasiyetle bağdaşmadığı tarafımca değerlendirilmekte olup, bu çerçevede başkalarının da bu tür hassas süreçlerde benzer mağduriyetler yaşamaması adına muhatap kuruma ciddi bir idari yaptırım uygulanması gerektiğine dair kanaatimi beyan ederim.

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

TİHEK

2023/1072 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

16.01.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/1037
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	26.12.2023/222
Karar Numarası	:	2023/1072
Başvuran	:	S. D. (M. D.'ye velayeten)
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Ereğli Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Adres	:	Kazancı Mah. Atatürk Cad. No:18, 42310 Ereğli/Konya

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın kaynaştırma öğrencisi olan çocuğuna öğrenim gördüğü okulda bireyselleştirilmiş özel eğitim programı uygulanmadığı ve çocuğunun engel durumu gözetilmeden yapılan uygulamaların engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle,

a. Çocuğu M. D.'nin yaygın gelişimsel bozukluk (otizm) ve yüksek hipermetropi nedeniyle %84 oranında engelli olduğunu, Konya Ereğli ... Lisesinde kaynaştırma öğrencisi olarak öğrenim gördüğünü, Okul İdaresinin Bireysel Eğitim Programı (BEP) kapsamında öğrenci için herhangi bir plan hazırlayıp uygulamadığını,

b. 15/12/2022 tarihli veli toplantısında matematik öğretmeninin çocuğu ile dalga geçerek " Yazılısına girsin. 40-50 alıp gitsin. O bir kaynaştırma öğrencisi benden asla yüksek not alamayacak. Normal çocuklara 90-100 verirken ona vermeyeceğim" dediğini, toplantı sonrasında yapılan derste öğretmenin çocuğa rencide edici biçimde davrandığını, çocuğunu korkutan davranışlar sergilediğini, durumu Okul İdaresine ilettiğini, çocuğunun matematik dersinden destek eğitim alması ve BEP uygulanması için 23/12/2022 tarihinde dilekçe verdiğini fakat Okul İdaresinin taleplerini yok saydığını, Müdürün çocuğun yerinin otizm okulu olduğunu, bu Okulda kendi inisiyatifi sayesinde okuyabildiğini belirttiğini,

c. 30/12/2023 tarihinde konuya ilişkin bir kere daha dilekçe vermek için kızı M. D.'yi Okula gönderdiğini, Okul İdaresinin kızına karşı da olumsuz davranışlar sergilediğini,

dilekçe vermesinin engellenmeye çalışıldığını, 1/1/2023 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine ve 3/1/2023 tarihinde Ereğli Kaymakamlığına başvuruda bulunduğunu, bunun üzerine Konya Valiliği tarafından konuyla ilgili idari soruşturma başlatıldığını, bu süreçte çocuğunun okula gidemediğini ve sınıf tekrarı yapacağının bildirildiğini, soruşturma sonrasında sınıf değişikliği yapıldığını, ancak çocuğunun BEP'ten yararlandırılmamasına devam edildiğini, rehberlik öğretmeninin oğlunu sürekli odaya çağırdığını, zorla dilekçe imzalattığını,

ç. Çocuğunun yüksek hipermetropisi olmasına rağmen sınav ve ders içi materyalleri küçük puntolarla okumaya mecbur bırakıldığını, otizmli çocukların sessiz ortamda sınava alınması, soru sayılarının azaltılması ve engel durumuna uygun sınav hazırlanması gerekliliğine uyulmadığını, çocuğun destek eğitim odasından ilk kez 6'ncı dönem yararlanabildiğini,

d. Çocuğun gün içinde iki sınava girmeye zorlandığını, çocuk hipermetropisi nedeniyle gözleri zorlanacağı için sınava girmek istemediğinde ise zorla sınıfta tutulduğunu, bunun üzerine çocuğun nöbet geçirdiğini, o gün başvurana öğrencinin okulda olmadığına ilişkin mesaj atıldığını ve yine o günden sonra çocuğun otizm takıntılarının ve sosyal hayata ilişkin kopukluğunun arttığını,

e. Soruşturma sonrasında sınıf değişikliğine rağmen İngilizce öğretmeninin çocuğuna olumsuz tavırlar sergilediğini, beden eğitimi öğretmeninin okul törenlerinde arka tarafa konulan sandalyeye hasta sandalyesi diyerek çocuğu zorla oturttuğunu, BEP Geliştirme Birimi toplantılarının düzenli olarak yapılmadığını, kendisinin yalnızca 11/4/2023 tarihli BEP toplantısına katılabildiğini, bu toplantıda ise çocuğuyla ilgili olarak hiçbir plana yer verilmediğini ve uygulama kararı alınmadığını,

f. Kendisi ve kızı M. D. hakkında Okul İdaresi ve öğretmenleri tarafından mesnetsiz iddialarla suç duyurusunda bulunulduğunu, çocuğunun Okuldan alınması için imza toplatıldığını, tüm çabalara rağmen çocuğun gerekli destek eğitimi alamadığını, olumsuz tavırlara maruz kaldığını iddia etmekte; ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Ereğli Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ... Lisesinden alınan yazılı görüşte,

a. Başvuranın başvuru dilekçesinde yer alan konular ile ilgili daha önce benzer şikayetler yaptığı, Konya Valiliğince görevlendirilen müfettişler tarafından soruşturma yapıldığı, bu süreçte öğrencilerin, öğretmenler, idareciler dahil tüm personelin ifadelerinin alındığı, gerekli tüm belgelerin incelendiği, işlem tayinine gerek olmadığına karar verildiği,

b. Başvuranın çeşitli tarihlerde dilekçeler verdiği, bu dilekçelerin Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne iletildiği ancak başvuranın bazı dilekçelerinin imzasız olduğu, çocuğunun devamsızlıklarının silinmesi ve sınav öncesinde sınav belgelerinin kendisine verilmesi gibi mevzuata aykırı taleplerde bulunduğu, Okul İdaresinin ve öğretmenlerinin çocuğun

faydasını gözeterek davrandığı, ancak yaklaşık 30 ay pandemi koşullarının uygulanmasına rağmen başvuranın bu süreçte de Okula karşı iftiralarına devam ettiği,

c. Destek eğitim odasının hizmet vermekte olduğu, BEP planlarının uygulandığı ve BEP toplantılarının yapıldığı, sınavların sınıf ortamında, Okul panosunda ve internet sitesinde duyurulduğu, sınavların mevzuata uygun olarak yapıldığı, sınavların, başvuranın çocuğunun durumu dikkate alınarak ayrı bir yerde ve büyük puntolu yazılarla yapıldığı, öğrencinin şimdiye dek teşekkür ve takdir belgeleri aldığı ve akademik olarak başarılı bir öğrenci olduğu,

ç. Başvurana çocuğun devamsızlığı ve sonuçları hakkında bilgilendirme yapıldığı, başvuranın müfettiş soruşturmasını bahane ederek çocuğu Okula göndermediği, sonrasında ise devamsızlıklarının silinmesini istediği, kendisine bunun mümkün olmayacağı bildirildikten sonra başvuranın olumsuz bir tavır içine girdiği,

d. Rehberlik öğretmeninin çocukla yaptığı görüşmelerin ise doğası gereği mahremiyet ilkesine uygun olması gerektiği, başvuranın buna karşı da olumsuz bir tutum sergilediği, Okuldaki öğretmenlerin onurlarını zedeleyici söylemlerde bulunduğu, sosyal medya ve basın aracılığıyla bu söylemlerini devam ettirdiği, başvuranın HALK TV kanalını arayarak okula yönlendirdiği, basın yayın temsilcisinin olayın anlatıldığı gibi olmadığını anladığında haber niteliği taşımadığını belirterek Okuldan ayrıldığı, öğretmenlerin itibarını zedelediği, öğretmenlere talimat verir gibi davrandığı, mevzuata aykırı talepleri olduğu, öğretmenlerin bu durumdan oldukça rahatsız oldukları, Okul İdaresinin ve öğretmenlerin görevlerinde bir ihmallerinin olmadığı defalarca ortaya çıkmasına rağmen başvuranın sürekli olarak haksız şikayetlerde bulunmaya devam ettiği, … Köy Enstitüsü olma geçmişine sahip okulun mesnetsiz iddialar ile karalandığı, aslında öğrencinin öğretmenler ve arkadaşları ile bir sorununun olmadığı ve bazı öğretmenlerin başvuran hakkında şikayetçi olduğu belirtilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte:

a. Okul idaresinin kendisini 29/9/2022 ve 26/12/2022 tarihli BEP toplantılarına davet etmediği, 29/9/2022 tarihli BEP toplantısında çocuk hakkında destek eğitim odasına ihtiyaç olmadığı yönünde karar verildiği, 22/3/2023 tarihinde yapılan toplantıda öğrencinin dersine hiç girmemiş bir öğretmenin olduğu, bu toplantıya da davet edilmediği, kendisinin çağrıldığı ilk BEP toplantısının 11/4/2023 tarihinde yapıldığı, İngilizce, Türk Dili ve Edebiyatı, Almanca, fizik derslerine ilişkin BEP'lerde kendisine imza açılmadığı, müfettiş incelemesinden önce hazırlanmış bir BEP olmadığı,

b. Okul İdaresinin öğrenciye karşı özensiz olduğu, çocuğunun Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 28/12/2022 tarihli yazısında destek eğitim odası için görevlendirildiği belirtilen öğretmenden değil başka bir öğretmenden destek eğitimi aldığı, destek eğitim odasının sınav takviminin yayınlanmasından sonra açıldığı, sınav takviminde destek

eğitim odası varmış gibi gösterilmesinin Okul İdaresinin lehe delil yaratma çabasından kaynaklandığı, sınavların ve yazılı materyallerin çocuğunun engeline uygun olmadığı,

c. Müfettiş tarafından soruşturma sırasında dinlenen diğer öğrencilerin öğretmenleri korumaya çalıştığı, kendisinin devamsızlık silme, sınav sorularının verilmesi gibi mevzuata aykırı taleplerde bulunmadığı, Okulda güvensiz bir ortam yaratıldığı, öğrencilerin çocuğuna yönelik ithamlarda bulunduğu, bu durum karşısında çocuğunu korumak için Okula gönderemediği, devamsızlık kayıtlarının silinmesini ise soruşturma sürecinde çocuk Okula devam edemeyeceği için talep ettiği,

ç. Sosyal medya aracılığıyla öğretmenlere yönelik olumsuz bir söylemde bulunmadığı, çocuğu kaynaştırma öğrencisi olmasına rağmen rehberlik öğretmeninin çocukla diyalog kurmadığı ve kaynaştırma çalışması yapmadığı, çocuğuna hiçbir sosyal etkinlikte yer verilmediği, hak arama özgürlüğünü kullandığı, ancak Okuldaki öğretmenlerin çocuğun Okuldan gönderilmesini istedikleri ve çocuğunun ötekileştirildiği ifade edilmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şu şekildedir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (f) ve (i) bentleri şöyledir:

" f)Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi(...) i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri, (...) ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"

9. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. Mezkûr Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9' uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kurumun görevleri şunlardır: (...)(g) "ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)"

12. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası: *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

14. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuranın başvuru dilekçesindeki iddiaları ile ilgili ... Lisesine 23/12/2022 tarihli dilekçe verdiği, bunun üzerine Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden görüş alınarak destek eğitim odası açıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca başvuranın 1/1/2023 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine ve 3/1/2023 tarihinde Ereğli Kaymakamlığına başvuruda bulunduğu, bunun üzerine Konya Valiliği tarafından konuyla ilgili soruşturma başlatıldığı görülmektedir. Soruşturma neticesinde ise iddiaların sübuta ermediğinden bahisle işlem tesisine gerek olmadığına karara verilmiştir. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

15. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre: *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* içermektedir.

16. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre: *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b)*

Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir, (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"

17. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

18. Çocuk Hakları Komitesine göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (Çocuk Hakları Komitesi, Genel Yorum: 9 (2006) Engelli Çocuklar, para. 12-14).

19. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Eğitim ve öğretim" başlıklı 15'inci maddesine göre: *"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir. (...)"*

20. Ulusal ve uluslararası düzenlemeler karşısında, engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili bir şekilde erişimlerinin sağlanmasının ve toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmayı gerektirdiği açıktır. Bu kapsamda engelli çocuklar için özel öğrenim ihtiyacının karşılanabilmesi için gerekli tedbirler alınmalı ve destek eğitim hizmetleri sunulmalıdır. Nitekim özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamak amacıyla 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak çıkarılan Özel

Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere sunulacak eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesine yönelik hükümlere yer verilmiştir.

21. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre özel eğitim ihtiyacı olan birey, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey; destek eğitim hizmeti ise özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetleri olarak tanımlanmıştır.

22. Başvuran; çocuğunun otizm ve yüksek hipermetropi nedeniyle % 84 oranında engelli olduğunu, kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim gördüğünü, Okul İdaresinin BEP kapsamında öğrenci için herhangi bir plan hazırlayıp uygulamadığını, çocuğu hakkında gerek sınıf içinde gerekse veli toplantılarında ayrımcı ifadeler kullanıldığını, engeli nedeniyle çocuğuna yönelik olumsuz tavırlar sergilendiğini, çocuğun destek eğitim odasından ve BEP'ten yararlandırılması için dilekçe verdiğini ancak dilekçelerine cevap verilmediğini, Konya Valiliği tarafından konuyla ilgili soruşturma başlatıldığını, bu süreçte çocuğunun okula gidemediğini, çocuğunun küçük puntolarla okumaya ve gürültülü, kalabalık ortamlarda sınava girmeye mecbur bırakıldığını, çocuğun destek eğitim odasından ilk kez 6'ncı dönem yararlanabildiğini, BEP Geliştirme Birimi toplantılarının düzenli olarak yapılmadığını, yapılan toplantılara ise kendisinin çağrılmadığını ve kendisi ile kızı M. D. hakkında Okul İdaresi ve öğretmenleri tarafından mesnetsiz suçlamalarda bulunulduğunu iddia etmektedir.

23. Muhatap Okul İdaresi ise 2022-2023 eğitim öğretim yılı başında başvuranın çocuğu hakkında BEP oluşturulduğunu, BEP toplantılarının yapıldığını, bu toplantılardaki değerlendirmelere göre öğrencinin ihtiyaçları dikkate alınarak işlem tesis edildiğini, başvuranın talebi ve BEP toplantısındaki değerlendirmeler neticesinde Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün oluru ile çocuk için matematik dersinden destek eğitim verilmesinin kararlaştırıldığını, başvuranın çocuğunun ayrı bir yerde sınava alındığını, sınavlarının büyük puntolarla ve A3 boyutundaki özel kâğıtlar ile yapıldığını, çocuğun devamsızlığının fazla olduğunu, başvuranın mevzuata aykırı biçimde çocuğunun devamsızlıklarının silinmesini istediğini, bunun mümkün olmayacağı kendisine bildirildikten sonra olumsuz bir tavır içine girdiğini ve Okul İdaresi ile öğretmenlerin görevlerinde bir ihmal ve kusurlarının olmadığını belirtmektedir.

24. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi gereği makul düzenleme yapmama bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmiştir. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde ise makul düzenlemenin engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklikler ve tedbirler anlamına geldiği ifade edilmiştir.

25. Makul düzenleme, engellilik bağlamında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlayan temel bir unsurdur. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmek istediği andan itibaren gerçekleştirilmeli, başvuru sahibi veya sahipleri ile müzakere edilmelidir. Makul düzenleme, yükümlülük sahibinin engelli bireyle diyaloğa girmesini gerektirmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğünün, engelli bir bireyin bir düzenleme talebinde bulunduğu ya da ilgili yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin bir engeli olduğunun gerçekten farkında olduğunun kanıtlandığı durumlarla sınırlı olmadığının altını çizmek gerekir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2022/1920, K. No:2023/586, 31/7/2023, para. 31). Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesine göre; aynı zamanda, potansiyel bir yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin haklarını kullanmanın önündeki engelleri kaldırmak için bir düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir engeli olduğunu fark etmesi gerektiği durumlarda da makul düzenleme uygulanmalıdır (Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6 (2018), para. 24/b).

26. Somut olayda başvuran; çocuğunun otizm ve yüksek hipermetropi nedeniyle %84 oranında engelli olduğunu, bu nedenle sınavlarının sessiz bir ortamda ve büyük puntolarla yapılması gerektiğini, ancak yazılı materyallerin ve sınav kâğıtlarının büyük puntolarla hazırlanmadığını ve çocuğunun bu durumdan olumsuz etkilendiğini iddia etmektedir. Muhatap Okul ise başvuranın iddialarının aksine çocuğun sınavlarının büyük puntolar ile hazırlandığını, çocuğun Okuldaki başka bir kaynaştırma öğrencisiyle birlikte ayrı bir yerde sınava alındığını ve üzerine düşen yükümlülüğü yerine getirdiğini ifade etmiş ve sınav kâğıtlarının bir örneğini sunmuştur. Ayrıca öğrenci için ders materyallerinin önceden hazırlandığını, ancak çocuğun uzun süre devamsızlık yaptığını, okula tekrar geldiğinde ise öğretmenin hazırlıksız yakalandığını, ancak bunun kasıtlı bir hal olmadığını, sonrasında öğrencinin gelmediği dönemlerdekiler de dahil olmak üzere tüm materyallerin büyük puntolu hazırlandığını ve durumun telafi edildiğini belirten ilgili öğretmenin ifade tutanağı da dosyada yer almaktadır.

27. Muhatap tarafından sunulan sınav kâğıdı örneklerinin normalden büyük boyutlarda olduğu, soruların ise büyük puntolarla ve aralıklarla yazıldığı anlaşılmaktadır. Ayrıca sınav takviminde yer verilen açıklayıcı notta kaynaştırma öğrencilerinin sınav evraklarının büyük puntolu olacağına, A3 boyutunda kâğıtlara hazırlanacağına ve kaynaştırma öğrencilerinin ayrı yerde sınava alınacağına ilişkin ibare olduğu görülmektedir. Öte yandan başvuran tarafından muhatap okul hakkında yapılan şikâyet neticesinde Konya Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünce idari soruşturma yürütüldüğü belirtilmiş, bu kapsamda ilgili İdareden soruşturma dosyasının bir örneği istenmiştir. İdari soruşturma sürecinde müfettiş tarafından diğer kaynaştırma öğrencisinin ifadesi alınmış ve öğrenci ifadesinde sınavlarda başvuranın çocuğu ile birlikte kendisinin ayrı yerde sınava alındığını, sınav kâğıtlarının büyük puntolarla hazırlandığını ve Okulun gerekli kolaylığı sağladığını belirtmiştir. Buna

ek olarak soruşturma sırasında rastgele yöntemiyle seçilen öğrencilerden alınan ifadeler de sınav kağıtlarının büyük puntolarla hazırlandığı hususunu teyit etmektedir.

28. Eğitim müfettişleri tarafından yürütülen soruşturmaya ilişkin dosyada Okul rehberlik öğretmeninin öğretmenlere kaynaştırma öğrencilerine büyük puntolu sınav dokümanları hazırlanması konusunda çeşitli tarihlerde hatırlatmada bulunduğuna ilişkin mesajlar da bulunmaktadır. Nitekim Okul tarafından sunulan sınav kâğıtlarının bir sureti de soruşturma dosyasında yer almaktadır ve bu sınav kâğıdının da büyük puntolarla ve A3 boyutundaki kâğıtla hazırlandığı anlaşılmaktadır.

29. Tüm bunların yanında muhatap Okul tarafından yapılan BEP toplantılarına ilişkin sunulan belgelerde yazılı doküman ve sınavların büyük puntolarla hazırlanmasının ve sınavlarda çocuğa 10 dakika ek süre verilmesinin kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. 11/4/2023 tarihli BEP toplantısında ise bunlara ilave olarak veli ya da öğrencinin yazılı talebi halinde okutman ve yazman öğretmen görevlendirilebileceği kararlaştırılmıştır. Keza başvuranın oğlunun rehberlik öğretmeni ile yaptığı görüşmeye ilişkin 21/11/2022 tarihli tutanakta çocuğun yazı boyutunun yeterli olduğunu ve rahat okuduğunu beyan ettiği görülmüştür. Dolayısıyla muhatap Okulun, başvuranın çocuğu açısından ihtiyaç duyulan sınav ortamını ve kâğıtlarını hazırlama konusunda gerekli çabayı göstererek çözüm ürettiği, gerekli ve uygun tedbiri aldığı, makul düzenleme yapma yükümlüğüne aykırı davranmadığı ve ayrımcılık yasağını ihlal etmediği değerlendirilmektedir.

30. Başvuran çocuğunun otizmli olduğunu, otizmli çocukların sessiz ortamda sınava alınması gerektiğini ancak Okulun bu durumu göz ardı ettiğini ve çocuğun kalabalık ortamda sınavlara girdiğini iddia etmektedir. Muhatap Okul ise çocuğun diğer kaynaştırma öğrencisi ile birlikte ayrı bir sınıfta sınava alındığını belirtmiş ve sınav takvimlerini sunmuştur. Sınav takviminde yer verilen açıklayıcı notta kaynaştırma öğrencilerinin ayrı yerde sınava alınacağına ilişkin ibare olduğu görülmektedir. Ayrıca muhatap tarafından öğretmenler arasındaki mesajlaşmalara ilişkin sunulan görüntüler içerisinde rehberlik öğretmeninin diğer öğretmenlere kaynaştırma öğrencilerinin ayrı yerde sınava alınmaları için hatırlatmada bulunduğuna ilişkin mesajlar bulunmaktadır. Keza soruşturma kapsamında alınan öğrenci ifadelerinde de öğrencilerin başvuranın çocuğunun genellikle ayrı yerde sınava girdiğini belirttiği ve diğer kaynaştırma öğrencisinin beyanının da bu yönde olduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda muhatap Okulun bu yönden de makul düzenleme yapma yükümlüğüne aykırı davranmadığı kanaati oluşmuştur.

31. Başvuran ayrıca çocuğun gün içinde çift sınava girmeye zorlandığını, çocuk hipermetropisi nedeniyle gözleri zorlanacağı için sınava girmek istemediğinde ise zorla sınıfta tutulduğunu, bunun üzerine çocuğun nöbet geçirdiğini ve Muhatap Okulun çocuğun okulda olmadığına dair mesaj gönderdiğini iddia etmektedir. Muhatap Okul başvuranın söz konusu iddialarını kabul etmediğini, çocuğun gün içinde bir sağlık sorunu olmadığını, sınav kâğıdı dağıtıldıktan sonra sınava girmek istemediğini beyan ettiğini, ancak sınava girmemek için mevzuat kapsamında herhangi bir mazeret ya da sağlık

raporu sunulmadığını, çocuğun bu nedenle sınavdan muaf tutulmadığını ve mevzuatın günde iki sınav yapmaya imkan tanıdığını belirtmektedir.

32. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin "Yazılı ve uygulamalı sınavlar" başlıklı 45'inci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca bir sınıfta bir günde yapılacak yazılı ve uygulamalı sınavların sayısının ikiyi geçmemesi esastır ve zorunlu hâllerde fazladan bir sınav daha yapılabilecektir. Mezkur Yönetmelik'in "Sınavlara katılmayanlar" başlıklı 48'inci maddesinde ise öğrencilerin raporlu ve izinli oldukları günlerde yazılı ve uygulamalı sınavlara alınmayacağı, mazeret sunarak sınava katılmayanların sonrasında mazeret sınavına alınabileceği, mazereti olmaksızın sınava katılmayanların ise puan değerlendirmesine alınmayacağı hüküm altına alınmıştır. Bu durum karşısında başvuranın çocuğunun sınavlara girmemesi için sınava girmesinde sakınca olduğuna dair sağlık raporu, izin ya da mazeret belgesi veya yazılı veli beyanı olması gerektiği anlaşılmaktadır. Ancak dosyaya sunulu belgeler arasında çocuğun sınava girmemesi için gerekli olduğu anlaşılan söz konusu belgeler bulunmamaktadır. Keza diğer kaynaştırma öğrencisinin de görme yetersizliği bulunmasına rağmen öğrencinin gün içinde iki sınav yapılmasına dair bir itirazı bulunmamaktadır. Dolayısıyla çocuğun gün içinde iki sınava alınmasının mevzuata ve ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği kanaati oluşmamıştır.

33. Başvuranın çocuğun sınava girmeye zorlanması sonucunda nöbet geçirdiği iddiasına karşılık Muhatap Okul, o gün çocuğun sağlığı ile ilgili bir sorun olmadığını ve çocuğun sınava girdiğini belirtmektedir. Başvurana Muhatap Okuldan çocuğun okulda olmadığına dair mesaj atıldığı iddialarına ilişkin ise söz konusu mesajlar başvuran tarafından sunulmamış ve dosyada söz konusu iddialara ilişkin tanık ifadesi, olay tutanağı vb. herhangi bir bilgi, belge ya da emareye rastlanmamıştır. 6701 sayılı Kanunu'nun 21'inci maddesi uyarınca başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir. Ancak başvuranın söz konusu iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı değerlendirilmektedir.

34. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri esas olmakla birlikte bu bireylere yönelik özel eğitim kurumları veya özel eğitim sınıfları da açılabileceği belirtilmektedir. Yönetmelik uyarınca destek eğitim odası, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı ifade etmektedir. Keza mezkûr Yönetmelik' in 25'inci maddesinde destek eğitim odası açılacağı, eğitim alacak öğrenciler, bu öğrencilere okutulacak dersler ve öğrencilerin alacağı haftalık ders saatinin BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda belirlendiği, destek eğitim odasında görev alacak öğretmenlerin çalışma programlarının Okul İdaresince yapılacağı gibi destek eğitim odasında eğitim hizmetlerinin yürütülmesinde uyulması gereken hususlara yer verilmektedir.

35. Başvuran, başvuru dilekçesinde; çocuğu için destek eğitim odası açılmadığını, 23/12/2022 tarihli dilekçe ile çocuğu için matematik dersinden destek eğitim odası açılması talebinde bulunduğunu, Okul İdaresinin taleplerini yok saydığını, destek eğitim odasından ilk olarak 6'ncı dönem yararlanabildiğini iddia etmektedir. Dosyada sunulan belgelerden başvuranın 23/12/2022 tarihli ve imzalı dilekçesinin 26/12/2022 tarihinde ... numara ile kayda alındığı ve Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 28/12/2022 tarihli yazısıyla çocuğa yönelik destek eğitim odası açılmasının uygun görüldüğü anlaşılmaktadır. Nitekim başvuran da çocuğun bu tarihten itibaren destek eğitim odasından yararlandırıldığını kabul etmiştir. Dolayısıyla muhatap Okulun destek eğitim odası açma zorunluluğunu yerine getirdiği değerlendirilmektedir.

36. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında destek eğitim odası öğrencinin ihtiyaç duyduğu alanda destek eğitim hizmetleri verilmesi için oluşturulmaktadır. Muhatap Okul tarafından sunulan BEP toplantı tutanaklarından başvuranın çocuğunun destek eğitimine ihtiyacı olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerde bulunulduğu ve bu değerlendirmeler sonucunda destek eğitimi ihtiyacı olup olmadığına ilişkin bir kanaate varıldığı anlaşılmaktadır. Bu tutanaklarda çocuğun akademik başarısının sınıf düzeyine uygun görüldüğü belirtilmekle birlikte muhatap Okul tarafından çocuğun takdir ve teşekkür belgelerine ilişkin Okul kayıtları da sunulmuştur. Tüm bu hususlar dikkate alındığında muhatap Okulun çocuğun ihtiyaçları ve BEP Geliştirme Birimince yapılan değerlendirmeler doğrultusunda işlem tesis ettiği anlaşılmaktadır.

37. Başvuran her ne kadar 29/9/2022 tarihli BEP toplantısında çocuğun destek eğitim odasından yararlandırılmasına gerek olmadığını ve Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 28/12/2022 tarihli yazısında belirtilen başka bir öğretmenin ders verdiğini iddia etmiş ise de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesi uyarınca öğrencinin destek eğitim odasından eğitim alıp almayacağını, hangi dersten alacağını ya da öğrencilerin alacağı haftalık ders saatini BEP Geliştirme Birimi belirleyecek olup destek eğitim odasında görev alacak öğretmenleri ve çalışma programlarını ise Okul İdaresi belirleyecektir. Bu durum karşısında BEP toplantısında çocuğun akademik başarı düzeyinin sınıf düzeyine uygun görülerek destek eğitim odası açılmamasında ve burada görev alacak öğretmenin Okul İdaresince belirlenmesinde mevzuata aykırılık olduğu ya da bu durumun ayrımcılık yasağını ihlal ettiği kanaati oluşmamıştır. Nitekim Okul tarafından sunulan sınav notlarından başvuranın çocuğunun sınav puanlarının sınıfın puan ortalamasının üzerinde olduğu görülmektedir.

38. Başvuranın bir diğer iddiası ise rehberlik öğretmeninin çocuk ile iletişim kurmaktan imtina ettiği ve çocuğun ötekileştirildiği yönündedir. Ancak muhatap Okul tarafından sunulan 26/12/2022 tarihli BEP toplantı tutanağında çocuğun Okul rehberlik öğretmeni ile görüşmesine karar verilmiştir. Keza eğitim müfettişleri tarafından yürütülen soruşturma dosyasına sunulan 12/10/2022 tarihli öğrenci görüşme formunda da çocuğun rehberlik öğretmeni ile görüşme yaptığı ve Okulu sevdiğini beyan ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın bu iddiaları açısından da ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaati oluşmamıştır.

39. Ayrıca başvuran; çocuğunun BEP'ten yararlandırılmadığını, BEP toplantılarının düzenli yapılmadığını, yapılan toplantılara ise kendisinin çağırılmadığını, çağrıldığı tek toplantının 11/4/2023 tarihli toplantı olduğunu iddia etmektedir. Başvuranın bu iddialarına karşılık muhatap Okul ise BEP Geliştirme Birimi toplantılarının yapıldığını, toplantılarda alınan kararlar doğrultusunda işlem tesis edildiğini, tüm derslere ilişkin BEP hazırlandığını, çocuğun BEP kapsamında eğitim aldığını ancak çocuğun devamsızlığının fazla olduğunu belirtmektedir. Ereğli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından konu ile ilgili okul idaresi hakkında yürütülen soruşturma dosyasında yer alan belgelerden başvuranın çocuğu için ilgili derslerden ayrı ayrı BEP hazırlandığı, BEP programı dosyası oluşturulduğu ve çocuğun bu kapsamda eğitim aldığı, keza BEP toplantılarında durumunun ayrıntılı biçimde değerlendirildiği görülmektedir. 29/9/2023 tarihli toplantıda çocuğun görme yetersizliği nedeniyle ön sıraya oturtulmasına, akademik seviyesinin sınıf seviyesine uygun olduğuna, sınavların büyük puntolu hazırlanmasına, çocuğa sınavlarda 10 dakika ek süre verilmesine ve destek eğitim ihtiyacı olmadığına karar verilmiştir. 26/12/2022 ve 23/3/2023 tarihli toplantılarda bunlara ek olarak çocuğun belirli aralıklarla rehberlik öğretmeni ile görüşmesine ve matematik dersinden destek eğitimi almasına karar verilmiştir. 11/4/2023 tarihli toplantıda ise akran rehberliği çalışması yapılmasına, öğrencinin katılmadığı sınavların ileri tarihlerde yapılmasına, velinin üç ayda bir bilgilendirilmesine ve talep halinde sınavlarda çocuk için okutman- yazman öğretmen görevlendirilmesine karar verilmiştir.

40. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 47'nci maddesine göre BEP Geliştirme Birimi; okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında, rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. BEP Geliştirme Birimi, ders yılının başında oluşturularak birim toplantıları planlanır. İhtiyaç duyulması halinde aynı ders yılı içerisinde farklı zamanlarda da okulda BEP geliştirme birimi toplantısı yapılabilir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 9). Muhatap İdare tarafından sunulan belgelerden 29/9/2022, 26/12/2022, 23/3/2023 ve 11/4/2023 tarihlerinde BEP Geliştirme Birimi toplantılarının yapıldığı anlaşılmaktadır.

41. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 47'nci maddesi uyarınca; BEP Geliştirme Birimi üyelerinden biri de velidir. Ailelerin BEP Geliştirme Birimi toplantılarına katılamadığı durumlarda toplantıda alınan kararların ailenin görüşlerine sunularak paylaşılması gerekmektedir. Aileler alınan kararları onayladığında BEP'i imzalamalıdırlar (Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s.16). Dosyaya sunulu belgelerden 11/4/2023 tarihinde başvuranın BEP toplantısına davet edildiği ve başvuranın toplantıya katılmasına rağmen toplantı tutanağını imzadan imtina ettiği için toplantıya katılan öğretmenler tarafından imzadan imtina tutanağı tutulduğu anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında her ne kadar BEP Geliştirme Birimi toplantılarında başvuranın imzasına rastlanılamamış ise de, Okul İdaresinin BEP'in hazırlanması,

uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda koordinasyonu sağlamak, öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP'inde değişiklik ve düzenlemeler yapmak, eğitim ortamlarının düzenlenmesi, materyal geliştirilmesi ve temini konusunda okul yönetimine ve öğretmenlere önerilerde bulunmak, destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri, eğitim hizmeti sunulacak dersleri ve haftalık ders saati sayısını belirlemek gibi BEP Geliştirme Birimi görevlerini yerine getirmesi, öğrencinin devamsızlık hali ve başvuranın imzadan imtina etmesi karşısında ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaati oluşmamıştır.

42. Muhatap Okul tarafından çocuğun devamsızlık bilgilerine ilişkin sunulan kayıtlardan çocuğun 2022/2023 öğretim yılının birinci döneminde 33 gün mazeretli, 11 gün mazeretsiz devamsızlık yaptığı, ikinci döneminde ise devamsızlık hakkının son safhalarda olması nedeniyle başvuranın devamsızlıkların silinmesi için 23/3/2023 tarihli dilekçe verdiği görülmektedir. Devamsızlığa ilişkin olarak soruşturma raporunda yer alan belgelerde başvuran ve çocuğu tarafından servis problemi yaşadıkları, çocuğun göz damlası kullanması, soruşturma olması gibi farklı gerekçeler sunulduğu görülmektedir. Nitekim başvuranın talebi sonrasında destek eğitim odası açılmış olmakla birlikte başvuranın çocuğunun devamsızlığının sürdüğü anlaşılmakta, soruşturma raporu kapsamında pek çok farklı öğrenciden alınan ifadelerde bu husus doğrulanmakta ve sık sık zikredilmektedir.

43. Muhatap Okul başvuranın devamsızlık silme talebine karşılık 28/3/2023 tarihli yazısı ile Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinin beşinci ve yedinci fıkralarının devamsızlık hususunu düzenlediğini ve konunun Okulun takdirinde olmadığını ifade etmiştir. Okul mezkûr Yönetmelik'in 36'ncı maddesinin beşinci fıkrası uyarınca tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ve özel eğitim meslek liselerine kayıtlı olan öğrencilerin özürsüz devamsızlık süresinin 20 günü geçmemek kaydıyla toplam devamsızlık süresinin 70 gün olduğunu ve mezkûr maddenin yedinci fıkrasına göre de öğrencinin devamsızlık yaptığı süreye ilişkin özür belgesi veya yazılı veli beyanının, özür gününü takip eden en geç 5 iş günü içinde okul yönetimine velisi tarafından verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla Okulun mevzuata uygun işlem tesis etme gayretinde olduğu değerlendirilmektedir.

44. Ayrıca başvuran son olarak çocuğunun engeli nedeniyle Okuldaki matematik öğretmeni tarafından ayrımcı söylemelere maruz kaldığını, öğretmenin çocuğuna karşı rencide edici tavırlarda bulunduğunu ve Okul İdaresinin kendisine ve kızı M. D.'ye karşı olumsuz bir tutum sergilediğini iddia etmektedir. Ancak eğitim müfettişlerince soruşturma kapsamında alınan öğrenci ve öğretmen ifadelerinden öğrencilerin öğretmenin ayrımcı ve rencide edici bir tavır ya da söylemde bulunmadığı yönünde ifade verdiği anlaşılmaktadır. Keza Okul İdaresinin başvurana ve kızına yönelik tutumu açısından müfettiş soruşturması kapsamında dinlenen tanık da bu şekilde olumsuz bir tutum sergilenmediğini beyan etmiştir. Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın

iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir. Ancak başvuranın çocuğuna yönelik ayrımcı ve rencide edici söylemlerde bulunulduğu ve kendisine ve kızına karşı olumsuz tutum sergilendiği yönündeki iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı değerlendirilmektedir.

45. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, muhatap Okul İdaresinin başvuranın çocuğu hakkında gerekli işlemleri yaptığı ve çocuğun kaynaştırma eğitim esasları çerçevesinde eğitim-öğretim aldığına ilişkin bilgi belgeleri sunduğu ve ayrımcılık yasağını ihlal etmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

26/12/2023 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi
(İzinli)

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2024 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

TİHEK

2024/262 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

17.04.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/998
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	29.2.2024/226
Karar Numarası	:	2024/262
Başvuran	:	M. D.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	M. S. (S. İnşaat)
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın down sendromlu çocuğunun güvenliği için maliki olduğu evin balkonuna cam balkon sistemi yaptırma talebinin sitenin görüntüsünü bozacağı gerekçesiyle site yönetimi tarafından reddedildiği ve bu durumun ayrımcılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Sakarya ili Karasu ilçesinde bulunan "..." isimli sitede yazlık olarak kullandığı bir evinin bulunduğunu,

b. Dokuz yaşındaki down sendromlu çocuğunun balkon pervazlarından tehlikeli biçimde sarkması ve evcil hayvanlarını balkondan aşağı atması nedeniyle evlerinin balkonuna cam balkon sistemi yaptırmak istediklerini ancak site yönetiminin site görselini bozacağı gerekçesiyle buna izin vermediğini, bu durumun makul düzenleme yapma yükümlülüğüne aykırılık oluşturarak engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap M. S.'den alınan yazılı görüşte özetle:

a. Her sitenin yönetim planına göre yönetilip organize edildiği, tüm site sakinlerinin tapu alımı sırasında imza ile birlikte yönetim planına uymayı kabul ettiği ve sitenin yönetim planının 8'inci maddesinin ikinci kısmında "balkonlar katlanır cam, pvc, alüminyum doğrama, tente, pergule vs gibi tüm materyaller ile kapatılamaz" ibaresinin yer aldığı, b. Başvuranın kişisel amacını uygulamak için şikayet ettiği hususu bahane ederek yönetim planını uygulanmaz hale getirmeye çalıştığı, bahsedilen tehlikenin evin pencereleri için de geçerli olduğu, küçük çocuklu tüm aileler için benzer bir tehlikenin bulunduğu, bu

neviden tehlikeler için kişilerin alacağı bireysel tedbirlerin etkili olacağı, cam balkon yapılsa bile aynı tehlikenin devam edeceği, kaldı ki başvuranın bu tarz bir tehlikeyi öngörerek giriş katlardan ev alabilecekken üst katta bulunan evi tercih ettiği, tüm bu hususlar düşünüldüğünde başvuranın iddialarının mesnetsiz olduğu belirtilmiştir.

4. Başvurandan muhatap görüşüne ilişkin yazılı görüşünü sunması istenmiş ancak başvuran kendisine yapılan tebligata rağmen yazılı görüş sunmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (f) bendine göre engelli, "Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi", (i) bendine göre ise makul düzenleme; "Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" ifade eder.

7. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

8. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan ayrımcılık türleri şöyledir:

"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

10. Mezkûr Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun, *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* görev ve yetkisini haiz olduğu belirtilmiştir.

11. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasında bulunulduğu anlaşılmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde; başvuranın, ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın sona erdirilmesi için muhatap ile görüşme yaptığı ve konuya ilişkin olarak Karasu Belediyesine şikayette bulunduğu görülmüştür. Bu çerçevede, karşı

tarafa başvuru şartının sağlanmış olduğu ve başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu sonucuna varılmıştır.

13. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38). Ayrımcılık yasağı, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (MSHS) 2'nci maddesinde *"Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir."* şeklinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* düzenlemesi yer almaktadır.

14. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, *Nuriye Arpa,* B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

15. AİHM'e göre, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin ayrımcılık yapmama konusundaki negatif yükümlülüklerinin yanı sıra bazı koşullar altında AİHS'in 14'üncü maddesi kapsamında ayrımcılığı önleme, durdurma veya cezalandırma konusunda pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14. maddesi ve Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1. maddesine ilişkin Rehber, s. 13, para. 41). AYM'ye göre ise Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E. 2009/47, K. 2011/51, 17/3/2011, s. 2, para. 5).

16. Somut olayda başvuran, down sendromlu çocuğunun Sakarya Karasu'da bulunan yazlık evlerinin balkonundan tehlikeli bir biçimde sarktığını, evde beslenen evcil hayvanları ve çeşitli eşyaları balkondan dışarı attığını, çocuğun ve diğer kişilerin güvenliğini sağlamak adına söz konusu evin balkonuna cam balkon sistemi yaptırmak istediğini ve muhatap site yönetiminin bu talebini reddetmesinin engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia

etmiştir. Başvuranın iddiası, belirli bir durumda ihtiyaç duyulan düzenleme ve önlemler kapsamında kaldığından makul düzenleme çerçevesinde ele alınması gerekmektedir. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS)'nin *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre, *"engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dahil her türlü ayrımcılığı kapsar."* şeklinde tanımlanmıştır. Aynı hükümde makul düzenleme, *"engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeler"* şeklinde ifade edilmiştir. Engelliliğe dayalı ayrımcılık ve makul düzenleme kavramları 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da ve 6701 sayılı Kanun'da da EHİS'e paralel olarak düzenlenmiştir.

17. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi şöyledir:

"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır.

Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."

18. Başvurunun konusu, ikamet edilen konutta mimari bir değişiklik yapılmasına ilişkin olduğu için 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun da başvuru kapsamında dikkate alınması gerekmektedir. Söz konusu Kanun'un 9'uncu maddesinin ikinci fıkrasının ilgili kısmı şöyledir:

"Kat maliklerinden biri, bütün kat maliklerinin beşte dördünün yazılı rızası olmadıkça ana gayrimenkulün ortak yerlerinde inşaat, onarım ve tesisler, değişik renkte dış badana veya boya yaptıramaz..."

19. 6701 sayılı Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden biri de engelliliktir. Bir kişinin engelli olması nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır (TİHEK Ayrımcılık Temelleri Serisi No. 4 Engellilik Temelinde Ayrımcılık Rehberi s. 9, para. 1). Bunun yanında, 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde makul düzenleme yapmama ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır. Mezkûr Kanun'da makul düzenleme, "engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç

duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler" şeklinde ifade edilmektedir.

20. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması; ayrımcılık, kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98 - 43579/98, 6/7/2005, para. 147). AYM'ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34). Başvuranın kendisi ile benzer durumdaki kişilere göre kendisine uygulanan farklı muameleyi veya kendisi ile farklı durumda olan kişiler dikkate alındığında kendisine uygulanan aynı muameleyi ortaya koyması halinde bu muamelenin nesnel ve makul bir gerekçeye sahip olduğunu kanıtlama yükü muhataba düşecektir.

21. Başvuran, engelli çocuğunun güvenliğini sağlamak amacıyla yaptığı makul düzenleme talebinin reddedildiğini kanıtlamak için muhatap ile yaptığı telefon yazışmalarının ekran görüntüsünü sunmuştur. Bahsi geçen görüşmeye dair ekran görüntülerinde, başvuranın, cam balkon meselesine ilişkin kendisine dönüş yapılmadığını, sorunun çözümü için aracı olarak gönderilen kişilere ise çocuğuna sahip çıkması şeklinde cümleler söylendiğini belirttiği görülmektedir. Buna karşılık muhatabın, file yapmak için kendisine gelindiğini ve bunu kabul ettiğini, cam balkon işinin ise daha sonra ortaya çıktığını, cam balkona yönetim tarafından izin verilmediğini ancak file için yardımcı olabileceğini belirttiği anlaşılmıştır.

22. Muhatap tarafından Kurumumuza sunulan yazılı görüşte başvuranın makul düzenleme talebinin reddedildiği kabul edilmiş olup söz konusu durumun makul ve meşru bir sebebe dayandığı ve başvuranın bu talebinde iyi niyetli olmadığı iddia edilmiştir. Bu kapsamda başvurunun makul düzenleme sorumluluğu kapsamında incelenmesi gerektiği açıktır. Yukarıda tanımına da yer verilen makul düzenleme kavramı, engellilerin hak ve özgürlüklerini diğer bireylerle eşit ve tam olarak kullanmasını sağlamaktadır. Makul düzenleme yapılmaması sonucunda ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin tespit edilebilmesi için bazı kriterlerin bir arada incelenmesi gerekmektedir. Buna göre ilk olarak başvuranın içerisinde bulunduğu halin engellilik durumuna uygun olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. İkinci olarak muhatabın duruma ilişkin bilgilendirilmesi şartının karşılanıp karşılanmadığına bakılmalıdır. Daha sonra bahsi geçen düzenlemenin muhatap açısından mali olarak uygunluğu ve son olarak düzenlemenin ölçülü, gerekli ve uygun olup olmadığı hususunun ele alınması gerekmektedir.

23. Bu kapsamda, ilk olarak içinde bulunulan durumun başvuranın engelliliği açısından uygun olup olmadığı inceleme konusu yapılacaktır. Başvuranın iddiasına göre engelli çocuğu balkondan tehlikeli şekilde sarkmakta ve çeşitli eşyaları balkondan aşağı fırlatmaktadır. Başvuranın dosyaya sunduğu 5/11/2021 tarihli ve ... numaralı Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (Rapor) incelendiğinde çocuğun; kavramsal, toplumsal ve uygulamalı alanlarda yetersizlik ve uyumsal işlevlerde eksiklikler sebebiyle orta düzeyde özel gereksinimi olduğu, konuşma bozukluğu nedeniyle özel gereksinimi olduğu ve down sendromu nedeniyle ise özel koşul gereksinimi olduğu anlaşılmaktadır. Rapor'dan anlaşıldığı üzere çocuk, bilişsel ve fiziksel gelişimini yaşıtlarıyla aynı seviyede tamamlayamamakta ve bu sebeple dürtüsel davranışlar sergileyebilmektedir. Bu çerçevede çocuğun tehlikeli şekilde balkondan sarkabileceği ve başka kişiler için tehlikeli olacak şekilde aşağı bazı eşyaları fırlatabileceği göz önüne alındığında durumun çocuk için tam anlamıyla elverişli olmadığı ve tehlike arz edebileceği değerlendirilmiştir.

24. Başvuranın, çocuk açısından tehlike oluşturan bu duruma ilişkin taleplerini muhatap ile görüştüğü ve talebine ilişkin son durumun ne olduğunu muhataba sorduğu dosyaya sunulan telefon görüşmesi ekran görüntülerinden anlaşılmaktadır. Bu kapsamda muhatabın makul düzenleme talebinden haberdar edilmesine ilişkin gerekliliğin karşılandığı tespit edilmiştir.

25. Talep edilen düzenlemenin muhataba yükleyeceği maddi yük açısından yapılacak değerlendirme kapsamında talep açıkça ortaya konmalı ve mali açıdan incelenmelidir. Başvuranın talebi, maliki olduğu evin balkonuna cam balkon sistemi yapılması için izin verilmesine ilişkin olup muhatabın bu talebi üstlenerek doğrudan gerçekleştirmesine ilişkin değildir. Bu kapsamda muhatabın doğrudan yükleneceği bir maddi yük söz konusu olmamakta ve başvuranın kendi mülkünde kendi maddi imkanları ile bahsi geçen değişikliği gerçekleştirmesi gündeme gelmektedir.

26. Son olarak cam balkon yapılması şeklindeki talebin ölçülü, gerekli ve duruma uygun olup olmadığı da incelenmelidir. Başvuran cam balkon yapılması durumunda çocuğunun ve diğer kişilerin güvenliğinin sağlanacağını, bu önlemin gerekli ve duruma uygun olduğunu iddia etmektedir. Muhatap ise Kurumumuza sunmuş olduğu yazılı görüşte; cam balkon sistemi yapılsa dahi tehlikenin devam edeceğini, örneğin çocuğun pencerelerden sarkma ihtimalinin de bulunduğunu ve bahsedilen tehlikenin tüm çocuklu aileler için geçerli olduğunu, sorunun ebeveynlerin dikkati ile çözülebileceğini belirtmiştir. Başvuranın bu talebine ilişkin olarak muhatap ayrıca; başvuranın yönetim planını ve bu planda yer alan cam balkon yaptırılamayacağına ilişkin kaydı okuyarak evi satın aldığını, başvuranın bu tehlikeyi öngörerek giriş katlardan da ev alabilecekken yüksek kattan ev aldığını ve bahane üreterek cam balkon yaptırma amacını gerçekleştirmek istediğini ileri sürmüştür. Bu kapsamda inceleme yapıldığında cam balkon sistemi yapılmasının çocuğun güvenliği açısından gerekli ve yeterli bir çözüm olduğuna ilişkin makul gerekçeler bulunmamaktadır. Cam balkon sistemi yapılması halinde de çocuğun güvenliğinin sağlanamayacağı, örneğin cam balkon sisteminin açık unutulması ya da havalandırma

için cam balkon sisteminin veya evde bulunan pencerelerin açılması durumunda çocuk için bahsi geçen tehlikenin süreceği değerlendirilmektedir. Ayrıca cam balkon sistemi bir güvenlik sistemi niteliğinde olmayıp balkonu yaşam alanı haline getiren ve orada mevsim fark etmeksizin daha çok vakit geçirilebilmesini sağlayan bir sistemdir. Bu hususlar göz önüne alındığında çocuğun güvenliği için tek çözümün cam balkon sistemi olmadığı kanaati oluşmaktadır. Yukarıda da bahsedildiği üzere cam balkon sisteminin çocuğun güvenliğini tam manasıyla sağlayabilecek bir önlem mahiyetinde olduğu tartışmalıdır. Çocuğun güvenliğinin sağlanması adına tek çözümün cam balkon sistemi olmadığı ve muhatabın da bu kapsamda balkona file yapılmasına dair bir öneride bulunduğu göz önüne alındığında başvuranın talebinin gerekli ve duruma uygun bir değişiklik olmadığı değerlendirilmiştir.

27. Tüm bunlara ek olarak yukarıda da yer verilen Kat Mülkiyeti Kanunu düzenlemesine göre, bir bağımsız bölümün balkonunun dış duvar ve cepheleri ortak alan sayılmaktadır ve Yargıtayın yerleşik içtihatlarında da durum bu şekilde ele alınmaktadır. Buna göre Kanun'un öngördüğü sayıda kat malikinin rızası alınmaksızın ana gayrimenkulün mimari projesine ve yönetim planına aykırı olarak yapılan değişikliklerin Kanun'a aykırı olduğu tespit edilmektedir (Yargıtay 20. HD, 2017/2026 E. 2017/3518 K. 24/4/2017). Bu çerçevede konuya ilişkin yasal bir kısıtlama olduğu da görülmektedir. Nitekim Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği tarafından *"Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin 5'inci Maddesi Kapsamında Eşitlik ve Ayrımcılık Yapmama"* başlığıyla hazırlanan Rapor'da bu hususa değinilmiştir. Bahsi geçen Rapor'a göre; makul düzenleme sağlayan kişiler yasaları ihlal etme yükümlülüğü altına girmemektedir ve makul düzenleme talepleri mevcut yasalar, düzenlemeler ve anlaşmalara uygun olmak zorundadır (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Raporu, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Beşinci Maddesi Kapsamında Eşitlik ve Ayrımcılık Yapmama, A/HRC/34/26, 9/12/2016, para. 51.).

28. Yukarıda yer verilen sebepler ve dosyada yer alan tüm hususlar dikkate alındığında başvuranın cam balkon yapımına izin verilmesi şeklindeki makul düzenleme talebinin, talep ile ulaşılmak istenen amaç için en elverişli yol olduğunun açıkça ortaya konamadığı ve konuya ilişkin alternatif çözüm yollarının da mevcut olduğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda başvuranın makul düzenleme talebi gerekli ve duruma uygun görülmediğinden ve talep konusuna ilişkin yasal bir sınırlama bulunduğundan ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

29/2/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/312 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

17.04.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/565-2023/692
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	14.3.2024/227
Karar Numarası	:	2024/312
Başvuran	:	N. D.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Pamukkale Kaymakamlığı (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü)
Muhatap Adres	:	15 Mayıs Mah. Gazi Mustafa Kemal Blv. No: 83/A Pamukkale Kaymakamlık Binası Pamukkale/Denizli

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın çocuğunun eğitim hakkının kullanılmasında engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlaline maruz bırakıldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Oğlu K. K. C.'nin otizmli ve pektus ekskavatum hastalığına sahip kaynaştırma öğrencisi olduğunu, Doğan Demircioğlu Emsan İlkokulu 3/D sınıfında eğitimine devam ettiğini, Okula ilk başladığında sınıf öğretmeni V. E.'nin sınıfında otizmli öğrenci istemediğini belirtmesi üzerine öğrencinin sınıfının değiştirildiğini, yeni öğretmeni K. Ö.'nün çocuklara bağıran ve cetvelle vuran bir öğretmen olduğunu, öğretmenin bu şiddeti karşısında çocuğunun duruma tepki gösterdiğini ve bu durumu kaldıramadığını, bu sebeple ders aralarında konuştuğu ve bağ kurduğu Öğretmen D. Ö.'nün sınıfına geçmek istediğini,

b. D. Ö. ile konuştuğunda Ö.'nün kendisine bu durumu seve seve kabul edeceğini söylediğini, sınıf değişikliği konusunu Müdür Yardımcısı İ. Ö. ile konuştuğunda ise kendi kızının otizmli bir öğrenciyle aynı sınıfta eğitim görmesini istememesi nedeniyle öğrenci hakkında *"Sizi buraya M. Ç. yolladı değil mi? O M. Ç. kendi müdürlük yaptığı Saadet Erikoğlu İlkokuluna hiçbir otizmli çocuk yollamasın, bütün çocukları Emsan'a yollasın. Oh Saadet Erikoğlu tertemiz, Emsan otizmli çocuk yuvası"* şeklinde ayrımcı söylemde bulunduğunu ve öğretmenler otizmli öğrenci istemediğinde sınıf değişikliği yapılırken kendisi sınıf değişikliği talebinde bulunduğunda talebinin dikkate alınmadığını,

c. Müdür R. Ö. ile müdür yardımcısının tutumu hakkında konuştuğu zaman müdürün sınıf değişikliğinin yapılacağına dair kendisine söz verdiğini, fakat bu konu hallolana kadar

öğrenciyi Okula getirmemesini söylediğini, bunun üzerine haftalarca müdürden haber alamadığını, ayrıca sınıf öğretmeni ve rehber öğretmenlerinin de öğrencinin durumunu merak etmediğini ve aramadıklarını, dolayısıyla öğrencinin eğitiminin sekteye uğradığını,

ç. Haftalarca aranmamasının ardından 15/3/2023 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) konuyla ilgili şikayette bulunduğunu, 22/3/2023 tarihinde ise Denizli Barosu Engelli Hakları Komisyonu Başkanı Avukat (Av.) S. M. G. ile beraber müdürle konuşmak için Okula gittiklerini, müdürün sınıf değişikliği yapılacağını bildirdiğini, öte yandan 24/3/2023 tarihinde öğrencinin sınıfı değişene kadar Okula gelmemesini müdürün kendi söylemesine rağmen devamsızlık ihtarı yolladığını, 29/3/2023 tarihinde Av. S. M. G. ile beraber tekrar müdürle görüştüklerini, müdürün bu kez kendilerine CİMER'e yaptığı şikayeti geri çekmesi şartıyla sınıf değişikliğinin yapılacağını bildirdiğini, müdürün şikayetin geri çekilmeyeceğini anlaması üzerine CİMER şikayetine ilişkin 30/3/2023 tarihli cevabında Rehberlik Servisi ve İdari Kurul tarafından sınıf değişikliği olmayacağına karar verildiğini belirttiğini, sınıf değişikliği yapılacağına dair söz verilmesine rağmen öğrenciyle hiç görüşülmeden ve öğrenciye ilişkin değerlendirme yapılmadan Rehberlik Servisi ve İdari Kurul tarafından sınıf değişikliği yapılmayacağı kararı verilmesinin usulsüz ve ayrımcı olduğunu,

d. Öğrencinin eğitim gördüğü süre boyunca Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Birimi tarafından takip edilmediğini, destek eğitim hizmeti almadığını iddia etmekte ve gereğinin yapılmasını talep etmektedir.

3. Muhatap Pamukkale İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;konuyla ilgili 7/4/2023 tarih ve ... sayılı Kaymakamlık onayı ile soruşturma başlatıldığı ifade edilmiştir.

4. Doğan Demircioğlu Emsan İlkokulu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Öğrencinin öğretmen V. E.'nin sınıfından öğretmen K. Ö.'nün sınıfına geçmesinin velinin talebi üzerine gerçekleştiği, öğrencinin yeni sınıfında verimli ve başarılı bir eğitim öğretim hayatı olmasına ve hiçbir problemi olmamasına rağmen velinin kişisel sebeplerinden dolayı sınıf değişikliği talep ettiği, öğretmen D. Ö.'nün öğrenci ile hiçbir bağının olmadığını ve bir başka sınıfa geçişinin olumsuz sonuç doğurabileceğini bildirdiği, netice itibariyle de sınıf değişikliği talebinin Rehberlik Servisi ve İdari Kurul tarafından değerlendirilerek uygun görülmediği,

b. 2022-2023 eğitim öğretim yılı ara tatili sonrası öğrencinin Okula gelmediği, devamsızlık hakkında veliyle görüşüldüğünde öğrencinin hasta olduğu için Okula gelemediğinin öğrenildiği ancak kendilerine bir sağlık raporu iletilmediği, bunun üzerine öğrenciyle ilgili olarak devam takip işlemi başlatıldığı ve velinin Okula çağrıldığı, 22/3/2023 tarihinde Okula gelen velinin ısrarcı şekilde sınıf değişikliği konusunda yazılı müracaatta bulunduğu, 23/3/2023 tarihinde öğrencinin mevcut sınıfında sorun yaşamadığı ve

değişiklik durumunda eğitiminin olumsuz etkilenebileceği göz önünde bulundurularak İdari Kurulun konu hakkında olumsuz karar verdiği,

c. Sınıf değişikliklerinin Rehberlik Servisinin uygun bulması durumunda yapıldığı ve hiçbir personelin kişisel kararına bağlı olmadığı, dolayısıyla ayrımcılık ihlali iddialarının asılsız olduğu ifade edilmiş; ilgili öğretmenlerin görüş yazıları, Rehberlik Servisi ve İdari Kurul karar tutanakları tarafımıza iletilmiştir.

5. Muhatapların yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Öğrenci Okula yeni başladığında herhangi bir öğretmeni tanımadığı için durduk yere sınıf değişikliği talep etmesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu, öğrencinin ilk sınıf değişikliğinin öğretmen V. E.'nin daha öğrenciyi bile görmeden sırf otizmli öğrenciye ders vermek istemediği için gerçekleştiği,

b. Okul idarecilerinin engellemesi nedeniyle öğrencinin Okula gidemediği ve eğitim hakkını kullanamadığı, öğretmen K. Ö.'nün sınıfında yaşanan sorunlar nedeniyle 5 velinin daha CİMER'e şikayet başvurusunda bulunduğu, 3 velinin ise çocuklarının Okulunu değiştirerek başka Okula kaydettirdikleri, veli toplantılarında şiddete ve korkuya dayalı eğitim sorununun defalarca tartışıldığı ve öğrencinin mevcut sınıfta sorun yaşamadığı iddiasının gerçeği yansıtmadığı,

c. İdare, kendisinin kişisel sebepleri nedeniyle sınıf değişikliği istediğini iddia etse de bu durumun mantıklı bir gerekçesinin öne sürülmediği, kendisinin bütün öğretmenlerle ve velilerle arasının iyi olduğu ve sınıf değişikliği talebine kadar idari personel ile de arasının iyi olduğu, D. Ö.'nün de öğrenciyle yakın bağ kurduğu ve öğrenci hakkındaki düşüncelerini *"Oğlunuz çok akıllı bir çocuk, iyi bir öğretmene denk gelirse uçar gider"* şeklinde ifade ettiği, İdarenin ifadelerinin mesnetsiz olduğu iddia edilmekte ve gereğinin yapılması talep edilmektedir.

6. Doğan Demircioğlu Emsan İlkokulu Müdürlüğünce, ek bilgi ve belge talebine karşılık olarak sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Mevzuatta sınıf değişikliğine ilişkin bir düzenleme olmadığı ve sınıf değişikliği yapılmamasının esas olduğu, eğer uyum problemi mevcutsa ve öğrencinin lehine olacaksa Rehberlik Servisinin önerisi ve İdari Kurul kararı ile sınıf değişikliği yapılabileceği, nitekim öğrencinin Okula başladığında veli talebi doğrultusunda sınıf değişikliği yapıldığı, her yıl onlarca sınıf değişikliği talebinin geldiği ancak yalnızca birkaç talebin olumlu karşılandığı ve sistemlerinde bu kayıtların yer almadığı,

b. Okulda BEP uygulanan destek eğitim sınıflarının mevcut olduğu ve Rehberlik ve Araştırma Merkezinden (RAM) alınmış raporlara istinaden ve velilerin talepleri doğrultusunda öğrencilerin destek eğitim hizmetinden yararlandırıldığı, başvuranın bu doğrultuda bir talebinin olmadığı ve öğrencinin destek eğitim hizmetine ihtiyacı olmadığını ifade ettiği için öğrencinin destek eğitim hizmeti almadığı ifade edilmiştir.

7. Muhatap Pamukkale Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından, tarafımızca talep edilen ek bilgi ve belge talebine karşılık olarak sunulan yazılı görüşte özetle;

a. 7/4/2023 tarihli ve … sayılı Kaymakamlık onayı ile başlatılan soruşturmanın devam ettiği ve soruşturma sonucuna ilişkin olarak başvuru sahibine bilgi verileceği, soruşturmanın hâla devam ediyor olması nedeniyle ve sonuçlansa bile 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu çerçevesince müdür yardımcısının ifade tutanağının paylaşılamayacağı,

b. Öğrenci hâlihazırda Doğan Demircioğlu Emsan İlkokulunun kayıtlı öğrencisi olmadığı için öğrenciye ait verilere ulaşılamadığı, ilgili Okulda BEP uygulanan destek eğitim sınıflarının mevcut olduğu, RAM'dan alınmış raporlara istinaden velilerin talep etmesiyle öğrencilerin destek eğitim sınıflarından yararlandığı, başvuranın öğrenciye yönelik böyle bir desteğe ihtiyaç olmadığını ve destek eğitim istemediğini Okul İdaresi ve Rehberlik Servisine şifahen beyan ettiği,

c. E-Okul sisteminde öğrencilerin sınıf değişikliklerine ilişkin verilerin kayda alınmadığı, nitekim esas olanın sınıf değişikliği yapılmaması olduğu, Okula ilk geldiğinde velinin talebi doğrultusunda öğrencinin sınıf değişikliğinin yapıldığı fakat keyfiyete dayalı değişiklikler yapılamayacağı, 2022-2023 eğitim ve öğretim yılında 3. sınıf şube sayısının 12 olduğu, ortalama mevcut öğrenci sayısının 23 ile 33 arasında değişiklik gösterdiği ve öğrenci için 25 öğrenci mevcutlu sınıftan 33 öğrenci mevcutlu sınıfa geçiş yapma talebinde bulunulduğu ifade edilmiştir.

8. Başvuru dosyasında tanıklığına yer verilmesi hasebiyle Denizli Barosu Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Komisyonundan görüş sunması talep edilmiş olup Baro tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın 15/3/2023 tarihinde çocuğunun eğitim hakkının engellenmekte olduğu, devam etmekte olduğu Okul tarafından konu ile ilgili haber gelene kadar öğrencinin Okula gönderilememesinin söylendiği ancak Okuldan sınıf değişikliği ya da öğrencinin Okula getirilmesi yönünde herhangi bir bilgi gelmediği gerekçesiyle başvuran tarafından CİMER'e başvurulduğu,

b. Başvurunun taraflarına ulaşmasının ardından Denizli Barosu Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Komisyonu Başkanı Av. S. M. G.'nin başvuranla beraber hareket ederek gelişen olaylardan eşzamanlı haberdar olunmasının sağlandığı ve yaşanan ihlalin önüne geçilmeye çalışıldığı,

c. 22/3/2023 tarihinde müdür ile görüşüldüğü, görüşmede önce velinin öğrenciyi Okula göndermeme gerekçesiyle suçlandığı, ancak öğrencinin Okula getirilmemesinin İdare talebi üzerine olduğu hatırlatıldığında ise müdür tarafından sınıf değişikliği yapılacağının, Kurulun toplanmasının ardından bu sorunun çözüleceğinin ve en kısa zamanda kendilerine bilgi verileceğinin beyan edildiği, müdür yardımcısının otizmli

öğrenciler ve İlçe Milli Eğitim Müdürü hakkındaki sözlerine ilişkin bir tedbir ya da yaptırım uygulanıp uygulanmadığı sorulduğunda ise söz konusu ifadelere itiraz edilmediği ve konunun hızlıca geçiştirildiği,

ç. Görüşme bittikten sonra başvuran ile durum değerlendirmesi yapıldığı sırada, müdürün başvuranı arayarak öğrencinin sınıfının değiştirileceğinin ancak CİMER'e yapılan şikayetin geri çekilmesinin iyi olacağının beyan edildiği,

d. 29/3/2023 tarihinde müdür ile bir kez daha görüşüldüğü ve bu görüşmede öğrencinin sınıfının değiştirildiğinin ancak öğretmen D. Ö.'nün duruma alıştırılacağı ve öğrencinin telefonla aranılarak haber verildikten sonra Okula getirilmesi gerektiğinin beyan edildiği, oysa bir öğretmenin öğrenciye alıştırılmasının gerekmediği,

e. Tüm bu süreçte veliye öğrencinin nerede olduğunun, Okula neden getirilmediğinin ve neden devamsızlık yaptığının sorulmadığı, müdüre öğrencinin neden takip edilmediği sorulduğunda ise "Aranmış olması lazım" ifadesiyle geçiştirildiği, 30/3/2023 tarihli Okul cevabında öğrenci ile görüşülmeden, herhangi bir gözlem raporu düzenlenmeden, tamamen ezbere ve önyargılı hareket edilerek öğrencinin mevcut sınıfında çok mutlu olduğu ve sınıf değişikliğine gerek görülmediği yönünde görüş bildirildiği, Pamukkale İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gidilerek görüşmelerde bulunulması sonucu öğrencinin başka bir okula naklettirildiği,

f. Müdür tarafından verilmeyen cevaplar, Müdür Yardımcısının sözlerinin doğruluğunun araştırılmasına gerek duyulmaması, öğrencinin sınıfının değiştirilmemesi ve neredeyse bir buçuk ay süre ile eğitim almasının engellenmesinin ayrımcılık yasağı ve eğitim hakkı ihlali yapıldığının kanıtı olduğu ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

9. Anayasanın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) "

10. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendi ve (i) bendi şöyledir:

"d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi

(...)

(i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda

ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (...)

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. (...) (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

15. 6701 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesinin dördüncü fıkrası şöyledir:

"Kurumun inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi zorunludur."

16. 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"19 uncu maddede öngörülen yükümlülüklere, uyarıya rağmen haklı bir neden olmaksızın belirtilen sürede uymayan birinci fıkra kapsamındaki kişi ve kuruluşlar hakkında beş yüz Türk lirasından iki bin Türk lirasına kadar idari para cezası uygulanır. Bu fıkrada düzenlenen idari para cezaları hakkında da ikinci fıkra hükmü uygulanır."

17. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

18. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır. Başvuru dilekçesi ve eklerinde, başvuranın Kurumumuza başvuru yapmadan önce Okuldan uygulamanın düzeltilmesi talebinde bulunduğu görülmektedir. Bu nedenle 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ilgili tarafa başvuru koşulunun yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Bunun yanında başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

19. Başvuran, başvurusunda özetle; K. Ö.'nün çocuklara bağıran ve cetvelle vuran bir öğretmen olduğunu, öğrencinin bu durumu kaldıramadığını ve öğretmen D. Ö.'nün sınıfına geçmek istediğini ancak müdür yardımcısının kızı, öğrencinin geçmek istediği sınıfta eğitim gördüğü için sınıf değişikliği talebinin gerçekleştirilmediğini, müdürle görüşüldükten sonra müdürün sınıf değişikliğinin yapılacağına dair söz verdiğini ancak konu hallolana kadar öğrencinin Okula getirilmemesi gerektiğini söylediğini, ardından herhangi bir bildirimde bulunulmadığı için haftalarca öğrencinin eğitiminin sekteye uğradığını, öğrencinin eğitim gördüğü süre boyunca BEP Birimi tarafından takip edilmediğini, destek eğitim hizmeti almadığını iddia etmekte ve gereğinin yapılmasını talep etmektedir. Bu kapsamda öğrencinin sınıf değişikliğinin yapılmaması, BEP

uygulanmaması ile destek eğitim verilmemesi ve eğitiminin sekteye uğraması iddiaları ayrı ayrı değerlendirilecektir.

20. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Anayasa'nın 10'uncu maddesinin yanı sıra tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelere göre herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden eşit bir şekilde yararlanma; ayrımcılığın her türüne, şiddet ve taciz uygulamalarına karşı korunma hakkına sahiptir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi: *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir."* hükmünü haizdir.

21. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

22. Engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirme yapabilmek için başvuranın iddiaları ile engellilik durumu arasında bir ilişki olup olmadığını ele almak gerekmektedir. Başvuran, öğrencinin öğretmen D. Ö. ile kendi öğretmeniyle olan bağından daha kuvvetli bir bağ kurduğunu, D. Ö.'nün de kendisine öğrenciyi sınıfında seve seve kabul edeceğini belirttiğini ancak sınıf değişikliği talebinin yerine getirilmediğini iddia etmektedir. İlkokul Müdürlüğü adı geçen öğretmene ait ifade tutanağını tarafımıza iletmiştir. İlgili tutanak incelendiğinde Ö.'nün; tüm öğretmenlerin kendi sınıflarında eğitim gören öğrencilere eğitim verdiğini, işleri gereği tüm çocuklarla bağ kurduklarını ancak bahse konu öğrenci ile özel bir bağ kurmadığını, sınıf değişimini uygun bulmadığını ve geçiş yapılmak istenen sınıfta bulunan hareketli öğrenci grubu nedeniyle öğrencinin kendi sınıfına uyum sağlayabileceğini düşünmediğini belirttiği görülmüştür. Dolayısıyla velinin mezkûr öğretmene ilişkin iddiaları doğrulanmamıştır.

23. Bunun yanında 26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 11/6/d maddesinde *"velinin yazılı talebi üzerine rehberlik servisinin hazırlayacağı gerekçeli görüş raporu alınarak okul yönetimince o ders yılı içinde bir defaya mahsus olmak üzere şube değişikliği yapılabileceği"* hüküm altına alınmıştır. Hükümden şube değişikliğinin Rehberlik Servisinin gerekçeli görüş raporu sonrası Okul İdaresinin takdir yetkisi kapsamında olduğu ve zorunlu olmadığı anlaşılmaktadır. Sınıf değişikliği yapılmamasının öğrencinin eğitim hakkından diğerleriyle eşit şekilde yararlanmasını engellilik durumu nedeniyle engelleyen ya da zorlaştıran farklı bir muamele olduğuna ilişkin kuvvetli emare ve karine oluşturan olguların varlığının ortaya konmadığı ve bu iddianın söylem boyutunda kaldığı değerlendirilmiştir.

24. Bununla beraber öğrencinin eğitim gördüğü süre boyunca BEP Birimi tarafından takip edilmediği, destek eğitim hizmeti almadığı, İdareden haber gelene kadar Okula gelinmemesi gerektiği söylendiği için öğrencinin Okula devam etmemesi iddialarının ise ayrıca incelenmesi gerekmektedir.

25. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "Eğitim" başlıklı 24'üncü maddesine göre:

"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

(...)

Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır.

(...)"

26. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (d) fıkrası uyarınca: *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı ifade eder."*

27. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/a maddesine göre: *"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."*

28. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde; Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. ÇHS'nin 28'inci maddesinde ise çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, "çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel kapasitesinin mümkün olan en üst düzeye ulaşması için" engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili erişimlerinin sağlanması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9, para.

66). Bu düzenleme çerçevesinde engelli çocukların toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmalarını gerektirdiği açıktır. Bu ise engelli çocuklar için özel öğrenim ihtiyacının sağlanması ve destek eğitim verilmesi ile mümkündür.

29. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde destek eğitim hizmeti; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetleri olarak tanımlanmıştır.

30. BEP özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin eğitim ve öğretim sürecinden en verimli şekilde yararlanılmasını sağlayan bir araç rolünü üstlenmektedir. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciye özgü hazırlanmış bireysel bir plan çerçevesinde öğrencinin güçlü ve ihtiyaç duyduğu yönlerine odaklanılarak gelişimi izlenmekte ve ilerlemeleri kaydedilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) mevzuatında da belirtildiği gibi özel eğitim ihtiyacı olan tüm öğrenciler için BEP hazırlanması yasal bir zorunluluktur. Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 20'nci maddesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimine devam eden öğrenciler için BEP Geliştirme Birimi tarafından BEP hazırlanacağı ve ilgili öğrencilerin başarılarının BEP'te yer alan amaçlara göre değerlendirileceği hüküm altına alınmıştır (MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı: Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası*, 2022, s. 6.).

31. 6701 sayılı Kanun'un 4/1-f maddesi gereği makul düzenleme yapmama bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmiştir. Kanun'un 2/1-i maddesinde ise makul düzenlemenin engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklikler ve tedbirler anlamına geldiği ifade edilmiştir.

32. Makul düzenleme, engellilik bağlamında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlayan temel bir unsurdur. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmek istediği andan itibaren gerçekleştirilmeli, başvuru sahibi veya sahipleri ile müzakere edilmelidir. Makul düzenleme, yükümlülük sahibinin engelli bireyle iletişime girmesini gerektirmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğünün, engelli bir bireyin bir düzenleme talebinde bulunduğu ya da ilgili yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin bir engeli olduğunun gerçekten farkında olduğunun kanıtlandığı durumlarla sınırlı olmadığının altını çizmek gerekir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesine göre; aynı zamanda, potansiyel bir yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin haklarını kullanmanın önündeki engelleri kaldırmak için bir düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir engeli olduğunu fark etmesi gerektiği durumlarda da

makul düzenleme uygulanmalıdır (Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi, *Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6*, 2018, para. 24/b).

33. AİHM, engelli bir başvuranın ilkokul eğitiminin ilk 2 yılında okulda uzman desteği alamamasına ilişkin *G.L./ İtalya* kararında; kanunun soyut şekilde, yetkililere herhangi bir hareket alanı tanımadan makul uyumlaştırma sağlamasına rağmen somut olayda yetkili ulusal organların bu düzenlemenin nasıl yapılması gerektiğini fiilen açıklamadığını, yetkililere orantısız ve aşırı bir yük getirmeyen sorumluluğun yerine getirilmemesinin eğitim hakkı ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlaline yol açtığını belirtmiştir (AİHM, *G.L./İtalya*, B. No: 59751/15, 10/9/2020, para. 60-70). Eğitim hakkının ihlaline ilişkin olarak verdiği başka bir kararında; özel eğitim ihtiyacı olan çocukların ihtiyaç duydukları özel eğitimin okuldaki diğer çocuklara etkin eğitim sağlanması ve kaynakların etkin kullanımı ile uyumlu olması halinde kendi yaşlarındaki diğer çocuklarla birlikte normal bir okulda eğitim görmeleri gerektiği; eldeki kaynakların en verimli şekilde kullanılması kaydıyla engelli çocukların çıkarları doğrultusunda ilgili makamların geniş takdir yetkisine sahip olduğu ifade edilmiştir (AİHM, *SP/Birleşik Krallık*, B. No: 28915/95, 1997).

34. Mahkeme Çam/Türkiye kararında ise; AİHS'nin teorik veya soyut hakları değil, somut ve etkili hakları korumayı hedeflediğini, AİHS'nin 14'üncü maddesinin belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük yüklemeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeler olarak ifade edilen makul düzenlemeler bakımından söz konusu metinlerde yer alan gereklilikler ışığında incelenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Söz konusu makul düzenlemeler; okullara mimari yönden erişilebilirlik, öğretmenlerin formasyon görmesi ve uygun müfredatların veya donanımın uyarlanması bakımından gerek maddi gerekse maddi olmayan, eğitsel veya örgütsel olan farklı şekiller almaktadır ve makul düzenlemenin yapılmaması durumunda engele dayalı ayrımcılık ortaya çıkmaktadır. AİHM, ulusal makamların hiçbir şekilde başvuranın ihtiyaçlarını tespit etmeye çalışmadıkları ve engelli başvuranın özel pedagojik ihtiyaçlarını karşılayacak düzenlemeler tasarlamaya çalışmadıkları için 14'üncü maddenin ihlal edildiğine hükmetmiştir (AİHM, Çam/Türkiye, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 64-68).

35. Başvuran tarafından öğrencinin Okulda eğitim gördüğü süre içerisinde yasal zorunluluğa rağmen kişisel gelişiminin takip edilmediği ve destek eğitim almadığı iddia edilmiştir. Başvuranın bu iddiasına ilişkin olarak gerek Doğan Demircioğlu Emsan İlkokulu Müdürlüğünden gerekse Pamukkale İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden öğrenciye ait BEP dosyası, ilerleme raporları, Okulda destek eğitim odası olup olmadığı ve öğrencinin destek eğitim odasından yararlanıp yararlanmadığına ilişkin bilgiler talep edilmiştir. Okul Müdürlüğü tarafından iletilen cevapta; Okulda BEP uygulanan destek eğitim sınıflarının mevcut olduğu, RAM'dan alınmış raporlara istinaden velilerin talebi üzerine öğrencilerin destek eğitim odasından yararlandığı ancak velinin öğrenci için böyle bir destek eğitime ihtiyaç olmadığının ve destek eğitim talep etmediklerinin Okul İdaresine ve rehberlik servisine şifahen beyan edildiği ifade edilmiştir. Mevzuatta belirtildiği üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören ve özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler

için BEP Geliştirme Birimi tarafından öğrenciye uygun BEP hazırlanması ve öğrencinin başarılarının BEP kapsamında yer alan amaçlara göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK) engellilik temelinde ayrımcılık iddiasına ilişkin başvuruda somut olayda ölçülü, gerekli ve uygun tedbirler alınmaması, diğer deyişle makul düzenleme yapılmaması ve öğrencinin destek eğitim hizmeti alması için çözüm üretilmemesi nedeniyle öğrencinin eğitim ve öğrenim hakkından akranlarıyla eşit şekilde faydalanamadığı ve farklı durumda olanlara farklı davranma ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle ayrımcılık yasağı ihlali yapıldığına karar vermiştir (TİHEK, B. No: 2022/1920, K. No: 2023/586, 31/7/2023, para. 43). Muhatap tarafından makul düzenleme yükümlülüğünün yerine getirildiğini gösteren BEP dosyası ve destek eğitim programı sunulmadığı görülmektedir.

36. Engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bu nedenle de eğitim hizmetlerinin, engelli öğrencilerin sağlık ve engellilik durumları ile sosyal, duygusal, fiziksel vb. ihtiyaçlarının dikkate alınarak ve çocuğun üstün yararı gözetilerek sunulması gerekmektedir. Böylece eğitim hakkıyla bağlantılı olarak engelli bireyin toplumsal yaşama etkin, bağımsız ve eşit bir biçimde katılımının adımları atılabilecektir. Eğitim hakkının geniş sosyal fonksiyonları olan bir hak olduğu ve demokratik bir toplumda insan haklarının korunması ve güçlendirilmesi için vazgeçilmez olduğu da göz önünde bulundurulduğunda, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencinin akranları ile sadece aynı fiziksel ortamı paylaşması değil sınıf içi veya sınıf dışı ortamda eğitim ve öğrenim süreçlerine tam katılımının sağlanması da gerekmektedir.

37. Öğrencinin BEP Geliştirme Birimi tarafından takibinin yapılmadığı ve öğrenciye destek eğitim verilmediği iddiasının yanı sıra sınıf değişikliğinin yapılacağına dair söz verildiği ve bu konu hallolana kadar öğrencinin Okula getirilmemesinin söylendiği, konuya dair haftalarca veliye bir bildirimde bulunulmadığı için öğrencinin de eğitiminin sekteye uğradığı iddia edilmiştir. Bu nedenle son olarak öğrenciye Okul tarafından devamsızlık yaptırıldığı iddiası değerlendirilecektir.

38. 26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Devam, devamsızlığın izlenmesi ve izin verme"* başlıklı 18'inci maddesinin üçüncü fıkrasının (c) bendinde *"öğrencilerinin devamsızlıklarının, e-Okul üzerinden okul yönetimince günlük olarak takip edildiği"* hüküm altına alınmıştır. Aynı maddenin ikinci fıkrasının (b) bendine göre ise *"Özürsüz olarak aralıksız 5 gün devam etmeyen çocuğun durumu veliye e-posta veya kısa mesaj yolu ile bildirilir. 10 gün okula devam etmeyen çocuğun velisi okul müdürlüğünce yazı ile uyarılır."*

39. Denizli Barosu Başkanlığı görüş yazısında; öğrencinin Okula devam etmemesinin İdarenin talebi üzerine olduğu iddiasına müdür tarafından itiraz edilmediği, müdür tarafından ayrıca öğretmen D. Ö.'nün duruma alıştırılacağının ve öğrencinin telefonla

aranılarak haber verildikten sonra Okula getirilmesi gerektiğinin belirtildiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla Denizli Barosu Başkanlığının ifadeleri başvuranın başvurusunda yer alan öğrencinin idarenin eylemi nedeniyle haftalarca eğitime erişemediği iddiasını doğrulamaktadır. Bununla beraber başvuranın öğrenciyi herhangi bir sağlık sorunu olmadığı hâlde Okula göndermemesinin hayatın olağan akışına aykırı olduğu ve sınıf değişikliğinin gerçekleşmesi durumunda öğretmenin duruma alışması için bir süreye gerek olmadığı ve öğretmenlerin hâlihazırda sınıfta mevcut öğrencilere eğitim vermekle yükümlü olduğu değerlendirilmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 18'inci maddesinde belirtildiği üzere özürsüz olarak aralıksız 5 gün devam etmeyen ve 10 gün okula devam etmeyen öğrencinin durumunun veliye bildirilmesi gerekirken 12 günlük devamsızlık sonrasında idari para cezasına ilişkin bildirim yapıldığı için bildirimin geç yapıldığı, iyi niyetli olmadığı ve sürecin öğrenci odaklı yönetilemediği değerlendirilmiştir.

40. Sonuç olarak öğrenciye ilişkin bir BEP dosyası sunulmamıştır; nitekim özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin BEP Geliştirme Birimi tarafından takip edilmesi ve öğrenciye destek eğitim verilmesi yasal zorunluluk olmasına rağmen bu yükümlülüklerin yerine getirilmediği muhatap tarafından açıkça dile getirilmiştir. Ayrıca başvuranın sınıf değişikliğine ilişkin olarak haber verileceği söylendiği için öğrencinin haftalarca eğitim alamadığı iddiasına ilişkin olarak öğrencinin sağlık sorunu olmaksızın okula gönderilmemesinin hayatın olağan akışına aykırı olmasından dolayı idarenin yükümlülüğü kapsamında öğrencinin belirli bir süre eğitime erişemediği iddialarının doğru olduğu değerlendirilmektedir.

41. Açıklanan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde 6701 sayılı Kanun ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde engellilik temelinde eşitlik ilkesi ile ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

42. İhlalin etki ve sonucu göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili Pamukkale Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne 10.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

43. İnceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçe belirtilerek istenen bilgi ve belgelerin sunulmaması nedeniyle 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin üçüncü fırkası çerçevesinde muhatap hakkında 4.711 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

2. Muhatap hakkında 10.000 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

3. Muhatap hakkında 6701 sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin üçüncü fırkası çerçevesinde 4.711 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

4. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

5. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/3/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/313 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

17.04.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2022/2044
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	14.3.2024/227
Karar Numarası	:	2024/313
Başvuran	:	Y. A. S. C. S. S. S.
Başvuran Vekili	:	Av. Ş. A.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Antalya Valiliği (Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü)
Muhatap Adres	:	Soğuksu Mah. Hamidiye Cad. No: 59 07030 Muratpaşa/ ANTALYA

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tam zamanlı kaynaştırma (TZK)/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan S. S.'nin engellilik temelinde eğitim hakkı açısından ayrımcılığa uğradığı, S. S.'nin anne ve babası olan Y. A. S. ile C. S.'nin mobbinge uğradığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Müvekkili küçük S. S.'nin ... Anadolu Lisesi'nde (..AL) öğrenci olduğunu, yaşadığı trafik kazası neticesinde 14 yıldır engelli olduğunu, annesinin ve babasının adı geçen Okulda psikolojik danışman olarak görev yaptıklarını,

b. S. S.'nin engeli süreklilik arz ettiğinden hakkında özel eğitim raporu hazırlandığını, ilgili rapor uyarınca S. S.'nin TZK eğitiminden faydalanması gerektiğini, nitekim bu doğrultuda Muratpaşa İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (MEM) tarafından yazı yazıldığını ancak buna rağmen Okul İdaresi tarafından müvekkiline TZK programının uygulanmadığını,

c. Müdür A. Ö.'nün nakil koşulları adı geçen Okul için yeterli olmayan öğrencileri sahte TZK raporu ile Okula aldırdığını, bu rapor uyarınca prosedürleri uygulamak isteyen öğretmenlere *"Onların raporu zaten sahte, prosedürü uygulamanıza gerek yok"* dediğini, ancak buna karşı çıkan S. S.'nin velilerine çocukları üzerinden mobbing yapmaya başladığını, Müdürün mevzuatı uygulamadığını, Müdürün okuldaki TZK eğitimi kapsamındaki öğrenciler ile ilgili konularda karar almaya yetkili komisyonları dinlemeden işlem yaptığını,

ç. TZK raporunun süresi geçmiş olsa dahi pandemi dolayısıyla hastanelerde yaşanan yoğunluk neticesinde öğrencilerin mağdur olmaması için Milli Eğitim Bakanlığının (MEB), TZK raporunun 1 yıl, gerekirse ek 6 ay daha uzatma talimatının mevcut olduğunu,

d. Rehberlik ve Araştırma Merkezlerine sevk sürecinde doldurulan Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu'nun (EDİF), görevli sınıf öğretmeni yerine S.'nin annesi ve Okulun Psikolojik Danışmanı olan Y.A.S. tarafından doldurulmasının emredildiğini, Y.A.S.'nin bunu iki kez reddetmesine rağmen üçüncü görevlendirme tebligatının postayla ev adresine yapıldığını, zorlamalar sonucunda müvekkili Y.A.S.'nin ilgili formu sınıf öğretmeniyle beraber doldurduğunu, buna rağmen müvekkili hakkında soruşturma açıldığını, daha sonra Müdürün müvekkiline, *"Sınıf öğretmeninin doldurması gereken formu usulsüz olarak sen doldurdun ve suç işledin"* dediğini,

e. Müdür A. Ö.'nün öğretmenlere *"S.'yi istemediğiniz durumda dersten çıkarabilirsiniz"* dediğini, öğretmenlerin S.'yi dersten çıkarmayı alışkanlık haline getirdiğini, S.'nin velilerin yaptığı şikayet üzerine Okula gelen müfettişe *"O saatte destek eğitiminde olması gerekiyordu, öğretmen o nedenle dersten çıkardı"* savunmasını öğretmenlere yaptırdığını, sahte destek eğitim programı hazırladığını, öğretmen Ş. Ö.'nün program kapsamında ders vermeyi bırakmasına rağmen sahte ders programında görevli olduğunu,

f. 6/6/2022 tarihindeki E-Okul kayıtlarıyla sabit olduğu üzere S. S.'ye herhangi bir sınav yapılmadığını (Bilgisayar ve Beden Eğitimi hariç), buna rağmen Okuldaki müfettiş incelemesi bittikten sonra geriye dönük olarak devamsızlık ve not bilgilerinin girildiğini, S. S.'nin hem devamsızlıktan hem de başarısız olma durumundan sınıfta kaldığını,

g. S.'nin sınıf içinde yaşadığı sorunların dışarıdan görünmemesi için ... sınıf kapısındaki gözlem penceresinin tahta ile kapatıldığını, ... sınıfların üniversite gezisine götürüldüğünü, S. S.'nin ise "Sen geziye gelmiyorsun" denilerek yalnız bırakıldığını,

ğ. Matematik Öğretmeni D. T. Ş.'nin velilerle konuşarak diğer öğrencilerinin başarısızlık durumunu S.'ye bağladığını, her ders S.'yi dersten atmayı alışkanlık haline getirdiğini,

h. Sınıf Rehber Öğretmeni ve Coğrafya Öğretmeni A. E.'nin S.'nin birinci dönem karne notlarını karne gününe kadar girmediğini, Okul İdaresinin uyarılmasından sonra notları girdiğini, ikinci dönem S.'yi sınava almayarak ilk dönem 100 olan notunu 5'e düşürdüğünü, sınıf yönetimi sorunlarını S.'ye bağlayarak onun okuldan gönderilmesi için çaba sarf ettiğini, EDİF'i Y.A.S. doldurdu diyerek şikayetçi olduğunu, Sınıf Rehber Öğretmeni olarak S.'nin Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) incelemesi için yeniden EDİF'i doldurması gerekirken formu doldurmayarak Muratpaşa RAM'da inceleme sürecini kilitlediğini ve bunun neticesinde incelemenin TZK'dan çıkarılma kararıyla sonuçlanmasını sağladığını,

ı. RAM ...'sı M. A.'nın da bu süreçlere katkıda bulunduğunu,

i. Muratpaşa İlçe MEM Özel Eğitim ve Rehberlik ...'sı A. I.'nın A. Ö.'nün isteklerini yerine getirmek için "kademe geçişi olmadığı" ve ailesinin bu bilgileri gizlediği gerekçesiyle hukuki dayanaktan yoksun bir şekilde destek eğitimini kestiğini, halbuki kademe

değişikliğinin okulun öğrenciyi istememesi durumunda RAM'ın okulu memnun etmek amacıyla öğrencinin aleyhine sonuç üreten bir işlem olduğunu,

j. Antalya İl Milli Eğitim Müfettişi H. Ç. ve M. S.'nin lisede yapılan Bireyselleştirilmiş Eğitim Toplantısı'nda TZK alabilmek adına S.'nin velilerinin toplantı tutanağındaki eksik imzaları tamamlamak suretiyle evrakta sahtecilik yaptıkları kanaatine vardıklarını, oysa öğrencilerin TZK'dan yararlanıp yararlanmayacağı kararının RAM Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu (ÖEDK) tarafından alınabileceğini, S. S.'nin velilerine yüksek dereceden cezalar teklif edilirken görevi kötüye kullanan ilgililer için basit cezalar teklif edildiğini,

k. TZK programının mevzuat gereği kaldırılamadığını iddia etmekte, S.'nin velilerine yapılan mobbingin ve S. S.'ye yapılan engellilik temelli ayrımcılığın tespit edilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Antalya İl MEM tarafından sunulan yazılı görüşte, diğer belgelere ek olarak Okul Müdürü A. Ö., Sınıf Rehber Öğretmeni ve Coğrafya Öğretmeni A. E., Matematik Öğretmeni D. T. Ş., RAM ...'sı M. A., Muratpaşa İlçe MEM Özel Eğitim ve Rehberlik ...'sı A. I., Okul Müdür Yardımcısı S. D. ve Antalya İl Milli Eğitim Müfettişi M. S.'nin yazılı beyanları iletilmiştir.

a. Okul Müdürü A. Ö. yazılı beyanında özetle, S. S.'nin 2021-2022 eğitim öğretim yılında EOkul kayıtlarında kaynaştırma öğrencisi olarak göründüğünü, kademe geçişinin yaptırılmamış olduğunu, buna rağmen kademe geçiş raporu olmadığı halde alınır düşüncesiyle destek eğitim sınıfının açıldığını, bu olaydan ötürü disiplin cezası aldığını, mevzuat hükümleri ve şikayetlerden dolayı değerlendirme formu isteyerek RAM'a yönlendirme yaptığını, defalarca RAM'dan randevu alındığı halde velilerin çocuklarını RAM'a götürmediğini, öğrencinin RAM'da tanılamasının yaptırılmadığını, bunun üzerine İlçe MEM'e görüş sorulduğunu, cevabi yazı gereği 15/4/2022 tarihinden itibaren düz öğrenci olarak ..AL'de eğitim görmeye devam ettiğini, destek eğitiminin sona erdiğini, bu yazıdan sonra destek eğitimi veren öğretmenlerin dilekçe vererek destek eğitiminden çekildiğini, yıl içerisinde S. S.'nin mağdur olmaması adına diğer okullardan öğretmen talebinde bulunulduğunu, bu aşamadan sonra da mevzuata göre işlem yapıldığını, devamsızlıkların işlendiğini, S. S.'nin 2021-2022 eğitim öğretim yılında devamsızlıktan dolayı sınıfta kaldığını, S. D.'nin müdür muavinliğine yeni başlamasından dolayı devamsızlıkların çoğunu girmediğini, ..AL'de yaşanan sorunlarla ilgili gerekli soruşturmaların yapıldığını, S. S.'nin rapor alması gerektiğinin Eğitim Müfettişi tarafından düzenlenen 31/5/2022 tarihli ve ... sayılı soruşturma raporunda ifade edildiğini,

b. Sınıf Rehber Öğretmeni ve Coğrafya Öğretmeni A. E. yazılı beyanında özetle, 2021-2022 eğitim öğretim yılının birinci dönem sınav notlarını karnelerin verilmesine 1 hafta kalana kadar girmediğinin doğru olduğunu, bunun sebebinin S. S.'nin sınavlara girmeyi reddetmesi olduğunu, sınav yapmadan 100 ve 100 olarak not verdiğini, bundan dolayı ceza aldığını, ... sınıfından S. S.'nin gönderilmesi için asla kimseye kışkırtma yapmadığını,

kendisinin doldurması gereken yeri Y. A. S.'nin doldurduğunu, daha sonra öğrenciyle ilgili EDİF doldurarak RAM'a gönderdiğini, 24/9/2021 tarihindeki Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı kapsamındaki öğrencilerin durumlarının görüşüldüğü toplantıya müdürden izin alarak katılamadığını, bu toplantı kapsamında kendi yerine hem sınıf öğretmeni hem de ders öğretmeni olarak geçen yerlere velilerin imza attığını,

c. Matematik Öğretmeni D. T. Ş. yazılı beyanında özetle, S. S.'nin matematik derslerine katılmadığını, çünkü bu saatlerde kendisinin destek eğitim odasında başka derslerden destek eğitimi almakta olduğunu, 21/2/2022 tarihinde S. S.'yi annesi Y. A. S.'nin bilgisi dahilinde, sınıf başkanı nezaretinde destek eğitim dersine gönderdiğini, dersten atmadığını, ….sınıfındaki velilerin S. S.'nin diğer derslerdeki saldırgan tavırları ile ders ihlaline sebep olması neticesinde duydukları rahatsızlıkları ve kendi çocuklarının eğitim hakkının ihlal edildiği gerekçesiyle harekete geçtiğini,

ç. RAM …'sı M. A. yazılı beyanında özetle, yasal olmayan yollardan evrak gönderdiği ile ilgili iddiaların asılsız olduğunu, okul müdürünün kendisine EDİF'i nasıl göndereceğini sorduğunu, kendisinin de EDİF'in e-Rehberlik, Doküman Yönetim Sistemi (DYS), kapalı zarf içerisinde veliye vererek veya bir okul görevlisi ile Muratpaşa RAM'a gönderilebileceğini söylediğini, okullar tarafından Muratpaşa RAM'a gönderilen öğrencilerle ilgili her türlü evrakın ilgili öğrencilerin dosyalarında muhafaza edildiğini, S. S.'ye ait ÖEDK Raporu'nun 2017 yılında düzenlendiğini, kendisinin 2019 yılı Temmuz ayında Kurum Müdürü olarak atandığını, kendi müdürlüğü zamanında S. S.'nin Muratpaşa RAM tarafından oluşturulan hiçbir randevusuna gelmediğini ve öğrenci hakkında herhangi bir işlem yapılmadığını,

d. Muratpaşa İlçe MEM Özel Eğitim ve Rehberlik …'sı A. I. yazılı beyanında özetle, S. S.'nin özel eğitim öğrencisi olarak değerlendirilebilmesi için, öğrencinin velisi ile birlikte ilgili Kurumun verdiği randevulara katılması gerektiğini, bildiği kadarıyla öğrenci ve velisinin ısrarla randevulara gelmediğini, kendisinin Muratpaşa İlçe MEM'de şube müdürü olarak görev yapmakta olduğunu, mevzuat gereği uzman personelin görev yaptığını, öğrencinin lehine ya da aleyhine bir hüküm bildirme ya da karar verme yetkisi ve görevinin bulunmadığını,

e. Okul Müdür Yardımcısı S. D. yazılı beyanında özetle, 2021-2022 eğitim öğretim yılının birinci döneminde S. S.'nin devamsızlığını kendisinin takip ettiğini, C. S.'nin kaynaştırma öğrencilerinin devamsızlıklarının çok da önemli olmadığını belirttiğini, kendisinin ilgili süreçte müdür yardımcılığında yeni olduğunu ve tecrübeli olmadığını, TZK ile ilgili işleyiş ve usullere hakim olmadığını, pandemi koşullarının ve öğrencinin özel durumu da göz önünde bulundurularak birinci dönem devamsızlıklarının çoğunu E-Okul sistemine işlemediğini, rehber öğretmenlerin mesaisi 9:30'da başladığı için, velinin S. S.'yi öğrencilerin ders başlangıcı olan 8:10'da Okula getirmediklerini, öğrencinin ilk 2 ders sınıfta bulunmadığını, S. S.'nin devamsızlığının destek eğitim odasında girdiği ders saatleri düşüldükten sonra birinci dönem için 58.5 gün olduğunu, bu durumun devamsızlık

defterinde de görüleceğini, S. S.'nin toplam devamsızlığının birinci dönem için 58.5 gün, ikinci dönem için ise 56.5 gün olduğunu,

f. Antalya İl Milli Eğitim Müfettişi M. S. yazılı beyanında özetle, ... ve ... sayılı soruşturma raporları ile ... sayılı ön inceleme raporu hakkında beyanlarda bulunmuş, bu çerçevede şikayetler ve talimatlar üzerine yapılan görevlendirmeler kapsamında Y. A. S. ve C. S. hakkındaki iddialara ilişkin raporlar hazırlandığını ve raporların gerekli makamlara iletildiğini ifade etmiştir.

g. Görüşü istenen personelden Antalya İl Milli Eğitim Müfettişi H. Ç.'nin 21/11/2022 tarihinde vefat ettiği bildirilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle,

a. Memurların görevlerini yerine getirirken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapamayacağı, memurların her durumda devletin menfaatlerini korumak mecburiyetinde olduğu, memurların çalışmalarını iş birliği içinde sürdürmelerinin esas olduğu,

b. Okul idaresinin eylemlerini mobbing ve psikolojik şiddetle başlatıp, iftira, suç işlemiş göstermek için elbirliği ile suç üretme (EDİF doldurma, memurlar yerine imzalar atma, elektronik formlar doldurmayla suçlu göstererek idari-adli işlem yaparak bastırmaya ya da cezalandırmaya çalışma vb.) geçmişteki suç ve kusurlarını yok etmek için sahte evrak (geçmişe dönük devamsızlık kayıtları, sınav notu kayıtları, destek eğitim programı, yoklama defterleri değiştirme vs.) ürettikleri, Okuldaki memurların tek ihlal ve ayrımcılık suçunun yalnızca S.'ye yönelik olmadığı, başka mağdurların da söz konusu olduğu,

c. A. Ö.'nün nakle ilişkin mevzuat kapsamında ... AL'e kaydı mümkün olmayan öğrencileri özel eğitim öğrencisi statüsüne sokarak ilgili mevzuatı öğrenciler aleyhine bertaraf ettiği,

ç. İdarenin müvekkillerine yönelik husumetinin, Okuldaki memur suçlarına müdahaleleri ve devlet memuru olarak "bildirim yükümlülüğü"nü yerine getirmeleri nedeniyle başladığı,

d. S. S. hakkında teşhisi konulan rahatsızlıkların İdarenin cevabi yazısında geçen fiillerin işlenmesini gerektiren teşhisler olmadığı, S.'nin daha küçük yaşlarda da bu semptomlarla 11 yıldır okula devam eden öğrenci olduğu, ilkokulu ve ortaokulu normal öğrencilerden oluşan devlet okulunda bitirdiği, bu okulun da birinci döneminde bir sorun yaşamadan öğrenim gördüğü, 2022 yılının mart ayında art arda öğretmen ve veli şikayet dilekçelerinin yazılmasının dikkat çekici olduğu,

e. İdare tarafından sunulan *"Rehber öğretmen kendi çocuğunun devamsızlığını bilir"* denilmek suretiyle görevlendirme yazısının eklenmesi hususuna ilişkin olarak

görevlendirme tebligatının hileli olduğu, 9/3/2022 tarihinde düzenlenmiş 2 adet görevlendirme yazısının bulunduğu,

f. Müvekkillerine yıl boyunca devamsızlık konusunda 19/4/2022 tarihli SMS tebligatındaki 8 gün devamsızlık yapıldığına ilişkin bildirimden başka hiçbir tebligat yapılmadığı, S.'nin 2021-2022 yılını toplam 13 gün devamsızlık ile tamamladığı, devamsızlık konusunda sunulan evrakların tamamının geçmişe dönük olarak üretilen sahte/hileli belgeler olduğu, E-Okul kayıtlarının haziran ayının ikinci haftasında geriye dönük olarak değiştirildiği,

g. 60,5 gün devamsızlık gerçek olsaydı dahi, 7/9/2013 tarihli ve 28758 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinin dördüncü fıkrası gereği Okulun 5, 15, 25, 40 ve 55. günlerde veliye tebligat göndermeden sınıfta bırakma işlemini tesis edemeyeceği, devamsızlık ile ilgili Okul yönetiminin yapması gereken iş ve işlemlerin mevzuatta net olduğu,

h. Müvekkillerinin Okul müdürü ve sınıf öğretmeninden EDİF doldurup RAM'a göndermesini İl ve İlçe MEM'e yaptığı başvurularla talep etmiş olmasına rağmen Okulun EDİF göndermeyerek RAM incelemesinin tamamlanmasını kasten engellediği,

ı. Müvekkillerinin S.'yi "kademe değişikliği" konulu RAM incelemesine götürdüğü, pandemi nedeniyle tam teşekküllü hastane heyet raporunun RAM inceleme randevusu gününe kadar heyetten çıkarılamadığı, RAM'daki incelemenin tutanak altına alındığı, eksik evrakın tamamlanması için süre ve yeni randevu tarihi verildiği,

i. 24/9/2021 tarihli BEP toplantısına ilişkin tutanakta 18 ayrı imzanın bulunduğu, müvekkilleri olan anne ve babanın diğer 16 imzayı sahtecilik suretiyle atmasının mantığa uygun olmadığı,

j. Okul Müdürlüğünün sadece öğretmenlerin destek eğitim derslerini vermek istemediğini belirten dilekçeleri sunduğu ancak Müdürlükten öğretmen isteminde bulunmadığı,

k. S. S.'nin 6.5 aylık iken geçirdikleri trafik kazasında engelli kalmış bir çocuk olduğu, anne ve babasının S.'nin gelişimini desteklemek için ilk ÖEDK raporunu S. 2.5 yaşında kreşe giderken aldığı, 2.5 yaşından sonra ise önce her yıl, daha sonra 2 yılda 1 olmak üzere eğitim öğretim yılı boyunca TZK kapsamında eğitimini sürdürdüğü, en son raporunu 2017 yılında aldığı, S. S.'nin gelişiminin artık ulaşabileceği üst sınıra yaklaştığı, durağanlaştığı, bundan dolayı 2017'de verilen raporun süresiz nitelikte olduğu, bu rapor ile lise bitinceye kadar eğitimine devam edebileceği, geçerli olan bu rapor eklenerek Okulun İlçe MEM'den talep ettiği destek eğitim odasının açıldığı,

l. S. S.'nin 2021-2022 eğitim öğretim yılının ikinci döneminden beri her gün okula gittiği fakat BEP'in hazırlanmadığı, derslere ve sınavlara alınmadığı, ders çalışacağı materyallerinin verilmediği ifade edilmiştir.

5. Başvuran tarafından 3/7/2023 tarihinde sunulan ek görüşte, Antalya 3. Çocuk Mahkemesinin 15/5/2023 tarihli ve 2023/... sayılı tedbir kararı sunulmuş, özetle söz konusu tedbir kararının bir suretinin İl MEM'e gönderildiği, S. S.'nin ..AL'deki kaydının dondurulduğu, S. S. hakkında bütünleştirme politikasının gerçek anlamda hayat bulabilmesi için özel gereksinimli çocukların gereksinim duyduğu hizmetlerin ve fiziksel koşulların sağlanması gerektiği, öğrencinin BEP kapsamı dışında bırakıldığı, buna ilişkin gerekli olan öğretmen, sınıf, materyal, fiziki koşullara yönelik herhangi bir programlamanın yapılmadığı, diğer özel eğitim ihtiyacı olmayan çocuklara yapıldığı gibi akademik faaliyetlere odaklanması nedeniyle sınıflarda genelde akademik başarıya yönelik olan derslerden sınavlara sokulmak suretiyle işlem tesis edildiği, ihtiyaç duyduğu özel eğitim desteğini almadığı belirtilmiş, ayrıca MEB'in 7/9/2021 tarihli, 31174056 sayılı ve "Kronik Rahatsızlığı Bulunan Öğrenciler" konulu yazısı sunularak öğrencinin devamsızlıktan muaf tutulması gerekirken devamsızlıktan sınıfta bırakıldığı ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

8. Anayasa'nın "Çalışma hakkı ve ödevi" başlıklı 49'uncu maddesi şöyledir:

"Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

9. Anayasa'nın *"Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler"* başlıklı 61'inci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır."

10. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal

yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi (...) g) İşyerinde yıldırma: Bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylemleri (...) i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri (...) ifade eder."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

14. 6701 sayılı Kanun'un "İstihdam ve serbest meslek" başlıklı 6'ncı maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

"(1) İşveren veya işveren tarafından yetkilendirilmiş kişi; işverenin çalışanı veya bu

amaçla başvuran kişi, uygulamalı iş deneyimi edinmek üzere bir işyerinde bulunan veya bu amaçla başvuran kişi ve herhangi bir sıfatla çalışmak ya da uygulamalı iş deneyimi edinmek üzere işyeri veya iş ile ilgili olarak bilgi edinmek isteyen kişi aleyhine, bilgilenme, başvuru, seçim kriterleri, işe alım şartları ile çalışma ve çalışmanın sona ermesi süreçleri dâhil olmak üzere, işle ilgili süreçlerin hiçbirinde ayrımcılık yapamaz.

(2) Birinci fıkra iş ilanı, işyeri, çalışma şartları, mesleki rehberlik, mesleki eğitim ve yeniden eğitimin tüm düzeylerine ve türlerine erişim, meslekte yükselme ve mesleki hiyerarşinin tüm düzeylerine erişim, hizmet içi eğitim, sosyal menfaatler ve benzeri hususları da kapsar."

15. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesine göre: *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."*

16. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Başvuru hakkı"* başlıklı 30'uncu maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiası ile Kuruma başvurma hakkına sahiptir."

17. İlgili Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri, başvurunun konusunu oluşturur."

18. İlgili Yönetmelik'in "Ön incelemenin yapılması" başlıklı 48'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, e) Belli bir konuyu içerip içermediği,

f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir.

(2) Başvurucusu birden fazla olan başvurularda, incelenebilirlik koşulları her başvurucu yönünden ayrı ele alınır."

19. İlgili Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

20. İlgili Yönetmelik'in *"Gerekçeli kabul edilmezlik kararı"* başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

21. İlgili Yönetmelik'in *"Ret kararı"* başlıklı 72'nci maddesi şöyledir:

"(1) İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde ret kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

22. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."*, ikinci fıkrasına göre ise: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." Başvuruya konu S. S.'ye yönelik ayrımcılık iddiasına ilişkin olarak ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğünü iddia eden başvuran tarafından, başvuru dilekçesi eklerinden anlaşılacağı üzere 22/4/2022 tarihinde Muratpaşa İlçe MEM'e hitaben bir dilekçe yazıldığı ve söz konusu dilekçede S. S.'nin eğitim hakkının tamamen engellendiğinin ifade edildiği ve bu sorunun çözümünün talep edildiği anlaşılmaktadır. Başvuruya konu işyerinde yıldırma iddiası açısından ise 22/4/2022 tarihinde Antalya İl MEM'e hitaben Y. A. S. ve C. S.

tarafından bir dilekçe yazıldığı, ilgili dilekçede mobbing oluşturduğu iddia edilen fiillere yönelik açıklamalarda bulunulduğu ve mobbing konusundaki sorunun çözümünün talep edildiği anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında başvuranın Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ettiği değerlendirilmektedir. Öte yandan başvuran vekilinin dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık iddiasında bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede başvurunun, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

23. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No : 36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

25. Somut olayda S. S. hakkında ileri sürülen ayrımcılık iddiası engelli olan başvuranın eğitim hakkına erişimiyle ilgili olup bu çerçevede öncelikle eğitim hakkına ilişkin birtakım açıklamalarda bulunulması gerekmektedir.

26. AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."*

27. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan*

yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı" içermektedir.

28. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre; *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"*

29. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

30. ÇHS'nin 28'inci maddesi uyarınca *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar; Uygun bütün araçları kullanarak, yükseköğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler; Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar."*

31. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre; özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum 5 Engelliler, para. 35).

32. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü ve 15'inci maddelerinde de EHİS'le paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş, hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

33. Somut olayda S. S.'nin eğitim hakkından faydalanmada ayrımcılığa maruz bırakıldığı iddiası, TZK eğitiminden çıkarılarak genel öğrenci statüsünde eğitime devam ettirilme iddiası ile geriye dönük devamsızlık girilerek sınıfta bırakılma iddiası şeklinde iki yönlü olarak incelenmelidir. İlk olarak S. S.'nin TZK eğitiminden çıkarılarak normal öğrenci statüsünde eğitimine devam ettirilmesi hususlarına ilişkin değerlendirmelerde bulunulmalıdır. Bu çerçevede özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimi hakkındaki hukuki düzenlemelerin ele alınması gerekmektedir.

34. Dosya kapsamındaki belgelerden, S. S.'nin 6.5 aylıkken geçirdiği trafik kazası sonucunda motor gelişiminde aksaklıklar yaşadığı, sürekli ve düzenli desteklenme ile çocuğun lise öğrenimine kadar yaşıtlarıyla uyumlu şekilde geldiği, çocuk hakkında Antalya Valiliği Muratpaşa Kaymakamlığı Muratpaşa RAM Müdürlüğü tarafından 7/12/2017 tarihli ve 2017/... sayılı ÖEDK Raporu'nun hazırlandığı anlaşılmıştır.

35. Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesince tanzim edilen ve dosyada bulunan 17/11/2021 tarihli ve ... sayılı Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nda (ÇÖZGER) S. S.'nin hareket gelişimi alanında hafif düzeyde özel gereksinimi olduğu, bilişsel gelişim alanı ve dil-konuşma-iletişim gelişimi alanında özel gereksinimi olduğu belirtilmiş ve raporun iki yıl süre ile geçerli olduğu anlaşılmıştır.

36. 2017/... sayılı raporun *"Eğitsel Değerlendirme ve Tanı"* bölümünde *"Dil ve konuşma güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, bedensel yetersizlik"* ifadelerine yer verilmiştir. *"Önerilen Özel Eğitim Hizmeti"* kısmında ise *"Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre, tam zamanlı olarak kaynaştırma eğitimine alınması, öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda, okulda kurulacak BEP Birimince "Bireyselleştirilmiş Eğitim*

Programı" hazırlanarak; 31.05.2006 tarih ve 26184 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin, kaynaştırma eğitimi ile ilgili 23. maddesi ve başarının değerlendirilmesi ile ilgili 24. maddesi ve öğrencinin bulunduğu eğitim kademesindeki ilgili mevzuat hükümlerinin dikkate alınması" ibareleri yer almaktadır.

37. Kurumumuz tarafından yapılan incelemede anne Y. A. S. tarafından kızı S. S.'nin Matematik, Kimya, Fizik, Biyoloji, Türk Dili ve Edebiyatı ve Tarih derslerinden destek eğitim alması talebini içeren 20/9/2020 tarihli bir dilekçenin ..AL Müdürlüğüne sunulduğu görülmüştür. Söz konusu dilekçeye ..AL Müdürlüğü tarafından 29/9/2021 tarihinde kayıt işlemi yapılmıştır. S. S.'nin 2021-2022 eğitim öğretim yılında ..AL'de eğitime başladığı ve söz konusu dilekçenin 2021 yılında kayıt altına alındığı göz önünde bulundurulduğunda dilekçede yer alan tarihteki 2020 yılının sehven yazıldığı ve dilekçenin 2021 yılına ait olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

38. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Destek eğitim odası"* başlıklı 25'inci maddesinin birinci fıkrasının ilgili hükmü şu şekildedir: *"Okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim kademesinde eğitim veren okullarda tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerini sürdüren öğrenciler için il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun teklifi doğrultusunda il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerince destek eğitim odası açılır. (...)"*

39. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin mezkur 25'inci maddesi gereğince Muratpaşa Kaymakamlığının 5/10/2021 tarihli ve ... sayılı onayı kapsamında; ... sınıfı öğrencisi S. S.'ye Matematik Öğretmeni A. T. tarafından 3 saat, Fizik Öğretmeni F. E. B. tarafından 2 saat, Kimya Öğretmeni G. S. tarafından 2 saat, Biyoloji Öğretmeni B. A. tarafından 2 saat, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Ş. Ö. tarafından 3 saat, İngilizce Öğretmeni E. C. tarafından 2 saat, Tarih Öğretmeni Ö. G. tarafından 2 saat olacak şekilde destek eğitim verilmesi kararlaştırılmıştır. Dolayısıyla S. S.'nin 5/10/2021 tarihli yazı sonrasında ..AL'de destek eğitimi almaya başladığı anlaşılmıştır.

40. Muratpaşa İlçe MEM tarafından ..AL Müdürlüğüne gönderilen 10/3/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazıda, Muratpaşa İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun 9/3/2022 tarihli ve ... sayılı toplantısında S. S.'nin RAM'da bulunan kayıtlarının incelendiği, kademe geçişinin yapılmadığı görüldüğünden güncel sağlık kurulu raporu ile birlikte tedbir amaçlı (kademe geçişi) değerlendirilmek üzere Muratpaşa RAM'a müracaat etmesine karar verildiği, Okul Müdürlüğünce öğrenci velisine bilgi verilmesi ve Muratpaşa RAM'a yönlendirme yapılması gerektiği belirtilmiştir.

41. ... AL'de Fizik destek eğitimi dersi veren F. E. B. tarafından dersin amacına ulaşmadığı, S. S.'nin ders esnasında zaman zaman ani refleksler ve şiddet eğilimi gösterdiği, benzer durumları destek eğitimi veren diğer öğretmenlerin de yaşadığı gerekçeleriyle destek eğitimine devam etmek istemediğini içeren 31/3/2022 tarihli bir dilekçe ..AL Müdürlüğüne sunulmuştur. ..AL'de Kimya destek eğitimi dersi veren G. S. tarafından derslerde zaman zaman S. S.'nin öfke nöbetleri geçirdiği, bunu kontrol etmekte zorlandığı, 30/3/2022

tarihinde kendisine şiddet uygulayıp yüzüne tükürdüğü ve aptal diye bağırdığı, öğrenciye verimli olarak destek eğitimi vermenin mümkün olmadığı gerekçeleriyle destek eğitimine devam etmek istemediği talebini içeren 31/3/2022 tarihli bir dilekçe ..AL Müdürlüğüne sunulmuştur. Yine dosya kapsamındaki belgelerden, ..AL'de Biyoloji destek eğitimi veren B. A. tarafından öğrencinin dikkatini toparlayamadığı, derse ait kazanımları veremediği, dersin amacına uygun görünmediği, derse devam etmek istemediği talebini içeren 1/4/2022 tarihli bir dilekçe ..AL Müdürlüğüne sunulmuştur.

42. Muratpaşa İlçe MEM tarafından ..AL Müdürlüğü ile Muratpaşa RAM'a iletilen 6/4/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazıda S. S.'nin velisinin dilekçesine istinaden devam ettiği kademeye uygun resmi tedbir kararı olmadığı görüldüğünden kademesine uygun resmi tedbir kararı alınması için öğrencinin Muratpaşa RAM'a müracaat etmesine, iş ve işlemler tamamlandıktan sonra durumuna uygun eğitim ve öğretim faaliyetlerinin planlanarak yararlandırılmasına karar verildiği ifade edilmiştir.

43. ..AL Müdürlüğü tarafından 7/4/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazı ile Muratpaşa İlçe MEM'e S. S.'ye destek eğitim vermek için Matematik, Fizik, Biyoloji ve Kimya derslerine girecek öğretmene ihtiyaç duyulduğu hususu iletilmiştir. Aynı talebi içeren farklı resmi yazılar 7/4/2022 tarihinde başka okullara da iletilmiştir.

44. Muratpaşa RAM tarafından Muratpaşa İlçe MEM'e gönderilen 15/4/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazıda S. S.'nin Muratpaşa RAM'da oluşturulan randevularına gelmediği, bu sebeple öğrencinin bulunduğu eğitim kademesine uygun ÖEDK Raporu (yönlendirme raporu) düzenlenemediği, öğrencinin özel gereksinimlerine yönelik eğitsel tanılarının belirlenemediği, eğitimine özel gereksinimli birey olarak devam ettiği eğitim kurumunda resmi tedbirlerden hiçbirinin alınamadığı, bu doğrultuda öğrencinin Okulunda özel gereksinimli birey kapsamına alınmadan eğitim öğretimine devam etmesi gerektiği, velinin Muratpaşa RAM'a müracaat etmesi durumunda gerekli işlemlerin tamamlanarak yönlendirme raporunun düzenleneceği ifade edilmiştir. Dosya kapsamından 15/4/2022 tarihli yazı ile destek eğitim derslerinin sona erdiği anlaşılmıştır.

45. Muratpaşa RAM'ın yukarıda bahsi geçen 15/4/2022 tarihli yazısını da içeren belgelerin 19/4/2022 tarihinde Y. A. S.'ye tebliğ edildiğine ilişkin tebellüğ belgesi, İdare tarafından dosyaya eklenmek üzere Kurumumuza sunulmuştur.

46. Muratpaşa İlçe MEM tarafından ..AL Müdürlüğüne gönderilen 8/6/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazıda Eğitim Müfettişi tarafından düzenlenen 31/5/2022 tarihli ve ... sayılı soruşturma raporunda öğrenci ile ilgili yapılması gereken teklif ile ilgili kısmın ilişikte gönderildiği, öğrenci hakkında getirilen teklif ile ilgili işlemlerin yapılması gerektiği ifade edilmiştir. İlişikte yer alan belgede Muratpaşa RAM'ın 15/4/2022 tarih ve ... sayılı yazısında yer alan ifadelere atıf yapılarak çocuğun tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarından yararlanabilmesi için kademe geçişi RAM raporunun alınması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu yazının, 13/6/2022 tarihinde Y. A. S.'ye tebliğ edildiğine ilişkin belge de İdare tarafından dosyaya eklenmek üzere sunulmuştur.

47. ..AL Müdürlüğü tarafından Muratpaşa İlçe MEM'e gönderilen 14/6/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazı ile, E-Okul'da kaynaştırma öğrencisi görünen S. S.'ye RAM'dan rapor alınması ile ilgili randevu verildiği halde, velileri tarafından raporun alınması için öğrencinin ilgili Merkeze götürülmediği, bu olayın ..AL'de soruşturma konusu olduğu, yapılan tahkikatta müfetttişlerin "kademe geçişi RAM raporunun alınması gerektiği"ni açıkça ifade ettiği, bu yazının Y. A. S.'ye tebliğ edildiği, öğrencinin şu anda 60,5 gün devamsızlığının bulunduğu belirtilmiş, öğrenciye karne verileceğinden durumu hakkında (devamsızlıktan sınıfta kalıp kalmaması ile ilgili) bilgi verilmesi talebi iletilmiştir.

48. Bu yazıya Muratpaşa RAM tarafından 16/6/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazı ile cevap verilmiş, söz konusu yazıda çocuğa 8/4/2022 tarihi saat 10:00 ile 27/4/2022 tarihi saat 14:30'a randevu planlandığı ancak öğrencinin randevuya gelmediği belirtilmiştir. Tekrar randevu planlaması yapılarak kademe geçişi için işlemler başlatıldığında alınacak resmi tedbirin (yönlendirme raporu) 2021-2022 eğitim öğretim yılını kapsamayacağından yeni eğitim öğretim yılı için geçerli olacağı ifade edilmiştir.

49. ..AL Müdürlüğü tarafından Muratpaşa İlçe MEM Özel Öğretim Rehberlik ve Ortaöğretim Bölümüne gönderilen 11/10/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazıda, velilerin bir eğitim öğretim dönemi boyunca S. S.'nin raporunu almadığı, bu konunun soruşturma konusu olduğu, öğrencinin RAM'da tanılama yaptırmasının gerekli olduğunun müfettişlerce belirtildiği, bu yazının tebliğ edildiği ve çocuğun devamsızlıktan kaldığı, şu ana kadar velilerin öğrencinin RAM'dan tanılama raporunu almadığı, öğrenci için RAM'ın oluşturduğu 5/10/2022 tarihli ve 13:30 saatindeki randevuya C. S. tarafından gidilmediği, 2021-2022 yılında yaşanan sınıf içerisinde gezinme, ders ortamı bozma, bağırma, tükürme, küfür etme ve vurma vb. sorunların devam ettiği, bu olaylardan sınıftaki diğer öğrencilerin etkilendiği, Matematik dersinde öğrencinin yapmış olduğu davranışlarla ilgili Matematik Öğretmeni G. U.'nun vermiş olduğu tutanağın yazı ekinde sunulduğu, öğrenci ve rapor almayan öğrenci velisi ve psikolojik danışman C. S. hakkında yapılacak işlemlerle ilgili bilgi verilmesi talebi iletilmiştir.

50. Muratpaşa İlçe MEM Özel Öğretim Rehberlik ve Ortaöğretim Bölümü tarafından söz konusu 11/10/2022 tarihli yazı, ilgili konularda bilgi verilmek üzere gerekli birimlere gönderilmiştir. Konuya ilişkin olarak Muratpaşa RAM tarafından iletilen 13/10/2022 tarihli ve ... sayılı cevabi resmi yazıda S. S.'nin durumunun en son 1/12/2017 tarihinde incelendiği, 5. sınıf kademe geçişi yapıldığı, öğrencinin ... sınıfa geçmesi nedeniyle özel gereksinimli bireylerin kademe geçişi yapılması için 5/10/2021 tarih ve 13:30 saatine randevu verildiği, bu tarihte veli ile birlikte öğrenci randevusuna gelmediği için inceleme ve kademe geçişinin yapılamadığı, 2022 yılında ..AL'den 28/9/2022 tarihli ve ... sayılı yazı ile randevu talebinde bulunulduğu, 5/10/2022 tarih ve 13:30'a randevu verildiği, bunun ..AL Müdürlüğüne resmi yazı ile bildirildiği ancak öğrencinin randevusuna gelmediği belirtilmiştir.

51. Buna göre Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinin (ş) bendinde özel eğitim: *"Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından*

anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim"; (t) bendinde özel eğitim ihtiyacı olan birey ise: *"Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey"* şeklinde tanımlanmıştır.

52. Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim hakkının tam ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesi amacıyla kaynaştırma/bütünleştirme eğitimleri verilmektedir. Bu çerçevede ilgili Yönetmeliğin aynı maddesinin (ö) bendinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: "Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim" şeklinde tanımlanmıştır.

53. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin aynı maddesine göre: *"(...)g) Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını, (...) ı) Destek eğitim hizmeti: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetlerini, i) Destek eğitim odası: Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı, (...) ifade eder."*

54. İlgili düzenlemelere göre kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları *tam zamanlı* ya da *yarı zamanlı* olarak verilebilmektedir. Mezkur Yönetmeliğin *"Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasına göre: "Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler."

55. Çocuğun ilgili raporunun başlangıç tarihi 7/12/2017 olarak belirtilmiş olup rapor bitiş tarihi belirtilmemiştir. İlgili raporda yer alan notta ise, *"Bu rapor, bireyin resmi tedbir kararı değişene kadar veya öğrencinin okul öncesinden ilköğretime veya ilköğretimden ortaöğretime geçişine kadar geçerlidir."* şeklinde ifadeler bulunmaktadır.

56. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Kademeler arası geçişler"* başlıklı 9'uncu maddesi şu şekildedir: *"(1) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin okulöncesi, ilkokul, ortaokul veya lise kademelerindeki eğitime geçiş süreçlerinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır: a) Eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılır. b) İl veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yerleştirme kararı*

alınan öğrencilerin devam edeceği okullarda RAM'ın planlaması doğrultusunda okul rehberlik servisi ile işbirliği içerisinde öğrencinin okula uyumu ve eğitime erişimi ile ilgili gerekli tedbirler alınarak uygulama takip edilir. c) RAM'ın planlaması doğrultusunda okul rehberlik servisi ile işbirliği içerisinde öğretmenler, yöneticiler, aileler ve öğrenciler için gerekli bilgilendirme çalışmaları yapılır. ç) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden ders yılı sonunda kademeler arası geçiş yapacakların kayıtlı bulunduğu okullarda okul yönetimleri öğrencilerin RAM'a yönlendirilmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütür."

57. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesinin ilgili hükmünden anlaşıldığı üzere ortaöğretime geçişte eğitsel değerlendirme ve tanılamanın yapılması gerekmektedir. Eğitsel değerlendirme ve tanılama ile ilgili olarak 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde birtakım hükümlere yer verilmiştir.

58. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitsel değerlendirme"* başlıklı 16'ncı maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şu şekildedir: *"Bireylerin eğitsel değerlendirme, tanılama ve yönlendirilmesi ile ilgili iş ve işlemler rehberlik ve araştırma merkezi bünyesinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır. Bu sürecin her aşamasında aile bilgilendirilerek görüşü alınır ve sürece katılımı sağlanır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen bireyler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca rapor hazırlanır ve eğitim planı geliştirilir. Bu planlama her yıl revize edilir.*

Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri ilgi, istek, gelişim özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda örgün ve yaygın eğitim kurumlarına yönlendirir."

59. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları"* başlıklı 7'nci maddesi uyarınca *"Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır."*

60. Mezkûr düzenlemenin ilgili fıkraları şu şekildedir: *"(...) (4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri okula kayıtlı öğrenciler için okulun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından, herhangi bir okula kayıtlı olmayanlar için ise ikamet adresi ya da bakım ve barınma hizmetinden yararlandığı kurumun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından yapılır. (5) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır. Ayrıca bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda veli ya da okulun yazılı talebi üzerine gerektiğinde tekrarlanır. (...) (9) Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci ile ilgili yapılacak iş ve işlemlerde bireyin veya velinin görüşü alınır."* Bu durumda yukarıdaki hüküm gözetildiğinde öğrenci hakkında eğitsel değerlendirme ve tanılamanın Muratpaşa RAM'da oluşturulan ÖEDK tarafından yapılması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır.

61. Kademe değişikliği için eğitsel değerlendirme formunun düzenlenmesi konusunda RAM, S.'nin randevuya getirilmediğini iddia etmiş, başvuran vekili ise S.'nin kademe değişikliği konulu randevuya götürüldüğünü, fakat raporlar bakımından bir eksiklik olduğu için bir tutanak tanzim edildiğini belirtmiştir. Ancak bu tutanak incelendiğinde bunun, çocuğun RAM incelemesine götürüldüğünü ispatlaması bakımından yeterli olmadığı görülmüştür.

62. Dosya kapsamında başvuru dilekçesine eklenen, MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 20/9/2021 tarihli ve ….sayılı yazısında *"Özel eğitim ihtiyacı olan bireylere yönelik RAM›lar tarafından düzenlenmiş ve daha önce Makam Onayları ile süresi uzatılan özel eğitim değerlendirme kurulu raporlarından destek eğitim raporlarının toplam 1 yıl (12 ay) ve bir yıldan daha az süre ile uzatma hakkı verilen bireylerin, raporların son geçerlilik tarihinden itibaren 6 (altı) ay süre ile uzatılarak 6 (altı) ay daha geçerli sayılması hakkındaki ilgi Makam Onayı ekte sunulmuştur. Bu kapsamda; destek eğitim raporlarının bitiş tarihinden itibaren toplam 12 ay üzerinde uzatma hakkı verilen bireylerin rapor bitiş tarihinden itibaren rehberlik ve araştırma merkezlerinde eğitsel değerlendirme ve tanılamaları yapılacaktır. Yapılacak eğitsel değerlendirme ve tanılama için Randevu sisteminde gerekli düzenlemelerin yapılarak bireylerin hizmetlere erişiminin sağlanması ve söz konusu raporlara ilişkin iş ve işlemlerin ilgi Makam Onayı doğrultusunda yürütülmesi …"* ifadelerine yer verilmiştir.

63. S. S.'nin 7/12/2017 tarihli raporu, öğrenci ilköğretimde eğitim almaktayken alınmış olup 2021-2022 eğitim öğretim döneminde öğrenci ortaöğretim kademesine geçiş yapmıştır. Dolayısıyla ilköğretimden ortaöğretime bir kademe geçişinin söz konusu olduğu anlaşılmıştır.

64. Nitekim bu konuda İdare tarafından sunulan belgeler içerisinde E-Okul uygulamasından alınan 2021-2022 eğitim öğretim yılına ait *"Öğrenci Özel Bilgileri"*ni içeren kısma ilişkin ekran görüntüsü bulunmaktadır. Söz konusu ekran görüntüsünde "Özür Durumları" kısmında "Öğrencinin MEBBİS RAM modülündeki öğrenim kademesi ile e-okuldaki öğrenim kademesi farklıdır. Öğrencinin özel eğitim ihtiyacı olan birey kapsamında sunulan eğitim hizmetlerinden yararlanabilmesi için, veli ile görüşerek öğrenciyi RAM›a yönlendiriniz." ibareleri yer almaktadır.

65. Buna rağmen ..AL Müdürlüğü tarafından söz konusu kademe geçişine ilişkin gereklilikler karşılanmadan öğrenci hakkında destek eğitimleri verilmeye başlanmıştır. Nitekim bu işlem, soruşturmaya da konu olmuş ve ..AL Müdürü A. Ö. hakkında disiplin cezası tesis edilmiştir.

66. İdare tarafından dosyaya sunulan Antalya Valiliği İl Milli Eğitim Disiplin Kurulunun 1/9/2022 tarihli ve … sayılı kararında, Eğitim Müfettişleri tarafından yapılan soruşturma sonucu düzenlenen 25/5/2022 tarih ve … sayılı rapor kapsamında ..AL Müdürü A. Ö. hakkında *"… sınıfı öğrencisi S. S.'ye kademe geçişi ile ilgili eğitsel değerlendirme ve tanılama RAM raporu olmadan, destek eğitimi verdirdiği"* gerekçesiyle 657 sayılı Devlet

Memurları Kanunu'nun 125/C-a maddesi gereğince "1/30 Oranında Aylıktan Kesme" cezası ile cezalandırılması teklifinin getirildiği, disiplin amiri tarafından "Kınama" cezası olarak uygulandığı belirtilerek Kınama cezasına yapılan itirazın reddine karar verildiği belirtilmiştir.

67. Çocuğun eğitim hakkı açısından ayrımcılığa uğradığına ilişkin ileri sürülen iddialardan birisi de dersten çıkarılma konusudur. Bu hususa ilişkin olarak başvuran vekili tarafından sunulan belgede Ş. Ö.'nün dersi bıraktığına ilişkin bir delil sunulduğu belirtilmişse de ilgili belge, bahsi geçen öğretmenin destek eğitim derslerini bıraktığına ilişkin yeterli bulunmamıştır. Bu konuda başvuran vekili tarafından Ş. Ö.'nün dersleri bıraktığına ilişkin yeterli delil sunulmamıştır. Dolayısıyla çocuğun 21/2/2022 tarihinde dersten atıldığına ve destek eğitim programının sahte olduğuna yönelik iddianın yeterince temellendirilemediği anlaşılmıştır.

68. Devamsızlık konusundaki iddialara ilişkin olarak ise mevzuattaki düzenlemelere değinilmesi gerekmektedir. 7/9/2013 tarihli ve 28758 sayılı Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 36'ncı maddesinin dördüncü fıkrasının ilgili kısmı şöyledir: *"Art arda iki gün özürsüz devamsızlık yapan öğrencinin durumu posta, e-posta veya diğer iletişim araçlarıyla velisine bildirilir, veli okula davet edilerek öğrencinin durumu hakkında bilgilendirilir ve varsa özür belgesini okul yönetimine teslim etmesi istenir. Devamsızlığın 5 inci, 15 inci ve 25 inci günlerinde, (...) tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ve özel eğitim meslek liselerine kayıtlı olan öğrenciler, (...) için ise ayrıca devamsızlığın 40 ıncı ve 55 inci günlerinde de tebligat yapılır, yapılan tebligat kayıt altına alınır ve öğrencinin okula devamının sağlanması istenir."* Buna göre çocuğun devamsızlığı hakkında 5, 15, 25, 40 ve 55'inci günlerde tebligat yapılması ve yapılan tebligatın kayıt altına alınması gerekmektedir.

69. Buna göre dosya kapsamında İdareden *"2021-2022 eğitim-öğretim dönemine ilişkin olarak S. S.'ye ait devamsızlıklara ilişkin günleri gösterir tablo, öğrenci velisine devamsızlığa ilişkin olarak uyarı mahiyetinde bildirim yapılıp yapılmadığı, bildirim yapıldıysa bunlara dair dokümanlar"* talep edilmiştir. İdare tarafından 2021-2022 eğitim-öğretim dönemine ilişkin olarak S. S.'ye ait devamsızlıklara ilişkin günleri gösterir tablo sunulmuş, öğrenci velisine devamsızlığa ilişkin olarak uyarı mahiyetinde yapılan resmi yazılara ise geriye dönük olduğundan dolayı E-Okul'da ulaşılamadığı ifade edilmiştir.

70. Başvuran vekili tarafından dosyaya sunulan evraka göre 19/4/2022 tarihli SMS bildiriminde şu ifadeler yer almaktadır:

"Devamsızlık Mektubu 1. UYARI

Sayın Veli, Velisi olduğunuz okulumuz öğrencilerinden ... numaralı S. S.

Toplam: özürsüz 8.0 gündür.

Özürlü özürsüz toplam devamsızlığı 8.0 gündür."

71. Devamsızlıktan sınıfta kalma konusunda başvuran tarafından sunulan ek beyanda, MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün 7/9/2021 tarihli ve 31174056 sayılı yazısı kapsamında, 2021-2022 eğitim öğretim yılı için öğrencinin kronik rahatsızlığı olması sebebiyle okula devam etmediği günlerde devamsız sayılmayacağı iddia edilmiştir. Söz konusu yazıda *"(...) 3) Covid-19 hastası ya da temaslısı olduğu için tedavi ya da karantina sürecinde olan öğrenciler ile kronik rahatsızlığını belgelendiren öğrenciler okula devam edemedikleri günlerde ilgi (a), (b) ve (c) Yönetmelik hükümlerine göre devamsız sayılmayacaktır. (...)"* ifadelerine yer verilmiştir. Her ne kadar başvuran tarafından çocuğun durumunun ilgili düzenleme kapsamına girdiği ve devamsızlık muafiyeti hakkı olduğu ileri sürülmüşse de ilgili düzenleme çerçevesinde herhangi bir *belge* sunulmamıştır. Dolayısıyla bu konuda başvuranın iddiasını yeterince delillendiremediği, S. S.'nin devamsızlık konusundaki durumunun ilgili düzenleme kapsamında değerlendirilemeyeceği ve bu yazı kapsamında devamsızlıktan muafiyet imkanının söz konusu olmadığı anlaşılmıştır.

72. ..AL Müdürlüğü tarafından Y. A. S.'ye 9/3/2022 tarihli ve ... sayılı resmi yazının tebliğ edildiği belirtilmiştir. İdare tarafından dosyaya sunulan söz konusu yazıda *"2021-2022 eğitim öğretim yılı boyunca sorumlu olduğunuz sınıf/şubeler ve mesai saatleriniz aşağıda belirtilmiştir. (...)"* ifadelerine yer verilerek Y. A. S.'nin çalışma saatlerinin 09:30-15:30 saatleri arası olduğu ve 9. sınıfların tamamından sorumlu olduğu belirtilmiştir. Başvuran vekili ise ..AL Müdürlüğü tarafından 9/3/2022 tarihinde iki adet görevlendirme yazısının (... sayılı ve ... sayılı) hazırlandığını, bunlardan ... sayılı yazının imzalaması için müvekkiline tebliğ edildiğini ancak müvekkilinin imzalamadığını, ... sayılı yazının ise müvekkiline tebliğ edilen evrak olmadığını, ... sayılı yazı üzerindeki imzanın müvekkiline ait olmadığını belirtmiştir. Başvuran vekilinin müvekkiline tebliğ edildiğini ancak müvekkilinin imzalamadığını belirttiği ... sayılı yazıda *"2021-2022 eğitim öğretim yılı boyunca sorumlu olduğunuz sınıf/şubeler ve mesai saatleriniz aşağıda belirtilmiştir. (...)"* ifadelerine yer verilerek Y. A. S.'nin çalışma saatlerinin 09:00-12:00 (sabah devresi), 12:00-13:00 (öğle yemeği ve dinlenme) ve 13:00- 16:00 (öğle devresi) saatleri arası olduğu ve 9. sınıfların tamamından sorumlu olduğu belirtilmiştir.

73. ..AL Müdürlüğü tarafından Kurumumuza iletilen ve 1/2/2023 tarihinde alındığı anlaşılan E- Okul kayıtlarına göre S. S.'nin 2021-2022 eğitim öğretim yılının birinci döneminde özürsüz 4 gün, ikinci döneminde özürsüz 43,5 gün, özürlü 13 gün devamsızlığı olduğu görülmektedir. Bu durumda S. S.'nin devamsızlık yaptığı fakat İdare tarafından bu devamsızlıkların sisteme zamanında işlenmediği, sonradan işlendiği ve velilere konuya ilişkin, 19/4/2022 tarihli SMS bildirimi dışında, herhangi bir bildirim yapılmadığı sonucuna ulaşılmaktadır.

74. Somut olayda S. D.'nin TZK ile ilgili işleyiş ve usullere hakim olmadığı, müdür muavinliğine yeni başladığından dolayı devamsızlıkların çoğunu girmediği, S. S.'nin toplam devamsızlığının (birinci dönem 4 gün, ikinci dönem 56.5 gün olmak üzere) 60.5 gün olduğu anlaşılmıştır. Olayda S. S.'nin devamsızlıkları konusunda ikinci dönemde

mevzuata uygun şekilde velilere bildirim yapılmadığı görülse de bu durumun öğrencinin engelli olmasından kaynaklanmadığı tespit edilmiştir.

75. Somut olayda Y. A. S. ve C. S. tarafından kendilerine ilişkin olarak çalışma hakkına erişimlerinde ayrımcılık yapıldığı iddiası ileri sürülmüştür. Çalışma hakkı gerek uluslararası gerekse ulusal mevzuat ile güvence altına alınmıştır. İHEB'in 23'üncü maddesinde: *"1. Herkesin çalışma, işini serbestçe seçme, adaletli ve elverişli koşullarda çalışma ve işsizliğe karşı korunma hakkı vardır. 2. Herkesin, herhangi bir ayrım gözetmeksizin, eşit iş için eşit ücrete hakkı vardır. 3. Herkesin kendisi ve ailesi için insan onuruna yaraşır ve gerekirse her türlü sosyal koruma önlemleriyle desteklenmiş bir yaşam sağlayacak adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. 4. Herkesin çıkarını korumak için sendika kurma veya sendikaya üye olma hakkı vardır."* ifadelerine yer verilmiştir.

76. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 6'ncı maddesine göre: *"1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin serbestçe seçtiği ya da kabul ettiği bir işte çalışarak hayatını kazanma fırsatı veren çalışma hakkını tanırlar ve bu hakkın korunması için gerekli tedbirleri alırlar. 2. Bu Sözleşme'ye Taraf bir Devletin, bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek için alacağı tedbirler, teknik ve mesleki rehberlik ile eğitim programlarını, bireyin temel ekonomik ve siyasal özgürlüklerini koruyan şartlar altında, düzenli şekilde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi ile tam ve üretken istihdamını sağlamaya yönelik politika ve teknikleri içermelidir."*

77. Anayasa'nın "Çalışma hakkı ve ödevi" başlıklı 49'uncu maddesinde: *"Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."* hükümlerine yer verilmiştir.

78. Somut olayda, S. S. hakkında ileri sürülen engellilik temelinde ayrımcılık iddiası ile bağlantılı olarak Y. A. S. ve C. S.'ye yönelik olarak İdare tarafından mobbing yapıldığı iddiası ileri sürülmektedir.

79. Mobbing; işyerlerinde bir veya birden fazla kişi tarafından diğer kişi ya da kişilere yönelik gerçekleştirilen, belirli bir süre sistematik biçimde devam eden, yıldırma, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan; mağdur ya da mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine veya sağlıklarına zarar veren; kötü niyetli, kasıtlı, olumsuz tutum ve davranışlar bütünüdür (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü, İşyerlerinde Psikolojik Taciz (Mobbing), Bilgilendirme Rehberi, Ankara, Mayıs 2017, s. 9). Mobbing oluşturduğu iddia edilen muamelelerin mobbing olarak vasıflandırılabilmesi için: (i) İşyeri ile ilgili olarak işyerindeki yöneticiler ve/ya diğer çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi ya da bu tür müdahalelere göz yumulması, (ii) Süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanması, keyfilik içermesi, sistemli ve kasıtlı olması, yıldırma ve dışlama amacı taşıması, (iii) Mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkaran ya da ciddi bir zarar tehlikesi içeren nitelikte olması gerekir

(AYM, *Türkan AYDOĞMUŞ*, B. No: 2018/19000, 12/1/2022, para. 27; A.M.Ç., B. No: 2017/16412, 7/10/2021, para. 31; AYM, *Ebru BİLGİN*, B. No: 2014/7998, 19/7/2018, para. 80; AYM, Mehmet BAYRAKCI, B. No: 2014/8715, 5/4/2018, para. 69).

80. Mobbing *"işyerinde psikolojik taciz"* olarak da adlandırılmakta olup bir davranışın psikolojik taciz sayılabilmesi için sistematik, sürekli ve kasıtlı olması gerekmektedir. Psikolojik tacizde amaç, iş ilişkisi içinde bulunduğu mağdurdan kurtulmak veya ona zarar vermek, onu yıldırmaktır. Mobbing kişiyi iş yaşamından dışlamak amacıyla kasıtlı olarak yapılmaktadır (Yargıtay 9. H.D. 2015/8730 E. 2017/1000 K. 31/1/2017 T.). Mobbingi stres, tükenmişlik sendromu, işyeri kabalığı, iş tatminsizliği ya da doyumsuzluğu gibi olgulardan ayıran husus, belli kişinin belli bir amaca yönelik olarak hedef alınması, yapılan haksızlığın sürekli, sistematik ve sık oluşudur (Yargıtay 9. H.D. 2017/17931 E. 2020/14104 K. 2/11/2020 T.)

81. Literatürde mobbing olarak geçen kavram 6701 sayılı Kanun'da *"işyerinde yıldırma"* şeklinde ifade edilmiş ve *"bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylemler"* olarak tanımlanmıştır. Kanun'a göre işyerinde yıldırma oluşturduğu iddia edilen eylemlerin işyerinde yıldırma sayılabilmesi için söz konusu eylemlerin mezkûr Kanun'da sayılan temellere dayalı olarak kişiyi işinden soğutmak, dışlamak veya bıktırmak amacıyla yapılması ve yıldırma kastının bulunması gerekmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2020/378 K. No: 2020/142, 16/6/2020, para. 47). Bir defaya mahsus yaşanan olaylar veya maruz kalınan davranışlar; şiddetli fakat aniden gelişen bir çatışma; birden çok tekrarlansa bile strese ve doğal iş yoğunluğuna bağlanabilecek süreklilik arz etmeyen olumsuz tutum, davranış, tartışma ve çekişmeler, yönetimin yasal yetkisi çerçevesinde performansı artırmaya yönelik tutumlar, kanunların gereğinin yerine getirilmesi, başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması, işyeri dışında gerçekleşen tutum ve davranışlar ile benzeri uyuşmazlıklar ve durumlar her zaman işyerinde yıldırma olarak nitelendirilemeyecektir.

82. Bu doğrultuda Y. A. S. ve C. S. hakkında İdare tarafından mobbing yapıldığı iddiası 6701 sayılı Kanun kapsamında işyerinde yıldırmanın unsurları çerçevesinde değerlendirilecektir.

83. Somut olayda 6701 sayılı Kanun kapsamında velilerin mobbing iddiası, S. S.'nin engellilik durumu ile ilişkilidir. Bu çerçevede velilerin İdare tarafından kendilerine mobbing yapıldığı yönündeki iddiası, engellilik temeliyle bağlantılıdır. Ayrıca bir eylemin 6701 sayılı Kanun kapsamında "işyerinde yıldırma" olarak nitelendirilebilmesi, ilgili eylemlerin kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak gerçekleştirilmesine bağlıdır.

84. Eğitim müfettişlerince yapılan 31/5/2022 tarihli ve ... sayılı soruşturma raporu kapsamında, S. S.'nin derste bağırarak dersin huzurunu bozduğunun, öğretmenlere ve öğrencilere karşı olumsuz davranışlarda bulunduğunun kabullenilmemesi, öğrenci ve öğretmenlerin suçlanması *(uyarma);* S. S.'ye kademe geçişi eğitsel değerlendirme ve

tanılama ile ilgili RAM raporu alınabilmesi için doldurulan "Eğitsel Değerlendirme İstek Formu"nda sınıf öğretmeni A. E.'nin doldurması gereken bölümün kendisi tarafından doldurulması *(1/30 oranında aylıktan kesme);* S. S.'yi kademe geçişi eğitsel değerlendirme ve tanılama ile ilgili RAM raporu olmaksızın Okul idaresini ve öğretmenleri BEP, Destek Odası Eğitimi, destek eğitimine öğretmen görevlendirme konularında yönlendirmesi *(uyarma)*; 21 Şubat Pazartesi günü kızının destek eğitim odasında olması gerekirken kızım kayıp diyerek ... sınıfına gelerek öğretmenle tartışması, sınıfı videoya çekmesi, öğrencileri huzursuz etmesi *(kınama)* gerekçeleriyle Y. A. S. hakkında disiplin cezaları tesis edilmiştir.

85. Bu kapsamda Y. A. S. hakkında gerçekleştirilen işlemler, mevzuatın uygulanmasına ilişkin olup soruşturmaya konu işlemler açısından Y. A. S.'nin yıldırılması kastıyla hareket edildiğine ilişkin yeterli delil bulunmamaktadır.

86. Veliler hakkındaki mobbing iddialarının bağlantılı olduğu hususlardan birisi de S. S. üzerinden hukuka aykırı olarak yapıldığı iddia edilen işlemlerle ilişkilidir. Yukarıda açıklandığı üzere S. S. açısından tam zamanlı kaynaştırma eğitiminden çıkarılma ya da devamsızlıktan başarısız sayılma konularıyla ilgili olarak engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır. Bu durumun S. S. hakkında gerçekleştirilen işlemler kapsamında velilerin mobbinge uğradığı yönündeki iddiasını da dayanaksız hale getirdiği değerlendirilmektedir.

87. Söz konusu iddialar dışında mobbing oluşturduğu iddia edilen eylemlere ilişkin olarak başvuranlar tarafından yeterli ve gerekli gerekçelendirme yapılmamıştır. Netice itibarı ile söz konusu iddialar, muhatap İdarenin yazılı görüşü ve dosya kapsamında muhatap Kurumun Y. A. S. ve C. S.'yi işinden soğutmak, bezdirmek veya yıldırmak amacıyla hareket ettiğine ilişkin yeterli gerekçelerin ortaya konulamadığı, başvurana karşı yürütülen iş ve işlemlerde süreklilik bulunmadığı ve özel kast unsurunun gerçekleştiğinin söylenemeyeceği değerlendirilmektedir.

88. Ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden, ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkeme'ye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir [AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan (BD)*, B. No: 43577/98, 06/07/2005, para. 147].

89. AİHM, ayrımcılık iddiasında bulunan başvuranın kendisine farklı muamelede bulunulduğunu Mahkeme önünde göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrımcılığın ispat edilmiş sayılması için başvuran tarafından ileri sürülen deliller ve somut olayın özelliklerinin muamelede farklılığın olduğuna ilişkin makul şüphenin ötesinde bir ispat oluşturması gerekir. Mahkeme'ye göre Sözleşme'nin gerektirdiği ispat standardı, makul şüphenin ötesindeki ispattır (AİHM, *Velikova/Bulgaristan*, B. No: 41488/98, 18/05/1999, para. 92).

90. Sonuç olarak somut olayda S. S. açısından TZK'dan çıkarılma bakımından ya da devamsızlıktan sınıfta kalma açısından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği, İdare tarafından S. S.'nin TZK kapsamında eğitim alması amacıyla yeterli çabanın ortaya konulduğu, S. S. hakkında ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin yeterince güçlü maddi olguların ortaya konulamadığı; S. S.'nin velileri olan Y. A. S. ve C. S. yönünden ise başvuruya konu eylem ve işlemlerin 6701 sayılı Kanun'da tanımlanan işyerinde yıldırma niteliği taşımadığı, söz konusu olayda muhatabın velileri yıldırma kastıyla sistematik şekilde hareket ettiğine yönelik yeterli gerekçelerin ortaya konulmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

14/3/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/401 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

20.05.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2022/1825
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	19.4.2024/228
Karar Numarası	:	2024/401
Başvuran	:	R. Y.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Diyarbakır Valiliği (Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü)
Muhatap Adres	:	Şehitlik Mah. Mehmet Akif Ersoy Bulvarı Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü Sitesi No: 7 Yenişehir/DİYARBAKIR

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; ilkokul 4'üncü sınıf öğrencisi başvuranın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB) dersinden muafiyet talebinin reddi nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Müvekkili R. Y.'nin Diyarbakır ili Kayapınar ilçesi ... İlkokulunda 4'üncü sınıf öğrencisi olduğunu, zorunlu derslerinden birinin DKAB dersi olduğunu, velisi Ü. Y.'nin ... İlkokul Müdürlüğüne DKAB dersinden muafiyet talepli dilekçe sunduğunu ancak talebinin reddedildiğini,

b. İlgili dersin içeriğinin yoğun bir şekilde belirli bir dinin bir mezhebine ait görüşleri içerdiğini, din kültürü eğitimini aşacak düzeyde olduğunu, tüm dini-felsefi inançları kapsamadığını, yüzlerce dini-felsefi inancın İslam dininin işlendiği yoğunlukta müfredata eklenmesinin imkansız olduğunu, bu nedenle ilgili dersin zorunlu ders olmaktan çıkarılıp seçmeli ders olarak düzenlenmesi veya ilgili ders için uygun muafiyet usullerinin getirilmesi gerektiğini,

c. Müvekkiline ailesi tarafından herhangi bir dini eğitim verilmediğinden ilgili dersten ailesinden temel dini eğitim almış bir yaşıtı kadar başarılı olmasının mümkün olmadığını,

ç. Müvekkilinin kanuni temsilcisi tarafından yazılan muafiyet talepli dilekçenin reddine gerekçe olarak gösterilen Eğitim ve Öğretim Yüksek Kurulu Başkanlığının (EÖYKB) 9/7/1990 tarihli ve 1 sayılı Kararı'nda azınlık okulları dışında kalan ilk ve ortaöğretim

okullarında öğrenim gören T.C. uyruklu Hristiyanlık ve Musevilik dinlerine mensup öğrencilerin bu dinlerden birine mensup olduklarını belgelendirmeleri kaydıyla ilgili derse girmelerinin zorunlu olmadığının belirtildiğini, dolayısıyla İdarenin tüm dini inançlardan yalnızca ikisine mensup kişilere muafiyet hakkı tanıdığını, müvekkilinin kanuni temsilcisi tarafından yazılan muafiyet talepli dilekçenin reddedilmesinin tek sebebinin müvekkilinin Hristiyanlık veya Musevilik dinlerinden birine mensup olmayışı olduğunu,

d. Ayrıca öngörülen muafiyet usulünün çekirdek haklar arasında yer alan dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanmama hakkına aykırılık oluşturduğunu ve müvekkilinin ayrımcılığa maruz kaldığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğünden (MEM) alınan yazılı görüşte özetle;

a. DKAB dersinin ilköğretim ve ortaöğretim okullarında zorunlu olarak okutulmasının hukuki dayanağının Anayasa olduğu, Anayasa'nın 5'inci maddesine göre insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmanın devletin görevi olduğu, Anayasa'nın 24'üncü maddesinde belirtilen DKAB dersinin ilk ve ortaöğretimde zorunlu olmasının öğrencilerin dogmatik ve şartlanmış olarak değil aksine bilimsel bilgiye dayalı, geniş bir bakış açısıyla dinleri, inanç sistemlerini ve felsefi yaklaşımları bilerek hayata bakmalarını sağlama amacını güttüğü, 24/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer verilen "*bilimsellik*" ilkesi gereği her tür ve kademede ders içerikleri belirlenirken bilimsel ölçütlere göre hareket edildiği,

b. Millî Eğitim Bakanlığının (MEB) teklifi üzerine EÖYKB'nin 9/7/1990 tarihli ve 1 sayılı Kararı'na göre; azınlık okulları dışında kalan ilk ve ortaöğretim okullarında öğrenim gören T.C. uyruklu Hristiyanlık ve Musevilik dinlerine mensup öğrencilerin bu dinlerden birine mensup olduklarını belgelendirmeleri kaydıyla, DKAB dersine girmelerinin zorunlu olmadığı, ancak bu derse girmek istedikleri takdirde velilerinin yazılı dilekçe ile başvuruda bulunmaları gerektiği,

c. Başvuruya konu edilen MEB DKAB Dersi Öğretim Programı'nda (İlkokul 4. ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) İslam dini ve diğer dinlerin betimleyici yaklaşımla öğretime konu edilmesinin amaçlandığı, İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumların bilimsel bir metotla ve mezhepler üstü bir yaklaşımla ele alındığı, mezhepler arasında ayrım gözetmeden ya da herhangi bir mezhebi esas almadan ders içeriklerinin belirlendiği, konuların İslam dininin tüm dünyada kabul edilen ve kutsal kitabında açıkça belirtilmiş olan, mezhepten mezhebe değişmeyen temel esaslarını dikkate alarak yazıldığı, yaşayan diğer dinlerin ise bilimsel bir metotla, olgusal bir yaklaşımla öğretime konu edildiği, dolayısıyla velinin/vasinin, çocuğun üzerindeki kendi dini ve felsefi inançlarına göre eğitim yapılmasını sağlama haklarına saygısızlık olarak nitelenebilecek bir uygulamanın varlığından söz edilemeyeceği, bu gerekçeler doğrultusunda başvurunun reddinin gerektiği iddia edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Din ve vicdan hürriyeti"* başlıklı 24'üncü maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14' üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. Din ve ahlak eğitim ve öğretimi Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer alır. Bunun dışındaki din eğitim ve öğretimi ancak, kişilerin kendi isteğine, küçüklerin de kanuni temsilcisinin talebine bağlıdır. (...)"

7. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ifade eder."

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri: *"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama.*

c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık." olarak sıralanmıştır.

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu"* düzenlenmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."*, ikinci fıkrasına göre ise: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.". Dosya kapsamından ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddia edilen R. Y.'nin velisi Ü. Y.'nin, 6/9/2022 tarihinde ... İlkokulu Müdürlüğüne R. Y.'nin DKAB dersinden muaf tutulması talebini içeren bir dilekçe sunduğu anlaşılmaktadır. Bu durum karşısında başvuranın Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ettiği değerlendirilmektedir. Öte yandan başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden din ve inanç temelleri ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede başvurunun, kabul edilebilir ve Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

14. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan*

hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B.No:36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, Okpisz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, Burcu Reis, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

16. Somut olayda ilkokul 4'üncü sınıf öğrencisi R. Y.'nin DKAB dersinden muafiyet talebinin reddi nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddiası din ve vicdan özgürlüğü ile eğitim hakkından faydalanmaya ilişkindir. Bu sebeple ayrımcılık yasağı bağlamında din ve vicdan özgürlüğü ile eğitim hakkına ilişkin bir değerlendirme yapabilmek için uluslararası ve ulusal mevzuat ile içtihada değinmek gerekmektedir.

17. Herkes vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olup din ve vicdan hürriyeti, gerek uluslararası belgeler gerekse Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ile koruma altına alınan temel bir haktır. Ayrımcılığın yasaklandığı temellerden birini oluşturan inanç konusunda MSHS'nin 18'inci maddesi şu hükümleri içermektedir:

"(1) Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olacaktır. Bu hak, herkesin istediği dine ya da inanca sahip olması ya da bunları benimsemesi özgürlüğünü ve herkesin aleni veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü de içerir.

(2) Hiç kimse, kendi seçtiği bir din ya da inanca sahip olma ya da bunu benimseme özgürlüğünü zedeleyecek bir baskıya maruz bırakılamaz.

(3) Bir kimsenin kendi dinini veya inançlarını ortaya koyma özgürlüğüne ancak yasalarla belirlenen ve kamu güvenliğini, düzenini, sağlığını, ahlakını ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli kısıtlamalar getirilebilir."

18. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 9'uncu maddesi ise şu şekildedir:

"(1) Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet,

öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

(2) Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir."

19. Düşünce, vicdan ve inanç özgürlüğünün önemi AİHM tarafından da defalarca dile getirilmiştir. Din ve vicdan özgürlüğü, demokratik bir toplumun temel taşlarından biridir. Dini boyutuyla, sadece inananların kimliği ve yaşam anlayışlarının en temel unsurlarından birisi değil; aynı zamanda ateist, agnostik, kuşkucu ve ilgisizler için de değerli bir kazanımdır (AİHM, *Kokkinakis/Yunanistan*, B. No: 14307/88, 25/5/1993, para. 31).

20. Din ve vicdan özgürlüğünün içsel *(forum internum)* ve dışsal *(forum externum)* iki boyutu bulunmakta olup içsel boyutu; düşünce, vicdan ve dini inanç özgürlüğüne sahip olmayı, din veya inanç değiştirme özgürlüğünü ve inanmamayı da kapsamaktadır. Dışsal boyutu ise kişinin dinini, inancını ve düşüncesini dışa vurmasını, aleni veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü ifade etmektedir. Bu açıdan din özgürlüğü esas olarak bireyin vicdanı ile ilgili bir husus olmakla birlikte aynı zamanda, diğer hususların yanı sıra *"dinini açıklama"* özgürlüğünü de içermektedir. Sözcükler ve hareketler ile açığa vurma, dini inançların varlığı ile bağlantılı bir olgudur *(*AİHM, *Kokkinakis/Yunanistan*, para. 31).

21. Eğitim hakkı ise; belirli bir zamanda mevcut eğitim kurumlarına erişim, bilgi aktarımı ve düşünsel gelişim hakkını ve ayrıca alınan eğitimden yarar sağlama olanağını, diğer bir deyişle her bir devlette geçerli kurallara uygun olarak ve bir veya başka bir şekilde tamamlanan eğitimin resmi olarak tanınmasını elde etme hakkını kapsamaktadır (Avrupa Konseyi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine Ek 1 No'lu Protokol'ün 2. Maddesi Hakkında Rehber, s. 7).

22. Kanuni temsilcilerin, çocuklarına verilecek eğitim konusundaki hakları ile bağlantılı olarak din ve vicdan özgürlüğüne ilişkin olarak uluslararası ve bölgesel sözleşmelerde birçok düzenlemeye yer verilmiştir. Buna göre, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 26'ncı maddesinin üçüncü fıkrasında *"Ana baba, çocuklarına verilecek eğitim türünü seçmek hakkını öncelikle haizdirler."* şeklinde bir düzenleme bulunmaktadır. MSHS'nin 18'inci maddesinin dördüncü fıkrasında *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, ana-babaların ve uygulanabilir olan durumlarda, yasalarca saptanmış vasilerin, çocuklarına kendi inançlarına uygun bir dinsel ve ahlaki eğitim verme özgürlüklerine saygı göstermekle yükümlüdür."* şeklindeki düzenlemeye yer verilmiştir.

23. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (BMÇHS) 14'üncü maddesinin ilgili kısmı ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler. Taraf Devletler, ana–babanın ve gerekiyorsa yasal vasilerin; çocuğun*

yeteneklerinin gelişmesiyle bağdaşır biçimde haklarının kullanılmasında çocuğa yol gösterme konusundaki hak ve ödevlerine, saygı gösterirler. (...)"

24. BMÇHS'nin 28'inci maddesi uyarınca: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar; Uygun bütün araçları kullanarak, yükseköğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler; Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar."*

25. AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesinde: *"Hiç kimse eğitim hakkından mahrum bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ebeveynlerin bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarıyla uyumlu olarak yapılmasını sağlama hakkına saygı gösterir."* ifadeleri yer almaktadır.

26. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 4'üncü maddesi: *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."* hükmünü haizdir.

27. Somut olayda R. Y.'nin kanuni temsilcisi olan velisi tarafından küçüğün öğrenim gördüğü Diyarbakır ili Kayapınar ilçesi ... İlkokulu Müdürlüğüne, R. Y.'nin DKAB dersinden muafiyetine ilişkin 6/9/2022 tarihli ve ... sayılı bir dilekçe sunulmuştur. Mezkûr dilekçe, Diyarbakır İl MEM'nin 29/9/2022 tarihli yazısı ile cevaplanmıştır. Diyarbakır İl MEM tarafından hazırlanan 29/9/2022 tarihli yazı ekinde ise MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğünün (TEGM) 27/9/2022 tarihli yazısı Kayapınar Kaymakamlığına gönderilmiştir.

28. Diyarbakır İl MEM tarafından atıfta bulunulan MEB TEGM'nin 27/9/2022 tarihli yazısında, DKAB dersinden muafiyet talebine ilişkin olarak öğrencinin mensup olduğu dine dair belgenin dilekçede yer almadığı ifade edilerek EÖYKB'nin 9/7/1990 tarihli ve 1 sayılı Kararı ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının (TTKB) 31/1/2019 tarihli yazılarına atıfta bulunulmuş, öğrencinin DKAB dersinden muafiyetine ilişkin dilekçesine yönelik olarak söz konusu belgeler doğrultusunda işlem yapılmasının uygun olacağının değerlendirildiği belirtilmiştir.

29. EÖYKB'nin 9/7/1990 tarihli, 1 sayılı ve "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersine Girme Zorunluluğu Olmayan Öğrenciler" konulu kararında: *"Milli Eğitim Bakanlığının teklifi üzerine; azınlık okulları dışında kalan ilk ve ortaöğretim okullarımızda öğrenim gören T.C. uyruklu Hristiyanlık ve Musevilik dinlerine mensup öğrencilerin; bu dinlerden birine mensup olduklarını belgelendirmeleri kaydıyla, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersine girmelerinin zorunlu olmadığı, ancak bu derse girmek istedikleri takdirde velilerinden yazılı*

dilekçe getirmelerinin gerekli olduğu hususunun kabulü kararlaştırıldı." ifadelerine yer verilmekte; TTKB'nin 31/1/2019 tarihli görüş yazısında ise: "*... yasal mevzuat doğrultusunda ... Hristiyanlık dinine mensup olan ...'nın Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden muaf tutulmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.*" İfadeleri yer almaktadır.

30. Diyarbakır İl MEM tarafından hazırlanan 27/9/2022 tarihli yazı, 3/10/2022 tarihinde küçüğün kanuni temsilcisine tebliğ edilmiştir. Bunun üzerine başvuran 21/11/2022 tarihli başvuru dilekçesi ile Kurumumuza başvuruda bulunmuştur.

31. Başvuru dilekçesi ve ekleri görüş istenmek üzere 20/12/2022 tarihinde Diyarbakır İl MEM'e iletilmiştir. Diyarbakır İl MEM tarafından, Kurumumuzca istenilen belgelerin suretleri 13/1/2023 tarihinde iletilmiştir. Ayrımcılık yasağına ilişkin görüş talebi ise Diyarbakır İl MEM tarafından MEB'e iletilmiş olup MEB tarafından konuya ilişkin görüşleri içeren resmi yazı 17/1/2023 tarihinde Diyarbakır İl MEM'e gönderilmiştir. Diyarbakır İl MEM tarafından MEB'in söz konusu görüş yazıları 18/1/2023 tarihinde Kurumumuza sunulmuştur.

32. MEB tarafından 17/1/2023 tarihinde Diyarbakır İl MEM'e sunulan ilgili görüş yazısında, DKAB dersinin ilköğretim ve ortaöğretim okullarında zorunlu olarak okutulmasının hukuki dayanağının Türkiye Cumhuriyeti Anayasası olduğu belirtilmiş, EÖYKB'nin 9/7/1990 tarihli ve 1 sayılı Kararı'na atıf yapılmıştır. Ayrıca başvuruya konu edilen MEB DKAB Dersi Öğretim Programı'nda (İlkokul 4. ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8'inci Sınıflar için) ; İslam dini ve diğer dinlerin betimleyici yaklaşımla öğretime konu etmenin amaçlandığı, İslam düşüncesinde ortaya çıkan yorumların bilimsel bir metotla ve mezhepler üstü bir yaklaşımla ele alındığı, mezhepler arasında ayrım gözetmeden ya da herhangi bir mezhebi esas almadan ders içeriklerinin belirlendiği ifade edilmiştir. Konuların İslam dininin tüm dünyada kabul edilen ve kutsal kitabında açıkça belirtilmiş olan, mezhepten mezhebe değişmeyen temel esaslarının gözetilerek yazıldığı, yaşayan diğer dinlerin ise bilimsel bir metotla, olgusal bir yaklaşımla öğretime konu edildiği, dolayısıyla velinin çocuğun üzerindeki kendi dini ve felsefi inançlarına göre eğitim yapılmasını sağlama haklarına saygısızlık olarak nitelenebilecek bir uygulamanın varlığından söz edilemeyeceği, ilgili gerekçeler ve AİHM kararları doğrultusunda başvurunun reddinin gerektiği belirtilmiştir.

33. Dosya kapsamında MEB TEGM'nin ayrımcılık talimatı verme şeklinde ayrımcılık yasağını ihlal edip etmediği bakımından da bir inceleme yapılabilmesi amacıyla Kurumumuz tarafından 11/8/2023 tarihinde MEB TEGM'den 27/9/2022 tarihli ve ... sayılı yazıda geçen "*(...) Adı geçen öğrencinin, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden muaf tutulması talebine ilişkin dilekçenin yukarıda yer verilen Karar ile Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının emsal teşkil edecek ilgi (a) görüş yazısı doğrultusunda işlem yapılmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir. (...)*" ifadelerine ilişkin görüşü talep edilmiştir.

34. MEB TEGM'nin 7/9/2023 tarihli cevabi yazısı ile TTKB'nin 1 No'lu Kararı ve görüş yazısı iletilmiştir. Söz konusu görüş yazısında evrensel hukuk gereği devletlerin kendi eğitim programlarını düzenleme hakkının olduğu, DKAB dersi öğretim programının Anayasa'da ve mevzuatta öngörülen genel amaçlara ve temel ilkelere doğrudan ve

dolaylı olarak hizmet ettiği, Türkiye'nin çok kültürlü bir yapıya sahip olduğu, 2018 yılında uygulamaya konulan DKAB öğretim programlarında farklı kültürlere ve onların dini değerlerine yer verildiği, bu doğrultuda herhangi bir mezhebi esas almayan bir yaklaşım ile farklılıkları tanımayı, anlamayı ve onlarla empati kurmayı öğretmeyi hedeflediği, DKAB öğretim programlarının *"Devlet Okullarında Dinler ve İnançlar Hakkında Öğretime İlişkin Toledo Kılavuz İlkeleri"*ne (Toledo İlkeleri) uygun olduğu, Anayasa'nın ilgili hükümleri doğrultusunda ebeveynlerin eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama hakkının ihlal edilmesi olarak ileri sürülmesinin hukuki dayanaktan yoksun olduğunun değerlendirildiği ifade edilmiştir.

35. DKAB dersi Anayasa'nın 24'üncü maddesi kapsamında örgün eğitim kurumlarında ilköğretim 4'üncü sınıftan ortaöğretimin son sınıfına kadar okutulan zorunlu dersler arasında yer almaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun 12'nci maddesinde: *"(...) Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır."* ifadelerine yer verilmiştir.

36. Zorunlu DKAB dersi, daha önce *Hasan-Eylem Zengin* ile *Mansur Yalçın ve Diğerleri* davalarıyla AİHM tarafından inceleme konusu yapılmıştır. 9/10/2007 tarihli Hasan-Eylem Zengin kararında AİHM, DKAB dersine ilişkin müfredatın daha nesnel ve çoğulcu olması gerektiğini ifade etmiştir (AİHM, *Hasan-Eylem Zengin v. Türkiye*, B. No: 1448/04, 9/10/2007).

37. AİHM 16/9/2014 tarihli Mansur Yalçın ve Diğerleri kararında ise zorunlu DKAB dersine ilişkin müfredatın esas olarak Türkiye'de yoğun nüfusun inanış şekline göre düzenlendiği tespitinde bulunarak bu durumun makul olduğuna işaret etmiş, bununla birlikte devletin dini konulara ilişkin düzenlemelerin yapılmasında tarafsız olması, DKAB dersine ilişkin ebeveynlerin dini veya felsefi inançlarını açıklamak zorunda bırakılmadığı bir mekanizma ihdas edilmesi ve bu problemin çözülmesi gerekliliğini vurgulayarak bu mekanizmanın oluşturulma sürecini devlete bırakmıştır (AİHM, *Mansur Yalçın ve Diğerleri v. Türkiye*, B. No: 21163/11, 16/9/2014).

38. AİHM'in söz konusu kararının uygulanması amacıyla yapılan çalışmalar doğrultusunda 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren okullarda uygulanması için *"Yeni Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programı"* TTKB'nin 19/1/2018 tarihli ve 18 sayılı Kurul Kararı ile onaylanmıştır.

39. AYM ise 2022 yılında zorunlu DKAB dersine ilişkin olarak bir başvuruyu karara bağlanmıştır. 2014 yılında yapılan başvuruya ilişkin olarak AYM, somut başvurudaki değerlendirmelerin konusu olan 2018-2019 eğitim ve öğretim yılına kadar olan dönemdeki DKAB dersi müfredatının, içerik olarak dinler hakkında yansız ve tanıtıcı bilgiler vermek amacıyla zorunlu olması öngörülen din kültürü öğretimi kapsamında olmadığını belirtmiştir (AYM, *Hüseyin El ve Nazlı Şirin El* [GK], B. No: 2014/15345, 7/4/2022, para. 184). AYM'nin söz konusu kararında, TTK'nın 19/1/2018 tarihli ve 2 sayılı Kararı'yla kabul edilen DKAB öğretim programı ise 2018-2019 eğitim ve öğretim yılından itibaren uygulamaya

konulduğundan dolayı incelenmemiştir (AYM, *Hüseyin El ve Nazlı Şirin El* [GK], B. No: 2014/15345, 7/4/2022, para. 173).

40. Başvuran vekili dilekçesinde ilgili dersin içeriğinin din kültürü eğitimini aşacak düzeyde olduğunu, tüm dini-felsefi inançları kapsamadığını, yüzlerce dini-felsefi inancın mevcut durumda İslam dininin işlendiği yoğunlukta müfredata eklenmesinin imkansız olduğunu, durumun eşitlik ilkesine uygun hale getirilmesinin ancak ilgili dersin zorunlu olmaktan çıkarılıp seçmeli hale getirilmesi veya uygun ve işler muafiyet usullerinin geliştirilmesiyle mümkün olduğunu, mevcut durumda olduğu gibi çocuğunun herhangi bir dini-felsefi inançla yetiştirilmesini arzu etmeyen kanuni temsilcilere idarece uygun bir muafiyet yolu sunulmadığını ifade etmiştir.

41. Başvurana göre ayrımcılığın ortadan kaldırılması, yalnızca dersin seçmeli hale getirilmesi ya da uygun muafiyet mekanizmalarının oluşturulması ile sağlanabilecektir. Başka bir deyişle başvuranın DKAB dersinin içeriğinin kendi dini inancına veya felsefi düşüncesine uygun olması halinde zorunlu olarak öğretilebileceği şeklinde bir görüşü olmayıp başvuran her halükârda dersin ya seçmeli olması ya da dersten uygun muafiyet mekanizmaları olması gerektiğini savunmaktadır.

42. Din kültürü ve ahlak öğretimi dersinin zorunluluğu açısından Toledo İlkeleri'nin incelenmesinde fayda bulunmaktadır. Toledo İlkeleri, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) tarafından hazırlanan ve üye devletlerde, devlet okullarında dinler ve inançlar hakkında gerçekleştirilen öğretim faaliyetlerine ilişkin prensipleri içeren bir belgedir. Toledo İlkeleri kapsamında dinler ve inançlar hakkındaki eğitimi içeren zorunlu derslerin yeterli ölçüde tarafsız ve nesnel olması halinde bu derslere katılımın zorunlu tutulmasının din ve inanç özgürlüğünü ihlal etmeyeceği, fakat devletlerin bu durumlarda derse kısmi ya da tam katılmama imkanı sunma konusunda serbest olduğu ifade edilmiştir (AGİT, Devlet Okullarında Dinler ve İnançlar Hakkında Öğretime İlişkin Toledo Kılavuz İlkeleri, s. 72).

43. Toledo İlkeleri çerçevesinde uluslararası standartlar dahilinde temel prensibin tarafsız ve nesnel bir biçimde verildiği sürece zorunlu bile olsa dinler ve inançlar hakkında eğitim verilebileceği şeklinde olduğu vurgulanmıştır (AGİT, Devlet Okullarında Dinler ve İnançlar Hakkında Öğretime İlişkin Toledo Kılavuz İlkeleri, s. 70). Toledo İlkeleri'nde yer verilen hususlardan birisi: "*Dinler ve inançlar hakkında öğretim, adil ve doğru yöntemlerle sağlanmalı ve sağlam akademik çalışmaya dayanmalıdır. Öğrenciler insan haklarına, temel özgürlüklere ve medeni değerlere saygılı bir ortamda dinler ve inançlar hakkında öğretim almalıdır.*" şeklindedir (AGİT, Devlet Okullarında Dinler ve İnançlar Hakkında Öğretime İlişkin Toledo Kılavuz İlkeleri, s. 16).

44. AİHM, ders programlarının tanımı ve düzenlenmesinin kural olarak sözleşmeci devletlerin yetki alanına girdiğini belirterek AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesinin devletlerin doğrudan ya da dolaylı olarak dini veya felsefi bir niteliği olan bilgilerin öğretilmesini yaygınlaştırmalarına engel teşkil etmediğini ortaya koymuştur

(AİHM, *Folgero ve Diğerleri v. Norveç*, B. No: 15472/02, 29/6/2007, para. 84-g). Ayrıca AİHM, AİHS'ye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesinin veliler açısından çocuklarını dini ve felsefi cehalet içerisinde bırakma hakkını içermediğini vurgulayarak ilgili devletin tarihinde ve geleneğinde tuttuğu yer göz önünde bulundurularak bir dine ilişkin bilgiye diğer dinler ve felsefelerden daha geniş yer ayrılmasının tek başına çoğulculuk ve tarafsızlık ilkeleri yönünden bir sapma olarak değerlendirilemeyeceğini ifade etmiştir (AİHM, *Folgero ve Diğerleri v. Norveç*, B. No: 15472/02, 29/6/2007, para. 89).

45. Bu açıklamalar ışığında din kültürü ve ahlak bilgisi öğretiminin zorunlu tutulmasının Toledo İlkeleri'ne ve AİHM içtihadına uygun olduğu anlaşılmaktadır. Somut olay bakımından başvuru dilekçesinde, yukarıda açıklandığı üzere, eşitliğin sağlanmasının içeriğinden bağımsız olarak DKAB dersinden R. Y.'nin muaf tutulması veya ilgili dersin seçmeli hale getirilmesi suretiyle mümkün olduğu ifade edilmiştir. Anayasa'nın 24'üncü maddesine göre din kültürü ve ahlak öğretimi ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan zorunlu dersler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede *bir dersin içeriğinin din kültürü ve ahlak öğretimi niteliğinde olduğunun tespiti halinde bu dersten muafiyet mekanizmasının istenmesi ya da dersin seçmeli olması gerektiğine ilişkin talep* Anayasa'nın ilgili hükmünü ilgilendirmektedir. Eş deyişle DKAB dersinin ilk ve ortaöğretimde zorunlu olarak müfredatta yer almasına ilişkin hukuki dayanak Anayasa'nın kendisidir.

46. Sonuç olarak muhatap İl MEM tarafından gerçekleştirilen ve R. Y. hakkında DKAB dersinden muafiyet talebinin kabul edilmemesine yönelik işlemin anayasal düzenlemeden kaynaklandığı ve DKAB dersinin zorunlu olmasının sebebinin Anayasa hükmü olduğu, kendisine DKAB dersi zorunlu olarak okutulan R. Y.'nin müfredatının içeriğinden bağımsız olarak bu dersten muaf tutulmasının Anayasa'ya göre mümkün olmadığı, bu sebeple başvuranın din ve inancı nedeniyle sunulan hizmetten diğer kişilere kıyasla eşit bir şekilde yararlanması açısından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

19/4/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan	Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi (Görevli)	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/663 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

20.08.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/2855
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	18.7.2024/230
Karar Numarası	:	2024/663
Başvuran	:	F. D
Başvuran Vekili	:	Av. İ. N. D.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1) İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2) Eyüpsultan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü 3) Rüstem Eyüboğlu Eğitim Kurumları Anonim Şirketi
Muhatap Adres	:	1) Binbirdirek Mah. İmran Öktem Cad. No: 1 Sultanahmet Fatih/ İSTANBUL 2) İslambey Mah. Hz. Halit Bulv. Eyüpsultan Hükümet Konağı B Blok Kat: 2 Eyüpsultan/İSTANBUL 3) Esenevler Mah. Dr. Rüstem Eyüboğlu Sok. No: 8 Ümraniye/ İSTANBUL

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, artikülasyon sorunu (peltek) nedeniyle başvuranın kızının muhatap Şirkete ait Eğitim Kurumuna kaydının yapılmadığı ve olay hakkında muhatap İdareler tarafından eksik inceleme yapılarak engellilik ve sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili, muhatap Şirkete ait Eğitim Kurumu hakkındaki iddiaları bakımından başvuru dilekçesinde özetle:

a. Eğitim Kurumuyla yapılan 11/8/2023 tarihli ilk görüşmede başvuran veli tarafından kızının geniz eti ameliyatı olduğunun ve dil konuşma terapisi desteği aldığının kendilerine belirtildiğini, başvuranın kızının algı sorununun olmadığının ve anlama kapasitesinin yaşıtları ile aynı olduğunun dil konuşma terapisti tarafından raporlandığını, başvuranın kızının 20/3/2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'ne aykırı şekilde mülakata ve Okul psikoloğu ile tek başına görüşmeye tabi tutulduğunu,

b. Başvuranın kızının özel eğitim gereksinimi olması ihtimaline dayanarak Eğitim Kurumuna kaydının yapılmadığını ve dil konuşma becerisi eksikliği nedeniyle Eğitim Kurumuna kaydının yapılmayacağının telefonla kendilerine bildirdiğini,

c. Muhatap tarafından kontenjan doluluğu sebebiyle Eğitim Kurumuna kaydının yapılmadığının gerekçe olarak gösterildiğini ancak bu durumun gerçekle örtüşmediğini, başvuranın Eğitim Kurumuna iki kere davet edildiğini ve kontenjanı olmayan hiçbir Eğitim Kurumunun iki kere davet etmeyeceğini belirterek başvuranın kızının artikülasyon sorunu nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ileri sürülmektedir.

3. Başvuran vekili, muhatap İdareler (İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Eyüpsultan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü) hakkındaki iddiaları bakımından başvuru dilekçesinde özetle:

a. Başvuranın kızının artikülasyon sorunu nedeniyle Eğitim Kurumuna kaydının yapılmaması hakkında muhatap İdarelere yapmış olduğu başvurunun sözlü ve dayanaksız şekilde cevaplandığını ve cezaya yer olmadığına karar verildiğini,

b. Okula ait kontenjan ve randevu bilgilerinin, velilerin iki kere Okula çağrılması ve başvuranın kızının Okul psikoloğuyla tek başına görüştürülmesi hususlarının inceleme ve soruşturma kapsamında incelenmediğini, inceleme ve soruşturmaya ait belgelerin muhataplar tarafından kendilerine sunulmadığını,

c. İlk başvurusuna "İddiaların sübut bulmadığı bildirilmiştir." cevabının verildiğini, belge talepli ikinci dilekçesine cevap olarak ise 10/10/2023 tarihinde yaptıkları Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) şikâyetine istinaden verilmiş olan cezasızlık kararının dayanak gösterildiğini ve başvurularının soyut bir şekilde soruşturma sonucu gönderilerek cevaplandığını,

ç. Okul hakkında yürütülen inceleme ve soruşturmada eksik inceleme yapıldığını, muhataplara yaptıkları başvuruların herhangi bir belge olmaksızın sözlü olarak cevaplandırıldığını, şikâyetlerinin asılsız olduğunun kanıtlanmadığını, kayıt verilerine ilişkin belgenin sunulmadığını, şikâyetlerinin değerlendirilmediğini belirterek ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ileri sürülmektedir.

4. Muhatap Rüstem Eyüboğlu Eğitim Kurumları Anonim Şirketinden alınan yazılı görüşte özetle:

a. 11/8/2023 tarihinde yapılan ilk görüşmede velilere Eğitim Kurumuyla ilgili genel tanıtıcı bilgilerin verildiği ve öğrenci adayını tanımaya yönelik gerçekleştirilen sohbet sırasında veli tarafından öğrenci adayının artikülasyon sorunu olduğuna ve duyu bütünleme çalışmalarına katıldığına ilişkin bilgi verildikten sonra kayıt sürecinin devam ettirildiği, başvuranın kızının hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışma hakkında bilgi verildiği ve veli onayıyla birlikte 21/8/2023 tarihinde tanıma görüşmesi randevusunun verildiği,

b. Hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine ilişkin prosedürün MEB tarafından onaylanan Kurum Yönetmeliği'nde açıkça düzenlendiği, başvuranın kızının mülakata veya Yönetmelik'e aykırı inceleme ve değerlendirmeye ya da olumsuz bir yaklaşıma tabi tutulmadığı, ilgili sınıf için hazır bulunuşluk düzeyinin uygunluğunu tespit etmeye yönelik işlem yapıldığı,

c. Kurumlarına ön kayıt başvurusunda bulunan tüm öğrenciler için aynı sürecin izlendiği ve hazır bulunuşluk düzey değerlendirmesinin standart şekilde uygulandığı, kayıt prosedürü kapsamında ön kayıt başvurusunda bulunan tüm velilerle birden fazla görüşme yapıldığı, birden fazla görüşme yapılmasının başvurana özel olmadığı,

ç. Söz konusu Eğitim Kurumu kontenjanının 72 olduğu, 11/8/2023 ile 21/8/2023 ve 22/8/2023 tarihlerinde kayıt işlemleri tamamlanan 66, ön kayıt ve görüşme süreçleri tamamlanan ve kesin kayıt işlemlerini gerçekleştirmek üzere beklenen öğrenci sayısının 49 olduğu, 23/8/2023 tarihinde ise kayıtlı öğrenci sayısının 67, kesin kayıt işlemlerini gerçekleştirmek üzere beklenen öğrenci sayısının 48 olduğu, ön kayıt sürecini tamamlayan 48 öğrencinin kesinkayıt işlemleri için öncelik hakkının mevcut olduğu,

d. Görüşme süreçlerinin ardından 22/8/2023 tarihinde Okul Müdürlüğü tarafından başvuranın kızının ilgili sınıf seviyesi için hazır bulunuşluğunun geliştirilmesi gerektiğinin ve kayıt işlemlerini tamamlaması beklenen 49 öğrencinin mevcut olduğunun, 6 tanesinin Okul açılana kadar kayıt için başvurmaları halinde kontenjanlarının dolmuş olacağının, bu nedenle başvuranın kızının kesin kayıt işlemlerinin gerçekleştirilemeyeceğinin veliye bildirildiği, başvuranın kızının pelteklik, artikülasyon sorunu, dil konuşma becerisi gibi nedenlerle Eğitim Kurumuna kabul edilmemesi durumunun söz konusu olmadığı,

e. Kesin kayıt işlemlerini gerçekleştirmek üzere beklenen öğrenci sayısının 49 olduğu ancak kontenjanları dolana kadar ön kayıt prosedürünün devam ettiği, tüm öğrenci ve velilerle en az ikişer defa görüşme yapıldığı ifade edilmektedir.

5. Muhatap İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın ve vekilinin şikâyet dilekçesinde belirtilen iddialarla ilgili gereğinin yapılması için Eyüpsultan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne yazı yazıldığı,

b. Eyüpsultan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün yazısıyla iddiaların incelendiği, CİMER başvurusu ile ilgili talep oluşturulduğu ve muhakkik tarafından soruşturma raporunun Müdürlüklerine gönderildiği,

c. Muhakkik tarafından yapılan inceleme sonucunda iddiaların sübuta ermediğine ilişkin yazının başvuran vekilinin adresine bildirildiği, Şube Müdürü tarafından yapılan bildirimin inceleme ve soruşturma raporunun sonucundan ibaret olduğu,

ç. Başvuran vekilinin ikinci şikâyet dilekçesinin de Eyüpsultan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderildiği, incelemenin Eyüpsultan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü muhakkiklerince yapıldığı ve konunun

d. Eyüpsultan Kaymakamlığı tarafından değerlendirilerek başvuru sahibine ve Müdürlüklerine bilgi verilmesinin istendiği,

e. Eyüpsultan İlçe Milli Müdürlüğünün yazısıyla muhakkik tarafından hazırlanan inceleme ve soruşturma raporunun sonuç kısmının ilgilinin adresine gönderildiğinin Müdürlüklerine bildirildiği,

f. Raporda ulaşılan sonucu, görüş ve kanaati, getirilen teklifi nitelik ve nicelik açısından etkileyecek yeni olgular ortaya konulmadığı sürece aynı konuda yeniden inceleme ve soruşturma yapılmasının hukuka ve usul kurallarına uygun olmayacağının değerlendirildiği ifade edilerek Kurumumuzca istenilen bilgi ve belgeler ekte sunulmuştur.

6. Muhatap Eyüpsultan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte İlçe Milli Eğitim Müdürü ile muhakkik tarafından hazırlanan bilgi notları, inceleme/soruşturma dosyası ve ekleri, İnceleme-Değerlendirme Komisyonu görüş tutanağı gönderilmiştir. Bilgi notlarında özetle:

a. Söz konusu Eğitim Kurumu hakkındaki iddialarla ilgili olarak muhakkik görevlendirmesinin yapıldığı, inceleme dosyasının 10/10/2023 tarihinde Kaymakamlığa teslim edildiği ve ilgili kurullar tarafından incelendiği,

b. Özel okullarının fiziksel kapasitelerinin öğrenci kayıt kabul kontenjanlarını sınırladığının ve MEB tarafından verilen kontenjanın aşılamayacağının, aksi halde kurum kapatma gibi yaptırımlara maruz kalacaklarının değerlendirildiği,

c. CİMER başvurusunda ve dosya içeriğinde *"pelteklik sebebi ile ayrımcılığa maruz kalındığı"* iddiasının bulunmadığı ve CİMER başvurusunun gerekli yasal süreçlerin tamamlanarak sonuçlandırıldığı ifade edilmektedir.

7. Muhatapların yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte, başvuru dilekçesindeki iddialara ek olarak özetle:

a. Kurum Yönetmeliği'nde yer alan hazır bulunuşluk düzeyine göre aday kayıt işlemlerinin yapılacağına ilişkin düzenlemenin MEB Özel Öğretim Yönetmeliği'nin *"Öğrenci veya kursiyer kayıt ve nakil işlemleri"* başlıklı 51'inci maddesinin ikinci fıkrasına eklenen ve 5/8/2023 tarihinde yürürlüğe giren *"... Okullar, kayıt ve nakil işlemlerinde zekâ testi ve benzeri uygulamaların sonuçlarına göre öğrenci seçimi yapamazlar. (...)"* düzenlemesiyle mülga olduğu,

b. Eğitim Kurumu tarafından kendilerine gönderilen e-posta ve mesajlarda başvuranın kızından aday öğrenci olarak bahsedildiği ve Kurum Yönetmeliği'nin ilgili maddesinde aday öğrencilerden isteyenlerin kesin kaydının yapılacağının belirtilmek suretiyle kayıt hakkının öğrenciye devredildiği, bu kapsamda Eğitim Kurumunun istediği öğrenciyi alıp almama hakkının bulunmadığı,

c. Noter aracılığıyla muhatap Şirket tarafından gönderilen ihtarnamede okul kaydının yapılamamasının sebebinin kontenjan doluluğu olduğunun gerekçe gösterildiği ancak

muhatap Şirket tarafından sunulan evraklardan kontenjanın açık olduğu ve kontenjan konusundaki önceki açıklamalarda yalan beyanda bulunulduğu, Okulda boş kontenjan olmasına rağmen kaydın yapılmadığı, artikülasyon sorununa ilişkin veli tarafından yapılan samimi beyanlara yapılan atfın ayrımcılığı ortaya koyduğu,

ç. Başvuranın kızının mevzuata aykırı mülakata tabi tutulması, hazır bulunuşluk düzeyinin ölçülmesi, kontenjan olmasına rağmen yaş itibarıyla kaydolması gereken sınıfa kaydının yapılmaması, okullarının çift dilli eğitim vermesi nedeniyle kızlarının Okulda mutsuz olacağının veliye söylenmesi, yazılı ihtarnameye cevapta Okul kayıt sayısının gerekçe olarak gösterilmesi ancak 6 adet öğrenci kontenjanının boş bulunması, aday öğrencilerden hangilerinin kayıt yaptıracağının bilinmediğinin söylenmesinin eğitim hakkı ve ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğu,

d. İlk görüşmede (11/8/2023) kayıt için hazır olmalarına rağmen çocuklarının özel bir görüşmeye davet edildiği,

e. Muhatap İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne yönelik başvuru dilekçesindeki iddialara ek olarak; Yönetmelik ihlaline dair açıklamalarının yok sayıldığı, başvurularının CİMER incelemesi yeterli görülerek değerlendirmeye alınmadığı, yeni belge sunulmadığı sürece yeni soruşturmaya yer olmadığının belirtilmesi suretiyle görev ihlali yapıldığı, muhakkik tarafından Okul ve sınıf kontenjanı ayrımı yapılmayarak görev ihmalinin yapıldığı, amir konumundaki Şube Müdürünün ve İlçe Milli Eğitim Müdürünün eksik incelemeyi denetlemediği, muhakkik tarafından ise eksik ve yetersiz inceleme yapıldığı ifade edilmiştir.

8. Dosyanın tekamülü kapsamında muhatap Rüstem Eyüboğlu Eğitim Kurumları Anonim Şirketinden talep edilen bilgi ve belgeler, dosya kapsamına dâhil edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

9. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

10. Anayasası'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. (...)"

11. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, (...) ifade eder."

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık. (...)"

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir: *"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. (...)"*

15. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

16. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. (..) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı

olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir. (...) İşleme konulmayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

17. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

18. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Başvuru hakkı"* başlıklı 30'uncu maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiası ile Kuruma başvurma hakkına sahiptir."

19. Mezkûr Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şöyledir: *"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri, başvurunun konusunu oluşturur."*

20. Mezkûr Yönetmelik'in *"Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilmesi"* başlıklı 39'uncu maddesi şöyledir:

"Başvurucu, Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Talebin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, birinci ve ikinci fıkradaki şartları aramadan başvuruları kabul edebilir."

21. Mezkûr Yönetmelik'in *"İncelemede uyulacak ilkeler"* başlıklı 50'nci maddesi şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan

kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin yürüttükleri faaliyetler, insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığın önlenmesi yönlerinden incelenir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

22. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasına göre *"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar"*. Bu çerçevede somut olayda Eğitim Kurumuna kayıt ile ilgili hizmet ilişkisi Şirkete ait Eğitim Kurumu ile başvuran arasında; şikâyetlerin incelenmesi ile ilgili hizmet ilişkisi ise İdareler ile başvuran arasında kurulmuş olup 31/3/2005 tarihli ve 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 8'inci maddesi uyarınca faaliyetleri çerçevesinde görev üstlenen kişilerin eylemlerinden söz konusu Şirketin ve İdarelerin sorumlulukları bulunmaktadır. Bu çerçevede başvuru dosyasının muhataplarının ilgili Şirket ve İdareler olarak belirlenmesinin uygun olduğu değerlendirilmektedir.

23. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir"*. Başvuran vekili tarafından Eyüboğlu Eğitim Kurumları-Kemerburgaz Kampüsüne Eyüpsultan 11. Noterliği aracılığıyla gönderilen 29/8/2023 tarihli ve ... yevmiye numaralı ihtarname ile muhatap Rüstem Eyüboğlu Eğitim Kurumları Anonim Şirketine Eyüpsultan 11. Noterliği aracılığıyla gönderilen 4/10/2023 tarihli ve ... yevmiye numaralı ihtarnamede pelteklik ve artikülasyon sorunu nedeniyle okul kaydının kabul edilmediğinin ileri sürüldüğü, muhatap Şirket vekili tarafından Üsküdar 3. Noterliği aracılığıyla gönderilen 6/10/2023 tarihli ve ... yevmiye numaralı ihtarname ile iddiaların reddedildiği görülmektedir. Ayrıca artikülasyon sorunu nedeniyle ayrımcılığa uğranıldığına ilişkin başvuran ve vekiline ait 24/10/2023 tarihli dilekçeyle ilgili İlçe Milli

Eğitim Müdürlüğüne gönderilmek üzere İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurulduğu, söz konusu dilekçenin ekinde pelteklik ve artikülasyon sorunu nedeniyle okul kaydının kabul edilmediğine ilişkin iddiaları içeren Eyüpsultan 11. Noterliği aracılığıyla gönderilen 29/8/2023 tarihli ve ... yevmiye numaralı ihtarname ile Eyüpsultan 11. Noterliği aracılığıyla gönderilen 4/10/2023 tarihli ve ... yevmiye numaralı ihtarnamenin sunulduğu, İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 26/10/2023 tarihli yazısıyla söz konusu dilekçenin ekleriyle birlikte Eyüpsultan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle muhatap Şirket ve İdareler açısından ilgili tarafa başvuru koşulunun gerçekleştiği değerlendirilmektedir.

24. Ayrımcılık yasağı gerek uluslararası hukuk gerek ulusal mevzuatımız tarafından güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın 10'uncu maddesi eşitlik ilkesini güvence altına alırken 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin birinci fıkrası herkesin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit olduğunu hükme bağlamış, yine mezkûr Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrası cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığı yasaklamıştır.

25. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır"*. Sağlık durumu, AİHS'de açıkça sayılan ayrımcılık temelleri arasında yer almamakla birlikte Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin (AİHM) yerleşik içtihatlarına göre AİHS'nin 14'üncü maddesinde yer alan *"herhangi başka bir durum"* ifadesinin kapsamına girdiği kabul edilmektedir (AİHM, *I.B./Yunanistan*, B. No: 552/10, 3/10/2013, para. 73; AİHM, *Kiyutin/Rusya*, B. No: 2700/10, 10/3/2011, para. 57). Benzer şekilde Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 2'nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *"Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, bu Sözleşmede beyan edilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya toplumsal köken, mülkiyet, doğum gibi herhangi bir statüye göre ayrımcılık yapılmaksızın kullanılmasını güvence altına almayı taahhüt ederler."* düzenlemesinde de sağlık durumuna açıkça yer verilmemiş ancak uluslararası insan hakları hukukunda ayrımcılığın kapsamı ve niteliği zamana göre değişkenlik göstermesi nedeniyle *"diğer statü"* kavramına yer verilmek suretiyle esnek bir yaklaşım sergilenmeye çalışılmıştır. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin 20 No'lu Genel Yorumu'na göre sağlık durumu, *"diğer statü"* kavramının kapsamına dâhil olup bir kişinin fiziksel veya zihinsel sağlığını ifade etmektedir. Taraf Devletler, bir kişinin gerçek veya algılanan sağlık durumunun Sözleşme kapsamındaki haklarının hayata geçirilmesi önünde bir engel teşkil etmemesini sağlamakla yükümlüdür. Sağlık durumu temelinde hiçbir makul veya objektif kriterin farklılaştırmayı haklı göstermemesi ayrımcılık anlamına gelecektir (Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, *Ekonomik, Sosyal ve Kültürel*

Haklar Bakımından Ayrımcılık Yapmama Hakkında 20 No'lu Genel Yorum, s. 8 ve s. 10, para. 27 ve para. 33).

26. Somut olay bakımından başvuru dilekçesinde başvuran vekili tarafından engellilik ve sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasında bulunulmuşsa da başvuranın kızının engellilik durumuna ilişkin değerlendirmeye elverişli bir bilgi ve belgenin başvuru ekinde yer almadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvuru ekinde sunulan ve dil ve konuşma terapisti tarafından hazırlanan Dil ve Konuşma Terapisi Değerlendirme Raporu'nda, başvuranın kızının test sırasında genel olarak nesne adlandırma ve semantik beceriler yönünden yaşına uygun performans gösterdiği, anlaşılırlık ve sesletim yönünden desteklenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu kapsamda başvuran vekilinin dilekçesinden ihlal iddiasının 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağı bağlamında incelenmesinin uygun olduğu değerlendirilmiştir. Başvuran vekili tarafından muhataplara yönelik ileri sürülen iddialar ele alındığında, muhatap Şirket ve İdareler hakkında ileri sürülen ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin iddiaların ayrı bir şekilde incelenmesinde fayda olduğu değerlendirilmiştir.

Muhatap Şirket Bakımından Yapılan İnceleme;

27. Başvuran vekili tarafından 11/8/2023 tarihinde yapılan ilk görüşmede kayıt için hazır olmalarına rağmen başvuranın kızının özel bir görüşmeye davet edildiği, MEB Özel Öğretim Yönetmeliği'ne aykırı olarak başvuranın kızının mülakata tabi tutulduğu ve Okul psikoloğuyla tek başına görüştürüldüğü, mezkûr Yönetmelik'te 2023 yılında yapılan değişiklikle hazır bulunuşluğun tespitine ilişkin Kurum Yönetmeliği'nin mülga edildiği, başvuranın kızının artikülasyon sorunu sebebiyle Okula kaydının alınmayacağının telefonla kendilerine bildirildiği, muhatap Şirket tarafından gönderilen ihtarnamede kontenjan doluluğunun gerekçe olarak gösterildiği ancak kontenjanı olmayan hiçbir okulun iki kere davette bulunmayacağı, Kurumumuza sunulan belgelerde 6 boş kontenjanın bulunduğunun görüldüğü ve boş kontenjan olmasına rağmen kaydın yapılmadığı, Okul idarecileri tarafından kontenjan doluluğu konusundaki ifadelerin yalan beyan içerdiği, Eğitim Kurumu tarafından gönderilen e-posta ve mesajlarda başvuranın kızından aday öğrenci olarak bahsedildiği ileri sürülerek ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddia edilmiştir.

28. Dosya kapsamında öncelikle başvuranın kızının MEB Özel Öğretim Yönetmeliği'ne aykırı olarak mülakata tabi tutulduğu, hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine yönelik Kurum Yönetmeliği'nin 8 yıl sonra yürürlüğe giren MEB Özel Öğretim Yönetmeliği'ndeki düzenlemeyle mülga edildiği iddiasının ele alınması gerekmektedir. 26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Kayıt zamanı ve kayıt yaşı"* başlıklı 11'inci maddesinin beşinci fıkrasının (g) bendine göre *"Özel okul öncesi eğitim kurumlarına kayıt kabul işlemleri, öğrenci kontenjanları, okul ücretleri, sınıf mevcutları, personel seçimi ve atanmaları gibi iş ve işlemler, özel öğretim kurumları*

mevzuatında belirtilen esaslara göre yapılır". MEB Özel Öğretim Yönetmeliği'nin "Öğrenci veya kursiyer kayıt ve nakil işlemleri" başlıklı 51'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkrasına göre *"Okullardan, kayıt alanı şartı dışında dengi resmî okulların tabi oldukları yönetmelik hükümlerini uygulayacaklar, ayrıca kurum yönetmeliği düzenlemezler. Kurum yönetmeliği düzenlemeyen ortaöğretim okullarına öğrenci kaydı ve nakli, başvuru öncelik sırasına göre yapılır. Dengi resmî okulların tabi oldukları yönetmelik hükümlerinden farklı uygulama yapmak isteyen okullar, Bakanlık tarafından onaylı kurum yönetmeliklerine göre kayıt ve nakil işlemlerini gerçekleştirirler. Okullar, kayıt ve nakil işlemlerinde zekâ testi ve benzeri uygulamaların sonuçlarına göre öğrenci seçimi yapamazlar. ..."*. Söz konusu düzenlemeyle özel öğretim kurumları kapsamında yer alan okullara, dengi resmî okulların tabi oldukları yönetmelik hükümlerini uygulamak isteyip istemedikleri konusunda bir seçenek tanındığı, bu bağlamda okulların kayıt alanı şartı dışında dengi resmî okulların tabi oldukları yönetmelik hükümlerini uygulayacakları ayrıca kurum yönetmeliği düzenlemelerine gerek olmadığı, dengi resmî okulların tabi oldukları yönetmelik hükümlerinden farklı uygulama yapmak isteyen okulların ise Bakanlık onaylı kurum yönetmelikleri uyarınca kayıt ve nakil işlemleri gerçekleştirebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Kurumumuza ibraz edilen ve 14/1/2016 tarihinde Bakanlık tarafından onaylanan Özel Eyüboğlu Kemerburgaz Anaokulu Kurum Yönetmeliği'nin *"Kayıt"* başlıklı 1'inci maddesine göre *"(...) Anaokuluna başvuran öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyi dikkate alınarak aday kayıt işlemleri yapılır. Kontenjan doluncaya kadar aday kayıt işlemine devam edilir ve aday kaydı yaptıran öğrencilerden isteyenlerin kesin kayıt işlemleri yapılır."* düzenlemesine yer verildiği görülmüştür. Bu kapsamda aday kaydı yapılması konusunda öğrenciler arasındaki ayrımın *"hazır bulunuşluk düzeyi"* ölçütüne dayandığı görülmektedir.

29. Hazır bulunuşluk düzeyi; öğrencilerin okul başarısı için gerekli olan becerileri, bilgileri ve davranışları edinim düzeyini ifade etmektedir (Milli Eğitim Bakanlığı, Öğrencilerin Hazır Bulunuşluk Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Hazırlanan Ölçme Araçları, https://odap.meb.gov.tr/kitaplar/uygulama_kilavuzu.pdf, s. 5). Bu kapsamda hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesi ile 6701 sayılı Kanun'da sayılan ayrımcılık temelleri arasında bir ilişki kurulamamaktadır. Bu nedenle salt olarak normlar hiyerarşisi kapsamında alt normun üst norma aykırılık taşıdığına ve hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine ilişkin Kurum Yönetmeliği'nin 2023 yılında MEB Özel Öğretim Yönetmeliği'nin 51'inci maddesinin ikinci fıkrasına eklenen düzenlemeye aykırı olduğuna ilişkin başvuran vekilinin iddialarının incelenmesinin Kurumumuzun görev alanına girmediği değerlendirilmektedir.

30. Buna karşın her ne kadar hazır bulunuşluk düzeyine göre aday kayıt işlemlerinin yapılmasına ilişkin Kurum Yönetmeliği'nin MEB Özel Öğretim Yönetmeliği'ndeki ilgili düzenlemeye uygunluğunun incelenmesinin Kurumumuzun görev alanına girmediği değerlendirilmiş olsa da Kurum Yönetmeliği'ne dayalı olarak ilgili Eğitim Kurumu tarafından öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini belirlemeye yönelik başvurulan kriterlerin 6701 sayılı Kanun'da yer alan ayrımcılık temelleriyle ilişkilendirilip ilişkilendirilemeyeceği

hususunun Kurumumuzca incelenebileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda hazır bulunuşluk düzeylerinin tespitine ilişkin Eğitim Kurumu tarafından başvurulan kriterler de dikkate alınarak sağlık durumu sebebiyle başvuranın kızının Eğitim Kurumuna kaydının yapılmamasına ilişkin ayrımcılık yasağının ihlaline ilişkin iddiaların incelenmesinin ve karara bağlanmasının Kurumumuzun görev alanı kapsamına dâhil olduğu ve bu çerçevede başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

31. AİHM kararlarında ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/ Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM içtihatlarına paralel olarak Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler, Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

32. Ayrımcılık, kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması oldukça güçtür. AİHM, bu açıdan *"makul şüphe bırakmayacak"* bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre; kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından *"kanıt başlangıcı"* olarak adlandırılabilecek bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapılıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (AİHM, *Chassagnou ve Diğerleri/ Fransa,* B. No: 25088/94, 29/4/1999, para. 91- 92).

33. AYM'ye göre ise ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil gibi ayrımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34). 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde de; *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

34. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia eden iddia sahibi tarafından delil ortaya konularak ispat yükünün yerine getirilmesi durumu, *"ilk görünüş ispatı (prima facie)"* olarak adlandırılmaktadır. İlk görünüş ispatı, bir olgunun aksinin muhtemel olduğu iddia edilmediği sürece var olduğunun hayat tecrübelerine göre kabul edilmesi olarak nitelendirilmiştir. Bu kapsamda ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasını ispat edebilmek amacıyla ortaya konulan delillerin, farklı muamelenin varlığını ve farklı muamelenin

yasaklanan bir ayrımcılık temeli ile bağlantılı olduğunu ortaya koyacak nitelikte olması gerekmektedir. Bununla birlikte iddia sahibinin yalnızca farklı muameleye uğradığını ileri sürmesi ve ayrımcılığın yasaklanan temellerden birine dayandığını söylemesi ispat yükünün yer değiştirmesi için yeterli olmayıp ayrıca söz konusu durum için gerekli niteliklere sahip olduğunun da ortaya konulması gerekmektedir (Ulaş Karan, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Anayasa Hukuku Işığında Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı, On İki Levha Yayınları, Nisan 2022, s. 427-428).

35. Başvuranın kızının artikülasyon sorunu nedeniyle farklı muameleye tabi tutulduğunu ispat etmek amacıyla noter aracılığıyla muhatap Şirkete ve muhatap Şirkete ait Eğitim Kurumuna gönderilen ihtarnameler, Eğitim Kurumundan gelen e-mail ve mesaj görüntüleri, arama kayıtları, diğer muhatap İdarelere sunulan dilekçeler ile muhataplara ait cevabi yazılar ve Dil ve Konuşma Terapisi Değerlendirme Raporu sunulmuştur.

36. Somut olayla ilgili MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği incelendiğinde, özel öğretim kurumlarına başvuran her öğrencinin kaydının yapılmasını zorunlu tutan bir düzenlemeye yer verilmediği görülmektedir. İzmir Bölge İdare Mahkemesi (BİM) 5. İdari Dava Dairesinin (İDD) *"Gerek MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde gerekse MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinin kayıt, kabul, nakil ve geçişlerle ilgili maddelerinde, özel öğretim kurumlarına başvuruda bulunan her öğrencinin mutlaka kayıt veya naklinin yapılmasının zorunlu olduğu anlamı çıkarabilecek bir düzenleme yer almadığı gibi özel öğretim kurumlarının kuruluş amaçları ve nitelikleri göz önünde tutulduğunda böyle bir zorunluluktan söz edilemeyeceği de kuşkusuzdur."* şeklindeki 2017 yılında verdiği kararla da benzer sonuca ulaşılmıştır (İzmir BİM 5. İDD, 2017/1639 E. 2017/2583 K. 7/12/2017).

37. Ayrıca Eğitim Kurumuna ait Kurum Yönetmeliği'nde aday kaydı yaptıran öğrencilerden isteyenlerin kesin kayıt işlemlerinin yapıldığı, aday kayıt işlemlerinin ise anaokuluna başvuran öğrencilerinin hazır bulunuşluk düzeyi belirlendikten sonra gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın kızının hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine yönelik görüşmenin 21/8/2023 tarihinde yapıldığı gözetildiğinde 10/8/2023 ve 20/8/2023 tarihlerinde gönderilen e-posta ve mesajlarda yer alan *"aday öğrencimiz"*, "öğrenci adayımız" ifadelerinden başvuranın kızına kesin kayıt hakkı tanındığı şeklinde bir anlam çıkarılamayacağı değerlendirilmiştir.

38. Dosya kapsamında CİMER şikâyeti üzerine başlatılan inceleme ve soruşturma sürecinde, Eğitim Kurumu idarecileri tarafından kontenjan doluluğu ile ilgili yalan beyan verildiği ileri sürülmüş olmakla birlikte muhatap Şirketin 6/10/2023 tarihli ihtarnamesinde kayıt yapılamama gerekçesi olarak objektif şartlar şeklinde uygulanan "kayıt sayısı durumu" ileri sürülmüş, kontenjan doluluğuna ilişkin açık bir ifadeye yer verilmemiştir. Ayrıca muhatap Şirket tarafından Kurumumuza sunulan 9/2/2024 tarihli yazılı görüşte söz konusu Eğitim Kurumu için 11/8/2023, 21/8/2023 ve 22/8/2023 tarihlerinde kayıt işlemleri tamamlanan 66, ön kayıt ile görüşme süreçleri tamamlanan ve kesin kayıt işlemlerini

gerçekleştirmek üzere beklenen öğrenci sayısının 49, 23/8/2023 tarihinde ise kesin kayıtlı öğrenci sayısının 67, kesin kayıt işlemlerini gerçekleştirmek üzere beklenen öğrenci sayısının 48 olduğu, okul kontenjanının 72 olduğu, söz konusu 48 öğrencinin kesin kayıt işlemleri için öncelik hakkının bulunduğu belirtilmiştir. Ayrıca 22/8/2023 tarihinde Okul Müdürlüğü tarafından başvuranın kızının ilgili sınıf seviyesi için hazır bulunuşluğunun geliştirilmesi gerektiğine ve kayıt işlemlerini tamamlaması beklenen 49 öğrencinin mevcut olduğuna, 6 tanesinin Okul açılana kadar başvurması halinde kontenjanlarının dolmuş olacağına, bu nedenle başvuranın kızının kesin kayıt işlemlerinin gerçekleştirilemeyeceğine ilişkin bilginin başvuran veliye iletildiği ifade edilmiştir.

39. Bu kapsamda muhatap Şirkete ait 9/2/2024 tarihli yazılı görüşteki hazır bulunuşluğun geliştirilmesine ve kesin kayıt işlemlerini tamamlaması beklenen öğrencilere ilişkin açıklama ile öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine göre aday kayıt işlemlerinin yapılacağına ve aday kayıt işlemlerine kontenjan dolana kadar devam edileceğine ilişkin Kurum Yönetmeliği'nde yer alan düzenlemenin birbiriyle örtüştüğü, muhatap Şirket tarafından ileri sürülen hazır bulunuşluğun geliştirilmesi ve kesin kayıt işlemlerini tamamlaması beklenen öğrenciler ile ilgili bilginin veliye iletildiğine ilişkin iddianın başvuran vekili tarafından reddedilmediği, başvuran vekilinin itirazının hazır bulunuşluk düzeyinin belirlenmesine ilişkin Kurum Yönetmeliği'nin MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'ne aykırı olduğu ve muhatap Şirkete ait ihtarnamedeki "kayıt sayısı durumu" ifadesinden kontenjan doluluğunun kastedildiği, söz konusu ihtarname ile inceleme ve soruşturma sürecinde Eğitim Kurumu idarecilerinin kontenjan doluluğuna ilişkin beyanlarının yalan olduğu iddialarından ibaret olduğu görülmektedir. Bu nedenle kontenjana ilişkin muhatap Şirketin açıklamaları esas alınmıştır. Ayrıca muhatap Şirket tarafından başvuranın kızının ilgili sınıf seviyesi için hazır bulunuşluk düzeyinin geliştirilmesi gerektiği gerekçesiyle aday kaydının yapılmadığı ve kesin kayıt hakkının sağlanmadığı dikkate alındığında başvuranın kızının Eğitim Kurumuna kaydının yapılmamasının gerekçesinin kontenjan durumundan ziyade başvuranın kızının hazır bulunuşluk düzeyinden kaynaklandığı değerlendirilmiştir.

40. Dosya kapsamında Kurumumuzca yapılan ek bilgi ve belge talebine istinaden muhatap Şirket tarafından gönderilen Eyüboğlu Eğitim Kurumları Hazırlık Sınıfları Aday Öğrenci Hazırbulunuşluk Değerlendirme Formu'nda öğrencilerin yetişkinden ayrılabilmesi, katılım, ilişki kurma, kendini ifade etme ve dil gelişimi, duygu durumu, tutum ve davranışlar, dikkate ve bilişsel gelişim, sosyal-duygusal gelişim kapsamında birtakım ölçütlerin belirlendiği, kendini ifade etme ve dil gelişimi bağlamında belirlenen kriterler incelendiğinde öğrencilerin kendilerini anlaşılır biçimde ifade edip edemedikleri, günlük deneyimlerini anlatıp anlatamadıkları, anlam bütünlüğünü koruyup koruyamadıkları, sorulara cevap verip veremedikleri ve konudan konuya atlayıp atlamadıkları hususlarının gözlemlendiği anlaşılmaktadır. Başvuranın kızıyla görüşme yapan rehber öğretmen, söz konusu görüşmeye ilişkin Kurumumuza cevap olarak ilettiği beyanında özetle; başvuranın kızıyla günlük yaşantısını aktarmasına ve kendisini tanıtmasına ilişkin görüşmenin

gerçekleştirildiği, öğrencinin çalışmaya tek başına katıldığı, öğrencinin sorulara yanıt vermekte güçlük çektiği, bazen konudan konuya geçtiği, günlük yaşantısını anlatırken anlam bütünlüğünü sağlamakta zorlandığı, dürtüsel davranışları nedeniyle dikkat konusunda zorluk yaşadığı ve sıklıkla yönerge tekrarına ihtiyaç duyduğu, anlama ve ifade etme konusunda yaşıtlarının düzeyinin altında kaldığı, çevresel uyaranlara karşı aşırı duyarlılık nedeniyle görüşmenin sağlıklı yürütülemediği, iletişim başlatma, neden-sonuç ilişkisi kurma ve yöneltilen sorulara yanıt verebilme becerisinin yaş döneminin gelişimini karşılamadığı, bu kapsamda problemleri tanımlama-anlamlandırma-çözme girişiminde bulunma, yardım isteme gibi sosyal becerilerde güçlük yaşayabileceğinin değerlendirildiği, öğrencinin seçici dikkat, odaklanma ve yanıtlama becerisinin, sözel içerikli yönergeleri bir dizi halinde algılama-anlamlandırma- yanıtlama becerisinin, öğrencinin sabır-sebat-odaklanma becerisinin yaşıtlarının düzeyinin gerisinde kaldığı ve okullarının akademik programlarının çevresel uyaranları ve mekânsal geçişleri barındırıyor olması nedeniyle öğrencinin performansının olumsuz yönde etkilenebileceğinin düşünüldüğü, bu çerçevede mevcut okul program ve uygulamalarının öğrencinin sosyal ve akademik gelişimine katkı sağlamayacağı ve hazırlık sınıfı için öğrencinin hazır bulunuşluğunun geliştirilmesi gerektiğinin öngörüldüğü ifade edilmiştir.

41. Dosya kapsamında yer alan bilgi ve belgeler bir bütün olarak incelendiğinde, başvuran vekili tarafından ihtarnameyle ileri sürülen artikülasyon sorunu nedeniyle Eğitim Kurumuna kaydın kabul edilmediğine ilişkin iddialara muhatap Şirket vekili tarafından gönderilen ihtarname ile itiraz edildiği görülmektedir. Ayrıca 11/8/2023 tarihinde yapılan ilk görüşmedeki sohbet sırasında aynı zamanda başvuranın eşi ve kızının velisi olan başvuran vekili tarafından kızlarının artikülasyon sorunundan bahsedilmesine rağmen Eğitim Kurumu tarafından kayıt sürecinin devam ettirildiği ve 21/8/2023 tarihinde hazır bulunuşluk düzeyinin tespitine ilişkin ikinci görüşmeye çağrıldığı, bu durumun başvuran ve muhatap Şirketin beyanlarıyla sabit olduğu anlaşılmaktadır. Muhatap Şirkete ait Eğitim Kurumunun, kendilerine başvuran öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini dikkate alarak aday kayıt işlemlerini yapma yetkisinin 2016 yılında ilgili Bakanlık tarafından onaylanan Kurum Yönetmeliği kapsamında kabul edildiği, ilgili sınıf seviyesi için hazır bulunuşluk düzeyinin geliştirilmesi gerektiği gerekçesiyle başvuranın kızının aday kaydının yapılmadığı, 22/8/2023 tarihinde veliyle yapılan görüşmede Okul müdürü tarafından öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyinin geliştirilmesine ilişkin başvuran veliye açıklama yapıldığına yönelik muhatap Şirket iddiasına başvuran vekili tarafından karşı çıkılmadığı, söz konusu Eğitim Kurumu bakımından aday kayıt işlemleri tamamlanan diğer öğrencilere kıyasla başvuranın kızının hazır bulunuşluk düzeyinin ortaya konulamadığı, bu kapsamda Dil ve Konuşma Terapisi Değerlendirme Raporu'nun diğer öğrencilere kıyasla başvuranın kızının hazır bulunuşluk düzeyinin ortaya konulmasında yeterli olmadığı değerlendirilmektedir.

42. Bunlara ek olarak; Eğitim Kurumuna başvuran öğrencilerle ilgili kayıt süreci hakkında muhatap Şirkete ait Eğitim Kurumlarının tüm şubelerine 2023-2024 Eğitim-Öğretim Dönemi için 4434 çocuk için ön kayıt başvurusu yapıldığı, 5 öğrenci adayının

ailelerinin görüşme randevusuna gelmediği, 4429 çocuğun ailesi ile en az bir defa görüşme yapıldığı, kayıt sürecini devam ettirmek isteyen 2214 çocuğun ailesiyle birden fazla görüşme yapıldığı ifade edilmiştir. Ayrıca 2024-2025 Eğitim Öğretim yılı için kayıtlarla ilgili olarak Eğitim Kurumuna ait kurumsal internet sitesi incelendiğinde *"Anaokulu, İlkokul hazırlık, 1,2,3, 4 ve 5. sınıflara başlayacak öğrenciler için "Öğrenci Tanıma Görüşmeleri ve Değerlendirmeleri" gerçekleştirilir."* (https://www.eyuboglu.k12.tr/dbs) ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Bu kapsamda öğrenci tanıma görüşmeleri ve değerlendirmeleri yapılmasının başvuranın kızına özgü bir usul olmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca muhatap Şirkete ait Eğitim Kurumlarında değişik yaş ve sınıf gruplarında DEHB, disleksi, disgrafi, diskalkuli, kaygı bozukluğu, depresyon, diğer ve medikal destek görülen çocukların kayıtlarının bulunduğu ve eğitim gördüğü anlaşılmaktadır. Son olarak başvuranın kızıyla yapılan görüşmeye ilişkin rehber öğretmenin değerlendirmelerinin muhatap Şirket tarafından sunulan Eyüboğlu Eğitim Kurumları Hazırlık Sınıfları Aday Öğrenci Hazırbulunuşluk Değerlendirme Formu'nda yer alan kriterlere göre yapıldığı, söz konusu kriterler ve rehber öğretmen değerlendirmesinde ayrımcılık yasağına aykırılık unsurlarına rastlanmadığı görülmektedir. Tüm bu hususlar karşısında başvuranın kızının artikülasyon sorunu nedeniyle okul kaydının yapılmadığının telefonla kendilerine bildirildiğine ilişkin iddiaların soyut nitelik taşıdığı değerlendirilmektedir.

43. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, başvuranın kızının sağlık durumu nedeniyle farklı muamele yapıldığını gösterir kanıt başlangıcı niteliğindeki kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların ortaya konulamadığı, bu kapsamda başvuranın kızına yönelik Eğitim Kurumuna başvuran diğer adaylardan farklı bir muamele yapıldığının ispatlanamadığı değerlendirildiğinden muhatap Şirket tarafından sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

Muhatap İdareler Bakımından Yapılan İnceleme;

44. Muhatap İdareler hakkındaki şikâyet bakımından başvuran vekili tarafından özetle; okula ait kontenjan ve randevu bilgilerinin, velilerin iki kere okula çağrılması ve başvuranın kızının okul psikoloğuyla tek başına görüştürülmesi hususlarının incelenmediği, başvurularının soyut bir şekilde soruşturma sonucu gönderilerek cevaplandığı, kayıt verilerine ilişkin belgenin sunulmadığı, şikâyetlerinin değerlendirilmediği, yönetmelik ihlaline dair açıklamalarının yok sayıldığı, başvurularının CİMER incelemesi yeterli görülerek değerlendirmeye alınmadığı, amir konumundaki Şube Müdürünün ve İlçe Milli Eğitim Müdürünün eksik incelemeyi denetlemediği, eksik ve yetersiz inceleme yapıldığı ileri sürülmektedir.

45. 6701 sayılı Kanun, Kurumun ayrımcılık yasağı ile ilgili sahip olduğu görev ve yetkilerin kapsamını düzenlemektedir. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesine göre *"Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik*

ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)".

46. Dosya kapsamı incelendiğinde, başvuranın kızının annesi tarafından kızlarının Eğitim Kurumuna kaydının yapılmaması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edildiği gerekçesiyle 22/8/2023 tarihinde CİMER aracılığıyla şikâyet başvurusunda bulunulduğu görülmektedir. Söz konusu CİMER şikâyetinde İ. N. D. tarafından özetle; zorunlu anaokulu eğitimi için Eğitim Kurumuna başvuruda bulunulduğu ve 11/8/2023 tarihinde görüşmeye gidildiği, Eğitim Kurumu kontenjanının dolmak üzere olduğu ve mülakata girmesi gerektiği gerekçesiyle kızlarının okul psikoloğuyla görüşmesi için 21/8/2023 tarihinde görüşmeye davet edildiği, 22/8/2023 tarihinde okul yöneticisi tarafından kızlarının okulda mutlu olamayacağının ve bu nedenle kaydının alınamayacağının, çift dille yapılan eğitim nedeniyle kızlarının bu eğitimi kaldıramayacağının ifade edildiği, kontenjanları olmasına rağmen kızlarının anayasal eğitim hakkının ihlal edildiği ve MEB tarafından yaptırım uygulanması gerektiği, 4 yaşını yeni tamamlayan kızlarının hiç tanımadığı bir kişiyle görüşerek kendisini ifade etmesini bekleyen Eğitim Kurumu tarafından eşitlik ilkesinin ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiği, kızlarının 2 yaşından itibaren kreşe gittiği ve okul yönetiminden gölge öğretmen ve özel eğitim desteği talebinin gelmediği ileri sürülmüştür.

47. Söz konusu şikâyet başvurusunun Bakanlık tarafından muhatap İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderildiği, Eyüpsultan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 28/8/2023 tarihinde CİMER başvurusunda bahsi geçen tüm iddiaları disiplin yönünden incelemek ve gerekiyorsa soruşturma yapmak üzere muhakkik görevlendirmesinin yapıldığı, muhakkik tarafından hazırlanan 10/10/2023 tarihli inceleme ve soruşturma raporunda iddia konularının sübut bulmaması nedeniyle işlem tayinine ve teklife gerek olmadığının uygun olacağı şeklinde kanaat bildirildiği görülmektedir.

48. Başvuran ve eşi tarafından muhatap İdarelere sunulan dilekçeler incelendiğinde, 24/10/2023 tarihli dilekçede özetle; kızlarının MEB Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'ne aykırı bir uygulamaya tabi tutulduğu, artikülasyon sorunu nedeniyle kızlarının mutsuz olacağı ve her öğrenciyi almak zorunda olmadıklarının belirtilerek Eğitim Kurumu tarafından ayrımcılığa uğradıkları, Eğitim Kurumu tarafından Eğitim Kurumuna kaydın yapılmaması gerekçesinin kontenjan doluluğu olduğunun belirtildiği, Eğitim Kurumunun kontenjan durumunun tespit edilmesinin gerektiği, kontenjanın olmaması halinde kendilerine randevu oluşturulması nedeniyle idari yaptırım uygulanması, kontenjanın varlığı halinde ise idari yaptırım uygulanması ve Türk Ceza Kanunu'nun 122 ve 206'ncı maddeleri gereğince Cumhuriyet Başsavcılığına başvuru yapılması talep edilmiştir.

49. 18/6/1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 9'uncu maddesinde valilerin illerde Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtası olduğu, illerin genel idaresinden valilerin Cumhurbaşkanına karşı sorumlu oldukları, il genel idare teşkilatına ait bütün işleri Bakanlıkların doğrudan valiliklere yazabilecekleri kabul edilmiştir. Mezkûr Kanun'un 27'nci maddesinde kaymakamın ilçe genel idaresinin başı olduğu, 30'uncu maddesinde ise valilerin ilçeye ait bütün işleri doğrudan Kaymakama yazacakları hükme bağlanmıştır. Dosya kapsamında Eğitim Kurumu ile ilgili ayrımcılık yasağı ihlali iddiasının incelenmesinden muhatap Eyüpsultan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün görevli kılındığı, Eğitim Kurumu hakkındaki inceleme ve soruşturmanın Eyüpsultan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü nezdinde yürütüldüğü, muhatap İstanbul Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ise diğer muhatap İdare üzerinde hiyerarşik amir olarak denetim yetkisinin bulunduğu değerlendirilmektedir.

50. 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre *"Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür*". Bu kapsamda Eğitim Kurumu tarafından ayrımcılık yasağı ihlal edildiği iddiası ile ilgili denetim yükümlülükleri bulunan muhatap İdareler hakkında ileri sürülen ayrımcılık yasağı ihlal iddialarının 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrası kapsamında Kurumumuzun görev alanına girdiği ve esas bakımından incelenebilir olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte mezkûr düzenleme uyarınca muhatap Şirket tarafından Eğitim Kurumuna kayıt işlemlerinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmiş olması halinde muhatap İdarelerin; ihlalin sona erdirilmesine, sonuçlarının giderilmesine, tekrarlanmasının önlenmesine, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirlerin alınmasına yönelik yükümlülüklerin doğduğu değerlendirilmektedir.

51. Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde; sağlık durumu nedeniyle başvuranın kızına yönelik farklı muamele yapıldığına ve Eğitim Kurumuna kaydının yapılmadığına yönelik ayrımcılık yasağının ihlali iddiasına ilişkin kanıt başlangıcı niteliğindeki kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların ortaya konulmaması nedeniyle muhatap Şirket tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır. Bu kapsamda Eğitim Kurumu tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği sonucuna ulaşıldığından muhatap Şirket üzerinde denetim yükümlülükleri bulunan muhatap İdareler tarafından mezkûr Kanun'un 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrasındaki yükümlülüklerin ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan	Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi (İzinli)	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/666 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

20.08.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/2423
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	18.7.2024/230
Karar Numarası	:	2024/666
Başvuran	:	M. Y.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Erdemli Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (... İlkokulu)
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın işitme engelli çocuğunun öğrenci kaydının, yasal mevzuata göre ulusal adres veri tabanındaki adreslerine bakılmaksızın yapılması gerekirken muhatap Okul yönetimi tarafından öğrenci kaydının yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 2017 doğumlu, doğuştan işitme kaybı bulunan ve biyonik kulak kullanan çocuğunun ... İlkokuluna (Okul) kaydının kesinleştirilmesi için Müdür Yardımcısı C. K. tarafından 21/8/2023 tarihinde arandığını ve kendisinden adres bilgisi ile çocuğunun kimlik numarasının gönderilmesinin istendiğini,

b. İlgili bilgi ve belgeleri gönderdikten sonra C. K. tarafından tekrar arandığını, bu konuşmada kendisine karşı yüksek sesle ve azarlayıcı bir tonda tahkir edici ifadeler kullanıldığını, konuşma sonrasında ise aynı tonda mesajlar gönderildiğini,

c. Yaşanan olayın ardından 21/8/2023 tarihinde Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğünde idari yönden şikayetçi olduğunu; 22/8/2023 tarihinde ise Mersin Cumhuriyet Başsavcılığında suç duyurusunda bulunduğunu,

ç. Adli ve idari makamlara başvurmasının ardından Okul yönetimi tarafından çocuğunun Okula kaydının yapıldığını ancak yaşanan olayların huzursuzluğu artıracağı düşüncesiyle çocuğunun kaydını ... İlkokuluna taşıdığını,

d. Yasal mevzuata göre Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) ve Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) raporu ile adrese bakılmaksızın istedikleri okula kayıt yaptırabilecekken Okul yönetiminin adres konusunda zorluk çıkardığını ve mağduriyetlerine sebep olduğunu,

e. 21/8/2023 tarihinde Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğünde yapmış olduğu şikayetine ilişkin dosyanın iddiaları destekleyecek bilgi, belge ve tanık ifadesi olmadığı gerekçesiyle işlemden kaldırıldığını; adli sürecin ise devam ettiğini,

f. İşitme engelli çocuğunun eğitim hakkından yararlanmasının engellendiğini ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırı olduğunu iddia etmiştir.

3. Muhatap Erdemli Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (... İlkokulu)'ndan alınan yazılı görüşte özetle:

a. ... İlkokulu ve Ortaokulunun aynı binada hizmet verdiğini ve Okul Müdürlüğünün A. T., ilkokul iş ve işlemlerinin Müdür Yardımcısı M. K., ortaokul iş ve işlemlerinin ise Müdür Yardımcısı C. K. tarafından yürütüldüğü,

b. Başvuranın çocuğunun öğrenci kaydını yaptırmak amacıyla Okula geldiği ve ... mahallesinde ikamet ettiği ancak buradaki okulun mevcudunun çok yüksek olması sebebiyle bu Okulu tercih etmediği,

c. Kendisine öğrenci nakil ve kayıtları hususundaki düzenlemelerin anlatıldığı ve kayıt yapılabilmesi için öğrenci veli ikametgahının okul kayıt sahası içerisinde olması gerektiğinin belirtildiği; bunun üzerine başvuranın birçok hakim/savcı tanıdığı olduğunu ve adres temin etmede sorun yaşamayacağını belirterek Okuldan ayrıldığı,

ç. 8/8/2023 tarihinde başvuranın kayıt için tekrar Okula geldiği ve Ortaokul Müdür Yardımcısı C. K.'den kayıt işleminin yapılmasını talep ettiği ancak C. K.'nin İlkokul kayıt işlemlerinden sorumlu olmadığını beyan ettiği,

d. Başvuranın kayıt işleminin gerçekleştirilmesi karşılığında C. K.'yi tanıdığı bekar hakim/savcılar ile tanıştırabileceğini ifade ettiği, öte yandan birçok kurum ve kuruluştan yetkili kişilerce Okulu aratarak baskı kurmaya çalıştığı,

e. Yapılan muhtarlık incelemesinde başvuranın kendilerine gönderilen yerleşim yerinde ikamet etmediğinin tespit edildiği ve bu durumun tutanak altına alındığı,

f. Başvuranın, çocuğunun Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nu (ÇÖZGER) Okula ibraz etmemesi sebebiyle öğrenci kaydının yapılamadığı ve Erdemli Kaymakamlığı tarafından yapılan 25/9/2023 tarihli ve ... sayılı inceleme raporunda başvuranın iddialarının sübuta ermediğine karar verildiği,

g. Başvuranın iddialarının gerçek dışı ve kötü niyetli olduğu ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Çocuğunun okul kaydının Merkezi Nüfus İdaresi Sistemi (MERNİS) - Ulusal Adres Veritabanı bilgileri kapsamında otomatik olarak ... İlkokuluna yapıldığı,

b. Çocuğunun engellilik durumu ve Okulun fiziki şartları nedeniyle 16/8/2023 tarihinde nakil dilekçesini, ÇÖZGER, özel eğitim değerlendirme kurul raporu, yerleşim yeri belgesi, kimlik kartı fotokopisi ve fotoğraf ile birlikte muhatap Okula ibraz ederek nakil başvurusunda bulunduğu, dolayısıyla muhatabın, çocuğunun engellilik durumundan haberdar olduğu,

c. Muhatabın yazılı görüşünde ifade ettiği iddiaların soyut nitelikte olduğu ve delillerle desteklenmediği,

ç. Şikayet konusu olay hakkındaki idari soruşturmanın muhatabın bağlı olduğu kurum içerisinde ve lehine olan deliller değerlendirilmeden sonuçlandırıldığı,

d. Söz konusu dilekçe ekinde yer alan belgelerin e-Devlet çıktılarının ... İlkokuluna ibraz edilmek üzere alındığı,

e. Yaşamış oldukları sorunun çözümü amacıyla Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) de başvuruda bulunduğu,

f. Muhatabın iddialarının aksine hakim/savcılardan oluşan bir çevresinin olmadığı ve Müdür Yardımcısı C. K.'ye hakim/savcı tanıdığı olduğundan bahisle evlilik vaadinde bulunmadığı; bu hususta eşi S. Y. ve sınıf öğretmeni L. B. arasında geçen konuşmadan ise haberi olmadığı,

g. Muhatap Okul Müdürü A. T.'nin başka bir okul müdürüne eşini aratarak uzlaşma teklifinde bulunmasının aile mahremiyetlerini ihlâl ederek birlikteliklerini sarstığı ve güvenliğinden endişe duymasına yol açtığı,

ğ. Bu sebeple Erdemli Cumhuriyet Başsavcılığından muhatap için uzaklaştırma talebinde bulunduğu ancak bu talebinin reddedildiği,

h. Çevresinde çok sayıda hakim/savcı olduğu iddia edilen birinin söz konusu talebinin reddedilmesinin çelişki arz ettiği ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... j) Taciz: Psikolojik ve cinsel türleri de dâhil olmak üzere bu Kanunda sayılan temellerden birisine dayanılarak, insan onurunun çiğnenmesi amacını taşıyan veya böyle bir sonucu doğuran yıldırıcı, onur kırıcı, aşağılayıcı veya utandırıcı her türlü davranışı ... ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca doğrudan ayrımcılık, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

10. Kanun'un *''Ayrımcılık yasağının kapsamı''* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür..."

11. Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir ... (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

13. Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

14. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Başvuru hakkı"* başlıklı 30'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiası ile Kuruma başvurma hakkına sahiptir..."

15. Mezkûr Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur."

16. Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

17. Yönetmelik'in *"Gerekçeli kabul edilmezlik"* başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"... (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede

belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

18. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası: *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın muhatap ile söz konusu iddialar hakkında birçok kez iletişime geçtiği ve adli/idari yönden şikayetlerde bulunduğu anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

19. Somut olayda başvuran tarafından öne sürülen tehdit ve hakaret fiillerine ilişkin iddialar, 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde yer alan bir ayrımcılık türü olan taciz kapsamında inceleme konusu yapılarak değerlendirilebilecekse de söz konusu iddialara yönelik olarak Erdemli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2023/... numaralı dosya ile soruşturma yürütüldüğünden söz konusu iddiaların yargı organlarında görülmekte olan bir uyuşmazlığa ilişkin olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda başvurunun, öne sürülen tehdit ve hakaret fiilleri şeklinde vuku bulan iddialarına ilişkin kısmının Yönetmelik'in 67'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca kabul edilmez olduğu kanaatine varılmış olup başvuru, eğitim hakkı bağlamında engellilik nedeniyle öğrenci kaydının yapılmadığı iddiaları bakımından inceleme konusu yapılacaktır.

20. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme'nin 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."* şeklinde tanımlanmıştır. EHİS'in 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından*

eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."

21. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi şu şekildedir: *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."*

22. Eğitim hakkı ise uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmış bir diğer önemli haktır. Uluslararası hukuk kapsamında eğitim hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin (ESKHS) 13'üncü maddesi ve ÇHS'nin 28'inci maddesi ile koruma altına alınmıştır. İHEB'in 26'ncı maddesi şöyledir: *"Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir."* ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar."*

23. ÇHS'nin 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; (...)"* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) Ek 1 Numaralı Protokol'ün 2'nci maddesi de: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."* hükmünü haizdir.

24. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre: *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir ..."*

25. Ulusal hukuk kapsamında eğitim hakkı ise Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 24/6/1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile koruma altına alınmıştır. Mezkûr Kanun'un *"Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri"* konulu ikinci bölümünün *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir: *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."*

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda bir mutabakat bulunduğuna dikkat çekmekte ve AİHS'nin 14'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri sınırlı sayıda olmadığından engellilik temelinde ayrımcılığın ayrıca incelenebileceğini kabul etmektedir (AİHM, *Glor/İsviçre*, B. No: 13444/04, 30/4/2009, para. 53, 80). Ayrıca AİHM, Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemeleri içerdiğini ifade etmektedir (AİHM, Çam/Türkiye, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 65).

27. Ulusal düzeyde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmıştır. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir (AYM, *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67).

28. 5378 sayılı Kanun'da engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı ve ayrımcılıkla mücadelenin engellilere yönelik politikaların temel esası olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Kanun'un 3'üncü maddesinin (d) bendinde engelliliğe dayalı ayrımcılık, EHİS'e benzer şekilde: "*Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya*

bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama" olarak tanımlanmıştır. Kanun'un 4/A maddesinin birinci fıkrasında da doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasak olduğu düzenleme altına alınmıştır.

29. Somut olayda başvuran, işitme engelli oğlu O. Y.'nin 2023-2024 eğitim öğretim yılı döneminde Ulusal Adres Veritabanı verilerine göre ... mahallesinde bulunan ... İlkokuluna otomatik olarak yerleştirildiğini, 26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 12'nci maddesi kapsamında nakil dilekçesini, ÇÖZGER ve Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporu, yerleşim yeri belgesi, kimlik kartı fotokopisi ve fotoğraf ile birlikte 16/8/2023 tarihinde muhatap ... İlkokuluna ibraz ettiğini ancak muhatabın bu durumdan haberdar olmadığını belirttiğini; Müdür Yardımcısı C. K. tarafından kendisine zorluk çıkarıldığını ve öğrenci kaydının yapılmadığını iddia etmiştir.

30. Söz konusu iddialar hakkında Mersin Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Erdemli Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından da soruşturma yapıldığı anlaşılmış olup yürütülen soruşturmalara ilişkin bilgi ve belgelerin Kurumumuza gönderilmesi istenmiştir. Mersin Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yürütülen soruşturma sonucunda düzenlenmiş bulunan 3/11/2023 tarihli ve ... sayılı soruşturma (Soruşturma) raporu, Erdemli Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen 25/9/2023 tarihli ve ... sayılı inceleme raporu ve Erdemli Cumhuriyet Başsavcılığınca yürütülen soruşturmaya ilişkin evraklar Kurumumuza gönderilmiş olup bahse konu belgeler dosya kapsamına dâhil edilmiştir.

31. Bu bakımdan incelenmesi gereken ilk husus, öğrenci kayıt talebinin yöneltildiği görevli ile ilgilidir. Zira muhatap, başvuranın öğrenci kayıt talebinde bulunduğu ve sorun yaşadığını iddia ettiği Müdür Yardımcısı C. K.'nin ... İlkokuluna yapılacak kayıt işlemleri açısından görevsiz olduğunu beyan etmiştir. ... Ortaokulu Müdürlüğü tarafından adı geçene tebliğ edilen 4/8/2023 tarihli ve *"Görevleriniz"* konulu yazının 22'nci maddesi, adı geçenin ortaokul öğrencilerinin kayıt kabul işlemlerini yapmakla görevli olduğunu ve ... İlkokuluna yapılacak kayıt kabul işlemleri yönünden görevsiz olduğunu işaret etmektedir. Her ne kadar adı geçenin, ... İlkokuluna yapılacak kayıt işlemlerinde resmî olarak görevli olmadığı anlaşılmışsa da kendisinin Soruşturma kapsamında alınan ifadesinde de sabit olduğu üzere, ... İlkokulu Müdür Yardımcısı M. K. izinde olduğundan dolayı fiili olarak Okul Müdürü A. T.'ye yardımcı olduğu hususunda duraksama bulunmamaktır. Bu kapsamda muhatabın, ... Ortaokulu Müdür Yardımcısı C. K.'nin şikayete konu işlem bakımından görevsiz olduğu yönündeki savunmasının somut uyuşmazlık yönünden geçerli olmadığı değerlendirilmiştir.

32. Bununla birlikte başvuran, muhatap tarafın iddialarını ispat edemediğini ve somutlaştırmadığını belirtmiştir. Başvuran her ne kadar muhatabın savlarını ispatlayamadığını ifade etmişse de 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi kapsamında ispat

yükünün tersine çevrilebilmesi için öncelikle başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir. Bu bakımdan, ilk olarak başvuranın iddiaları ve bu iddiaların ispatına yönelik olarak dosyaya sunduğu bilgi ve belgelerin ispat yükünü tersine çevirecek nitelikte olup olmadığı yönünden bir değerlendirme yapılacaktır.

33. Başvuran, 16/8/2023 tarihinde nakil dilekçesi, sağlık raporu ve kayıt için gerekli diğer evrakları muhatap Okula ibraz ettiğini beyan etmiştir. Ancak dosya mevcudunda yalnızca başvuran tarafından *"whatsapp"* isimli mesajlaşma uygulaması üzerinden ... Ortaokulu Müdür Yardımcısı C. K.'ye gönderilmiş bulunan ikametgâh belgesi bulunmaktadır. Engelli öğrencilerin Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği kapsamında nakli prosedürünün odağında öğrencinin yerleşim yerinden ziyade engel durumunun belgelendirilmesi yer almakta olup söz konusu prosedürün izahı bakımından ilgili Yönetmelik hükümlerinin incelenmesinde fayda görülmektedir.

34. Mezkûr Yönetmelik'in *"Kayıt zamanı ve kayıt yaşı"* başlıklı 11'inci maddesinin dördüncü fıkrası: "Şehit, harp malûlü ve muharip gazi çocukları ile rehberlik ve araştırma merkezi raporu ile yönlendirilmesi yapılan özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar, yerleşim yeri adresine uyumlu okula kaydedildikten sonra durumlarını belgelendirmeleri şartıyla ulusal adres veri tabanındaki adreslerine bakılmaksızın istedikleri okula nakli yapılır." hükmünü, *"Nakil"* başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrası ise: *"Okul yönetimi, bu Yönetmeliğin 10 uncu ve 11 inci maddelerinin ilgili hükümlerindeki şartları taşıyan öğrencinin naklini, öğrenci velisinin başvurusu üzerine e-Okul sisteminde gerçekleştirir"* hükmünü haizdir. Başka bir ifadeyle, ibraz edilmesi/belgelendirilmesi halinde engellilik durumunu gösterir raporu bulunan bir öğrencinin tercih ettiği bir okula naklinde ikâmetgah şartı aranmayacaktır.

35. Ancak başvuranın, engellilik durumunu gösterir raporu, yerleşim yeri belgesini iletmiş olduğu *"whatsapp"* kanalı ile iletmediği ve söz konusu evrakları muhatap ... İlkokuluna resmî olarak ibraz ettiği beyanını destekleyecek herhangi bir bilgi ve belgeyi (alındı belgesi, dilekçe tarih ve sayısı vb.) dosyaya sunmadığı görülmüştür. Eğitim Müfettişleri tarafından yürütülen Soruşturma'nın *"Bilgi-Belge ve İfadelerin Değerlendirilmesi"* başlıklı 3'üncü bölümünde de başvuranın söz konusu Yönetmelik kapsamında yapılacak nakil prosedüründen haberdar olmadığı değerlendirmesiyle birlikte *"... şikayetçi M. Y.'nin çocuğunun işitme engelli olduğunu beyan etmediği ve raporunu göstermediği anlaşılmaktadır ..."* şeklinde bir çıkarımda bulunulduğu saptanmıştır. Bu doğrultuda, başvuranın dosyaya sunduğu bilgi ve belgelerin ispat yükünü tersine çevirecek nitelikte olmadığı kanaatine varılmıştır.

36. Öte yandan, dosya kapsamında yer alan "Tarihçeli Yerleşim Yeri Bilgileri Raporu" incelendiğinde, başvuranın adresini 2/2/2018 tarihinden itibaren ikamet ettiği ... mahallesinden 17/8/2023 tarihinde muhatap Okulun bulunduğu ... mahallesine taşıdığı, yaklaşık bir ay sonra 14/9/2023 tarihinde tekrar bir önceki yerleşim yeri olan ... mahallesine dönüş yaptığı tespit edilmiştir. Muhatap, başvuranın bahsi geçen adres değişikliklerini

öğrenci kaydı için gerçeğe aykırı olarak yaptığını ifade etmişse de Mezkûr Yönetmelik'in 11'inci ve 12'nci maddeleri kapsamında yapılan öğrenci nakillerinde adrese bakılmaması, bu sebeple somut uyuşmazlığın çözümü açısından bir ehemmiyetinin bulunmaması nedeniyle adresin gerçekliği hususunda bir değerlendirme yapılmayacaktır. Bununla birlikte ilgili Yönetmelik uyarınca yapılacak öğrenci nakillerinde Okul hinterlandı dahilinde ikâmet etme şartı aranmamasına rağmen başvuran tarafından yapılan söz konusu adres değişikliklerinin de Eğitim Müfettişlerince yapılan çıkarımı destekler nitelikte olduğu kanaatine ulaşılmıştır.

37. Diğer taraftan başvuran, başlatmış olduğu adli ve idari süreçlerin ardından nihayetinde çocuğunun Okula kaydının gerçekleştirildiğini ancak süreç içerisinde muhatabın, öğretmen olan eşi S. Y. vasıtasıyla uzlaşma teklifinde bulunmasının aile mahremiyetlerini ihlal ederek birlikteliklerini sarstığını iddia etmiş, bu sebeplerle muhatap tarafın kendisine ve ailesine verebileceği zararları düşünerek 28/8/2023 tarihinde tekrar … İlkokuluna nakil talebinde bulunduğunu ve bu talebinin kabul edildiğini ifade etmiştir.

38. Muhatap Okul Müdürü A. T. ise Erdemli Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce yürütülen inceleme kapsamında alınan ifadesinde, kaydı yapılmak istenen öğrencinin işitme engelli olduğunu Erdemli İlçe Milli Eğitim Müdürü Y. A.'dan öğrendiğini ve ÇÖZGER'in ibraz edilmesi halinde öğrenci kaydının adres taşınmasına gerek kalmadan yapılacağının başvurana bildirildiğini fakat başvuran tarafından öğrenci kaydı için herhangi bir müracaatta bulunulmadığını beyan etmiştir.

39. Bu kapsamda başvuran, her ne kadar muhatap tarafın kendilerine zarar vereceğinden bahisle çocuğunun kaydını Okuldan aldırdığını ve muhatabın uzlaşma talebinin aile mahremiyetlerini ihlal ettiğini iddia etse de bu iddialarını somutlaştıracak herhangi bir belgeyi dosyaya sunmadığı görülmüştür. Erdemli Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından düzenlenen 25/9/2023 tarihli ve … sayılı inceleme raporunda da söz konusu iddiaların sübuta ermediği değerlendirmesinde bulunulduğu anlaşılmaktadır.

40. Sonuç itibarıyla, somut olaya konu iddiaların gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin veya karine oluşturan olguların varlığı ortaya konulamadığından ispat yükünün başvuran üzerinde olduğu; bu doğrultuda başvuranın iddialarını somutlaştıramadığı; bu kapsamda başvuranın işitme engelli oğlunun eğitim hakkından karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engellilik durumu nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran farklı muamelenin ortaya konulamadığı ve muhatap Okul tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

1. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

2. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

3. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2024/669 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

17.04.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/1077
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	18.7.2024/230
Karar Numarası	:	2024/669
Başvuran	:	A. M.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın kızının Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanılı olması nedeniyle Antalya Büyükşehir Belediyesi Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine kaydının yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 25/12/2017 doğumlu ikiz kız çocuklarından İ. M.'nin OSB tanılı olduğunu, Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nun (ÇÖZGER) bulunduğunu ve Alanya Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından "kaynaştırma öğrencisi" olarak değerlendirildiğini,

b. İkamet etmekte olduğu Antalya ili Gazipaşa ilçesinde Antalya Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak açılan Antalya Büyükşehir Belediyesi Atatürk, Sanat, Eğitim Merkezinde (ATASEM) faaliyet gösteren kreşe çocuklarını kaydettirmek için 31/3/2023 tarihinde gittiğini,

c. Görüştüğü personel tarafından özel çocuklarla ilgili kurumların sınırlamalarının olabileceğinin ve durumu Müdürle görüşüp kendisine geri dönüş yapacaklarının söylendiğini,

ç. Kendisine herhangi bir dönüş yapılmaması üzerine 10/4/2023 tarihinde Kuruma tekrar giderek başvurunun neticesini sorduğunu ve kızı İ. M.'yi kreşe almayacaklarını öğrendiğini,

d. Bunun üzerine 11/4/2023 tarihinde Antalya Büyükşehir Belediyesine ait internet sitesinde yer alan şikayet formunu doldurarak şikayette bulunduğunu,

e. 12/4/2023 tarihinde *"Sayın A. M., başvurunuz Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığımızca incelenmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisi kararıyla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik 12 (1-a) maddesinde özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocukların kayıtlarının alınamayacağı hükmü düzenlenmiştir. İlgili mevzuat uyarınca otizmli olan kaynaştırma öğrencisi olan çocuğunuzun kaydı kreş ve gündüz bakımevlerine alınmamaktadır. Belediyemize bağlı hizmet veren Özal Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinden hizmet alabilirsiniz..."* şeklinde cevap verildiğini,

f. Bu uygulama nedeniyle engelli bireylere karşı ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir.

3. Muhatap Antalya Büyükşehir Belediye Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvurana ait başvurunun Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Çocuk ve Gençlik Hizmetleri Şube Müdürlüğünce incelendiği, başvuranın Antalya Büyükşehir Belediyesi İletişim Merkezi (ABİM) sistemi üzerinden 11/4/2023 tarihli ve ... sayılı kayıt oluşturduğu, Çocuk ve Gençlik Şube Müdürlüğü tarafından başvurunun ABİM üzerinden cevaplandığının tespit edildiği,

b. Başvuruda başvuranın velisi olduğu İ. M.'nin OSB tanılı olduğu ve Alanya RAM tarafından "kaynaştırma öğrencisi" olarak değerlendirildiği belirtilerek Antalya Büyükşehir Belediyesi Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine kayıt yaptırmak istediğinin anlaşıldığı,

c. ABİM sistemi kanalıyla başvurana verilen cevapta da belirtildiği üzere Belediyeye bağlı kreş ve gündüz bakımevlerinin Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisi kararıyla kabul edilen "Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik" uyarınca açılmakta ve hizmet vermekte olduğu,

ç. Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde "Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz." hükmünün bulunduğu,

d. Kurumda ilgili Yönetmelik maddesi nedeniyle kaynaştırma eğitimine yönelik alt yapı ve personel kaynağının bulunmadığı,

e. Kaynaştırma eğitiminin özel tedbir ve alt yapı gerektirdiği, bu duruma ilişkin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı hizmet veren kurumların bulunduğu,

f. Başvurana Belediyeye bağlı hizmet veren Özel Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinde hizmet alabileceğinin bildirildiği belirtilmiştir.

4. Başvurandan alınan yazılı görüşte özetle başvuran:

a. Antalya Büyükşehir Belediyesinin kızına yönelik yapmış olduğu engellilik temeline dayalı ayrımcılığa meşruiyet kaynağı olarak gösterdiği 14/7/2020 tarihli ve 350 sayılı Antalya Büyükşehir Belediye Meclis Kararı ile kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin

birinci fıkrasının (a) bendinin yazım üslubunun dahi engelli bireyleri ve onların ailelerini rencide edici nitelikte olduğunu,

b. Kaynaştırma eğitiminin özel eğitime ihtiyaç duyan çocuğun normal gelişim gösteren akranları ile birlikte aynı ortamda ve aynı şartlarda eğitim alabilmesini sağlayan bir uygulama olduğunu, muhatap Kurumun kaynaştırma eğitimine ilişkin özel tedbir ve alt yapı gerekliliğini öne sürerek özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklara eğitim verme yükümlülüğünden kurtulduğunu, özel tedbir ve alt yapı eksikliğinin bir mazeret olamayacağını,

c. OSB'nin yaygın gelişimsel bozukluklar içinde yer alan nörogelişimsel bir bozukluk olduğunu, görülme sıklığının son yıllarda arttığını, bu rahatsızlığın tıbbi bir tedavisinin bulunmadığını ancak bireyin hayatına olumlu katkı sağlayacak tek durumun küçük yaşta başlayan yoğun özel eğitim ve sosyalleşme olduğunu, bu bakımdan OSB tanısı almış çocuğun aldığı özel eğitim ve karma eğitimin medikal tedavide kullanılan ilacın gösterdiği fonksiyon ile aynı olduğunu,

ç. Kabul edilmediği kreşin aylık ücretinin kamu görevlileri için aylık 800 TL, diğer kişiler için 1200 TL olduğunu ve kızının halihazırda devam ettiği kreşin aylık ücretinin ise 3000 TL olduğunu belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz."

6. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şu şekildedir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

7. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentlerine göre: "*Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan*

ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi" ifade etmektedir.

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali halinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre: *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine*

incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

13. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesinin birinci fıkrasına göre:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

14. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"İhlal kararı"* başlıklı 69'uncu maddesinde; *"İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ihlal kararı verilir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ederler. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi halinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hallerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuranın dilekçesinden, başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu, bu iddia ile ilgili muhatap Kuruma 11/4/2023 tarihinde başvuru yaptığı ve başvurusunun reddedildiği anlaşılmıştır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) *"Ayrımcılık yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* ve Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı" başlıklı 2'nci maddesine göre: "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."*

17. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve*

temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı" içermektedir.

18. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre;

"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

(a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi;

(b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

(c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması.

2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar:

(a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

(b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir;

(c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

(d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

(e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır.

(...)"

19. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

20. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum 5 Engelliler, para. 35).

21. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü ve 15'inci maddelerinde de EHİS'le paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş, hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. 5378 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* 3'üncü maddesinin (a) ve (d) bentlerine göre: *"Doğrudan ayrımcılık: Engelliliğe dayalı ayrımcılık temeline dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Engelliliğe dayalı ayrımcılık: Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* ifade etmektedir.

22. 5378 sayılı Kanun'un *"Topluma dâhil olma"* başlıklı 4/B maddesine göre:

"Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir.

Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar.

Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır."

23. Somut olayda başvuran, 25/12/2017 doğumlu ikiz kız çocuklarından İ. M.'nin OSB tanılı olduğunu, Antalya ili Gazipaşa ilçesinde Antalya Büyükşehir Belediyesine bağlı olarak açılan ATASEM'de faaliyet gösteren kreşe çocuklarını kaydettirmek için 31/3/2023 tarihinde başvuru yaptığını, görüştüğü personel tarafından özel çocuklarla ilgili kurumların sınırlamalarının olabileceğinin ve durumu Müdürle görüşüp kendisine geri dönüş yapacaklarının söylendiğini, kendisine herhangi bir dönüş yapılmaması üzerine 10/4/2023 tarihinde Kuruma tekrar giderek başvurunun neticesini sorduğunu ve kızı İ.

M.'nin kreşe alınmayacağını öğrendiğini, bunun üzerine 11/4/2023 tarihinde Antalya Büyükşehir Belediyesine ait internet sitesinde yer alan şikâyet formunu doldurarak şikâyette bulunduğunu, 12/4/2023 tarihinde şikâyeti hakkında; Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisi kararıyla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocukların kayıtlarının alınamayacağı hükmü nedeniyle kızının kaydının alınamayacağı şeklinde cevap verildiğini ve bu uygulama nedeniyle engelli bireylere karşı ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmiştir. Muhatap Kurum ise yazılı görüşünde; Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararı'yla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde *"Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz."* hükmünün bulunduğunu, bu hüküm nedeniyle kaynaştırma eğitimine yönelik alt yapı ve personel kaynağının bulunmadığını ve başvurana Belediyeye bağlı hizmet veren Özel Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinde hizmet alabileceğinin bildirildiğini ifade etmiştir.

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse ya da meşru bir amaç izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık*, B. No: 9214/80, 28/5/1985, para. 72).

25. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hallerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, ***Burcu Reis***, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

26. OSB, yaşamın ilk yıllarında görülmeye başlayan, sosyal ve iletişimsel alanda belirgin yetersizlikler, sınırlı, tekrarlayıcı hareketler ve ilgi alanları ile karakterize, nörogelişimsel bir farklılıktır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030, s. 11). "Yaygın gelişimsel bozukluk" olarak da adlandırılan OSB, ileri düzeyde ve karmaşık bir yetersizlik olarak ifade edilmektedir. OSB,

"Bebeklikten itibaren karşısındakinin gözüne bakmada, ortak dikkat ve işaret etme davranışlarındaki yetersizlik ve isteksizlikle kendini belli eden; üç yaşından önce ortaya çıkan; ciddi sosyal etkileşim ve iletişim bozukluğunun yanında sosyal davranış, dil, algısal fonksiyonlar, tekrarlayan davranışlar ve ilgilerle kendini gösteren; yaşam boyu süren; belirtilerin görünümünde ve şiddetinde bireyden bireye farklılık gösteren; hafiften ağıra kadar değişen çeşitli özellikleri olan gelişimsel nörobiyolojik bir bozukluk" olarak tanımlanmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Otizm Spektrum Bozuklukları Aile Bilgilendirme Rehberi, 2016, s. 9).

27. Başvuranın Kurumumuza sunduğu raporlar incelendiğinde; İ. M. hakkında düzenlenen ilk ÇÖZGER'de Rapor tarihinin 14/7/2020 ile geçerlilik süresinin iki yıl olduğu, *"Bulgular, Tetkikler, İşlevler, Etkinlikler ve Yaşama Katılımdaki Kısıtlılıklar"* kısmında *"Otizm Spektrum Bozukluğu"*nun belirtildiği ve özel gereksinim düzeyi olarak "Özel koşul gereksinimi vardır (ÖKGV)" ifadesinin yer aldığı anlaşılmıştır. Sunulan ikinci ÇÖZGER'de Rapor tarihinin 30/6/2022 ve geçerlilik süresinin iki yıl olduğu; *"Özel Gereksinim Alanları" kısmında İ. M. hakkında "İletişim ve toplumsal katılımı kısıtlı, dil becerileri geride, kısıtlı yineleyici davranış ve hareketleri mevcut."* şeklinde belirtilerek Çocuk ve Genç Psikiyatrisi Alanında "özel koşul gereksinimi vardır (ÖKGV)" olarak ve *"İşlevsel değerlendirmede alıcı ve anlatım dili gelişimi -1,5 sd ile -3 sd arasında" şeklinde belirtilerek Dil- Konuşma-İletişim Gelişim Alanında "özel gereksimi vardır (ÖGV)"* olarak özel gereksinim düzeyinin belirlendiği tespit edilmiştir.

28. İnceleme kapsamında; İ. M. hakkında Alanya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından tutulan Alanya İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurul Tutanağının bulunduğu ve Kurul tarafından "Okul Öncesi Eğitim Tam Zamanlı Kaynaştırma (37-66 ay)" kararının verildiği anlaşılmıştır. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tanımlar ve kısaltmalar"* başlıklı 4'üncü maddesinin (ö) bendine göre: *"Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi"* ifade etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasında; "Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler." şeklinde belirtilmiştir. Yönetmelik'te belirtildiği üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla verilen eğitim uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında verilen eğitimi ifade etmektedir.

29. Bilindiği üzere okul sistemlerinde genellikle engelli bireylere yönelik dışlama, ayrıştırma ve kaynaştırma olmak üzere üç farklı yaklaşımdan biri benimsenmiştir. Dışlama, bir öğrencinin, diğer öğrencilerle eşit koşullarda başka bir eğitim fırsatı sağlanmadan, bir

engelin varlığı temelinde okuldan uzak tutulmasıyla ortaya çıkmaktadır. Bu yaklaşımla, engelli bir öğrencinin yaşı, gelişimi veya engeli temelinde eğitim sistemine katılması engellenmekte ve eğitime erişimi sağlanmaksızın öğrenci, sağlık bakım hizmeti verilen bir ortama yerleştirilmektedir. Ayrıştırma, öğrencinin genellikle özel eğitim okul sistemindeki belirli bir engeline yanıt vermek üzere tasarlanmış bir okula gönderilmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Kaynaştırma ise, engelli bir öğrencinin okulun standart gereksinimlerine uyum sağlayabildiği sürece genel bir okula yerleştirilmesi modelidir. Kaynaştırma modelinde yalnızca öğrencinin belirlenen standartlara uyum sağlama yeteneğini geliştirmeye odaklanılmaktadır [Human Rights Council (HRC), Thematic study on the right of persons with disabilities to education, Report of the Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, A/HRC/25/29, 18/12/2013, para.4)].

30. Bir engelin varlığını temel alarak dışlayan, ayrıştıran ve kaynaştıran eğitim modelleri, aynı ülkede aynı anda uygulanabilmekte ve engellilerin yanı sıra diğer öğrencileri de etkileyebilmektedir. Bu nedenle bireysel farklılıklara bakılmaksızın ayrımcı yaklaşımlara karşı bir yanıt olarak "*herkes için eğitim*" hedefini gerçekleştirmek için kapsayıcı eğitim modeli geliştirilmiştir. 1994 yılında özel eğitim ilkelerini, politikalarını ve yöntemlerini belirlemek üzere uluslararası bir konferansta kabul edilen Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi'nde de ciddi dezavantajları ve engeli bulunan çocuklar da dâhil olmak üzere farklılıkları dışlamadan herkesi kapsayan, öğrenmeyi destekleyen, bireysel ihtiyaçlara cevap veren, tüm çocukları başarılı bir şekilde eğitebilen ve çocuk merkezli bir pedagoji kullanan kapsayıcı eğitim sistemlerinin benimsenmesine vurgu yapılmaktadır (The Salamanca Statement on Principler, Policy and Practice in Special Needs Education, Adopted by the World Conference on Special Needs Education; Access And Quality Salamanca, Spain, 7-10 June 1994, para. 2; A/HRC/25/29, 18/12/2013, para. 5).

31. Kapsayıcı eğitim; tüm çocukların gelişimsel, sosyo-kültürel ve bireysel özellikleri ile gereksinimleri doğrultusunda eğitim almalarını amaçlayan eğitim sürecidir. Kapsayıcı eğitimde tüm çocukların bireysel özellikleri, gereksinimleri, ilgileri ve tercihleri dikkate alınarak eğitim programı, ortamı, uygulamaları ve materyalleri çocuklara uygun hale getirilir. Böylece tüm çocukların nitelikli eğitime erişimi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın önlenmesi hedeflenir. Ülkemizde otizmli öğrenciler kapsayıcı eğitime yasal olarak *"kaynaştırma"* uygulamalarıyla ulaşmaktadırlar. Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve/ya özel; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Bu çerçevede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan II. Ulusal Otizm Eylem Planı'nın 6'ncı hedefinde *"OSB olan bireylerin eşitlik temelinde ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitimin her tür ve kademesinde kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim ortamlarında, ihtiyaç duydukları tüm özel ve destekleyici eğitimleri alabilmelerine yönelik tedbirlerin alınması"* ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar içerisinde *"Eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla*

eğitim uygulamasının yaygınlaştırılması, olumlu tutum ve farkındalık sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması" yer almaktadır (Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030, s. 48).

32. Bu kapsamda muhatap Kurum tarafından ifade edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclis Kararı'yla kabul edilen Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde *"Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz."* hükmünün bulunmasının, bu hüküm nedeniyle kaynaştırma eğitimine yönelik alt yapı ve personel kaynağının Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevinde bulunmamasının ve başvurana Belediyeye bağlı hizmet veren Özel Antalya Büyükşehir Özel Eğitim Okulu ve Rehabilitasyon Merkezinde hizmet alabileceğinin bildirilmesinin makul sebep oluşturup oluşturamayacağının değerlendirilmesi gerekmektedir. Kurumumuzca yapılan incelemede; Antalya Büyükşehir Belediyesi Meclisinin 14/7/2020 tarihli ve 350 sayılı toplantısında alınan karar ile Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in kabul edildiği ve Yönetmelik'in *"Kabul"* başlıklı 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde *"Bulaşıcı hastalığı (hastalık süresince), ağır ruhsal, zihinsel ve bedensel sakatlıkları olan çocuklar alınmaz. Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz."* hükmünün yer aldığı anlaşılmıştır. 6701 sayılı Kanun kapsamında kişilerin engelliliği nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele engelliliğe dayalı doğrudan ayrımcılık olarak kabul edilmektedir. Norm düzeyinde gerçekleşen doğrudan ayrımcılık ise, hukuki bir düzenleme ile bir grubun doğrudan kapsama alınmaması ya da açıkça kapsam dışı bırakılmasıdır. Bu kapsamda muhatap Kurum tarafından çıkarılan Yönetmelik ile engelli çocukların açıkça Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine alınmayacağı düzenlemesinin norm düzeyinde doğrudan ayrımcılık oluşturduğu kanaatine varılmış ve Muhatap Kurumun doğrudan ayrımcılık oluşturan bir hükme dayanarak kaynaştırma eğitimine yönelik alt yapı ve personel kaynağını bulundurmadığı gerekçesinin de makul olmadığı değerlendirilmiştir. Nitekim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde de kapsayıcı eğitimde, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlamasının amaç olduğu belirtilmiştir.

33. 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu, bu yaklaşımın benimsenmesinin engellilerin toplumsal yaşamdan dışlanmasının önüne geçilmesi ve engelli olan/olmayan çocukların birbirlerinin farklılıklarına saygı göstererek bir arada yaşama anlayışlarının da geliştirilmesi açısından önemli olduğu belirtilmiş ve *"Çocukların bireysel farklılıklara ve gereksinimlere sahip oldukları, ancak bu durumun onların bir arada eğitim görmesinin önünde bir engel olmadığı düşüncesinden yola çıkarak, tüm eğitim ortamlarında engelliler dâhil tüm bireylerin gereksinimlerine cevap verecek*

biçimde gerekli fiziksel program ve eğitim öğretim yöntemleri ile makul uyumlaştırmalar dâhil ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Bu noktada, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlaması temel yaklaşım olmalıdır." ifadelerine yer verilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, s. 56).

34. Tüm bu tespitler ışığında; başvuranın kızının OSB tanılı olması nedeniyle Antalya Büyükşehir Belediyesi Gazipaşa Kreş ve Gündüz Bakımevine kaydının yapılmamasının gerekçesini oluşturan Antalya Büyükşehir Belediyesi Kreş ve Gündüz Bakımevleri Kuruluş ve İşleyişleri Hakkında Yönetmelik'in 12'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde *"Özel eğitim ve kaynaştırma eğitimine ihtiyaç duyan çocuklar alınmaz."* hükmünün doğrudan ayrımcılık oluşturduğu, bu hükme dayanarak kaynaştırma eğitimine yönelik alt yapı ve personel kaynağının bulundurulmamasının ulusal ve uluslararası mevzuata uygun olmadığı, eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu ve bu nedenle muhatap Kurum tarafından 6701 sayılı Kanun çerçevesinde engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

35. İhlalin etki ve sonucunun ağırlığı ile ihlal iddiasına muhatap Belediyenin ekonomik durumu ve güçlü hukuki konumda bulunması göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Belediyeye üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

B. Muhatap hakkında 141.934 TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan	Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre
KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2024/671 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

17.04.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/2823
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	18.7.2024/230
Karar Numarası	:	2024/671
Başvuran	:	I. E.
Başvuran Vekili	:	Av. Arb. B. A. M.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1) Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2) Keçiören Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan başvuranın öğrenim gördüğü okulda akran zorbalığına maruz kalmasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili başvuru dilekçesinde özetle:

a. .../.../2009 doğumlu başvuranın 2023/... karar sayılı Ankara Valiliği Keçiören Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) Müdürlüğünden alınmış, 22/6/2023 ile 3/7/2024 tarihleri arasında geçerliliğe sahip Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu'na sahip olduğunu,

b. Özel öğrenme güçlüğü (disleksi) tanısıyla özel gereksinimli tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme eğitim uygulamaları yoluyla eğitime tabi bir öğrenci olarak Ankara ili Keçiören ilçesinde bulunan ... Ortaokulunda 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı'ndayken yedinci sınıfta eğitim gördüğünü, bu süreçte ayrıca devlet destekli olarak ayda sekiz saat Ankara Çankaya ... Merkezinde eğitim aldığını,

c. Disleksinin hayat boyu süren iyileşmesi mümkün olmayan nörogelişimsel bir bozukluk olduğunu, zorunlu eğitim çağında olan çocuklar için fırsat eşitliği ve kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları kapsamında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) uygulamasının yapıldığını,

ç. Türkiye'nin de taraf olduğu uluslararası anlaşmalar ve kuruluşların amaçları ve hedefleri arasında eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasının da bulunduğunu, Türkiye'deki her bir öğrencinin hangi okulda olursa olsun nitelikli bir eğitim almasının şartlarını

oluşturmak için öğretmenlerin ve yöneticilerin niteliğini artırmak, erişimde fırsat eşitliğini sağlamak, iller ve okullar arasındaki beşeri ve fiziksel altyapı farklarını azaltmak, eğitimde sosyal adaleti gerçekleştirecek politikalar izlemek gerektiğini,

d. Mağdur küçüğün akran zorbalığı, öğretmen zorbalığı ile okul aile birliği başkanı tarafından maruz kalınan zorbalık, tehdit, alıkoyma, hürriyetten yoksun bırakma, cebir yoluyla alıkoyma ve hakaret suçlarına maruz kalındığını,

e. … Ortaokulu Okul Aile Birliği Başkanı Ş. K.'nin oğlu Y. K. ile mağdurun aynı sınıfta okuduklarını, Y. K.'nin başvuranla özel gereksinimi dolayısıyla sürekli alay ettiğini, başvuranı sınıf içinde küçük düşürdüğünü, okul idarecisi ve öğretmenlerin bu duruma müdahale etmediğini, önleyici tedbir kararı alınmadığı gibi başvuranın ailesinin de bilgilendirilmediğini,

f. Rehberlik öğretmeninin Y. K. ile görüştüğünü ve sözlü uyarıda bulunduğunu, ancak bunun üzerine Y. K.'nin başvuran çocuğa daha fazla baskı yapmaya ve fiziksel saldırıda bulunmaya başladığını, başvuranın tüm bunlara dayanamayıp içinde bulunduğu hezeyan altında telefon mesajlaşmaları sırasında *"Seni öldürürüm."* gibi bir mesaj yazdığını, bu mesaj üzerine Y. K.'nin başvuranı sürekli tehdit etmeye ve korkutmaya başladığını, rehberlik öğretmeninin bu durumdan haberdar olmasına rağmen duruma müdahale etmediğini, rehberlik servisinin yasal olarak ağır kusuru bulunduğunu,

g. Adına başvuru yapılan küçük ve Y. K. arasında geçen bir konuşma sonunda Y. K.'nin onu annesine söyleyeceğini ve kendisini okuldan atacaklarını söylediğini,

ğ. 18/3/2022 Cuma günü Çanakkale Şehitlerini Anma Töreni kapsamında İstiklal Marşı töreni sırasında tüm öğrenciler okul bahçesine çıkartılırken Ş. K.'nin başvuran çocuğu odasına çağırttığını, odada okul aile birliği başkanı ve yardımcısı R. Hanım (nüfusta kayıtlı ismi K. Ş.) ile başvuran çocuğun yalnız kaldığını, başvuran çocuğun cebren, kasten ayrımcılığa maruz bırakıldığını ve törene gönderilmediğini, tören boyunca çocuğun aile birliği odasında cebren alıkonulduğunu, yasalara aykırı olarak okul aile birliği başkanına özel eğitime muhtaç bir çocukla sınır aşımı kapsamında görüşmesine ve bu eylemleri okul içinde yapmasına izin verildiğini, başvuran çocuğa aleni bir şekilde engellilik temelinde ayrımcılık yapıldığını, başvuranın anne ve babasının olayı savcılığa taşıdığını, okulun başvuranın velilerini okula davet edip durum hakkında bilgilendirme yapmadığını,

h. Başvuranın kendisine yapılan tehditler karşısında ne yapacağını bilemeyip içine kapandığını, psikolojisinin bozulduğunu, başvuran çocuğun bu durumu rehberlik öğretmeni T. Hanım'a anlattığını, rehber öğretmeninin Y. K.'yi çağırarak görüşme yaptığını, daha sonra başvuranın annesini arayarak iki çocuk arasındaki anlaşmazlıktan söz edip onları barıştırdığını anlattığını, çocuğun maruz kaldıklarını anlatmayarak eksik ve hatalı bir davranış sergilediğini,

ı. Akran zorbalığının disiplin suçları arasında sayılmasına rağmen bu konuda hiçbir yönetmelik maddesinin uygulanmadığını, yasa gereği tutulması gereken tutanakların

tutulmadığını ve ailelerin okula davet edilmediğini, hukuka aykırı şekilde olayın üzerinin kapatıldığını,

i. Ankara 37. Asliye Ceza Mahkemesinin 2022/... E. sayılı dosyası üzerinden okul aile birliği başkanı, başkan yardımcısı ve rehber öğretmen açısından beraat kararı verildiğini, henüz kesinleşmemiş olan bu dosyada Ağır Ceza Mahkemesine itiraz yoluna gidildiğini,

j. Özel eğitime muhtaç/özel gereksinimli çocukların haklarının ve özel eğitim hukukunun bilinmediğini, mahkemece çocuğun ifadesinin pedagog olmadan alındığını, çocuğun disleksisinden dolayı sorulara cevap veremediğini, olayların değerlendirilmesi ve soruşturma başlatılması talep edilmesine rağmen okulun kayıtsız kaldığını iddia etmekte; ayrımcılık eylemlerinin mevzuat kapsamında cezalandırılmasını, ilgililer hakkında soruşturma açılmasını, çocuğun maruz kaldığı akran zorbalığı için gereken tüm önlemlerin alınmasını talep etmektedir.

3. Başvuran vekilinin dilekçesinde belirttiği hususlara istinaden; Keçiören ... Mahallesi ... Ortaokulu idarecileri başta olmak üzere 7/... sınıf öğretmeninin, mezkûr okulda özel eğitim öğretmeni ve/ya psikolojik danışman olarak görev yapan rehber öğretmeninin, başvuruya konu teşkil eden söz konusu olayı aydınlatabilecek bilgi ve belgeye sahip olan diğer tüm görevlilerinin, Okul Aile Birliği Başkanı Ş. K.'nin yaşanan olaylara ilişkin ayrıntılı görüşlerinin alınması ve tutanak altına alınan bu görüşlerinin birer suretlerinin, disleksi tanısı konan mağdur küçüğün engelli raporunun bir suretinin, başvuru konusu olaya taraf kişiler hakkında yürütülen bir disiplin soruşturması olup olmadığına dair bilgilendirme ile birlikte, var ise açılan tüm soruşturma dosyalarının birer sureti dâhil olmak üzere başvuru dilekçesinde ayrıntılarına yer verilen iddialar hakkındaki her türlü bilgi, belge ve yazılı görüşün sunulması talep edilmiştir.

4. Muhatap Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gelen 18/1/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda; şikayet konusu olan ortaokulda engelli bir öğrencinin akran zorbalığına maruz kaldığı şeklindeki iddialara istinaden ... İlkokulu Müdürü R. A.'nın muhakkik olarak görevlendirildiği, inceleme-soruşturma aşaması tamamlandıktan sonra Kurumumuza bilgi verileceği ifade edilmiştir.

5. Akabinde, muhatap Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gelen 27/2/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda aynı konu ile ilgili Eğitim Müfettişleri tarafından soruşturma yapıldığı, bu nedenle dosyaların birleştirildiği ve birlikte değerlendirilmek üzere Eğitim Müfettişleri Başkanlığına gönderildiği, Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişlerince yürütülen soruşturmanın ise devam ettiği belirtilmiştir.

6. Muhatap Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünden gelen resmi yazıda Eğitim Müfettişleri Başkanlığı tarafından düzenlenen 27/2/2024 tarih ve ... sayılı inceleme soruşturma raporu Kurumumuzla paylaşılmıştır.

7. Söz konusu raporda:

a. Keçiören ... Ortaokulunda yapılan incelemenin 2/1/2024-27/2/2024 tarihleri arasında tamamlandığı,

b. Yapılan incelemede şikayet dilekçesini veren Av. Arb. B. A. M.'nin ifadesine başvurulduğu, daha sonra Keçiören ... Ortaokuluna gidilerek I. E.'ye ait 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı BEP dosyasının, okul Rehber Öğretmeni T. Ö. A.'nın öğrenciler ile yapmış olduğu görüşmelere ilişkin görüşme formlarının, okul aile birliği karar defterinin, sınıf listesinin ve yoklama fişlerinin incelendiği, bununla birlikte rehber öğretmeninin, mevcut okul müdürünün ve Ankara'ya ifade vermek için çağırılan okulun eski Müdür Yardımcısı A. Ö.'nün ifadelerine başvurularak konunun araştırıldığı,

c. Adına başvuru yapılan I. E.'ye okul müdürlüğü tarafından 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı için BEP dosyası hazırlandığı, anne-baba ile okulun Rehber Öğretmeni T. Ö. A. ve diğer öğretmenlerin katılımı ile 7/10/2021, 2/11/2021 ve 16/3/2022 tarihlerinde BEP toplantılarının yapıldığı,

ç. Okul Rehber Öğretmeni T. Ö. A.'nın; öğrenciler I. E. ve Y. K. ile 21/3/2022 tarihinde bireysel ve grup olarak dört görüşme, 22/3/2022 ve 25/3/2022 tarihlerinde birer görüşme yaparak yaşanan olaya ilişkin rapor hazırladığı,

d. Okul aile birliği karar defterinin 4/12/2023 tarihli ve ... nolu Kararı'nın yer aldığı sayfanın onaylı fotokopisine göre şikayet edilen Okul Aile Birliği Başkanı Ş. K. ile Yardımcısı olarak iddiada yer alan R. Hanım'ın okul aile birliği yönetiminde görevlerinin bulunmadığı,

e. 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı 7/... sınıf listesi ve 18/3/2022 tarihli sınıf defterinde yer alan yoklama fişinin fotokopisine göre öğrenci I. E.'nin gün içinde derslere devam ettiği,

f. Başvuran vekili tarafından hem şikayet edilip hem de şahit gösterilen, okulun eski müdür yardımcısı A. Ö.'nün il dışına tayin olduğu ve 4/9/2023 tarihinde okuldaki görevinden ayrıldığı belirtilmiştir.

g. İfadesi alınan başvuran vekili B. A. M. tarafından I. E.'nin akran ve öğretmen zorbalığına maruz kaldığı, Okul Aile Birliği Başkanı tarafından zorbalık, tehdit, alıkoyma ve hakarete maruz kaldığı, özel gereksinimli eğitim ihtiyacı bulunan çocuğun eğitiminde gereken özen gösterilmediği için öğrencinin okulda ayrımcılığa maruz kaldığı iddialarının yinelendiği,

h. Okul Rehber Öğretmeni T. Ö. A. tarafından öğrenciler ile görüşme yapılarak çocukların birbirinden özür dileyerek iletişim halinde kalmalarının sağlandığı, öğrenciler arasında yaşanan olaylara ailelerin dahil olması ile konunun büyüyerek bu noktalara geldiği, ailelerin önceden komşu oldukları vs. gibi durumlardan dolayı birbirleri ile rekabetlerinin olabileceğini düşündüğü, öğretmen zorbalığına ve ayrımcılığa maruz kalındığı iddialarını reddettiği, mesleki etik çerçevesinde görevini yerine getirdiği, I. E.'nin 7. sınıfı bitirdikten sonra okuldan ayrılarak özel okula geçtiği, adı geçen öğrencinin şuan lise birinci sınıf seviyesinde eğitim aldığı, buna rağmen bu konunun bu denli uzatılmış olmasına anlam veremediği,

ı. Okul Müdürü T. K. tarafından başvuran vekilinin ileri sürdüğü iddialara ilişkin kendisine hiçbir şikayet gelmediği, kendisine öğrenciler, veliler, rehber öğretmen ve diğer öğretmenler ile müdür yardımcıları tarafından aksettirilen bir durum olmadığı, Ş. K. ve R. Hanım'ın süreleri dolduğu için okul aile birliği yönetiminde olmadıkları, 18/3/2022 tarihinde okul aile birliği odasında I. E.'nin zorla alıkonarak iki derse girmesine ve İstiklal Marşı'na çıkmasına engel olunarak küçüğün hürriyetinden yoksun bırakıldığı iddiasının gerçeği yansıtmadığı, adı geçen kişilerle şifahi olarak görüşmeler yaptığı ve olayın şikayetçi velilerin dediği gibi olmadığına kanaat ettikten sonra herhangi bir şey yapmadığı, I. E.'nin özel eğitim değerlendirme kurulu raporu kapsamında akranlarına uygulandığı gibi kendisine de BEP hazırlanarak uygulandığı, özel eğitim hizmeti konusunda ödev ve yükümlülükleri yerine getirmeme gibi bir durumun söz konusu olmadığı, çocukların lise öğrencisi oldukları şu dönemde ortaokuldaki konu için neden ısrarcı olduğunu anlamakta güçlük çektiğini ifade ettiği,

i. 5/2/2017-13/9/2023 tarihleri arasında adı geçen okulda müdür yardımcısı olarak görev yapan ve daha sonra Kırşehir iline tayini çıkan öğretmen A. Ö. tarafından yaşandığı iddia edilen olayların gerçeği yansıtmadığı, 18/3/2022 tarihinde 8/... Sınıfına dersi olduğu, sınıfa giderken okul aile birliği odasının kapısı önünde 7-8 öğrencinin bulunduğunu gördüğü, çocuklara zilin çaldığını hatırlatarak sınıflara yönlendirdiği, içlerinde okul aile birliği odasında iki ders boyunca ve İstiklal Marşı süresince alıkonulduğu iddia edilen I. E.'de herhangi bir ağlama vs. tepkisi bulunmadığını gördüğü, herhangi bir gürültü ve bağırma sesi de duymadığı, bunun haricinde bir şey yaşanmadığından konuyu Okul Müdürü'yle paylaşma gereği hissetmediği şeklinde açıklamalarda bulunduğu görülmüştür.

8. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte:

a. Ankara Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün görevlendirme yazısı neticesinde Eğitim Müfettişi tarafından hazırlanan inceleme raporunda yer alan hususları kabul etmediklerini,

b. Adına başvuru yapılan I. E.'nin engelli sağlık kurulu raporuna sahip, özgül öğrenme güçlüğü tanısı bulunan özel eğitime muhtaç bir çocuk olduğunu, 18 yaşın altında olan ve zorunlu eğitim çağında özel eğitime muhtaç, özel gereksinimli çocuklara RAM raporu düzenlendiğini, adı geçen çocuğun tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi statüsünde okullarda özel eğitim gördüğünü,

c. Adına başvuru yapılan çocuğun okulda gerek arkadaşları gerek öğretmenleri gerekse Okul Aile Birliği Başkanı ve Yardımcısı tarafından zorbalığa maruz kaldığını, maruz kaldığı aleni ayrımcılığın okul ve idareciler tarafından üzerinin kapatıldığını, Eğitim Müfettişleri tarafından yapılan araştırmalarda delil yetersizliğinden sebep dosya kapsamında yapılabilecek herhangi bir işlem olmadığı yönünde karar verildiğini,

ç. Oysa ki ülkemizde sayısız çocuğun okullarda mağduriyetler yaşadığını, MEB müfettişlerinin meslek dayanışması adı altında meslektaşları olan öğretmenleri koruma

eğilimi gösterdiğini, bu durumun kabul edilemez olduğunu, yetersiz yönetmeliklere dayanarak müfettişler tarafından hazırlanan raporlar ile dosyaların kapatıldığını,

d. Okul tarafından hiçbir tutanağın usule, hukuka uygun olarak tutulmadığını, bu tutanaklarda çocuğun velisinin veya kendisinin imzasının bulunmadığını, velinin okula çağrılarak bilgilendirilmemesinin açıkça görevin ihmali olduğunu,

e. Öğrenci Davranışlarını Değerlendirme Kurulunun görevlerini, sorumluluklarını ve işleyiş esaslarını ilgili yönetmeliklerin tespit ettiğini ancak okulun bu mevzuatta yer alan sorumluluğunu yerine getirmediğini, ilgili okuldan kamera kayıtları talep edildiğinde (eğer deliller karaltılmadı ve yok edilmedi ise) yasaya aykırı fiillerin görülebileceğini, çocuğun annesinin defaatle okulla sözlü olarak görüşmüş olmasına rağmen hiçbir sonuç alamadığını,

f. Adı geçen okul idarecileri, öğretmenleri, okul aile birliği başkanı ve yardımcısı iş ve işlemlerine dair olay sonrasını konu alan kayıtlarının ve bildirimlerinin okul tarafından tekrar gözden geçirilmesini, yaşanan olayların tekrar değerlendirilmesini, işbu dosya kapsamında detaylı soruşturulmasını, yaşanan akran zorbalığı olayında disiplin kurulunun işletilmesini, zorba eylemlerde bulunduğu iddia olunan Y. K.'ye davranışına karşılık gelen ödül ve ceza yönetmeliği hükümlerinin uygulanmasını, başvuru dilekçesinde adı geçen kişiler hakkında idari yaptırım uygulanmasını, Okul Aile Birliği Başkanı ve Yardımcısı'nın görevine son verilmesini talep ederek başvuru dilekçesinde ileri sürdüğü iddiaları yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

9. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

10. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

11. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

12. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre; *"Doğrudan ayrımcılık, bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* ve (f) bendine göre; *"engelli, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi"* ifade eder.

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

14. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık türleri şöyledir:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

15. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

16. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"*le görevli olduğu düzenlenmiştir.

17. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

(...)

(4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz.

(...)

İnsan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin resen yapılan incelemeler için ihlal mağdurunun şahsen belirlenebilir olduğu durumlarda kendisinin veya kanuni temsilcisinin açık rızasının alınması şarttır.

Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. (...)"

18. Mezkûr Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

19. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim"* başlıklı 15'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır."

20. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 3'üncü maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"a) 'Özel eğitim gerektiren birey', çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim

yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,

(b) 'Özel eğitim', özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engellilik durumu ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi,

(c) 'Kaynaştırma', özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarını ifade eder."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

21. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmü bulunmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü bulunmaktadır. Başvuranın dilekçesinden ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunulduğu konuya ilişkin başvuranın ebeveynleri tarafından okula defaatle sözlü şekilde başvurulduğunun belirtilmesi ve çocuğun üstün yararı gereği telafisi güç veya imkânsız zararların doğma ihtimali bulunduğu düşünüldüğünden başvurunun bu şart aranmadan kabul edilebileceği değerlendirilmiştir. Bu durum karşısında açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilmezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

22. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* içermektedir.

23. Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2023/109, K. No: 2023/523, 4/7/2023, para. 16].

24. Ayrımcılık yasağı ve bütünleyicisi olan eşitlik ilkesi uluslararası insan hakları hukukunun temel unsurudur ve uluslararası insan hakları belgelerinde de özel olarak düzenlenmektedir. Bu kapsamda AİHS'in 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

25. AİHM kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B. No: 36042/97, 11/9/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 15/2/2006, para. 33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme'de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, *Belçika Dil Davası,* B. No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23/7/1968, para. 10).

26. Eğitim hakkı, uluslararası hukukta ve ulusal mevzuatta güvence altına alınmış evrensel bir haktır ve engelliler de dahil olmak üzere tüm bireyler için geçerlidir. Uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesinde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)'nin 13'üncü maddesinde, BM ÇHS'nin 28'inci maddesinde, AİHS'e Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesinde ve EHİS'in 24'üncü maddesinde ve çeşitli uluslararası belgelerde güvence altına alınan eğitim hakkının kullanımında ayrımcılığın önlenmesine ve evrenselliğin sağlanmasına vurgu yapılmaktadır (TIHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 17).

27. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in *"Eğitim Hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."* İHEB'in 26'ncı maddesine göre *"Herkes eğitim hakkına sahiptir."* ve Beyannamenin 2'nci maddesi uyarınca *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* (TİHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 18). Bununla birlikte EHİS'in *"Eğitim hakkı"* başlıklı 24'üncü maddesinde de engellilerin eğitim hakkı teyit edilerek evrensel eğitim hakkını engelliler için etkili kılmanın yolu olarak kapsayıcı eğitimin önemine dikkat çekilmiştir.

28. Engelli Kişilerin Haklarına Dair Komitenin *"İçermeci Eğitim Hakkı"* üzerine 4 Nolu Genel Yorumu'nun 34'üncü paragrafında *"Sağlanan herhangi bir destek tedbiri*

kapsayıcılık amacına uygun olmalıdır. Buna göre, destek tedbirleri, engelli öğrencilerin ötekileştirilmesinden ziyade, akranları ile birlikte sınıfa ve okul dışı faaliyetlere katılma fırsatlarını arttırmak üzere tasarlanmalıdır." hususu yer almaktadır.

29. Hem EHİS hem de ÇHS'nin önemle vurguladığı hususlardan biri çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesidir. Tüm engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 33).

30. Konuya ilişkin yukarıda özetlenen uluslararası yasal çerçeve, AİHM ve AYM yaklaşımı ile ayrımcılık yasağına ilişkin ulusal mevzuat dikkate alındığında; inceleme konusu somut olayda tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan başvuranın öğrenim gördüğü okulda akran zorbalığına maruz kalmasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunun ileri sürüldüğü, yaşanan birtakım olayların dava konusu olarak yargıya taşındığı anlaşılmıştır.

31. Bu kapsamda Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından 2022/... Esas No, 2022/... sayılı iddianame numarası ile mağdur I. E.'ye yönelik olarak Türk Ceza Kanununda düzenlenen kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve tehdit suçları ile iddianame düzenlendiği, konu hakkında Ankara 37. Asliye Ceza Mahkemesince 2022/... sayılı Esas, 2023/... sayılı Karar ile sanıklar Ş. K. ve K. Ş. hakkında beraat kararı verildiği görülmüş olup taraflar arasında dava konusu edilerek yargıya taşınan anlaşmazlıkların bulunduğu anlaşılmıştır. İlaveten başvuran vekilinin dilekçesinde ileri sürdüğü *"özel eğitime muhtaç/özel gereksinimli çocukların haklarının ve özel eğitim hukukunun bilinmediği, konu mahkemelere intikal ettiğinde dosyaya bakan hakim ve savcılarca sürecin doğru şekilde yürütülmediği, mahkemece çocuğun ifadesinin pedagog olmadan alındığı"* şeklinde adalete erişim sürecinde maruz kalındığı iddia olunan ayrımcılık olgusunun münhasıran incelenmesi gerektiği ve adına başvuru yapılan çocuğun eğitim-öğretim hakkından yararlanmada maruz kaldığı engellilik temelinde ayrımcılık olgusu ile bağlantısı bulunmadığı değerlendirilmiş olup mahkeme tarafından çocuğun ifadesinin pedagog olmadan alındığı hususunun ise gerçeği yansıtmadığı görülmüştür.

32. Kurumumuzun görev alanına giren hususlar açısından inceleme yapıldığında; öncelikle adına başvuru yapılan I. E.'nin Dr. Sami Ulus Kadın Doğum, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınmış 28/9/2018 tarihli ve ... sayılı Engelli Sağlık Kurulu Raporu'nun bulunduğu, söz konusu raporda adına başvuru yapılan çocuk hakkında özgül öğrenme güçlüğü tanısı ile %20 oranında engelin tespit edildiği ve raporun iki yıl geçerlilik süresinin bulunduğu anlaşılmıştır. Bununla birlikte Keçiören RAM'dan alınan 22/6/2023 tarihli ve 2023/... sayılı Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu'nun bulunduğu, rapor alındığı esnada çocuğun Özel ... Ortaokulunda kayıtlı öğrenci olduğu, 22/6/2023 ile 3/7/2024 tarihleri arasında geçerliliğe sahip olan söz konusu raporun ise geçerliliği belirlenen süreler arasında hak ihtiva ettiği anlaşılmıştır.

33. Başvuran vekili tarafından 20/12/2023 tarihinde MEB Teftiş Kurulu Başkanlığına Keçiören ... Ortaokulu hakkında şikayette bulunulduğu anlaşılmış olup; MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından başlatılan inceleme neticesinde başvuran vekilinin ifadesine başvurulduğu, bu kapsamdaki incelemede Özel ... Ortaokulu antetiyle Rehberlik Servisi tarafından talep üzerine 26/12/2023 tarihinde düzenlendiği anlaşılan öğrenci durum belgesine göre; 2022 yılı Kasım ayında 8'inci sınıf öğrencilerine uygulanan "Bana kendini anlat" adlı uygulamada I. E.'nin zaman, kişi ve yer belirtmeksizin yaşamış olduğu olayın rehberlik servisinin dikkatini çekmesi üzerine kendisi ile görüşme yapıldığı ve olaydan kötü etkilendiğine ilişkin bulguların olduğu hususunda bilgi verildiği, buna karşın adı geçen çocuğun şuan itibariyle öğretmen ve arkadaşlarıyla iletişim ve davranışlarında herhangi bir sorun bulunmadığına ilişkin gözlemde bulunulduğu ifade edilmiştir.

34. Başvuran vekili tarafından sunulan dilekçede olayların değerlendirilmesi ve soruşturma başlatılması talep edilmesine rağmen okulun kayıtsız kaldığı iddia edilmiş olsa da Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğünün görevlendirme yazısı ile Eğitim Müfettişleri Başkanlığı tarafından Keçiören ... Ortaokulu hakkında inceleme/soruşturma çalışması yapıldığı ve akabinde 27/2/2024 tarihli ve ... sayılı İnceleme Soruşturma Raporu düzenlendiği görülmüştür. Mezkûr raporda ortaokul seviyesinde okula devam eden öğrencilerin disiplin hususundaki olumsuz davranışlarını inceleme/soruşturma yetkisinin öğrenci davranışlarını değerlendirme kurulunda olduğu, başvuruya esas teşkil eden olaylara ilişkin öğrenci davranışlarını değerlendirme kuruluna ya da okul müdürlüğüne intikal eden bir şikayetin bulunmadığı tespit edilmiştir.

35. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 47'nci maddesine göre BEP geliştirme birimi okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. BEP geliştirme birimi, ders yılının başında oluşturularak birim toplantıları planlanır. İhtiyaç duyulması halinde aynı ders yılı içerisinde farklı zamanlarda da okulda BEP geliştirme birimi toplantısı yapılabilir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 9). Adına başvuru yapılan özel gereksinimli engelli çocuğun akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi için okul müdürlüğü tarafından Keçiören ... Ortaokulunda eğitim gördüğü 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılı içerisinde BEP dosyası hazırlandığı anlaşılmış olup çocuğun velisi ile okulun rehber öğretmeni ve diğer öğretmenlerin katılımı neticesinde 7/10/2021, 2/11/2021 ve 16/3/2022 tarihlerinde BEP toplantılarının yapıldığı hususunun Soruşturma Raporu'na yansıdığı görülmüştür.

36. Adına başvuru yapılan özel gereksinimli engelli çocuğun akran zorbalığı, öğretmen zorbalığı ile okul aile birliği başkanı tarafından maruz kalınan zorbalığa ilişkin sorumlu makamlarca etkili soruşturma yapma yükümlülüğünün yerine getirildiği, rehber öğretmenin öğrencilerle yaptığı bireysel ve grup görüşmelerinin raporlaştırdığı, 18/3/2022 tarihinde I. E.'nin Okul Aile Birliği Başkanı Ş. K. ve Okul Aile Birliği Başkan Yardımcısı

tarafından çocuğun iki ders boyunca ve tören süresince odada tutularak cebren, kasten alıkonulduğu iddialarına ilişkin yapılan sınıf defteri yoklama fişi incelemesinde I. E.'nin gün içerisinde derslere devam ettiğinin tespit edildiği, ifadesine başvurulan yetkililerce olayların başvuran vekilinin dilekçesinde ileri sürdüğü şekilde gerçekleştiği düşüncesi ile benzer bir anlatım/ikrar eden beyanın yer almadığı, söz konusu olayların yargı makamlarınca da araştırıldığı ve aksi yönde bir somut olguya ve inandırıcı delile ulaşılamadığı anlaşılmıştır.

37. Bununla birlikte, Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmeliği'nde ve diğer mevzuatta Rehberlik Servisi tarafından düzenlenmesi gereken belgeler içerisinde incelemeyi gerçekleştiren Eğitim Müfettişliğine sunulan öğrenci durum belgesinin yer almadığı, başvuran vekilinin şikayeti olan 20/12/2023 tarihinden sonra 26/12/2023 tarihinde bir belge düzenlendiği ve bu belgenin şikayeti güçlendirmesi için konuya dahil edildiği, olayın üzerinden 2 yıla yakın bir süre geçtikten sonra düzenlenen belgede öğrencinin günümüz itibariyle iletişim ve davranışlarında sorun olmadığı şeklindeki özel okul rehber öğretmeni değerlendirmesinin bulunduğu görülmüştür.

38. Kurumumuzun misyonu çerçevesinde eğitim hizmetlerinin sunulması esnasında çocukların akran zorbalığına maruz kalmaması gerektiği ve bu konuda özellikle akran zorbalığına maruz kalma ihtimali akranlarına kıyasla daha yüksek olan engelli çocuklara özel bir korumanın sağlanması gerektiği hususunda tereddüt bulunmamaktadır. Ancak söz konusu incelemede başvuran vekili tarafından sunulan dilekçede maruz kalınan akran zorbalığı olayları olarak nitelendirilen eylemlerin üzerinden 2 yılı aşkın bir sürenin geçtiği, adı geçen çocukların artık aynı sınıfta okumadıkları, halihazırda lise öğrenimi ile farklı eğitim kademesine geçtiği anlaşılmış olup birbirinden farklı okullarda eğitimlerine devam eden diğer öğrencilere ulaşıp tekrar ifadelerini almanın imkan dahilinde olmadığı; kaldı ki incelemeye konu teşkil eden birtakım iddiaların dava konusu edildiği ve mahkemece olaylara tanık olan çocukların halihazırda dinlendiği, eğitim müfettişlerince söz konusu olaylar hakkında inceleme/soruşturma raporu düzenlendiği göz önüne alındığında yaşanan olayların tekrar değerlendirilerek mükerrer soruşturma başlatılmasının çocuklar üzerinde ikincil örselenmeye yol açabileceği değerlendirilmiştir.

39. Yukarıda yer verilen AİHM ve AYM içtihatlarına göre ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması için farklı bir muamelenin varlığı ve bu muamelenin meşru bir gerekçe olmaksızın din, dil, ırk, mezhep, engellilik vb. sebeplere dayandığı makul delillerle ortaya konulmalıdır. Keza 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde yer alan düzenleme uyarınca da başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekmektedir. Somut dosya içeriğine göre; başvurana engelliliği nedeniyle ayrımcı muamele yapıldığına dair iddiayı ispata yarayan herhangi bir somut bulgu veya emareye rastlanmamıştır. Bu itibarla başvuranın engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığı ortaya konamadığından ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin yeterli bir kanaat oluşmamıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/673 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

20.08.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2023/2660
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	18.7.2024/230
Karar Numarası	:	2024/673
Başvuran	:	E. K. Vasisi: M. K.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	T.C. Milli Eğitim Bakanlığı
Muhatap Adres	:	

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın %90 oranında görme engelli olan kızının Milli Eğitim Bakanlığının (MEB) web sitesinde yer alan sınav kaynaklarının küçük punto ile hazırlanmış olduğu için faydalanamadığı gerekçesiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Kızının %90 görme engelli olduğunu ve ... Fen Lisesinde öğrenim gördüğünü, 12. sınıf öğrencisi olduğu için bu sene Yükseköğretim Kurumları Sınavı'na (YKS) hazırlandığını,

a. YKS hazırlıkları için kaynaklara ihtiyaç duyduğunu ancak MEB'in web sitesinde (ogmmateryal.eba.gov.tr) yayınladığı kaynakların 8 punto yazı karakterleri ile hazırlanması sebebiyle görme engelliler ya da az gören kişilere uygun bir formatta olmadığını,

a. Bu konuyu 4/10/2023 tarihli ve ... sayılı ve 24/10/2023 tarihli ve ... sayılı CİMER başvuruları aracılığıyla MEB'e bildirdiğini, ilk başvurusunun cevabında tarafına olumlu yanıt verilmediğini, diğer başvurusunda ise "ogmmateryal.eba.gov.tr"de yayımlanan YKS hazırlık kaynaklarının bilgisayara indirilerek veya indirmeden ekran boyutunu ihtiyaç oranında artırarak kullanabileceklerinin bildirildiğini,

ç. Bu durumun engellilere yönelik ayrımcılık teşkil ettiğini, ebeveynler olarak konuyla ilgili sıkıntılar yaşadıklarını ifade etmekte ve makul düzenlemelerin yapılmasını talep etmektedir.

3. Muhatap MEB'den alınan yazılı görüşte özetle:

a. Bakanlık web sitesinde yer alan kaynakların; yardımcı kaynak ihtiyacını karşılamak, YKS'ye hazırlık süreci ve okul derslerinde öğrencilere destek olmak, alanın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik etkileşimli kitaplar ve videolar sunmak gibi amaçlar ile hazırlandığı, içerikler hazırlanırken güncel yaklaşımlar, herkesin ihtiyacı olan kaynakları sunma ve fırsat eşitliğini sağlama gayesinin esas alındığı,

a. Bakanlığa ait ortaöğretim içerik ve materyallerinin yer aldığı platformlarda yer alan kaynakların görme engellilerin kullanımına yönelik kolaylaştırıcı araçlar geliştirildiği, az görme engeli bulunan öğrencilerin kullanımına uygun olarak ise web sitesi ve içeriklerin büyütülerek kullanılmasına imkan verildiği ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. 8/3/2002 tarihli ve 31772 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Engelli Bireylere Yönelik Sınav Uygulamalarında ve Engelli Kontenjanında Aranacak Sağlık Şartlarına Dair Yönetmelik"in 5'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından hazırlanan Temel Yetenek Sınavı (TYT) ve Alan Yetenek Sınavı'nda (AYT) az görenler için büyük punto soru kitapçığı sağlandığı, oysa MEB'in bahse konu sitesinde yayınlanan örnek kaynaklarda 8 punto olarak doküman alındığı, bu sebeple az gören engellilerin bu imkandan herkesle eşit biçimde faydalanamadığı,

a. Az görme engeli bulunan öğrencilerin MEB'in yayınladığı örnek soruları web sitesi üzerinden büyüterek çözmeye çalıştıklarında, ekrana uzun süre baktıkları için dikkat dağınıklığı yaşadıkları, soruları görebilmesi için ekrana çok yaklaştıklarından aşırı göz yorgunluğu yaşayacakları, özellikle ekran ışığına maruz kaldıkları için hastalığın daha da ilerleyebileceği iddia edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. (...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun uygulanmasında; (...) e) Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu

Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını,

f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri, (...) ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık. (...)"

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. (...)"

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* kenar başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

13. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Ön İncelemenin Yapılması"* başlıklı 48'inci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, ... yönlerinden incelenir."

14. İlgili Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şu şekildedir:

"(1) Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri, başvurunun konusunu oluşturur."

15. İlgili Yönetmelik'in *"Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilmesi"* başlıklı 39'uncu maddesi şu şekildedir:

"(1) Başvurucu, Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. (2) Talebin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. (3) Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, birinci ve ikinci fıkradaki şartları aramadan başvuruları kabul edebilir."

16. İlgili Yönetmelik'in *"Ret kararı"* başlıklı 72'nci maddesi şu şekildedir:

"(1) İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olmadığı kanaatine varılması hâlinde ret kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

17. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası: *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunulduğu

anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre ise: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." Başvuran tarafından muhataba sunulan 4/10/2023 ve 24/10/2023 tarihli CİMER dilekçeleriyle "ogmmateryal.eba.gov.tr"de yayımlanan YKS hazırlık kaynaklarının görme engellilere uygun hale getirilmesine ilişkin talep bakımından ilgili tarafa başvuru şartı gerçekleştirilmiş, başvuru kabul edilebilir bulunmuştur. Bu doğrultuda başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

18. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme'nin 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."* şeklinde tanımlanmıştır. EHİS'in 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*

19. EHİS'nin engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir:

"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir." BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi şu şekildedir: "Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana– babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya*

herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır." Engellilik, 14'üncü maddede korunan hukuki menfaatler arasında açıkça sayılmasa da, Mahkeme tarafından *"herhangi başka bir durum"* ifadesinin yorumlanması suretiyle 14'üncü maddeye dâhil edilmiştir.

21. Ulusal düzenlemeler kapsamında ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmıştır. Anayasa'nın "***Kanun önünde eşitlik***" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir: *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir (AYM, *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67).

22. 5378 sayılı Kanun'da engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı ve ayrımcılıkla mücadelenin engellilere yönelik politikaların temel esası olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Kanun'un 3'üncü maddesinin (d) bendinde engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e benzer şekilde: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama"* olarak tanımlanmıştır.

23. Somut olay kapsamında başvuran, %90 görme engelli kızının 12. sınıf öğrencisi olduğu için bu sene YKS'ye hazırlandığını, YKS hazırlıkları için kaynaklara ihtiyaç duyduğunu ancak MEB'in ogmmateryal.eba.gov.tr web sitesinde yayınladığı kaynakların 8 punto yazı karakterleri ile hazırlandığı için görme engelliler ya da az gören kişilere uygun bir formatta olmadığını, bu durumun engellilere yönelik ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

24. Muhatap tarafından Bakanlık web sitesinde yer alan kaynakların; yardımcı kaynak ihtiyacını karşılamak, YKS'ye hazırlık süreci ve okul derslerinde öğrencilere destek olmak, alanın ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik etkileşimli kitaplar ve videolar sunmak gibi amaçlar ile hazırlandığı, içerikler hazırlanırken güncel yaklaşımlar, herkesin ihtiyacı olan kaynakları sunma ve fırsat eşitliğini sağlama gayesinin esas alındığı, Bakanlığa ait ortaöğretim içerik ve materyallerinin yer aldığı platformlarda yer alan kaynakların görme engellilerin kullanımına yönelik kolaylaştırıcı araçlar geliştirildiği, az görme engeli bulunan öğrencilerin

kullanımına uygun olarak ise web sitesi ve içeriklerin büyütülerek kullanılmasına imkan verildiği ifade edilmektedir.

25. Başvuranın şikâyetçi olduğu ayrımcılığın, eğitime erişimde fiziksel engelinin dikkate alınmamasından kaynaklandığı anlaşıldığından öncelikle erişilebilirliğe ilişkin ilkelerin ortaya koyulması gerekmektedir. 5378 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesine göre erişilebilirlik *"Binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını"* ifade eder. Engelli bireyler için erişim hakkı, erişilebilirlik standartlarının katı biçimde uygulanması yoluyla sağlanmalıdır. Kamuya açık olan tesislere, mal ve hizmetlere erişimin önündeki engeller, tam erişilebilirliği sağlamak amacıyla, sistematik biçimde aşamalı olarak ve daha da önemlisi, sürekli izlenerek ortadan kaldırılmalıdır (TİHEK, B. No: 2022/1446, K. No: 2023/234, para. 22).

26. Engelli Hakları Komitesi "Erişilebilirlik" başlıklı 2 No'lu Genel Yorumu'nda eğitimde erişilebilirlik hususuna ilişkin olarak *"Okullara erişilebilir ulaşım, erişilebilir okul binaları ile erişilebilir bilgi ve iletişim olmaksızın, engelli bireyler eğitim hakkını (Sözleşmenin 24. maddesi) kullanma fırsatına sahip olmayacaktır. Bu nedenle okullar, Sözleşmenin 9. maddesinin 1(a) paragrafında açıkça belirtildiği üzere, erişilebilir olmalıdır. Ne var ki, içermeci eğitim sürecinin tamamı erişilebilir olmalı; yani yalnızca binalar değil, aynı zamanda çevre ve FM yardımcı sistemleri dahil tüm bilgi ve iletişim, destek hizmetleri ve makul imkanlar erişilebilir olmalıdır. Erişilebilirliği artırmak için, eğitim ve okul müfredatının içeriği de kör, sağır veya kör-sağır öğrencilerin kullandığı uygun diller, yöntemler ve iletişim araçlarına özel önem verilerek, işaret dili, Braille, alternatif yazı ile yükseltici ve alternatif iletişim ve yönlendirme sağlayan yöntem, araç ve formatlarla (Mad. 24, para. 3 (a)) sağlanmalı ve bunlar yaygınlaştırılmalıdır. Öğretim yöntem ve araçları erişilebilir olmalı ve erişilebilir çevrelerde yürütülmelidir."* açıklamalarına yer vermiştir (Engelli Hakları Komitesi, 2 No'lu Genel Yorum "Erişilebilirlik", 2014, para. 39).

27. Somut olay kapsamında başvuran velisi tarafından kızının görme engeli dolayısıyla eğitim hakkına erişimde mağduriyet yaşadığı iddia edildiğinden başvuru konusunun engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı kapsamında ele alınması gerektiği değerlendirilmiştir.

28. Bu çerçevede somut olayda yer alan iddiaların ayrımcılık teşkil edip etmediğini değerlendirebilmek için Bakanlık tarafından sağlanan hizmetin erişilebilir olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Somut olayda, başvuranın iddialarına yönelik muhatap Kurum tarafından sunulan görüş yazısında az görme engeli bulunan öğrencilerin kullanımına uygun olarak ise web sitesi ve içeriklerin büyütülerek kullanılmasına imkan verildiği ifade edilmiştir. Gerçekten de "ogmmateryal.eba.gov.tr" adlı web sitesi aracılığıyla sunulan ve başvuruya konu olan YKS kaynakları incelendiğinde bu kaynaklardan gerek bilgisayara indirilerek gerekse çevrim içi ve "pdf" formatında sayfaların %500'e kadar büyütülerek faydalanılmasının mümkün olduğu görülmüştür. Bunun yanında "YKS Kampı", "Çevrim İçi Denemeler" ve "Konu Anlatımları" isimli kaynakların video aracılığıyla,

sesli biçimde de sınav adaylarının istifadesine sunulduğu anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuru konusu kaynakların erişilebilir oldukları, görme engelli adayların eğitim hizmetinden faydalanmalarını güçleştirmedikleri yahut ortadan kaldırmadıkları değerlendirilmektedir. Bu bağlamda muhatabın 6701 sayılı Kanun'un 5'ici maddesinin ikinci fıkrasında zikredilen *"farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almak"* yükümlülüğünü yerine getirdiği anlaşılmaktadır.

29. Başvuran tarafından az görme engeli bulunan öğrencilerin MEB'in yayınladığı örnek soruları web sitesi üzerinden büyüterek çözmeye çalıştıklarında, ekrana uzun süre baktıkları için dikkat dağınıklığı yaşadıkları, soruları görebilmeleri için ekrana çok yaklaştıklarından aşırı göz yorgunluğu yaşayacakları, özellikle ekran ışığına maruz kaldıkları için hastalığın daha da ilerleyebileceği şeklindeki iddialara ilişkin olarak söz konusu hususların kişilerin engellilik durumlarından bağımsız olarak ekrana bakma süreleriyle bağlantılı olduğu, ilgili kaynakları ekranı büyüterek okuma imkanını kullandıklarında ekrana yaklaşma ihtiyacının ortadan kalkacağı ve mezkûr olasılıkların başvuru konusu somut olay bakımından gerçekleşmediği değerlendirilmiştir.

30. Sonuç olarak başvuranın, vasisi olduğu görme engelli kızının "https://ogmmateryal.eba.gov.tr/" adresinde yer alan YKS kaynaklarından herkesle eşit biçimde faydalanamadığı iddiasının yerinde olmadığı anlaşıldığından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/7/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan		Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi (İzinli)	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/759 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

05.09.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/536
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	16.8.2024/231
Karar Numarası	:	2024/759
Başvuran	:	Y. S.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Bakırköy Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (... Ortaokulu)
Muhatap Adres	:	

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; konuşurken kelimeler arasında takılması *(kekemelik)* sebebiyle akran zorbalığına uğrayan kızı için Okul İdaresi tarafından gerekli önlemlerin alınmamasının ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. ... Ortaokulunda 8/... sınıfında eğitim gören C. Z. S.'nin velisi olduğunu,

b. 8/2/2024 tarihinde kızının Okulda sınıf arkadaşları E. G., A. G. ve O. P. D.'nin dâhil olduğu kalabalık bir grup tarafından konuşurken heyecanlanınca takılması ve kekelemesi ile alay edilerek *"Dilsiz şeytan, sen her kekelediğinde sana dilsiz diyeceğiz."* denilerek sözlü ve psikolojik zorbalığa maruz bırakıldığını,

c. Kızının geçirdiği şok ve travma sonrasında ağladığını ve yakın arkadaşı D. Y.'nin yardımıyla olay yerinden uzaklaştığını,

ç. Olay sonucunda kızının psikolojik destek almak zorunda kaldığını, kızı ve arkadaşı D. Y.'nin durumu Okul İdaresine anlatmasına ve İdarenin akran zorbalığı kapsamında gerekli tedbirleri alması gerekmesine rağmen İdarenin olaya ilişkin taraflarına bilgi vermediğini, zorbalıkta adı geçen öğrencilere zorla özür dileterek konuyu kapatmaya çalıştığını ve öğrenciler hakkında herhangi bir disiplin sürecini başlatmadığını,

d. 15/11/2022 tarihli ve 32014 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile okullarda yaşanan akran zorbalığının disiplin cezası gerektiren sebepler

arasına alındığını belirterek Okul İdaresi tarafından zorbalıkta adı geçen öğrenciler hakkında disiplin sürecinin başlatılmasını ve gerekli tedbirleri almayan Okul İdaresine yaptırım uygulanmasını talep etmektedir.

3. Muhatap Bakırköy Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden (... Ortaokulu) alınan yazılı görüşte özetle:

a. Kurumumuza yapılan başvuruya esas olmak üzere Okul müdür yardımcıları B. Ü. ve S. C. ile rehber öğretmeni S. A. tarafından imza altına alınan 28/3/2024 tarihli tutanakta; başvuru konusu olayın, okul bahçesinde kayıp düşen ve yüzü çamur olan E. G. isimli öğrenciye, C. Z. S. isimli öğrencinin gülmesi ve bunu sınıf içerisinde de devam ettirmesi sonrasında, E. G.'nin; *"Biz senin kekemeliğinle alay etsek hoş olur mu?"* ifadesine, C. Z. S.'nin; *"Gülün, ne yapayım"* demesi ile başladığı,

b. Ekte paylaşılan S. K. ve O. P. D. isimli öğrencilerin olaya ilişkin ifadelerinde de bu durumun doğrulandığının anlaşılacağı, bahse konu olayın adı geçen öğrenciler arasında ilk kez yaşandığı ve bu durum haricinde herhangi bir olumsuz diyaloğun yaşanmadığı,

c. Olumsuz olaylar yaşandığında ise bu hadiselerin "Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulu" toplantılarında ele alınarak gereğinin yapıldığı,

ç. Görüşmenin akışına ilişkin olarak ise müdür yardımcısı S. C.; 8/2/2024 tarihinde (perşembe günü) öğrenci C. Z. S.'yi Okulda üzgün olarak gördüğü için ne olduğunu sorduğu,

d. Bunun üzerine öğrenci tarafından teneffüste ve sınıf içerisinde konuşurken kelimeler arasında takılması sebebiyle kendisiyle alay edildiğinin ifade edildiği, kendisine üzülmemesi gerektiğini ifade ettiği, yanında bulunan rehber öğretmeni S. A. ile öğrenciyle görüşme gerçekleştirmek üzere odasına gidildiği,

e. Öğrencilere birbirlerine karşı saygılı olmaları gerektiği belirtilerek ortamın yumuşatılmasının amaçlandığı, öğrencilerin kendiliğinden birbirlerinden özür dilediği, öğrencilere zorla özür diletildiği ve olayı ailelerine anlatmamaları ve onları aramalarına izin verilmediği iddialarının gerçeği yansıtmadığı,

f. Olaya ilişkin olarak disiplin komisyonunun toplanmasının sağlanarak disiplin sürecinin başlatıldığı, Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulunun olayda ismi geçen öğrencilerin ifadelerini alarak duruma ilişkin disiplin raporu düzenlendiği belirtilmiştir.

g. Bunun yanı sıra Okul müdür yardımcıları B. Ü. ile S. C. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanakta yer alan hususlar belirtilmiş; olaya ilişkin öğrenci ifade tutanakları incelendiğinde daha önce Okul bahçesinde yere düşen öğrenci E. G.'ye, C. Z. S.'nin güldüğü iddiası ve bu nedenle öğrenciler arasında bir olumsuz diyalog başlangıcı olduğu, sonrasında C. Z. S.'nin velisi olan Y. S.'nin, öğrenci E. G.'nin ailesine telefon ederek hakaret ettiği iddiasının yer aldığı ve iletişim bozukluğu ile husumet başlangıcının bu olaydan kaynaklandığı belirtilmiştir.

ğ. Okul müdür yardımcıları B. Ü. ile S. C. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanakta ise; başvuran Y. S.'nin sert ve hoş olmayan bir üslup ile müdür odasının kapısını çalmadan içeri girdiği ve *"kızına başka öğrencilerin güldüğünü ve buna neden müsaade edildiğini"* sorduğu,

h. Okul müdürünün rehberlik öğretmenleri ile toplantıda olduğunu belirterek başvuranı müdür yardımcısına yönlendirdiği ve şikâyetini detaylı şekilde dilekçe ile dile getirmesi gerektiğini belirttiği,

ı. Yoğun ısrarlar sonucunda başvuranın müdür odasından ayrılarak müdür yardımcı S. C.'nin odasına geldiği, öğrenci velisinin müdür yardımcısı B. Ü. ile birlikte nezaketli bir şekilde ağırlandığı ve dinlendiği, öğrenci velisinin kendini tanıtmasının ardından ilk cümlesinin *"Kızıma bunu yapan öğrencilere ne yaptınız?"* olduğu,

i. Bunun yanı sıra veliye, diğer öğrencilere yönelik yapılacaklara ilişkin bilginin yasal olarak kendisine verilemeyeceği ancak gereğinin yapılacağı ve rehberlik servisi ile İdare olarak duruma müdahale edileceğinin ve sürecin takip edileceğinin belirtildiğini, buna rağmen öğrenci velisi Y. S.'nin sert ve tehditkâr bir üslupla *"Bu öğrencilerin topluma faydası yok, ileride çocuk sahibi olmamalılar, herhangi bir şey üretmiyorlar."* vb. şeklinde cümleler kurduğu,

j. Müdür yardımcısı S. C. tarafından ise kendisine bu tarz ithamlarda bulunmasının doğru olmadığının ve konuya ilişkin kararı Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulunun vereceğinin söylendiği; öğrenci velisinin kızına bunlar yapılırken Okul İdaresinin nerede olduğunu ve neden müdahale etmediğini sert bir üslupla yeniden sorduğu; kendisine öğrenciler arasında yaşanan sorunun teneffüs arasında nöbetçi öğretmen tarafından fark edilerek sonlandırıldığının ifade edildiği, bu cevap sonrasında öğrenci velisinin yüksek sesle ve tehditkar bir üslupla elini masaya vurarak bundan sonrasında tüm işini bırakarak kendileriyle uğraşacağını söylediği belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Okul İdaresinin olaya ilişkin gerekli tedbirleri almadığı, başvuruları sonucunda kendisine iftara atarak olayı kapatmaya çalıştığı ve muhatap görüşünde kendisine yönelik belirtilen olumsuz hususların gerçeği yansıtmadığı, yasalar çerçevesinde başvuru yapılabilecek olan kurum ve kuruluşlara başvuruda bulunduğu,

b. Şikayetini gerçekleştirip olaya ilişkin müfettiş atanıncaya kadar Okul İdaresi tarafından herhangi bir işlem yapılmadığı ve öğrencilerden savunma alınmadığı,

c. Kızının konuşma güçlüğü çektiği ve Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) dahil olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlara başvuru yapılmadan önce Okul İdaresi tarafından hiçbir işlem tesis edilmediği ve şikayetini sürdürdüğü belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz. Eğitim ve öğretim hürriyeti, Anayasaya sadakat borcunu ortadan kaldırmaz. İlköğretim kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır. Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir..."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili hükümleri şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... Taciz: Psikolojik ve cinsel türleri de dâhil olmak üzere bu Kanunda sayılan temellerden birisine dayanılarak, insan onurunun çiğnenmesi amacını taşıyan veya böyle bir sonucu doğuran yıldırıcı, onur kırıcı, aşağılayıcı veya utandırıcı her türlü davranışı ... ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi uyarınca taciz, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

10. Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar..."

11. Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmekle görevli olduğu"* düzenlenmiştir.

12. Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir ... (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

13. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Başvuru hakkı"* başlıklı 30'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiası ile Kuruma başvurma hakkına sahiptir..."

14. Mezkûr Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur."

15. Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. Başvuran, konuşurken kelimeler arasında takılması (kekemelik) sebebiyle akran zorbalığına uğrayan kızı için Okul İdaresi tarafından gerekli önlemlerin alınmamasının ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmektedir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden sağlık durumu ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında: *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmü bulunmaktadır. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."*

17. Başvuran, kızı üzerinde travmatik bir etki yaratan akran zorbalığına ilişkin olayda adı geçen öğrenciler hakkında gerekli disiplin işlemlerinin başlatılarak soruşturma açılmasını ve gerekli cezaların verilmesine ilişkin Okul İdaresi tarafından gerekli önlemlerin alınması talebini içeren ihtarnameyi Kurumumuza sunmuştur. Bu kapsamda, başvuranın, 9/2/2024 tarihinde Bakırköy 1'inci Noterliğinden muhatap Okul İdaresine gerekli önlemlerin alınmasına ilişkin ihtarname gönderdiği anlaşıldığından mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ilgili tarafa başvuru şartının yerine getirildiği değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, başvuranın konuşurken kelimeler arasında takılması *(kekemelik)* sebebiyle akran zorbalığına uğrayan kızı için Okul İdaresi tarafından gerekli önlemlerin alınmaması sebebiyle sağlık durumu temelinde ayrımcılığa maruz kalındığı iddiasının esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

18. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde de özel olarak düzenlenmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 2'nci maddesi şöyledir: *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* Birleşmiş Milletler (BM) Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi şu şekildedir: *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana–babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."*

19. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin (ESKHS) 2'nci maddesinin ikinci fıkrası: *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, bu Sözleşme'de belirtilen hakların ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum*

ya da başka bir statü bakımından herhangi bir ayrım gözetilmeksizin uygulanmasını taahhüt ederler." BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklarda Ayrım Gözetilmemesine İlişkin 20 No'lu Genel Yorumu'nda, Sözleşme'nin, 2'nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen, *"her farklı durum"* kategorisinin, sağlık durumunu kapsadığını açıkça beyan etmiştir: *"Sağlık durumu, bir kişinin, fiziksel ya da ruhsal sağlığını kapsamaktadır. Taraf devletler, gerçek ya da farazi sağlık durumunun, Sözleşme'nin güvence altına aldığı hakların gerçekleştirilmesine engel oluşturmamasına dikkat etmelidirler."* [CESCR, Sosyal ve Kültürel Haklarda Ayrım Gözetilmemesine İlişkin 20 No'lu Genel Yorum (2009), E/C.12/GC/20, 10/6/2009, para. 33].

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartı'nın 5'inci bölümünün *"ayrımcılık yasağı"* başlığını taşıyan (E) maddesi şöyledir: *"Bu Şartta yer alan haklardan yararlanma ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ya da başka görüşler, ulusal ya da sosyal köken, sağlık, ulusal bir azınlığa mensubiyet, doğum ya da başka statüler gibi nedenlere dayanan hiçbir ayrımcılığa tâbi olmaksızın sağlanacaktır."*

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

22. Eğitim hakkı ise uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmış bir diğer önemli haktır. Uluslararası hukuk kapsamında eğitim hakkı, İHEB'in 26'ncı maddesi, ESKHS'nin 13'üncü maddesi ve ÇHS'nin 28'inci maddesi ile koruma altına alınmıştır. İHEB'in 26'ncı maddesi şöyledir: *"Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir."*

23. ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birlemiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar."*

24. ÇHS'nin 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar; ..."* AİHS'e Ek 1 Numaralı Protokol'ün 2'nci maddesi de *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."* hükmünü haizdir.

25. Sağlık durumu temelinde ayrımcılık, kişilerin sağlık durumu dolayısıyla eğitim, ulaşım, sağlık kuruluşları, binalar, bilgi/iletişim, istihdam, özlük hakları, terfi, mal ve hizmetlere erişim gibi hakları bakımından ayrımcılığa uğradığı hallerde söz konusu olmaktadır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), "Sağlık Durumu Temelinde Ayrımcılık" El Kitabı, Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 10, s. 4]. AİHM, sağlık durumu temelinde ayrımcılık ile ilgili olarak önüne gelen davalarda, bir kişinin sağlık durumunun AİHS'nin 14'üncü maddesinde kullanılan "diğer her durum" ifadesi kapsamında engellilik ya da engel durumuyla aynı değerde bir ayrımcılık gerekçesi olarak değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir (AİHM, *Kiyutin/Rusya,* B. No: 2700/10, 10/3/2011, para. 56-57; AİHM, *I.B./Yunanistan,* B. No: 552/10, 3/10/2013, para. 73; AİHM, *G. N. ve diğerleri/İtalya*, B. No:43134/05, 1/12/2009, para. 119). Bu kapsamda eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı cinsiyet, ırk, dil, din gibi unsurların yanı sıra bireyin özel hayatının bir parçası olan "sağlık durumu" temelinde de ayrımcılığa maruz bırakılmamasını güvence altına almaktadır (AYM, *T. A. A.,* B. No: 2014/19081, 1/2/2017, para. 71).

26. 6701 sayılı Kanun ise *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında *"Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."* ifadeleriyle sağlık durumuna dayalı ayrımcılığı kesin olarak yasaklamaktadır. Dünya Sağlık Örgütüne (World Health Organization-WHO) göre; sağlık, sadece hasta veya sakat olmama hali değil, fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan iyi olma halidir. Bunun yanı sıra 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrasında ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve

kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlü olduğu hüküm altına alınmıştır.

27. Somut olay kapsamında başvuran, ... Ortaokulunda 8/... sınıfında eğitim gören C. Z. S.'nin velisi olduğunu, 8/2/2024 tarihinde kızının Okulda sınıf arkadaşları E. G., A. G. ve O. P. D.'nin dâhil olduğu kalabalık bir grup tarafından konuşurken heyecanlanınca takılması ve kekelemesi ile alay edilerek *"Dilsiz şeytan, sen her kekelediğinde sana dilsiz diyeceğiz."* denilerek sözlü ve psikolojik zorbalığa maruz bırakıldığını, kızının geçirdiği şok ve travma sonrasında ağladığını ve yakın arkadaşı D. Y.'nin yardımıyla olay yerinden uzaklaştığını, olay sonucunda kızının psikolojik destek almak zorunda kaldığını, kızı ve arkadaşı D. Y.'nin durumu Okul İdaresine anlatmasına ve İdarenin akran zorbalığı kapsamında gerekli tedbirleri alması gerekmesine rağmen İdarenin olaya ilişkin taraflarına bilgi vermediğini, zorbalıkta adı geçen öğrencilere zorla özür dileterek konuyu kapatmaya çalıştığını ve öğrenciler hakkında herhangi bir disiplin sürecini başlatmadığını, 15/11/2022 tarihli ve 32014 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile okullarda yaşanan akran zorbalığının disiplin cezası gerektiren sebepler arasına alındığını belirterek Okul İdaresi tarafından zorbalıkta adı geçen öğrenciler hakkında disiplin sürecinin başlatılmasını ve gerekli tedbirleri almayan Okul İdaresine yaptırım uygulanmasını talep etmektedir.

28. Muhatap Bakırköy Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (... Ortaokulu) ise Kurumumuza yapılan başvuruya esas olmak üzere Okul müdür yardımcıları B. Ü. ve S. C. ile rehber öğretmeni S. A. tarafından imza altına alınan 28/3/2024 tarihli tutanakta; başvuru konusu olayın, Okul bahçesinde kayıp düşen ve yüzü çamur olan E. G. isimli öğrenciye, C. Z. S. isimli öğrencinin gülmesi ve bunu sınıf içerisinde de devam ettirmesi sonrasında, E. G.'nin; *"Biz senin kekemeliğinle alay etsek hoş olur mu?"* ifadesine, C. Z. S.'nin; *"Gülün, ne yapayım"* demesi ile başladığı, ekte paylaşılan S. K. ve O. P. D. isimli öğrencilerin olaya ilişkin ifadelerinde de bu durumun doğrulandığının anlaşılacağı, bahse konu olayın adı geçen öğrenciler arasında ilk kez yaşandığı ve bu durum haricinde herhangi bir olumsuz diyaloğun yaşanmadığı ifade edilmiştir.

29. Ayrıca olumsuz olaylar yaşandığında bu hadiselerin "Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulu" toplantılarında ele alınarak gereğinin yapıldığı, görüşmenin akışına ilişkin olarak ise müdür yardımcısı S. C.; 8/2/2024 tarihinde *(Perşembe günü)* öğrenci C. Z. S.'yi Okulda üzgün şekilde gördüğü için ne olduğunu sorduğu, bunun üzerine öğrenci tarafından teneffüste ve sınıf içerisinde konuşurken kelimeler arasında takılması sebebiyle kendisiyle alay edildiğinin ifade edildiği, kendisine üzülmemesi gerektiğini ifade ettiği, yanında bulunan rehber öğretmeni S. A. ile birlikte öğrenciyle görüşme gerçekleştirmek üzere odasına gidildiği, öğrencilere birbirlerine karşı saygılı olmaları gerektiği belirtilerek ortamın yumuşatılmasının amaçlandığı, öğrencilerin kendiliğinden birbirlerinden özür dilediği, öğrencilere zorla özür diletildiği ve olayı ailelerine anlatmamaları ve onları aramalarına izin verilmediği iddialarının gerçeği yansıtmadığı, olaya ilişkin olarak

disiplin komisyonunun toplanmasının sağlanarak disiplin sürecinin başlatıldığı, Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulunun olayda ismi geçen öğrencilerin ifadelerini alarak duruma ilişkin disiplin raporu düzenlendiği belirtilmiştir.

30. Bunun yanı sıra Okul müdür yardımcıları B. Ü. ile S. C. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanakta yer alan hususlar belirtilmiş; olaya ilişkin öğrenci ifade tutanakları incelendiğinde daha önce Okul bahçesinde yere düşen öğrenci E. G.'ye, C. Z. S.'nin güldüğü iddiası ve bu nedenle öğrenciler arasında bir olumsuz diyalog başlangıcı olduğu, sonrasında C. Z. S.'nin velisi olan Y. S.'nin, öğrenci E. G.'nin ailesine telefon ederek hakaret ettiği iddiasının yer aldığı ve iletişim bozukluğu ile husumet başlangıcının bu olaydan kaynaklandığı ve olaya ilişkin tutanakların ekte sunulduğu belirtilmiştir.

31. Ekte yer alan tutanaklar incelendiğinde; Okul müdür yardımcıları B. Ü. ile S. C. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanak, Okul müdürü A. E. A., rehber öğretmenler S. A. ve Y. G. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanak, 8/... sınıf öğretmeni T. S.'nin konuya ilişkin yazılı ve imzalı görüşü, 8/2/2024 tarihli ve rehber öğretmen S. A. tarafından düzenlenen öğrenci görüşme formu ile öğrencilerden S. K. ve O. P. D.'ye ilişkin 12/2/2024 tarihli öğrenci ifade tutanaklarının yer aldığı anlaşılmıştır.

32. Okul müdür yardımcıları B. Ü. ile S. C. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanakta; başvuran Y. S.'nin sert ve hoş olmayan bir üslup ile müdür odasının kapısını çalmadan içeri girdiği ve *"kızına başka öğrencilerin güldüğünü ve buna neden müsaade edildiğini"* sorduğu, Okul müdürünün rehberlik öğretmenleri ile toplantıda olduğunu belirterek başvuranı müdür yardımcısına yönlendirdiği ve şikâyetini detaylı şekilde dilekçe ile dile getirmesi gerektiğini belirttiği, yoğun ısrarlar sonucunda başvuranın müdür odasından ayrılarak müdür yardımcı S. C.'nin odasına geldiği, öğrenci velisinin müdür yardımcısı B. Ü. ile birlikte nezaketli bir şekilde ağırlandığı ve dinlendiği, öğrenci velisinin kendini tanıtmasının ardından ilk cümlesinin *"Kızıma bunu yapan öğrencilere ne yaptınız?"* olduğu belirtilmiştir.

33. Bunun yanı sıra veliye, diğer öğrencilere yönelik yapılacaklara ilişkin bilginin yasal olarak kendisine verilemeyeceği ancak gereğinin yapılacağı ve rehberlik servisi ile İdare olarak duruma müdahale edileceğinin ve sürecin takip edileceğinin belirtildiğini, buna rağmen öğrenci velisi Y. S.'nin sert ve tehditkar bir üslupla *"Bu öğrencilerin topluma faydası yok, ileride çocuk sahibi olmamalılar, herhangi bir şey üretmiyorlar."* vb. şeklinde cümleler kurduğu, müdür yardımcısı S. C. tarafından ise kendisine bu tarz ithamlarda bulunmasının doğru olmadığının ve konuya ilişkin kararı Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulunun vereceğinin söylendiği; öğrenci velisinin kızına bunlar yapılırken Okul İdaresinin nerede olduğunu ve neden müdahale etmediğini sert bir üslupla yeniden sorduğu; kendisine öğrenciler arasında yaşanan sorunun teneffüs arasında nöbetçi öğretmen tarafından fark edilerek sonlandırıldığının ifade edildiği, bu cevap sonrasında öğrenci velisinin yüksek sesle ve tehditkar bir üslupla elini masaya vurarak bundan sonrasında tüm işini bırakarak kendileriyle uğraşacağını söylediği ifade edilmiştir.

34. Okul müdürü A. E. A., rehber öğretmenler S. A. ve Y. G. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanakta; 8/2/2024 tarihinde *(Perşembe günü)* 8/... Şubesi öğrencisi C. Z. S.'nin velisinin sert ve hoş olmayan bir üslup ile müdür odasına kapıyı çalmadan girdiği, kızıyla sınıf arkadaşlarının teneffüs zamanı ve sınıf içerisinde konuşurken kelimeler arasında takılmasıyla alay edildiğini ve kızına başka öğrencilerin güldüğünü belirterek buna Okul İdaresi tarafından neden müsaade edildiğini sorduğu, o sırada Okul müdürü olarak rehber öğretmenler S. A. ve Y. G. ile toplantı halinde olunduğunun ve şikâyetini detaylı bir dilekçe ile yazarak ilgili konuda müdür yardımcıları ile görüşebileceğinin rehber öğretmenlerin de olaya şahit olduğu üzere nazik bir şekilde belirtildiği, öğrenci velisinin ısrarla Okul İdaresinin yönetim becerisini küçümseyen ve eleştiren konuşmaları üzerine Okul müdürü tarafından *"Rica ediyorum sizden, müdür yardımcısı odasına geçin lütfen. Bir toplantı yapıyorum. Bir okul müdürü olarak her şeyi benim yapmam mümkün değil. Zaten bu bilgilerin işlem görebilmesi için, dinlemesi gereken kişi "Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulu" üyesi olan idarecilerimiz ve Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulu komisyonudur. O Komisyon üyeleri işini layıkıyla yapacaktır". Zaten şikâyetiniz hakkında benim bilgim olacaktır."* ifadelerinin kullanıldığı, bu ısrar sonucu öğrenci velisinin müdür yardımcısı odasına geçerek şikâyetini yaptığı belirtilmiştir.

35. 8/... sınıf öğretmeni T. S.'nin konuya ilişkin yazılı ve imzalı görüşünde; 10/2/2024 tarihinde *(Cumartesi günü)* veli toplantısı düzenlediği, gündem maddeleri görüşülürken öğrenci C. Z. S.'nin anne ve babasının araya girerek 8/2/2024 tarihinde *(Perşembe günü)* öğrenciler arasında yaşanan bahse konu olayı gündeme getirdiği, sinirli bir şekilde kızının yere düşen bir arkadaşına gülmesi nedeniyle arkadaşları tarafından tehdit edilmeye çalışıldığını ve bu durum nedeniyle kızlarının psikolojisinin kötü etkilendiğini belirttiği, bunun üzerine öğrenci E. G.'nin annesinin de araya girerek sert bir şekilde yanıt vermek istediğini ve bu sebeple ortamı yatıştırmaya çalıştığı, öğrenci velisi Y. S.'nin Okul İdaresi tarafından olaya ilişkin gerekli önlemlerin alınmadığını ifade ettiği, bunun üzerine Okul İdaresinin konuyla ilgilendiğini ve meseleyi çözmek için çaba sarf ettiklerini, öğrencilerin birbirlerinden özür dilemesi sonucu konunun kapandığını ve velilerin olaya dâhil olmaması gerektiğini belirttiği, bunun üzerine C. Z. S.'nin anne ve babasının bağırarak ve sinirli şekilde toplantıyı terk ettiği, toplantıdan ayrıldıktan sonra E. G.'nin annesinin olay sonrası C. Z. S.'nin anne ve babasının kendisini arayarak tehdit ve hareket ettiğini söylediği, bunun üzerine sorunun öğrenciler arasında çözüldüğü ve velilerin araya girmesinin olayı daha da çıkmaza sürüklediğini; öğrencilerin asıl hedefi olan okul başarısı ve Liselere Geçiş Sistemi (LGS)'ye odaklanmaları gerektiğini belirterek diğer gündem maddelerine geçtiği belirtilmiştir.

36. 8/2/2024 tarihli ve rehber öğretmeni S. A. tarafından düzenlenen C. Z. S. ile yapılan görüşmeye dair formda; C. Z. S.'nin sınıf arkadaşlarıyla yaşadığı bahse konu olay neticesinde kendisini kötü hissettiğinden bu görüşmenin gerçekleştirildiği, görüşmede sınıf arkadaşı E. G.'nin önceki gün bahçede düştüğü, diğer sınıf arkadaşlarının E. G.'ye C. Z. S.'nin bahçede düştüğünde kendisine güldüğünü söylediği, bunun üzerine E. G.'nin C. Z. S. ile arkadaşı

D. Y.'nin yanına gelerek bahçededüştüğünde kendisine neden güldüğünü sorduğu, C. Z. S.'nin ise bu soruya cevap vermeyerek sessiz kaldığını belirttiği, rehber öğretmen S. A. ve müdür yardımcısı S. C.'nin ise onları dikkatli şekilde dinlediği ve ne hissettiklerini anlamaya çalışarak onlara kendilerini rahatça ifade edebilmelerini sağladıkları, C. Z. S. ve birlikte geldiği arkadaşı D. Y.'ye bu durumla ilgili kendilerine destek olmak adına özellikle bu olayda gerginlik yaşadıkları öğrenciler ile konuşacakları, dilerlerse aradaki çatışmanın çözümü için karşılıklı çözüm yolları arayabileceklerinin belirtildiği yer almaktadır.

37. Rehber öğretmeni S. A.'nın öğrenci E. G. ile görüşmesinin ardından yaptığı değerlendirme şu şekildedir: *"Diğer öğrenciler ile yapılan görüşmelerden de yola çıkarak, öğrencilerin kendi aralarında atışması ve birbirlerine karşılıklı söylemlerde bulunmaları neticesinde böyle bir gerginliğin meydana geldiği düşünülmektedir. E. G. olayı "Neden güldüğünü sorduğumda cevap veremedi. Ben de ben senin kekemeliğine gülsem hoşuna gider mi dediğimde, gül ne yapayım gibi bir cevap verdi." şeklinde belirtmiştir. Olay her yönüyle dinlendiğinde, öğrencilerin yaşları itibariyle birbirlerini kolayca olumsuz etkileyebilecek olmaları göz önünde bulundurularak ortada tek taraflı bir zorbalık veya baskı olduğu düşünülmemektedir. Bununla birlikte olayda ismi geçen tüm öğrenciler ile görüşülerek yaşanan olumsuz durumun yapıcı bir şekilde çözümlenmesi sağlanacaktır."*

38. 7/9/2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiiller" başlıklı 164'üncü maddesine göre: "1) (Değişik: RG-5/9/2019-30879) Öğrencilere, disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiillerinin niteliklerine göre; a) Kınama, b) Okuldan kısa süreli uzaklaştırma, c) Okul değiştirme, ç) Örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından biri verilir. (2) Disipline konu olan olaylar okul öğrenci ödül ve disiplin kurulunda görüşülüp karara bağlandıktan sonra; a) Kınama ve okuldan kısa süreli uzaklaştırma cezaları okul müdürünün, b) Okul değiştirme cezası, ilçe öğrenci disiplin kurulunun, c) Örgün eğitim dışına çıkarma cezası, il öğrenci disiplin kurulunun, onayından sonra uygulanır."* Mezkur Yönetmelik'in *"Disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiiller"* başlıklı 164'üncü maddesine 15/11/2022 tarihli ve 32014 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik ile *"Tekrarlayan çeşitli davranışlarıyla başka bir öğrencinin, sosyal veya duygusal gelişimini olumsuz yönde etkileyecek şekilde akran zorbalığı yapmak*" Okuldan 1-5 gün arasında kısa süreli uzaklaştırma cezasını gerektiren fiil ve davranışlar arasına eklenmiştir.

39. Zorbalık, okul çağındaki çocuklar arasında gerçek veya algılanan bir güç dengesizliğini içeren istenmeyen ve saldırgan davranışlardır. Davranış zaman içinde tekrarlanır veya tekrarlanma potansiyeline sahiptir. Hem zorbalığa maruz kalan hem de başkalarına zorbalık yapan çocuklar ciddi ve kalıcı sorunlar yaşayabilir. Zorbalık fiziksel şiddet, cinsel şiddet, tehdit, alay etme, sosyal dışlama veya diğer psikolojik şiddeti içerebilir. Okullardaki şiddet ve zorbalık dâhil olmak üzere tüm çocukları şiddetten korumak,

Avrupa Konseyi'nin 2022-2027 Çocuk Hakları Stratejisi'nin stratejik önceliklerinden biridir (Council of Europe, Children Rights, Bullying, *https://www.coe.int/en/web/children/bullying#{%22116948818%22:[1]*, E.T: 5/8/2024).

40. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) uyarınca okulların, çocukları hem fiziksel hem de psikolojik her türlü şiddetten koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. BM ÇHS'nin 19'uncu maddesi şöyledir: *"Taraflar, çocuğu, ebeveyn(ler), yasal vasi(ler) veya çocuğun bakımını üstlenen herhangi bir başka kişinin bakımı altındayken her türlü fiziksel veya zihinsel şiddet, yaralanma veya istismardan, ihmalden veya ihmalkâr muameleden, cinsel istismar dâhil kötü muameleden veya sömürüden korumak için tüm uygun yasal, idari, sosyal ve eğitimsel önlemleri alacaklardır."* ÇHS'nin denetim organı olan Çocuk Hakları Komitesinin (CRC) "Çocuğun şiddetin her türünden masun olma hakkı" başlıklı 13 No'lu Genel Yorumu'nda da dikkat edilmesi gerekenin, alınan önlemlerin cezalandırıcı bir yaklaşımla şiddeti daha da ağırlaştırmaması ve şiddete karşı şiddet uygulamasına gidilmemesini sağlamak olduğu ifade edilmiştir (CRC, Çocuğun Şiddetin Her Türünden Masun Olma Hakkına İlişkin Genel Yorum No.13, CRC/C/GC/13, 2011, para. 27).

41. Pek çok öğretmenin şiddet ve zorbalıkla başa çıkmada onarıcı adalet, çatışma çözümü ve akran arabuluculuğu gibi demokratik yaklaşımların farkında olmadığı; bu tür yaklaşımların yalnızca tartışmasız bir şekilde cezalandırıcı olanlardan daha etkili olmakla kalmadığı, aynı zamanda demokratik değerleri ve tutumları bir okul genelinde daha geniş bir şekilde teşvik etme avantajına da sahip olduğu belirtilmektedir (Council of Europe, Free to Speak, Safe to Learn Democratic Schools for All, Preventing bullying and violence, *https://www.coe.int/en/web/campaign-free-to-speak-safe-to-learn/preventing-bullying-and-violence*, E.T: 5/8/2024). Bunun yanı sıra öğrencilerde görülen olumsuz davranışların olumlu hale getirilmesinde yaptırım yerine çatışma çözme, arabuluculuk ve benzeri çözüm yöntemlerinin kullanılması; akran zorbalığının hem zorbalık yapan hem de zorbalığa maruz kalan çocuklar açısından iki tarafı olduğu göz önüne alınarak iki yönlü çözümler bulunması gerektiği de dikkate alınmalıdır.

42. Bahse konu tutanaklar bir bütün olarak ele alındığında; başvuruya konu olayın daha önce Okul bahçesinde yere düşen öğrenci E. G.'ye, C. Z. S.'nin güldüğü iddiası ve bu nedenle öğrenciler arasında bir olumsuz diyalog başlangıcı olduğu, sonrasında C. Z. S.'nin velisi olan Y. S.'nin, öğrenci E. G.'nin ailesine telefon ederek hakaret ettiği iddiasının yer aldığı ve iletişim bozukluğu ile husumet başlangıcının bu olaydan kaynaklandığının değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Tüm tutanaklar ve dosya kapsamı incelendiğinde; ekte yer alan tutanaklardan Okul müdür yardımcısı S. C.'nin bahse konu olayın gerçekleştiği gün öğrenci C. Z. S.'yi üzgün şekilde görmesi sebebiyle odasına davet ederek dinlediği, öğrenciler arasında yaşanan olumsuz durumu çözmeye yönelik davranışlarda bulunduğu, bu duruma rehber öğretmen S. A.'nın da şahit olduğu anlaşılmakta olup S. C.'nin bahse konu başvuruya esas olmak üzere Kurumumuza gönderdiği beyana ilişkin tutanakta rehber öğretmen S. A. ve müdür yardımcısı B. Ü.'nün de imzasının yer aldığı anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra olay sonrası 9/2/2024 tarihinde öğrenci velisinin şikâyet

amacıyla Okula gelmesi ve o süreçte yaşananlar hakkında ise Okul müdür yardımcıları B. Ü. ile S. C. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanak ile Okul müdürü A. E. A., rehber öğretmenler S. A. ve Y. G. tarafından imza altına alınan 9/2/2024 tarihli tutanak birbiriyle uyumlu niteliktedir. Ayrıca dosya kapsamından ismi geçen öğrencilerin 12/2/2024 tarihinde ifadelerinin alınarak öğrenci ifade tutanakları düzenlendiği görülmekte olup, 8/... sınıf öğretmeni T. S.'nin de konuya ilişkin yazılı ve imzalı görüşünde Okul İdaresinin konuyla ilgilendiği ve meseleyi çözmek için çaba sarf ettiklerini ifade ettiği anlaşılmaktadır. Açıklanan gerekçelerle bahse konu olaya ilişkin olarak Okul İdaresinin gerekli tedbirleri almadığının kuvvetli emarelerle makul şüphe bırakmayacak şekilde ortaya konulamadığı değerlendirilmektedir.

43. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde taciz, ayrımcılığın özel bir görünümü olarak düzenlenmiştir. Kanun'a göre psikolojik ve cinsel türleri de dâhil olmak üzere kişilerin sağlık durumu dolayısıyla insan onurunun çiğnenmesi amacını taşıyan veya böyle bir sonucu doğuran yıldırıcı, onur kırıcı, aşağılayıcı veya utandırıcı her türlü davranış taciz eylemini oluşturacaktır. 6701 sayılı Kanun'da yer aldığı üzere tacizin, ayrımcılığın özel bir görünümü olarak yasaklanmasıyla korunmak istenen menfaat sadece hak ve özgürlüklerden yararlanılmasının sağlanması olmayıp, söz konusu hak ve özgürlüklerin insan onuruna yaraşır bir ortamda temin edilmesi amacından ileri gelmektedir (TİHEK, Resen İnceleme, K. No: 2023/769, 4/10/2023, para. 30, 34).

44. Tacizin ayrımcılık olarak değerlendirilebilmesi için birtakım unsurlar aranmaktadır. Öncelikle tacize maruz kalan kişi tarafından, istenilmeyen bir davranış olmalıdır. İkinci olarak istenmeyen davranışın ayrımcılık temellerinden biriyle ilişkili olması gerekmektedir. Üçüncü olarak, söz konusu davranışın bir kişinin onurunu zedeleyecek ve gözdağı verecek, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam oluşturacak vasıfta olması gerekmektedir. Son olarak ise belirtilen vasıfta bir davranışın, ifade edilen amaçla veya bu tarz bir amaç olmasa dahi bu yönde etki doğuracak şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir (Ulaş Karan, Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve Anayasa Hukuku Işığında Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı, On İki Levha Yayınları, İstanbul, 2017, s. 270).

45. Tacizde ispat yükü, doğrudan ve dolaylı ayrımcılıktan farklılık göstermektedir. Tacizde, kural olarak bir karşılaştırma yapılması gerekmez ancak tacizin ispat edilmesinin ayrımcılığın ispatından daha zor olduğu kabul edilmektedir. Tacizde, istenmeyen muamelenin varlığı, bu muamelenin bir kişinin onurunu zedelemek ve gözdağı veren, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratmak amacı ve etkisi yarattığının; ayrıca söz konusu davranışların aleyhe etkisinin ve meydana getirdiği zararın da ortaya konulması gerekmektedir (Karan, s. 271). Bu kapsamda başvuran tarafından kızının kekemeliği nedeniyle akran zorbalığına uğradığı iddiasının kızının onurunu zedelemek ve gözdağı veren, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam yaratmak amacı ve etkisi yarattığı ile söz konusu davranışların aleyhe etkisinin ve meydana getirdiği zararın da ortaya konulamadığı değerlendirilmektedir.

46. Dosya kapsamında yer alan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; başvuranın kızının kekemeliği sebebiyle akran zorbalığına maruz bırakıldığına ilişkin iddiasına dayanak teşkil eden söz konusu davranışların başvuranın kızının onurunu zedeleyecek ve gözdağı verecek, düşmanca, aşağılayıcı, küçük düşürücü veya saldırgan bir ortam oluşturacak nitelikte olduğunun kanıtlanamadığı ve Okul İdaresi tarafından gerekli tedbirlerin alınmaması suretiyle denetim ve gözetim yükümlülüğünün yerine getirilmediği iddiasının kuvvetli emarelerle makul şüphe bırakmayacak şekilde ortaya konulamadığı değerlendirildiğinden sağlık durumu temeline dayalı olarak "taciz" türünde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

16/8/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan		Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi (İzinli)	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi (İzinli)
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/930 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

22.09.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/494
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	5.9.2024/233
Karar Numarası	:	2024/930
Başvuran	:	F. N. A.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Özel Zafer Koleji Vekili: Av. İ. A. Ç.
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın artikülasyon ve fonolojik bozukluğu olan çocuğunun öğrenci kaydının muhatap Okul yönetimi tarafından yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Eşiyle beraber 5 yaşındaki çocukları U.'nun eğitimi için Zafer Koleji Anaokuluna gittiklerini, anaokulunda Müdür Yardımcısı ile görüştüklerini, çocuklarında artikülasyon ve fonolojik bozukluğu bulunduğunu, bu konuda 2 yaşından beri dil terapisi aldığını, oğulları hakkında Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporunun (ÇÖZGER) mevcut olduğunu, ... Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün kararı ile anaokulunda okul öncesi tam zamanlı kaynaştırma eğitiminden yararlanmasına karar verildiğini Müdür Yardımcısına ifade ettiklerini, Müdür Yardımcısının ÇÖZGER'in kayıt için bir sorun teşkil etmeyeceğini ifade ettiğini,

b. Müdür Yardımcısı ile yapılan görüşme sonrasında okul uygulaması olarak çocuklarının başka bir öğretmenle bir süre durması gerektiğinin söylendiğini, çocuklarının korkması nedeniyle üç gün sonra tekrar söz konusu uygulamasının gerçekleştirilmesi için okula gittiklerini, o gün kendilerini Y. isimli bir öğretmenin karşıladığını, bahsi geçen öğretmenin çocuklarına sevgi ile yaklaşmadığını, bunun sonucunda ise iki yıldır kreşe heyecanla giden çocuklarının okulu sevmediğini ifade ettiğini,

c. Çocukla yapılan görüşmenin ardından Öğretmen Y.'nin kendilerini arayacaklarını belirttiğini, aynı gün akşama doğru Okul Müdür Yardımcısı tarafından arandığını, çocuğu

hakkında *"gelişimi geri"*, *"dikkat eksikliği var"*, *"okulumuz için uygun değil"*, *"dil gelişimi yeterli değil"* gibi ifadelerin kullanıldığını,

ç. Yaşadıkları mağduriyetin akabinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) başvurduklarını, çocuğunun maruz kaldığı ayrımcı davranışının sebebinin kaynaştırma eğitimine tabi olmasından kaynaklandığını iddia etmektedir.

3. Muhatap vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Müvekkili Anaokulu Müdürlüğü hakkında daha önce de başvuran tarafından gerçek dışı beyanlarla CİMER'e başvurulduğu, CİMER başvurusuna karşı Anaokulu Müdürlüğü tarafından gerekli cevapların verildiği, başvuranın çocuğuna her öğrenci adayı için uygulanan prosedür dışında farklı hiçbir prosedürün uygulanmadığı,

b. Anaokulu Müdürlüğü tarafından öğrenci kayıt sürecinin Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne uygun olarak yürütüldüğü, kayıt öncesi öğrencinin ailesi ile görüşülerek okul hakkında detaylı bilgi verildiği ve öğrenci ile rehberlik görüşmesi yapıldığı, görüşmeler sonucunda öğrencinin yüksek menfaati gözetilerek bir alt veya bir üst grup önerisi sunulduğu,

c. Okul kontenjanının 320 olduğu, hali hazırda 173 öğrencinin eğitim gördüğü, eğitim gören öğrencilerden birinin kaynaştırma eğitimine tabi olduğu,

ç. Başvuran tarafından çocuğunun dil gelişimi ile ilgili problemi nedeniyle Okula kayıt işleminin yapılmadığı iddia edilse de henüz kayıt aşamasına dahi gelinmediği, nitekim başvuranın çocukla yapılan görüşmeler sonucunda yapılan değerlendirmelerin paylaşılmasına bile izin vermeden çeşitli ithamlarda bulunduğu, okulu her yere şikâyet edeceğini ifade ederek telefon görüşmesini sonlandırdığı ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte başvuran özetle;

a. Muhatap tarafından sunulan öğrenci tanıma formunu incelediğini, çocukla yalnızca beş dakika süren bir görüşme sonucunda bu kadar ciddi sonuçlar çıkarılmasının mümkün olmadığını,

b. Çocuğunun daha önce hiç eğitim almamış bir çocuk olduğuna dair bir izlenim yaratılmaya çalışıldığını, oysa çocuğunun … Kreşinde eğitimine devam ettiğini, bu Okul tarafından çocuğu hakkında muhatap Okulun iddia ettiği durumlardan bahsedilmediğini, iki Okulun tutumunun bu açıdan farklı olduğunu,

c. Çocukla yapılan görüşmelerden sonra çocuğunun okulu sevmediğini ifade ettiğini, nitekim okulda yapılan görüşmelerden sonra eşiyle beraber çocuklarını muhatap okula kaydettirmemeye karar verdiklerini,

ç. Çocuğunun bilişsel anlamda özel bir gereksiniminin olmadığını, yalnızca dil gelişimi ile ilgili özel gereksinimin olduğunu ifade ederek iddialarını yenilemektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... j) Taciz: Psikolojik ve cinsel türleri de dâhil olmak üzere bu Kanunda sayılan temellerden birisine dayanılarak, insan onurunun çiğnenmesi amacını taşıyan veya böyle bir sonucu doğuran yıldırıcı, onur kırıcı, aşağılayıcı veya utandırıcı her türlü davranışı ... ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca doğrudan ayrımcılık, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür..."

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun,

"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir ... (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

13. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın muhatap ile söz konusu iddialar hakkında CİMER aracılığıyla şikayette bulunduğu anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

15. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme'nin 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."* şeklinde tanımlanmıştır. EHİS'in 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*

16. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir:

"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir." BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi şu şekildedir: "Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."

17. Eğitim hakkı ise uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmış bir diğer önemli haktır. Uluslararası hukuk kapsamında eğitim hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin (ESKHS) 13'üncü maddesi ve ÇHS'nin 28'inci maddesi ile koruma altına alınmıştır. İHEB'in 26'ncı maddesi şöyledir: *''Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir." ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: "Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı*

güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar."

18. ÇHS'nin 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; (...)"* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) Ek 1 Numaralı Protokol'ün 2'nci maddesi de: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."* hükmünü haizdir.

19. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre; *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir ..."*

20. Ulusal hukuk kapsamında eğitim hakkı ise Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 24/6/1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile koruma altına alınmıştır. Mezkûr Kanun'un *"Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri"* konulu ikinci bölümünün *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir: *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."*

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda bir mutabakat bulunduğuna dikkat çekmekte ve AİHS'nin 14'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri sınırlı sayıda olmadığından engellilik temelinde ayrımcılığın ayrıca incelenebileceğini kabul etmektedir (AİHM, *Glor/İsviçre*, B. No: 13444/04, 30/4/2009, para. 53, 80). Ayrıca AİHM, Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemeleri içerdiğini ifade etmektedir (AİHM, Çam/Türkiye, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 65).

22. Ulusal düzeyde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmıştır. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması

ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir [Anayasa Mahkemesi (AYM), *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67].

23. 5378 sayılı Kanun'da engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı ve ayrımcılıkla mücadelenin engellilere yönelik politikaların temel esası olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Kanun'un 3'üncü maddesinin (d) bendinde engelliliğe dayalı ayrımcılık, EHİS'e benzer şekilde *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama"* olarak tanımlanmıştır. Kanun'un 4/A maddesinin birinci fıkrasında da doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasak olduğu düzenleme altına alınmıştır.

24. Somut olayda başvuran, kaynaştırma eğitimine tabi oğlunu muhatap Anaokuluna kaydettirmek istediğini, kayıt için muhatap Okulun Müdür Yardımcısıyla görüştüğünü, görüşmede oğlu hakkında ÇÖZGER düzenlendiğini belirttiğini, Müdür Yardımcısının ÇÖZGER'in kayıt için bir sorun teşkil etmeyeceğini ifade ettiğini, kayıt süreci kapsamında çocukla rehber öğretmenlerin yaptığı görüşmeler sonrasında müdür yardımcısının kendisini aradığını ve çocuğu hakkında *"gelişimi geri"*, *"dikkat eksikliği var"*, *"okulumuz için uygun değil"*, *"dil gelişimi yeterli değil"* gibi ifadeler kullandığını, çocuğunun kaynaştırma eğitimine tabi olması nedeniyle ayrımcılığa uğradığını iddia etmektedir.

25. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması, ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan *"makul şüphe bırakmayacak"* bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri v. Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından *"kanıt başlangıcı"* olarak adlandırılabilecek bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapılıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (AİHM, *Chassagnou ve Diğerleri, v. Fransa* [BD], B. No: 25088/94, 29/4/1999, para. 91-92).

26. AYM'ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34; AYM, *Burhanettin Öztürk*, B. No: 2019/36252, 21/9/2023, para. 47).

27. Ayrıca AYM başvuranların iddialarını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt sunmasını da beklemektedir (AYM, *Mesude Yaşar*, B. No: 2013/2738, 16/7/2014, para. 48; AYM, *Ayla (Şenses) Kara*, B. No: 2013/7063, 5/11/2015, para. 50). Bununla birlikte Mahkeme farklı muamelenin ancak uygulayıcının saikiyle/niyetiyle ortaya çıktığı durumlarda bunun ispatlanması yükümlülüğünün başvurana ait olacağına, zira bu gibi hâllerde ilgili işlem veya eylemi farklı muamele hüviyetine büründüren olgunun, muamelede bulunanın niyeti olacağına vurgu yapmaktadır (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 57).

28. İspat yüküyle ilgili olarak, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 21'inci maddesinde *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır. Bu çerçevede Kuruma yapılan başvurularda ispat yükünün yer değiştirmesi için başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2019/2118, K. No: 2019/64, 19/11/2019, para. 32).

29. Başvuran başvuru dilekçesine ek olarak çocuğu hakkında verilen ÇÖZGER ve ... Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından verilen çocuğunun okul öncesi tam zamanlı kaynaştırma eğitiminden yararlanmasına dair kararı Kurumumuza sunmuştur. Muhatap ise cevap dilekçesine ek olarak Okulda eğitim gören kaynaştırma eğitimine tabi kayıtlı öğrenci bilgisini, Aile Tanıma Formunu ve Öğrenci Tanıma Formunu sunmuştur.

30. Dosya kapsamına sunulan belgeler incelendiğinde; öğrenci tanıma görüşmeleri ve değerlendirmeleri yapılmasının başvuranın çocuğuna özgü bir usul olmadığı, muhatap anaokulunda kaynaştırma eğitimine tabi öğrencinin eğitim gördüğü, başvuranın çocuğunun kaynaştırma eğitimine tabi olduğunun bilinmesine rağmen kayıt prosedürünün işletilmeye devam edildiği, çocuk ve ailesiyle iki kez görüşme yapıldığı, muhatap tarafından delil olarak sunulmuş olan tanıma formlarında çocuğun artikülasyon bozukluğu nedeniyle kaydının yapılmayacağına dair bir ifadenin bulunmadığı, başvuranın çocuğuyla yapılan görüşmeye ilişkin rehber öğretmenin değerlendirmelerinde çocuğun davranışsal problemlerinin olduğunun tespit edildiği, değerlendirilmelerin aktarımı sırasında başvuran ile Müdür Yardımcısı arasında sözlü tartışma çıktığı anlaşılmaktadır. Tüm bu hususlar karşısında başvuranın çocuğunun kaynaştırma eğitimine tabi olduğu gerekçesiyle kaydının yapılmadığı iddiasını destekleyecek bir bilgi ve belge sunmadığı, bu nedenle iddiaların soyut nitelik taşıdığı değerlendirilmektedir.

31. Öte yandan başvuranın cevap dilekçesinde muhatap Okulun Müdür Yardımcısı ile henüz görüşme yapmadan önce eşiyle beraber çocuklarını muhatap okula kaydettirmemeye karar verdiklerinin ifade edildiği, muhatabın cevap dilekçesinde ise başvuranın çocuğu hakkında kayıt aşamasına dahi gelinmeden başvuranla sözlü tartışma

yaşandığının ifade edildiği dikkate alındığında başvuranın çocuğunu okula kayıt yaptırma iradesinin mevcut olup olmadığının dahi net bir şekilde ortaya konulamadığı, dolayısıyla muhatap Okul tarafından kayıt talebinin reddi mahiyetinde bir işlem gerçekleştirilmediği de belirtilmelidir.

32. Sonuç itibarıyla, somut olaya konu iddiaların gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin veya karine oluşturan olguların varlığı ortaya konulamadığından ispat yükünün başvuran üzerinde olduğu; bu doğrultuda başvuranın iddialarını somutlaştıramadığı; bu kapsamda başvuranın oğlunun eğitim hakkından karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engellilik durumu nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran farklı muamelenin ortaya konulamadığı ve muhatap Okul tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

5/9/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan	Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi (İzinli)	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi (İzinli)	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi (İzinli)	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi (İzinli)

TİHEK

2024/1122 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

12.11.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/430
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	16.10.2024/235
Karar Numarası	:	2024/1122
Başvuran	:	S.O.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1- Milli Eğitim Bakanlığı 2-Çankaya Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (Mesa Koru Sitesi İlkokulu)
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanılı öğrencilerin kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmen uygulamasından faydalanabilmesine rağmen başvuranın Down sendromlu çocuğunun söz konusu uygulamadan faydalandırılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Down sendromlu kaynaştırma öğrencisi oğlu E.D.O'nun kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmen eşliğinde ilkokula başladığını,

b. Okul Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Biriminin, oğlunun ikinci sınıfa da kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmen eşliğinde devam etmesi yönünde karar aldığını,

c. İkinci sınıfın birinci döneminin bitmesine iki hafta kala yine BEP Geliştirme Biriminin gerçekleştirdiği toplantı neticesinde OSB tanılı çocuklar haricindeki diğer özel gereksinimli çocukların kolaylaştırıcı kişilerinin derslere alınmamasına karar verildiğini,

ç. Bu kapsamda oğlunun da kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmeni olarak çalışan kişinin sınıf ortamına alınmayacağının tarafına bildirildiğini,

d. Yalnızca OSB tanılı öğrencilere kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmenden faydalanma hakkının tanınmasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiştir.

3. Muhatap Milli Eğitim Bakanlığından (MEB) alınan yazılı görüşte özetle:

a. Eşitlik ilkesi dikkate alınarak özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim imkânlarından en üst düzeyde yararlanabilmeleri için hem ülkemizdeki hem de dünyadaki gelişmelerin yakından takip edildiği ve öğrencilere sunulan eğitim imkanlarının geliştirilmesi için farklı model ve uygulamaların uyarlamalarının yapıldığı,

b. Bu kapsamda 1/4/2020 tarihli ve 10096465-20-E.230243 sayılı Makam Olur'u ile tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden OSB tanılı öğrencilerin akademik, sosyal ve öz bakım becerilerini okul ortamında desteklemek amacıyla sınıf içinde ve sınıf dışında öğrenciye yardımcı olmak üzere okulda kolaylaştırıcı kişi uygulamasının başlatıldığı,

c. Söz konusu düzenlemenin ayrımcı sebeplerden değil OSB tanılı öğrencileri okul ortamında desteklemek amacıyla velilerinden gelen yoğun talepler üzerine pilot uygulama olarak başlatıldığı,

ç. Kolaylaştırıcı kişi uygulamasının mevzuatta yer alan bir uygulama olmayıp farklı model ve uygulamaların uyarlaması olduğu,

d. Söz konusu uygulamaya ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmalarına devam edildiği ve elde edilecek veriler doğrultusunda gerekli görülmesi halinde düzenleme ve mevzuat değişikliklerinin yapılmasının planlandığı,

e. İhtiyaç halinde alınmış bir tedbir kapsamında pilot olarak başlatılan ve mevzuatta henüz düzenlenmemiş olan uygulamanın engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil etmediği ifade edilmiştir.

4. Muhatap Çankaya Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden (Mesa Koru Sitesi İlkokulu) alınan yazılı görüşte özetle:

a. Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden OSB tanılı öğrenciler için ailenin teklifi ve BEP Geliştirme Birimi'nin kararı doğrultusunda kolaylaştırıcı kişinin belirlenmesi ve belirlenecek kolaylaştırıcı kişinin sınıf içi ve sınıf dışında öğrenciye yardımcı olmak üzere okulda bulunmasının 1/4/2020 tarihli ve 10096465-20-E.230243 sayılı Makam Olur'u ile uygun görüldüğü,

b. Bu hususta ki iş ve işlemlerin de söz konusu Makam Olur'u çerçevesinde yürütüldüğü ifade edilmiştir.

5. Muhatapların yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. OSB ile benzer şekilde Down sendromlu bireylerin de eğitim alanında desteklenmesinin ve bire bir eğitim almasının bireyin gelişimi açısında önemli olduğu,

b. Yurt dışında kolaylaştırıcı kişi uygulamasını uygulayan pek çok ülke olduğu,

c. Söz konusu uygulamanın tüm engel gruplarına uygulanabilirliğinin pek çok ortamda denendiği ve bilimsel çalışmalarda yer verildiği,

ç. Söz konusu uygulamanın yalnızca bir engel grubunun istifadesine sunulmasının ayrımcı nitelikte olduğu ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesine göre:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, ... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, ...ifade eder."

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür ..."

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendi uyarınca doğrudan ayrımcılık, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

11. Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal

hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür…"

12. Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

13. Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir… (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

14. Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

15. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Başvuru hakkı"* başlıklı 30'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişilerinin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen her gerçek veya tüzel kişi, ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiası ile Kuruma başvurma hakkına sahiptir…"

16. Mezkûr Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, din, dil, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri başvurunun konusunu oluşturur."

17. Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

18. Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesi şöyledir:

"(1) İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

19. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası: *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın 21/2/2024 tarihli ve ... sayılı dilekçe ile muhataba başvurduğu anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

20. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; *AİHM, Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler, Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para.58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

21. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı ise uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile koruma altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında AİHM, engelli bireylerin ayrımcı

muameleye karşı korunması konusunda uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda bir mutabakat bulunduğuna dikkat çekmekte ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri sınırlı sayıda olmadığından engellilik temelinde ayrımcılığın ayrıca incelenebileceğini kabul etmektedir (AİHM, *Glor/İsviçre*, B. No: 13444/04, 30/4/2009, para. 53, 80). Ayrıca AİHM, Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemeleri içerdiğini ifade etmektedir (AİHM, Çam/Türkiye, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 65).

22. Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında taraf devletlerin engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklayacağı ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alacağı düzenlenmiştir. EHİS'in 2'nci maddesinde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır."* şeklinde tanımlanmaktadır.

23. EHİS'in *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesi ise *"1. Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. 2. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en çıkarının gözetilmesine öncelik verir. 3. Taraf Devletler engelli çocukların kendilerini etkileyen her konuda diğer çocuklarla eşit koşullar altında görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahip olmalarını, yaşları ve olgunluk seviyelerine göre görüşlerine önem verilmesini ve onlara bu hakkın tanınması için engeline ve yaşına uygun destek sunulmasını sağlar."* hükmünü ihtiva etmektedir.

24. Mezkûr Sözleşme'nin *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre ise: *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: ... (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: ... (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır..."*

25. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesinin birinci fıkrası *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana– babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."* hükmünü; 23'üncü maddesinin ikinci fıkrası ise: *"Taraf Devletler, zihinsel ya da bedensel özürlü çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ederler."* hükmünü içermektedir. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda ise *"Devletler, ... engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Engelliler Hakkında 5 No'lu (1994) Genel Yorum, E/1995/22, 1994, para. 35).

26. Ulusal düzenlemeler kapsamında engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı ise başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun ile güvence altına alınmıştır. Kamusal makamların engelli bireylerin ekonomik ve toplumsal bakımdan belirli bir yaşam standardına erişiminin sağlanması yönünden tedbirler alması gerekmektedir. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda devletin engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir (AYM, *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67).

27. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı ve ayrımcılıkla mücadelenin engellilere yönelik politikaların temel esası olduğu genel ilkeler arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra Kanun'un 3'üncü maddesinin (d) bendinde, engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e benzer şekilde: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama"* olarak tanımlanmaktadır. Mezkûr Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesi ise *"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir..."* hükümlerini içermektedir.

28. Kolaylaştırıcı kişi, ulusal mevzuatta yer almamakla birlikte uygulamada kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere okulda ve sınıfta öğrenciye destek olmak

amacıyla görevlendiren kişiyi ifade etmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 25/10/2022, para. 19]. BEP ise 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tanımlar ve kısaltmalar"* başlıklı 4'üncü maddesine göre: *"(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında, … (g) Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını …"* ifade etmektedir. Mezkûr Yönetmelik'in 47'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: *"BEP geliştirme birimi, okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; a) Rehberlik öğretmeni, b) Öğrencinin sınıf öğretmeni, c) Öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, ç) Öğrencinin velisi, d) Öğrenciden oluşur."*

29. Somut olayda başvuran, Down sendromlu kaynaştırma öğrencisi oğlu E.D.O. 'nun kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmen eşliğinde ilkokula başladığını, Okul BEP Geliştirme Birimi'nin kararı doğrultusunda oğlunun ikinci sınıfa da kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmen eşliğinde devam ettiğini, ikinci sınıfın birinci döneminin bitimine iki hafta kala yine BEP Geliştirme Birimi'nin gerçekleştirdiği toplantı neticesinde OSB tanılı çocuklar haricindeki diğer özel gereksinimli çocukların kolaylaştırıcı kişilerinin derslere alınmamasına karar verildiğini, söz konusu karar neticesinde oğlunun kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmeni olarak çalışan kişinin sınıf ortamına alınmayacağının tarafına bildirildiğini ileri sürmüş olup yalnızca OSB tanılı öğrencilere kolaylaştırıcı kişi/gölge öğretmenden faydalanma hakkının tanınmasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiştir.

30. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 6/1/2020 tarihli ve 10096465-20-E.230243 sayılı Makam Olur'u incelendiğinde; tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimine devam eden OSB tanılı öğrenciler için kolaylaştırıcı kişinin uygun görüldüğü anlaşılmaktadır.

31. Muhatap MEB tarafından dosyaya sunulan cevabi yazıda ise kolaylaştırıcı kişi uygulamasının ayrımcı sebeplere dayanmadığı, OSB tanılı öğrencileri okul ortamında desteklemek amacıyla velilerden gelen yoğun talepler üzerine pilot uygulama olarak başlatıldığı, söz konusu uygulamaya ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmalarına devam edildiği ve elde edilecek veriler doğrultusunda gerekli görülmesi halinde düzenleme ve mevzuat değişikliklerinin yapılmasının planlandığı ifade edilmektedir. Öte yandan, bir diğer muhatap olan Çankaya Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün (Mesa Koru Sitesi İlkokulu) cevabi yazısında, kolaylaştırıcı kişi uygulamasının 1/4/2020 tarihli ve 10096465-20-E.230243 sayılı Makam Olur'u çerçevesinde yürütüldüğünün belirtilmesi ile yetinildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu açıklamalardan, engelli öğrenciler arasında tanı bazlı olarak farklı bir uygulamanın mevcut olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, söz konusu farklı uygulamanın objektif ve makul bir sebebinin olup olmadığının muhataplar tarafından ortaya konulması gerekmektedir.

32. Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim hakları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve bahsi geçen uluslararası sözleşmeler ile güvence altına alınmıştır. Nitekim EHİS'in 24'üncü maddesinde de bu hususa vurgu yapılmış ve engelli bireylere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirlerin sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Söz konusu tedbirlerin, OSB tanılı öğrenciler bakımından, bu öğrencilere kolaylaştırıcı kişi görevlendirilmesi vasıtasıyla yerine getirildiğinde şüphe bulunmamaktadır.

33. Bununla birlikte, OSB tanılı öğrenciler dışındaki diğer farklı özellikleri ve ihtiyaçları bulunan özel gereksinimi olan, somut olay özelinde Down sendromlu öğrencilerin okul içerisindeki ihtiyaçları, özel durumları ve bu hususların çocuğun bireysel gelişim sürecine etkisi hakkında bilimsel bir değerlendirmenin yapılıp yapılmadığı, bu doğrultuda Down sendromlu öğrenciler açısından kolaylaştırıcı kişi uygulamasına ihtiyaç duyulup duyulmadığı hakkında muhataplar tarafından herhangi bir açıklama yapılmamıştır.

34. Diğer taraftan, OSB tanılı öğrencilerin istifadesine sunulan söz konusu uygulamanın velilerden gelen yoğun talepler üzerine pilot uygulama olarak başlatıldığı muhatap MEB'in cevabi yazısında ileri sürülmüşse de söz konusu taleplere ilişkin herhangi bir sayısal veriye dosya kapsamında rastlanmamıştır. Bu doğrultuda, Down sendromlu öğrencilerin velilerinden MEB'e ulaşan kaç talep olduğu, söz konusu uygulamanın Down sendromlu öğrencileri de kapsayacak şekilde genişletilmesi için kaç talep gerektiği ve uygulamanın kapsamının genişletilmesi noktasında dikkat edilen başkaca objektif bir kriterin bulunup bulunmadığı konusunda bir değerlendirmede bulunulmamıştır.

35. Bu kapsamda, bilimsel veriler ışığında Down sendromlu öğrenciler açısından kolaylaştırıcı kişi uygulamasına ihtiyaç duyulup duyulmadığı hakkında muhataplar tarafından herhangi bir değerlendirmede bulunulmaması, velilerden gelen taleplere ilişkin herhangi bir sayısal verinin paylaşılmaması ve kolaylaştırıcı kişi uygulamasının kapsamının genişletilmesi noktasında dikkate alınan objektif kriterlerin neler olduğu hakkında bir açıklama yapılmaması gerekçeleriyle muhataplar tarafından yapılan tanı bazlı farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebinin olduğunun ispatlanamadığı sonucuna ulaşılmıştır.

36. Öte yandan muhatap MEB, söz konusu uygulamaya ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmalarına devam edildiğini ve elde edilecek veriler doğrultusunda gerekli görülmesi halinde düzenleme ve mevzuat değişikliklerinin yapılmasının planlandığını ifade etmiştir. Yine MEB'in muhatabı olduğu 26/10/2021 tarihli Türkiye Down Sendromu Derneği başvurusunda da muhatap tarafından aynı ifadelere yer verilerek uygulama konusundaki çalışmaların devam ettiği ve gerekli görüldüğü takdirde mevzuat değişikliklerinin yapılmasının planlandığının belirtildiği tespit edilmiştir (TİHEK, K. No: 2022/489, para. 28). Bununla birlikte, üç yılı aşkın süredir devam ettiği anlaşılan izleme ve değerlendirme çalışmalarına ilişkin herhangi bir somut verinin muhatap tarafından paylaşılmadığı görülmüştür.

37. Muhatap Bakanlık tarafından söz konusu durumun kalıplaşmış ifadeler ile açıklanma yoluna gidilmesinin; bununla birlikte bahsi geçen 6/1/2020 tarihli Makam Olur'undan başvuranın Kurumumuza yapmış olduğu 26/2/2024 tarihli başvuruya değin geçen sürede yapılan izleme ve değerlendirme çalışmalarına ve bu çalışmalar neticesinde elde edilen çıktılara ilişkin herhangi bir somut verinin ortaya konulmamasının, somut uyuşmazlığın çözümüne ilişkin bir belirsizliği beraberinde getirdiği ve muhataplar tarafından uygulanan tanı bazlı farklı muamelenin etkilerini OSB tanısı konulmamış diğer engelli öğrenciler ve bu öğrencilerin aileleri bakımından daha da ağırlaştırdığı değerlendirilmektedir.

38. Sonuç olarak, dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler yukarıda yer alan mevzuat hükümleri ile birlikte incelendiğinde; muhataplar tarafından engelli öğrenciler arasında tanı bazlı farklı muamelede bulunulduğu ve söz konusu farklı muamelenin objektif ve makul bir nedeninin bulunduğunun ortaya konulamadığı, bununla birlikte inceleme konusu uygulamaya ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmalarının tamamlanma süreci hakkında herhangi bir somut verinin kamuoyu ile paylaşılmamasının mezkûr uygulamanın geleceği hakkında belirsizliğe neden olduğu ve bu durumun engelli öğrenciler arasında yaşanan farklı muamelenin etki ve sonuçlarını ağırlaştırdığı değerlendirilmiş, bu kapsamda muhataplar tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlâl edildiği kanaatine varılmıştır.

39. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlali gerçekleştiren muhatapların hukuki konumu, ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı ve ayrımcılık yasağı kapsamında korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhataplara 50.000,00 TL idari para cezasının uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILDIĞINA,

B. Muhataplar Milli Eğitim Bakanlığı ve Çankaya Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (Mesa Koru Sitesi İlkokulu) hakkında 50.000,00'er (ElliBin'er TL) TL İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

16/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan	Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi (İzinli)	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi (İzinli)	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi (Görevli)	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/1123 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

20.08.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/45
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	16.10.2024/235
Karar Numarası	:	2024/1123
Başvuran	:	1- V.N. 2-H.S.N.
Başvuran Vekili	:	Av. J.I.B.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Tarsus Kaymakamlığı (İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Tarsus SEV Ortaokulu)
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan başvuranların oğlu Ş.N.'nin öğrenim gördüğü okulda bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) uygulanmaması ve çocuğun akran zorbalığına uğradığı iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuranlar vekili, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Ş.N.'nin dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanılı olduğunu,

b. Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim aldığını,

c. 8/11/2023 tarihinde gerçekleştirilen BEP Geliştirme Birimi toplantısında öğrenciye uygulanacak özel eğitim tedbirleri yerine yalnızca öğrencinin davranış problemlerinin konuşulduğunu, velinin toplantı nedeniyle 24/11/2023 tarihli dilekçe ile Özel Tarsus SEV Ortaokuluna ve Tarsus İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna başvuruda bulunduğunu, başvuruya istinaden herhangi bir yanıt alınamadığını,

ç. 24/11/2023 tarihli başvuruda öğrencinin uğradığı akran zorbalığı, sözlü ve fiziksel şiddet ile öğretmenlerin olaylara karşı tepkisizliği de ifade edilerek BEP'in gecikmeksizin yapılmasının da talep edildiğini,

d. Okulun 22/12/2023 tarihinde cevap verdiğini ancak verilen cevabın yeterli olmadığını iddia etmiştir.

3. Muhatap Tarsus Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan 30/1/2024 tarihli yazılı görüşte özetle:

a. Ş.N.'nin Özel Tarsus Sağlık Eğitim Vakfı İlkokulunu 2021-2022 Eğitim-Öğretim Yılında tamamlayarak 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılında ortaokula başladığı,

b. Ş.N. hakkında Tarsus Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu tarafından DEHB tanısıyla tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim kararı verildiği,

c. Bu karar doğrultusunda öğrenciye BEP düzenlendiği ve ihtiyaçlara yönelik derslerden yararlanması için destek eğitim odası çalışmalarının bireysel olarak yapıldığı,

ç. BEP planlamaları neticesinde öğretmenler tarafından Ş.N. hakkında bireysel gelişim raporlarının hazırlandığı,

d. 19/9/2023 tarihinde veli S.N. ile gerçekleştirilen telefon görüşmesinde velinin, 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılında BEP Geliştirme Birimi tarafından öğrenci için 21/9/2023 tarihinde yapılacak birinci BEP Geliştirme Birimi toplantısına davet edildiği, velinin toplantıya katılmayacağını ifade ettiği,

e. Velinin daha sonra 27/9/2023 tarihinde farklı bir davranışsal süreç ile ilgili görüşme yapmak için Okula geldiği, görüşme sonunda BEP Geliştirme Birimi tarafından oluşturulan BEP programını imzaladığı,

f. 27/10/2023 tarihinde veli aranarak ikinci BEP Geliştirme Birimi toplantısına davet edildiği, kendilerinden cevap alınamadığı, 31/10/2023 tarihinde başlayan hafta içerisinde velinin tekrar arandığı, velinin 3/11/2023 tarihine kadar uygun olduğu tarihi belirleteceğini söylediği ancak geri dönüş yapmadığı, 6/11/2023 tarihinde velinin e-posta yöntemiyle bilgilendirildiği ve 8/11/2023 tarihinde yapılacak ikinci BEP Geliştirme Birimi toplantısına davet edildiği,

g. Velilerin 8/11/2023 tarihli toplantıya katıldıkları, öğrenciye BEP uygulayan öğretmenlerden bilgi alındığı, velilerin toplantı sürecinde yürütülen programa dair kuşku, kaygı, farklı bir beklenti gibi geri bildirimlerinin olmadığı, programa yönelik farklı bir talepte bulunmadıkları,

ğ. Toplantı sürecinde velilere öğrencinin akademik durumunun yanı sıra dürtüselliği nedeniyle zaman zaman arkadaşlarına uyguladığı fiziksel şiddete varan davranışları hakkında bilgi verildiği, bu davranışlar sonrasında öğrenciyle yapılan görüşme ve çalışmaların davranış geliştirme sürecinde çok kısa süreli etkili olduğunun ve aynı fiziksel şiddet davranışlarının tekrar ettiğinin ifade edildiği, öğrencinin yüksek yararına olması adına kendisinde davranış değişikliği konusunda etkili olmayacağını düşündükleri yaptırımların (disiplin cezası gibi) uygulanmayacağına karar verildiğinin veli ile paylaşıldığı, söz konusu kararın uygulandığı, öğrencinin davranışsal problemleri ile ilgili süreçlerde her defasında rehberlik çalışmasının gerçekleştirildiğinin ancak öğrenciye herhangi bir yaptırım uygulanmadığının söylendiği, çocuğa pozitif bir ayrımcılığın yapıldığı, diğer öğrenciler için geçerli davranışsal ve disiplinel süreçlerin öğrenci için uygulanmadığı,

h. A.Ş. isimli öğrenci ile yaşanan sürecin; Ş.N.'nin A,Ş. ile vakit geçirmek isteme, fiziksel temasta bulunma ve buna benzer ısrarcı ve dürtüsel davranışları nedeniyle gerçekleştiği, veli V.N.'nin, öğrenci Ş.N.'nin kendisiyle masada oturup yemek yemeyi reddeden A.Ş.'ye bıçak çekme eyleminin doğruluğuna inanmadığını toplantıda belirttiği, aynı toplantı içerisinde veliye öğrencinin yüksek yararına olması adına bazı tavsiyelerde bulunulduğu,

ı. Sene sonu itibariyle İstanbul'a taşınma ihtimali bulunan veliye evlerine yakın ve kısa sürede ulaşabilecekleri bir okul tercih etmelerinin önerildiği, okulda öğrencinin kontrolünü kaybettiği durumlarda (ağlama krizi, kendisini yere atarak kontrolsüz hareketler yapma ve zarar görme ihtimali, karşı tarafı dinlemeden sürekli olarak yüksek sesle bağırma vb.) velinin okula ulaşma sürecinin öğrencinin evi ile okul arasının uzak olmasından dolayı uzun sürdüğünün ifade edildiği,

i. Öğrencinin birtakım yaşamsal becerilerinin eksik olduğu, bir seferinde eline pislik bulaştığı için bu durumdan rahatsızlık duyarak çıplak bir biçimde tuvaletten dışarı çıktığı ve koştuğu, öğrencinin arkadaşları arasındaki ilişkinin zarar görmemesi adına öğretmenlerin çok çaba sarf ettiği ve bunun gibi süreçlerde öğrenciyi koruyucu çalışmaların yürütüldüğü,

j. Veliye öğrencinin özbakım ve günlük yaşam becerilerinde (tuvalet alışkanlığı, sofra kuralları, ayakkabı bağlama, giyinme vb.) eksikliklerin olduğunun söylendiği, bu durumun 6. Sınıf öğrencisi olan Ş.N.'nin arkadaşları ile arasındaki davranış farklarının gün geçtikçe artmasına sebep olduğunun ifade edildiği,

k. Öğrencinin sabah ve akşam saatlerinde Adana-Tarsus arası servis yolculuğu için toplamda 2- 2,5 saat, okul içerisinde sabah 08.30'dan öğleden sonra 16.00'a kadar 7,5 saat, toplam 10 saate yakın eğitim-öğretim süreci yaşadıktan sonra eve gittiğinde akademik gelişim için bireysel özel ders almanın öğrenciyi bunaltacağının ve duygusal, sosyal ve ruhsal süreçlerini olumsuz etkileyebileceğinin ifade edildiği,

l. Velinin, öğrencinin arkadaşlarına uyguladığı fiziksel şiddetin nedenini öğrenciye uygulanan psikolojik şiddet olarak belirttiği ancak öğrenci ile yapılan görüşmede öğrencinin arkadaşlarıyla samimi olduğunu ve çizgi filmlerde gördüğü hareketleri uyguladığının öğrenildiği,

m. BEP'in yalnızca akademik süreçleri kapsayan bir program olmadığı, aynı zamanda öğrencinin yaşıtlarıyla uyum içerisinde olmasını amaçlayan bir program olduğu, öğrencinin davranışlarının BEP'in uygulama sürecini olumsuz etkilediği anlaşıldığından önceliğin davranışların geliştirilmesi ve olumlu yönde değiştirilmesine verildiği,

n. Üçüncü BEP Geliştirme Birimi toplantısının 14/2/2024 tarihinde yapılmasının kararlaştırıldığı,

o. 20/12/2023 tarihinde Ş.N.'nin A.Ş.'ye yönelik öğle teneffüsünde şiddet içerikli davranışlarda bulunduğu, A.Ş.'nin velisi U.Ş.'nin konu ile ilgili şikayetçi olduğu, olay sonrasında Ş.N. ile hem nöbetçi öğretmenlerin hem de bahçede bulunan diğer öğretmenlerin ilgilendiği, öğretmenlerin öğrenciyi sakinleştirmeye çalıştığı, Okulun mezunlar sahası adı

verilen spor bölümünde Ş.N.'nin A.Ş.'ye vurduğunun kamera kayıtları ile tespit edildiği, A.Ş.'nin fiziksel bir karşılık vermediğinin anlaşıldığı, Nöbetçi Öğretmen K.D.'nin Ş.N.'yi bahçede sohbet eden öğretmen grubuna dahil ederek dikkatini dağıtmaya çalıştığı, sonrasında daha etkili olabileceğini düşünerek öğrenciyi Rehberlik Bölüm Başkanı E.V.'ye götürdüğü, E.V.'nin öğrenciyi sakinleştirmek ve dikkatini başka yere çekmek için Okul Aile Birliği tarafından oluşturulan satış standına götürdüğü, öğrencinin ders başlayana kadar E. V. ile zaman geçirdiği, öğrencinin sakinleşmiş görünmesine rağmen öğle teneffüsünün son saniyelerinde birden yön değiştirerek A.Ş.'nin sınıfına gittiği ve A.Ş.'ye fiziksel şiddet uyguladığının tespit edildiği belirtilmiştir. Muhatap tarafından ayrıca başvuranın iddiaları çerçevesinde; Ş.N.'nin Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) ve BEP kararlarının birer örneğinin, BEP Geliştirme Biriminde yer alan öğretmenlerin listesi ile Birim toplantılarına ilişkin tüm belgelerin, öğrenci ile ilgili BEP toplantılarına katılan öğretmenlerin her birinin ayrı ayrı öğrenciye ve verilen destek eğitimine ilişkin yazılı ve imzalı görüşlerinin, 20/12/2023 tarihinde Ş.N. ile A.Ş. arasında yaşanan olaya ilişkin tutanakların, olay günü nöbetçi olan öğretmenlerin nöbet çizelgeleri ile yazılı ve imzalı görüşlerinin ve olaya ilişkin kamera görüntülerinin, veli V.N. ve H.S.N. ile yapılan yazışmaların bir örneğinin Kurumumuza sunulduğu anlaşılmıştır.

4. Başvurandan alınan 27/2/2024 ve 18/4/2024 tarihli yazılı görüşlerde özetle:

a. Muhatap Tarsus Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan 30/1/2024 tarihli yazıda ve yazılı görüşün ekinde sunulan belgelerde okul müdürlüğü, öğretmenler ile rehberlik ve psikolojik danışmanların ayrı ayrı ve açıkça engelliliğe dayalı ayrımcılık yaparak eğitim hakkını ihlal ettiklerinin anlaşıldığını,

b. 31/10/2023 tarihli toplantı tutanağından da anlaşılacağı üzere Ş.N.'nin dersine giren tüm öğretmenler tarafından çocuk hakkındaki sorunların dile getirildiği ancak somut çözüm önerilerinin sunulmadığını,

c. Öğretmenlerin usulüne uygun ve çocuğa uygulanabilir BEP hazırlayamadığını,

ç. Ş.N.'nin 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılının başı olan Eylül ayından 8/1/2024 tarihine kadar 37 kez psikolojik danışman ve rehber öğretmeniyle görüşme kaydının açıldığını, 37 görüşmenin 28'inin yüz yüze, 9 tanesinin aile görüşmesi olarak kayıtlara geçtiğini,

d. Ş.N. ve diğer bazı öğrencilerden el yazısıyla imzalı dilekçeler alınarak işleme konulduğunu belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve üçüncü fıkrası şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım görmeksizin kanun önünde eşittir. Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine

aykırı sayılmaz."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (i) bentlerine göre:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" ifade etmektedir.

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(...)

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler

hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre; *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

12. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesinde; "İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ihlal kararı verilir." hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre: "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ederler. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi halinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hallerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." Başvuranın dilekçesinden, başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu ve bu iddia ile ilgili muhatap Kuruma 24/11/2023 tarihinde başvuru yaptığı anlaşılmıştır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

14. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) *"Ayrımcılık yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* ve Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."*

15. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "***Tanımlar***" başlıklı 2'nci maddesine göre; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık*

siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı" içermektedir.

16. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre;

"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

(a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi;

(b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

(c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması.

2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar:

(a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

(b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir;

(c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

(d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

(e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır.

(...)"

17. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda

olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

18. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumunda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum 5 Engelliler, para. 35).

19. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü ve 15'inci maddelerinde de EHİS'le paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş, hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

20. Somut olayda başvuranlar vekilinin iddialarının DEHB tanılı Ş.N.'ye BEP uygulanmadığı ve çocuğun akran zorbalığına uğradığı şeklinde olduğu anlaşılmıştır. Bu kapsamda başvuruda ilk olarak muhatap Okul tarafından çocuğa BEP uygulanmadığına yönelik iddia incelenmiştir.

21. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tanımlar ve kısaltmalar"* başlıklı 4'üncü maddesine göre:

"(...)

g) Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını,

(...)

ı) Destek eğitim hizmeti: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetlerini,

i) Destek eğitim odası: Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı,

(...)

ö) Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi

(...)

ifade eder."

22. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasında; "Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler." hükmü düzenlenmiştir. İncelenen belgelerden; Tarsus Kaymakamlığı RAM Müdürlüğü'nün 21/10/2022 tarihli Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu'na göre DEHB tanılı Ş.N. hakkında tam zamanlı olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesine karar verildiği ve Rapor'un bitiş süresinin ortaokul olarak belirtildiği anlaşılmıştır.

23. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 23'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde; tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin kayıtlı bulundukları okulda uygulanan eğitim programını takip edeceği, takip ettikleri programlar temel alınarak öğrenciler hakkında BEP hazırlanacağı ve bu öğrenciler için destek eğitim odasının açılacağı düzenlenmiştir. MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Destek eğitim odası"* başlıklı 103'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerle özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için okulun bünyesinde destek eğitim odası"* açılır.

24. Muhatap Kurum tarafından sunulan 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı BEP Dosyası incelendiğinde; öğrencinin dersine giren öğretmenlerin tümünün BEP üyesi olarak belirlendiği, Birim Başkanı'nın G.G., Akademik Koordinatör olarak R.C.S. ve Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmen olarak A.E. ile E.V.'nin belirlendiği, öğrenci tanıma kartının hazırlandığı, kartta öğrenci ile ebeveynlerine ilişkin bilgilere yer verildiği, ilk BEP toplantısının 21/9/2023 tarihinde yapıldığı, BEP'in tamamlanacağı tarih olarak 14/6/2024'ün seçildiği, BEP kapsamında Ş.N. hakkında; *"(...) 2. Görevli öğretmenler kendi derslerine yönelik kazanımların yer aldığı bir BEP programı hazırlayacaktır. 3. BEP programının hazırlanması için rehberlik servisi müşavirlik yapacaktır. 4. BEP yönetmeliği çerçevesinde tüm iş ve işlemler gerçekleştirilecektir."* şeklinde karar alındığı, Tutanağı çocuğun öğretmenlerinin, velisinin, rehber öğretmenlerin ve BEP Geliştirme Birim Başkanı'nın

imzaladığı anlaşılmıştır. Ayrıca Tutanak'ta öğrencinin gelişimi ile ilgili ailenin dört haftada bir bilgilendirileceği belirtilmiştir.

25. Muhatap Kurum tarafından 6/11/2023 tarihinde öğrencinin velisi V.N.'nin şahsi e-posta adresine; *"Değerli Velimiz, Okul İdaresi ve rehberlik birimi ile görüşmek için randevu oluşturmak üzere 27 Ekim 2023 Cuma günü öğrenci işleri tarafından aranmıştınız. Bu görüşme talebi ile ilgili sizden bir geri dönüş alamayınca okul müdürü asistanımız 31 Ekim 2023 Salı günü ile başlayan haftada sizi tekrar arayarak görüşme talebini yinelemişti. Okul müdürü asistanımızın randevu talebine istinaden 3 Kasım 2023 Cuma gününe kadar uygunluğunuzu belirtecek bir cevap vereceğinizi ifade etmiştiniz. Ancak bu süre zarfında sizden bir geri dönüş alınamamıştır. Asistanımız toplantıya anne-baba birlikte katılmanızı beklediğimizi ifade etmiştir. Bahsi geçen öğrencimizin 11 Eylül 2023 Pazartesi gününden itibaren oluşan durumlar ve acil görüşmenin gerekliliği ile ilgili olarak görüşme talebimizi yinelemek isteriz. 8 Kasım 2023 Çarşamba günü saat 16:00'da kütüphanede tam zamanlı kaynaştırma eğitimine tabi olan öğrencimiz Ş.N.'nin akademik, sosyal, duygusal ve davranışsal gelişim süreçlerini değerlendirmek ve gerekli önlemleri alabilmek amacı ile Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Geliştirme Birimi toplantısı yapılacaktır. Not: Hafta sonu itibarıyla öğrencimiz Ş.N.'nin halası olduğunu ifade eden Doç. Dr. G.K.'nin vakıf genel müdürümüzle görüşmek için bir randevu talebi oluşturmak istediğini öğrendik. Öncelikle ifade etmek isteriz ki her bir öğrencimizin durumu ile ilgili görüşme yapma yetkisine sahip kişiler öğrencinin velisidir. Ş.N. özelinde görüşme yapmak istediğimiz velimiz anne ve babadır. Belirtilen gün ve saatte toplantıya katılmanızı rica ederiz. Saygılarımızla, Özel Tarsus SEV Ortaokulu."* şeklinde 8/11/2023 tarihli toplantıya davet konulu eposta gönderildiği anlaşılmıştır.

26. 8/11/2023 tarihinde Ş.N. hakkında gerçekleştirilen ikinci BEP toplantısında öğretmenlerin öğrenci hakkında görüşlerini belirtmesinin ardından öğrenci hakkında; *"Okul olarak Milli Eğitim Müdürlüğü ve Rehberlik Araştırma Merkezine başvurarak tekrar tanılama istenmesine karar verildi. A. hanım tarafından Ş. için daha uygun bir eğitim programı ya da kurumun araştırılmasına karar verildi. Milli Eğitim tarafından verilen karar doğrultusunda önlemlerin alınmasına karar verildi."* şeklinde belirtildiği ve ilgili Tutanağı çocuğun öğretmenlerinin, rehber öğretmenlerin ve BEP Geliştirme Birim Başkanı'nın imzaladığı anlaşılmıştır. Toplantı sonrasında 10/11/2023 tarihinde öğrencinin velisi V.N.'nin şahsi e-posta; *"Değerli Velimiz, 08.11.2023 tarihinde yapılan Bireyselleştirilmiş Eğitim Geliştirme Birimi toplantı tutanağı ektedir. İmzalı toplantı tutanağının bir nüshasını siz de imzalayarak okulumuzdan alabilirsiniz. Saygılarımızla, Özel Tarsus SEV Ortaokulu."* şeklinde e-posta atıldığı ve ailenin toplantı öncesinde iki defa telefonla aranarak ve bir defa e-posta yoluyla toplantı hakkında bilgilendirildiği anlaşılmıştır.

27. BEP toplantıları dışında muhatap Kurum tarafından 13/9/2023 tarihinde "2023-2024 Ders Yılı Özel Tarsus SEV Ortaokulu I. Dönem 6/... Sınıfı I. Sınıf/Şube Öğretmenler Kurulu Toplantısı" yapıldığı, toplantı sonucunda tutulan Tutanak'tan Ş.N. için Psikolojik

Danışman ve Rehber Öğretmeni olan A.E.'nin mentör olarak belirlendiği ve öğrenci hakkında Rehberlik Birimi tarafından öğrenciyi korumak ve kazanmak adına yaşanacak olumsuzluklarda Okul İdaresine haber verilmesi ancak öğrenciye Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulu (ÖDDK) sürecinin yaşatılmaması ile ilgili öneride bulunulduğu anlaşılmıştır. Yine aynı toplantıda Ş.N. hakkında *"(...) 2. BEP öğrencisi Ş.N. için BEP programı hazırlanıp uygulanacaktır."* şeklinde karar alındığı tespit edilmiştir.

28. Ş.N. hakkında Okul Psikolojik Danışmanı A.E. ile E.V. tarafından hazırlanan 9/11/2023 tarihli Tutanak'ta; *"6-.. sınıfı öğrencimiz Ş..N. ile geçen yıl DEHB sürecine bağlı olarak BEP programı uygulanmıştır. Öğrencimizin bu yıla kıyasla grup içerisinde olumsuz davranışlar geliştirme süreci az olmakla birlikte; tuvalette özbakımı ile ilgili yaşadığı sorunlar, arkadaşlarına makasla yaklaşma ve birtakım diğer dürtüsel davranışları olmuştur. Aile ve öğrencinin uzmanı ile bu süreçte iletişim halinde olunmuştur. Bu yıl akran grubuyla aralarındaki farkın iyice belirginleşmesiyle beraber olumsuz davranışlarda artış yaşanmıştır. Bunlardan bazıları bıçak ve makasla arkadaşlarını rahatsız etme, arkadaşlarına temas etme isteği, ders akışını bozma, konu bütünlüğünü sağlamayan zamansız cümleler kullanmadır. Ayrıca öğrencimizin özbakım becerilerini yerine getirememesi de süreci baltalamaktadır. Öğrencimizin yaşıtlarıyla arasındaki farkın açıldığını hissetmesi öğrencinin tepkiselliğini arttırmaktadır. Öğrencimizle yapılan görüşmelerde vücudun özel bölgeleri ve mahremiyet, grup ortamında yapılması gerekenler, sınırlar, kesici aletlerle arkadaşlarını tehdit etmenin büyük riskler oluşturabileceği hakkında bireysel rehberlik çalışması yapılmıştır. Öğrencimizin gelişim dönemi göz önünde bulundurulduğunda bazı beklenilen davranışları göstermede zorlandığı belirtilmiştir. Öğrenci mevcut durumu anlamakta ve bilişsel muhakeme yapmakta zorlanmaktadır. Bir sonraki adımın verebileceği zararı kestirmekte, analitik düşünmekte güçlük yaşamaktadır. İlaç desteğinin yanında psikoterapi desteği ve özel eğitim desteğinin de gerekli olduğu velimize iletilmiştir. Tam zamanlı bir eğitimden ziyade yarım gün süren bir eğitimin ve ardından özel eğitimle desteklenecek bir sürecin öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamaya daha yararlı olacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda öğrencinin yaşadığı yer ile okulumuzun arasındaki mesafenin uzak olması sebebiyle öğrencinin kriz yaşadığı anlarda velimizin duruma müdahalesi de mevcut şartlar dolayısıyla gecikmektedir."* şeklinde belirtildiği anlaşılmıştır.

29. Kurumumuza sunulan BEP dosyası ile başvuran hakkında düzenlenen diğer belgeler incelendiğinde; muhatap Kurumun mevzuata uygun BEP Geliştirme Birimi oluşturduğu, bu Birimin üyeleri olan velilerin toplantılara davet edildiği, başvuran hakkında tedbir kararlarının alındığı, bir eğitim-öğretim yılı içerisinde en az üç toplantının gerçekleştirildiği ve BEP dosyasının mevzuata uygun düzenlendiği anlaşıldığından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

30. Başvuranın bir diğer iddiası olan akran zorbalığına ilişkin ise; başvuran vekilinin çocuğun akran zorbalığına uğradığını ispat edecek herhangi bir belgeyi dosyaya sunmadığı, muhatap Kurumun sunduğu 6. Sınıf Müdür Yardımcısı R.C.S.imzalı yazıda;

"20.12.2023 tarihinde BEP programını yürüttüğümüz öğrencimiz Ş.N.'nin annesi aranmış ve öğrencimiz A.Ş.'ye karşı kahvemi içti bitirdi bana kalmadı diyerek şiddet uyguladığı öğrenciye yumruk atarak bacağından tutup sıranın üzerine yatırdığı ve nöbetçi öğretmen ve arkadaşları tarafından olaya müdahale edildiği bilgisi paylaşılmıştır." şeklinde, Öğretmen K.D. imzalı yazıda; *"20.12.2023 Çarşamba günü giriş kattaki nöbetimin son 10 dakikasında 6/... sınıfından Ş.N.'nin koridorda ağlamaklı olduğunu fark ettim. Ne olduğunu sorduğumda istediği içeceği alamadığını söyledi. Bütün içecekleri A.Ş.'nin aldığını ve kendisiyle paylaşmadığını dile getirdi. Kendisini sakinleştirme çabalarıma karşılık vermediği için diğer nöbetçi öğretmenlerden yardım istedim. Koridora geri döndüğümde Rehberlik Bölüm Başkanı E.V. hocamızı gördüm ve Ş.'yi sakinleştirmesini rica ettim. E. hocam Ş.'yi alıp dışarı çıktığında öğrenciler de yavaş yavaş içeri girmeye başlamışlardı. Öğrencileri koridordan sınıflara yönlendirdiğim esnada A.'nın sınıf arkadaşları Ş.'nin A.'ya saldırdığını söylediler. A.'yı rehberlik odasında sakinleştirip diğer öğretmen arkadaşlarıma teslim ettim. R.C. hocamızı arayıp bilgi verdikten sonra Ş.'yi E. hocamıza teslim ettim."* şeklinde, Görsel Sanatlar Öğretmeni O.Ç. imzalı yazıda; *"20.12.2023 Çarşamba günü D.O., A.G., A.E. ile bahçedeyken K. Hocam Ş.'yi sakinleşmesi için bizlere yönlendirdi. Öğrencimiz Ş.N. ağlamaklı bir şekilde kahve bulamadığını ve tüm kahveyi A. Ş.'nin içtiğini ifade etti. Biz de tüm kahvenin A. tarafından içilemeyeceğini bir dahaki sefere kendisinin de kahve alabileceğini belirttik. Ş. sakinleşip içeri girdi ve daha sonra E. Hoca ile birlikte dışarı çıktılar."* şeklinde, Öğretmen E.Ö.T. imzalı yazıda; *"20.12.2023 Çarşamba günü, mezunlar sahasında nöbetçi olduğum sırada Ş. öğrencimiz teneffüsün son 15 dakikasında mezunlar sahasından içeri girdi ve yukarı basamaklarda oturan A.T., D.M., A.Ş. ve Z.E.Y'nin oturduğu koltuklara çıkıp A.'nın bacaklarına vurunca kızların tepkisi üzerine hemen Ş.nin yanına çıktım. Ş.'yi oturduğu yerden kaldırıp basamaklardan konuşarak indirdim. Neden vurduğunu sorunca kahvenin hepsini A.'nın aldığını ve kendisine kalmadığını söyledi. Ben de 'bütün kahveleri A.'nın aldığını sana kim söyledi, çok ayıp, arkadaşlarına bu şekilde davranmamalısın, sana hiç yakışmıyor oğluşum, bir dahaki sefere sen de alırsın, içmediğin bir şey değil sonuçta kahve' dedim ve mezunlar sahasından dışarı çıktım. Saat 13.26'da 6. Sınıf mentörlük grubumuzdan Ş. ile ilgili kahve içmediği için A. Ş.'ye sataştığını ve mezunlar sahasından çıkardığımı belirten Whatsapp'tan mesaj yazdım."* şeklinde ve Öğretmen E.V. imzalı yazıda; *"20 Aralık 2023 tarihinde mentörlük malzemelerini A. hanımın odasına bırakmak için öğle teneffüsünde Yüzüncü Yıl binasına girdim. Malzemeleri bıraktıktan sonra odadan çıkarken bir ağlama sesi duydum ve koridora çıktım. P. hocam da o sırada ağlama sesinin nereden geldiğini bulmaya çalışırken bina girişinde Ş.'yi ağlarken gördük. 'Ne oldu oğlum neden ağlıyorsun' diye sorduğumda, 'E. öğretmenim kahveyi benimle paylaşmadı.' dedi. Olayı anlamak için, 'hangi kahveyi ne kahvesi paylaşmadı' diye sordum ve öğrencimizle beraber teneffüsün bitmesine beş dakika kala dışarı çıktık. Okulun yan tarafına baktım ve kahve verilen bir yeri göremeyince 'Ş. neredeki kahve hangi kahveyi paylaşmadı' diye sordum. 'A. bütün kahveleri aldı bana kahve kalmamış' dedi. Bunun üzerine Okul aile birliğinin standını gördüm ve kahvenin orada satıldığını düşündüm. O sırada Ş.'nin*

mezunlar sahasına doğru yöneldiğini gördüm ve tekrar yanıma çağırıp onunla okul aile birliğinin yemek standına gittik. Ancak kahvenin o sırada stantta olmadığını gördük Ş.'yi sakinleştirmek için Okul aile birliği üyesi velimiz Ş.'ye ve bana cheescake ikram etti ancak Ş. tekrar 'Ben kahve istiyorum' dedi. 'Bak burada daha güzel şeyler var onlardan ister misin?' diye sordum. Ancak Ş. yine kabul etmedi. Ş.'ye bu stantlardan herkesin bir şeyler satın alabileceğini ve satılan şeylerin de bitebileceğini söyledim. Eğer bir kişi bir şey satın almışsa bunu paylaşıp paylaşmamasına kendinin karar verebileceğini söyledim. Bu konuşmalardan sonra Ş. sakinleşti ve öğrencimizi sınıfına yönelttim. Ben de diğer mentörlük çalışmalarını bitirmek için odama yöneldim." şeklinde belirtildiği anlaşılmıştır.

31. Dosya kapsamında öğretmenlerin imzalı yazıları ile aynı doğrultuda öğrencilerin de imzalı yazılarının olduğu anlaşılmıştır. Ayrıca muhatap Kurumun 21/12/2023 tarihinde A.Ş.'nin velisi ile görüşme gerçekleştirdiği, görüşme sonucu tutulan ve veli U.Ş., Psikolojik Danışman A.E., Müdür Yardımcısı G.G. ile Okul Müdürü A.A. tarafından imzalanan Tutanak'ta; *"A.Ş. adlı öğrencimizin velisi U.Ş. okulumuza gelmiştir. Dün yaşanan durum hakkında müdür ve müdür yardımcımızla görüştü. Veli şu beyanlarda bulundu: 'Öğrencimize yapılan bu durumun 3-4 kez tekrarlandı. Bıçak çekme, fiziksel temas, ölüm tehdidi gibi. Son yaşanan olay da aşırı darptı. Bundan dolayı öğrencim okuldaki öğretmenler tarafından ne kadar güvenliği sağlamaya çalışsa da önlemler alında da öğrenci tarafından kendi kızımın güvenliğinin tehlikede olduğunu düşünüyorum. Ş.'nin davranışı nedeniyle öğrencimin psikolojik olarak baskı altında olduğu ve akademik başarısını da etkilediğini düşünüyorum. Öğrencimin güvenliğinin sağlanmasını talep ediyorum. Öğrencinin bireysel durumunu da gözetiyorum ve empati de yapıyorum fakat kendi öğrencimin güvenliğinin tehdit altında olduğunu düşünüyorum.'*

Okul müdürümüz A. Hanım ve müdür yardımcımız G.G.:

'Bu durumla alakalı olarak önlem alınıp gerekli prosedürlerin uygulanacağını ifade etti.'
Okul psikolojik danışmanı A.E.:

'A.'nın psikolojik sağlamlığının takip edilmesi adına öğrenciyle bireysel görüşmelerin yapıldığı ve teneffüslerde de takip edildiği bildirilmiştir. Ayrıca Ş. ile de bireysel çalışmaların devam ettiği söylenmiştir.'

Toplantı okul müdürü tarafından süreçle ilgili velinin bilgilendirileceği söylenerek sonlandırılmıştır." şeklinde belirtildiği anlaşılmıştır.

32. Bu kapsamda başvuranlar vekilinin, Ş.N.'nin akran zorbalığına uğradığına ilişkin iddiasının gerçeği yansıtmadığı, aksine Ş.N.'nin arkadaşlarına şiddet uyguladığı anlaşılmıştır.

33. Tüm bu tespitler ışığında; başvuranlar vekilinin öğrenci Ş.N.'ye muhatap Kurum tarafından BEP uygulanmadığı iddiası bakımından yapılan incelemede, muhatap Kurumun mevzuata uygun BEP Geliştirme Birimi oluşturduğunun, bu Birimin üyeleri olan velilerin toplantılara davet edildiğinin, başvuran hakkında tedbir kararlarının

alındığının, bir eğitim-öğretim yılı içerisinde en az üç toplantının gerçekleştirildiğinin ve BEP dosyasının mevzuata uygun düzenlendiğinin anlaşıldığı; öğrenci Ş.N.'nin akran zorbalığına uğradığına ilişkin iddiasının da gerçeği yansıtmadığının tespit edildiği ve bu nedenle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği sonucuna varılmıştır.

34. Belirtilen sebeplerle dosya kapsamında yer alan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrası kapsamında başvuru konusu olayda engellilik ve/ya sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞI İHLALİ YAPILMADIĞINA,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

16/10/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi (İzinli)	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi (İzinli)	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi (Görevli)	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2024/1138 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

25.12.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/1242
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	06.11.2024/236
Karar Numarası	:	2024/1138
Başvuran	:	A. Y.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Bilecik Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü)
Muhatap Adres	:	

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın çocuğunun Atipik Otizm tanısı sebebi ile Şeyh Edebali Üniversitesi Anaokulunda yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmamasının ve Anaokulu Müdürü ile öğretmenler tarafından çocuğu hakkında tutanaklar düzenlenerek yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulunulmasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesinde memur olarak göreve başladığını, dört yaşındaki çocuğunu Bilecik Şey Edebali Üniversitesi Anaokuluna kayıt ettirme talebi ile Müdürlüğe müracaat ettiğini,

b. Anaokulu Müdürü M. Y. ile Ocak ayında tanıştıklarında Müdür'ün olumlu bir yaklaşım sergilediğini ancak Mart ayında çocuğunun Atipik Otizm tanısı olduğunu öğrendikten sonra çocuğunu kayıt yapmak istemediğini, çocuğunun özel eğitim sınıfı için dahi uygun bir öğrenci olmadığını belirttiğini ve sürekli farklı okullara kaydının yapılması gerektiği şeklinde yönlendirmelerde bulunduğunu,

c. Bilecik Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğüne (RAM) başvuru yaptığını ve Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun çocuğu hakkında tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alması için Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Anaokuluna yerleştirilmesi kararı verdiğini ve bu kararı müteakiben Anaokulu Müdürünün istemeyerek de olsa kayıt işlemlerini gerçekleştirdiğini ancak olumsuz tavırlarında bir değişiklik olmadığını,

ç. Anaokuluna kaydın yapılmasından sonra Müdür tarafından kendisine karşı psikolojik şiddet uygulandığını, fiziki engeli bulunmamasına rağmen düzenlenen gezi etkinliğinde çocuğuna eşlik etmesi gerektiğinin ya da okuldan alması gerektiğinin bildirildiğini,

d. Müdürün olumsuz tavırlarını öğretmenlere de dayattığını ve tutanak düzenlenmesine sebep olduğunu ve bu tutanakların RAM'a gönderildiğini,

e. Müdürlük tarafından yaz döneminde çocuk kulübü etkinliklerinin devam edeceğinin duyurulduğunu, diğer veliler gibi kendisinin de dilekçe sunduğunu, Müdüre dilekçesini teslim ettiği esnada talebinin reddedildiğini, yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerinin okul bahçesinde ve okul dışında yapılacağı ve çocuğu için uygun olmadığının ifade edildiğini,

f. Yazılı olarak talebi hakkında dönüş yapılmasını talep ettiğini ve Müdürlüğün 10/6/2024 tarihli yazı ile "okul yönetimince ilgili öğrencinin Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından eğitsel değerlendirme sürecinde olmasından dolayı olumsuz olarak değerlendirildiği" şeklinde dönüş yapıldığını,

g. Müdürün amacının, çocuğunu özel eğitimi sınıfına yerleştirmek ve çocuk kulübü etkinliklerine dahil etmemek olduğunu,

ğ. Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nde engelli veya özel eğitim ihtiyacı olan çocukların çocuk kulübüne kayıt yaptıramayacaklarına dair bir hükme rastlamadığını, aksine teşvik edici düzenlemeler bulunduğunu,

h. Mezkûr Yönerge'ye dayanarak 12/6/2024 tarihinde tekrar yaz okulu çocuk kulübü etkinliklerine kayıt talebini içeren dilekçe sunduğunu, 14/6/2024 tarihli yazı ile öğrencinin yeniden eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu, özel eğitim sınıfına yerleştirilme ihtimali bulunduğu, bu tür sınıflarda ders etkinliklerinin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 28'inci maddesinin birinci fıkrasına göre okul öncesi öğretmeni ile özel eğitim öğretmeni tarafından okutulması gerektiği ve bu sebeple yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerinin öğrencinin ihtiyacı olan ortamı sağlayabilmesinin mümkün olmayacağı gerekçesi ile talebinin ikinci defa reddedildiğini,

ı. Müdürlüğün mezkûr yazıda kasıtlı olarak somut olaya uygun olmayan bir mevzuat hükmüne dayandığını, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 28'inci maddesinin *"ders saatleri içinde özel eğitim sınıfıyla ilgili hususları" d*üzenlediğini ancak Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nin "ders saatleri dışında istekli velilerin çocukları için ve yeterli sayıda başvuru olması halinde" planlanabilecek çocuk kulübü etkinlikleri ile ilgili hususları düzenlediğini,

i. Çocuğunun akranları ile iletişim kurmasının önemini doktorların da belirttiğini, ders saatleri dışında gerçekleştirilecek faaliyetlerin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların gelişimindeki olumlu etkisinin akademik çalışmalarla desteklendiğini, akranlar ile iletişimi arttıkça olumlu gelişim gösterdiğini,

j. Müdürlüğün insan hakları hukuku çerçevesinde sunması gereken içermeci eğitimi sunmadığını, çocuğunun yaz dönemi çocuk kulüpleri etkinliklerine katılımını reddederek ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini, iddia etmektedir.

3. Kurumumuz tarafından muhatap Bilecik Valiliğinden başvuru dilekçesinde yer alan iddialara ilişkin yazılı görüşü ve başvuru dilekçesinde adı geçen Anaokulu Müdürü M.Y.'nin imzalı yazılı görüşü talep edilmiştir. Muhatap M. Y. yazılı görüşünde özetle:

a. Anaokuluna kayıtlı olan A.Y.'nin ilk bakışta fark edilen ihtiyaçları konusunda velisinden kapsamlı bilgilendirme alamadıklarını, il dışı tayin ile Bilecik'e yerleşmeleri ve adaptasyon sürecinde olmaları sebebi ile olumlu ve çözüm odaklı yaklaşım sergilediğini,

b. Öğrencinin daha önce özel eğitim kurumlarında aldığı eğitimlerin sistem dışı olması ve kişisel olarak öz bakımı konusunda yanıltıcı bilgiler verilmiş olması, konuşma ve kendini ifade etme konusunda ayrıntılı bilgiler verilmemesi sebebi ile öğrenci hakkında detaylı bir planlama yapılmadığını, öğrencinin … şubesine ve sonrasında devam eden çocuk kulübüne kayıt edilerek eğitim ve öğretim hayatına devam ettiğini,

c. İlk haftalardan itibaren öğrencinin grup içerisindeki uyumsuz davranışları ve yaşadığı olumsuz durumlarla ilgili sınıf öğretmenleri ile iletişim içerisinde bulunduğunu, ancak öğrencinin ihtiyaçları ve sınıfta oluşan tehlikeli durumlar sebebi ile öğrencinin öğretmenleri ile yaptıkları değerlendirme neticesinde kaynaştırma eğitiminin verimli olmadığı konusunda hemfikir olduklarını,

ç. Öğrenci hakkında yeniden değerlendirme talebinde bulunacakları ve değerlendirme durumuna göre 2024-2025 Eğitim-Öğretim Dönemi'nde özel eğitim sınıfından faydalanabileceği ve çocuk kulübü ile ilgili de yeni bir planlamada bulunulabileceği hususunda veliyi bilgilendirdiğini,

d. Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin velilerinin bu durumu kabullenmekte direnç gösterdiklerini, A. Y.'ın velisinin de ilk görüşmeden itibaren çocuklarının kişisel ihtiyaçlarını görmezden geldiğini, uygun mahallede ev tutma, gerekirse belirli zaman diliminde yardımcı bulma, uygun olabilecek sınıfı olan başka kurumlardan faydalanabilme gibi önerilerini velinin kötü niyetli değerlendirdiğini ve çocuğunun kaydı konusunda ısrarcı olduklarını,

e. A. Y.'nin kesinleşen RAM raporu ile özel eğitim ihtiyacına uygun bir sınıfta eğitim almasının gelişimine katkı sunacağını,

f. Yaz okulunda bir adet sınıf ve bir öğretmen ile yardımcısız şekilde hizmet verildiğinden A.Y.'nin çocuk kulübünde aynı tehlikelerle eğitim almasının olumsuz sonuçlar doğuracağını düşünmesinden dolayı kayıt talebini olumlu karşılamadığını, özel eğitim öğrencilerinin birebir eğitimlerle ilerleme sağlaması gerektiğinden ve çocuk kulübü sınıfında bunun imkansız olmasından dolayı olumlu yanıt vermesinin mümkün olmadığını,

g. Velinin Anaokuluna kayıt ısrarının iyi niyetli olmadığını, kendi ulaşımını ve rahatlığını düşündüğünü, belirtmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Müdürün çocuğunu ağır düzeyde özel eğitim ihtiyacı olan bir öğrenci olarak değerlendirdiğini,

b. Çocuğu hakkında Atipik Otizm tanısı konulduğunu ve hakkında düzenlenen raporun sürekli olmadığını ve bir yıl süreli olduğunu, ilk bakışta fark edilecek bir farklılığının bulunmadığını,

c. Uyumsuz ve tehlikeli ifadelerini kullanarak kasıtlı bir biçimde çocuğu hakkında olumsuz bir algı yaratmaya çalıştığını, çocuğunun uyumlu bir öğrenci olduğunu ortaya koymak adına katıldığı etkinliklerin video görüntülerini Kurumumuza sunduğunu,

ç. Çocuğu kaydetmek istediğinde Müdürün kayıt yapmak istemediğini Bilecik İl Milli Eğitim Müdürlüğü İl Eğitim Hizmetleri Kurulunun 1/4/2024 tarihli Kararı'nı müteakiben 2/4/2024 tarihinde çocuğunun resmi kaydın yapıldığını,

d. Müdürünün çözüm odaklı iletişim sergilemediğini, "A. raporlu, A.'yı normal çocuklardan ayırıp özel eğitim sınıfına almalıyız. A. sadece özel eğitim sınıfında eğitim almalı, A. çocuk kulübüne de katılamaz, uygun değil." şeklinde bilgilendirmelerde bulunduğunu, çocuğunu ayrıştırmak için çabaladığını,

e. Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nde özel eğitim sınıfında eğitim alan öğrenciler için yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerinden yararlanılmasına dair düzenleme bulunmazken Müdürün, çocuğunun ders etkinliklerini özel eğitim sınıfında alması durumunda çocuk kulübü etkinliklerine katılamayacağını şiddetle savunduğunu,

f. Ayrımcılığın mevzuattan değil, Müdürlüğün uygulamalarından kaynaklandığını, bu sebeple yaz okulu çocuk kulübü etkinliklerine ilişkin talebinin reddedilmesinin ilgili mevzuata aykırılık teşkil ettiğini,

g. Çocuğunun kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminden faydalanması neticesinde göreceği yararın görmezden gelindiğini, Müdürün ayrımcı muamelesini meşru kılmak amacıyla çocuğu hakkında tutanak tutturduğunu,

ğ. Kurumumuza sunulan yazılı görüşte yer alan 14/5/2024 tarihli tutanakta çocuğunun *"prize doğru tehlikeli davranışta bulunduğu"*na yer verildiğini, ancak bu tutanağın kendisine tebliğ edilmediğini ve başvuruya sunulan yazılı görüşe eklenmesi ile tutanaktan haberdar olduğunu,

h. Anaokulunun Üniversitenin yerleşkesine 50 metre mesafede olduğunu, halihazırda kaydı bulunan Anaokulunda hem özel eğitim sınıfı, hem kaynaştırma sınıfı hem de çocuk kulübünün bulunduğunu bu sebeple Müdürün başka bir okula kayıt yapılması yönündeki önerisine ve ısrarına anlam veremediğini,

ı. Devlete ait Anaokulunda oğlunun anayasal haklarından biri olan eğitim hakkını kullanmak istemesinin Okul Müdürü M. Y.'nin yazılı görüşünde *"okulumuzda hizmet almakta ısrarcı olmuşlardır"* şeklinde yorumlandığını,

i. Milli Eğitim Bakanlığının, öğrencilerin eğitim alırken konutuna ya da annesinin iş yerine yakın eğitim kurumlarına kayıt olunmasını bir hak hatta bazen bir kural olarak ortaya koyduğunu, bu sebeple ikametgâh adreslerine göre kayıt zorunluluğunun dahi bulunduğunu, görevli olduğu Üniversiteye 50 metre mesafede bulunan Anaokuluna çocuğunun kaydını yaptığını ve ücretsiz eğitim hakkından faydalandığını,

j. Çocuğunun okulun huzur ortamını bozmak ile itham edildiğini ancak Anaokulunda eğitim alan diğer çocuklar arasında da kendi çocuğuna zarar verenlerin olduğunu, ancak onlar hakkında tutanak tutulmadığını ve kendilerine yönelik sergilenen baskıcı davranışları diğer çocukların velilerine karşı sergilemediğini, çocuğunun sağlık raporu sebebi ile etiketlendiğini ve ona karşı toleranssız davranıldığını,

k. Etkinlik ve gezilerin planlanması sürecinde tüm velilere yapılan genel bilgilendirmelerin dışında kendisinin ayrıca arandığını ve mesai saatlerinde iş yerinden izin alarak çocuğunun yanında bulunmasının talep edildiğini,

l. Okul Müdürünün velilerin katılımını gerektirmeyen kütüphane gezisi, Üniversite içerisinde yapılan etkinliklerde dahi kendisini arayıp etkinlik esnasında çocuğunun yanında olmasını istediğini ya da çocuğunu iş yerinde yanına alması gerektiğinin belirtildiğini, çocuğunun fiziksel engeli bulunmadığı halde otizmli olması sebebi ile farklı muamelede bulunulduğunu,

m. Tutanaklarda görüldüğü üzere çocuğunun bu etkinliklere kendisi eşlik etmeden katıldığını ve herhangi bir sorun ile karşılaşılmadığını, Şeyh Edebali Üniversitesi Anaokulu yaz dönemi çocuk kulübü etkinliklerine katılım talebinin reddedilmesi üzerine çocuğunu başka bir eğitim kurumuna kaydetmek mecburiyetinde kaldığını ve bu kurumun etkinliklerinde kendisinin eşlik etmesi şartını aramadıklarını ve herhangi bir sorunun gündeme gelmediğini,

n. Okul Müdürü M. Y. ve öğretmenler tarafından hakkında tutulan tutanaklardan eldeki başvuru dosyasına sunulmasından sonra haberdar olduğunu, kendisi ile bu tutanaklar ve alınacak tedbirler hakkında bir görüşme yapılmadığını, çocuğu hakkında olumsuz davranış sergileyen çocuk algısı yaratılmaya çalışıldığını,

Anaokulundan alınan 14/6/2024 tarihli Okul Öncesi Eğitim Gelişim Raporu'nda *"Temel duygularını ifade eder, tercihlerini belirtir. Sevgisiyle çevresindekileri mutlu ederken, saygısıyla herkese değer verir, Sevgi değerleri konusunda çok iyi olan A. herkese sevgiyle yaklaşır."* ifadelerine yer verildiğini,

ö. Şeyh Edebali Üniversitesi Anaokulunda çocuk kulübü etkinliklerinin yaz ve kış döneminde devam ettiği bu sebeple personel ve fiziki imkanların yeterli olması ve uygun eğitim ortamı bulunması koşullarını sağladığını, yaz döneminde 21 öğrenci ile

çocuk kulübünün açıldığını, iki ayrı sınıfın açıldığını, iki ayrı sınıfta iki ayrı usta öğreticinin görevlendirildiğini, öğrenci yoğunluğunun bulunmadığını ancak çocuğunun kaydına ilişkin talebin tam gün veya yarım gün ayrımı olmaksızın reddedildiğini,

o. Çocuk Kulübü Yönergesi'nde engelli çocukların katılımına ilişkin teşvik edici düzenlemelere yer verildiğini ancak Okul Müdürünün çocuk kulübüne sadece engelli olmayan çocukların katılabileceğine ilişkin ön yargısının bulunduğunu, belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendi şöyledir:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi (...) ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan

takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: "a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. Mezkûr Kanun'un "Kurumun görevleri" başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kurumun görevleri şunlardır: (...) (g)"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)"

12. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.(...)"

13. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir: *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın*

iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

14. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "İhlal kararı" başlıklı 69'uncu maddesinde; *"İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ihlal kararı verilir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ederler. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi halinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hallerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuranın dilekçesinden, başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu, bu iddia ile ilgili muhatap Kuruma 12/6/2024 tarihinde başvuru yaptığı ve başvurusunun reddedildiği anlaşılmıştır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) "Ayrımcılık yasağı" başlıklı 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* ve Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün "Eğitim hakkı" başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."*

17. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesine göre; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* içermektedir.

18. EHİS'in "Eğitim" başlıklı 24'üncü maddesine göre; *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"*

19. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2023/109, K. No: 2023/523, 4/7/2023, para. 16].

20. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da "Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır." ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum 5 Engelliler, para. 35).

21. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü ve 15'inci maddelerinde de EHİS'le paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş, hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, genel

eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. 5378 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesinin (a) ve (d) bentlerine göre *"Doğrudan ayrımcılık; Engelliliğe dayalı ayrımcılık temeline dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Engelliliğe dayalı ayrımcılık; Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* ifade etmektedir.

22. 5378 sayılı Kanun'un "Topluma dâhil olma" başlıklı 4/B maddesine göre *"Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır."*

23. Somut olayda başvuran, çocuğunun Atipik Otizim tanılı olduğunu, bu durumun öğrenilmesinden sonra Anaokulu Müdürü tarafından ayrımcı tutum sergilendiğini, Müdür ve öğretmenler tarafından çocuğu hakkında tutanak tanzim edildiğini ve bu tutanaklar dayanak olarak gösterilerek yeniden eğitsel değerlendirme sürecinin başlatıldığını, okul dışı etkinliklerden faydalanmasının önüne geçildiğini ve eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu dayanak gösterilerek yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmadığını, ilgili mevzuata aykırı biçimde kayıt talebinin reddedildiğini iddia etmiştir.

24. Başvuru dilekçesinde yer alan iddialar hakkında muhatap Kurumdan ve Anaokulu Müdüründen yazılı görüş talep edilmiş, muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte öğrencinin grup içerisindeki uyumsuz davranışları ve yaşadığı olumsuz durumlarla ilgili öğretmenleri ile iletişim içerisinde olduklarını ancak öğrencinin ihtiyaçları ve sınıfta oluşan tehlikeli durumlar sebebi ile kaynaştırma eğitiminde verimli olmadığı konusunda hemfikir olduklarını, öğrenci hakkında yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulunduklarını ve değerlendirme sonucuna göre 2024-2025 Eğitim-Öğretim Dönemi'nde özel eğitim sınıfından faydalanabileceğini, bu sebeple çocuğun yaz okulu çocuk kulübüne kaydedilmesi talebinin reddedildiğini belirtmiştir.

25. Çocuk hakkında Konya Selçuk Üniversitesi Hastanesi tarafından düzenlenen bir yıl geçerli olan 24/7/2023 tarihli Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu'nun (ÇÖZGER) düzenlenmiştir. Bu Rapor'da Atipik Otizm tanısına yer verilerek gereksinim düzeyi *"Özel koşul gereksinimi vardır"* şeklinde belirtilmiştir.

26. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 4'üncü maddesinin (ö) bendine göre *"Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: Özel eğitim*

ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi" ifade etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasında; *"Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler."* şeklinde belirtilmiştir. Yönetmelik'te belirtildiği üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla verilen eğitim uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında verilen eğitimi ifade etmektedir.

27. Başvuranın çocuğunun Anaokulunda kayıtlı olduğu dönemde almış olduğu eğitim hakkında değerlendirme yapmak üzere başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde ek bilgi ve belge ihtiyacı hasıl olmuş ve Bilecik İl Milli Eğitim Müdürlüğünden yaz okulu çocuk kulübüne kayıt koşulları, başvuranın çocuğunun yeniden eğitsel değerlendirme sonucuna dair belge istenmiştir. 6/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile Kurumumuza gönderilen görüşte çocuk hakkında 29/3/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile hafif düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Anaokulunda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimden faydalanması yönünde karar verildiği belirtilmiştir. Kurul kararına göre kaydı yapıldıktan sonra başvuranın çocuğu hakkında Anaokulu Müdürlüğü tarafından öğrencinin grup etkinlikleri içerisinde yaşadığı olumsuz durumlar hakkında öğretmenleri tarafından tutanakla kayda geçen olumsuzluklar yaşandığı iddiası ile RAM'dan yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulunulduğu, 12/6/2024 tarihinde RAM tarafından değerlendirme yapmak üzere randevu verildiği ve öğrenci hakkında 28/6/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile orta düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda özel eğitim öğrencisi olarak kaydının yapılmasının değerlendirildiği belirtilmiştir. Başvuranın karar hakkında itirazda bulunduğu ve RAM tarafından 19/7/2024 tarihinde yeniden değerlendirme yapılmak üzere randevu verildiği, 31/7/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile hafif düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda kaynaştırma/bütünleştirme eğitim uygulamasından faydalanması yönünde karar verildiği görülmüştür. Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun 31/7/2024 tarihli kararı incelendiğinde; 28/6/2024 tarihli kararda Anaokulu Müdürlüğünün, öğrenci hakkında düzenlenen tutanakları gerekçe göstererek özel eğitim sınıfından faydalanması gerektiğine dair öneride bulunduğu tespit edilmiştir. Ancak başvuranın itirazı üzerine yapılan incelemede çocuğun Konya'da devam ettiği SOBE Selçuklu Otizmli Bireyler Vakfının verdiği bilgiler, Bilecik Eğitim ve Araştırma Hastanesinin öğretmen bilgi formunun devam ettiği kurumun öğretmeni tarafından doldurulmuş hali, ev ortamındaki videoları ve halen devam ettiği Türkoğlu Mini Akademi okul ortamındaki ders etkinlikleri ve öğrencinin gösterilerde yer aldığı video görüntüleri, öğrencinin görüşme esnasındaki

durumu değerlendirilerek kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından faydalanması yönünde karar verildiği görülmüştür.

28. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, Okpisz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse ya da meşru bir amaç izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık, B. No: 9214/80, 28/5/1985, para. 72).

29. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hallerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, Burcu Reis, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

30. Engelli Kişilerin Haklarına Dair Komitenin "İçermeci Eğitim Hakkı" üzerine 4 No'lu Genel Yorumu'nun 34'üncü paragrafında *"Sağlanan herhangi bir destek tedbiri kapsayıcılık amacına uygun olmalıdır. Buna göre, destek tedbirleri, engelli öğrencilerin ötekileştirilmesinden ziyade, akranları ile birlikte sınıfa ve okul dışı faaliyetlere katılma fırsatlarını arttırmak üzere tasarlanmalıdır."* hususu yer almaktadır. EHİS'in 24'üncü maddesi gereğince de Taraf Devletler, engellilerin okul öncesi, ilköğretim, orta ve yüksek öğretim, mesleki eğitim, yaşam boyu öğrenim, ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de olmak üzere her seviyede eğitime, içermeci bir sistem vasıtasıyla ayrım yapılmaksızın ve diğerleriyle eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür [Engelli Hakları Komitesi, İçermeci Eğitim Hakkı Üzerine Genel Yorum No. 4 (2016), para. 8].

31. Bir engelin varlığını temel alarak dışlayan, ayrıştıran ve kaynaştıran eğitim modelleri, aynı ülkede aynı anda uygulanabilmekte ve engellilerin yanı sıra diğer öğrencileri de etkileyebilmektedir. Bu nedenle bireysel farklılıklara bakılmaksızın ayrımcı yaklaşımlara karşı bir yanıt olarak "herkes için eğitim" hedefini gerçekleştirmek için kapsayıcı eğitim modeli geliştirilmiştir. 1994 yılında özel eğitim ilkelerini, politikalarını ve yöntemlerini belirlemek üzere uluslararası bir konferansta kabul edilen Özel Eğitim Hakkında Salamanca Bildirisi'nde de ciddi dezavantajları ve engeli bulunan çocuklar da dâhil olmak üzere farklılıkları dışlamadan herkesi kapsayan, öğrenmeyi destekleyen, bireysel

ihtiyaçlara cevap veren, tüm çocukları başarılı bir şekilde eğitebilen ve çocuk merkezli bir pedagoji kullanan kapsayıcı eğitim sistemlerinin benimsenmesine vurgu yapılmaktadır (The Salamanca Statement on Principler, Policy and Practice in Special Needs Education, Adopted by the World Conference on Special Needs Education; Access And Quality Salamanca, Spain, 7-10 June 1994, para. 2; A/HRC/25/29, 18/12/2013, para. 5).

32. Kapsayıcı eğitim; tüm çocukların gelişimsel, sosyokültürel ve bireysel özellikleri ile gereksinimleri doğrultusunda eğitim almalarını amaçlayan eğitim sürecidir. Kapsayıcı eğitimde tüm çocukların bireysel özellikleri, gereksinimleri, ilgileri ve tercihleri dikkate alınarak eğitim programı, ortamı, uygulamaları ve materyalleri çocuklara uygun hale getirilir. Böylece tüm çocukların nitelikli eğitime erişimi, eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması ve ayrımcılığın önlenmesi hedeflenir. Ülkemizde otizmli öğrenciler kapsayıcı eğitime yasal olarak "kaynaştırma" uygulamalarıyla ulaşmaktadırlar. Kaynaştırma yoluyla eğitim; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini, destek eğitim hizmetleri de sağlanarak yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve/ya özel; okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında sürdürmeleri esasına dayanan özel eğitim uygulamalarıdır. Bu çerçevede Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan II. Ulusal Otizm Eylem Planı'nın 6'ncı hedefinde *"OSB olan bireylerin eşitlik temelinde ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitimin her tür ve kademesinde kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim ortamlarında, ihtiyaç duydukları tüm özel ve destekleyici eğitimleri alabilmelerine yönelik tedbirlerin alınması"* ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar içerisinde "Eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasının yaygınlaştırılması, olumlu tutum ve farkındalık sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması" yer almaktadır (Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030,s. 48).

33. Başvuruya konu somut olay incelendiğinde öğrenci hakkında 1/4/2024 tarihinde kaynaştırma sınıfı öğrencisi kararı alındıktan sonra kaydının yapıldığı görülmektedir. Ayrıca çocuk hakkında 2/5/2024, 14/5/2024, 21/5/2024, 5/6/2024 tarihlerinde tutanak tanzim edildiği ve bu tutanaklar gerekçe gösterilerek yeniden eğitsel değerlendirme talebinde bulunulduğu, 28/6/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile orta düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda özel eğitim öğrencisi olarak kaydının yapılması değerlendirilmiştir. Başvuranın itirazı üzerine 19/7/2024 tarihinde yeniden değerlendirme yapıldığı, 31/7/2024 tarihinde Bilecik İl Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı ile hafif düzeyde Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı ile Anaokulunda kaynaştırma öğrencisi olarak kaydının yapılması yönünde karar verildiği görülmüştür. Çocuk hakkında 28/6/2024 tarihinde verilen özel eğitim sınıfından faydalanılması kararı Anaokulunda tutulan tutanaklara dayandırılırken; 31/7/2024 tarihinde verilen kaynaştırma sınıfından faydalanılması kararı öğrencinin yaz döneminde devam ettiği eğitim kurumundaki videolara ve aile ortamındaki kayıtlara dayandırılmıştır.

34. Çocuk hakkında tutulan tutanakların etkisi ile özel eğitim sınıfından faydalanması kararı verilmişken bir ay tamamlanmadan çocuk hakkında özel eğitim sınıfından

faydalanması yerine kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarından faydalanması kararı verilmesinin somut olay bağlamında ayrımcılığın ispatı yönünden ele alınması gerekmektedir.

35. 6701 sayılı Kanun'un ispat yükünü düzenleyen 21'inci maddesine göre; münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekmektedir. Ayrımcı muamelenin mağduru olan kişiler toplumda genellikle dezavantajlı durumda bulunan ve delillere erişimi kısıtlı olan kişilerdir. Bu sebeple ayrımcılığın ispatında mezkûr maddede yer alan usuli güvence düzenlenmiştir. İşbu Kanun'da yer alan usuli güvence "kuvvetli emare" ve "karine oluşturan olgu" olmak üzere iki ayrı hukuki müesseseye yer vermektedir. Emare ile ispatta esas vakıaya komşu vakaların ispat edilmesi gerekmektedir. Kuvvetli emarede; emare ile dayanılan hayatın olağan akışı ve/veya mantık kuralları arasında güçlü bir ilişkinin ortaya konması elzemdir. Emare ile ispat gibi dolaylı ispatın araçlarından biri olan karineler de ise karineye dayanan taraf esas ispat konusu yerine karine temeli olan vakayı ispat etmelidir. Bu iki dolaylı ispat aracı ayrımcılığın ispatını kolaylaştırmaktadır.

36. Bu bağlamda somut olay değerlendirildiğinde çocuk hakkında yaklaşık bir aylık sürede dört ayrı tutanak tanzim edilmesi ve bu tutanaklar ile yeniden eğitsel değerlendirme sürecinin başlatılması, 28/6/2024 tarihinde özel eğitim sınıfından faydalanılmasına karar verilmesi, başvuranın itirazı üzerine bir ay geçmeden çocuk hakkında 19/7/2024 tarihinde randevu oluşturulması, bu randevudaki gözlem, çocuğun eğitim aldığı okulun görüşü, çocuğun doğrudan gözlemlenmesine fırsat tanıyan videolar doğrultusunda 31/7/2024 tarihinde kaynaştırma/bütünleştirme uygulamasından faydalanılmasına karar verilmesi ayrımcı muamele iddiasına emare teşkil edecek niteliktedir. Bu dönemde çocuğun ÇÖZGER raporundaki değerlendirmelerin değişmemiş olması, engelli çocuğun bir ay içerisinde eğitim hayatındaki performansında bu denli değişikliklerin yaşanmasına dayanak teşkil edecek bir durumun bulunmaması ve eğitim uygulamasına ilişkin çok yakın tarihlerde farklı kararlar verilmiş olması hayatın olağan akışı ile uyarlık göstermemektedir. Bu çerçevede ihlal iddiasının muhatabının ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini, çocuğun fırsat eşitliği temelinde hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmadığını ve kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimin sağlanması bakımından gerekli özenin ve yükümlülüklerin yerine getirildiğini ispat etmesi gerekmektedir. Ancak eldeki dosyaya sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde muhatabın ayrımcılık yasağını ihlal etmediğine dair yeterli kanaat oluşturacak bilgi ve belgeyi sunmadığı görülmektedir.

37. Çocuğun yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmamasına ilişkin şikâyet incelendiğinde ise kaydın yapılmamasının gerekçesinin ele alınması gerekmektedir. Başvuran, çocuğunun yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılması talebini 30/5/2024 tarihli dilekçe ile sunmuş ve bu talebi 10/6/2024 tarihinde Anaokulu Müdürlüğü tarafından *"ilgili öğrencinin Rehberlik Araştırma Merkezi tarafından eğitsel değerlendirme (yeniden*

değerlendirme) sürecinde olmasından dolayı olumsuz olarak değerlendirilmiştir" ifadeleriyle reddedilmiştir. Başvuran MEB Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne dayanarak 12/6/2024 tarihli dilekçe ile ayrımcı uygulamanın düzeltilmesini ve çocuğunun yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmasını tekrar talep etmiştir. Başvuranın talebi Anaokulu Müdürlüğü tarafından 14/6/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile *"ilgili öğrencinin 12.06.2024 Çarşamba günü Saat 10:00 da Bilecik RAM da oluşturulan Eğitsel Değerlendirme randevusuna katılım sağlayarak öğrencinin yeniden değerlendirme sürecine başlatıldığı göz önüne alındığı (...) öğrenci hakkında grup içerisindeki olumsuzlukların belgelendiği tutanaklar ve değerlendirme sonuçlarına göre kaynaştırma olarak devam edecek ise öğrencinin değerlendirme sonucuna göre öğrenci velisi tarafından tekrar yaz okulu başvurusunda bulunması gerekmektedir. Ayrıca değerlendirme sonucuna göre kaynaştırma düzeyinin özel eğitim düzeyine dönüşme durumunda Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ‹Özel eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları› Bölümü Madde 28 ‹g› de açıkça belirtildiği gibi ilgili öğrencinin sınıf ortamında eğitim alabilmesi için bir sınıf öğretmeni ve bir özel eğitim öğretmenine ihtiyacı olduğu ortadadır. Çocuk kulübü yönergesinde özel eğitim ihtiyacı olan bireyler hakkında kesin hüküm olmamasının sebebi, bahsi geçen öğrencilerin eğitim ortamı ihtiyaçlarının başka planlamalarda da olsa değişiklik göstermeyeceğidir. Okulumuz yaz okulu çocuk kulübü açılma onayında 2 ayrı sınıf ve her sınıfa 1 usta öğretici planlaması yapmış ve öğrencinin ihtiyacı olan ortamı sağlayabilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla değerlendirme sonunca göre Temmuz ayının ilk haftası eğer kaynaştırma durumu devam ederse tekrar yaz okuluna başvuruda bulunabileceği ancak özel eğitim durumu ortaya çıkması durumunda yaz okulumuzda hizmet vermemizin mümkün olmadığını belirtmek isterim."* gerekçesi ile reddedilmiştir.

38. Bilecik Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden talep edilen ek bilgi ve belge talebine istinaden gönderilen 6/9/2024 tarihli yazıda özel eğitim öğrencilerinin çocuk kulüplerinde veya herhangi bir sınıf oluşumunda ihtiyaçlarının değişkenlik gösterebildiği beslenme ve temizlik ihtiyaçları göz önüne alındığında fazladan bir personel ve yardımcı işe alabilme imkânı bulunmadığı, öğrenci için sağlıklı bir ortam sağlanamayacağından yeniden değerlendirme raporu sonucuna göre kayıt alınmak istendiği belirtilmiştir. Ayrıca çocuğun sınıf öğretmeninin yazılı görüşü talep edilerek dosyaya eklenmiş ve bu görüşte de çocuk hakkında tutulan olumsuz tutanaklara değinilmiş ve okulun personel eksikliği belirtilerek yaz okulu çocuk kulübünün okul dışında yapılacak etkinlikleri çocuk için risk faktörü olarak değerlendirilmiştir.

39. Çocuk Kulüpleri Yönergesi'nde engelli veya özel eğitim ihtiyacı olan çocukların çocuk kulübüne kayıt yaptıramayacaklarına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bununla birlikte ayrıca engelli çocukların kapsayıcı eğitime erişimini kolaylaştırıcı uygulamalara yer verildiği görülmüştür. Ayrıca mezkûr düzenleme incelendiğinde eğitsel değerlendirme süreci devam eden öğrencilerin kayıt yapmasına engel teşkil eden bir düzenleme de yer almamaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğünden talep edilen ek bilgi ve belgelerde "MEB

Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Çocuk Kulüpleri Yönergesine göre özel eğitim ve kaynaştırma niteliğindeki öğrenciler çocuk kulüplerine kayıt olabilirler." şeklinde görüş belirtilmiştir. Anaokulu Müdürlüğü tarafından başvuranın talebinin reddedildiği 14/6/2024 tarihli mezkûr yazıda, İl Milli Eğitim Müdürlüğünün ek görüşünde, sınıf öğretmeninin yazılı görüşünde öğrencinin ihtiyacı olan ortamın sağlanamayacağı vurgulanmıştır. İlgili aktörler engelli çocukların ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de dâhil olmak üzere içermeci bir sistem vasıtasıyla ayrım yapılmaksızın eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür. Engelli çocukların toplumsal yaşama tam ve etkin biçimde katılmaları akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi durumunda sağlanabilmektedir. Bu çerçevede yaz okulu çocuk kulübüne kaydın yapılmamasının öğrenciye uygun ortamın sağlanmasının mümkün olmadığı gerekçesine dayanması, başvuranın yaz okulu çocuk kulübüne başvurduğu tarihte çocuk hakkında kaynaştırma eğitiminden faydalanmasına dair karar mevcutken, yeniden eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu ve bu süreçte de özel eğitim sınıfı öğrencisi olabileceğinin ön kabulü ile kaydının alınmaması gerekçesi objektif, makul, meşru bir nitelik taşımamaktadır. Uluslararası ve ulusal mevzuatta engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ilkesi uyarınca hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Ayrıca bu planlamalar; engellilerin ötekileştirilmesinden ziyade, akranları ile birlikte sınıfa ve okul dışı faaliyetlere katılma fırsatlarını arttırmak üzere tasarlanmalıdır Nitekim Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde de kapsayıcı eğitimde, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlamasının amaç olduğu belirtilmiştir.

40. 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu, bu yaklaşımın benimsenmesinin engellilerin toplumsal yaşamdan dışlanmasının önüne geçilmesi ve engelli olan/olmayan çocukların birbirlerinin farklılıklarına saygı göstererek bir arada yaşama anlayışlarının da geliştirilmesi açısından önemli olduğu belirtilmiş ve *"Çocukların bireysel farklılıklara ve gereksinimlere sahip oldukları, ancak bu durumun onların bir arada eğitim görmesinin önünde bir engel olmadığı düşüncesinden yola çıkarak, tüm eğitim ortamlarında engelliler dâhil tüm bireylerin gereksinimlerine cevap verecek biçimde gerekli fiziksel program ve eğitim öğretim yöntemleri ile makul uyumlaştırmalar dâhil ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Bu noktada, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlaması temel yaklaşım olmalıdır."* ifadelerine yer verilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, s. 56).

41. Tüm bu tespitler ışığında; başvuranın çocuğunun yeniden eğitsel değerlendirme sürecinde olduğu gerekçesi ile yaz okulu çocuk kulübüne kaydının yapılmaması, kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla eğitimin sağlanması bakımından gerekli özen ve yükümlülüklerin yerine getirilmemesi, çocuğun fırsat eşitliği temelinde hiçbir

biçimde ayrımcılığa maruz kalmadan eğitim hakkına erişebilmesi için gerekli önlemlerin alınmaması hususlarının doğrudan ayrımcılık oluşturduğu değerlendirildiğinden muhatap Kurum tarafından 6701 sayılı Kanun çerçevesinde engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

42. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlali gerçekleştiren muhatabın hukuki konumu ihlalin etki ve sonucu göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili Bilecik Valiliğine (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) 10.000,00 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda muhatap Bilecik Valiliği (İl Milli Eğitim Müdürlüğü) tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap hakkında 10.000,00 TL (OnBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/11/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2024/1140 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

11.12.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/1101
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	06.11.2024/236
Karar Numarası	:	2024/1140
Başvuran	:	H.K.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1-Konya Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü 2-Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü Tıp Fakültesi Hastanesi Başhekimliği
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın %98 engelli raporu olan çocuğunun sağlık hizmetlerine erişemediği ve engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;

a. Kızı H.K.'nın 25 yaşında %98 engelli raporu olan özel gereksinimli bir birey olduğunu, sağlık hizmetlerinin sunumunda sorun yaşadıklarını, 17/4/2024 tarihinde kızını Konya Şehir Hastanesine tedavi için götürdüğünü, Hastanenin Göğüs Hastalıkları Bölümünün girişinde engelliler için yardım çağrı butonunun bulunmadığını, oysa bu butonun diğer hastanelerde mevcut olduğunu,

b. Bölüm girişindeki danışma görevlilerinden engelliler için karşılama elemanı talep ettiğini ancak talebin kabul edilmediğini, muayene, tahlil ve röntgen öncesindeki kayıt masalarında engelli kartını göstermesine rağmen kendilerine öncelik tanınmadığını, nitekim Göğüs Hastalıkları Bölümünün hiçbir yerinde engelli ve yaşlıların öncelikli olduğuna dair bir ibare bulunmadığını,

c. Her ne kadar hastasını evde sağlık aracı ile Hastaneye getirse de Hastanenin giriş kapısına yakın bir mesafede engelliler için ayrılmış bir park yerinin olmadığını, Hastanedeki işlemlerinin bitmesinin ardından nakil için ulaşım birimine müracaat ettiğini, hasta nakil araçlarının yetersizliği nedeniyle Hastanede birkaç saat bir koridorda sedye üzerinde kızıyla araç beklediklerini, bu süreç için en azından bir bekleme yerinin mevcut olması gerektiğini,

ç. Yaşadığı sorunlar hakkında Konya Valiliğine dilekçe sunduğunu ancak kendisine bir cevap verilmediğini,

d. 29/4/2024 tarihinde kızını Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine evde sağlık hizmeti vasıtasıyla tedavi için götürdüğünü, Hastanenin acil servisinde engelli yardım çağrı butonunun ve engelliler için karşılama personelinin bulunmadığını, kızını acilden polikliniklere götürmek için sedye talep ettiğini, talebi üzerine destek birimine yönlendirildiğini, bahsi geçen birimde yaklaşık 10 dakikalık bir uğraş sonucunda kızı için sedye bulabildiğini,

e. 6/5/2024 tarihinde Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Gastroenteroloji bölümüne müracaat ettiklerini, Hastaneye evde sağlık ekibi hizmetiyle ulaştıklarını, ekipteki görevliler tarafından kendisine tekrar eve götürülmek için muayene oldukları doktorun 112 Acil Çağrı Merkezini (112 AÇM) araması gerektiğinin söylendiğini, muayenenin ardından ilgili doktordan 112 AÇM'yi aramasını talep ettiğini, talebinin reddedildiğini, bunun üzerine bizzat 112 AÇM'yi aradığını, telefondaki görevlinin acilde görev yapan doktorlar tarafından aranmaları gerektiğini ifade ettiğini, acildeki doktorlardan 112 AÇM'yi aramalarını talep ettiğini ancak talebinin reddedildiğini, tekrar 112 AÇM'yi arayarak durumu anlattığını, görevliler tarafından kaydının alındığını ancak kendisinin ikamet ettiği bölgeden birisinin Hastaneye ulaştırılma durumu olması halinde kendilerinin eve götürülebileceğinin ifade edildiğini,

f. Hastanedeki işlerinin saat 11.30 civarında bitmesine rağmen 15.30'a kadar kızıyla bir sedye üzerinde beklediklerini, kızının rahatsızlık yaşamaya başlamasının ardından eve taksi ile döndüklerini, yaşadığı sorunları 6/5/2024 tarihli dilekçeyle Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Başhekimliğine aktardığını, Başhekimliğin kendisinden yalnızca özür dilediğini, söz konusu sorunların giderileceğine dair herhangi bir ifade kullanmadığını iddia etmektedir.

3. Muhatap Konya İl Sağlık Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Sağlık tesisleri erişilebilirlik standartlarında hastane girişinde engelli çağrı butonu bulunması ile ilgili herhangi bir madde bulunmadığı, Konya Şehir Hastanenin 7 ana girişinde de yönlendirme personelinin ve engelli bankosunun mevcut olduğu, engelli bankolarının yanında engelli hasta bekleme alanını belirten yönlendirme levhası ve bekleme alanlarının olduğu,

b. Yönlendirme bankolarının tümünde indüksiyon döngü sisteminin mevcut olduğu, bankolarda bulunan yönlendirme personeli ile iletişime geçilerek kişinin yanına gerekli sandalye veya sedye ile refakat desteği sağlandığı,

c. Poliklinik girişlerinde 65 yaş üstü, 7 yaş altı ve engelli hastaların önceliği bulunduğu, Hastane bünyesinde bulunan ulaştırma birimi ile vatandaşlara sırayla kesintisiz ambulans hizmeti verildiği, Hastanede bulunan tüm blokların altında kapalı engelli otoparklarının mevcut olduğu,

ç. Hastanenin yönlendirme, güvenlik ve otopark hizmetlerinin anlaşmalı şirket tarafından yürütüldüğü, Hastane yönetimine bildirilen aksaklılar hakkında gerekli hizmet yöneticilerinin uyarıldığı,

d. Başvuranın Konya Valiliğine sunduğu dilekçeler üzerine aranarak aksaklıklar hakkında açıklama yapıldığı ifade edilmiştir.

4. Muhatap Konya Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Konya Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesinin herhangi bir temelde ayrımcılık yapmadan sağlık hizmeti verdiği,

b. Acil servis ve poliklinik girişlerinde engellilere yönelik triaj destek masası ve buna bağlı personelin yer aldığı, koridor zeminlerinde kabartma yönlendirmelerinin asansörlerde ise kabartma yazıların mevcut olduğu, Hastanenin erişilebilirlik ilkelerini yerine getirdiği, nitekim bunun sonucu olarak erişilebilirlik belgesi aldığı,

c. Hastanenin hasta nakil hizmeti sağlayan bir aracı ve hizmeti bulunmadığı, Hastaneye müracaat eden hastaların talepleri halinde nakillerinin 112 AÇM ile sağlandığı, hastanın nakil talebi var ise ilgili hekim tarafından Komuta Kontrol Merkezi aranarak hasta nakli talep edildiği, başvuranın bu konuda yaşadığı aksaklığı Hastane idaresine ilettiğini, bu hususta ilgili bölümlerin Hastane idaresi tarafından bilgilendirildiği, başvuranın bu gibi durumlarda Hasta Hakları Birimiyle iletişime geçmesinin önerildiği ifade edilmektedir.

5. Muhatapların yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte başvuran özetle;

a. Konya Şehir Hastanesi hakkında Valiliğe verdiği dilekçeye aylarca cevap verilmediğini, dilekçenin akıbetini öğrenmek için Valiliğe başvurduktan sonra Hastane personeli tarafından arandığını, aksaklıklar için kendisinden özür dilendiğini, nitekim Konya İl Sağlık Müdürlüğü tarafından Kurumumuza sunulan yazılı görüşte yaşanan aksaklıklar hakkında gerekli hizmet yöneticilerinin uyarıldığının ifade edilerek yaşadığı mağduriyetin muhatap tarafından kabul edildiğini,

b. Konya Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte ise yalnızca eve nakil konusunda yaşadığı mağduriyet hakkında cevap verildiğini, diğer hususlara değinilmediğini iddia ederek iddialarını yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir: *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."*

7. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddenin birinci fıkrası şöyledir;

"Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

8. Anayasa'nın *"Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler"* başlıklı 61'inci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir;

"Devlet, sakatların korunmalarını ve toplum hayatına intibaklarını sağlayıcı tedbirleri alır."

9. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir;

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... e) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... ifade eder."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir;

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

11. Mezkûr Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi uyarınca dolaylı ayrımcılık, bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri arasında sayılmıştır.

12. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesi şöyledir;

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler

hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür…"

13. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesi şöyledir;

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir … (9) İşleme konulamayacak başvurular ve gerekçeli kabul edilmezlik kararları ile başvuruya ilişkin diğer usul ve esaslar yönetmelikle düzenlenir."

15. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir;

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un ***"Başvurular"*** başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın muhatap ile söz konusu iddialar hakkında Valilik aracılığıyla şikayette bulunduğu anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

17. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme'nin 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel*

özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar." şeklinde tanımlanmıştır. EHİS'in 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*

18. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi şöyledir: *"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."*

19. 6701 sayılı Kanun bahsi geçen iki ayrımcılık türünü de kapsayan (doğrudan ve dolaylı ayrımcılık) düzenlemeleri içermektedir. Buna göre 6701 sayılı Kanun ile doğrudan ve dolaylı ayrımcılık; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temelleri ile sınırlı olarak yasaklanmıştır.

20. Başvuru dilekçesinde başvuran kısaca; Konya Şehir Hastanesinde ve Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi hastanesinde engelli kızının sağlık hizmetlerinden eksiksiz bir şekilde faydalanamadığını iddia etmektedir. Bu kapsamda başvurunun, erişilebilirlik yükümlülüklerinin yerine getirilip getirilmediği, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından başvuranın nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulup sokulmadığı açısından incelenmesi gerekmektedir.

21. Erişilebilirlik, engelli bireylerin bağımsız olarak yaşamaları ve topluma tam ve eşit olarak katılmaları için bir ön koşuldur (Engelli Hakları Komitesi, 2 No'lu Genel Yorum, 2014, para. 1). EHİS'in "Erişebilirlik" başlıklı 9'uncu maddesi şöyledir: *"Taraf Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşıma, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dâhil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır. Erişim önündeki engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içeren bu tedbirler diğerlerinin yanında, aşağıda belirtilenlere de uygulanır: (a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dâhil diğer kapalı ve açık tesisler; (...)"*

22. 5378 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin (f) bendi göre *"Bu Kanunun uygulanmasında erişilebilirlik, binaların, açık alanların, ulaşım ve bilgilendirme*

hizmetleri ile bilgi ve iletişim teknolojisinin, engelliler tarafından güvenli ve bağımsız olarak ulaşılabilir ve kullanılabilir olmasını" ifade eder. Bu kapsamda bireylerin, konutlarından eğitim binalarına ve iş yerlerine; açık ve yeşil alanlardan, toplu taşıma araçlarına ve bilgi teknolojilerine kadar tüm alanlara ve tüm hizmetlere erişiyor olması gerekir. Erişilebilirlik kapsamında yapılacak düzenlemeler ile verilen hizmetlerin kimsenin yardımı olmadan ve herhangi bir risk oluşturmadan kullanılması gerekir. Erişilebilirlik kapsamındaki düzenlemelerin herkesi kapsaması gerekmektedir. Bu halde erişilebilirlik, engelliler için bir zorunluluktur ve toplumun her kesimi için konforlu bir yaşam demektir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Erişilebilirlik Kılavuzu, Ankara, 2020, s. 9).

23. Engelli bireyler için erişim hakkı, erişilebilirlik standartlarının katı biçimde uygulanması yoluyla sağlanmalıdır. Kamuya açık olan tesislere, mal ve hizmetlere erişimin önündeki engeller, tam erişilebilirliği sağlamak amacıyla, sistematik biçimde aşamalı olarak ve daha da önemlisi, sürekli izlenerek ortadan kaldırılmalıdır. Bu nedenle belirtmek gerekir ki; erişilebilirliği sağlama yükümlülüğü koşulsuzdur. Bir diğer ifadeyle erişilebilirliği sağlamakla yükümlü kişi/kurumlar tarafından tasarruf tedbirleri ile mali imkânların yetersizliği bir mazeret olarak öne sürülemez [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2022/1446, K. No: 2023/234, 19/3/2023, para. 22].

24. Somut olayda başvuran Konya Şehir Hastanesinde engelliler için yardım çağrı butonunun ve karşılama personelinin olmadığını, muayene, röntgen ve tahlil gibi işlemlerde engellilere öncelik tanınmadığını, Hastanenin giriş kapısına yakın engelli park alanının mevcut olmadığını iddia etmektedir. Başvuranın Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine yönelik şikayetleri ise engelliler için karşılama personelinin olmaması ve hasta nakil araçlarının yetersizliğine ilişkindir.

25. Bu kapsamda Kurumumuz tarafından Konya Valiliğine yazı yazılarak "Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonu" tarafından başvuruya konu Hastanelerin erişilebilirlik durumunun tespiti için yerinde inceleme yapılması talep edilmiştir. Kurumumuza ulaşan 4/9/2024 tarihli ve … sayılı cevabi yazıda, Komisyonun denetim raporu paylaşılmıştır. İlgili Rapor'da 20 Temmuz 2013 tarihli ve 28713 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği'nin 22'nci maddesinde Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formlarının Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca belirleneceğinin hükme bağlandığı, Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonunun söz konusu form kapsamında denetimlerini gerçekleştirdiği, Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesine ilişkin şikayetlerin form kapsamının dışında olduğu, başvuranın Konya Şehir Hastanesine ilişkin şikayetlerden ise yalnızca otopark şikayetinin form kapsamında olduğu, Hastanenin otoparkı incelendiğinde engelli park alanlarının kapı girişlerine yakın mesafede yer almadığı, Hastanenin tüm bloklarının kapı girişine en yakın mesafede engelli otoparkı yapılması gerektiği görüş ve kanaatine varıldığı ifade edilmiştir.

26. Başvuranın Hastane girişinde engelli park yeri bulunmamasına ilişkin şikâyeti, 6701 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilememektedir. Zira başvuran doğrudan bir zarara uğramamıştır. Başvuru dilekçesi incelendiğinde; başvuranın kızını hasta nakil aracıyla Hastaneye getirdiğini, kendi imkânlarıyla gelmesi durumunda Hastane girişine yakın engelli park yerinin bulunmadığını ifade ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla engelli park yerinin bulunmaması nedeniyle başvuranın doğrudan bir zarara uğramadığı anlaşılmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir." hükmü dikkate alındığında başvuranın otopark şikâyetinin kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

27. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması, ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, Nachova ve Diğerleri v. Bulgaristan, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından "kanıt başlangıcı" olarak adlandırılabilecek bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapılıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (AİHM, Chassagnou ve Diğerleri, v. Fransa [BD], B. No: 25088/94, 29/4/1999, para. 91-92).

28. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (AYM, Devrim Evin, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34; AYM, Burhanettin Öztürk, B. No: 2019/36252, 21/9/2023, para. 47).

29. Ayrıca AYM başvuranların iddialarını temellendirecek herhangi bir somut bulgu ve kanıt sunmasını da beklemektedir (AYM, Mesude Yaşar, B. No: 2013/2738, 16/7/2014, para. 48; AYM, Ayla (Şenses) Kara, B. No: 2013/7063, 5/11/2015, para. 50). Bununla birlikte Mahkeme farklı muamelenin ancak uygulayıcının saikiyle/niyetiyle ortaya çıktığı durumlarda bunun ispatlanması yükümlülüğünün başvurana ait olacağına, zira bu gibi hâllerde ilgili işlem veya eylemi farklı muamele hüviyetine büründüren olgunun, muamelede bulunanın niyeti olacağına vurgu yapmaktadır (AYM, Burcu Reis, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 57).

30. İspat yüküyle ilgili olarak, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun 21'inci maddesinde "Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir." hükmü yer almaktadır. Bu

çerçevede Kuruma yapılan başvurularda ispat yükünün yer değiştirmesi için başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2019/2118, K. No: 2019/64, 19/11/2019, para. 32).

31. Başvuranın başvuru dilekçesindeki iddialarına cevaben her iki muhatap da sağlık hizmeti sunumunda yaşanan aksaklıkları kabul etmektedir. Konya İl Sağlık Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte Hastane yönetimine bildirilen aksaklıklar hakkında gerekli hizmet yöneticilerinin uyarıldığı ifade edilirken Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü tarafından yaşanılan aksaklılar hakkında özür dilendiği anlaşılmaktadır. Muhatap idarelerin ifadelerinin başvuran tarafından öne sürülen vakıaların gerçekleştiğine dair kuvvetli bir kanı oluşturduğu değerlendirilmektedir. Bu aşamada artık muhataplar tarafından kabul edilen aksaklıkların ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olmadığının ispatinin muhataplar tarafından yapılması gerekmektedir. Ancak muhatap idareler tarafından başvuranın yokluğundan şikayet ettiği personel, yönlendirme tabelaları, hasta nakil araçlarına dair somut bilgi ve belgeler görüş yazılarında sunulmamıştır.

32. Başvuranın iddialarının muhatap idareler tarafından "yaşanılan aksaklık" ifadesiyle kabul edildiği, bu aksaklıkların gerekçesi ve aksaklıklar karşısında gerekli tedbirlerin alınıp alınmadığı hususları hakkında muhatap idareler tarafından ayrıntılı bilgi ve belge paylaşılmadığı dikkate alındığında muhatapların ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediklerini ispatlayamadıkları değerlendirilmektedir.

33. Sonuç itibarıyla, ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edildiğine ilişkin kuvvetli emarelerin veya karine oluşturan olguların varlığının başvuran tarafından ortaya konulduğu, bu aşamada muhatapların ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediklerini ispat etmesi gerektiği ancak muhatapların ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediklerini ispatlayamadıkları ve muhataplar tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır

34. İhlalin etki ve sonucunun ağırlığı ile muhatapların ekonomik durumu ve hukuki konumu göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhataplara ayrı ayrı olmak üzere 50.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhataplar Konya Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü ve Selçuk Üniversitesi Rektörlüğü Tıp Fakültesi Hastanesi Başhekimliği hakkında 50.000,00'er TL (ElliBin'er TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/11/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre
KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2024/1144 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

10.12.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/164
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	06.11.2024/236
Karar Numarası	:	2024/1144
Başvuran	:	Ö.T.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Milli Eğitim Bakanlığı
Muhatap Adres	:	

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, başvuranın engelli çocuğunun tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olmasının uygun görülmemesi ve çocuğun özel eğitim sınıfına alınması, ayrıca çocuğa gölge öğretmen/kolaylaştırıcı kişi sağlanmaması hususlarının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle;;

a. Kızı G.M.K.'nin 3 yaşından beri tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak uyumlu bir şekilde eğitim hayatına devam ettiğini, ilkokul eğitimine özel bir kolejde başladığını ve ilk eğitim dönemini başarılı bir şekilde tamamladığını ancak ikinci dönem kızının eğitimine ilişkin söz konusu kolejle sorunlar yaşandığını,

b. Yaşanan sorunlara ilişkin olarak Çankaya Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü (Çankaya RAM) ile görüşmeler gerçekleştirdiğini, görüşmeler kapsamında kızının ilkokul yerleştirme kararı olmadığı için eğitsel değerlendirmeye tabi tutulduğunu, 31/3/2023 tarihli eğitsel değerlendirme ve yerleştirme kararında kızının özel eğitim sınıfına yerleştirilmesi şeklinde karar verildiğini, okulların bitmesine 2,5 ay kaldığı için kızının özel eğitim sınıfında okula uyum çalışılacağının ve sonrasında ise sınıf tekrarı yapacağının, bu kapsamda kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak 1. sınıfa yönlendirileceğinin belirtildiğini,

c. 7/6/2023 tarihinde talebi üzerine kızının tekrar eğitsel değerlendirmeye alındığını, değerlendirme sonucunda kararın değişmediğini ve kızının özel eğitim sınıfına yönlendirildiğini, eğitsel değerlendirme sürecinde dikkate alınması için kızı ile birebir çalışan uzmanların görüşlerinin Çankaya RAM'a sunulduğunu ancak bu görüşlerin

dikkate alınmadığını, 7/10/2023 tarihinde ise kızının halihazırda eğitim almakta olduğu okulun öğretmenleri tarafından sınıf değişikliği için dilekçe verildiğini ancak kararın değiştirilmediğini, kendisinin ikinci itirazı sonucu 21/11/2023 tarihinde kızının tekrar eğitsel değerlendirmeye alındığını ve okulda gözlem yapılarak tutanak hazırlanacağının bildirildiğini,

ç. Okul içi ve okul dışı yapılan gözlem ve görüşmeler neticesinde Çankaya RAM Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından 30/11/2023 tarihinde hazırlanan gözlem tutanağında, kızının dil ve konuşma becerilerinde güçlük yaşadığı ve bu sebeple akran zorbalığına uğrayarak kendini koruyamayacağı gerekçesiyle tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olmasının uygun olmadığının belirtildiğini,

d. Kızı için gölge öğretmen/kolaylaştırıcı kişi tutabileceğini Çankaya RAM'a belirttiğini ancak bu talebinin gölge öğretmen/kolaylaştırıcı kişi uygulamasının sadece otizm spektrumlu öğrenciler için sağlandığı belirtilerek reddedildiğini,

e. Down sendromlu çocuklar için en verimli eğitim ortamının tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak tipik gelişim gösteren akranları ile birlikte eğitim aldığı sınıflar olduğunun bilimsel çalışmalarla ortaya konduğunu, bu kapsamda kızının tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak kabul edilmemesinin ve kızına gölge öğretmen/kolaylaştırıcı kişi temin edilmemesinin ayrımcılık teşkil ettiğini belirtmiştir.

3. Muhatap Milli Eğitim Bakanlığı yazılı görüşünde özetle;;

a. G.M.K.'nın özel eğitim sınıfına yönlendirilmesine ilişkin olarak başvuran veli tarafından çeşitli zamanlarda ve G.M.K.'nın öğrenim gördüğü okul tarafından da bir kez olmak üzere itirazlarda bulunulduğunu, itirazlar sonucunda itirazları değerlendirmekle görevli olan Çankaya RAM Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılamalar yapıldığını, ayrıca öğrencinin okul ortamı gözlemi yapıldığını, bahsi geçen işlemlerin her seferinde Çankaya RAM bünyesinde çalışan farklı uzmanlarca gerçekleştirildiğini ve tüm bu işlemlerin ilgili düzenlemelere uygun olarak tamamlandığını,

b. G.M.K.'nın tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olması yerine özel eğitim sınıfına yönlendirilmesine ilişkin kararın;; yukarıda bahsi geçen eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci, öğrenciye ilişkin alınan performanslar, okul gözlemi, öğretmen görüşmeleri, veli görüşmesi, öğrencinin tıbbi tanısı ve öğrencinin bireysel eğitim aldığı M.Ç. de dahil olmak üzere tüm paydaşlardan alınan görüşler dikkate alınarak verildiğini, ayrıca ilerleyen süreçte öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri bir arada incelenerek eğitim alanındaki gelişimi ve ihtiyaçları doğrultusunda kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimine devam etmesi yönünde karar verilmesinin mümkün olduğunu,

c. Kolaylaştırıcı kişi uygulamasına dair olarak ise söz konusu uygulamanın, 4/1/2021 tarihli ve ... sayılı yazı çerçevesinde sadece kaynaştırma-bütünleştirme kararı verilmiş otizm spektrum bozukluğu tanısı olan öğrencilere yönelik olduğunu belirtmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı sunmuş olduğu yazılı görüşte başvuran özetle;;

a. Kızı G.M.K.'nın bilişsel ve akademik seviyesinin tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olmak için uygun olduğunu, her ne kadar Ankara Üniversitesi İbn-i Sina Hastanesi tarafından hazırlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nda (ÇÖZGER) kızı için özel koşul gereksinimi vardır (ÖKGV) denmişse de Çocuklar İçin Özel Değerlendirme Hakkında Yönetmelik kapsamında tanısı mozaik olmayan tüm down sendromlu çocuklar için ÖKGV ifadesinin kullanıldığını, ayrıca kızı için iki ayrı hastaneden alınan raporlarda kızının %40 ve %81 oranında ÖKGV'li çıktığını, ilaveten bahsi geçen ÇÖZGER'de kızının bilişsel gelişim alanına ilişkin olarak özel gereksinimi vardır (ÖGV) ifadesinin kullanıldığını, yani G.M.' nin aynı tanıya sahip akranlarına göre akademik ve bilişsel olarak daha yüksek bir seviyeye sahip olduğunu, eğitsel değerlendirme ve tanılamaların hastane raporlarına göre değil çocukların gerçek yetenek ve performanslarına göre yapılması gerektiğini,

b. Çankaya RAM tarafından kızı hakkında yapılan değerlendirmelerin her seferinde farklı öğretmenler tarafından yapılan ve 30 dakika gibi kısa bir süre içinde sonuçlandırılan değerlendirmeler olduğunu, bu değerlendirmelerin kızının gerçek yetenek ve performansını ölçmediğini, kızının özel olarak ders aldığı M.Ç.'nin arandığının doğru olduğunu ancak kendisinin Çankaya RAM'a sunduğu görüşün dikkate alınmadığını, Çankaya RAM tarafından kızının okul ortamında yerinde gözlemlendiğini, bu raporda kızının kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olması için gerekli nitelikleri taşıdığının belirtildiğini, buna rağmen kendi içinde çelişkili tutanaklarla eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılarak özel eğitim sınıfına yerleştirme kararının değiştirilmediğini, başvuruların ve itirazlar üzerine yapılan değerlendirmelerin hepsinin kızına karşı açıkça ayrımcılık yapan öğretmenler tarafından yapıldığını ve bu sebeple bu kararların objektif olmadığını,

c. Kızı hakkında verilen özel eğitim sınıfına yerleştirme kararının kızının yüksek yararı düşünülerek alındığının belirtildiğini ancak nitelikli özel eğitim verilmeyen, akıllı tahtadan film izletilen ve çocukların teneffüse dahi çıkmadığı özel eğitim sınıfı ortamında kızının yararına herhangi bir durumun olmadığını, kaldı ki down sendromlu çocuklar için en verimli eğitimin kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla verilen eğitimler olduğunu ve bu hususun bilimsel olarak ortaya konduğunu, bunun yanında kızının akran zorbalığına uğrayabileceği şeklindeki gerekçenin geçerli bir gerekçe olmadığını, tüm çocukların bu riske maruz kalma riski altında olduğunu ve bu riskin önlenmesine ilişkin yükümlülüğün ilgili kurum ve kuruluşlar üzerinde olduğunu, özel gereksinime sahip öğrencilerin tipik gelişim gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almasının engellenmesi yerine bu öğrenciler için oluşturulan destekleyici özel eğitim tedbirleri ve bireysel eğitim programları aracılığıyla kaynaştırma sınıflarında eğitim almasının kolaylaştırılabileceğini,

ç. Kızının tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak eğitim alması durumunda ve ihtiyaç halinde sınıf içi ve sınıf dışı ortamlarda kızına destek olması amacıyla kolaylaştırıcı kişi desteği sağlayabileceğini belirttiğini, buna karşılık kolaylaştırıcı kişi uygulamasının sadece otizm spektrum bozukluğu tanısına sahip çocuklar açısından

mümkün olduğunun kendisine bildirildiğini ve söz konusu hususların ayrımcılık yasağını engellilik temelinde ihlal ettiğini belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

(...)

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

(...)"

7. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık, *"Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"*, (f) bendine göre ise engelli *"Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi"* ifade eder.

8. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan ayrımcılık türleri şöyledir: *"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."*

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şu şekildedir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. Mezkûr Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun, *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* görevini haiz olduğu belirtilmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

13. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında;; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların*

doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmü yer almaktadır. Başvuranın ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için birden çok kez karşı tarafa başvuruda bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

14. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38]. Ayrımcılık yasağı, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 2'nci maddesinde "Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir." şeklinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde ise "Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır." düzenlemesi yer almaktadır.

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık;; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48;; AİHM, Okpisz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM'e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip değilse yani meşru bir amaç gütmüyorsa veya muamele kapsamında kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı bir nitelik kazanmaktadır (AİHM, Mazurek/Fransa, B. No: 34406/97, 1/5/2020, para. 48).

16. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

17. Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık;; siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka

herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamakta olup ayrıca makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsamaktadır.

18. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi şöyledir:

"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır.

Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."

19. Somut olayda başvuran, kızı G.M.K.'nın engelli olduğunu ve ilkokula başlayana kadar kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak başarılı bir eğitim hayatı geçirdiğini ancak kızının ilkokul eğitimine başladığı özel eğitim kurumunda sıkıntılar yaşaması üzerine Çankaya RAM ile yapılan görüşme sonrası kızının eğitsel değerlendirmeye tabi tutulduğunu ve özel eğitim sınıfına yerleştirilmesine karar verildiğini, bu karara karşı birden çok kez kendisi ve bir kez de kızının eğitim gördüğü Şehit Mustafa Karasakal İlkokulu yönetimi olmak üzere itiraz edildiğini ancak kararın değişmediğini belirtmiştir. Başvuran, kızının seviyesinin tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olmaya yetecek düzeyde olduğunu, buna rağmen bu kararın değişmemesinin ve kızına kolaylaştırıcı kişi sağlanmasına ilişkin talebinin reddedilmesinin engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

20. Muhatap Milli Eğitim Bakanlığı, G.M.K.'ye ilişkin olarak yapılan yerleştirme başvurusu sonucunda öğrencinin özel eğitim sınıfına yerleştirilmesine karar verildiğini, karara ilişkin olarak yapılan itirazlar üzerine tekrar değerlendirmeler yapıldığını, bu kapsamda okul ortamında yerinde gözlem yapıldığını ve ilgili tüm paydaşların görüşleri alınarak özel eğitim sınıfına yerleştirme kararının devam etmesi gerektiği kanaatine varıldığını belirtmiştir. Kolaylaştırıcı kişi konusunda ise Milli Eğitim Bakanlığının ilke kararı doğrultusunda kolaylaştırıcı kişinin sadece bütünleştirme/kaynaştırma yoluyla eğitim kararı verilen otizm spektrum bozukluğu bulunan öğrenciler için verilebildiğini belirtmiştir.

21. G..M.K.'nın eğitimine ilişkin olarak dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde öğrencinin okul öncesi eğitimini tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak tamamladığı, ilkokul eğitimine Özel Mavi Limit Kolejinde kaynaştırma öğrencisi olarak başladığı ancak burada yaşanan sorunlar nedeniyle burada eğitimine devam etmediği ve velisinin 31/3/2023 tarihinde eğitsel değerlendirme ve yönlendirme talebiyle Çankaya RAM'a başvurması üzerine Şehit Mustafa Karasakal İlköğretim Okuluna özel eğitim sınıfı öğrencisi olarak kaydının yapıldığı görülmüştür. Öğrencinin Özel Mavi Limit Koleji bünyesinde 1. sınıfta geçirdiği süreye ilişkin 31/3/2023 tarihli Eğitsel Değerlendirme İsteği Formu'na göre öğrencinin akademik ve sosyal becerilerinde eksiklikler olduğu görülmektedir. Bunun

yanında adı geçen belgede "Belirtilmek İstenen Diğer Açıklamalar" başlıklı kısımda "Öğrencinin kaynaştırma öğrencisi olarak akranları içerisinde yeterli olamadığı, müfredat konuları ilerledikçe aradaki farkın ve uyumun azaldığı gözlemlenmiştir. Daha çok birebir eğitime ve sınıf tekrarına ihtiyacı vardır." şeklinde bir ibarenin yer aldığı görülmektedir. Yine aynı Form'da sınıf öğretmeni görüşü olarak "Uyum problemi, sınıf içerisindeki akademik sürecin verimliliğinin azalması, olumsuz davranışların (arkadaşlarının eşyalarını almak, zarar vermek, ders sırasında sınıfı terk etmeye çalışmak) artış göstermesi nedeni ile desteğe ihtiyacını olduğunu düşünüyorum" ibaresi yer almıştır. Bu doğrultuda öğrencinin özel eğitim sınıfına yerleştirildiği tespit edilmiştir.

22. Başvuranın, kızının tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimine devam etmesi için 25/5/2023 tarihinde bir itirazda bulunduğu, itiraza dair inceleme tutanağında;; öğrencinin akademik anlamda akranlarından geride olduğu, bilişsel gelişim alanında ise kimi kazanımlara rağmen yine eksiklerinin bulunduğu belirtilmiştir. Öğrencinin matematik becerilerinin, okuma yazma becerilerinin, ince motor becerilerinin, dil ve konuşma becerilerinin birtakım çalışmalarla ölçüldüğü ve bu alanlarda eksiklerinin olduğunun belirtildiği görülmüştür. Tutanaktaki bu değerlendirmeler ve sınıf öğretmeninden alınan görüşler doğrultusunda öğrencinin birebir özel eğitim dersleri almasının tüm gelişim alanları açısından daha yararlı olacağı sonucuna varıldığı anlaşılmıştır. Başvuranın söz konusu işleme dair 25/8/2023 tarihinde yaptığı itiraza ilişkin olarak ise Çankaya RAM Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu;; başvuranın ikinci bir itiraz hakkının olmadığını ve 25/5/2023 tarihli itirazına ilişkin yapılan değerlendirmenin geçerliliğini koruduğunu belirterek, öğrencinin okula devam etmesi koşuluyla, uyum süreci, akademik performansı ve diğer gelişim özelliklerinin (davranış ve duygu kontrolü, sosyal-duygusal gelişim özellikleri vb.) takip edilerek sınıf öğretmeni ve BEP komisyonu görüşleri doğrultusunda gerekli görülmesi halinde öğrencinin Çankaya RAM'a yönlendirilmesinin yararlı olacağı görüşünü dile getirmiştir.

23. Başvuranın, kızının yeniden eğitsel değerlendirmeye tabi tutulması ve yönlendirmesinin yapılmasına ilişkin birtakım talep dilekçelerinin olduğu, 21/11/2023 tarihinde ise öğrencinin eğitim gördüğü Şehit Mustafa Karasakal İlkokulu yönetimi tarafından öğrencinin tekrar eğitsel değerlendirmesinin yapılması için bir talepte bulunulduğu görülmüştür. Talebe ilişkin yazıda öğretmen talep dilekçesinin, BEP toplantı tutanaklarının ve bireysel gelişim raporunun bulunduğu gözlemlenmiştir. 8/11/2023 tarihli Bireysel Gelişim Raporu'nda "Öğrencimizin sosyal ve akademik gelişimine destek olacağı için kaynaştırma öğrencisi olarak akranlarıyla birlikte eğitim öğretim hayatına devam etmesi uygundur." ibaresinin yer aldığı ve bu belgede sınıf öğretmenleri ile rehber öğretmenlerinin imzasının yer aldığı görülmektedir. Ancak yine öğrencinin sınıf öğretmenleri ve rehber öğretmenlerden bazıları dâhil olmak üzere 5 öğretmenin imzasının bulunduğu 29/11/2023 tarihli tutanakta, öğrencinin ilk olarak özel eğitim sınıfına yerleştirildiği, velinin bu karara itiraz ettiği, daha sonra ise öğrenciye yaz döneminde özel eğitim sağlanması sonucunda öğrencide gelişim görüldüğü ve okul yönetimi tarafından

tekrar inceleme için itirazda bulunulduğu ancak öğrencinin sınıf ortamında davranış hususunda ve akademik olarak sorunlar yaşadığı, öğrencinin güvenliği, akademik başarısı, dil ve konuşma becerilerinin yetersizliği, ihtiyaçlarını gidermede güçlük çekmesi ve sınıf içi kaosu yönetemeyeceği düşünüldüğünde özel eğitim sınıfında devam etmesinin uygun olacağı kanaatinde olunduğu belirtilmiştir.

24. Dosya içeriğinde G.M.K.'nın birebir çalıştığı öğretmeni M.Ç'den ve yine öğrencinin özel eğitim aldığı İlgi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinden öğrencinin gelişimine ilişkin olarak Kasım 2023'e ait yazılar olduğu görülmektedir. Bu yazılarda öğrencinin birçok gelişim alanında büyük gelişimler gösterdiği ve kaynaştırma öğrencisi olmasının uygun olacağının belirtildiği tespit edilmiştir. Ancak yazıların öğretmenler tarafından imzalanmadığı görülmüştür. Başvuran İlgi Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinden alınan belgenin imzasız olmasının, 1 haftalık ara tatil sonrası yapılan eğitsel değerlendirmeden son anda haberdar olması ve pazartesi günleri ilgili Merkezin kapalı olmasından kaynaklandığını belirtmiştir. G.M.K.'nın özel öğretmeninin görüşünü içeren yazının imzasız olmasına ilişkin ise herhangi bir geçerli sebep ileri sürülmemiştir.

25. G.M.K.'nın özel eğitim sınıfına yerleştirilmesine ilişkin karara karşı yapılan itirazlar sonrası 28/11/2023 tarihinde öğrencinin performansının ve durumunun okul ortamında gözlemlenmesi ve öğretmen görüşmelerinin yapılması için okul ortamı gözlemi yapılmıştır. Gözlem sonucunda G.M.K.'nın özel eğitim sınıfında eğitim öğretim hayatına devam etmesinin uygun olacağı sonucuna varıldığı görülmektedir. Okul Gözlem Tutanağı'nda (Tutanak);; Şehit Mustafa Karasakal İlkokulu rehber öğretmenleri ve sınıf öğretmeni ile görüşme yapıldığı, bu görüşmede öğrencinin devamlı bir öğrenci olduğu, evde özel öğretmenle desteklendiği, sınıf içerisinde uyumlu olduğu ve sınıf kurallarına kısmi olarak uyduğu bilgisinin alındığı, ayrıca öğrencinin problem davranışının bulunmadığı, akademik olarak "o" sesine kadar tanıdığı, 1'den 100'e kadar sözel yardımla sayabildiği ve dil konuşma becerilerinde güçlük yaşadığı şeklinde hususların aktarıldığı belirtilmiştir. Tutanak'ta, rehber öğretmenler ve sınıf öğretmenleri tarafından öğrencinin tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olması halinde zorlanacağına ilişkin veliye bilgilendirme yapıldığı ancak velinin ısrarları ve öğrencinin problem davranışı olmaması sebebiyle yeniden değerlendirme yapılması için öğrencinin RAM'a yönlendirildiği bilgisine yer verilmiştir. Tutanak'ın sonuç kısmında, öğrencinin tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olması durumunda sınıf içerisinde zorlanacağı, dil-konuşma ve iletişim güçlüğü yaşadığı için kendini ifade etmekte güçlük yaşayacağı ve bunun sonucunda akran zorbalığı ile karşılaşabileceği, kendini koruyamayacağı ve akademik performansının tam zamanlı kaynaştırmaya uygun olmadığı şeklindeki sebeplerle özel eğitim sınıfında kalmasının uygun olacağı sonucuna varıldığı görülmüştür.

26. Eğitim hakkı, kişileri yoksulluktan kurtarmak, eşitsizlikleri gidermek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için önem arz eden ve demokratik toplumun temelinde yer alan temel bir insan hakkıdır. Nitekim Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 29'uncu maddesinde eğitimin;; çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün

olduğunca geliştirilmesinin yanında insan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesi, çocuğun kendi ulusal değerleri ile birlikte diğer uygarlıklara ait değerlere saygısının geliştirilmesi, yine çocuğun anlayış, hoşgörü, barış gibi değerlere olan bağlılığının artırılması gibi hedeflere hizmet etmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda çocuğun kişisel gelişimi ve toplumsal yaşamdaki temel değerleri benimsemesi açısından eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır.

27. Bu kapsamda eğitim çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir ve demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikardır (AYM, Selçuk Taşdemir [GK], B. No: 2013/7860, 03.03.2016, para. 64). Öte yandan eğitimin toplum için taşıdığı öneme karşın, eğitim hakkı mutlak ve sınırsız bir hak değildir. Eğitimin niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden bazı kısıtlamalara tabi tutulması da doğaldır. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre zaman ve mekan içinde değişiklik gösterebilir (AYM, Yüksel Baran, B. No: 2012/782, 26.06.2014, para. 37). Ancak yine de yapılan düzenlemelerin aralarında engelli öğrencilerin de bulunduğu hassasiyeti yüksek olan gruplar üzerindeki etkileri hususunda özellikle ihtiyatlı olunması gerekmektedir (AİHM, Ozan Barış ŞANLISOY/ Türkiye, B. No: 77023/12, 08.11.2016, para.61).

28. EHİS'in "Eğitim" başlıklı 24'üncü maddesine göre eğitim hakkının ayrımcılıktan uzak ve fırsat eşitliği temelinde her bireye eşit olarak sağlanması, bu doğrultuda eğitim sisteminin her seviyede engellileri kapsayacak şekilde ve engellilere ömür boyu eğitim imkânı sağlanacak şekilde oluşturulması gerekmektedir. Engelliler, engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır, engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir. Ayrıca, engelli bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalı ve engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. Yine 5378 sayılı Kanun'un "Eğitim ve öğretim" başlıklı 15'inci maddesine göre engellilerin, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılması ve genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerekmektedir.

29. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde eğitimin toplum ve çocuklar açısından büyük önemi haiz olduğu, EHİS ve 5378 sayılı Kanun'da yer alan engellilerin topluma tam ve etkin katılımı açısından ise en önemli araçlardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim de bu kapsamda önemli araçlardan biri olarak göze çarpmaktadır. Nitekim AYM'ye göre hâlihazırda mevzuatta yer alan hükümler engelli çocukların ayrımcılığa maruz kalmadan eğitim hakkına sahip olduklarını

belirtmektedir. Bu bağlamda engelli çocuklar, kişisel koşulları çerçevesinde ve yetkili ve sorumlu otoritelerce yapılacak değerlendirmelere bağlı olarak kamu okullarında veya özel okullarda kaynaştırma yoluyla ya da alanında ihtisaslaşmış özel eğitim kurumları vasıtasıyla eğitim alma hakkına sahiptir. Öte yandan özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini öncelikle akranlarıyla birlikte kaynaştırma yoluyla sürdürmeleri esastır (AYM, U.D.K. ve Diğerleri, B. No: 2014/19352, 24.05.2018, para. 20-23).

30. Özel eğitim ve kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim kavramları Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde yer almaktadır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin "Tanımlar ve kısaltmalar" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ş) bendinde özel eğitim;; bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim şeklinde;; aynı maddenin birinci fıkrasının (ö) bendinde ise kaynaştırma bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitim şeklinde tanımlanmıştır.

31. *E*ngelli çocukların özel eğitim sınıfına veya kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarına yerleştirilmesine ilişkin işlemler de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca düzenlenmiştir. Mezkûr Yönetmelik'in *"Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları"* başlıklı 7'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır.

(2) Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılamasıyla ilgili ilk başvuru; okul yönetimi, veli ya da zihinsel engeli olmayan 18 yaşından büyük bireyin kendisi tarafından;; resmî kurumlarda bakım ve barınma hizmetinden yararlanan bireyler için kurumun resmî yazı ile görevlendireceği personel tarafından RAM'a yapılır.

(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Eğitsel değerlendirme ve tanılama uygun ortamda, bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Sağlık sorunları nedeniyle RAM'a gelemeyecek durumda olanların eğitsel değerlendirme ve tanılamasıyla ilgili iş ve işlemler bu bireylerin bulunduğu ortamlarda yapılır.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireyler, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirilirler. (...)

c) Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan kurumlarda destek eğitim almasına karar verilen öğrenciler için en fazla bir yıllık eğitim planı hazırlanır.

Süresi biten planlar ihtiyaç hâlinde yenilenebilir.

ç) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerine ilişkin iş ve işlemler MEBBİS-RAM Modülü üzerinden yapılır.

(4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri okula kayıtlı öğrenciler için okulun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından, herhangi bir okula kayıtlı olmayanlar için ise ikamet adresi ya da bakım ve barınma hizmetinden yararlandığı kurumun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından yapılır.

(5) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır. Ayrıca bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda veli ya da okulun yazılı talebi üzerine gerektiğinde tekrarlanır.

(...)

(9) Eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci ile ilgili yapılacak iş ve işlemlerde bireyin veya velinin görüşü alınır."

32. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre, engelli öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme veya özel eğitim sınıflarına yerleştirilmesine ilişkin karar, eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri sonrasında verilmektedir. İlgili Yönetmelik'e göre bu eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine ilişkin işlemler öğrencinin ilişkili olduğu rehberlik ve araştırma merkezi bünyesinde kurulan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılmaktadır. Mezkûr Yönetmelik'in *"Özel eğitim değerlendirme kurulu"* başlıklı 43'üncü maddesi uyarınca özel eğitim değerlendirme kurulları RAM müdürlüğünün teklifi ve il veya ilçe milli eğitim müdürlüğünün onayı ile RAM bünyesinde kurulmaktadır. Kurul, müdür yardımcısı başkanlığında özel eğitim hizmetleri bölüm başkanı, en az bir rehberlik öğretmeni, en az bir özel eğitim öğretmeninden oluşmaktadır. Kurula ayrıca ilgili bireyin kendisi veya velisi üye olarak katılmaktadır.

33. Aynı Yönetmelik'in *"Özel eğitim değerlendirme kurulunun görevleri"* başlıklı 44'üncü maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Özel eğitim değerlendirme kurulunun görevleri şunlardır:

a) Bireylerin eğitsel değerlendirme ve tanılamasını yaparak özel eğitim ihtiyacına karar vermek.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılaması yapılan bireyler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenleyerek RAM müdürünün onayına sunmak.

c) Bireyin eğitsel değerlendirme ve tanılamasına ilişkin bilgi ve belgelerin yer aldığı dosyayı incelemek.

ç) İtirazların değerlendirilmesi amacıyla yönlendirilen bireylerin yeniden eğitsel

değerlendirme ve tanılamasını yapmak.

d) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunu dikkate alarak birey için en az sınırlandırılmış eğitim ortamı ve özel eğitim hizmetine ilişkin öneride bulunmak.

e) Ailenin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine katılımını ve bilgilendirilmesini sağlamak.

(...)"

34. Bu düzenlemeler ışığında, engelli öğrencilerin eğitim hayatına ne şekilde devam edeceklerine ilişkin kararın, öğrencilerin akademik ve sosyal yetenekleri, eğitim ihtiyaçları, hâlihazırda eğitim hayatındaki başarıları gibi hususlar değerlendirilerek ve çocuk ile doğrudan çalışan eğitimciler ile velilerin görüşleri alınarak çocuk eğitimi alanında çalışan uzmanlar tarafından verilmesi gerektiği görülmektedir. Bu doğrultuda, engelli bir öğrencinin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecini uzmanlar eliyle yürütmek ve bir rapor oluşturarak bu hususu karara bağlamak Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında özel eğitim değerlendirme kurullarına verilmiştir.

35. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinden söz edilebilmesi için öncelikle karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla farklı bir muamelenin varlığı tespit edilebilmeli, ardından ise söz konusu farklı muamelenin nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamadığı, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmadığı veya muamele kapsamında kullanılan araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmadığı tespitinde bulunulmalıdır (TİHEK, B. No: 2023/1546, K. No: 2024/480, 8/5/2024, para. 32).

36. Yukarıda da bahsedildiği üzere eğitim hakkı tüm çocuklar için önemli olmakla birlikte engelli çocukların bağımsız bireyler olarak tam ve etkin bir şekilde topluma katılımı için özel bir önem arz etmektedir ve engelli çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak eğitim alması onlar açısından en uygun yöntemdir. Ancak eğitim hakkı çok önemli bir hak olmasına rağmen mutlak ve sınırsız bir hak niteliğinde değildir. Bu hakkın her bireye eşit olarak sağlanması ve eğitimde belli standartların oluşturulması için devletler tarafından bu hakka ilişkin birtakım düzenlemeler yapılması olağan olarak değerlendirilmektedir. Engelli öğrencilerin engel durumu, akademik başarısı, davranış durumu, eğitim hayatındaki uyumu gibi birçok kıstas kapsamında bir değerlendirmeye tabi tutulması ve buna göre özel eğitim veya kaynaştırma öğrencisi olarak belirlenmesi de bu kapsama girmektedir. Öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin olarak yapılan işlemler, konuya ilişkin düzenlemelere uygun olarak ve ilgili uzmanların görüşleri doğrultusunda yapıldığı takdirde idareye tanınan bu takdir yetkisinin doğru bir şekilde kullanıldığı söylenebilecektir. Nitekim tüm engelli bireylerin kaynaştırma öğrencisi olması mümkün olmayıp hangi öğrencilerin kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimini sürdüreceğine bu kurallar kapsamında karar verilmesi gerekmektedir.

37. Başvuru konusu işlemler bütününe ilişkin süreç incelendiğinde, ilgili mevzuat dâhilinde işlemler yapıldığı, bu kapsamda öğrencinin eğitim gördüğü kurum ve okullardaki öğretmenlerinden ve özel öğretmeninden görüşlerin alındığı, öğrencinin akademik ve diğer gelişim süreçlerinin gözlemlendiği, karara yapılan itirazlar üzerine bu hususların yerinde gözlemlenebilmesi için okul ortamında gözlem yapıldığı görülmüştür. Ancak rehber öğretmenler ve özel eğitim öğretmenleri gibi birçok uzman tarafından öğrencinin özel eğitim sınıfında eğitim hayatına devam etmesinin daha uygun olacağının değerlendirildiği tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencinin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinin mevzuatta yer alan süreç çerçevesinde ve alanında uzman kişilerce yapıldığı, itirazlar üzerine gerekli incelemelerin uzmanlarca tekrar edildiği ve ayrımcılık teşkil edecek farklı bir muamelenin bulunmadığı düşünülmektedir. Kaldı ki verilen karar tek seferlik bir karar olmayıp öğrencinin eğitim hayatı boyunca akademik performansı, dil ve konuşma becerileri, davranış durumu gibi birçok gelişim alanında incelenmesi sonucunda kararın değiştirilmesi mümkündür.

38. Başvuranın bir diğer iddiası ise kızına eğitiminde destek olmak üzere kolaylaştırıcı kişi sağlanması talebinin, kolaylaştırıcı kişi uygulamasının sadece kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak eğitim almasına karar verilmiş otizm spektrumu bozukluğu olan öğrencilere sağlanabileceği gerekçesiyle reddedildiği hususuna ilişkindir. Kolaylaştırıcı kişi mevzuatta yer almamakla birlikte uygulamada kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere okulda ve sınıfta destek olmak amacıyla görevlendiren kişiyi ifade etmektedir. Bu kişiler özel gereksinimli öğrencinin ailesinin teklifi ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda belirlenmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 19).

39. Milli Eğitim Bakanlığının 4/11/2021 tarihli ve 230243 sayılı yazısı kapsamında söz konusu uygulamanın amacının yalnızca tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olan otizm spektrumu bozukluğuna sahip öğrencilerin okul ortamındaki akademik ve sosyal becerilerinin desteklenmesi amacını taşıdığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda uygulamanın temel hedefinin hâlihazırda tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olan öğrencilerin desteklenmesi olduğu söylenebilir. Nitekim başvuran da Kurumumuza sunmuş olduğu dilekçesinde kızı hakkında kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak eğitimine devam etmesi yönünde bir karar verilmesi halinde kolaylaştırıcı kişi tutabileceğini belirtmiştir. Her ne kadar TİHEK tarafından kolaylaştırıcı kişinin sadece otizm spektrum bozukluğuna sahip öğrencilere tanınması şeklindeki uygulamanın ayrımcılık teşkil ettiği şeklinde karar verilmişse de uygulamanın kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak eğitim alan çocukların desteklenmesini hedeflediği ve başvuranın kızının hâlihazırda kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olmaması sebebiyle başvuran açısından bir zarar oluşmasının söz konusu olmadığı bu sebeple bu iddiaya ilişkin olarak da ayrımcılık yasağının ihlalinin ortaya çıkmadığı kanaati hâsıl olmuştur.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/11/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2024/1214 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

26.12.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/1061
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	03.12.2024/237
Karar Numarası	:	2024/1214
Başvuran	:	Ö. K.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Ankara Düşünür Koleji Özel Eğitim ve Öğretim Hiz. Bas. Yay. Ltd. Şti.
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, başvuranın özgül öğrenme güçlüğü nedeniyle özel gereksinimi olan çocuğuna öğrenim gördüğü okulda sınıf öğretmeni tarafından ayrımcı muamelede bulunulması ve akranlarından ayrı tutulması sebebiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Çocuğu M. T. K'nin özgül öğrenme güçlüğü nedeniyle özel gereksinimi olduğunu, çocuk için 6/10/2022 tarihinde Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) düzenlendiğini, 2023-2024 eğitim öğretim yılı için Çankaya ilçesinde bulunan Düşünür Kolejine ilkokul 4. sınıf kaynaştırma öğrencisi olarak kayıt yaptırdıklarını, Okula kayıt yaptırırken tek isteğinin çocuğunun sosyalleşmesi olduğunu ve akademik başarının kendileri için ikinci planda olduğunu Okul Müdürüne ve öğretmenlere belirttiklerini,

b. Okula kayıt oldukları günden itibaren özellikle sınıf öğretmeni A. A.'nın özel gereksinimi sebebiyle M. T. K.'yi dışladığını ve çocuğuna ayrımcı muamelelerde bulunduğunu,

c. Sınıf öğretmeninin söz konusu tutum ve davranışları sebebiyle çocuğunun sınıf arkadaşları tarafından akran zorbalığına maruz kaldığını, öğretmenin sınıfta düzeni sağlayamaması sebebiyle sınıf arkadaşlarının çocuğu ile alay ettiklerini,

ç. Kimi zaman sınıf arkadaşları ile M. T. K. arasında karşılıklı fiziksel şiddet yaşandığını ancak yalnızca kendi çocuğunun uyarıldığını ve çocuğuna koridorda tek başına bekleme cezası gibi cezalar verildiğini, *"çocuğunuz bu şekilde şiddette bulunacak ise biz başa*

çıkamayız, okula göndermeyin ya da gölge öğretmen bulup öyle gönderin" şeklinde söylemlerde bulunulduğunu,

d. Yaşanan bu sıkıntılardan dolayı okul değiştirmek istediklerini ancak çocuğunun bir sonraki sene ortaokula geçecek olması sebebiyle kısa zamanda iki defa köklü değişiklik yapmanın çocuk için daha kötü sonuçlar doğurabileceği düşüncesi ve Okul Müdürünün en azından dönem bitene kadar devam edilmesinin çocuk için daha yararlı ve mantıklı olacağı şeklindeki olumlu dönüşleri sonrasında mevcut okulda eğitimine devam etme kararı aldıklarını,

e. Önceki yıllarda Köy Hizmetleri İlkokulunda eğitim görmekteyken çocuğunun yine akran zorbalığına maruz kaldığını ancak öğretmenin müdahalesi ile dışlanma ve ayrımcılık gibi sorunlar yaşamadıklarını, hatta çocuğunun folklor etkinliğinde yer aldığını,

f. Bir ay boyunca M. T. K.'nin gölge öğretmenle birlikte derslere katıldığını, ancak maddi durumlarını zorladığı için bu durumun devam ettirilemediğini, Okula kitap ücreti olarak 15.000 TL ödeme yapmış olmalarına rağmen sınıf içi etkinlik çalışmalarında sınıf öğretmeni tarafından *"sen anlamıyorsun"* denilerek çocuğuna çalışma kâğıtlarının dağıtılmadığını, bu durumun gölge öğretmen tarafından fark edildiğini ve duruma müdahale edildiğini,

g. Sınıfta sorulan sorulara cevap vermek istediğinde ise saçma konuştuğu gerekçesiyle sınıf öğretmeni tarafından çocuğa söz hakkı verilmediğini, yokmuş gibi davranılarak çocuğun sınıf içi etkinliklere dâhil edilmediğini, bu duruma ilişkin sınıf öğretmeniyle gerçekleştirdikleri konuşmalarda *"bir şeyden anlamıyor, dinlemiyor, bilmiyor ne yapayım"* şeklinde karşılık aldıklarını,

ğ. Sınıf öğretmeninin, çocuğuna yönelik *"seni ailen bu okuldan niye almıyor ki gelmek istemiyorsan alsınlar başka okula göndersinler"* şeklinde söylemleri olduğunu,

h. Çankaya Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü (RAM) ve M. T. K.'nin okul dışında özel eğitim almakta olduğu Haydi Özel Eğitim Merkezi ile iletişime geçilerek çocuğunun eğitimine ilişkin ortak kararlar alınmasını Okul İdaresinden talep etmeleri üzerine Okul Müdürünün *"biz başka programa göre hareket edemeyiz sınıf öğretmeni 4. Sınıf konularından sınıf içi durumuna göre notunu verir"* şeklinde karşılık verdiğini,

ı. 12 Mart kapsamında Okulda düzenlenen tiyatro gösterisine sınıf öğretmeni tarafından çocuğun dâhil edilmediğini, arkadaşları provalar yaparken rehberlik öğretmeninin odasında beklediğini, bu nedenle tiyatro gösterisinin olduğu gün de çocuğunu Okula göndermediğini,

i. *"23 Nisan için düzenlenecek gösteriye seni de dâhil edeceğim"* şeklinde sınıf öğretmeni tarafından çocuğuna vaatte bulunulmasına rağmen çocuğun gösteriye dâhil edilmediğini, bu konuyla ilgili sınıf öğretmeni ile yaptıkları özel yazışmaların öğretmen tarafından herkesle paylaşıldığını, Okul İdaresiyle gerçekleştirilen görüşmede *"evet*

öğretmeni haklı bulmuyoruz ancak şu durumda biz hiçbir şey yapamayız, çocuğunuzu okuldan alabilirsiniz, şube değişikliği vs. yapamayız" şeklinde cevap verildiğini,

j. Yaşanan tüm bu olaylardan sonra çocuğunun artık Okula gitmek istemediğini belirterek ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verilmesini talep etmektedir.

3. Başvuranın iddialarına ilişkin olarak muhatap Düşünür Kolejinden yazılı görüş talep edilmiş olup rehberlik öğretmeni ve sınıf öğretmeninin de ayrıca başvuranın iddialarına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Çocuğun akademik olarak sınıf arkadaşlarının çok gerisinde olduğunun sınıf öğretmeni tarafından belirtildiği, Okulun imkânları dâhilinde çocuğun her gün iki saat olmak üzere bir sınıf öğretmeni tarafından bire bir çalıştırıldığı, bire bir çalışmalarda okuma, yazma ve matematik konularının işlendiği ve bu çalışmalar hakkında başvurana bilgi verildiği,

b. Çocuğun Okul dışında özel eğitim almakta olduğu Haydi Özel Eğitim Merkezi ile görüşme yapıldığı, 1. ve 2. dönem için ayrı ayrı olmak üzere çocuğun gelişimsel özelliklerinin değerlendirildiği, söz konusu görüşmeye okul müdürü, sınıf öğretmeni, rehberlik öğretmeni ve Merkezden iki yetkilinin katıldığı,

c. Okulda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme biriminin oluşturulduğu, sınıf öğretmeninin verdiği dönütler doğrultusunda okul müdürü, sınıf öğretmeni ve rehberlik öğretmeninin katılımlarıyla gerçekleştirilen toplantıda M. T. K. için BEP hazırlandığı ve bireysel gelişim raporu tutulduğu,

ç. Okulda destek eğitim odasının mevcut olmadığı, çocuğa verilen bire bir derslerin kütüphanede ya da rehberlik öğretmeninin odasında yapıldığı,

d. Okulların açılmasından önce başvuran ile yapılan ilk görüşmede, başvuranın tek isteğinin çocuğunun sosyalleşmesi olduğunu ve akademik başarının kendileri için ikinci planda olduğunu ifade ettiği belirtilmiştir.

4. Sınıf öğretmeni A. A. sunmuş olduğu yazılı görüşte özetle:

a. M. T. K.'ye sınıfta herhangi bir ayrımcı muamelede bulunmadan eğitim ve öğretime devam ettiğini, çocuk ile zaman zaman bireysel çalışmalar yapmaya çalıştığını fakat çocuğun buna hiç izin vermediğini, kâğıtları karalayıp bağırdığını, kendisine vurduğunu,

b. Özel durumundan dolayı çocuğa her zaman hoşgörülü davrandığını, ders işlenirken çocuğun canının sıkıldığını, bağırdığını, arkadaşlarına vurduğunu ve eşyalarına zarar verdiğini, buna rağmen onu her zaman idare ettiğini,

c. Çocuğun derslere katılım sağlamadığını, sağlıklı ders yapamaz hâle geldiklerini, çocuğun başkalarına ve öğretmenlere karşı şiddet içeren davranışlar göstermeye başladığını,

ç. Başvuranın törenlerde çocuğuna rol verilmesini istediğini ancak M. T. K.'nin pasif rollerde bile rahat durmadığını, dekorları yolduğunu, arkadaşlarının rollerini taklit ettiğini, Okul Müdürü tarafından kenarda bayrak tutmasının önerildiğini ancak çocuğa bunu bile yaptıramadığını belirtmiştir.

5. Rehberlik öğretmeni D. Ö. sunmuş olduğu yazılı görüşte özetle;

a. Rehberlik öğretmeni olarak M. T. K.'nin Okuldan ayrıldığı güne kadar sürekli velisi ile iletişimde olup çocuk için faydalı olacak şekilde hareket ettiğini, öğretmenlerin sınıfta zorlandığı ve kendisinden destek istediği durumlarda her zaman çocukla ilgilendiğini, veli ile sınıf öğretmeni arasında yapıcı bir tavırla iletişim kurduğunu,

b. Okulda BEP geliştirme biriminin oluşturulduğunu, sınıf öğretmeninin verdiği dönütler doğrultusunda kendisinin, Okul Müdürünün ve sınıf öğretmeninin katılımlarıyla gerçekleştirilen toplantıda M. T. K. için BEP hazırlandığını ve bireysel gelişim raporu tutulduğunu,

c. Okulda eğitim gördüğü süre içerisinde M. T. K.'ya her zaman yapıcı, ilgili ve destekleyici davranmasına rağmen başvuran tarafından yapılan başvuruda adının geçmesini üzüntüyle öğrendiğini belirtmiştir.

6. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte başvuran özetle:

a. Birçok defa Okulda destek eğitimi veren öğretmen ile görüşmek ve tanışmak istemelerine rağmen bu isteklerinin dikkate alınmadığını, ilgili öğretmen ile birlikte program oluşturma imkânı verilmediğini, çocuğuna yönelik nasıl bir program uygulandığına ve hangi saatlerde eğitim verildiğine dair bilgi alma taleplerinin görmezden gelinerek ertelendiğini,

b. Haydi Özel Eğitim Merkezi tarafından sınıf ve Okul içinde çocuğa nasıl davranılması gerektiğine ilişkin çeşitli tavsiyeler verilmesine rağmen bu önerilerin sınıf öğretmeni tarafından dikkate alınmadığını,

c. Sınıf öğretmeninin en başından beri çocuğunun Okula kabul edilmesinden rahatsız olduğunu, çocuğunun, sınıf içerisinde yapılan çalışmalar da dâhil olmak üzere hiçbir etkinliğe dâhil edilmek istenmediğini ifade etmiş ve başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik

ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

8. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesine göre: *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"*

9. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (f) bendi şöyledir:

"f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) ifade eder."

10. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"

11. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

13. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kurumun görevleri şunlardır: (...) (g) ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)"

14. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

15. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık iddiasında bulunulduğu anlaşılmaktadır.

17. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuruya konu ayrımcılık iddiasına ilişkin olarak ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğünü iddia eden başvuran tarafından 21/4/2024 tarihinde Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) ve sonrasında farklı bir dilekçe ile Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) başvuruda bulunulduğu anlaşılmaktadır. 9/5/2024 tarihinde CİMER üzerinden başvurana verilen cevapta, başvurunun incelenmiş olduğu ve başvuruda bahsi geçen okulun MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğüne bağlı olması sebebiyle 26/4/2024 tarihinde başvuru dilekçesi ve eklerinin ilgili Genel Müdürlüğe iletildiği ifade edilmiştir. Başvurunun iletilmesinden itibaren 30 gün geçmiş olmasına rağmen başvurana dönüş yapılmadığı anlaşıldığından başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını

yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Bu çerçevede başvurunun Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

18. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

20. Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre "Engelliliğe dayalı ayrımcılık"; *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır."*

21. Somut olayda başvuran; sınıf öğretmeni tarafından çocuğu M. T. K.'ye yönelik ayrımcı muamelelerde bulunulduğunu ve 12 Mart ve 23 Nisan Törenleri kapsamında gerçekleştirilen gösterilere çocuğunun dâhil edilmeyerek arkadaşlarından ayrı tutulduğunu iddia etmektedir. Bu kapsamda başvurunun, 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde belirtilen ayrımcılık türlerinden "doğrudan ayrımcılık" ve "ayrı tutma" ile bağlantılı olarak incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda başvuru öncelikle doğrudan ayrımcılık, sonrasında ise ayrı tutma kapsamında incelenecektir. Başvurunun eğitim hizmetine ilişkin olması sebebiyle eğitim hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerden bahsetmek gerekmektedir.

22. Uluslararası insan hakları hukuku bağlamında eğitim hakkı; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) Ek 1 No'lu Protokol, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS), Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) ile EHİS tarafından güvence altına alınmış temel

bir haktır. AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. (...)"*

23. ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. (...)"* ÇHS 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler. (...)"*

24. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"*

25. ÇHS'nin 23'üncü maddesinde; Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ettikleri düzenlenmiştir.

26. Ulusal hukuk kapsamında ise eğitim hakkı Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 24/6/1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile koruma altına alınmıştır. Mezkûr Kanun'un *"Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri"* konulu ikinci bölümünün *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir: *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."*

27. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü ve 15'inci maddelerinde de; EHİS ile paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş olup hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği ve genel

eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

28. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre *"Engelli çocuklar, diğer tüm çocuklarla aynı eğitim hakkına sahiptir ve bu haktan herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan ve Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde fırsat eşitliği temelinde yararlanmalıdır. Bu amaçla, 'çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel becerilerinin tam potansiyeline ulaşacak şekilde geliştirilmesini' teşvik etmek için engelli çocukların eğitime etkin erişimi sağlanmalıdır."* [ÇHK, Genel Yorum: 9 (2006) Engelli Çocukların Hakları, para. 62]. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir [ESKHK, Genel Yorum No: 5 (1994), Engelliler, para. 35].

29. Somut olayda başvuran; çocuğunun özgül öğrenme tanılı kaynaştırma öğrencisi olduğunu, çocuk hakkında 6/10/2022 tarihinde ÇÖZGER düzenlendiğini, Çankaya RAM'da bulunan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılan eğitsel değerlendirme sonucunda çocuğunun destek eğitime ihtiyacı olduğunun belirlendiğini, çocuğunun özel gereksinimi sebebiyle özellikle sınıf öğretmeni A. A.'nın sınıf arkadaşlarına kıyasla çocuğuna farklı şekilde davrandığını ve ayrımcı muamelelerde bulunduğunu, sınıftaki herkese etkinlik çalışmalarında kullanılan çalışma kâğıtları dağıtılırken çocuğuna verilmediğini, arkadaşlarıyla yaşadığı sorunlarda yalnızca kendi çocuğunun uyarıldığını, sınıf içinde çocuğunun derse katılımına imkân verilmeyerek yok sayıldığını, Okulda destek eğitimi veren öğretmen ile görüşerek çocuğu için birlikte program oluşturma imkânının kendisine verilmediğini, çocuğuna yönelik nasıl bir program uygulandığına ve hangi saatlerde eğitim verildiğine dair bilgi alma taleplerinin görmezden gelinerek ertelendiğini, sınıf öğretmeni tarafından çocuğuna yönelik Okuldan ayrılması yönünde söylemlerde bulunulduğunu, çocuğunun 12 Mart ve 23 Nisan'da yapılan gösterilere dâhil edilmeyerek ayrı tutulduğunu ve sınıf içerisinde yapılan çalışmalar da dâhil olmak üzere hiçbir etkinliğe çocuğunun dâhil edilmek istenmediğini iddia etmektedir.

30. Muhatap Okul ise; çocuğa sınıfta herhangi bir ayrımcı muamelede bulunulmadığını, Okulun imkânları dâhilinde çocuğun her gün iki saat olmak üzere bir sınıf öğretmeni tarafından bire bir çalıştırıldığını, BEP geliştirme biriminin oluşturulduğunu, sınıf öğretmeninin verdiği dönütler doğrultusunda Okul Müdürü, sınıf öğretmeni ve rehberlik öğretmeninin katılımlarıyla gerçekleştirilen toplantıda çocuk için BEP hazırlandığını ve bireysel gelişim raporu tutulduğunu iddia etmektedir.

31. Muhatap Okul tarafından gönderilen bilgi ve belgelerin incelenmesi sonrasında muhataptan ek yazılı görüş talep edilerek çocuk için hazırlanan BEP'in ve bireysel gelişim raporunun birer suretinin sunulması, çocuğa çalışma kâğıdı verilmediği iddiasına ilişkin bilgi verilmesi, çocuğun 2023-2024 Eğitim- Öğretim Yılı'na ilişkin karnesinin bir suretinin sunulması ve genel başarı değerlendirmesinde hangi hususların göz önüne

alındığının belirtilmesi, BEP geliştirme birimi toplantılarının hangi tarihlerde yapıldığının, toplantılarda kimlerin yer aldığının ve hangi kararların alındığının belirtilmesi ve çocuğa verilen bire bir derslere ilişkin programın sunulması talep edilmiştir.

32. Muhatap tarafından sunulan ek yazılı görüş yazısında; 1. dönem 2. çeyreğe ait gelişim karnesi, 1. dönem sonu öğrenciye ait fotoğraf, İngilizce öğretmeni tarafından paylaşılan okuma raporları, sistem üzerindeki etütler, 2. dönem 1. çeyreğe ait gelişim karnesi, e-Okul karnesi ve 2023-2024 Eğitim- Öğretim Yılı etütlerinden fotoğraflar yer almakta olup başka herhangi bir bilgi ya da belge sunulmamıştır.

33. Rehberlik öğretmeni D. Ö. tarafından Kurumumuza ayrıca bir yazı iletilmiş olup söz konusu yazıda D. Ö.; 6/7/2024 tarihinde kendisinin haberi olmadan Muhatap Okul tarafından çıkışının yapıldığını, ek bilgi ve belge talebine ilişkin yazıyı tesadüfen öğrendiğini ve çocuğun mağdur olmaması adına elinde bulunan belgeleri göndermek istediğini belirterek çocuk için hazırlanan BEP ile bireysel gelişim raporunu Kurumumuza iletmiştir.

34. Başvuran, N. G. S.'nin bir ay boyunca gölge öğretmen olarak çocuğu ile birlikte derslere katıldığını ve sınıf öğretmeninin ayrımcı nitelikteki muamelelerine şahit olduğunu ifade etmiştir. Bu doğrultuda 6701 sayılı Kanun'un 19'uncu maddesi kapsamında gölge öğretmen N. G. S.'nin yazılı olarak bilgisine başvurulmuştur.

35. N. G. S. iletmiş olduğu yazılı görüşte özetle; sınıf öğretmeninin, Muhatap Okulun M. T. K. gibi özel gereksinimli öğrencilere uygun olmadığını ve devlet okullarında özel eğitime daha çok odaklanıldığını düşünerek çocuğun başka okula geçmesi gerektiğini ifade ettiğini, Muhatap Okulun özel okul olması sebebiyle diğer velilerin kendisinden beklentilerinin yüksek olduğunu ve bu sebeple çocuk ile çok fazla ilgilenemediğinden bahsettiğini, sınıf içerisinde ders işlendiği sırada sınıf öğretmeninin çocuğu pek derse dâhil etmediğini ve söz vermediğini, çocuğun sınıf arkadaşları ile ilişkisinin problemli olmadığını, kız arkadaşlarının çocuğu oyunlarına davet ettiğini, erkek arkadaşlarının ise çocuğun futbol oynamayı bilmemesi sebebiyle onu oyunlarına pek dâhil etmek istemediklerini, fakat etüt saatinde karma sınıflarda oldukları zaman diğer şubeden iki akranı tarafından zorbalığa uğradığını ve sınıf arkadaşlarının da bu durumu dile getirdiklerini ifade etmiştir.

36. Dosya kapsamındaki belgelerden, Ankara Üniversitesi İbn-i Sina Hastanesi tarafından tanzim edilen 6/10/2022 tarihli ve ... sayılı ÇÖZGER'de çocuğun özgül öğrenme güçlüğüne dayalı olarak özel gereksinimi olduğu ve raporun iki yıl süre ile geçerli olduğu anlaşılmıştır.

37. Ayrıca Çankaya RAM tarafından çocuk için 3/11/2023 tarihli ve ... karar sayılı Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu (ÖEDK) Raporu hazırlandığı anlaşılmıştır. Rapor'un *"Eğitsel Değerlendirme ve Tanı"* bölümünde *"Özgül Öğrenme Güçlüğü"* ifadesine yer verilmiştir. *"Önerilen Destek Eğitim Programları"* kısmında ise *"Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: 21/4/2021 tarih ve ... sayılı TTKB Kararı ile Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı doğrultusunda, Matematik, Okuma ve Yazma,*

Öğrenmeye Destek, Sosyal Etkileşim modüllerini içeren destek eğitimi programı(lar)ndan yararlanması." ibareleri yer almaktadır.

38. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete´de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tanımlar"* başlıklı 4'üncü maddesinin (g) bendine göre *"Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını"* ifade eder. Mezkûr Yönetmelik'in 20'nci maddesi uyarınca özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için takip edecekleri eğitim programı temel alınarak BEP hazırlanması esas olup BEP'te; eğitim planında yer alan yıllık amaçlara ve kısa dönemli amaçlara, sunulacak destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına, öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerine, eğitim ortamına ilişkin düzenlemelere, davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere ve öğrencinin kişisel bilgilerine yer verilir.

39. BEP, özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için BEP geliştirme birimi tarafından hazırlanmaktadır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 47'nci maddesine göre BEP geliştirme birimi; okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında, rehberlik öğretmeni, sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. BEP geliştirme birimi, ders yılının başında oluşturularak birim toplantıları planlanır. İhtiyaç duyulması halinde aynı ders yılı içerisinde farklı zamanlarda da okulda BEP geliştirme birimi toplantısı yapılabilir [Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÖRGM), Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı-Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 9].

40. M. T. K. için hazırlanmış olan BEP incelendiğinde; BEP'in başlangıç tarihinin 22/9/2023 olduğu ve BEP'te düzenlenmesi gereken kısa dönemli amaçlara, değerlendirme yöntem ve tekniklerine, değerlendirme tarihine, öngörülen amaca ilişkin planın bitiş tarihine, öğrencinin alacağı okul içi diğer eğitim hizmetlerine (destek eğitim odası, grup eğitimine hazırlık uygulaması, tamamlayıcı eğitim faaliyeti vb.), amaçların gerçekleşme düzeyine (ölçüt) ve öğrencinin gelişim öyküsüne yer verilmediği görülmüştür. BEP'in *"III- Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı"* başlığı altında yer alan *"Yöntem ve Teknik"* kısmına sınıf öğretmeni A. A. tarafından yalnızca *"Bire bir çalıştık"* şeklinde bir ifadenin yazıldığı ve *"Eğitsel Performans Formu" başlığı altında yer alan "Varsa davranış problemini tanımlayınız**Öğrencinin davranış problemi varsa davranış problemlerinin azaltılmasına yönelik davranış değiştirme programı hazırlanmalıdır." kısmında ise "Sınıf içindeki derslere ve etkinliklere katılmaz. Sınıftan aniden çıkar, bazen bağırır. Sıralara vurur. Arkadaşlarının eşyalarına zarar verir."* ifadelerine yer verildiği görülmektedir. Bununla birlikte belirtilen bu davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler

ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere ilişkin bir ibareye yer verilmediği anlaşılmaktadır.

41. Ayrıca söz konusu BEP'te öğrencinin velisinin imzası bulunmamakta yalnızca Okul Müdürü, sınıf öğretmeni ve rehberlik öğretmeninin imzasının bulunduğu görülmüştür. Dosya kapsamında başvuran ve muhatap tarafından sunulan belgelerde öğrencinin velisinin BEP geliştirme birimi toplantısına katılıp katılmadığına ilişkin herhangi bir bilgi de mevcut değildir. Hâlbuki çocuklarının ihtiyaçlarına uygun BEP hazırlanması için ailenin çocuğunun bilgilerini toplantıdaki diğer üyelerle paylaşması ve amaçların belirlenmesinde fikir ve önerilerini sunması son derece önemlidir. Aileler BEP geliştirme birimi toplantılarına katılamadığı durumlarda toplantıda alınan kararların ailenin görüşlerine sunularak paylaşılması gerekmektedir. Aileler alınan kararları onayladığında BEP'i imzalamalıdırlar (ÖRGM, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı-Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, s. 16).

42. Gölge öğretmen N. G. S. sunmuş olduğu yazılı görüşte; haftalık iki saat olarak verilen derslerin çocuğa özel olmadığını, Okuldaki bütün öğrencilere haftada iki saat bire bir ders verildiğini, bu derslerde çocuğun velisi tarafından alınan zekâ geliştirici etkinlik kitabından rastgele etkinliklerin yapıldığını ve çocuğa BEP uygulandığına şahit olmadığını ifade etmiştir.

43. Ayrıca çocuğa haftada iki saat verilen bire bir derslerin ÇÖZGER Raporu'nda belirtilen destek eğitim programlarına ya da çocuğun eğitim ihtiyacına uygun şekilde hazırlanan bir programa dayandığını gösteren herhangi bir bilgi veya belge de sunulmamıştır.

44. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 23'üncü maddesine göre *"Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için uygun ortam düzenlemeleri yapılır ve destek eğitim odası açılır."* Yönetmelik uyarınca destek eğitim odası, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı ifade etmektedir. Keza mezkûr Yönetmelik'in 25'inci maddesinde, destek eğitim odasında eğitim hizmetlerinin yürütülmesi kapsamında uyulması gereken hususlara yer verilmektedir.

45. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında okul yönetiminin görev ve sorumlulukları önemlidir. Okul yönetimi, öncelikle fiziksel ortamın özel gereksinimi olan öğrenciler için hazırlanmasını sağlamalıdır. Hem okul genelinde hem de sınıfta gerekli olabilecek araç-gerecin ve ders materyallerinin sağlanması da okul yönetiminin sorumlulukları arasındadır (ÖRGM, Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarında Görev ve Sorumluluklar, 2022).

46. Muhatap Okul sunmuş olduğu yazılı görüşte, Okulda destek eğitim odasının mevcut olmadığını ve çocuğa verilen bire bir derslerin Okul kütüphanesinde ya da rehberlik öğretmeninin odasında yapıldığını belirtmiştir. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim

uygulamaları kapsamında yetersizliği olmayan akranlarıyla birlikte aynı sınıfta eğitimlerine devam eden özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilerin öğrenim gördüğü okul ve kurumlarda destek eğitim odası açılması zorunludur (ÖRGM, Destek Eğitim Odası, s. 2). Ayrıca Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesine göre destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencilerin, bu öğrencilere okutulacak derslerin ve öğrencilerin alacağı haftalık ders saatinin BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda belirlenmesi gerekmektedir.

47. Ancak somut olayda söz konusu hususlara ilişkin BEP geliştirme birimi tarafından alınan herhangi bir karar iletilmediği gibi çocuğa bire bir olarak verilen derslere ilişkin bir program ya da eğitim sürecine ilişkin bir planlama da sunulmamıştır. Ayrıca Okulda destek eğitim odasının olmamasına ve çocuğa verilen bire bir derslerin içeriğine, haftalık ders saatine ve derslerin hangi öğretmenler tarafından verileceğine yönelik bir program ya da planlamanın yapılmamasına ilişkin Muhatap Okul tarafından nesnel ve makul bir gerekçe de belirtilmemiştir. Bu doğrultuda Muhatap Okul tarafından sunulan bilgi ve belgeler, çocuk için hazırlanan BEP ve gölge öğretmenin belirtmiş olduğu hususlar birlikte değerlendirildiğinde; Muhatap Okul tarafından hazırlanan BEP'in çocuğun eğitim ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmadığı, birçok eksiklik içerdiği ve gereği gibi uygulanmadığı anlaşılmakta olup Muhatap Okulun BEP'in hazırlanması ve uygulanması yönünden mevzuatta öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmediği değerlendirilmektedir.

48. Başvuran, Okula kitap ücreti olarak 15.000 TL ödeme yapmış olmalarına rağmen sınıf içi etkinlik çalışmalarında sınıf öğretmeni tarafından *"sen anlamıyorsun"* denilerek çocuğuna çalışma kâğıtlarının dağıtılmadığını iddia etmektedir. Gölge öğretmen olarak bir ay boyunca çocukla birlikte derslere katılan N.G.S. sunmuş olduğu yazılı görüşte; sınıf içinde işlenen dersler kapsamında kazanımlarda yer alan konu işlendikten sonra kitaptan ilgili çalışma kâğıtlarının koparılarak sınıf öğretmeni tarafından öğrencilere dağıtıldığını ancak gölge öğretmenliğe başladığında bu çalışma kâğıtlarının 1. dönem boyunca çocuğa verilmemiş olduğunu fark ettiğini, sınıf öğretmenine bu hususu sorduğunda öğretmen tarafından çocuğun diğer öğrencilerden çok geride olduğu, çalışma kâğıtlarının boşa gideceği ve çocuğun bu çalışmaları yapacak kapasitesinin olmadığı şeklinde cevap verildiğini ifade etmiştir.

49. Ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden, ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması oldukça güçtür (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan* [BD], B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AYM'ye göre de ayrımcılık yasağı kapsamında farklı muamelenin bulunduğunu ispatlama mükellefiyeti başvurucudadır. Ne var ki başvuran farklı muamelenin bulunduğunu göstermesi hâlinde bu farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunu ve seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin mevcut olduğunu ispatlama yükümlülüğü kamu otoritelerine ait olur (AYM, *Nuriye Arpa*, para. 60). Bu durumda başvuranın farklı muamelenin bulunduğunu göstermesi hâlinde bu farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunu ve seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında

makul bir orantılılık ilişkisinin mevcut olduğunu, diğer bir ifadeyle ayrımcılık yasağının ve eşitlik ilkesinin ihlal edilmediğini ispatlama yükümlülüğünün muhataba ait olacağı açıktır.

50. Nitekim 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesine göre *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* Bu doğrultuda gölge öğretmen N. G. S.'nin çocuğa çalışma kâğıdı verilmemesi sebebiyle ayrımcı muamelede bulunulduğuna yönelik başvuranı destekler nitelikteki açıklamaları başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareler ve karine oluşturan olgu olarak değerlendirilmiştir. Dolayısıyla Muhatap Okulun ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekmektedir.

51. Başvuranın iddiasına ilişkin olarak Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte sınıf öğretmeni A. A., çocuğa sınıfta herhangi bir ayrımcı muamelede bulunmadan eğitim ve öğretime devam ettiğini ifade etmiştir. Muhatap tarafından sunulan bilgi ve belgelerde söz konusu iddiaya ilişkin başkaca bir açıklamanın yer almadığı ve başvuranın iddiasının aksini ispat edecek herhangi bir bilgi ya da belgenin de sunulmadığı görülmüştür. Bu kapsamda Muhatap Okul tarafından yapılan açıklamaların, başvuranın iddiasının aksini ispat etmek için yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. Sonuç olarak muhatap Düşünür Kolejinin 6701 sayılı Kanun kapsamında ayrımcı muamelede bulunmadığını ispat edemediği kanaatine varılmıştır.

52. Bu doğrultuda BEP'in hazırlanması ve uygulanması yönünden mevzuatta öngörülen yükümlülüklerin tam olarak yerine getirilmemesi, destek eğitim odasının mevcut olmaması, çocuğa verilen bire bir derslere ilişkin bir planlamanın yapılmaması ve gölge öğretmen talep edene kadar çocuğa çalışma kâğıtlarının verilmemesi iddiasına ilişkin ayrımcı muamelede bulunulmadığının ispat edilememesi hususları bir arada değerlendirildiğinde muhatap Düşünür Koleji tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

53. Başvuranın bir diğer iddiası ise, 12 Mart ve 23 Nisan Törenleri kapsamında öğrenciler tarafından Okulda düzenlenen gösterilere engeli sebebiyle çocuğunun dâhil edilmeyerek ayrı tutulduğuna ilişkindir.

54. Ayrı tutma, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde farklı davranmak olarak açıklanmıştır [TDK Sözlüğü 'ayrı tutmak' maddesi, https://sozluk.gov.tr/, (E. T. 1/9/2024)]. 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesine göre ise *"a) Ayrı tutma: Kişilerin bu Kanunda sayılan temellerden biri veya birden fazlası nedeniyle, bir eylem veya eylemsizliğin sonucu olarak diğerlerinden ayrı tutulması durumunu, (...)"* ifade etmektedir.

55. Eğitim hakkını düzenleyen diğer sözleşmelere ek olarak EHİS'in 24'üncü maddesi Taraf Devletlerin engelli bireylerin eğitim hakkını tanımasını ve bu hakkın fırsat eşitliği

temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine alması ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlaması gerektiğini düzenlemiştir. Bu bağlamda, söz konusu hükme uygun olarak Taraf Devletler, engelli bireylerin okul öncesi, ilköğretim, orta ve yükseköğretim, mesleki eğitim, yaşam boyu öğrenim, ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de dâhil olmak üzere her seviyede eğitime, içermeci bir sistem vasıtasıyla ayrım yapılmaksızın ve diğerleriyle eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür [Engelli Hakları Komitesi (EHK), İçermeci Eğitim Hakkı Üzerine Genel Yorum No: 4 (2016), para. 8].

56. Eğitim hizmetlerinin engelli öğrencilerin sağlık durumları ile onların sosyal, duygusal, fiziksel vb. ihtiyaçlarının dikkate alınarak ve çocuğun üstün yararı gözetilerek sunulması gerekmektedir. Böylece eğitim hakkıyla bağlantılı olarak engelli bireyin toplumsal yaşama etkin, bağımsız ve eşit bir biçimde katılımının adımları atılabilecektir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2020/277, K. No: 2020/143, 16/6/2020, para. 52].

57. ÇHS'nin 31'inci maddesi, Taraf Devletlerin engelli çocukların dinlenme, oyun, boş zaman değerlendirme, yaşına uygun etkinliklerinde bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanıyarak diğer çocuklarla birlikte eşit erişim sağlama yükümlülüklerini vurgulamaktadır. ÇHK'nin *"Çocuğun Dinlenme, Kendine Ait Zamanı Değerlendirme, Oyun, Eğlence, Kültürel ve Sanatsal Etkinliklere Katılma Hakkı"* üzerine 17 No'lu Genel Yorumu'nda da engelli çocukların ana akım okul sistemi de dâhil olmak üzere oyun, eğlence, spor ve boş zaman faaliyetlerine katılımlarının önündeki engellerin kaldırılması ve kapsayıcı fırsatların erişilebilirliğinin teşvik edilmesi için pro-aktif tedbirlere ihtiyacın olduğu ifade edilmiştir.

58. Somut olayda başvuran; arkadaşlarından ayrı kalmaması, dışlanmaması ve özgüven kaybı yaşamaması için 12 Mart'ta düzenlenecek olan gösteriye çocuğunun da dâhil edilmesini talep ettiğini, ancak sınıf öğretmeni tarafından bu talebin reddedildiğini ve çocuğunun, arkadaşları prova yaparken onları izlemek zorunda kaldığını, 23 Nisan için düzenlenecek gösteriye ise dâhil edileceği ifade edilmesine rağmen çocuğunun bu gösteriye de alınmadığını iddia etmektedir. Muhatap tarafından verilen cevapta Okul Müdürü ve rehberlik öğretmeni, özel günlerde öğrencilere verilen görevlerin tamamen sınıf öğretmeninin sorumluluğunda olduğunu belirtmişlerdir. Sınıf öğretmeni ise çocuğun pasif rollerde bile rahat durmadığını, dekorları yolduğunu, arkadaşlarının rollerini taklit ettiğini, Okul Müdürü tarafından çocuğun kenarda bayrak tutmasının önerildiğini, ancak çocuğa bunu bile yaptıramadığını ifade etmiştir.

59. Başvuran tarafından iletilen bilgi ve belgeler arasında başvuran ile sınıf öğretmeni A.A. arasında geçen yazışmaların ekran görüntüleri de yer almaktadır. Söz konusu yazışmalarda sınıf öğretmeni; 12 Mart tarihinde İstiklal Marşı'nın kabulü ile ilgili olarak gerçekleştirilecek olan tiyatronun ezbere dayalı olması sebebiyle çocuğa rol veremediğini, 23 Nisan'da düzenlenecek olan skeç gösterisinde ise çocuğa da görev vermek istediğini,

ancak çocuğun salonda arkadaşlarına vurduğunu, repliklerini taklit ettiğini, sürekli olarak bağırarak hiçbir şeye katılmadığını, çocuğun oyun içinde olmasını kendisinin de çok istediğini ancak olmadığını, seyirci olarak bile rahat durmadığını, çalışma yapamadıkları için çocuğu rehberlik öğretmenine yönlendirdiğini ifade etmektedir. İletilen diğer ekran görüntülerinde ise sınıf öğretmenin, başvuran ile aralarındaki yazışmaları "Whatsapp" adlı sosyal medya uygulamasında herkesin görebileceği şekilde paylaştığı görülmektedir.

60. Gölge öğretmen olarak bir ay boyunca çocuk ile birlikte derslere katılan N. G. S. sunmuş olduğu yazılı görüşte; sınıf öğretmeninin 12 Mart kapsamında düzenlenecek olan tiyatro gösterisine ve 23 Nisan'da gerçekleştirilecek olan gösteriye, gösteri sürecinde çocuğun sorun çıkaracağını düşündüğünü dile getirerek dâhil etmediğini, Okulda bulunduğu süreçte tiyatro gösterisi için prova yapılırken çocuğun izlemek zorunda kaldığını, çocuğun birçok defa tiyatro gösterisine katılmak için sınıf öğretmeninden talepte bulunmasına rağmen sınıf öğretmeninin çocuğun bunu yapamayacağını söyleyerek reddettiğini, sınıf öğretmeninin tiyatro gösterisini sessizce izlerse 23 Nisan Töreni'nde yer alabileceğini çocuğa söylediğini ancak çocuğun bu gösteriye de dâhil edilmediğini ifade etmiştir. Ayrıca sınıf öğretmeninin *"Muhatap Okulun M. T. K. gibi özel gereksinimli öğrencilere uygun olmadığını, Muhatap Okulun özel okul olması sebebiyle diğer velilerin kendisinden beklentilerinin yüksek olduğunu ve bu sebeple çocuk ile çok fazla ilgilenemediğini"* belirttiği ifade edilmiştir.

61. Başvuru konusu somut olayda çocuğun 12 Mart ve 23 Nisan Törenleri kapsamında gerçekleştirilen gösterilere sınıf öğretmeni tarafından dâhil edilmediği konusunda bir ihtilaf bulunmamaktadır. 12 Mart Töreni kapsamında gerçekleştirilen gösteriye M. T. K.'nin dâhil edilmemesine ilişkin olarak sınıf öğretmeni A. A. tarafından gösterinin ezbere dayalı olmasının sebep gösterildiği anlaşılmaktadır. Çocuğun 23 Nisan Töreni kapsamında gerçekleştirilen gösteriye dâhil edilmemesine ilişkin olarak ise sınıf öğretmeni tarafından iletilen yazılı görüşte "Pasif rollerde bile rahat durmuyor, dekorları yoluyor, arkadaşlarının rollerini taklit ediyordu. Okul müdürü kenarda bayrak tutsun dedi. Ama onu bile yaptıramadım. Bayrağı yırttı, bağırdı, arkadaşlarının arasına girip acayip sesler çıkardı. Hazırlanmış dekorları kopardı. Yapma dediğim zaman vurmalara başladı. M. T. K. bu seviyedeki okulu hiç istemedi. (...)" savunmasında bulunulmuştur.

62. Kaynaştırma/bütünleştirme uygulamalarında öğretmenlere büyük görev düşmekte olup bütünleştirme faaliyetleri kapsamında öğretmenler özel gereksinimi olan öğrencilerin okul içinde ve dışında sosyal kabullerinin artırılmasında ve ihtiyaçlarının karşılanmasında en önemli rolü oynamaktadırlar. Bireylerin gereksinimleri ne olursa olsun öğretmenler, okula gelen öğrencilerin öğrenmesinden sorumludur. Öğretmenlerin bir eğitim programını planlamak, uygulamak, öğrencilerin gelişimlerini ve başarılarını sağlamak gibi görevleri vardır (ÖRGM, Kaynaştırma/Bütünleştirme Uygulamalarında Görev ve Sorumluluklar, 2022).

63. ÇHK; eğitim hakkını tam olarak kullanabilmesi için pek çok çocuğun kişisel yardıma, uygun öğretim materyallerine ve özellikle de uygun iletişim biçimleri kullanımı da dâhil olmak üzere çocuk merkezli ve bireyselleştirilmiş öğretim stratejilerini kullanabilme bakımından gerekli metodoloji ve teknik konusunda eğitilmiş öğretmenlere ihtiyaç duyulduğunu ifade etmektedir. Komite ayrıca öğretmenlerin; engelli çocukların potansiyeline en uygun iletişim, dil, etkileşim, oryantasyon ve problem çözme yollarını ve becerilerini geliştirmesine yardımcı olması, çocuğun ilerlemesini hassas bir şekilde gözlemlemesi ve çocuğun sözlü ve duygusal iletişimini dikkatle dinlemesi gerektiğini belirtmektedir [ÇHK, Genel Yorum: 9 (2006), para. 63-65].

64. Dosyaya sunulan tüm bilgi ve belgelerin incelenmesi neticesinde sınıf öğretmeni tarafından çocuğun sosyal, duygusal, psikolojik veya akademik durumuna ve gelişimine ilişkin yapılan herhangi bir değerlendirmeye rastlanmamakla birlikte sınıf öğretmeninin çocuğa yönelik değerlendirmelerinin Okulun ilk zamanlarından bu yana hiç değişmediği, çocuğun sürekli olarak *"vuruyor, bağırıyor vs."* gibi fiillerle özdeşleştirildiği ve sınıf öğretmeni tarafından birçok defa çocuğun davranış problemleri olduğu ifade edilmiş olmasına rağmen bu davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik nasıl tedbirler alınabileceği ya da olumlu davranış kazandırmaya yönelik nasıl bir yöntem veya tekniğin uygulanabileceği hususlarında somut olarak bir çabanın ortaya koyulmadığı değerlendirilmektedir. Çocuk ile sınıf arkadaşları arasında bir denge kurulmasının zorluğu kabul edilmekle birlikte bu dengeyi sağlayamaya yönelik gerekli tedbirlerin alındığı veya bu yönde yeterli bir çaba sarf edildiği hususu da ortaya koyulamamıştır.

65. Çocuğun henüz ilkokul eğitimini almakta olduğu düşünüldüğünde, çocuğa yönelik tutum ve davranışların ağırlığı daha da artmaktadır. Nitekim AİHM kararında; başvuran tarafından maruz kalınan ayrımcılığın, genel eğitimin ve sosyal entegrasyonun temellerinin atıldığı ve birlikte yaşamanın ilk deneyimlerinin yaşandığı ilkokul eğitimi çerçevesinde meydana gelmesi sebebiyle özellikle ciddi olduğu belirtilmektedir (AİHM, *GL/İtalya*, B. No: 59751/16, 10/12/2020, para. 71).

66. Bu doğrultuda sınıf öğretmeni tarafından çocuğun 12 Mart ve 23 Nisan kapsamında gerçekleştirilen gösterilere dâhil edilmemesinin, sınıf içinde çocuğa yönelik olarak gerçekleştirilen farklı muamelenin devamı niteliğinde olduğu değerlendirilmektedir. Çocuğun durumuna uygun bir şekilde gösterilere katılması temin edilerek sosyalleşmesi sağlanabilecekken gereği gibi performans gösteremeyeceği ön yargısıyla çocuk söz konusu etkinliklerden dışlandığı anlaşılmaktadır. Hâlbuki ilkokul düzeyinde gerçekleştirilen bu tarz etkinlik ve gösterilerin amacı izleyenlere güzel bir performans sunulması değil, öğrencilerin sosyalleşmelerinin sağlanarak öz güvenlerinin ve birlikte hareket etme becerilerinin geliştirilmesidir.

67. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimin engelli öğrencilerin akranları ile sadece aynı fiziksel ortamı paylaşması değil, ayrıca sınıf içi veya sınıf dışı ortamda eğitim ve öğrenim süreçlerine tam katılımlarının da sağlanması olduğu göz önünde bulundurulduğunda

somut olayda çocuğun akranları ile eşit bir biçimde eğitim hakkından yararlanması bakımından gerekli tedbirlerin alınmadığı ve eğitime katılımda fırsat eşitliğinin tesis edilmediği değerlendirilmektedir. Muhatap Okul tarafından gerçekleştirilen farklı muameleye ilişkin herhangi bir nesnel ve makul bir gerekçe de sunulmamıştır.

68. Hem EHİS'in hem de ÇHS'nin önemle vurguladığı hususlardan biri çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesidir. Tüm engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 33). Bu doğrultuda yukarıda açıklanan tüm hususlar birlikte ele alındığında; 12 Mart ve 23 Nisan Törenleri kapsamında Muhatap Okulda gerçekleştirilen gösterilere M. T. K.'nin nesnel ve makul bir nedeni olmaksızın akranlarından ayrı tutularak dâhil edilmemesi suretiyle oluşan eşitsiz muamele sonucunda ayrı tutma türünde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

69. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; çoklu ayrımcılığın ağırlaştırıcı etkisi, ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı ve sunulan hizmetin niteliği göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemlerle ilgili muhataba üst sınırdan idari para cezasının uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda muhatap Ankara Düşünür Koleji Özel Eğitim ve Öğretim Hiz. Bas. Yay. Ltd. Şti. tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap hakkında 141.934,00 TL (YüzKırkBirBinDokuzYüzOtuzDört TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/12/2024 tarihinde, Saffet BALIN'ın karşı oyuyla, OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

Ek: 2024/1214 Ö. K. Kurul Kararı Saffet BALIN Karşı Oyu (2 Sayfa)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

10.12.2024

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : Ö. K.
Karar Numarası : 2024/1214

Engelli bireylerin eğitim hakları Anayasa'nın 42'nci maddesi ile güvence altına alınmış olup bu güvence 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 15'inci maddesinde ayrıca vurgulanmıştır. Eğitim, engelli bireylerin toplumsal hayata tam ve etkin katılımlarına katkı sağlayacak en önemli başlıklar arasında yer almaktadır. 1739 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde eğitim kurumlarının dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açık olduğu ve eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı belirtilmektedir. İnceleme konusu olayda başvuran, sınıf öğretmeni tarafından çocuğunun engeli sebebiyle ayrımcı muamelede bulunulduğunu ve çocuğunun okulda gerçekleştirilen gösterilere dâhil edilmemesi sebebiyle akranlarından ayrı tutulduğunu iddia etmektedir. Sınıf öğretmeni tarafından sunulan görüş yazısından çocuğun sınıf içerisinde saldırgan tavırlar sergilediği, ders işlenirken sınıfın huzur ve düzenini bozduğu ve akran zorbalığı uygulayanlardan biri olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca sınıf öğretmeni, 23 Nisan kapsamında gerçekleştirilen etkinliğe çocuğu da dâhil etmeye çalıştığını ancak çocuğun provalar sırasında dekorları yolduğunu, arkadaşlarının rollerini taklit ettiğini ve pasif rollerde bile rahat durmadığını ifade etmektedir. Muhatap Okul tarafından çocuğun sosyalleşmesi için gerekli tedbirlerin alındığı ancak çocuğun davranışları sebebiyle gösteride yer almasının mümkün olmadığı anlaşılmaktadır.

Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları kapsamında engelli öğrencilerin eğitim hakkına erişimi önem arz ettiği gibi sınıftaki diğer öğrencilerin sağlıklı bir şekilde eğitim alma hakları da göz önünde tutulmalıdır. Sınıf öğretmeninin çocuğun çıkarları ile diğer öğrencilerin çıkarları arasında bir denge kurmaya çalışırken karşılaşmış olduğu zorluklar dikkate alınmadan yapılacak olan değerlendirmeler eksik ve hatalı olacaktır. Bunun yanında Muhatap Okul tarafından çocuğa haftada iki saat özel ders verildiği belirtilmiş olup bu husus gölge öğretmen tarafından da beyan edilmiştir. Bu sebeple Muhatap Okul tarafından çocuğa gerekli destek eğitim hizmetinin sunulduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca belirtilmelidir ki mevzuat uyarınca Muhatap Okulun çocuğa yardımcı olması amacıyla gölge öğretmen tahsis etme zorunluluğu yoktur. Başvuru konusu olayda gölge öğretmenin yalnızca bir ay boyunca çocukla birlikte derslere katılım sağladığı ve ücretinin başvuran tarafından ödenmesi sebebiyle ifadelerinde objektif olamayacağı dikkate alındığında gölge öğretmenin beyanlarının daha titiz bir şekilde

irdelenmesi gerekir. Bu doğrultuda muhatap tarafından belirtilen iddialara ilişkin daha ayrıntılı bir inceleme yapılması gerektiği kanaatiyle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TİHEK

2024/1222 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

26.12.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/967
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	03.12.2024/237
Karar Numarası	:	2024/1222
Başvuran	:	İ.E. (W.ve M.E. adına velayeten)
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1- Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü 2- Şahinbey İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın çocuklarının Suriyeli olmaları nedeniyle okul kayıtlarının yapılmamasının ırk temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 18/07/2017 doğumlu W.E. ve 3/12/2015 doğumlu M.E. isimli okul çağında iki çocuğu olduğunu ancak okul mesafesi ve kontenjan yetersizliğinden dolayı çocuklarının okula kaydolma sürecinde sorun yaşadıklarını, bu kapsamda ikamet ettikleri adrese en yakın okul olan Özel İdare İlkokuluna gittiklerinde okulun kontenjanının Suriyeli öğrenciler için dolu olduğu gerekçesiyle çocuklarının kaydının yapılmadığını ve bununla birlikte kendilerine başka bir alternatifin sunulmadığını, çevredeki diğer okullardan da aynı gerekçeyi duyduklarını,

b. Bu durumun Gaziantep'te bulunan okullarda %25 Suriyeli kotası uygulanmasından kaynaklandığını ancak kota uygulamasının hukuki bir dayanağı bulunmadığını iddia etmekte ve çocuklarının söz konusu ayrımcılık nedeniyle eğitim hakkının ihlal edildiğini ve telafisi imkansız bir zarara maruz kaldıklarını belirtmektedir.

3. Muhatap Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın çocuklarından 3/12/2015 doğumlu M.E.'nin Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim Kurumları ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinin 6 fırkasında yer alan "İlkokulların birinci sınıfına, kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 69 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır." düzenlemesine göre 2022-2023 Eğitim-Öğretim Yılı'nda okula başlaması gerektiği ancak başvuranın konu ile ilgili olarak

geçmiş yıllarda herhangi bir başvurusunun bulunmadığı, Yine mezkûr Yönetmeliğin 11'inci maddesinin üçüncü fıkrasına göre yabancı uyruklu olup İçişleri Bakanlığınca verilen belge ile kimlik numarası edinen çocukların kayıtlarının bu kimlik belgesinde bulunan bilgilere göre yapıldığı ve kayıt için okula müracaatta bulunan yabancı uyruklu velilerden Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 33'üncü maddesinde öngörülen yükümlülükler çerçevesinde çocuğun kimliği ile adres kayıt ilini gösterir belge haricinde hiçbir belge istenmediği,

b. Anılan mevzuat kapsamında okula müracaat eden, kayıt yaşına gelmiş ve okulun adres kayıt alanında bulunduğunu belgelendiren tüm çocukların okul kaydının yapıldığı, bu nedenle Suriyeli öğrenciler için %25 kota uygulandığı iddiasının gerçeği yansıtmadığı,

ç. Özel İdare İlkokuluna öğrenci kayıtları ile ilgili olarak yapılan tüm müracaatların incelendiği ve başvuranın herhangi bir müracaatının bulunmadığının tespit edildiği belirtilmiş başvuranın müracaatı ile ilgili olarak söz konusu çocukların eğitim ve öğretim faaliyetlerinden faydalanması için yasal vasilerinin geçerli kimlik belgeleri ile müracaat ettikleri takdirde öğrenci kayıtlarının yapılacağı bilgisi verilmiştir.

4. Muhatap Şahinbey İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Bir okula müracaat eden, kayıt yaşına gelmiş ve talep edilen okulun adres kayıt alanında bulunduğunu belgelendiren tüm çocukların kaydının yapıldığı, okula kayıt sürecinde okullarda %25 Suriyeli kotası uygulandığı iddiasının gerçeği yansıtmadığı,

b. Özel İdare İlköğretim Okuluna kayıt için yapılan tüm müracaatların incelendiği ve İ. E. isimli kişinin çocuklarının kaydolmasına yönelik herhangi bir müracaatın bulunmadığının tespit edildiği, başvuranın çocuklarının eğitim-öğretim faaliyetlerinden faydalanması için yasal vasilerinin okulun adres kayıt alanında bulunmaları ve geçerli kimlik belgeleri ile müracaat etmeleri durumunda öğrenci kayıtlarının okula yapılacağı hususları ifade edilmiş ve kota uygulaması iddiasına karşılık 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı'na ilişkin yabancı uyruklu olan ve Türk vatandaşı olan öğrenci sayılarını gösterir çizelge sunulmuştur.

5. Muhatap Gaziantep İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ilaveten 6/8/2024 tarihinde tercüman eşliğinde Özel İdare İlköğretim Müdürü ile başvuran arasında gerçekleştirilen görüşmeye ilişkin hazırlanan tutanağın bir örneği sunulmuştur. Söz konusu tutanak incelendiğinde:

a. Başvuranın Okula davet edildiği, Suriye uyruklu öğrenciler için hiçbir kota uygulanmadığı halde neden %25 kotası uygulandığı şeklinde bir suçlamada bulunduğunun sorulduğu,

b. *"Başvuranın Özel İdare İlkokuluna daha önce hiç gelmediği, çocuğunun Özel İdare İlkokuluna alınmadığı şeklinde bir ifadesinin olmadığı, %25 kotası diye bir şey hakkında bilgisinin bulunmadığını ifade ettiği, kendisinin bilgisi olmadan CARE isimli organizasyonda görev yapan bir tanıdığının kendisi adına dilekçe yazdığı"* şeklinde beyanda bulunduğu hususlarının yer aldığı görülmüştür.

6. Muhatap görüşünün sunulmasının ardından dosyanın tekemmül ettirilebilmesi için 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "İnceleme yetkisi" başlıklı 19'uncu maddesindeki; *"(1) Bu Kanunla ve diğer mevzuatla Kuruma verilen inceleme, araştırma, ziyaret ve rapor hazırlama görevleri ile diğer görevler, insan hakları ve eşitlik uzmanları, insan hakları ve eşitlik uzman yardımcıları ve Başkan tarafından görevlendirilen diğer Kurum personeli tarafından yerine getirilir. (2) Birinci fıkrada sayılanlar, Başkanın yetkilendirmesi hâlinde, tüm kamu kurum ve kuruluşları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerden ilgili bilgi ve belgeleri istemeye, incelemeye ve bunların örneklerini almaya, ilgililerden yazılı ve sözlü bilgi almaya ... yetkilidir. (...)"* hükmü kapsamında 19/8/2024 tarihli ve ... sayılı Başkanlık Olur'u üzerine bahse konu iddialara ilişkin olarak dosyanın taraflarıyla iletişime geçilmiştir.

7. İnceleme kapsamında 21/8/2024 tarihinde tercüman eşliğinde gerçekleştirilen görüşmede başvuran tarafından iki yıldır yedek kontenjanına alınarak kayıtları yapılmayan her iki çocuğunun 2024- 2025 Eğitim-Öğretim Yılı kayıtlarının görüşme tarihinden yaklaşık on gün kadar önce sorunsuz bir şekilde tamamlandığı bilgisi verilmiştir.

8. Başvuran tarafından yapılan bilgilendirmenin üzerine muhatap Kurumdan başvuranın çocuklarının okul kayıtlarını gösterir bilgi ve belge talep edilmiştir. Muhatap Kurumun 25/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazısı ile başvuranın çocuklarının Türkan Mehmet Akcan İlkokuluna kayıtlı oldukları ve adı geçen Okula devam ettikleri bilgisi sunulmuştur.

III. İLGİLİ MEVZUAT

9. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "Kanun önünde eşitlik" başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

10. Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

11. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık *"Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* ifade eder.

12. 6701 sayılı Kanun'un "Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı" başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"

13. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık türleri" başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında, ayrımcılık türleri *"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* olarak sıralanmıştır.

14. 6701 sayılı Kanun'un "Ayrımcılık yasağının kapsamı" başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."

15. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"*le görevli olduğu düzenlenmiştir.

16. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."

17. 6701 sayılı Kanun'un "İhlal incelemeleri" başlıklı 18'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Kurum, ihlal iddiasına muhatap olan taraftan yazılı görüşünü sunmasını ister. Yazılı görüş, istemin tebliğinden itibaren on beş gün içinde Kuruma ulaştırılır. Yazılı görüş, başvuran kişiye tebliğ edilerek, görüşünü tebliğden itibaren en geç on beş gün içinde Kuruma sunması istenir. Talep hâlinde Başkan bu süreleri bir defaya mahsus olmak üzere on beş gün uzatabilir. Taraflara talepleri hâlinde Kurul önünde ayrı ayrı sözlü açıklama yapma hakkı tanınabilir. Başkan, incelemenin özelliğine göre, görüşlerin alınmasından

sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. Uzlaşma, insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi veya mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebileceği gibi mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde de olabilir. Uzlaşma en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. Uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan tespitler, alınan beyanlar veya açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz."

18. 24/10/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "Uzlaşma" başlıklı 52'nci maddesi şöyledir:

"Başkan, incelemenin özelliğine göre, 51 inci maddeye göre ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvurucunun görüşlerinin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. Uzlaşma; insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi, mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebilir veya mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde olabilir. Uzlaşma, ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvuranın görüşlerinin alınmasından sonra en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. Uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan tespitler, alınan beyanlar veya açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz."

19. Mezkûr Yönetmelik'in "Karar türleri" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

20. Mezkûr Yönetmelik'in "Uzlaşma kararı" başlıklı 71'inci maddesi şöyledir:

"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi hâlinde veya başvurunun 52'nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

21. 6701 sayılı Kanun'un "Başvurular" başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden ırk temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

22. Aynı maddenin ikinci fıkrasında; "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali

bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmü yer almaktadır. Başvuranın dilekçesinde, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden başvuru yapamaması ve ilgili okullara yazılı bir talepte bulunamaması nedeniyle muhatap belirlemekte güçlük yaşadığı ifade edilmektedir. Çocuğun yüksek yararı ilkesi uyarınca başvuranın çocuklarının eğitim hakkına erişim sürecinde telafisi güç ve imkânsız zararların doğması ihtimali göz önünde bulundurularak mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen Kanun'a aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesi amacıyla ilgili tarafa başvuru şartı aranmamış, dolayısıyla, başvuranın iddiasının Kurumumuzca esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

23. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır. (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, Okpisz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler, Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

25. Anayasa'nın 10'uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken, 6701 sayılı Kanun ise *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinin 2'nci fıkrasında *"Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır"* ifadeleriyle ırk, renk ve etnik kökene dayalı ayrımcılıkları kesin olarak yasaklamaktadır.

26. Somut olayda başvuran, Suriye uyruklu olmaları nedeniyle çocuklarının okul kayıtlarının gerçekleştirilmediğini, Suriye uyruklu öğrencilere yönelik kota uygulanması nedeniyle çocuklarının ayrımcılığa uğradığını ve eğitim haklarının ihlal edildiğini öne sürmektedir.

27. Eğitim hem temel bir insan hakkı hem de diğer insan haklarına ulaşmanın bir aracıdır. Uluslararası insan hakları hukukunda yer alan düzenlemeler uyarınca Devletler, dışlanma veya ayrımcılık olmaksızın herkes için eğitim hakkını sağlamakla yükümlüdür. Bu yükümlülüğü daha iyi yerine getirmek için Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nda, hiç kimseyi geride bırakmamak amacıyla evrensel ve eşitlikçi bir eğitim sağlamak için ortak bir taahhütte bulunmuşlardır (Unites Nations General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the right to education, Koumbou Boly Barry, A/76/158, 16/6/2022, para. 2). Eğitim hakkı, uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)'nin 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS) 'nin 13'üncü maddesi, Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin 28'inci maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'ne Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesinde maddesinde teminat altına alınmıştır.

28. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in "Eğitim Hakkı" başlıklı 2'nci maddesi *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."* hükmünü düzenlerken ÇHS'nin 28'inci maddesine göre *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; Ortaöğretim sistemlerinin genel olduğu kadar mesleki nitelikte de olmak üzere çeşitli biçimlerde örgütlenmesini teşvik ederler ve bunların tüm çocuklara açık olmasını sağlarlar ve gerekli durumlarda mali yardım yapılması ve öğretimi parasız kılmak gibi uygun önlemleri alırlar; Uygun bütün araçları kullanarak, yüksek öğretimi yetenekleri doğrultusunda herkese açık hale getirirler; Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar."* Öte yandan Sözleşme'nin denetim organı olan Çocuk Hakları Komitesi tarafından Sözleşme'nin genel ilkelerinden biri olarak belirlenen ayrım gözetmeme ilkesi, Sözleşme'nin 2'nci maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana–babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."* Bu çerçevede Sözleşme, çocuğun, ebeveyninin ya da yasal vasisinin ulusal kökenine veya diğer statülerine bakılmaksızın, hiçbir ayrım gözetmeksizin her zaman çocukların yüksek yararının öncelikli olarak dikkate alınması yükümlülüğü getirmektedir.

29. Birleşmiş Milletler (BM) Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi ise her tür ve her kademedeki eğitimde öğrencinin en yüksek yararının gözetilmesinin yanında sağlanması gerekli olan nitelikleri *4-A Yaklaşımı* olarak da bilinen mevcudiyet (availibility), erişilebilirlik (accessibility), kabul edilebilirlik (acceptability), uyarlanabilirlik (adaptability) olarak sıralamıştır [Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (1999). Eğitim Hakkına İlişkin Genel Yorum No: 13, E/C.12/1999/10, para. 6]. Göçmen çocukların eğitim hakkı açısından erişilebilirlik; eğitim fırsatlarının göçmenler için ayrımcılık yapılmaksızın

fiziksel ve ekonomik olarak erişilebilir olması durumunu ifade etmektedir. Ancak Eğitim Hakkı Özel Raportörü tarafından da ifade edildiği üzere göçmen çocuklar eğitim gibi kamu hizmetlerine erişim süreçlerinde finansal, yasal, idari veya prosedürel engellerle karşılaşabilmekte ve bu durum çoğu zaman ayrımcılık yasağının ihlal edilmesi sonucunu doğurabilmektedir (Unites Nations General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the right to education, Koumbou Boly Barry, A/76/158, 16/6/2022, para. 44-60).

30. BM Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi de göçmen çocukların eğitime erişim hakkını özel olarak ele almıştır. Eğitim hakkı, BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Tasfiye Edilmesine Dair Uluslararası Sözleşme'nin 5'inci maddesinde ırk ayrımcılığının tasfiye edilmesi için tanınan haklar arasında özel olarak sayılırken, Sözleşme'nin 7'nci maddesinde taraf Devletler ırk ayrımcılığına yol açan önyargılarla mücadele etmek ve uluslar, ırksal ve etnik gruplar arasında anlayışı ve dostluğu geliştirmek amacıyla, özellikle eğitim, öğretim, kültür ve enformasyon alanlarında hemen etkili tedbirler almakla yükümlü kılınmıştır. Ancak belirtmek gerekir ki Sözleşme'nin 1'inci maddesinin ikinci fıkrasında vatandaşlar ve vatandaş olmayanlar arasında ayrım yapılmasına imkan tanınmıştır. Bu konuya ilişkin olarak Komite 30 (2004) sayılı Genel Tavsiye Kararı'nda düzenlemenin *"temel ayrımcılık yasağını zedelemeyecek şekilde yorumlanması gerektiğini"* vurgulamakta ve Devletlere *"kamu eğitim kurumlarının vatandaş olmayanlara ve taraf Devlet topraklarında ikamet eden belgesiz göçmenlerin çocuklarına açık olmasını sağlamalarını" ve "ilk ve orta öğretimde ve yüksek öğretime erişimde ırk, renk, soy ve ulusal veya etnik köken temelinde vatandaş olmayanlara ayrı eğitim ve farklı muamele standartları uygulanmasını önlemelerini"* tavsiye etmektedir.

31. Dosya kapsamında başvuran tarafından, çocuklarının 6458 sayılı Kanun kapsamında geçici koruma statüsü altında olduklarına ilişkin Geçici Koruma Kimlik Belgelerinin sunulduğu görülmüştür. 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği'nin "Tanımlar" başlıklı 3'üncü maddesine göre geçici koruma; *"Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı"* ifade ederken geçici korunan kavramı; *"geçici korunan yabancıyı"* tanımlamaktadır. Geçici koruma kapsamında ülkemize gelen yabancıların uymakla yükümlü olduğu hususlar Yönetmeliğin 33'üncü maddesinde düzenlenmiştir. Bu çerçevede muhatap Kurumların yazılı görüşlerinde de ifade edildiği üzere başvuranın *"Genel Müdürlük tarafından belirlenen ilde, geçici barınma merkezinde veya belirli bir yerde ikamet etmekle"* yükümlü olduğu açıktır.

32. Anılan Yönetmeliğin "Eğitim hizmetleri" başlıklı 28'inci maddesinde Yönetmelik kapsamındaki yabancıların eğitim faaliyetlerinin, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda yürütüleceği, bu

kapsamda ilköğretim ve ortaöğretim çağındakilerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin, Millî Eğitim Bakanlığının ilgili mevzuatı çerçevesinde yürütüleceği düzenlenmiştir.

33. Bu doğrultuda Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Kayıt zamanı ve kayıt yaşı"* başlıklı 11'inci maddesinin üçüncü fıkrası *"yabancı uyruklu olup İçişleri Bakanlığınca verilen belge ile kimlik numarası edinen çocukların kayıtları bu kimlik belgesinde bulunan bilgilere göre yapılır."* düzenlemesine yer vermektedir. Dosya kapsamında yer alan belgeler incelendiğinde, başvuran tarafından çocuklarının Geçici Koruma Kimlik Belgelerinin yanında düzenli ikamet adreslerini gösterir su faturası örneğinin de sunulduğu anlaşılmıştır. Bu çerçevede başvuranın çocuklarının Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ̇ Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği uyarınca, eğitim öğretim faaliyetlerinden yararlanabilmesi için okula kayıt müracaatında bulunmasının yeterli olacağı açıktır.

34. İnceleme sürecinde, başvuranın kota uygulaması nedeniyle çocuklarının okul kayıtlarının gerçekleştirilmediği iddiasına ilişkin olarak muhatap Kurumdan Özel İdare İlkokulunda bulunan yabancı öğrenci sayısı ile toplam öğrenci sayısına ilişkin bilgi, belge talep edilmiş, muhatap Kurum tarafından gönderilen cevabi yazıda e-Okul sistemindeki veriler paylaşılmıştır. 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı'na ait veriler incelendiğinde toplam öğrenci sayısının 1089, yabancı uyruklu öğrenci sayısının 737 olduğu görülmüştür.

35. Öte yandan, başvuran ile 21/8/2024 tarihinde gerçekleştirilen görüşmede, Kurum tarafından yapılan esas incelemesi üzerine tarafların bir araya geldiği ve 2024-2025 Eğitim-Öğretim Yılı için başvuranın çocuklarının kayıt işlemlerinin tamamlandığı bilgisi edinilmiştir.

36. Başvuran tarafından yapılan bildirim neticesinde 6701 sayılı Kanun'un *"Başkan, incelemenin özelliğine göre, görüşlerin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. Uzlaşma, insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi veya mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebileceği gibi mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde de olabilir."* hükmünü haiz 18'inci maddesi ile Mezkûr Yönetmelik'in *"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi halinde uzlaşma kararı verilir."* düzenlemesine yer veren 71'inci maddesi uyarınca muhatap Kurumdan başvuranın çocuklarının okul kayıtlarını gösterir belgeleri Kuruma ulaştırması istenmiştir. Muhatap, 25/9/2024 tarihli yazısında başvuranın çocuklarının Türkan Mehmet Akcan İlkokuluna kayıtlı oldukları ve adı geçen okula devam ettikleri bilgisine yer vermiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda UZLAŞMA KARARI VERİLMESİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/12/2024 tarihinde, OY BİRLİĞİYLE, karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2025 Yılında Çocuk Haklarına İlişkin Alınan Kararlar

TİHEK

2025/65 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

14.03.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/1675
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	11.02.2025/239
Karar Numarası	:	2025/65
Başvuran	:	1- H.K. Velisi: S.K.& H.K. 2- S.K. Velisi: S.K. & H.K.
Başvuran Vekili	:	Av. M.M.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Barın Tatil Sitesi Yönetimi Vekili: Av. F.S.
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranların tesettürlü mayo ile site havuzundan faydalanmasının engellenmesi nedeniyle din ve inanç temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuranlar vekili başvuru dilekçesinde özetle:

a. Müvekkilleri 16/11/2011 doğumlu H. ve 30/9/2016 doğumlu S.K.'nın yaz tatillerini geçirmek üzere velayeti altında oldukları anneleri ve babaları ile birlikte akrabalarının Barın Tatil Sitesinde bulunan yazlığına misafir olarak gittiklerini,

b. 17/7/2024 tarihinde Site Yönetimi ile güvenlik görevlileri tarafından tesettürlü mayo giydikleri gerekçesiyle site havuzundan çıkarılarak havuz bölgesinden uzaklaştırıldıklarını,

c. Yaşanan olay sonrasında müvekkillerin babalarının Site Yönetimiyle görüştüğünü, Yönetimin müvekkillerinin havuzdan çıkarılmasına dayanak olarak 5/9/2020 tarihli *"Mayo, bikini, şort haricinde tişört, elbise türleri gibi hiçbir kıyafetle büyük havuza girilmesi istisnasız yasaktır."* düzenlemesini içeren Genel Kurul Kararını gösterdiğini ancak Kararın site havuzuna tesettürlü mayo ile girilemeyeceğini açıkça yasaklayan bir hüküm içermediğini,

ç. 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 27'nci maddesinde *"Anagayrimenkul, kat malikleri kurulunca yönetilir ve yönetim tarzı, kanunların emredici hükümleri saklı kalmak*

şartıyla, bu kurul tarafından kararlaştırılır." hükmünün bulunduğunu, müvekkillerinin tesettürlü mayo ile havuza girmelerinin engellenmesinin eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağını düzenleyen emredici hükümlere aykırılık teşkil ettiğini,

d. Müvekkillerinin küçük yaşta ve toplum içinde ayrımcılığa maruz kalmaları nedeniyle üzüldüklerini, tatillerini yarıda keserek memleketlerine dönmek zorunda kaldıklarını, kendi bedenlerinden ve giydikleri kıyafetlerden utanmaya başladıklarını, akranları önünde yaşadıkları travma sonucunda ebeveynleri tarafından uzman desteği almalarına karar verildiğini,

e. Olay sonrasında Site Yönetimine vekil sıfatıyla bahse konu Genel Kurul Kararının kaldırılması amacıyla yeniden başvuru yaptıklarını ancak olumsuz yanıt aldıklarını iddia ederek Site Yönetiminin ayrımcılık yasağına aykırı uygulamasının kaldırılmasını ve Site Yönetimi hakkında idari yaptırım uygulanmasını talep etmiştir.

3. Muhatap Barın Tatil Sitesi Yönetimi vekili tarafından sunulan görüşte özetle:

a. Başvuru konusu olayın başvuranlar tarafından iddia edildiği şekilde gerçekleşmediği, olayın meydana geldiği gün site sakinlerinin başvuranların site havuzuna girdikleri kıyafetlerle daha önce markette alışveriş yaptıkları ve kıyafetlerinin hijyenik olmadığı gerekçesiyle Site Yönetimine başvurduğu, bunun üzerine site görevlilerinin başvuranların babasına havuz kuralları hakkında bilgilendirme yaptığı, yapılan bilgilendirme esnasında başvuranların babasının site görevlilerine tehdit ve hakaret içerikli ifadeler sarf ettiği,

b. Görüşme sürerken havuzda insan dışkısı bulunduğunun tespit edildiği, bu nedenle havuzun boşaltılması gerektiğinin site sakinlerine bildirildiği ancak başvuranların havuzu boşaltmayarak akşam saat 20:00-20:30'a kadar mikroplu havuzda kalmaya devam ettikleri, bu durumun havuzun ilaçlanmasını engellediği ve ertesi gün havuzun kullanılamadığı,

c. Site Yönetimi tarafından havuz kullanımına ilişkin kuralların hijyen temeline dayandığı, bu kapsamda site havuzunda mayo ve bikini dışında kıyafetlerle yüzmenin 5/9/2020 tarihli Genel Kurul Kararı ile yasaklandığı,

ç. Site sakinlerinin havuz dışında denize erişim imkanına sahip olduğu, denizin siteye 200-300 metre mesafede bulunduğu, tesettürlü mayo kullanan diğer site sakinlerinin bu imkandan yararlandığı, dolayısıyla kuralların bugüne kadar sorunsuz şekilde uygulandığı,

d. Barın Tatil Sitesinin kamunun kullanımına açık bir tatil yeri olmayıp sadece kat maliklerinin kullanımına açık özel bir mülk olduğu, kamuya arz edilmiş bir hizmet sunmadığı, bu nedenle başvurunun 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında değerlendirilemeyeceği,

e. Genel Kurul Kararının iptalinin yalnızca kat malikleri tarafından belirli şartlar altında istenebileceği, başvuranların ise site sakini ya da kat maliki olmamaları nedeniyle iptal talebinde bulunamayacakları,

f. Başvuru dilekçesinde başvuranların psikolojilerinin bozulduğu ve tatillerini yarıda keserek memleketlerine döndüklerine ilişkin somut bir delil sunulmadığı,

g. Barın Tatil Sitesinde site sakinlerinin bugüne dek huzur ve anlayış içerisinde yaşadığı, tüm dini ve milli ritüellerin site sakinleri tarafından rahatlıkla gerçekleştirildiği ifade edilerek başvurunun reddi talep edilmiştir.

4. Muhatap vekilinin yazılı görüşüne karşı başvuranlar vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Muhatap Site Yönetiminin başvuranların havuzda giyilen kıyafet ile markete gittikleri ve kıyafetlerinin hijyenik olmadığı yönündeki iddialarını kabul etmediklerini, kaldı ki yazlık yerlerde mayo ve şort gibi kıyafetlerle markete gitmenin de oldukça yaygın bir durum olduğunu,

b. Site Yönetiminin başvuranların kıyafetlerini hijyen açısından sorunlu göstererek ayrımcı uygulamayı meşrulaştırmaya çalıştığını, başvuranların giydiği tesettürlü mayonun deniz ve havuzda kullanım amacıyla özel olarak üretildiğini, Sağlık Bakanlığı tarafından 5/12/2019 tarih ve 4859 sayılı yazı ile yüzme havuzuna tesettürlü mayo ile girilmesinin diğer yüzücü giysilerinden farklı bir hijyen riski oluşturmadığını belirtildiğini,

c. Site görevlilerinin başvuranların babasını havuz kuralları konusunda bilgilendirdiği iddiasının gerçeği yansıtmadığını, başvuranların doğrudan havuzdan çıkarıldıklarını, babalarının olay sonrasında durumu öğrenmek üzere görevlilerle görüşmeye gittiğini, görüşme esnasında tehdit veya hakaret içeren bir davranışta bulunmadığını, bu iddialara ilişkin ispat yükünün karşı tarafta olduğunu, Site Yönetimi ya da görevlileri tarafından başvuranların babası hakkında bugüne dek suç duyurusunda bulunulmadığını,

ç. Olay günü havuzda dışkı bulunduğu iddiasının gerçeğe aykırı olduğunu, dilekçe ekinde sunulan sohbet kayıtlarının böyle bir olayın yaşanmadığını açıkça gösterdiğini,

d. Havuzun kamuya arz edilmemesinin ayrımcılık yapılmasını meşru kılmayacağını, halka açık veya özel bir işletme olup olmadığına bakılmaksızın ayrımcılığın hukuka aykırı olduğunu, havuzun üçüncü kişilerce kullanılamayacağına ilişkin Site Yönetimince alınan bir karar bulunmadığını,

e. Başvuranların yaşlarının küçük olması nedeniyle haklarını savunacak olgunluğa erişmediklerini, olay esnasında herhangi bir huzursuzluk çıkarmadıklarını ancak yaşanan olayın kendi bedenlerinden ve kıyafetlerinden utanmalarına ve travma yaşamalarına neden olduğunu,

f. Site Yönetiminin "Tesettürlü mayo giyilecekse havuzda değil, denizde giyilsin." düşüncesinin açıkça ayrımcılık barındırdığını, havuzun yazlık konutların bir parçası olarak site sakinlerinin kullanımına eşit şekilde sunulması gerektiğini,

g. Tesettürlü mayoyla havuza girilmesinin engellenmesinin ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini ifade ederek iddialarını yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Temel hak ve hürriyetlerin sınırlanması"* başlıklı 13'üncü maddesinde *"Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."* hükmü bulunmaktadır.

7. Anayasa'nın *"Din ve vicdan hürriyeti"* başlıklı 24'üncü maddesinin ilgili kısmı *"Herkes, vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14' üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenler serbesttir. Kimse, ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz. (...)"* hükmünü haizdir.

8. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık *"Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi (...)"* ifade etmektedir.

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık türleri *"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* olarak sıralanmıştır.

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."* hükmü yer almaktadır.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"*le görevli olduğu düzenlenmiştir.

13. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1)Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranların 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden din ve inanç temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

15. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmü yer almaktadır. Başvuranlar vekili tarafından sunulan belgelerden Genel Kurul Kararının kaldırılması amacıyla muhatap Site Yönetimine başvuru yapıldığı ancak olumsuz yanıt alındığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranların 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği ve din ve inanç temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasının esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

16. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelere göre herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden eşit bir şekilde yararlanma; ayrımcılığın her türüne, şiddet ve taciz uygulamalarına karşı korunma hakkına sahiptir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 2'nci maddesi *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir."* hükmünü haizdir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

18. Başvuru konusu olayda başvuranların tesettürlü mayo giymeleri nedeniyle havuzdan çıkarılmaları sonucunda ayrımcılık yasağı bağlamında ihlal edildiği iddia edilen din ve vicdan özgürlüğü; demokratik toplumun vazgeçilmez unsurları arasında yer alan, hem uluslararası hem de ulusal mevzuat ile koruma altına alınan temel bir haktır.

19. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin (MSHS) 18'inci maddesine göre *"1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahip olacaktır. Bu hak, herkesin istediği dine ya da inanca sahip olması ya da bunları benimsemesi özgürlüğünü ve herkesin aleni veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü de içerir. 2. Hiç kimse, kendi seçtiği bir din ya da inanca sahip olma ya da bunu benimseme özgürlüğünü zedeleyecek bir baskıya maruz bırakılamaz. 3. Bir kimsenin kendi dinini veya inançlarını ortaya koyma özgürlüğüne ancak yasalarla belirlenen ve kamu güvenliğini, düzenini, sağlığını, ahlakını ya da başkalarının temel hak ve özgürlüklerini korumak için gerekli kısıtlamalar getirilebilir."*

20. AİHS'nin 9'uncu maddesi ise şu şekildedir:

"1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir. 2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir."

21. Din ve vicdan özgürlüğünün içsel (forum internum) ve dışsal (forum externum) iki boyutu bulunmakta olup içsel boyutu bireylerin düşünce, vicdan ve dini inanç özgürlüğüne

sahip olmalarını, din veya inanç değiştirme özgürlüğünü ve inanmamayı kapsamaktadır. Dışsal boyutu ise kişinin dinini, inancını ve düşüncesini dışa vurmasını, alenî veya özel olarak bireysel ya da başkaları ile birlikte toplu olarak, kendi din ya da inancını ibadet, icra, bunun icaplarını yerine getirme ya da öğretme bakımından ortaya koyma özgürlüğünü ifade etmektedir. (AİHM, *Kokkinakis/Yunanistan*, B. No: 14307/88, 25/5/1993, para. 31).

22. İçsel boyutu ile din ve vicdan özgürlüğü mutlak ve sınırlandırılamaz iken dışsal boyutu yani bireyin seçtiği dinini veya inançlarını ortaya koyma özgürlüğü mutlak olmayıp sınırlandırılabilirdir. AİHM, *Eweida ve Diğerleri/Birleşik Krallık* kararında konuyla ilgili şu ifadelere yer vermiştir: *"Din özgürlüğü, asıl olarak bireyin düşünce ve vicdanıyla ilgili bir meseledir. Sözleşme'nin 9. maddesinin ilk paragrafında belirtilen bu yön, yani herhangi bir dini inanca sahip olma ve dinini ya da inancını değiştirme, kesindir ve koşulsuzdur. Din özgürlüğü ayrıca, kişinin bireysel ve gizli olarak inancını açıklama ve de diğerleriyle birlikte ve halkın önünde ibadet etme özgürlüğünü de içerir. Dini inancın açığa vurulması, ibadet, öğretim, uygulama ve uyma şeklini alabilir. Bir kişinin dini inancını açığa vurmasının diğerleri üzerinde etkisi olacağından, Sözleşme'yi kaleme alanlar din özgürlüğünün bu yönünü maddede belirtilen şekilde sınırlandırmışlardır. Bu ikinci paragraf, bir kişinin dinini veya inancını açığa vurma özgürlüğü üzerine konulan bir kısıtlamanın yasayla öngörülmüş ve orada belirtilen meşru amaçlardan bir veya birkaçının gerçekleştirilmesi bakımından demokratik bir toplumda gerekli olmasını şart koşmaktadır."* (AİHM, *Eweida ve Diğerleri/Birleşik Krallık*, B. No: 48420/10..., 15/1/2013, para. 80).

23. Ulusal mevzuatımızda ise Anayasa'nın din ve vicdan özgürlüğünü düzenleyen 24'üncü maddesinde, 14'üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenlerin serbest olduğu belirtilerek, özgürlüğün sınırlanması konusunda 14'üncü maddeye gönderme yapılmıştır. Bu bağlamda, din ve vicdan özgürlüğü Devlete veya kişilere, Anayasa ile tanınan temel hak ve özgürlüklerin yok edilmesini veya Anayasa'da belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz. Temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasını düzenleyen 13'üncü maddeye göre ise, temel hak ve özgürlükler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasa'nın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlandırılabilir. Bu sınırlamalar Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamayacaktır (TİHEK, B. No: 2023/276, K. No: 2024/1001, 12/11/2024, para. 30).

24. Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesinin 22 No'lu Genel Yorumu'nun 4'üncü paragrafında din ve inanç özgürlüğüne ilişkin olarak şu ifadelere yer verilmiştir: *"Din ya da inancı açığa vurma özgürlüğü, bireysel olarak ya da başkalarıyla birlikte özel ya da kamusal alanda icra edilebilir. Dinini ya da inancını ibadet ederek, ayinler yaparak, fiili olarak uygulayarak ve öğreterek açığa vurma özgürlüğü çok çeşitli davranışları kapsamaktadır. Ayin kavramı, inancı doğrudan ifade eden ayinsel ve törensel davranışlar ile ibadet yeri inşa etme, ayinsel obje kullanımı, semboller taşınması ve tatil*

ve dinlenme günlerine uyulması gibi bu tip davranışların ayrılmaz parçası niteliğindeki çeşitli uygulamaları kapsamaktadır. Din veya inanca uygunluk veya din veya inancın gereklerinin uygulanması, sadece törenleri değil aynı zamanda, beslenme ile ilgili belirli âdetleri, belirli kıyafetlerin giyilmesini veya başörtüsü takılmasını, hayatın belirli aşamalarıyla ilgili törenlere katılmayı, özellikle belirli bir grubun kullandığı belirli bir dili konuşmayı da içerebilir." (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, Genel Yorum 22: 18. Madde, CCPR/C/21/Rev. 1/Add, 30/7/1993, para. 4). Bu bağlamda tesettürlü mayo giymenin de din ve inanç özgürlüğü kapsamında bir dışa vurum şekli olduğunun kabul edilmesi gerekir (TİHEK, B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, para. 29).

25. Somut olayda başvuranlar vekili, başvuranların ailesiyle birlikte akrabalarının muhatap sitede bulunan yazlığına misafir olarak gittiklerini, sitede bulunan ve ortak kullanıma açık olan havuza girmek istediklerinde site yöneticileri ile güvenlik görevlileri tarafından tesettürlü mayo giydikleri gerekçesiyle havuzdan çıkarıldıklarını, uyuşmazlık konusu uygulamaya 5/9/2020 tarihli Kat Malikleri Genel Kurul Kararının gerekçe gösterildiğini, bu Kararın ayrımcılığı yasaklayan emredici hükümlere aykırı olduğunu, din ve inanç temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir. Başvuranların iddialarının tesettürlü mayo giymeleri nedeniyle farklı muameleye maruz kaldıklarına ilişkin olduğu anlaşıldığından somut uyuşmazlığın din ve inanç temelinde doğrudan ayrımcılığa ilişkin ilkeler çerçevesinde ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

26. Bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını dini ve inancı nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele din ve inanç temellerinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır (TİHEK, Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 5 Din, İnanç ve Mezhep Temellerinde Ayrımcılık, 2022, s. 7). Doğrudan ayrımcılıktan söz edilebilmesi için benzer durumlardaki kişilerin gördükleri muamelede, belirlenebilir bir özelliğe dayalı bir farklılık olmalıdır. Ancak yapılan muamele, işlem veya durumun objektif, ölçülü ve makul bir nedene dayanması halinde ayrımcılık yasağı ihlal edilmemiş olacaktır (TİHEK, Ayrımcılıkla Mücadele ve Eşitlik Rehberi, 2022, s. 220).

27. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır. (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/9/2002, para.48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 15/2/2006, para. 33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme'de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü maddedeki ayrımcılık yasağı, gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, *Belçika Dil Davası*, B. No: 1474/62;... 23/7/1968, para.

10). Mahkeme son zamanlardaki içtihatlarında ayrımcılığı kısaca, *"göreceli olarak benzer durumda olan kişilere nesnel ve makul bir gerekçesi olmaksızın farklı davranılması"* olarak tanımlamaktadır (AİHM, *Zarb Adami/Malta*, B. No:17209/02, 20/09/2006, para. 71). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

28. Bu çerçevede somut olay bağlamında ilk tespit edilmesi gereken husus başvuranların din ve inanç temeline dayalı olarak farklı bir muameleye maruz kalıp kalmadığıdır.

29. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması; ayrımcılık, kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98- 3579/98, 6/7/2005, para. 147).

30. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre; ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34).

31. Başvuranın farklı muamelenin bulunduğunu göstermesi halinde bu farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunu ve seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin mevcut olduğunu ispatlama yükümlülüğü kamu otoritelerine ait olur (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 60). 6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi kapsamında ise gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri de ihlal iddiasının muhatabı olabilmektedir. Bu durumda da başvuranın farklı muamelenin bulunduğunu göstermesi hâlinde bu farklı muamelenin nesnel ve haklı bir temelinin bulunduğunu ve seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisinin mevcut olduğunu ispat yükünün muhatap üzerinde olduğu açıktır.

32. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi de *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmünü haizdir.

33. Başvuranlar vekilinin, başvurucuların Site Yönetimi tarafından tesettürlü mayo giymeleri gerekçe gösterilerek havuzdan çıkarıldıkları, topluluk içinde ayrımcılığa maruz

kalmaları nedeniyle duygusal olarak olumsuz etkilendikleri ve uzman desteği almaya karar verdiklerine ilişkin beyanları, mayo, bikini, şort harici kıyafetlerle havuza girilmesini yasaklayan 5/9/2020 tarihli Genel Kurul Kararı ve başvuranlar vekili ile Site Yöneticisi arasındaki sohbet kayıtları göz önüne alındığında, başvuranların farklı muameleye maruz kaldıklarına ilişkin kuvvetli emareleri ve karine oluşturan olguların varlığının ortaya koydukları bu nedenle 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi uyarınca ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğinin muhatap Site Yönetimince ispat edilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

34. Dosya kapsamında başvuranların iddiasına karşılık muhatap vekili tarafından; başvuru konusu olayın iddia edildiği şekilde gerçekleşmediği, site sakinlerinin başvuranların kıyafetlerinin hijyenik olmadığını belirterek Site Yönetimine başvurduğu, bunun üzerine site görevlilerinin başvuranların babasını havuz kuralları hakkında bilgilendirdiği, o esnada havuzda insan dışkısı bulunduğu tespit edilmesi nedeniyle havuzun boşaltıldığı ancak başvuranların uyarılara rağmen mikroplu havuzda kalmaya devam ettiği, bu durumun havuzun ilaçlanmasını engellediği, ertesi gün havuzun kullanılamadığı, havuza mayo ve bikini dışında kıyafetlerle girilmesinin 5/9/2020 tarihli Genel Kurul Kararı ile yasaklandığı, bu Kararın tesettürlü mayonun dış ortamlarda mikroplarla temas etmesi nedeniyle mikrop taşınmasının engellenmesi amacıyla alındığı, site sakinlerinin havuz dışında denize erişim imkanına sahip olduğu, Barın Tatil Sitesinin kamunun kullanımına açık olmayan özel bir mülk olması nedeniyle kamu hizmeti sunmadığı, İslam inancının kadınların denize ya da havuza girme gerekliliği içermediği, dolayısıyla başvuranların din ve inanç özgürlüğünün ihlal edildiği iddialarının gerçeği yansıtmadığı ifade edilmektedir.

35. Muhatap vekili tarafından sunulan görüş yazısında her ne kadar Barın Tatil Sitesinin kamunun kullanımına açık bir tatil yeri olmayıp sadece kat maliklerinin kullanımına açık özel bir mülk olduğu, kamuya arz edilmiş bir hizmet sunmadığı, bu nedenle başvurunun 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında değerlendirilemeyeceği ileri sürülmüş ise de bu husus 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinde şu şekilde düzenlenmiştir: *"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan (...) gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."* Muhatap sitede bulunan havuzun üçüncü kişilerce kullanılamayacağına ilişkinbir düzenlemenin 5/9/2020 tarihli Genel Kurul Toplantısında alınan havuz kullanım kuralları arasında bulunmadığı, ayrıca muhatap tarafından bu yönde bir Genel Kurul Kararının dosyaya sunulmadığı, bu çerçevede site havuzundan faydalanmanın site sakinlerine ve misafirlerine sunulan bir hizmet olduğu, başvuranların kat maliki E.S.'nin misafiri oldukları göz önüne alındığında site havuzundan yararlanma imkanına sahip oldukları, dolayısıyla

başvuranlar ile muhatap arasında 6701 sayılı Kanun kapsamında bir hizmet ilişkisinin bulunduğu değerlendirilmektedir. (TİHEK, B. No: 2023/276, K. No: 2024/1001 para. 33)

36. Muhatap Site Yönetimince havuza mayo ve bikini dışında kıyafetlerle girilmesinin 5/9/2020 tarihli Genel Kurul Kararı ile yasaklandığı ifade edilmektedir**.** 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 27'nci maddesine göre *"Ana gayrimenkul, kat malikleri kurulunca yönetilir ve yönetim tarzı, kanunların emredici hükümleri saklı kalmak şartıyla, bu kurul tarafından kararlaştırılır."* Söz konusu madde hükmü gereğince Genel Kurul Kararının kanunların emredici hükümlerine aykırı olamayacağı muhakkaktır.

37. Anayasa'nın 90'ıncı maddesi *"(...)Usulüne göre yürürlüğe konulmuş milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir."* hükmünü haizdir. Bu bağlamda, başvuranların 8 ve 13 yaşında oldukları dikkate alındığında Genel Kurul Kararının Türkiye'nin taraf olduğu ve kanun hükmünde bulunan Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) kapsamında da değerlendirilmesi gerekmektedir.

38. ÇHS'nin 2'nci maddesi ayrımcılık yasağına ilişkin olarak *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."* hükmünü ihtiva etmektedir. Yine, Mezkur Sözleşme'nin 14'üncü maddesinde çocukların din ve vicdan özgürlükleri şu şekilde teminat altına alınmıştır.*"1. Taraf Devletler, çocuğun düşünce, vicdan ve din özgürlükleri hakkına saygı gösterirler.(...) 3. Bir kimsenin dinini ve inançlarını açıklama özgürlüğü kanunla öngörülmek ve gerekli olmak kaydıyla yalnızca kamu güvenliği, düzeni, sağlık ya da ahlakı ya da başkalarının temel hakları ve özgürlüklerini korumak gibi amaçlarla sınırlandırılabilir."*

39. Sözleşme'nin 2'nci maddesi taraf Devletlerin, Sözleşmede yer alan haklardan ayrım gözetmeksizin tüm çocukların yararlanmasını sağlamasını zorunlu kılarken 14'üncü maddeye göre, çocuğun dinini veya inancını açıklaması nedeniyle herhangi bir ayrımcılığa tabi tutulmaması gerekmektedir (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu (UNICEF), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme Uygulama El Kitabı, 2002, s. 208). Bu çerçevede uluslararası düzenlemeler ve 6701 sayılı Kanun'un ilgili hükümleri birlikte değerlendirildiğinde havuza mayo ve bikini dışında kıyafetlerle girilmesini yasaklayan Genel Kurul Kararının emredici hükümlere aykırılık oluşturduğu görülmektedir. (TİHEK, B. No: 2022/777, K. No: 2022/791 para. 19)

40. Son olarak somut dosya kapsamında muhatap tarafından her ne kadar havuzda dışkı bulunduğunun tespit edilmesi nedeniyle havuzun boşaltıldığı iddia edilmiş olsa da söz konusu iddiayı kanıtlar nitelikte herhangi bir belge ya da somut bir delil sunulmamıştır. Bununla birlikte olayın yaşandığı 17/7/2024 tarihinde WhatsApp uygulamasında bulunan site grubunda *"17 Temmuz 2024 günü bazı site sakinlerinin uyarısı ile bir kat malikinin misafirlerinin kurallara uymadığı bildirilmiş, bunun üzerine görevli ve yönetim tarafından*

gerekli anımsatma ve uyarılar yapılmış ancak uyulmamıştır. (...) Sonuç olarak havuz kapatılmış ve su devridaimler durdurulmuştur. Bu andan itibaren havuza giriş hijyenik değildir. Bilginize." mesajının paylaşıldığı, mesajda havuzda dışkı bulunduğuna ilişkin herhangi bir bilgiye yer verilmediği, olay sonrasında Site Yöneticisi tarafından başvuranlar vekiline gönderilen mesajlarda da yalnızca havuza mayo ve bikini dışında kıyafetlerle girilmesini yasaklayan Karardan söz edildiği ve dışkı iddiasından bahsedilmediği anlaşılmaktadır.

41. Muhatap Site Yönetimince havuza mayo ve bikini dışında kıyafetlerle girilmesini yasaklayan Genel Kurul Kararının hijyen kuralları gereği alındığı belirtilmektedir. Hijyen kurallarına yönelik gerekçelendirme 5/9/2020 tarihli Genel Kurul Kararında da görülmektedir. Kurumumuza yapılan benzer bir başvuru kapsamında, Sağlık Bakanlığından konu hakkında talep edilen görüşte; bilimsel literatürde yüzme havuzuna tesettürlü mayoyla girilmesiyle diğer yüzücü giysileri ile girilmesi arasında hijyen açısından olumsuz bir durum oluştuğuna dair bir bilgiye rastlanmadığı belirtilmiştir (TİHEK, B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, para. 10).

42. Bir kimsenin dinini ve inancını açığa vurma özgürlüğü, Anayasa'da da belirtildiği üzere ancak yasayla ve özel sınırlama sebepleriyle sınırlanabilecektir. Bu nedenle temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasında bir yasa ile öngörülme, meşru bir amaca matuf olma, Anayasa'nın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzenine ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygunluk şartlarını sağlayıp sağlamadığı göz önüne alınmalıdır. Başvuranların tesettürlü mayoyla havuza girmesinin yasaklanması bu kapsamda değerlendirildiğinde; tesettürlü mayo ya da diğer yüzücü giysileriyle havuza girilmesi arasında hijyen açısından bir fark bulunmadığı, söz konusu müdahalenin salt bu haliyle meşru bir amaca matuf olmadığı, ölçülülük ilkesi ve onun alt ilkeleri olan elverişlilik, gereklilik ve orantılılık kriterlerini haiz olmadığı değerlendirilmiştir (TİHEK, B. No: 2021/2485, K. No: 2022/39, 18/1/2022, para. 23).

43. Açıklanan tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde başvuranlar tarafından ayrımcılık iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığının ortaya koyulduğu, ispat yükünün 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi uyarınca muhatap Site Yönetimine geçtiği ancak muhatap tarafından ayrımcılık yasağı ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin ispat edilemediği anlaşılmaktadır.

44. Sonuç olarak muhatabın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat edemediği somut olayda; muhatap Site Yönetimince, tesettürlü mayo giyenlerin havuzdan yararlandırılmaması şeklindeki uygulama, 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde ayrımcılık türleri arasında sayılan doğrudan ayrımcılık olarak değerlendirilmiş, somut olayda başvuranlarının din ve inancı nedeniyle sunulan hizmetten diğer kişilere kıyasla eşit bir şekilde yararlanmasının engellenerek ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

45. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, muhatabın ekonomik durumu, başvuranların yaşları ve ayrımcılık yasağı ile korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Barın Tatil Sitesi Yönetimine üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Barın Tatil Sitesi Yönetimi hakkında 204.285,00 TL (İkiYüzDörtBinİkiYüzSeksenBeş TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/2/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/150 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

21.05.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2005
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	12.03.2025/240
Karar Numarası	:	2025/150
Başvuran	:	G.G.K.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Büyükçekmece Belediye Başkanlığ
Muhatap Adres	:	

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın çocuğunun Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısının bulunması nedeniyle Büyükçekmece Belediye Başkanlığı tarafından sunulan kreş hizmetinden faydalandırılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesine özetle:

a. Çocuğu B.K.'nin atipik otizm tanısının bulunduğunu ve dil gelişiminde gerilik olduğunu,

b. Büyükçekmece Belediye Başkanlığı tarafından ... Kültür ve Sanat Eğitim Merkezinde sunulan kreş hizmetinden çocuğunun faydalanabilmesi için Belediyenin elektronik sistemi üzerinden 7/8/2024 tarihinde kayıt oluşturarak başvuruda bulunduğunu, başvurusuyla ilgili 29/8/2024 tarihinde görüşmeye çağrıldığını, görüşmeye çocuğuyla birlikte gittiğini ve taraflar arasında sözleşme imzalandığını,

c. Çocuğunun OSB tanısını ve dil gelişiminde sorun yaşadığını bildirmesi üzerine Büyükçekmece Belediyesi Çocuk Bakımevleri Yönetmeliği gereği özel gereksinimi olan çocukların kreşe alınamayacağının ancak çocuğun bireysel eğitim alabileceği başka bir merkeze yönlendirilebileceğinin kendisine şifahen iletildiğini,

ç. Konuya ilişkin Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden 2/9/2024 tarihinde şikayette bulunduğunu, CİMER başvurusu kapsamında Büyükçekmece Belediye Başkanlığı tarafından 18/9/2024 tarihinde *"Eğitim hakkı Anayasa 42'nci maddesi ile teminat altına alınmış olup, uygulama ve ilkeleri 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kapsamda eğitim ve öğretim hizmetlerinin Devlet adına yürütümü,*

eğitim ve gözetiminden Milli Eğitim Bakanlığının sorumlu olduğu anılan Kanun 56'ncı maddesi ile hüküm altına alınmıştır. Belediye Başkanlığı yetki, görev ve sorumlulukları, 13 Temmuz 2005 tarihinde 25874 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14 ve devam eden maddeleri ile düzenlenmiştir. Anılan mevzuat hükümleri ile eğitim ve öğretim hizmetleri belediye görev ve sorumluğu olarak belirlenmemekle birlikte konunun önemine binaen ve milli eğitime destek olunması amacıyla Belediyemiz Meclisi'nce alınan karar ile çalışma usul ve esasları yönetmelik ile belirlenerek Çocuk Eğitim ve Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezleri açılmış ve hâlihazırda yürütümü sağlanmaktadır. Alanında eğitim almış personel ve materyal gereksinimi göz önünde bulundurularak özel eğitim alması gerekir öğrencilerin eğitimi planlanmamış ve bu konuda anılan yönetmelik ile düzenleme yapılmamıştır. Yukarıda izah edilen bilgiler ışığında müracaata konu öğrenci eğitimi ve öğretiminin, hizmetin yürütümünden sorumlu Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kamu ve özel kurumlarında yetkin personel ve materyal kullanılarak verilebileceği, Belediyemiz Spor ve Gençlik Müdürlüğü bünyesinde bulunan Otizm Spor Merkezimizde 3-6 yaş çocuklarımızın uzman eğitmenler eşliğinde Lokomotor Beceri Eğitimleri, Manipülatif Beceri Eğitimleri, Psikomotor Beceri Eğitimleri ve Koordinasyon Beceri Eğitimleri ile desteklendiği hususunda bilgilerinizi rica ederim." şeklinde cevap verildiğini, Ancak çocuğu B.K.'nin 18 aylık iken bireysel eğitim almaya başladığını, ayrıca hareket eğitimi de aldığını, çocuğunun hayatı boyunca sadece spor yapmayacağını, yalnızca bireysel eğitime değil sosyalleşmeye de ihtiyacının olduğunu,

d. Çocuğunun tanısının hafif düzeyde olduğunu, çocuğun hırçın ve yaramaz olmadığını, tuvalet eğitiminin bulunduğunu, söz konusu etkinlik merkezine kayıt yaptırmayı istemesindeki temel amacının çocuğunun akranları ile sosyalleşmesini sağlamak olduğunu, bunun için özel bir materyale gereksinimin bulunmadığını,

e. Herhangi bir engeli bulunmayan çocukların Büyükçekmece Belediye Başkanlığı tarafından sunulan spor etkinliklerinden ve diğer eğitim imkanlarından aynı anda faydalanabildiğini,

f. Özel gereksinimi olan çocukların eğitim hakkının 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da güvence altına alındığını, Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) bulunması nedeniyle çocuğuna hiç şans verilmediğini, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak Büyükçekmece Belediye Başkanlığının yetki alanında ikamet eden çocuğunun her çocuk gibi Belediye tarafından sunulan hizmetlerden faydalanma hakkının bulunduğunu, otizmli çocuklar için eğitimin büyük önem taşıdığını ve çocuğunun OSB tanısının bulunması nedeniyle adı geçen kreşe alınmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmiştir.

3. Muhatap Belediye Başkanlığı sunmuş olduğu yazılı görüşte özetle:

a. Anayasa'nın 42'nci maddesiyle teminat alına alınan eğitim hakkının uygulama ve ilkelerinin 24/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile düzenlendiğini, bu kapsamda eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesinden, gözetiminden ve

denetiminden Milli Eğitim Bakanlığının sorumlu olduğunun mezkûr Kanun'un 56'ncı maddesi ile hüküm altına alındığını, belediyelerin yetki, görev ve sorumluluklarının 13/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda düzenlendiğini, bu kapsamda eğitim ve öğretim hizmetlerinin belediyenin görev ve sorumluluğu olarak belirlenmediğini, bununla birlikte konunun önemine binaen ve eğitime destek olunması amacıyla Çocuk Eğitim ve Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezleri açıldığını ve hâlihazırda merkezlerin hizmet sunduğunu,

b. Belediye tarafından sunulmakta olan çocuk oyun ve eğitim merkezi hizmetinin 9/12/2022 tarihli ve 107 sayılı Belediye Meclis Kararı ile kabul edilen Büyükçekmece Belediyesi Çocuk Bakımevleri Yönetmeliği'ne dayanılarak verildiğini,

c. Çocukların merkeze kabulüne ilişkin değerlendirmelerin mezkûr Yönetmelik hükümleri doğrultusunda Değerlendirme Kurulu tarafından yapıldığını, mezkûr Yönetmelik'in 20'nci maddesinde yer alan *"(2) Bakımevlerinin kapasitesinin %20 'si belediyenin her statüdeki personelinin çocuklarına, %80'i ise belediye dışından Büyükçekmece İlçe sınırları içerisinde ikamet eden velilerin çocukları ayrılır. Bakımevlerine kapasite dışında çocuk kabul edilmez. (3) Bakımevine kayıt yaptıracak Belediye dışından Büyükçekmece İlçe sınırları içerisinde ikamet eden velilerin aşağıda nitelikleri yazılı çocuklara öncelik verilerek kayıtları yapılır. Kayıt yaptıracak diğer çocukların sayısının bakımevi kapasitesinin %80'inin üzerinde olması halinde kura ile kayıt yapılır. (4) Kayıtlarına öncelik verilecek olan çocuklar şunlardır: Ekonomik durumlarına bakılmaksızın şehit ve gazi çocukları; cezaevlerinde hükümlü ve tutuklu olan anneleri ile birlikte kalan çocuklar, cezaevlerinde bulunan kadın mahkûmların çocukları, ekonomik gücü yeterli olmayan ailelerin çocukları ile ekonomik güçlük içindeki anne veya babası vefat etmiş çocuklar, tek ebeveyni ile yaşayan çocuklar, engelli ebeveyni olan çocuklar ile kadın konukevinde bulunan veya ayrılan kadınların çocukları. (5) Bakımevine kayıt yapılacak personel çocuklarının sayısının bakımevi kapasitesinin %20' sinin üzerinde olması halinde belediyede geçen hizmet süreleri itibariyle veliler arasında yapılan sıralamaya göre kabul işlemi yapılır. Hizmet sürelerinin eşitliği halinde ise bakımevine alınacak çocuklar kura ile tespit edilir."* amir hükümlerinin gözetilerek çocukların merkeze kaydının gerçekleştirildiğini,

ç. Özel gereksinimi olan çocuklara uygun materyal ve konuya ilişkin eğitim almış personel marifeti ile eğitim ve öğretim verilmesi gerektiğini, bu nitelikte bir eğitimin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kamu ve özel kurumlarda uygun materyal kullanılarak yetkin personel tarafından verilebileceğini,

d. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim"* başlıklı 22'nci maddesinin dördüncü fıkrasının *"Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme birimi oluşturulması zorunludur."* hükmünü amir olduğunu,

e. Başvuranın çocuğunun Milli Eğitim Bakanlığına bağlı Büyükçekmece Rehberlik ve Araştırma Merkezinden (RAM) aldığı ÇÖZGER raporuna istinaden RAM ile iş birliği devam eden ve BEP oluşturabilen bir kurumda eğitim almasının gerektiğini, bu şekildeki bir eğitimin öğrencinin eğitim hayatındaki süreçlerini doğru takip etmek ve her aşamayı kayıt altına alarak ihtiyaç halinde doğru desteği sağlamak açısından önem arz ettiğinin değerlendirildiğini, Belediye kreşindeki mevcut eğitimci personelin gerekli eğitimi almamış olması ve bunun belgelendirilememesi nedeniyle BEP oluşturulamadığını, bu itibarla özel gereksinimli bireylere eğitim verilemediğini,

f. Başvuranın çocuğunun gelişimine katkı sağlayabilecekleri inancıyla çocuğun 2022-2023 Eğitim-Öğretim döneminde ... Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezinde (Çocuk Oyuncak Kütüphanesi) yaz okulu programına dâhil edildiğini ve hizmet almasının sağlandığını, kayıt işlemlerine ilişkin belgelerin cevabi yazının ekinde sunulduğunu,

g. Başvuranın çocuğunun doğum ay ve yılı itibariyle ilkokul birinci sınıfa kabul alabileceğini veya veli isteğiyle okul öncesi hazırlık sınıfına kayıt olabileceğini, başvuru yapılan ... Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezinde mevcut sınıfların 4-5 yaş (Aralık 2018 ila 2020 doğumlu) grubu öğrencilerden karma ve 20 kişilik sınıf mevcudu için 1 öğretmen görevlendirilecek şekilde oluşturulduğunu, atipik otizm tanısı bulunması nedeniyle başvuranın çocuğu için günde iki saatten oluşan ve 1 ay süreli eğitim programına kısa zamanlı içerik ve 5 kişilik sınıf mevcudunun uygun olabileceği,

ğ. Çocuğun okul öncesi eğitim dönemine yakın olması ve gelişiminin takip edilebilmesi amacıyla mevzuatla belirlenen prosedürleri (BEP oluşturulması) uygulayabilecek yetkin personel bulunmaması nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim Kurumları veya Büyükçekmece Belediye Başkanlığının Gençlik ve Spor Müdürlüğü Otizm Spor Merkezinde 3-6 yaş arasındaki özel gereksinimli çocuklara uzman eğitmenler eşliğinde Lokomotor Beceri Eğitimleri, Manipülatif Beceri Eğitimleri, Psikomotor Beceri Eğitimleri ve Koordinasyon Beceri Eğitimleri verilebileceği bilgisinin başvuran ile paylaşıldığını, yapılan uygulamada aileye destek olunduğunu ve bundan sonra da destek verilmeye devam edileceğini, bu nedenle ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğini ifade etmiştir.

4. Başvuran, yazılı görüşte özetle:

a. 2022-2023 Eğitim-Öğretim döneminde muhatap Belediye Başkanlığı tarafından ... Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezine (Çocuk Oyuncak Kütüphanesi) çocuğunun yaz okulu için kaydının gerçekleştirildiğini, yaz okulu sürecinde öğretmeni tarafından çocuğu hakkında olumsuz geri bildirim olmadığını ve çocuğun sınıfına uyum sağladığının kendisine şifahen iletildiğini, muhatap Belediye Başkanlığı yetkilileriyle gerçekleştirdiği görüşmede çocuğunun yaz okulu programına alınmasına rağmen kreş kaydının OSB tanısı nedeniyle yapılamamasının gerekçesini sorduğunu, kendisine *"iyi almışlar, normalde asla almayız"* şeklinde yanıt verildiğini,

b. Muhatabın BEP oluşturulamaması nedeniyle çocuğunun kaydının yapılamadığı iddiaları üzerine RAM ile iletişime geçtiğini, görüştüğü yetkililer tarafından çocuğunu istediği kuruma kayıt ettirebileceğinin ve bunun için ikamet şartının aranmayacağının kendisine şifahen iletildiğini,

c. Çocuğunun diğer çocuklar gibi okulda bulunan materyallerle eğitim alabilecek seviyede olduğunu, çocuğu için özel bir eğitim metodu talebinde bulunmadığını, ayrıca çocuğun her tür kırtasiye ve materyal gereksiniminin karşılanması sorumluluğunun veliye ait olduğunu ve talep edilen her türlü malzemeyi temin edebileceğini, nitekim … Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezinin (Çocuk Oyuncak Kütüphanesi) yaz okulu programında muhatap Belediye Başkanlığı tarafından talep edilen kayıt ücretinin ve gereksinim duyulan her türlü kırtasiye malzemesinin eksiksiz olarak kendisi tarafından karşılandığını,

ç. Çocuğunun katılım sağladığı yaz okulu programının sona ermesinden sonra muhatap Belediye Başkanlığı tarafından sunulan kreş hizmetinden faydalanabilmek için ilk başvurusunu 2023 yılında yaptığını, başvurusuna istinaden muhatap Belediye Başkanlığı tarafından 2017-2018 yılları arasında Eylül ayında doğan çocukların kreş kaydının yapıldığının, çocuğunun 2018 yılının Aralık ayında doğması nedeniyle belirlenen yaş aralığının altında kaldığının, bu nedenle de sistemsel olarak kaydının gerçekleştirilemeyeceğinin ve 2024 yılında tekrar başvuru yapabileceğinin kendisine bildirildiğini, çocuğunun yaşının küçük olması nedeniyle kaydının yapılmadığını düşündüğü için sürece hiçbir itirazda bulunmadığını, ancak 2024 yılında tekrar başvuruda bulunduğunda OSB tanılı olması nedeniyle çocuğunun kaydının yapılmadığını, söz konusu durumun Anayasa›ya, 5378 sayılı Kanun›a, 6701 sayılı Kanun›a ve Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS)›e aykırı olduğunu ifade ederekengelliliğe dayalı ayrımcılığamaruz kaldığı iddialarını yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (…) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesine göre:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. (…) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (…)"

7. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentleri şöyledir:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, (...), Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi (...) ifade eder."

8. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"

9. Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kurumun görevleri şunlardır: (...) (g) ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın söz konusu iddialar hakkında CİMER aracılığıyla şikâyette bulunduğu anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı değerlendirilmiştir. Bu çerçevede başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

13. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Tarafı olduğumuz uluslararası insan hakları sözleşmelerine göre herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden eşit bir şekilde yararlanma ve ayrımcılığın her türüne karşı korunma hakkına sahiptir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir."* hükmünü haizdir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)'in 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

14. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

15. EHİS'in *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır."*

16. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."*

17. Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS)'nin 23'üncü maddesinde Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ettiği düzenlenmiştir.

18. Ulusal düzeyde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmış olup 5378 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e paralel bir biçimde tanımlanmıştır. Bir kişinin engelli olması nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele ise engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Ayrımcılık Temelleri Serisi No 4: Engellilik Temelinde Ayrımcılık, s. 9.].

19. Somut olayda başvuran, çocuğunun OSB tanısının bulunması nedeniyle muhatap Belediye Başkanlığı tarafından sunulan kreş hizmetinden faydalandırılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.Bu kapsamda başvurunun, eğitim hizmetlerine erişimde doğrudan ayrımcılık kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla eğitim hakkına ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemelere değinmek gerekmektedir.

20. Uluslararası insan hakları hukuku bağlamında eğitim hakkı, AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS), ÇHS ile EHİS tarafından güvence altına alınmış temel bir haktır. AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz (...)"* ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler (...)"* ÇHS'nin 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; (...)"*

21. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"*

22. Ulusal hukuk kapsamında ise eğitim hakkı Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 1739 sayılı Kanun ile koruma altına alınmıştır. 1739 sayılı Kanun'un *"Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri"* konulu ikinci bölümünün *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesi ise şöyledir: *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."*

23. 5378 sayılı Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesi de engellilerin eğitim almasının hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceğini hükme bağlamıştır. Mezkûr Kanuna göre engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılmalıdır.

24. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre *"Engelli çocuklar, diğer tüm çocuklarla aynı eğitim hakkına sahiptir ve bu haktan herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan ve Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde fırsat eşitliği temelinde yararlanmalıdır. Bu amaçla, 'çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel becerilerinin tam potansiyeline ulaşacak şekilde geliştirilmesini' teşvik etmek için engelli çocukların eğitime etkin erişimi sağlanmalıdır."* (ÇHK, Genel Yorum: 9 (2006) Engelli Çocukların Hakları, para. 62). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum No: 5 (1994), Engelliler, para. 35).

25. Ulusal ve uluslararası düzenlemeler karşısında engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili bir şekilde erişimlerinin sağlanması ve bu çocukların toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanması gerektirdiği açıktır. Bu kapsamda engelli çocuklar için özel öğrenim ihtiyacının karşılanabilmesi için gerekli tedbirler alınmalı ve destek eğitim hizmetleri sunulmalıdır.

26. Somut olayda başvuran Büyükçekmece Belediye Başkanlığı tarafından sunulan kreş hizmetinden çocuğunun faydalanabilmesi için başvuru yaptığını, ancak çocuğunun OSB tanısının bulunduğunu ve dil gelişiminde gerilik olduğunu yetkililere belirtmesi üzerine çocuğunun kaydının yapılmadığını, çocuğun bireysel eğitim alabileceği başka bir merkeze yönlendirilebileceğinin kendisine şifahen iletildiğini iddia etmektedir. Muhatap Belediye Başkanlığı ise 5393 sayılı Kanun'da eğitim ve öğretim hizmetlerinin belediyelerin görev ve sorumluğu arasında sayılmadığını, bununla birlikte konunun önemine binaen ve eğitime destek olunması amacıyla Çocuk Eğitim ve Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezleri açıldığını ve hâlihazırda merkezlerin hizmet sunduğunu, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 22'nci maddesi uyarınca başvuranın çocuğu için BEP oluşturulması gerektiğini ancak uygun nitelikte personelin bulunmadığını, bu nedenle de özel gereksinimli çocuklara hizmet verilmediğini ifade etmektedir. Ayrıca Muhatap Belediye Başkanlığı başvuranın çocuğunun, doğum ay ve yılı itibariyle ilkokul birinci sınıfa kabul alabilecek veya veli isteğiyle okul öncesi hazırlık sınıflarına kayıt olabilecek dönemde olduğunu iddia etmektedir. Bu kapsamda somut uyuşmazlıkta öncelikle muhatap Belediye Başkanlığı tarafından başvuranın çocuğuna farklı muamelede bulunup bulunulmadığının tespit edilmesi gerekmektedir.

27. Muhatap Belediye Başkanlığı, eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesinden, gözetiminden ve denetiminden Milli Eğitim Bakanlığının sorumlu olduğunu, 5393 sayılı Kanun kapsamında eğitim ve öğretim hizmetlerinin belediyenin görev ve sorumlulukları arasında sayılmadığını ifade etmektedir. 1982 Anayasası'nın 10'uncu maddesi ayrımcılık yasağını ve eşitlik ilkesini güvenceye alırken 6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi, eğitim ve öğretim hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşlarının yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapılamayacağını hükme bağlamaktadır. AYM'ye göre kamu hizmetinde eşit davranış ve eşit yararlanma temel ilkedir (AYM, 1987/3 E. 1987/13 K. 22/5/1987). Danıştay'a göre, idare hukuku alanında eşitlik ilkesi kamu hizmeti kavramı ile birlikte aktarılmaktadır. Buna göre eşitlik kamu hizmetinin genel ilkelerinden biridir. Bu çerçevede idare, kamu hizmetini dilediğine sunmakta özgür olmadığı gibi, eşit durumda bulunanlara eşit, farklı konumda bulunanlara da farklı biçimde sunmak zorundadır. Ayrıca kamu hizmetinin tarafsızlığı ilkesi, ayrımcılık yapmama yükümlülüğünü de içinde barındırmaktadır (Danıştay 10. D, 1996/993 E. 1999/3627 K. 23/6/1999.). Dolayısıyla her ne kadar 5216 ve 5393 sayılı kanunlarda belediyelerin görevleri, yetki ve sorumlulukları arasında sarih bir şekilde sayılmasa da,

muhatap Belediyenin bir kamu tüzel kişisi olarak eğitim hizmeti sunarken ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi kapsamında faaliyet gösterme yükümlülüğü altında olduğu açıktır.

28. Dosya kapsamından muhatap Belediye Başkanlığı tarafından başvuranın çocuğunun OSB tanısına uygun hizmet verilemeyeceği öne sürülerek ... Kültür ve Sanat Eğitim Merkezine çocuğun kreş kaydının yapılmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın atipik otizmi bulunan çocuğuna, OSB tanısı bulunmayan çocuklara kıyasla farklı muamelede bulunulduğu değerlendirilmektedir. Farklı muamelenin ayrımcılık teşkil etmemesi için muamelenin nesnel ve makul bir nedenle haklılaştırılması gerekmektedir. Başka bir deyişle objektif ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir. Bu kapsamda başvuranın çocuğuna farklı muamele gösterilmesinin objektif ve makul bir gerekçesinin bulunup bulunmadığının incelenmesi gerekmektedir.

29. Muhatap Belediye Başkanlığı, başvuranın çocuğunun ÇÖZGER raporuna istinaden Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 22'nci maddesine atıfla kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda BEP geliştirme birimi oluşturulmasının zorunlu olduğunu, öğrencinin eğitim hayatının sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi, süreçlerinin doğru takip edilebilmesi ve çocuğa uygun desteğin verilebilmesi için başvuranın çocuğunun RAM ile iş birliği devam eden ve BEP oluşturabilen bir kurumda eğitim alması gerektiğini, bu tür bir eğitimin Milli Eğitim Bakanlığına bağlı kamu ve özel kurumlarda yetkin personel ve materyal kullanılarak verilebileceğini, ... Kültür ve Sanat Eğitim Merkezinde sunulan kreş hizmeti için BEP hazırlayabilecek uygun nitelikte personel ve materyal bulunmaması nedeniyle özel gereksinimi bulunan çocuklara yönelik hizmet verilemediğini iddia etmektedir. Başvuran ise RAM ile gerçekleştirdiği görüşmede istediği kuruma çocuğunu kayıt ettirebileceğinin ve bunun için ikamet şartının aranmayacağının kendisine şifahen iletildiğini, çocuğunun bireysel eğitim ve hareket eğitimi aldığını, çocuğunun diğer çocuklar gibi okulda bulunan materyallerle eğitim alabilecek seviyede olduğunu, özel eğitim talebinin olmadığını, ayrıca çocuğun her tür kırtasiye ve materyal gereksiniminin karşılanması sorumluluğunun veliye ait olduğunu belirtmektedir.

30. Başvuranın Kurumumuza sunduğu ÇÖZGER Raporu incelendiğinde; başvuranın çocuğu hakkında 28/3/2024 tarihinde düzenlenen ilk ÇÖZGER raporunun süresinin iki yıl olduğu, atipik otizm nedeniyle özel gereksinim düzeyinin "Özel gereksinimi yoktur" olarak belirtildiği, *"Sosyal iletişimsel alanda zorluk, tekrarlayıcı hareketler/alıcı ve ifade edici dilde gerilik"* nedeniyle özel gereksinim düzeyinde "Özel koşul gereksinimi vardır (ÖKGV)" ifadesinin yer aldığı anlaşılmaktadır. RAM tarafından 23/7/2024 tarihinde tanzim edilen Değerlendirme Kurulu Raporu (Yönlendirme Eğitimi) incelendiğinde ise; çocuğun tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarından (67-78 ay) yararlanmasına karar verildiği, ayrıca yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği doğrultusunda 1 yıl süreyle okul öncesi

eğitiminin uzatılarak kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine devam etmesinin önerildiği görülmektedir.

31. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ö) bendinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının *"Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi"* ifade ettiği belirtilmiştir. Mezkûr Yönetmelik'in 22'nci maddesinin birinci fıkrasına göre *"Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler."* Mezkûr Yönetmelik'te belirtildiği üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla verilen eğitim uygulamaları, okul öncesi eğitim dâhil, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere destek eğitim hizmetleri sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında verilen eğitimi ifade etmektedir. Mezkûr Yönetmelik uyarınca özel eğitim ihtiyacı olan bireyler, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından verilen rapor doğrultusunda okul öncesi eğitim dâhil her tür ve kademede kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim görme hakkına sahiptirler.

32. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 22'nci maddesine göre kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda BEP geliştirme birimi oluşturulması zorunludur. Mezkûr Yönetmelik'in *"Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme birimi"* başlıklı 47'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca BEP Geliştirme Birimi okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; rehberlik öğretmeninden, öğrencinin sınıf öğretmeninden, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenlerinden, öğrencinin velisinden ve öğrencinin kendisinden oluşmaktadır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasına göre gerektiğinde görüşlerine başvurulmak üzere, özel eğitim değerlendirme kurulundan bir üyenin BEP geliştirme birimine katılımı sağlanabilmektedir.

33. Muhatap Belediye Başkanlığı tarafından kabul edilen Büyükçekmece Belediyesi Çocuk Bakımevleri Yönetmeliği'nin *"Görevlendirilecek Personel"* başlıklı 9'uncu maddesine göre açılacak her bir bakımevinin, bir sorumlu ile birlikte çocukların yaş grupları göz önünde tutularak çocuk gelişimcisi, öğretmen, psikolog, diyetisyen, hemşire/sağlık memuru, çocuk bakıcısı, yardımcı personel ve büro personeli kadrosu ile oluşturulacağı düzenlenmektedir. Söz konusu Yönetmelik'in 12'nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendinde *"Okul öncesi gelişim ve eğitici programlarının uygulanabilmesi için gerekli ortamın hazırlanmasında, gerekli araç ve gereçlerin seçiminin yapılması ve sağlanmasında idareye yardımcı olmak (...)"* ve (c) bendinde *"Çocukların gelişim ve eğitimini izlemek, normal gelişim göstermeyen ve özel eğitime ihtiyaç duyan çocuklar için diğer meslek elemanları ile işbirliği yaparak hazırlanacak, özel eğitim programlarını uygulamak"* çocuk gelişimcisinin görev ve yetkileri arasında sayılmıştır. Mezkûr Yönetmelik'in 14'üncü maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre ise *"Özel ilgi gerektiren çocuklarla mesleki çalışmalar yapmak*

ve çalışmalara ilişkin gerekli raporları hazırlamak, gerektiğinde çocuğun sorunlarının çözümlenmesi amacıyla hastane, psikiyatri klinikleri ve benzeri kuruluşlarla ilişkiye geçerek vaka takibini yapmak" psikoloğun görev ve yetkileri arasındadır. Dolayısıyla muhatap Belediye Başkanlığı tarafından kabul edilen Yönetmelik'in ilgili hükümleri çerçevesinde özel gereksinimi olan bireylerin ihtiyaçlarının gözetilerek eğitim almasının sağlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapıldığı, bakımevlerinde görevlendirilecek personel arasında sayılan çocuk gelişimcinin özel eğitim programlarını uygulamak ile görevlendirildiği ve psikoloğun özel gereksinimi olan çocuklara yönelik gerekli mesleki çalışmaları yapabileceği anlaşılmaktadır.

34. Ayrıca Büyükçekmece Belediyesi Çocuk Bakımevleri Yönetmeliği'nin 8'inci maddesinin üçüncü fıkrasında yaş gruplarına uygun oyuncaklar ve eğitim faaliyetleri için gerekli araçların çocukların velisi tarafından temin edileceği hükme bağlanmıştır. Keza Yönetmelik'in 22'nci maddesinin birinci fıkrasında *"(...) Ücrete beslenme ve bakım giderleri ile eğitim (kitap ve kırtasiye) giderleri dâhil olup, çocuğun şahsi kullanacağı malzeme giderleri veliye aittir. Ancak bu giderlerin bakımevi tarafından karşılanması halinde veliden ayrıca tahsil edilir."* şeklinde bir düzenlemeye yer verildiği görülmektedir. Mezkûr Yönetmelik'in 12'nci maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendi ile eğitim sürecinde gereksinim duyulabilecek materyallerin çocuk gelişimcisi tarafından tespit edilmesi halinde ilgili idare tarafından karşılanabileceği hükme bağlanmış olup özel gereksinimi olan çocukların ihtiyaç duyabileceği eğitim materyallerinin de bu kapsamda değerlendirilebileceği veya Yönetmelik'in 8 ve 22'nci maddeleri doğrultusunda ihtiyaç duyulan materyallerin öğrenci velisi tarafından temin edilmesinin mümkün olduğu anlaşılmaktadır.

35. Muhatap Belediye Başkanlığının bir diğer iddiası ise başvuranın çocuğunun doğum ay ve yılı itibari ile ilkokul birinci sınıfa kabul alabilecek veya veli isteğiyle okul öncesi hazırlık sınıflarına kayıt olabileceği, ... Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezinde sunulan kreş hizmetlerinde sınıfların ise 4-5 yaş (Aralık 2018 ila Temmuz 2020 doğumlu) grubu öğrencilerden teşekkül ettirildiği yönündedir. Başvuran ise 2023 yılında muhatap Belediye Başkanlığı tarafından sunulan kreş hizmetlerinden çocuğunun faydalanabilmesi için başvuruda bulunduğunda çocuğunun yaşının küçük olması nedeniyle kaydının yapılamadığını ve 2024 yılında tekrar başvuru yapabileceğinin kendisine ifade edildiğini iddia etmektedir.

36. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Eğitim tür ve kademelerindeki özel eğitim hizmetleri"* başlıklı 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre *"(...) Çocukların gelişimi ve özellikleri dikkate alınarak okul öncesi dönemde eğitim süresi uzatılabilir."* Muhatap Belediye Başkanlığı tarafından kabul edilen Büyükçekmece Belediyesi Çocuk Bakımevleri Yönetmeliği'nin *"Kuruluş"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasında çocuk bakımevlerinin 37-72 aylık çocuklara bakım hizmeti sunmak amacıyla kurulduğu belirtilmekte ve *"Çocukların gruplandırılması"* başlıklı 8'inci maddesinin birinci fıkrasında ise *"Bakımevine kabul edilen çocuklar yaşları itibariyle iki gruba ayrılır ve buna göre bakım programı uygulanır (...) b) İkinci Grup: 5-6 yaş grubunda (49-72 aylık çocuklar)*

bulunan en çok 20 çocuk bir grup oluşturur ve her grup için çocuk gelişimcisi ile bir çocuk bakıcısı görevlendirilir." düzenlenmesine yer verildiği görülmektedir. Söz konusu Yönetmelik'in *"Sınıfların oluşturulması"* başlıklı 7'nci maddesinin (a) fıkrası ise şu şekildedir: *"Çocuğun hangi sınıfa kayıt edileceği konusunda doğum tarihi esas olmakla birlikte genel gelişimi de dikkate alınır. Zihinsel ve psikososyal gelişimi kronolojik yaşından farklı olan çocuklar, görevlendirilecek öğretmen ve psikoloğun ortak kararı ile psikososyal gelişiminin uygun olduğu sınıfa alınır."* Ayrıca Yönetmelik'in *"İlişiğin kesilmesi"* başlıklı 24'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre ise *"Çocuğun Bakımevinden ilişiği (...) Çocuğun ilkokula başlaması, (72 ayını tamamlayan çocuklar ailenin getirdikleri rapor ile ilkokula başlayana kadar bakımevine devam edebilir.) (...) hallerinde Değerlendirme Kurulunun kararı üzerine Başkanın onayı ile kesilir."*

37. Dosyaya sunulu belgelerden, başvuranın çocuğunun .../.../2018 tarihinde doğduğu ve kreş başvurusunun reddedildiği 29/8/2024 tarihinde 68 aylık olduğu anlaşılmaktadır. Muhatap tarafından kreş hizmetlerinden faydalandırılacak olan çocukların 4-5 yaş aralığında (Aralık 2018 ila Temmuz 2020 doğumlu) olacak şekilde belirlendiği ifade edilmektedir. Bu çerçevede başvuranın çocuğunun sınıfların oluşturulması için muhatap tarafından belirlenen yaş aralığında olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca yukarıda belirtildiği üzere RAM tarafından tanzim edilen Değerlendirme Kurulu Raporu'nda başvuranın çocuğu için Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği doğrultusunda 1 yıl süreyle okul öncesi eğitiminin uzatılarak kaynaştırma/bütünleştirme eğitimine devam edilmesinin önerildiği görülmektedir. Keza muhatap Belediye Başkanlığı tarafından kabul edilen Büyükçekmece Belediyesi Çocuk Bakımevleri Yönetmeliği çerçevesinde de 72 aya kadar olan çocuklara hizmet verildiği, çocuğun yaşı ile zihinsel ve psikososyal gelişimi arasında bir fark olması halinde kendi durumuna uygun bir sınıfa kaydının yapılabileceği, ayrıca çocuk 72 ayını tamamlasa bile ailenin getirdiği rapor doğrultusunda ilkokula başlayana kadar çocuğun bakımevine devam edebileceğinin düzenlendiği görülmektedir.

38. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından oluşturulan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu, bu yaklaşımın benimsenmesinin engellilerin toplumsal yaşamdan dışlanmasının önüne geçilmesi ve engelli olan/olmayan çocukların birbirlerinin farklılıklarına saygı göstererek bir arada yaşama anlayışlarının da geliştirilmesi açısından önemli olduğu belirtilmiş ve *"Çocukların bireysel farklılıklara ve gereksinimlere sahip oldukları, ancak bu durumun onların bir arada eğitim görmesinin önünde bir engel olmadığı düşüncesinden yola çıkarak, tüm eğitim ortamlarında engelliler dâhil tüm bireylerin gereksinimlerine cevap verecek biçimde gerekli fiziksel program ve eğitim öğretim yöntemleri ile makul uyumlaştırmalar dâhil ilgili düzenlemeler yapılmalıdır. Bu noktada, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlaması temel yaklaşım olmalıdır."* ifadelerine yer verilmiştir (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi, s. 56).

39. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanan II. Ulusal Otizm Eylem Planı'nın 6'ncı hedefinde ise *"OSB olan bireylerin eşitlik temelinde ve ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitimin her tür ve kademesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim ortamlarında, ihtiyaç duydukları tüm özel ve destekleyici eğitimleri alabilmelerine yönelik tedbirlerin alınması"* ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar içerisinde *"Eğitim hakkının gerçekleştirilmesinde kaynaştırma/ bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasının yaygınlaştırılması, olumlu tutum ve farkındalık sağlanmasına yönelik çalışmaların yapılması"* yer almaktadır (Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik II. Ulusal Eylem Planı 2023-2030, s. 48).

40. Yukarıda ifade edilen tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; başvuranın çocuğunun OSB tanısının bulunması nedeniyle Büyükçekmece Belediyesi ... Çocuk Oyun ve Etkinlik Merkezi kreşine kaydının yapılmamasının gerekçesini oluşturan OSB tanılı çocuklara eğitim verebilecek yetkin personelin ve uygun materyalin bulunmadığı ve çocuğun ilkokula veya okul öncesi hazırlık sınıfına başlayabilecek bir yaşta olduğu hususlarının farklı muameleyi nesnel ve makul bir şekilde haklılaştıramadığı değerlendirilmektedir. Nitekim 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nde de kapsayıcı eğitimde, öğrencinin eğitim ortamına değil, eğitim ortamının öğrenciye uyum sağlamasının amaçlandığı belirtilmektedir. Eğitim hakkının tüm unsurları ile gerçekleştirilebilmesi açısından engellilerin erken çocukluk döneminden itibaren kapsayıcı bir eğitim sistemi içerisinde eğitim almasının gerekli olduğu ve çocuklarla ilgili her türlü işlem ve eylemde çocuğun yüksek yararı ilkesinin gözetilmesi gerektiği de göz önünde bulundurulduğunda; somut olayda uygun materyal ve nitelikli personelin bulunmamasına ve başvuranın çocuğunun doğum tarihi itibari ile ilkokul birinci sınıfa kabul alabilecek veya veli isteğiyle okul öncesi hazırlık sınıflarına kayıt olabilecek dönemde olduğuna ilişkin gerekçelerin meşru ve objektif bir neden olarak kabul edilemeyeceği, bu nedenle de muhatap Belediye tarafından 6701 sayılı Kanun kapsamında engellilik temelinde doğrudan ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

41. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlali gerçekleştiren muhatabın hukuki konumu ihlalin etki ve sonucu göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili Büyükçekmece Belediye Başkanlığına 100.000,00 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Büyükçekmece Belediye Başkanlığı hakkında 100.000,00 TL (YüzBinTL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ
II. Başkan

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan
(Görevli)

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi
(İzinli)

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre
KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/155 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

25.12.2024

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/1930
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	12.03.2025/240
Karar Numarası	:	2025/155
Başvuran	:	T.Ç.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Yunusemre Kaymakamlığı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, başvuranın özel gereksinimi olan çocuğunun eğitim gördüğü okulun bir bölümünün yıkılmasına karar verilmesi nedeniyle okul değişikliği yapılmasının sağlık ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Çocuğunun skolyoz, çocukluk çağı romatizması ve dil-konuşma-iletişim gelişimi alanında özel gereksinimi olduğunu, çocuğu için 6/2/2020 tarihinde Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) düzenlendiğini, çocuğunun Manisa Yunusemre Cumhuriyet İlkokulu ... sınıf öğrencisi olduğunu, ... şubesinde kayıtlı olduğunu,

b. Okulun bir bloğunun yıkılmasına karar verilmesi neticesinde çocuğunun bulunduğu sınıf dahil olmak üzere okuldaki ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıfların geçici olarak Manisa Yunusemre Saruhanbey Ortaokuluna taşındığını, ancak 5/9/2024 tarihinde ... sınıflardan bir şubenin Cumhuriyet İlkokulunda eğitime devam edeceğini öğrendiğini,

c. Çocuğunun romatizması sebebiyle gün içinde iğne olması gerektiğini ve çene sağlığı için çocuğunun kullanmakta olduğu diş plaklarının ara öğünde çıkarılıp tekrar takıldığını, tüm bu gereksinimlerinin eşi tarafından okula gelip gidilerek karşılandığını,

ç. Evlerinin bulunduğu mahalleden çocuğunun gönderildiği Manisa Yunusemre Saruhanbey Ortaokuluna dolmuş veya okul servisinin bulunmaması nedeniyle yapılan değişikliğin erişilebilir olmadığını, bu sebeple okul değişikliği istemediğini,

d. Çocuğunun durumunu birinci sınıfa kayıt yaptırırken Öğrenci Bilgi Formu'nda belirttiğini, buna rağmen çocuğunun evlerine uzak olan Manisa Yunusemre Saruhanbey Ortaokulunda birinci katta bulunan bir dersliğe yerleştirildiğini,

e. İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne yapmış olduğu başvuruda sorunun çözüleceğinin ifade edildiğini, ancak okulların açılmış olmasına rağmen sorunun çözülmediğini,

f. Erişilebilirlik açısından daha uygun olması sebebiyle çocuğunun Cumhuriyet İlkokulunda eğitime devam etmesini istediğini ve yapılan okul değişikliğinin sağlık ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. 17/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazıyla başvuranın talebiyle ilgili olarak Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğü tarafından yapılan iş ve işlemlere ilişkin bilgi verilmesinin istendiği,

b. Başvuranın konuyla ilgili olarak Kamu Denetçiliği Kurumuna (KDK) da başvuru yaptığı, KDK tarafından 17/9/2024 tarihli ... sayılı karar ile başvuranın iddiaları hakkında gerekli inceleme ve değerlendirmenin yapılması için başvurunun Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne ve Manisa İl Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderilmesine karar verildiği, bu doğrultuda çocuğun özel eğitim ve sağlık durumu dikkate alınarak yerleştirme işleminin Cumhuriyet İlkokulu binasında uygun bir kata yapılması ve ivedi olarak İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmesine ilişkin yazının 18/9/2024 tarihinde elektronik belge sistemi üzerinden Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğüne gönderildiği,

c. Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğünün 20/9/2024 tarihli yazısıyla çocuğun başvuranın talebi doğrultusunda sınıfı ve öğretmeniyle birlikte Cumhuriyet İlkokulu B Blok birinci katta bulunan bir dersliğe ... olarak yerleştirildiğinin bildirildiği ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte başvuran özetle:

a. Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün yazısıyla talebine uygun olarak çocuğunun Cumhuriyet İlkokuluna yerleştirildiğini, ancak yerleştirme işleminin okul binasında uygun bir kata yapılması istenildiği halde çocuğunun birinci katta bir dersliğe yerleştirildiğini,

b. Çocuğunun birinci kattaki dersliğine annesi tarafından çıkarılıp indirildiğini ve kendi başına teneffüslere çıkamadığını belirterek çocuğunun Cumhuriyet İlkokulunda zemin katta bir dersliğe yerleştirilmesini talep etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler,

harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesine göre:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (f) bendi şöyledir:

"f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi (...) ifade eder."

8. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şu şekildedir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"

9. Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada

belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kurumun görevleri şunlardır: (...) (g) ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)"

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz."

13. Mezkûr Kanun'un *"İhlal incelemeleri"* başlıklı 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası şöyledir:

"Başkan, incelemenin özelliğine göre, görüşlerin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. Uzlaşma, insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi veya mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebileceği gibi mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde de olabilir. Uzlaşma en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. Uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan tespitler, alınan beyanlar veya açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz."

14. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Uzlaşma"* başlıklı 52'nci maddesi şöyledir:

"Başkan, incelemenin özelliğine göre, 51 inci maddeye göre ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvurucunun görüşlerinin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. (2) Uzlaşma; insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi, mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebilir veya mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde olabilir. (3) Uzlaşma, ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvuranın görüşlerinin alınmasından sonra en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. (4) Uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan tespitler, alınan beyanlar veya açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz."

15. Mezkûr Yönetmelik'in *"Uzlaşma kararı"* başlıklı 71'inci maddesi şöyledir:

"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi hâlinde veya başvurunun 52 nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."

16. Mezkûr Yönetmelik'in *"Karar verilmesine yer olmadığına dair karar"* başlıklı 73'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Kurum; a) Başvurucunun başvurusundan vazgeçmesi, ... üzerine inceleme ve araştırmasını sonlandırması hâlinde karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

17. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası; *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden sağlık ve engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık iddiasında bulunulduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasına göre; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuruya konu ayrımcılık iddiasına ilişkin olarak başvuranın 9/9/2024 tarihinde dilekçe ile muhataba başvurarak çocuğunun Cumhuriyet İlkokuluna yerleştirilmesini istediği anlaşılmaktadır. Başvuranın Kurumumuza başvurmuş olduğu tarih itibarıyla eğitim öğretim yılı başlamış olduğundan çocuğun yüksek yararı ilkesi gözetilerek telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali sebebiyle muhatabın otuz günlük cevap verme süresi beklenmeden başvuru Kurumumuz tarafından kabul edilmiştir. Bu kapsamda 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartının yerine getirildiği değerlendirilen başvurunun, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

18. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen

işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, "muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse" ya da "meşru bir amaç" izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık*, B. No. 9214/80; 9473/81; 9474/81, 25/05/1985, para.72).

20. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis*, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

21. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendi, *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* engelliliğe dayalı ayrımcılık olarak ifade etmektedir.

22. Sağlık ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasını içeren başvuru kapsamında 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan; *"Kurum, ihlal iddiasına muhatap olan taraftan yazılı görüşünü sunmasını ister. Yazılı görüş, istemin tebliğinden itibaren on beş gün içinde Kuruma ulaştırılır..."* hükmü uyarınca muhataptan yazılı görüşünü sunması istenmiş ve muhatap tarafından 7/10/2024 tarihinde yazılı görüş sunulmuştur. Muhatap tarafından sunulan görüş yazısında; Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğüne gönderilen 17/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazıyla başvuranın talebiyle ilgili olarak yapılan iş ve işlemlere ilişkin bilgi verilmesinin istendiği, Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğüne gönderilen 18/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazıyla ise KDK tarafından verilen 17/9/2024 tarihli ... sayılı karar doğrultusunda çocuğun özel eğitim ve sağlık durumu dikkate alınarak Cumhuriyet İlkokulu binasında bulunan uygun bir kata yerleştirilmesinin ve ivedi olarak Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne bilgi verilmesinin istendiği, Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğü tarafından Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne gönderilen 20/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda, başvuranın talebi doğrultusunda çocuğun Cumhuriyet İlkokulu B Blok birinci katta bulunan bir dersliğe ... olarak yerleştirildiğinin bildirildiği belirtilmiştir.

23. 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan; *"Yazılı görüş, başvuran kişiye tebliğ edilerek, görüşünü tebliğden itibaren en geç on beş gün içinde Kuruma sunması istenir..."* hükmü uyarınca da muhatap tarafından sunulan yazılı

görüş başvurana tebliğ edilerek görüşünü sunması istenmiş; başvuran 28/10/2024 tarihinde yazılı görüşünü sunmuştur. Başvuran yazılı görüş yazısında; talebine uygun olarak çocuğunun Cumhuriyet İlkokuluna yerleştirildiğini, Yunusemre İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğüne gönderilen yazıda çocuğunun uygun bir kata yerleştirilmesinin bildirildiğini, buna rağmen yerleştirme işleminin zemin kat yerine birinci kata yapıldığını iddia ederek çocuğunun Cumhuriyet İlkokulu binasında zemin katta bulunan bir dersliğe yerleştirilmesini talep etmiştir. Başvuranın başvuru dilekçesinde yer almayan bu talebi üzerine muhataptan ek bilgi ve belge isteme gereği hasıl olmuştur. Bu kapsamda muhataptan çocuğun eğitim gördüğü sınıfın zemin katta bir dersliğe alınmasına engel bir durumun mevcut olup olmadığı hususu da dahil olmak üzere başvuranın iddiasına ilişkin yazılı görüşünü sunması istenmiştir.

24. Ek bilgi ve belge talebine ilişkin olarak muhatap tarafından sunulan görüş yazısında; başvuranın okula davet edilerek okulun fiziki durumu ve çocuğunun sınıfının konumu ile ilgili olarak okul müdürü tarafından kendisine bilgi verildiği, zemin katta bulunan dersliklerin ana sınıfı öğrencilerinin gelişim seviyesine uygun olması ve ana sınıfında özel gereksinimi olan öğrencilerin bulunması sebebiyle ana sınıfı şubelerine ayrıldığının başvurana bildirildiği, yapılan görüşmeler sonucunda başvuranla birlikte durum değerlendirmesi yapıldığı ve yapılan değerlendirme sonucunda başvuranın talebinden vazgeçtiği bildirilmiştir. Başvuranın, çocuğunun zemin katta bulunan bir dersliğe yerleştirilmesi talebinden vazgeçtiğine ilişkin Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğüne vermiş olduğu 27/11/2024 tarihli dilekçe muhatap tarafından Kurumumuza sunulmuştur. 27/11/2024 tarihli dilekçede başvuranın; *"Çocuğumun sağlık durumundan dolayı Okulunuz B Blokta uygun kata verilme talebimden; Sınıf Öğretmenimizin sağlık durumu ve zemin katta bulunan Ana Sınıflarındaki Özel Gereksinimli Çocukların olması sebebiyle vazgeçiyorum."* ifadelerine yer verdiği görülmektedir.

25. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Uzlaşma kararı"* başlıklı 71'inci maddesi; *"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi hâlinde veya başvurunun 52 nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."* hükmünü haizdir. Somut olayda başvuruya konu okul değişikliği talebi kapsamında muhatap tarafından çocuğun Cumhuriyet İlkokulu B Blok birinci katta bulunan bir dersliğe … olarak yerleştirildiği ve başvuranın talebinin yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Başvuranın, çocuğunun Cumhuriyet İlkokulu binasında zemin katta bulunan bir dersliğe yerleştirilmesi talebinden ise Cumhuriyet İlkokulu Müdürlüğüne vermiş olduğu 27/11/2024 tarihli dilekçe ile vazgeçtiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvuranın okul değişikliği talebinin muhatap tarafından yerine getirilmesi sebebiyle mezkûr Yönetmelik'in 71'inci maddesi uyarınca okul değişikliği talebi yönünden başvurunun uzlaşmayla sonuçlandığı; başvuran tarafından sınıf değişikliği talebinden vazgeçilmesi sebebiyle de mezkûr Yönetmelik'in 73'üncü maddesi uyarınca sınıf değişikliği talebi yönünden karar verilmesine yer olmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda sınıf değişikliği talebi yönünden KARAR VERİLMESİNE YER OLMADIĞINA,

B. Başvuruda okul değişikliği talebi yönünden UZLAŞMA KARARI VERİLMESİNE,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde Saffet BALIN'ın karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi (İzinli)	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

Ek: 2025/155 T.Ç. Kurul Kararı Saffet BALIN Karşı Oyu (1 Sayfa)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

20.03.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : T.Ç.
Karar Numarası : 2025/155

6701 sayılı Kanunu'nun 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası;"*Başkan, incelemenin özelliğine göre, görüşlerin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir...*" hükmünü haizdir.

Hükmün açık ifadesinden anlaşılacağı üzere bir başvurunun uzlaşma yoluyla sonuçlandırılabilmesi için Başkan'ın daveti ve tarafların konuya ilişkin iradesinin uyuşması gerekmektedir.

Somut olayda Kanun'un ifade ettiği prensiplere uygun bir uzlaşma prosedürü işletilmediğinden sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/157 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

26.03.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2231
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	12.03.2025/240
Karar Numarası	:	2025/157
Başvuran	:	D.K.B.
Başvuran Vekili	:	Av. J.I.B.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Hisar Eğitim Vakfı İktisadi İşletmesi
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın özel öğrenme güçlüğü olan çocuğunun muhatap Okula kayıt aşamasında gerçekleştirilen tanıma çalışması uygulaması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasına ilişkindir

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Müvekkilinin … /…/2017 doğumlu oğlunu … sınıfa geçerken Hisar Eğitim Vakfı Özel Hisar İlkokuluna nakil yoluyla kaydettirmek isteğini, kayıt prosedürü kapsamında okul tarafından çocuğun 9/3/2024 tarihinde tanışma çalışması adı altında seviye tespit sınavına tabi tutulduğunu ve sınavı geçemediği bildirilerek kaydının yapılmadığını,

b. Aynı süreçte çocuğun öğrenme biçiminde farklılıklar olduğunu gözlemleyerek çocuk ve ergen psikiyatristi Prof. Dr. M. Y.Y.'ye başvurduğunu, Prof. Dr. M. Y.Y. tarafından çocuğa özel öğrenme güçlüğü (disleksidispraksi) tanısı konulduğunu,

c. Başvuranın oğlunun aldığı özel öğrenme güçlüğü tanısı sebebiyle fırsat eşitliği kapsamında yeniden değerlendirilmesi için Okula dilekçe verdiğini, aynı dilekçenin müdür yardımcısına da elektronik posta (e-posta) yoluyla gönderildiğini,

ç. 20/3/2012 tarih ve 28239 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 51'inci maddesi uyarınca özel okulların, dengi resmi okulların tabi olduğu Yönetmeliği uygulamak ve Milli Eğitim Bakanlığına onaylatmak şartıyla Kurum Yönetmeliği düzenleyerek kayıt ya da nakil hükümleri düzenleyebileceklerinin belirtildiğini, ancak her halükarda zekâ testi ve benzeri uygulama yaparak öğrenci seçmenin yasaklandığını, Özel Hisar Okulları Genel Müdür Yardımcısı tarafından gönderilen 11/6/2024 tarihli e-postada okulun bir yönetmeliğinin olduğunun

ve bu yönetmelikte "*İlkokulun birinci, ikinci ve üçüncü sınıflarında açık kontenjan olması durumunda, bu sınıflara öğrenci kaydı başvuru sırasına ve okul yönetimince yapılacak görüşmeye göre yapılır.*" şeklinde bir düzenleme olduğunun belirtildiğini, gönderilen e-postada kayıt kriterleri için başvuru sırası ve okul yönetimince yapılacak görüşme şartlarının belirtildiğini, ancak zekâ testi veya benzeri uygulamalar, öğrenci tanıma çalışması, hazır bulunuşluk ya da benzeri olarak öğrencinin okula/sınıfa uyumunun ölçülmesi gibi tüm ölçüm ve değerlendirmelerin mevzuata aykırı olduğu için açıkça kurum yönetmeliğinde belirtilmediğini, ancak fiili olarak uygulandığını,

d. Okul tarafından nakil ve kayıt için başvuruda bulunan tüm aday öğrencilere aynı sınav ve değerlendirmenin yapılmasının özel gereksinimli öğrencilere ayrı bir değerlendirme yapılmaması ya da mevcut sınavın makul düzenlemeler kapsamında farklılaştırılmamasının engelliliğe dayalı ayrımcılık teşkil ettiğini, farklılaştırmanın Özel Hisar İlkokuluna ölçüsüz ve aşırı bir yük getirmeyeceğini, özel okulların bir kamu hizmeti niteliğinde olan eğitim ve öğretim hizmetini örgün eğitim kapsamında gerek kayıt ve nakil gerekse eğitim sırasında fırsat eşitliği kapsamında her öğrenciye vermekle yükümlü olduğunu belirterek ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap tarafından sunulun yazılı görüşte özetle:

a. Okulun 14/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu'nda tanımlanan özel öğretim kurumu olduğu, özel okulların 5580 sayılı Kanun ve bu Kanunun uygulanmasına dair çıkarılan Yönetmelikler çerçevesinde Bakanlık onaylı Kurum Yönetmeliklerine göre farklı usul ve yöntemlerle kayıt veya nakil işlemlerini gerçekleştirme yetkisine sahip olduğu,

b. 2024-2025 akademik yılında ... sınıflar için 1 kişilik kontenjan açıldığı, bu kapsamda Okul web sitesi üzerinden başvuru formu dolduran 36 öğrenci için tanıma çalışması gerçekleştirildiği,

c. Tanıma çalışmasının öğrencilerin kendilerini rahat hissetmeleri, bulundukları ortama ve kişilere alışmaları, motivasyonlarını artırmak amacıyla tanışma ve ısınma oyunları ile başladığı, devamının ise öğrencilerin akademik ve sosyal gelişimlerini gözlemlemek amacıyla Türkçe, Matematik ve İngilizce etkinliklerinden oluşan bir ders formatında yapıldığı, çalışma sırasında öğretmenler tarafından etkinlik yönergelerinin öğrencilere açıklandığı, gerektiğinde bireysel destek sağlayarak çalışmanın tamamlanmasına yardımcı olunduğu, tanıma çalışmasının bir sınav değil malzeme, oyun ve etkinlikler ile tasarlanmış bir ders niteliğinde olduğu,

ç. Çalışma sonucunda 1 öğrencinin okula kayıt yaptırmasına, 34 öğrencinin ise yedek listeye alınmasına karar verildiği, çalışmayı tamamlamadan okuldan ayrılan 1 öğrencinin ise yedek listeye dahil edilmediği, başvuranın oğlunun ise yedek listede 27. sırada yer aldığı,

d. 18/3/2024 tarihinde tanıma çalışması sonuçlarının tüm aday velilere e-posta yoluyla iletildiği, başvuran tarafından Kayıt İşleri Ofisinin arandığı ve çocuğunun performansı hakkında daha fazla bilgi talep edildiği, kendisiyle öğretmen gözlemleri ve çalışmada tamamlanmayan kısımlar hakkında bilgi paylaşıldığı,

e. Çocuk hakkında hazırlanmış olan raporun 9/4/2024 tarihli olduğu, tanıma çalışmasının ise 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirildiği, bu nedenle tanıma çalışmasında bu raporun içeriğinden haberdar olunmasının mümkün olmadığı, mevcut olan kontenjanın dolması nedeniyle tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilemeyeceği,

f. Ayrıca 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrası gereği bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılamasının, Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) bünyesinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapıldığı, Yönetmeliğin ilgili maddelerinde ise kaynaştırma yoluyla eğitim ve alınması gereken tedbirlerin açıkça belirtildiği ve başvuranın oğlunun kaynaştırma raporu bulunmadığından bu tedbirlerin uygulanmasına yönelik bir sorumluluk oluşmadığı ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte vekil özetle:

a. Tanıma çalışmasının sınav formatında gerçekleştirildiğini, çocukların verdiği cevapların doğru veya yanlış olarak değerlendirilerek puanlandığını, muhatap Okul gibi özel okullar tarafından yapılan hazır bulunuşluk ya da öğrencinin okula uyum, akademik veya psiko-sosyal seviyesini ölçen uygulamaların öğrencileri nakil ya da kayıt aşamasında elemek amacıyla yapıldığını, bu uygulamaların mevzuata aykırı olduğunu,

b. Herhangi bir sınav, tanıma çalışması ya da hazır bulunuşluk, uyum değerlendirmeleri gibi her türlü ölçüm ve değerlendirme esnasında özel gereksinimli öğrencilerin özel eğitime ilişkin ihtiyaçları gözetilmeden, makul düzenleme kapsamında farklılaştırılmış sınav ya da değerlendirme yapılmadan tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınava girmesinin açıkça engelliliğe dayalı ayrımcılık teşkil ettiğini,

c. Her ne kadar muhatap Okul tarafından çocuğun tanısı hakkında sonradan bilgi sahibi olunduğu iddia edilse de tanıma çalışması sırasında çocuğun etkinliklerde bazı bölümleri eksik bıraktığının ve yapılan yönlendirmelere rağmen bu bölümleri tamamlayamadığının, etkinlik esnasında arkadaşlarıyla konuştuğunun ve görevlerine odaklanmada zorlandığının gözlemlendiğinin muhatap Okulun yazılı görüşünde açıkça ifade edildiğini, bu hususların özel gereksinim tanısına ilişkin belirleyici kriterler olduğunu, dolayısıyla çocuğun özel gereksinim tanısının muhatap Okul tarafından bilinmediği veya fark edilemediği gerekçesiyle makul düzenleme yapma yükümlülüğünden kaçılamayacağını,

ç. Nakil işlemiyle muhatap Okula kayıt olan tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören öğrenci olmamasının dikkat çekici olduğunu ifade etmiş ve başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz ... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... i) Makul Düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler ... ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"

10. 6701 sayılı Kanun'un *''Ayrımcılık yasağının kapsamı''* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür..."

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın e-posta aracılığıyla muhataptan kanuna

aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamayı düzeltmesini talep ettiği anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

14. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile güvence altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'de (EHİS) engellilerin topluma tam ve etkin katılımlarının sağlanması ve ayrımcılık yapılmaması genel ilkeler arasında yer almakta birlikte Sözleşme'nin 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."* şeklinde tanımlanmıştır. EHİS'in 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*

15. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi şu şekildedir: *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."*

16. Eğitim hakkı ise uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmış bir diğer önemli haktır. Uluslararası hukuk kapsamında eğitim hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin (ESKHS) 13'üncü maddesi ve ÇHS'nin 28'inci maddesi ile koruma altına alınmıştır. İHEB'in 26'ncı maddesi şöyledir: *"Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir."* ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip*

olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar."

17. ÇHS'nin 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; (...)"* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) Ek 1 Numaralı Protokol'ün 2'nci maddesi de: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."* hükmünü haizdir. Eğitim hakkı, kişileri yoksulluktan kurtarmak, eşitsizlikleri gidermek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için önem arz eden ve demokratik toplumun temelinde yer alan temel bir insan hakkıdır. Nitekim Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 29'uncu maddesinde eğitimin; çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesinin yanında insan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesi, çocuğun kendi ulusal değerleri ile birlikte diğer uygarlıklara ait değerlere saygısının geliştirilmesi, yine çocuğun anlayış, hoşgörü, barış gibi değerlere olan bağlılığının artırılması gibi hedeflere hizmet etmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda çocuğun kişisel gelişimi ve toplumsal yaşamdaki temel değerleri benimsemesi açısından eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B.No:2024/164, K. No: 2024/1144, 6/11/2024, para.26.].

18. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre; *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir ..."* Yine 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesine göre engellilerin, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılması ve genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerekmektedir.

19. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda bir mutabakat

bulunduğuna dikkat çekmekte ve AİHS'nin 14'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri sınırlı sayıda olmadığından engellilik temelinde ayrımcılığın ayrıca incelenebileceğini kabul etmektedir (AİHM, *Glor/İsviçre*, B. No: 13444/04, 30/4/2009, para. 53, 80). Ayrıca AİHM, Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemeleri içerdiğini ifade etmektedir (AİHM, *Çam/Türkiye*, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 65).

20. Ulusal düzeyde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı, başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmıştır. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik devletin pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir [Anayasa Mahkemesi (AYM), *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67].

21. Somut olayda başvuran vekili, müvekkilinin oğlunu muhatap okula nakil yoluyla kaydettirmek istediğini, kayıt aşamasında çocuğun da dahil olduğu aday öğrenciler için tanıma çalışması yapıldığını, bu tanıma çalışmasının sınav niteliğinde olması nedeniyle mevzuata aykırı olduğunu, müvekkilinin çocuğunun makul düzenleme kapsamında farklılaştırılmış sınav ya da değerlendirme yapılmadan tipik gelişim gösteren akranlarıyla aynı sınava girmesinin açıkça engelliliğe dayalı ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

22. Başvuranın iddialarının ve taleplerinin dayanağı olarak gösterdiği makul düzenleme yapma yükümlülüğü, işverenler, mal ve hizmet sunanlar ve kamu makamları gibi yükümlülük altında olanlar tarafından engelli bireyler için söz konusu olan engellerin kaldırılması adına gerekli düzenlemelerin hayata geçirilmesi anlamına gelmektedir. Makul düzenleme hayata geçirilirken ilgili kişilerin bireysel özellikleri ve mevcut durumun koşulları göz önünde tutularak en uygun çözümün hayata geçirilmesi gerekmektedir. Makul düzenleme, farklı özelliklere sahip kişilerin insan hak ve özgürlüklerinden yararlanma bakımından fırsat eşitliğine sahip olmalarını sağlamak üzere, erişilebilirlik kurumunu tamamlayan bir araçtır (TİHEK,B. No: 2021/459; K. No: 2022/435, 28/6/2022).

23. Bu kapsamda makul düzenleme yükümlülüğünün uygulanması için gerekli unsurlar engellilerin insan haklarını kullanmaları üzerinde etkili olan engellerin ilgili engelli bireyle diyalog halinde belirlenmesi ve kaldırılması; bir düzenlemenin yasal olarak veya uygulamada uygulanabilir olup olmadığının değerlendirilmesi, düzenlemenin ilgili (yani gerekli ve uygun) olup olmadığı veya söz konusu hakkın gerçekleşmesini sağlamada etkili olup olmadığının değerlendirilmesi, düzenlemenin yükümlülük sahibine ölçüsüz veya aşırı bir yük getirip getirmediğinin değerlendirilmesi, makul bir düzenlemenin ölçüsüz ya

da gereğinden fazla külfetli olup olmadığının belirlenmesi kullanılan araçlar ile söz konusu hakkın kullanılmasını ifade eden amaç arasındaki orantısal ilişkinin değerlendirilmesi ve eşitliğin teşvik edilmesi ve engelli bireylere yönelik ayrımcılığın ortadan kaldırılması temel amacına ulaşmak için makul düzenlemenin yerindeliğinin sağlanması, ilke olarak masrafların engelli bireylerden talep edilmemesi ve makul düzenleme yükümlülüğünün ölçüsüz veya aşırı olduğu iddia edildiğinde ispat yükünün yükümlülük sahibine ait olmasının sağlanması olarak sıralanmaktadır [Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum, No: 6 (2018), para. 26].

24. Makul Düzenleme için yükümlülük sahibinin engelli bireyle diyaloğa girmesi, makul düzenlemeye ihtiyaç duyan kişinin muhatabına bildirim yapması anlamına gelmektedir. Bu çerçevede dosyadaki bilgi ve belgeler incelendiğinde; tanıma çalışmasının 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirildiği, çocuğun özel öğrenme güçlüğüne ilişkin raporun Güzel Günler adlı özel bir klinik tarafından 9/4/2024 tarihinde hazırlandığı, söz konusu raporun 3/6/2024 tarihli dilekçe ile okula sunulduğu, başvuranın okul genel müdür yardımcısına gönderdiği 4/6/2024 tarihli e-postada *"Telefon konuşmasında kısaca anlatmaya çalıştığım gibi, Mart ayında Hisar'da yapılan değerlendirmenin hemen ardından, Y. Bey'in yardımlarıyla M.'nin disleksi ve dispraksi olduğu anlaşıldı. Bu durum, M.'nin Hisar değerlendirmesinde neden diğer çocuklardan geride kaldığını çok daha iyi açıklıyordu."* ifadelerinin yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda muhatap okulun, çocuğun özel öğrenme güçlüğünden tanıma çalışmasından sonra haberdar olduğu anlaşıldığından 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirilen tanıma çalışması bakımından muhatabın makul düzenleme yapmaması sebebiyle sorumlu tutulamayacağı değerlendirilmiştir.

25. Ayrıca belirtmek gerekir ki; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esaslar 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile düzenlenmektir. Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ş) bendinde özel eğitim, bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak tanımlanmaktadır. Yönetmelik'in 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (t) bendinde özel eğitim ihtiyacı olan birey ise bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren birey olarak tanımlanmaktadır.

26. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin birinci fıkrasında bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemlerin RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılacağı, 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmeleri esas olduğu, 24'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinde ise eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdüren bireylerin tüm ölçme ve değerlendirme süreçlerinde öğrencilerin yetersizlik türü, gelişim özellikleri ve eğitim performansları doğrultusunda süre, ortam, yöntem, cihaz ve

materyallerde düzenlemeler yapılarak gerekli tedbirler alınacağı düzenlenmektedir. Bu çerçevede başvuranın çocuğunun özel öğrenme güçlüğü hakkında RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanan bir raporun öğrenci tanıma çalışması öncesinde muhataba sunulmadığı ve tanıma çalışmasının öğrenci hakkında özel öğrenme güçlüğü tanısı konulan tarihten önce olduğu anlaşılmıştır. Nitekim ilerleyen süreçte de başvuran tarafından çocuğu hakkında RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından hazırlanan bir raporun Kurumumuza ve muhataba sunulmadığı tespit edilmiştir.

27. Başvuran vekilinin bir diğer iddiası ise çocuğun tanıma çalışmasının makul düzenleme kapsamında tekrar değerlendirilmesi talebinin reddedilmesinin ayrımcılık yasağının ihlali olduğuna ilişkindir. Bu iddiaya cevaben muhatap idare; 2024-2025 akademik yılında ... sınıflar için 1 kişilik kontenjan açıldığını, bu kapsamda okul web sitesi üzerinden başvuru formu dolduran 36 öğrenci için tanıma çalışması gerçekleştirildiğini, çalışma sonucunda 1 öğrencinin okula kayıt yaptırmasına, 34 öğrencinin ise yedek listeye alınmasına karar verildiğini, mevcut olan kontenjanın dolması nedeniyle tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilemeyeceğini ifade etmektedir.

28. Makul düzenleme yapma yükümlülüğü gündeme geldiğinde başvuranın birtakım sorumlulukları yerine getirmesi beklenmektedir (TİHEK, B. No: 2021/459, K. No: 2022/435, 28/6/2022). Bu kapsamda başvuran, çocuğu hakkında düzenlenmiş RAM raporunu sunarak muhatap okula başvurmalı ve taleplerine ilişkin bilgilendirmeyi eksiksiz bir şekilde yapmalıdır. Başvuranın çocuğu hakkında düzenlenmiş RAM raporunun muhataba sunulmaması, 2024-2025 akademik yılında ...sınıflar için açılan kontenjanın 1 kişilik olması ve o kontenjanın dolması, başvuranın oğlunun yedek listeye alınmış olması ve 9/3/2024 tarihinde gerçekleştirilen tanıma çalışmasında muhatabın çocuğun özel durumundan haberdar olmaması hususları dikkate alındığında tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilmesi talebinin uygulanabilir olmadığı değerlendirilmektedir.

29. Sonuç olarak makul düzenleme yapma yükümlüğü kapsamında düzenlemeyi yapmakla yükümlü olan muhatabın, başvuran tarafından oğlunun özel durumuyla ilgili olarak bilgilendirilmediği, tanıma çalışmasının tekrar değerlendirilme talebinin RAM raporu eksikliği ve kontenjan doluluğu nedeniyle uygulanabilir olmadığı anlaşıldığından muhatap okul tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. ararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi (İzinli)	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2025/162 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

26.03.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/1912
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	12.03.2025/240
Karar Numarası	:	2025/162
Başvuran	:	M.K.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğü
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğünde görev yapan başvuranın işyerinde yıldırmaya ve otizm spektrum bozukluğu (OSB) tanısı olan çocuğunu rehabilitasyon merkezine götürmek için talep ettiği iznin verilmemesi nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle:

a. Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinde 16/10/2023 tarihinden itibaren ... olarak görev yaptığını,

b. Personel servisinin ihtiyacı karşılamadığı hallerde bazı şube müdürleri ve daire başkanlarının evlerinden alınıp evlerine bırakıldığını tespit ettiğini, bunun üzerine 14/4/2024 tarihinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 235 ve 236'ncı maddeleri kapsamında müracaatta bulunduğunu,

c. Müracaatını takip eden süreçte kendisine işyerinde yıldırma (mobbing) uygulanmaya başlandığını,

ç. Kendisinin kalp rahatsızlığı olduğunu, çocuklar için özel gereksinim raporu (ÇÖZGER) ile OSB tanısı konulan çocuğu nedeniyle Ankara'da bulunduğunu, eşinin rahatsızlandığı ve/ya yetişemediği zamanlarda çocuğunu rehabilitasyon merkezine götürmek için izin talep ettiğini, ancak talebinin reddedildiğini, bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmiş ve söz konusu uygulamanın sonlandırılmasını talep etmiştir.

3. Muhatap Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın OSB tanısı konulan çocuğunu rehabilitasyon merkezine götürmek için haftanın üç günü (Salı, Çarşamba ve Cuma) öğleden sonra için izin talep ettiği, söz konusu talep 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun (DMK) *"Çalışma Saatleri ve İzinler"* başlıklı 5'inci bölümünde yer almadığından başvuranın talebinin DMK'nın 105'inci maddesinde yer alan *"Hastalık ve refakat izni kapsamında"* değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda Yükseköğretim Kurumundan görüş alma ihtiyacının hasıl olduğu,

a. Söz konusu görüş talebine ilişkin yazıda yer verilmek üzere Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik'in 16'ncı maddesinde yer alan *"Başvuru dilekçesi veya formuyla istenen bilgi veya belgeler, yeterince açık ve anlaşılır değilse, kurum ve kuruluşlar başvurunun hangi nedenlerle yeterince açık ve anlaşılır olmadığını başvuru sahibine bildirebilir ve ek bilgiler sunmasını isteyebilir..."* hükmüne istinaden ilgili rehabilitasyon merkezinin eğitim programının başlangıç ve bitiş tarihlerini belirten resmi belgenin Rektörlüğe sunulması halinde gereğinin yapılacağının 1/7/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile başvurana bildirildiği, ancak başvuranın söz konusu belgeyi ibraz etmeden Kurumumuza, Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER), Yükseköğretim Kuruluna, Kamu Denetçiliği Kurumuna (KDK) ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonuna başvuruda bulunduğu,

b. Başvuranın KDK'ya yaptığı başvuru neticesinde Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 27'nci maddesinde yer alan "İnceleme ve araştırma devam ederken Kurum tarafları dostane çözüme davet edebilir." hükmüne istinaden tarafların dostane çözüme davet edildiği,

ç. Söz konusu davet üzerine yapılan görüşme neticesinde başvuranın rehabilitasyon merkezinde uygulanan eğitim programı doğrultusunda haftanın üç günü öğleden sonra (Salı, Çarşamba ve Cuma) çocuğuna refakat etmesinin uygun bulunduğu ve eğitim programında değişiklik olması halinde görev yaptığı birime yazılı olarak bildirmesinin kararlaştırıldığı, Rektörlüğün 24/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazısı ile dostane çözüm kararının uygulanması ve adı geçene tebliğ edilmesi hususunda başvuranın görev yaptığı birime bildirim yapıldığı ifade edilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte başvuran özetle:

a. Başvuru dilekçesindeki iddiaları hakkında muhatap tarafından sunulan belgelerin beyanları ile uyuşmadığı, Personel Daire Başkanlığının dostane çözüm kararına ilişkin 24/10/2024 tarihli ve ... sayılı yazısının tebliğinden sonra KDK' ya, Hazine ve Maliye Bakanlığına, TİHEK' e ve Türkiye Büyük Millet Meclisi Dilekçe Komisyonuna şikâyet ettiği için işyerinde yıldırmanın artarak devam ettiği;

b. İç kontrol sistemine ilişkin görevinden iç denetçinin yazdığı asılsız bir yazı ile azledildiği ve Kurumdan ayrılması yönünde kendisine baskı yapıldığı,

c. KDK'ya yaptığı başvurular hakkında incelenemezlik kararı verildiği, Hazine ve Maliye Bakanlığının TBMM Dilekçe Komisyonu ile KDK'nın verdiği kararları temel aldığını ve 5018 sayılı Kanun'un Geçici 5'inci maddesine aykırı görüş vererek süreci sonlandırdığı ve maruz kaldığını iddia ettiği işyerinde yıldırmanın tespit edilmesi için yerinde inceleme ve tanık dinlenmesini talep ettiği ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre makul düzenleme *"Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri"* ifade etmektedir.

7. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesine göre:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali halinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

8. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık türleri: *"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* şeklinde sıralanmıştır.

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

10. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde: *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."* Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

11. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Başvurunun konusu"* başlıklı 31'inci maddesi şöyledir:

"Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasağı ihlalleri, başvurunun konusunu oluşturur."

12. Mezkûr Yönetmelik'in *"Ön incelemenin yapılması"* başlıklı 48'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, b) Kurumda incelenmekte ve araştırılmakta olan bir başvuruyla sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, c) Kurum tarafından daha önce sonuçlandırılan bir başvuruyla, sebepleri, konusu ve taraflarının aynı olup olmadığı, ç) Yargı organlarında görülmekte olan veya yargı organlarınca karara bağlanmış uyuşmazlıklara ilişkin olup olmadığı, d) Kuruma başvurmadan önce Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin ilgili taraftan talep edilip edilmediği, e) Belli bir konuyu içerip içermediği, f) Başvuruda bulunması gereken bilgilerin yer alıp almadığı yönlerinden incelenir.

(2) Başvurucusu birden fazla olan başvurularda, incelenebilirlik koşulları her başvurucu yönünden ayrı ele alınır."

13. Mezkûr Yönetmelik'in *"Ön inceleme üzerine verilecek kararlar"* başlıklı 49'uncu maddesi şöyledir:

"(1) Başvurunun, 48 inci maddede yer alan şartlardan herhangi birini taşımaması hâlinde incelenemezlik kararı verilir. Bu karar, başvurucuya tebliğ edilir ve tebliğ ile birlikte durmuş olan dava açma süresi kaldığı yerden tekrar işlemeye başlar. Başvuruların ön incelemesinde dosyada başvuru konusu edilen hususlardan bir kısmı incelenemez nitelikte de olsa dahi diğer bazı başvuru konuları yönünden esas incelemeye geçilmesi gerektiği sonucuna vardığında Kurul kısmi incelenemezlik kararı verebilir.

(2) Kanuna aykırı olduğu iddia edilen uygulamanın düzeltilmesi ilgili taraftan talep edilmeden yapılan başvuru hakkında ilgili tarafa gönderme kararı verilir. Gönderme kararı başvurucuya da tebliğ edilir. Kuruma başvuru tarihi, ilgili tarafa başvurunun gönderilme tarihi olarak kabul edilir. İlgili Kurum 15 gün içerisinde cevap verir. Başvurunun Kurum tarafından ilgili tarafa gönderilmesi üzerine; a) İlgili tarafça başvurucuya verilecek cevabın tebliği tarihinden, b) İlgili tarafça otuz gün içinde cevap verilmediği takdirde bu sürenin bittiği tarihten itibaren Kuruma yeniden başvuru yapılabilir.

(3) İlgili tarafın yanlış gösterilmesi durumunda Kurum, resen doğru tarafı belirler ve inceleme aşamasına geçer.

(4) İncelenemezlik kararı doğrultusunda, eksikliklerin giderilmesi şartıyla yeniden Kuruma başvuru yapılabilir.

(5) Başvurunun 48 inci maddede yer alan şartları taşıması hâlinde inceleme ve araştırma aşamasına geçilir. (6) Ön inceleme şartlarının bulunmadığının sonradan anlaşılması hâlinde de incelenemezlik, gerekçeli kabul edilmezlik veya gönderme kararı verilir."

14. Mezkûr Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesine göre:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir.

15. Mezkûr Yönetmelik'in *"Gerekçeli kabul edilmezlik kararı"* başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir.

(2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen

gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."

16. Mezkûr Yönetmelik'in *"Uzlaşma kararı"* başlıklı 71'inci maddesi şöyledir:

"(1) Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi hâlinde veya başvurunun 52 nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

17. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuru dilekçesinden başvuranın personelin servis ihtiyacı karşılanmadığı halde bazı şube müdürleri ve daire başkanlarının evlerinden alınıp evlerine bırakıldığını tespit ettiği, bunun üzerine 14/4/2024 tarihinde 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 235 ve 236'ncı maddeleri kapsamında müracaatta bulunduğu ve bu nedenle işyerinde yıldırmaya maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Başvuran işyerinde yıldırmaya maruz kaldığını iddia ettiği süreçte OSB tanısı olan çocuğunu rehabilitasyon merkezine götürmek için talep ettiği iznin kendisine verilmediğini belirtmiştir. Bu çerçevede işyerinde yıldırma iddiaları ile engellilik temelinde ayrımcılık iddialarının ayrı ayrı ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

18. 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde işyerinde yıldırma, Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak bir kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylemler şeklinde tanımlanmıştır. Aynı Kanun'un 3'üncü maddesinde ise ayrımcılık temelleri, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş şeklinde sıralanmıştır. Buna göre, işyerinde yıldırma sonucunu doğurduğu iddia edilen eylem veya eylemlerin bu kapsamda değerlendirilebilmesi için, söz konusu eylem veya eylemlerin yukarıda sayılan temellere dayalı olarak kişiyi işinden soğutmak, dışlamak veya bıktırmak amacıyla yapılması ve yıldırma kastının bulunması gerekmektedir. Anılan temeller, sayma suretiyle (numerus clausus) belirlenmiş olup; bunların dışında bir temele dayanılarak veya herhangi bir temele dayanılmaksızın ayrımcılık iddiasında bulunulan haller Kanun kapsamı dışında kalmaktadır. Bu nedenle başvuranın işyerinde yıldırma iddiasının 6701 sayılı Kanun kapsamında incelenebilmesi için işyerinde yıldırma teşkil ettiği ileri sürülen eylemler ile ayrımcılık temelleri arasında nedensellik bağının ortaya koyulması gerekmektedir. Ancak başvuran maruz kaldığını iddia ettiği işyerinde yıldırma sürecinin başvuranın kendisinin 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde sayılan herhangi bir özelliğinden ve/ya çocuğunun engel durumundan kaynaklanmadığı değerlendirilmektedir. Bu nedenle başvuruya konu işyerinde yıldırma iddiasının 6701 sayılı Kanun'da yer alan ayrımcılık temellerinden birine dayandırılmaması ve yapılan inceleme ve araştırmada da herhangi bir ayrımcılık temelinin tespit edilememesi sebebiyle başvurunun işyerinde yıldırma

bakımından inceleme şartlarını taşımadığı ve bu yöndeki iddialarının kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

19. Öte yandan başvuru dilekçesinden, OSB tanısı olan çocuğunu rehabilitasyon merkezine götürmek üzere talep ettiği iznin kendisine verilmediği iddiası çerçevesinde başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

20. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır. Başvurunun ekinde yer alan belgelerden başvuranın çocuğunu rehabilitasyon merkezine götürebilmek için yaptığı başvurular üzerine Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörlüğü Personel Daire Başkanlığının 16/5/2024 tarihli yazı ile Strateji Geliştirme Daire Başkanlığından görüş talep ettiği ve Strateji Geliştirme Başkanlığının 1/7/2024 tarihli yazısı ile idari izin hakkında *"Bilindiği üzere 657 sayılı Kanun'un 5'inci Bölümünde idari izin hakkında herhangi bir ifadeye yer verilmemekle birlikte mer'i mevzuat hükümlerinde memurlar için öngörülen izin çeşitleri arasında (yıllık izin, mazeret izni, hastalık ve refakat izni, aylıksız izin) idari izin adlı bir izin çeşidi de bulunmamaktadır."* şeklinde olumsuz görüş bildirildiği görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

21. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38]. Ayrımcılık yasağı, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 2'nci maddesinde *"Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir."* şeklinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* düzenlemesi yer almaktadır.

22. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, Okpisz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse ya da meşru bir amaç izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık, B. No. 9214/80..., 28/5/1985, para. 72).

23. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, Burcu Reis, B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

24. BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 2'nci maddesine göre: *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı ve makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini kapsamaktadır."*

25. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da da engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e paralel olarak düzenlenmiştir. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık; *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama"* olarak ifade edilmiştir

26. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi şöyledir: *"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."*

27. 5378 sayılı Kanun'un *"Topluma dâhil olma"* başlıklı 4/B maddesi ise şöyledir: *"Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır."*

28. Somut olayda, başvuranın ayrımcı muamele iddialarının kendisi ile ilgili bir özellikten değil, bakmakla yükümlü olduğu çocuğunun engel durumundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Avrupa Birliği Adalet Divanı 2008 yılında engelli bir çocuğu olan çalışanın çocuğuna bakabilmesi için esnek çalışma saatleri taleplerinin kabul edilmemesi ve engelli çocuğu nedeniyle ayrımcılığa uğradığı iddialarına ilişkin verdiği kararında, kendisi engelli olmasa dahi, bakmakla yükümlü olduğu engelli bir çocuğu olan kişiye bu sebebe bağlı olarak işyerindeki emsal çalışanlara göre daha az lehte davranılmasının doğrudan ayrımcılık oluşturacağını ve ayrımcılık yasağına ilişkin hukuki düzenlemelerin yakın kişilerin özellikleri nedeniyle ayrımcı muamele uygulanması durumlarında da uygulanacağını belirtmiştir (ABAD, Coleman – Attridge Law and Steve Law, DavaC-303/06 [2008] I-5603, 17 Temmuz 2008). Bu çerçevede başvuranın ÇÖZGER ile OSB tanısı konulan çocuğunu rehabilitasyon merkezine götürmek için talep ettiği idari iznin verilmediği iddiasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

29. Yapılan inceleme ve araştırmaya esas teşkil etmek üzere Kurumumuzca muhatap Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesinden alınan yazılı görüşte başvuranın 2/9/2024 tarihinde KDK'ya başvuru yaptığı, söz konusu başvuru üzerine KDK tarafından tarafların Kamu Denetçiliği Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 27'nci maddesinde yer alan *"İnceleme ve araştırma devam ederken Kurum tarafları dostane çözüme davet edebilir."* hükmüne istinaden dostane çözüme davet edildiği, söz konusu davet üzerine yapılan görüşme neticesinde alınan dostane çözüm kararında başvuranın rehabilitasyon merkezinde uygulanan eğitim programı doğrultusunda haftanın üç günü öğleden sonra (Salı, Çarşamba ve Cuma) çocuğuna refakat etmesinin uygun bulunduğu, eğitim programında değişiklik olması halinde görev yaptığı birime yazılı olarak bildirmesinin kararlaştırıldığı ifade edilmiştir. Nitekim muhatap, KDK'nın söz konusu kararı ile birlikte Rektörlüğün başvuranın görev yaptığı Strateji Geliştirme Daire Başkanlığına bu kararın uygulanması ve başvurana tebliği yönündeki talimatını içeren 24/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazısını Kurumumuza sunmuştur.

30. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 71'inci maddesi: *"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi halinde veya başvurunun 52'nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."* hükmünü haizdir. Somut olayda 6701 sayılı Kanun kapsamında engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali iddiasına ilişkin talebin çözüme kavuşturulduğu ve tarafların uzlaştıkları anlaşılmıştır. Bu kapsamda; mezkûr Kanun'un 11'inci maddesinin

birinci fıkrasının (b) bendi ile mezkûr Yönetmelik'in 65'inci ve 71'inci maddeleri uyarınca başvurunun uzlaşmayla sonuçlandığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvurunun iş yerinde yıldırma iddiası yönünden KABUL EDİLMEZ OLDUĞUNA,

B. Başvuruda engellilik temelinde ayrımcılık iddiası yönünden UZLAŞMA KARARI VERİLMESİNE,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

12/3/2025 tarihinde Saffet BALIN'ın karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Görevli)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi (İzinli)	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

Ek: 2025-162 M.K. Kurul Kararı Saffet BALIN Karşı Oyu(1 Sayfa)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

20.03.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : M.K.

Karar Numarası : 2025/162

6701 sayılı Kanunu'nun 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası; "Başkan, incelemenin özelliğine göre, görüşlerin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir..." hükmünü haizdir.

Hükmün açık ifadesinden anlaşılacağı üzere bir başvurunun uzlaşma yoluyla sonuçlandırılabilmesi için Başkan'ın daveti ve tarafların konuya ilişkin iradesinin uyuşması gerekmektedir.

Somut olayda Kanun'un ifade ettiği prensiplere uygun bir uzlaşma prosedürü işletilmediğinden sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/191 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

05.05.2025

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2046
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	08.04.2025/241
Karar Numarası	:	2025/191
Başvuran	:	N.B.Ö.
Başvuran Vekili	:	Av. C.K.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Bornova Kaymakamlığı Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın otizm spektrum bozukluğu tanılı oğlunun ilköğretim hayatına başladığı okulda özel eğitim ihtiyacına uygun şekilde bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmamasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili başvuru dilekçesinde özetle:

a. N.B.Ö.'nün oğlu M.K.Ö.'nün .../.../.2017 doğumlu otizm spektrum bozukluğu tanılı özel eğitim ihtiyacı olan özel gereksinimli bir öğrenci olduğunu, adına velayeten başvuru yapılan çocuğun T.C. Sağlık Bakanlığı İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hastalıkları ve Cerrahisi Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınmış Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) bulunduğunu,

b. Oğlunun nitelikli özel eğitim alabilmesi için başvuranın ailesiyle birlikte Almanya'dan Türkiye'ye taşındığını ve İzmir'e yerleştiğini, oğluna konulan tanı üzerine özel eğitim, çocuk psikiyatrisi (çocuk ruh sağlığı ve hastalıkları uzmanı), çocuk gelişim uzmanından oluşan bir ekip oluşturarak oğlunun en iyi şekilde akademik ve bilişsel olarak desteklenmesini hedeflediğini,

c. M.K.Ö. hakkında düzenlenen ÇÖZGER uyarınca "F84.0 Çocukluk Otizmi" tanısının takip ve tedavi edildiğini, tıbbi tanılama sonrasında Bornova Rehber ve Araştırma Merkezi (RAM) Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından hakkında hafif-otizm özel eğitim sınıfı alması yönünde karar verildiğini ve yönlendirme yapılarak İzmir Bornova ... İlkokuluna yerleştirildiğini,

ç. Oğlunun adı geçen ilkokula yerleştirilmesi üzerine oğluna özel eğitim sınıfında eğitim verecek öğretmenleri, Ş.K. ve A.Ç.'yi Psk. Dr. S.Ö.Ö. ile tanıştırdığını, öğretmenlerin uzmanlardan faydalanması için veli olarak gereken iletişimi başlattığını, ancak özel eğitim öğretmenlerinin bu uzmanlarla iletişime geçmediğini,

d. Anılan öğretmenlerin oğluna ve sınıf arkadaşı B.K.Y.'ye karşı bağırması, uygun ve nitelikli eğitim vermemesi, tuvalete giderken yardımcı olmaması ve bu noktada velinin destek taleplerini kayıtsız bırakması, çocukları bahçede yalnız bırakması, zamanında derse başlanmaması, buna rağmen dersin erken bitirilmesi ve benzeri gibi öğretmenlik vazifelerini yerine getirmediğini,

e. Bu nedenle adı geçen öğretmenler hakkında Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne şikayet dilekçesi verdiğini ve soruşturma açılmasını, tedbiren öğretmenlerin görev yerlerinin değiştirilmesini talep ettiğini, haklarında şikayette bulundukları öğretmenlerin çocuğuna daha da kötü davranacağı endişesiyle öğretmenler değişene kadar çocuğunu bir süre okula göndermediğini,

f. Söz konusu şikayet dilekçelerine ilişkin soruşturma devam ederken Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden de bir başvuru yapıldığını, 27/12/2023 tarihinde kendisine *"... başvuru sahibi veli başvurusundan vazgeçtiği içeren dilekçesi nedeniyle herhangi bir işlem yapılmamıştır"* şeklinde cevap verildiğini, oysa şikayetinden vazgeçtiğini gösterir herhangi bir sözlü ya da yazılı beyanı bulunmadığını, dilekçelerin sümen altı edildiğini, öğretmenler hakkında açılan soruşturmanın sonuçsuz kaldığını,

g. Başvuru üzerinde açılan idari soruşturmalar kapsamındaki iş ve işlemlerin şeffaf bir şekilde yürütülmediğini, 4982 sayılı Bilgi Edinme Kanunu ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu uyarınca yaptığı bilgi edinme ve soruşturmanın salahiyetini öğrenme taleplerine de net bir cevap verilmediğini, yaptığı başvurular hakkında idari işlem tayin edilmediği bildirildiğinden Kurumumuza başvurduğunu,

ğ. Başvuranın oğlu hakkında yasal mevzuat çerçevesinde akademik ve bilişsel seviyesine uygun Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) yapılmadığını, hazırlanan raporun "kopyala-yapıştır" şeklinde düzenlendiğini, hatta bu süreçte velinin çocuğun akademik ve bilişsel gelişimine uygun BEP'i kendisi hazırlayarak sınıf öğretmenine gönderdiğini, süreçte BEP Geliştirme Biriminin toplanmadığını, çocuğu takip eden uzmanlar ile iletişim kurulması taleplerinin çağrısız bırakıldığını, uzmanlarla işbirliği yapılmadığını,

h. Yerleştirme kararı verilen ilkokulun özel eğitim sınıfında materyal eksiklikleri olduğunu, dönem başlamadan bu eksikliklerin veli tarafından giderildiğini,

ı. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına İlişkin Sözleşme'nin *"çocuğun üstün yararı ilkesi"* ve *"makul uyarlamalar"* ilkesi gereği özel eğitimin her kademesinde aile-öğretmen-uzman işbirliğinin esas olduğunu, bir veli olarak oğlunun akademik ve bilişsel açıdan

desteklenmesi için elinden gelen bütün desteği sınıf öğretmenine verdiğini, ancak sınıf öğretmeninin işbirliğine açık olmadığını ve çocuğun bir sene boyunca eğitim hakkını ihlal ettiğini,

i. Başvuranın oğlunun 2023-2024 eğitim öğretim yılı boyunca düzenlenen sosyal etkinliklerden idari başvuru sebebiyle mahrum bırakıldığını, sosyal etkinliklerde yer verilmediğini, görev almak istemesine rağmen verilmemesinin yalnızca eğitim ve kültürel haklarının ihlali değil aynı zamanda küçük bir çocuğu örseleyici nitelikte olduğunu,

j. Yapılan muamelelerin engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini ifade etmiş ve sorumlular hakkında idari yaptırım uygulanmasını, üst sınırdan idari para cezası verilmesini ve uyarı yaptırımına dönüştürülmemesini talep etmiştir.

3. Başvuran vekilinin dilekçesinde belirttiği hususlara istinaden; Bornova ... İlkokulu idarecileri başta olmak üzere sınıf öğretmenin, mezkûr okulda özel eğitim öğretmeni ve/ya psikolojik danışman olarak görev yapan rehber öğretmenin, başvuran vekilinin şikâyet dilekçesinde adını zikrettiği diğer personelin, başvuruya konu teşkil eden söz konusu olayı aydınlatabilecek bilgi ve belgeye sahip olan tüm görevlilerin yaşanan olaylara ilişkin ayrıntılı görüşlerinin alınması ve tutanak altına alınan bu görüşlerinin birer suretleri, özel öğrenim ihtiyacı bulunan öğrencinin engelli raporunun bir sureti, başvuru konusu olaya taraf kişiler hakkında yürütülen bir disiplin soruşturması olup olmadığına dair bilgilendirme ile birlikte, var ise açılan tüm soruşturma dosyalarının bir sureti dâhil olmak üzere başvuru dilekçesinde ayrıntılarına yer verilen iddialar hakkındaki her türlü bilgi belge ve yazılı görüşü sunması talep edilmiştir.

4. Muhatap Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte:

a. Kurumumuzca talep edilen hususların eksiksiz olarak temini için gerekli iş ve işlemlerin yapıldığı, bilgi ve belgelerin toplandığı, lazım gelen beyan ve ifadelerin alındığı belirtilmiş ve konuya ilişkin tüm ifade, beyan ve belgelerin bir dizine bağlanarak sunulduğu ifade edilmiş;

b. 24/10/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda; başvuran velinin şikayet dilekçeleri ve CİMER başvuruları gereği Kaymakamlık Olurları ile inceleme ve soruşturma başlatıldığı,

c. Yapılan inceleme/soruşturma neticesinde düzenlenen raporda disiplin, adli, idari ve mali yönden işlem tayinine gerek olmadığı teklifi getirildiği, bir örneği Kurumumuzla da paylaşılan soruşturma dosyası incelendiğinde açıkça anlaşılacağı üzerine başvuran velinin İdarenin öğrenci hakkındaki tüm titiz, ayrıntılı, yüksek duyarlı, yüksek özverili, yüksek özenli çalışma iş ve gayretlerini göz ardı ederek subjektif beklentilerini kanun ve yönetmeliklerin üzerinde addediği,

ç. Velinin öğrenci hakkında verilen raporların mahiyetini bir şekilde değiştirdiği, ekonomik gücünün verdiği olanakları kötüye kullandığı, idarenin müşfik ve özenli tutumunu idarenin deyim yerindeyse acizliğine ve kusurluluğuna vererek, öğretmenlerin

görevleri olmadığı halde insani duygularla görevlerinin üstünde gösterdikleri çabaları öğretmenlerin görev ve mecburiyeti zannettiği,

d. Anayasal güvence altında olan şikayet ve başvuru hakkını ısrarla ve sürekli olarak kötüye kullandığı, kamu kurumlarına, adli veya sair mercilere yanıltıcı beyan ve müracaatlarda bulunduğu,

e. Diğer velileri organize ederek, başka bir öğrenciyi sıkıştırmakla tehdit ettiği, devletin bütün imkânlarının çocuğu için seferber edildiğini göz ardı ederek eğitim ve formasyon hakkında okul yönetimi ve öğretmenlerden daha fazla bilgi sahibi olamayacağını bilmeyerek, çocuğunun tuvalet alışkanlığı edindiğini söyleyip idareyi yanılttığı,

f. Görevleri olmamasına rağmen öğretmenlerin yine çocuğun tuvalet ihtiyaçlarını giderdiğini görmezden gelerek, okulda görevli bir öğretmeni işten attıracağını ve müdürü süreceğini veliler arasında yayarak ve bunun haddini aşmak olduğunu bilmeyerek, idareyi kamusal hizmet kurumu olarak değil de kişisel istek ve beklentilerini karşılamakla görevli bir organizasyonmuş gibi değerlendirdiği ve Kurumumuza da söz konusu başvuruyu yaptığını değerlendirdikleri belirtilmiş; başvurunun reddine karar verilmesi talep edilmiştir.

5. Bornova ... İlkokulu (önceki) Okul Müdürü M.A. tarafından sunulan yazılı görüşte:

a. Başvuran velinin 2023 yılının Mayıs ayında odasına gelerek okulu çok beğendiğini, okula yakın bir yere yerleşeceğini, çocuğunu okula kaydettirmek istediğini belirttiğini, kayıt süreci ile ilgili olarak Müdür Yardımcısı D.T.'nin veliyi bilgilendirdiğini, öğrenci adayının özel öğrenim gereksinimi bulunduğu öğrenildikten sonra dönem kayıtlarının başladığı Eylül ayında, rapor ile birlikte gelmesi gerektiğinin ifade edildiği,

b. Velinin Almanya'daki eğitimi beğenmedikleri için yurtdışından dönüş yaptıklarını söylediğini, ayrıca çocuğun tuvalet alışkanlığını edinmiş olduğunu, birçok farklı alanda akademik destek aldığı konusunda kendilerini uzun bir şekilde bilgilendirdiğini, ailenin gerçekçi olmayan beklentiler içerisinde olduklarını bir eğitimci olarak o an fark ettiklerini,

c. Başvuran velinin Eylül 2023'te okula kayıt amacıyla geldiğinde oğlu M.K.Ö.'nün "orta düzey spektrum bozukluğu" teşhisi konmuş raporunu beyan ettiğini, okul idaresi olarak *"bu raporla okula kayıt yapılamayacağı, ilkokullarda özel eğitim alt sınıflarının sadece hafif düzeyde açıldığı, bu raporla Özel Eğitim Uygulama Okullarına kayıt yaptırabilecekleri"* hususunun ifade edildiğini, başvuran velinin okula kayıt yaptırabilmek için bütün imkanlarını kullanarak çocuğun engelli raporundaki tanıyı "hafif düzey spektrum bozukluğu" tanısına çevirdiğini,

ç. Başvuran velinin ve eşinin Kasım 2023'te çocuğun sınıf öğretmeni Ş.K.'yi şikayet ettiklerini, şikayet konusu olan hususların çocuğun öğretmen tarafından tuvalete götürülmemesi, okul bahçesindeki bankta otururken öğretmenin çocuğa bağırması ve bunun üzerine çocuğun okul kapısından dışarı çıkması olduğunu, öğretmeni görevden attırıncaya kadar uğraşmaya devam edeceklerini söylediğini,

d. Velinin kendi çocuğu ile farklı düzeyde eğitim gören ...'ncı sınıf öğrencisi hafif düzey otistik bir çocuğu karşılaştırarak kıyasladığını, okullarında eğitim gördüğü 16 Eylül-20 Kasım 2024 tarihleri arasında yaklaşık 50 iş gününe tekabül eden bir sürede olağanüstü bir beklenti içerisinde olduğunu, dışarıdan destek alarak kurduğu "süper ekip" şeklinde betimlediği kişilerle kendilerini konuşturmaya zorladığını, müfredata uygunluk beklemeden sadece kendi dediklerinin yapılmasında direttiğini,

e. Velinin talep ve dinamizminin çocuğuna fayda yerine zarar verdiğini fark ettiklerinde, bir köy okulu olarak imkanlarının kısıtlı olduğu, özel eğitim sınıflarının fiziki uygunluklarının yetersiz olduğu, talebi üzerine bu sınıfı açtıkları ve devlet kurumu oldukları hususlarının belirtildiğini,

f. Başvuranın çocuğunun gerçek tanısının "orta düzey spektrum bozukluğu" olduğunu, çocuğun tuvalet alışkanlığı kazanmadığını, çocuğu tuvalete götürme görevinin öğretmenin asli görevi olmadığını, velinin istediğini yaptırabilmek için maddi imkanlarını ve statüsünü kullanmaktan çekinmediğini, bir kelimeyi bile zorlukla çıkarabildiğini, anlatılan şeylerin gerçekleşebilmesi için konunun zamana bırakılması gerektiğinin veliye ifade edildiğini,

g. Veliye karşı yönelttikleri uzlaşmacı tavra karşı başvuran velinin *"ben bu öğretmeni istemiyorum çocuğuma alanında yetkin ve uzman bir öğretmen getirin"* dediğini, kendisine buna yetkisinin olmadığı ayrıca öğretmeninin gayet başarılı olduğunun belirttiğini, buna müteakip öğretmeni koruduklarını iddia ettikleri eşiyle birlikte hışımla odadan çıktıklarını, o güne değin çok iyi olan okul idaresinin artık bir hedef haline geldiğini,

ğ. Velinin okul idaresini suçlamak için yandaş veli ve taraftarlar bulma gayreti sergilediğini, okulda çalışan ücretli öğretmenleri çeşitli bahanelerle okul müdürü aleyhine ifade vermek için bazı vaatlerle kandırdığını, hatta onların yerine yazdığı dilekçelerle resmi kurumlara ve makamlara şikayet edildiğini,

h. Başvuran velinin kendisi hakkında görevi kötüye kullanma iddiasıyla adli makamlara başvurarak dava açtığını, temyiz sürecinde de bir sonuç alamayınca tekrar bir soruşturma yapılması için Kurumumuza başvurduğunu, sürekli olarak öğretmen Ş.K.'yı işten attıracağı ve müdürü sürdüreceği dedikodularını veliler arasında yaydığını, bu tarihten sonra okulda mutsuzluk hakim olduğunu ve çocuğun veli tarafından örselendiğini, personelin çalışma azminin kırıldığını,

ı. Çocuğun öğretmeni hizmet içi eğitimden döndükten sonra başvuran veli ve eşinin müdür yardımcısının odasına gelerek yeni bir uzman öğretmen gelinceye kadar çocuklarını artık okula göndermeyeceklerini sözlü ve ardından yazılı olarak ifade ettiklerini, 7 günlük devamsızlık süreleri dolunca idare olarak 12/1/2023 tarihli ... sayılı üst yazı ile 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu'nun 52-53-56 ve 57'nci maddeleri kapsamında işlem yapılması yazısının veliye gönderildiğini,

i. Velinin birden fazla özel kurum ve kişi ile iletişimde olması, ısrarla kendilerini yönlendirme çabasına girmesi, bu durumun etik olmadığının ifade edilmesi, çocuğun aşırı derecede koruyup kollanması, özel gereksinim durumunun inkar edilmesi gibi oluşların aile ilişkilerini ve işleyişi olumsuz şekilde etkilediğini, 30 yıllık görev süresi boyunca ilk defa kendisine bu denli ne yapacağını söyleyen bir veli ile karşılaştığını, iyi niyetinin suiistimal edildiğini, başvuran velinin kendisine iftira attığını, bu durumun kendi fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerinde tahribata yol açtığını ve süreçten olumsuz anlamda çok etkilendiğini,

j. ...'ncı sınıf özel öğretim öğrencisi Ü.Ş.'nin velisi F.Ş.'nin 3/1/2024 tarihinde okula gelerek başvuran N.B.Ö.'yü şikayet ettiğini, başvuranın kendisini sürekli aradığını ve Özel Eğitim Öğretmeni Ş.K'yı şikayet ettirerek işten attırabileceğini söylediğini, adı geçen velinin bu durumu ortaya koyan dilekçesinin okul idaresine verildiğini,

k. Öğretmen değişikliği sonucunda çocukların tekrar okula geri döndüğünü, ancak yeni öğretmenler H.D. ve M.K.'nin çocukların inanılmaz derecede geri kaldıklarını, her şeye en başından başladıkları için yeni öğretmenlerin de *"başvuran velinin kendileri hakkında bir şey yapacaklar mı"* endişesi taşıdıklarını, kendilerinin defalarca bu konuyu dile getirdiklerini, bütün personelin okuldaki olaylara şahit olduğunu, nitekim 2023-2024 eğitim öğretim yılının 2'nci döneminde iki öğretmenin de korkudan görevlerini terk ettiğini, bu durumun velilerin uyguladıkları mobbing, psikolojik taciz ve psikolojik tehditlerin sonucu olduğunu, asli işlerini bir yana bırakarak başvuran velinin hangi suçlamayla tekrar karşısına çıkacağını beklediklerini,

l. Başvuranın çocuğu ile aynı sınıfta olan diğer özel öğrenim öğrencinin velisi H.Y.'nin 28/11/2023 tarihinde kendisini arayarak şikayetinden vazgeçtiğini ve kendileri ile bir sorunu olmadığını söylediğini, ayrıca CİMER açıklama yazısıyla da şikayetçi olmadığına dair dilekçeyi Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderdiğini,

m. Başvuran velinin sürekli okul bahçesinde öğretmenleri takip etmesi, kimin geç girip kimin erken çıktığını izlemesi, her konuyu şikayet konusu haline getirmesi, diğer velilerle ağız kavgasına başlaması, dedikodularla mahvettiği çalışma ortamı nedeniyle kendisini güvende hissetmeyen okul idaresi, veliler, hizmetli ve öğretmenlerle birlikte 26/3/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile Bornova Jandarma Komutanlığından koruyucu tedbir kararı aldırmak zorunda kaldıklarını, adı geçen tüm belgeleri yazılı görüşe ek olarak Kurumumuzun değerlendirmesine arz ettiğini ifade etmiştir.

6. Bornova ... İlkokulu Müdür Yardımcısı D.T. tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Okul Müdürü M.A.'nın beyanlarını doğruladığını, başvuran velinin okula kayıt yaptırabilmek için bütün imkanlarını kullanarak "orta düzey spektrum bozukluğu" teşhisi konan raporu "hafif düzey spektrum bozukluğu" tanısına çevirdiğini,

b. Çocuğuna eğitim vermesi için uzman bir özel eğitim öğretmeni istediği şikayetiyle idareye müracaat ettiğini, CİMER şikayetlerinde henüz hafif düzey otistik ...'nci sınıf öğrencisi olan çocuğu ile hafif düzey ... 'ncı sınıf öğrencisi Ü.Ş.'yi karşılaştırarak farklı eğitim

seviyelerinde farklı gereksinimleri olan çocukları kıyasladığını ve olağanüstü bir beklenti içerisine girdiğini,

c. Kendi maddi imkanları çerçevesinde oluşturduğu "süper ekip" kişileri ile okul idaresini ve özel eğitim öğretmenlerini görüşmeye zorladığını, sadece kendi dediklerinin yapılmasında direndiğini,

ç. Öğrenci velisi ile kanun ve yönetmelikler kapsamında uygun bir iletişim kurulduğunu, velinin kendisinin de bu durumu sözlü ve yazılı olarak beyan ettiğini, buna rağmen başvuran velinin kendisi hakkında şikayetçi olduğunu, adli makamlara yaptığı başvurularından bir sonuç alamayınca Kurumumuza başvurduğunun anlaşıldığını,

d. Öğretmen değişmediği sürece çocuğunu okula göndermeyeceği tavrının çocuğun gelişimini sağlayacak olumlu bir bakış açısı ve iyi niyet ile bağdaşmadığını, öğrencinin eğitim hakkı ve gelişimi merkeze alınarak okul idaresi olarak ilkokul ve ortaokul özel öğretim öğretmenlerinin görev yerlerinin değiştirilmesi teklifi yapıldığını, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından talebin olumlu karşılandığını, çocukların okula kazandırılma çabalarına destek olunduğunu ve öğretmen değişikliğinin gerçekleştirildiğini,

e. Velinin okul idaresine verdiği 2/1/2024 tarihli dilekçe ile adeta okulu nasıl yöneteceklerini tebliğ ettiğini, kanun ve yönetmeliklere göre değil kendilerinin isteklerine göre düzenlemeler yapılması beklendiğini, kaldı ki gerekli tedbirlerin hassasiyetle uygulandığını,

f. Velinin söz konusu tavırlarının okul içerisinde huzursuzluk, mutsuzluk ve güvensizlik iklimi oluşmasına neden olduğu, kamu görevlilerin işlerini güven içinde yapmalarını engeller seviyeye ulaştığını, en ufak bir davranışın şikayet konusu edildiğini,

g. Rotasyonla 2023-2024 eğitim öğretim yılı 2. döneminde görev yapan iki öğretmenin de görevlerini terk ettiğini, okulda eğitim gören diğer özel öğretim öğrencisi çocuğun velisinin aslında öğretmenlerden şikayetçi olmadığına dair dilekçesinin İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderildiğini,

ğ. Başvuranın şikayet yazılarında belirtilen hususlarla ilgili olarak gerekli inceleme ve soruşturmaların İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce görevlendirilen muhakkikler eliyle yürütüldüğünü ve sonuçlandırıldığını,

h. Nihayetinde öğrenci velisinin hassasiyetlerine karşı gerekli saygı ve özenin gösterildiğini, velinin tüm tahrik ve tacizlerine rağmen öğrencinin yüksek yararının göz önünde tutulduğunu, veli ile olumsuz iletişime sebep olacak tüm yaklaşımlardan uzak durulmaya çalışıldığını, görevini layıkıyla yerine getirmeye çalışan öğretmenlerin tek bir velinin asılsız şikayetlerinin tarafı olmaktan dolayı uğradıkları psikolojik şiddet ve baskının insani ve hukuki olmadığını ifade etmiştir.

7. Bornova ... İlkokulu Özel Eğitim Öğretmeni Ş.K. tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Adına velayeten başvuru yapılan M.K.Ö.'nün sınıfında öğrenci olarak devamlılığının 11/10/2023-24/11/2023 tarihleri arasında olduğunu, bu sürenin yaklaşık 1,5 aya tekabül ettiğini, bu denli kısa sürede dahi öğrencisi tarafından sevildiğini ve birlikte çok çeşitli etkinlikler gerçekleştirdiklerini, bu durumun başvuran veli tarafından da takdir edildiğini,

b. Sonrasında başvuran velinin tutumunun tamamen değiştiğini, öğretmenlik mesleği ile bağdaşmayacak taleplerde bulunduğunu, anlam verilemeyecek şekilde hakkında haksız şikayetlerde bulunduğunu,

c. Okul hayatı ve özel yaşamı dahil olmak üzere başvuran tarafından sürekli takip edilerek rahatsız edildiğini,

ç. Birlikte eğitim-öğrenim hayatını paylaştıkları süreçte iki aydan az bir sürede bir özel eğitim öğrencisinin okula, öğretmenine ve arkadaşlarına uyum sağlaması için yeterli bir süre değilken başvuran velinin ifadeleri, gerçek olmayan beyanları ve beklentileri doğrultusunda öğrencinin sağlıksız bir sürecin içine çekildiğini,

d. İlkokula kayıt ön şartlarını taşımayan öğrencinin velisinin yanlış bilgi vererek idareyi yanıltmasıyla öğrencinin tuvalet eğitiminin tamamladığını söylediğini ve bu bilgiden hareketle öğrenci kaydının gerçekleştirildiğini,

e. Özel eğitim hayatına ticari amacı olan özel bir kurumda başlamış olan öğrencinin tuvalet ihtiyacının özel kurumdaki öğretmenleri tarafından karşılandığı için başvuran velinin aynı talebi kendisine de yönelttiğini, bu talebi kabul etmesinin mümkün olmadığını, veli annenin işbirliği ile rahatça çözülebilecek bir durum iken asli görevi olmayan bir durumu kabul etmediği için şikayet edildiğini,

f. Aynı okulda görev yaptığı Özel Eğitim Öğretmeni A.Ç.'ye *"Ş. muhafazakâr olduğu için oğlumu tuvalete götürmüyor"* ifadesini kullandığını ve tuvalete götürmesi için para teklifinde bulunduğunu, yapılan teklifin eğitim ilkeleri ile bağdaşmadığını başvuran veliye ilettiğini, her dilekçesinde bu durumu şikayet ettiğini,

g. Bu konunun tartışmaya kapalı olduğunu, tuvalet kazanımının ilkokula kayıtta şart olduğunu, okulda yardımcı personel bulunmadığını, aile çocuğunun tuvalet edinimi olmadığına ek olarak orta düzey otizm raporunu değiştireceklerini beyan ederek okula kayıt yaptırdıklarını, öğrencinin okula uygun olmadığı fakat yeniden rapor düzenlendiğini ispatlar mahiyetteki belgeleri yazılı görüşüne ek olarak Kurumumuza ibraz ettiğini,

ğ. 2023 yılının Kasım ayına kadar öğrencinin raporuna ulaşamadıkları halde aile BEP hazırlanması ile ilgili titiz çalışılmadığı ve geç hazırlandığını ileri sürdüğünü, RAM raporu Kasım ayı sonuna kadar gelmeyen öğrenci hakkında özel bir kurumda hazırlanan programın uygulanmasını istediklerini,

h. Başvuran velinin BEP düzenlenmediğine yönelik iddialarının tamamen asılsız olduğunu, Milli Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı bir devlet okulunun hiçbir özel kurum ve kuruluştan danışmanlık hizmeti, rehberlik ve yönlendirme kabul etmeyeceği hususunun

açık ve net olduğunu, öğrencinin menfaatleri ve iyiliği ön planda tutularak özel kurumlardaki uzmanlarla da görüşmeler sağlandığını, öğrencinin iyiliğine yönelik yapılan görüşmelerin maksadını aştığını,

ı. Başvuran veli ile paylaşılan BEP, özel kurumun müdahalesi sonrasında imzalanmadığını ve özel kurumun eğitim programının uygulanması direktifi verildiğini, başvuranın asıl amacının MEB'in yönetmeliğine uygun BEP dosyası değil de özel bir kurumun hazırlamış olduğu eğitim programının imzalanması olduğunu,

i. Öğretmenlerin görevine son verilene kadar işbirliği yaptığı ve şikayetçi olmaları konusunda ısrarcı olduğu velilerle birlikte 1,5 aylık süre sonunda başvuranın çocuğunu okula göndermediğini, öğrencilerin eğitim hakkının elinden alındığı iddiasının aksine velilerin kendi çocuklarının eğitim hakkını hiçbir dayanağı olmayan suçlamalar ile kendi çocuklarının elinden aldıklarını,

j. Başvuran velinin sağlıksız yönlendirmeleri ve istekleri sonucu özel eğitimle hiçbir ilgisi olmayan insanlarla çalıştığını ve devamlı öğretmenler arasında kıyaslamalar yaptığını, daha sonra bahsi geçen iki öğretmenin bir aydan kısa bir sürede başvuran velinin tedirgin edici davranışları sebebiyle kendilerini güvende hissetmediklerini ifade ederek görevden ayrıldıklarını,

k. Başvuran velinin kendisi ile çalışmaya devam etmemesine, yeni öğretmenlerle çalışmasına rağmen şikayetlerinin devam ettiğini ve içerikte değişen yeni unsurlar eklendiğini, aylarca kendisinin mağduriyet yaşadığını, mesleğini yapmasının kasıtlı şekilde engellendiğini, türlü türlü asılsız beyanlar ile itibarsızlaştırıldığını,

l. Başvuran velinin okuldan ve otoparktan ayrılmayarak devamlı okulu gözlemlediğini, yaşadığı endişe ve korku nedeniyle 26/3/2024 tarihinde N.B.Ö.'ye karşı koruyucu tedbir kararı alındığını,

m. Özel bir çocuk sahibi olan ailelerin yaşadığı şok ve inkar sürecini tamamlayamadıkları sürede çocuklarından yana olan beklentilerinin gerçekleşmediğini gördükçe bir suçlu arama eğiliminde olduklarının farkında olduğunu, bir özel eğitim öğretmeni olarak adına başvuru yapılan çocuğa karşı ayrımcılık faaliyetinde bulunduğu iddiasının gerçek dışı olduğunu,

n. Başvuran velinin okuldan atılması ve görevine son verilmesi için birçok kişiye ulaştığını ve adına şikayet dilekçeleri yazmaları için aylarca süren bir çabanın içine girdiğini, velinin ısrarları ve psikolojik manipülasyona yenik düşerek şikayette bulunan H.Y.'nin şikayet dilekçesini geri çektiğini ve dolduruşa geldiğini belirttiğini,

o. Başvuran velinin kendisi hakkında asılsız iftiralarda bulunduğunu, konunun muhatabı olmayan farklı kişileri nefret söylemi ile bir öğretmene karşı şikayette bulunmaya zorladığını, okul ve sınıf ortamını tehdit edici, motivasyon düşürücü faaliyetlerde bulunduğunu, itibarsızlaştırılarak aylar süren psikolojik şiddet, taciz içeren örgütlü sistematik bir işleyiş ile mesleğini sağlıklı bir şekilde yapmasına engel olunduğunu ifade

etmiş; Kurumumuza yapılan başvurunun tamamen gerçek dışı ve haksız olduğunu belirtmiştir.

8. Bornova ... İlkokulu Özel Eğitim Öğretmeni A.Ç. görüşünde; yaşanan olayların başvuran velinin tasvir ettiği şekilde gerçekleşmediğini belirterek önceki ifade verenlerin beyanlarına katıldığını ve yapılan başvurunun haksız ve mesnetsiz olduğunu ifade etmiştir.

9. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte:

a. Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından gönderilen cevabi yazı ve eklerinde adına velayeten başvuru yapılan çocuğun eğitim hakkının ihlal edildiği iddialarını yinelediği anlaşılmış olup devamında; söz konusu cevapların vatandaşın dilekçe verme özgürlüğünü zedelediğini, bir kamu iradesine yakışmayan ithamlarla dolu olduğu ve iddiaları kabul etmediklerini,

b. Gerek başvuru dilekçesinde gerek cevap dilekçesinde belirtildiği üzere başvuranın oğlu için Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğine uygun BEP hazırlanmadığını, çocuğun ana eğitim ortamı olan kendi sınıfında nitelikli bir özel eğitim almadığını,

c. Adına velayeten başvuru yapılan küçük hakkında düzenlenen raporda bir değişiklik veya oynamanın söz konusu olmadığını, sahtecilik suçlaması ile karşı karşıya kaldıklarını, söz konusu iddiaları kabul etmediklerini,

ç. Başvuranın "ekonomik gücünün verdiği olanakları kötüye kullandığı" ithamını kabul etmediklerini, dilekçe hakkı ve hak arama özgürlüğünü kullandıklarını,

d. "Diğer velileri organize ettiği" ve "başka bir öğrenciyi sıkıştırmakla tehdit ettiği" ithamlarının yine mesnetsiz ve somut delilden yoksun olduğunu,

e. Veli-okul-öğretmen işbirliğinin özel eğitim uygulamalarına yansıması gerektiğini, bunun bir yansıması olarak Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin 47'nci maddesi uyarınca çocuğa uygulanacak BEP hazırlanmasında üyeler arasında öğrenci ve velinin sayıldığını, usulüne uygun BEP Geliştirme Birimi toplantısı yapılmadan, şikayet edilen öğretmen eliyle hazırlanan bir BEP'in başvuran velinin salt imzasına sunulduğunu,

f. Çocuğun tuvalet alışkanlığı olduğu yönünde verilen beyanın idareyi yanıltmak olarak irdelenmesine katılmadıklarını, çocuğun tuvalet eğitimi olduğu, fakat tek başına tuvalete girmeye korktuğu ve zaman zaman direktife ihtiyaç duyduğu, bu durumda özel gereksinimli bir çocuğu bütün gün tuvaletini tutmak zorunda bırakmanın ve veliyi ya da çocuğu bu konuda baskılamanın hatalı bir tutum olduğunu,

g. Başvuranın hiçbir şekilde okul müdürü veya öğretmenleri sürdüreceğine dair sair beyanı bulunmadığını, ilgili cümleleri sarf ettiğine dair somut bir delil sunulmadığını,

ğ. Öğretmenin sadece iki öğrenci olmasına rağmen gözetime dair görev ve sorumlulukları yerine getirmediğini, çocukları tehlikeyle baş başa bıraktıklarını, sosyal aktivitelere özel eğitim sınıfı öğrencilerini katmayarak ayrıştırma politikası güttüğünü,

h. Hakkında başvuruda bulunan idare, Okul Müdürü M.A., Müdür Yardımcısı D.T., Sınıf Öğretmenleri Ş.K. ve A.Ç.'nin açıkça başvuran veliyi otizm spektrum bozukluğu tanısını kabullenemeyen, psikolojisi bozuk bir kişi olarak tanımlayarak mağduru suçladığını ve kendilerini haklı çıkartma eğilimi gösterdiklerini,

ı. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşteki "tabir-i caiz ise laf kalabalığının" mevzuata uygun somut delillerle desteklenmediğini, hakkında başvuruda bulunulan idarenin hiçbir şekilde verdikleri eğitimin nitelikli olduğuna dair somut bir delil sunamadığını, başvuranın söz konusu şikayet başvurularını yapmasının tek amacının özel eğitim uygulamalarında gördüğü usulsüz uygulamaların önünü alabilmek, oğluna kendi eğitim ortamı olan kendi sınıfında MEB mevzuat ve kılavuzlarına uygun, akademik temelli bir eğitim verilmesini sağlamak olduğunu,

i. Özbakım konusunda okullarda yardımcı destek personeli eksikliği nedeniyle öğrencilerin tuvalet ve özbakım ihtiyaçlarının okullarda istihdam edilen yardımcı destek personeli ya da servis hostesleri tarafından yapıldığını, mevzuatta tipik gelişim gösteren ya da özel eğitimden faydalanan çocukların tuvalet ihtiyaçlarını nasıl gidereceğine dair açık bir hüküm bulunmadığını, orta-ağır düzeydeki özel eğitim sınıflarında ne yapılması gerektiğinin muamma olduğunu, böyle bir durumda genel hükümler uyarınca okul müdürü ve öğretmenin gerekli tedbirleri alarak çocuğa tuvalette yardımcı olması gerektiğini belirtmiş;

j. Eğitim hakkı ihlallerinin giderilmemesi sebebiyle resmi özür yazısıyla özür dilenmesi ve ilgili kişilerden ayrı ayrı imzalı resmi özür yazısıyla özür dilenmesi durumunda dosyanın uzlaşmayla çözülmesini; uzlaşma talebinin reddolunması halinde adına başvuru yapılan çocuğun eğitim hakkının ihlal edildiği ve ayrımcılığa uğradığı şeklinde karar verilmesini talep etmiştir.

10. Bağlı olunan mevzuat çerçevesinde resmi bir yazıyla özür dilenmesi durumunda uzlaşma sağlayabileceklerine ilişkin başvuran vekili tarafından sunulan dilekçe, ihlal iddiasına muhatap idare ile paylaşılmış; başvurunun uzlaşma ile sonuçlandırılması hakkında kabul veya ret şeklinde görüşlerini Kurumumuza iletmesi istenmiştir.

11. Muhatap Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden gelen 19/12/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda; başvuran vekilinin taraflarından özür dilenmesi halinde uzlaşmak istedikleri yönündeki talebi kabul edilmemiş; gelen cevabi yazılarda özetle; Ş.K. tarafından *"...özür dilemesi gerekli olan kişi asılsız suçlamalar ile aylarca meşgul ve taciz edilen mesleğini yapması engellenmeye çalışılan ısrarlı-özel takip ve iftiralar ile tacize uğrayan şahsım değildir (...)"* ifadelerine yer verildiği, A.Ç. tarafından *"...özür dilemesi gereken kişi bir eğitimciye çocuğunu tuvalete götürmek için para teklif eden N.B.Ö.'dür."* denildiği, önceki Okul Müdürü M.A. tarafından *"...özür dilememi gerektirecek gayri nizami iş ve işlem yapmadım. Baskıya, mobbinge, mesnetsiz şikayetlere maruz kalan benim, sahtekarlıkla suçlanan benim buna istinaden özür dileme gibi bir niyetim yoktur (...)"* şeklinde görüş bildirmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

12. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

(...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

13. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

14. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...)

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"

15. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre; *"doğrudan ayrımcılık, bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"*; (f) bendine göre; *"engelli, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi"* (i) bendine göre ise makul düzenleme; *"Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" ifade eder."* ifade eder.

16. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine

dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

17. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık türleri şöyledir:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

18. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

19. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"*le görevli olduğu düzenlenmiştir.

20. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir. (...)

(7) Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. (...)"

21. Mezkûr Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

22. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim"* başlıklı 15'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır."

23. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin ilgili kısımları şöyledir:

"a) 'Özel eğitim gerektiren birey', çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,

b) 'Özel eğitim', özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engellilik durumu ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ifade eder."

24. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin *"Özel eğitim desteği"* başlıklı 14'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkanları sağlanır. (...)"

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

25. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişinin kuruma başvurabileceği hükmü bulunmaktadır. Başvuran vekilinin dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak eğitim hakkından yararlanmada ayrımcılığa maruz kalındığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

26. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya*

imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmü bulunmaktadır. Başvuran vekilinin dilekçesine ek olarak sunduğu belgelerden CİMER ve muhatap İzmir Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne verdiği şikayet dilekçeleri üzerinden başvuru yaptığı; bu nedenle ayrımcılık teşkil ettiği iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin öncelikle karşı taraftan talep edildiği anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

27. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık; siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı içermektedir. Aynı maddeye göre makul düzenleme ise engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz olmayan veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade etmektedir.

28. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesinin ilgili kısmı ise şöyledir:

"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

(a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi;

(b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

(c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması.

2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar:

(a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

(b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir;

(c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

(d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

(e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır.

(...)"

29. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır (TİHEK, B. No: 2023/109, K. No: 2023/523, 4/7/2023, para. 16).

30. Başvuran vekili, yukarıda ayrıntılarına yer verilen hususlardan hareketle, özetle; otizm spektrum bozukluğu tanılı oğlunun ilköğretim hayatına başladığı okulda özel eğitim ihtiyacına uygun şekilde bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmamasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunu iddia etmektedir.

31. Ayrımcılık yasağı ve bütünleyicisi olan eşitlik ilkesi uluslararası insan hakları hukukun temel unsurudur ve uluslararası insan hakları belgelerinde de özel olarak düzenlenmektedir. Bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

32. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B.No:36042/97, 11/9/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B.No:59140/00, 15/2/2006, para. 33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme'de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, *Belçika'da Eğitim Dili Davası,* B. No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23/7/1968. para. 10).

33. Eğitim hakkı, uluslararası hukukta ve ulusal mevzuatta güvence altına alınmış evrensel bir haktır ve engelliler de dahil olmak üzere tüm bireyler için geçerlidir. Uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı

maddesinde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)'nin 13'üncü maddesinde, BM ÇHS'nin 28'inci maddesinde, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesinde ve EHİS'in 24'üncü maddesinde ve çeşitli uluslararası belgelerde güvence altına alınan eğitim hakkının kullanımında ayrımcılığın önlenmesine ve evrenselliğin sağlanmasına vurgu yapılmaktadır (TIHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 17).

34. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in *"Eğitim Hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."* İHEB'in 26'ncı maddesine göre *"Herkes eğitim hakkına sahiptir."* ve Beyannamenin 2'nci maddesi uyarınca *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* (TİHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 18). Bununla birlikte EHİS'in *"Eğitim hakkı"* başlıklı 24'üncü maddesinde de engellilerin eğitim hakkı teyit edilerek evrensel eğitim hakkını engelliler için etkili kılmanın yolu olarak kapsayıcı eğitimin önemine dikkat çekilmiştir.

35. Engelli Kişilerin Haklarına Dair Komitenin *"İçermeci Eğitim Hakkı"* üzerine 4 Nolu Genel Yorumunun 34'üncü paragrafında *"Sağlanan herhangi bir destek tedbiri kapsayıcılık amacına uygun olmalıdır. Buna göre, destek tedbirleri, engelli öğrencilerin ötekileştirilmesinden ziyade, akranları ile birlikte sınıfa ve okul dışı faaliyetlere katılma fırsatlarını arttırmak üzere tasarlanmalıdır."* hususu yer almaktadır.

36. Hem EHİS hem de ÇHS'nin önemle vurguladığı hususlardan biri çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesidir. Tüm engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 33).

37. Somut olay çerçevesinde başvuran vekilinin iddiaları, muhatap Kurumun yetkililerinin açıklamaları, adı geçen öğretmenlerin tutanak altına alınmış ifadeleri incelendiğinde; öncelikle ihlal iddiasına konu olan İzmir Bornova ... İlk/Ortaokulunda başvuranın çocuğu dahil olmak üzere farklı eğitim seviyelerinde "... Sınıf-otistik hafif/... şubesi öğrencisi M.K.Ö., ... Sınıf-Otistik hafif/... şubesi öğrencisi B.K.Y. ve ... Sınıf-otistik hafif öğrencisi Ü.Ş." olmak üzere toplamda üç özel öğretim öğrencisinin bulunduğu anlaşılmıştır.

38. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinin *"Tanımlar ve kısaltmalar"* başlıklı 4'üncü maddesinin (a) bendine göre ağır düzeyde otizmi olan birey, *"sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılıkları nedeniyle yoğun özel eğitim ve destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi"*, (m) bendine göre hafif düzeyde otizmi olan birey *"sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki hafif düzeydeki sınırlılığı nedeniyle özel eğitim ile destek eğitim hizmetine ihtiyacı olan bireyi"* ifade etmektedir.

39. Bornova ... İlkokulu (önceki) Okul Müdürü M.A. tarafından sunulan yazılı görüşe ek olarak ibraz edilen belgeler arasında başvuran velinin oğlu M.K.Ö.'ye ait 13/6/2023 tarihli ve ... karar sayılı, Özel ... Anaokulunda eğitim görmekte iken alınmış Bornova RAM Müdürlüğü Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu (Destek Eğitim) bulunduğu, ilgili raporda çocuk hakkındaki eğitsel değerlendirme sonucunda "orta düzeyde otizm spektrum bozukluğu" tanısı konduğu, "otizm spektrum bozukluğu olan bireyler için destek eğitim programı (bireysel-grup)" uygulanması gerektiği tespitlerine yer verildiği görülmüştür. Akabinde, başvuran velinin oğlu hakkında Bornova RAM Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulundan tarafından 25/10/2023 tarihli ve ... karar sayılı yönlendirme raporu hazırlandığı, ilgili raporda çocuk hakkındaki eğitsel değerlendirme sonucunda "hafif düzeyde otizm spektrum bozukluğu" tanısına yer verildiği, bulunduğu okulun eğitim programını uygulayan hafif düzeyde otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için açılan özel eğitim sınıfına devamının sağlanmasına karar verildiği görülmüştür.

40. Başvuranın oğlu hakkında iki kez Bornova RAM Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılama yapıldığı, bu değerlendirmelerin ilkinin raporunun kendilerinde bulunmadığı, hakkında başvuru yapılan idare tarafından da dosyaya sunulmadığı iddia edilse de başvuran velinin çocuğu hakkında "orta-ağır düzeyde otizm spektrum bozukluğu" olarak değerlendirildiği, ilk yönlendirme raporu ve istem formunun Kurumumuza sunulduğu, düzenlenen raporunun bulunduğu dosya içeriğinde görülmüştür.

41. Başvuran vekili tarafından "öğrenci hakkında verilen raporlarının mahiyetini bir şekilde değiştirildiği" iddiasını kabul etmedikleri, adına başvuru yaptığı müvekkilini sahtecilik suçlamasıyla itham ettikleri ifade edilerek raporlarda bir oynama veya mahiyetini değiştirme gibi bir durumun olmadığının inkar edildiği anlaşılmıştır. Ancak; başvuran veli ile Ş.K. arasında gerçekleşen yazışmalarda, M.K.Ö.'nün gerçek tanısını içeren "orta ağır otistik" tanılı raporunun RAM'da yapılan görüşmeler sonucunda değiştirildiği ve bu konuda Müdür Yardımcısı D.T. ve Ş.K.'ye bilgi verildiği, bir hafta içerisinde yeni düzenlenen raporun sisteme düşeceğinin beyan edildiği görülmüştür. Dolayısıyla anılan öğrenci hakkında dört aylık bir süre içerisinde ikinci bir rapor tanzim edildiği hususunun başvuran vekili tarafından açıkça ikrar edildiği tespit edilmiştir.

42. Başvuran velinin oğlunun eğitim-öğrenim hayatına başladığı Bornova ... İlkokulunda Özel Eğitim Öğretmeni Ş.K.'dan 2023-2024 eğitim öğretim yılının başladığı Eylül ayından 24.11.2023 tarihine kadar eğitim aldığı, daha sonra adı geçen öğretmen hakkında velinin şikâyetlerinden dolayı 24.11.2023 tarihinde "yeni öğretmen gelinceye kadar çocuğu okula göndermeme kararı" alındığı, bu kararın bir dilekçe ile resmi yollardan okul idaresine de bildirildiği görülmüştür. Çocukların eğitim hakkından mahrum kalmaması amacıyla 21/12/2023 tarihli ... sayılı yazı ile 2023-2024 eğitim öğretim yılı okul çerçeve planı kapsamında özel eğitim sınıfı öğretmenleri hakkında bir rotasyon uygulandığı, ortaokulda görevli olan iki öğretmenin ilkokula, ilkokulda görevli olan iki öğretmenin ise ortaokula

görevlendirildiği, başvuran velinin talebi doğrultusunda oğlunun eğitim gördüğü şubenin sınıf öğretmeninin değiştirildiği anlaşılmıştır.

43. 25/12/2023 gününden itibaren Bornova İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün aldığı karar doğrultusunda yeni özel eğitim öğretmenleri eşliğinde tekrar eğitime devam edileceği anlaşıldıktan sonra başvuran tarafından hazırlanan 2/1/2024 tarihli bir dilekçe ile Bornova ... İlkokulu idaresine müracaat edildiği, dilekçede, okul yönetimi ve ailelerin dikkat etmesi gereken bazı özel durumlar ve isteklerin maddeler halinde sıralandığı, başvuran velinin çocuğunun eğitim sürecinde okul yönetimince dikkat etmesini istediği hususları vurguladığı dilekçesi muhatap idare açısından kendilerine yöneltilen bir "talimatname" olarak değerlendirilmiş; başvuran velinin oğluna nasıl eğitim vereceklerine dair veli tarafından bir yönlendirmeye ihtiyaç bulunmadığına ve böyle bir talimatın iyi niyet sınırlarını aştığına dikkat çektiği anlaşılmıştır. Başvuran söz konusu taleplerini içeren dilekçesini okul idaresine, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve Valiliğe de iletilmiştir.

44. Kurumumuza sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde; başvuran velinin müdahaleci tavırlarından ve sürekli şikayet edilme tehdidinden dolayı Bornova ... Ortaokulundan İlkokuluna Aralık 2023'te rotasyonla görevlendirilen H.D. isimli özel eğitim öğretmeninin "okulda ücretli öğretmen olarak çalışmak istemiyorum" içeriğine sahip bir dilekçe ile görevden azlini talep ettiği anlaşılmıştır. Yine, anılan okulda özel eğitim öğrencisi olarak okuyan Ü.Ş.'nin velisi F.Ş. tarafından sunulan 12/2/2024 tarihli dilekçede başvuran velinin eski sınıf öğretmeni Ş.K.'yi şikayet etmesi için baskı yaptığı, şikayetçi olmazsa okulda çocuğunu sıkıştırmakla tehdit ettiği, şikayetçi olursa maddi manevi destekte bulunacağını veliye ilettiği ve başvuran velinin tutum ve hareketlerinden şikayetçi olduğunu ilgili idareye bildirdiği görülmüştür.

45. Başvuran vekilinin iddiaları, muhatap İdarenin açıklamaları, anılan eğitimcilerin yazılı ifade tutanakları dikkate alındığında başvuran veli ile muhatap arasındaki anlaşmazlık konusu olan hususlardan biri M.K.Ö.'nün okuldayken özel eğitim öğretmeni tarafından tuvalete götürülmesi talebi üzerinedir. Bu noktada başvuran ailenin çocuğunun henüz ilkokul birinci sınıfta bağımsız bir şekilde kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilmesi kazanımının mevcut olmadığı, velinin çocuğunun tuvaletini öğretmeninin yaptırmasını istediği, öğrencinin bu konuda gelişim sergilememesi üzerine ücret karşılığında A.Ç. isimli öğretmenden çocuğunun tuvaletini yaptırmasını istediği anlaşılmıştır. Bu kapsamda eğitim-öğrenim hayatına başlayan öğrencinin bağımsız bir şekilde kişisel ihtiyaçlarını karşılayabilecek durumda olmamasından kaynaklanan birtakım sorunlarda öğretmenin sorumlu tutulmasının ve söz konusu beklentilerin karşılanmamasından dolayı öğretmenin "yetersizlik" ile itham edilmesinin kabul edilemez olduğu değerlendirilmiş olup bu türden bir yaklaşımın öğretmenin mesleki vazifesinin gereklilikleri ile hakkaniyet ilkesi açısından yerinde bir yaklaşımı yansıtmayacağı değerlendirilmiştir.

46. Başvuran veli, çocuğu hakkında yasal mevzuat çerçevesinde akademik ve bilişsel seviyesine uygun BEP yapılmadığını, hazırlanan raporun "kopyala-yapıştır" şeklinde

düzenlendiğini, veli olarak kendisinin süreçte yer almadığını, çocuğu takip eden uzmanlarla iletişim kurulmadığını iddia etmişse de çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda özel eğitim sınıfına devamının sağlanmasıyla alınacak eğitimin içeriğinin belirlenmesinde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile öğrencinin bulunduğu eğitim kademesindeki ilgili mevzuat hükümleri çerçevesinde program oluşturulacağı, başvuran velinin çocuğun akademik ve bilişsel gelişimine uygun BEP'i kendisi hazırlayarak sınıf öğretmenine göndermesinin makul düzenleme ilkesinin içeriği ile bağdaşmadığı değerlendirilmiştir.

47. Okul tarafından ve/ya okul içerisinde düzenlenen sosyal etkinliklerde çocuğun yer aldığının sunulan fotoğraflarda görüldüğü, öğretmen eşliğinde katılım sağladığı etkinliklerin fotoğraflarının ve/ya videosunun whatsapp isimli iletişim uygulaması üzerinden veli ile de paylaşıldığı, velinin söz konusu etkinliklerden memnuniyeti mesajlarında ilettiği görülmüş olup öğrencinin söz konusu etkinliklerden dışlandığı iddiasının gerçeği yansıtmadığı anlaşılmış olup muhatap nezdinde okul içi ve/ya okul dışı sosyal etkinliklere katılımında engelli öğrencinin ötekileştirildiği, kapsayıcı ve içermeci eğitim ilkelerine aykırı davranıldığını düşündürecek herhangi bir bulgu tespit edilememiştir.

48. Bornova İlçe Jandarma Komutanlığının 26/3/2024 tarihli "Koruyucu Tedbir Kararının Onanması" kararında, Ş.K. isimli öğretmenin öğrenci velisi N.B.Ö. isimli şahıs tarafından sürekli iftiralara maruz kaldığı, sürekli ve asılsız olarak şikayet edildiği, şahsın kendisini sürekli takip ettiği, çevresinde bulunan insanlar hakkında bilgi almaya çalıştığı, diğer velilere de kendisi hakkında şikayetçi olması konusunda ısrar ettiği, şahsın meslek hayatını karalamaya çalıştığı beyanıyla şikayetçi olduğu ve başvuran hakkında tedbir kararı istediği, yine aynı okulda müdür olarak görev yapan M.A.'nın ve veli F.Ş.'nin de şikayetçi olduğu, bunun üzerine 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun uyarınca başvuran hakkında 1 ay süre ile koruyucu tedbir kararı verildiği anlaşılmış olup taraflar arasındaki uyuşmazlıkların farklı idari mercilere de intikal ettiği anlaşılmıştır.

49. Yine, anılan kişiler hakkında etkin bir idari soruşturma yürütülmediği iddialarının gerçeği yansıtmadığı anlaşılmış olup dosya mündeceratında adı geçen kişiler hakkında halihazırda bir inceleme/soruşturma yürütüldüğü; görevin kötüye kullandığına dair iddiaların sübuta ermediği anlaşıldığından adı geçen kişiler hakkında soruşturma izni verilmemesine Kaymakam Oluru ile karar verildiği; başvuran vekilinin talebi doğrultusunda raporun ilgili kısımlarının 4982 sayılı Kanun uyarınca şikayetçi tarafın erişimine açıldığı anlaşılmıştır.

50. Yukarıda yer verilen AİHM ve AYM içtihatlarına göre ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması için farklı bir muamelenin varlığı ve bu muamelenin meşru bir gerekçe olmaksızın din, dil, ırk, mezhep, engellilik vb. sebeplere dayandığı makul delillerle ortaya konulmalıdır. Keza 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde yer alan düzenleme uyarınca da başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit

muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekmektedir. Somut dosya içeriğine göre; başvuranın oğluna engelliliği nedeniyle ayrımcı muamele yapıldığına dair iddiayı ispata yarayan herhangi bir somut bulgu veya emareye rastlanmamıştır. Bu itibarla başvuranın engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığı ortaya konamadığından ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin yeterli bir kanaat oluşmamıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

8/4/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Av. Alişan TİRYAKİ II. Başkan		Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Başkan (Raporlu)
Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2025/290 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2313-2024/2328
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	06.05.2025/243
Karar Numarası	:	2025/290
Başvuran	:	Ö.Y.Ç.
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Seyhan Borsa Anadolu Lisesi
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) bulunan kaynaştırma öğrencisi oğlunun engel durumu dolayısıyla ayrımcılığa uğradığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçelerinde özetle;

a. ÇÖZGER'i bulunan ve Seyhan Borsa Anadolu Lisesinde kaynaştırma öğrencisi olan oğlunun eğitim öğretim yılının başlaması ile birlikte kayıt işleminin ... Yardımcısı E.Ş.Y. ve ... Öğretmen F.Ş. tarafından zamanında yapılmadığını, kendisinin hatırlatması üzerine gecikmeli olarak yapıldığını, 27 Mayıs 2024 tarihinde aksamalara ilişkin hususu görüşmek üzere E.Z.Ş. ile bir araya geldiğini, velisi bulunduğu öğrenciyi meslek lisesine aldırması konusunda baskı gördüğünü,

b. ... Öğretmeni F.D.'in oğlu hakkında *"bunlar için eğitim kurumları var neden bu okula geliyor, o okullara gitsinler"* şeklinde sözlerini tesadüfen duyduğunu, kendisini rahatsız eden bu konuyu okulda bazı öğretmenlerle paylaşması üzerine F.D.'nin iftira içerikli söylemlerde bulunduğunu, süregelen olaylar neticesinde karakolda ifade verdiğini, bir öğle arasında özel gereksinimli oğlunun yanındaykensöz konusu ... öğretmenininhakaret ve tehditlerine maruz kaldığını,

c. Olaylar neticesinde oğlunun psikolojisinin bozulduğunu ve okula gitmek istemediğini, 14/8/2024 tarihinde Bakanlık tarafından muhakkik olarak görevlendirilen ... İlkokulu Müdürü M.D.E. tarafından alınan ifadesinin taraflı olarak tutanağa bağlandığını, muhakkikin müdür yardımcısına *"veliyi okula almayın, sorunu çözün"* şeklinde söylemde bulunduğunu,

ç. Seyhan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün kendisine henüz cevap vermediğini ve ilgili kişiler hakkındaki şikayetine ilişkin takipsizlik kararı verildiğini,

d. Özel gereksinimli oğlunun 25 gündür akran zorbalığına maruz kaldığını, ilk olayda kendisi ve oğlu tarafından rehber öğretmenine bilgi verildiğini, gerekli önlemlerin alınması adına zorbalık yapan öğrencilerle görüşülüp tutanak altına alındığını,

e. ... Yardımcısı N.P.'ye durumu aktarmasına rağmen adı geçen kişinin ilgilenmediğini, oğlunun siber zorbalık, tehdit, iftira, iftira, cinsel içerikli sözlü taciz ve para isteme şeklinde zorbalığa maruz kaldığını, okul yönetiminin duruma sessiz kalmasının eğitim hakkını engellediğini, adı geçen şahıslar hakkında gereğinin yapılmasını talep etmektedir.

3. Başvuranın dilekçesinde belirttiği hususlara istinaden; Seyhan Borsa Anadolu Lisesinden yaşanan olaylara ilişkin ayrıntılı görüşlerinin alınması, soruşturma dosyasının birer sureti dâhil olmak üzere başvuru dilekçesinde ayrıntılarına yer verilen iddialar hakkındaki her türlü bilgi, belge ve yazılı görüşün sunulması talep edilmiştir. Muhatap Seyhan Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Kurumumuza sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Seyhan Borsa Anadolu Lisesi ... Öğretmeni B.B.K.'ye ait 3/6/2024 tarihli ve ... evrak kayıt numaralı dilekçede Okul Müdürü A.S.'nin mobbing ve hakaretlerine maruz kaldığı, 28/5/2024 tarihinde okul bahçesinde kantin görevlisi olan başvuranın nöbetçi öğretmene saldırdığı, okul müdürünün kamera kayıtlarını inceledikten sonra olayı yaşayan öğretmen F.D.'ye defalarca imalarda bulunduğu,

b. Seyhan Borsa Anadolu Lisesi ... Öğretmeni F.D.'ye ait 5/6/2024 tarihli ve ... evrak kayıt numaralı dilekçede 28/5/2024 tarihinde bahçe nöbetini tutarken 6. ve 7. ders saatleri arasındaki teneffüste .../A sınıfından olduğunu bildiği ancak bu yıl derslerine girmediği B.M.Ü. ile arkadaşları C.D., N.E., F.K. ve S.Ö. isimli öğrencilerin yanına geldiği,

c. B.M.Ü.'nün *"Hocam kantinde görevli Y. Abla (Y.Ç.) beni yanına çağırarak seni müdür beyin yanına götüreceğim. O, sana bazı şeyler soracak, sen de evet öyle oldu şeklinde onaylayacaksın, dedi. Ben de F. Hocama böyle bir şey yapmayacağım, onu çok seviyorum, aranızdaki problemi kendiniz halledin."* şeklinde cevap verdiği ve kantinden çıkmaya çalıştığı, arkasından omzunu tuttuğu ve çevirdiği, kolunu sıkarak söyleyeceksin diye ısrar ettiği, kendisinin de söyleyemeyeceğini belirterek oradan uzaklaştığı, bunun üzerine F.D.'nin Y.Ç.'yi müdür odasında konuşmak için yönlendirdiği, ancak Y.Ç.'nin bağırmaya başladığı, şahsın Okul Aile Birliği üyesi olup sene başından beri okul kantinini işlettiği, çocuğunun okuduğu .../A sınıfında derslere giren tüm öğretmenlere tehdit ve hakaret ettiği, Okul Müdürü A.S.'nin olaylara kayıtsız kaldığı, Okul Müdürü ile ... Öğretmeni B.B. arasında yaşanan uyuşmazlıklar nedeniyle B.B.'nin okul idaresi hakkında şikâyetçi olduğu belirtildiğinden Seyhan Borsa Anadolu Lisesi Müdürü A.S., ... Yardımcısı E.Ş.Y., ... Öğretmeni F.D. ve sorumluluğu tespit edilecekler hakkında idari, disiplin, mali ve adli

yönüyle inceleme ve gerekiyorsa soruşturma yapmak üzere ... İlkokulu Müdürü M.D.E.'nin muhakkik olarak görevlendirildiği,

ç. Muhakkikin adı geçenlerin ifadelerine başvurarak; toplanılan bilgi ve belgeler çerçevesinde ilgililere isnat edilen konuları sübuta erdirdiği veya erdirmediği,

d. Hakkında disiplin teklifi getirilenler ile ilgili olarak 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 125'incimaddesindeki hükümler doğrultusunda karar verildiği ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

4. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

5. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre; *"Doğrudan ayrımcılık, bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* ve (f) bendine göre; *"engelli, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi"* ifade eder.

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık türleri şöyledir:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'incimaddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"*le görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

(...)

(4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz.

(...)

İnsan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin resen yapılan incelemeler için ihlal mağdurunun şahsen belirlenebilir olduğu durumlarda kendisinin veya kanuni temsilcisinin açık rızasının alınması şarttır.

Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. (...)"

13. Mezkûr Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

14. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim"* başlıklı 15'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır."

15. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 3'üncü maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"a) 'Özel eğitim gerektiren birey', çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi,'Özel eğitim', özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engellilik durumu ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi,

'Kaynaştırma', özel eğitim gerektiren bireylerin diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını sağlamak ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmek için geliştirilmiş eğitim ortamlarını ifade eder."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmü bulunmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak*

Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmü bulunmaktadır. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda başvuranın, 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinde bulunan karşı tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmiş olup başvurunun esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu sonucuna varılmıştır.

17. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* içermektedir.

18. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2023/109, K. No: 2023/523, 4/7/2023, para. 16].

19. Ayrımcılık yasağı ve bütünleyicisi olan eşitlik ilkesi uluslararası insan hakları hukukunun temel unsurudur ve uluslararası insan hakları belgelerinde de özel olarak düzenlenmektedir. Bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B. No: 36042/97, 11/9/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 15/2/2006, para. 33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme'de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. Sözleşme'nin 14'üncü maddesi gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de

aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, ***Belçika Dil Davası,*** B. No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23/7/1968, para. 10).

21. Eğitim hakkı, uluslararası hukukta ve ulusal mevzuatta güvence altına alınmış evrensel bir haktır ve engelliler de dahil olmak üzere tüm bireyler için geçerlidir. Uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesinde, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)'nin 13'üncü maddesinde, Birleşmiş Milletler ÇHS'nin 28'inci maddesinde, AİHS'e Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesinde ve EHİS'in 24'üncü maddesinde ve çeşitli uluslararası belgelerde güvence altına alınan eğitim hakkının kullanımında ayrımcılığın önlenmesine ve evrenselliğin sağlanmasına vurgu yapılmaktadır (TIHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 17).

22. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in *"Eğitim Hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."* İHEB'in 26'ncı maddesine göre *"Herkes eğitim hakkına sahiptir."* ve Beyannamenin 2'nci maddesi uyarınca *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* (TİHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 18). Bununla birlikte EHİS'in *"Eğitim hakkı"* başlıklı 24'üncü maddesinde de engellilerin eğitim hakkı teyit edilerek evrensel eğitim hakkını engelliler için etkili kılmanın yolu olarak kapsayıcı eğitimin önemine dikkat çekilmiştir.

23. Konuya ilişkin yukarıda özetlenen uluslararası yasal çerçeve, AİHM ve Anayasa Mahkemesinin (AYM) içtihadı ile ayrımcılık yasağına ilişkin ulusal mevzuat dikkate alındığında; inceleme konusu somut olayda ÇÖZGER raporuna sahip Özel Öğrenme Güçlüğü tanılı ve tam zamanlı kaynaştırma yoluyla özel eğitim öğrencisi S.Ç.'nin öğrenim gördüğü okulda eğitim öğretim yılının başlaması ile birlikte mevzuat hükümleri gereğince yapılması gereken işlemlerinin gecikmeli olarak gerçekleştirildiği, öğretmenleri tarafından ayrımcılığa uğradığı ve akran zorbalığına maruz kaldığı gerekçesiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği ileri sürülmüştür.

24. Kurumumuzun görev alanına giren hususlar açısından inceleme yapıldığında; öncelikle adına başvuru yapılan S.Ç.'nin Sağlık Bakanlığı Adana Seyhan Devlet Hastanesinden alınmış 23/7/2019 tarihli ve … sayılı Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nun (ÇÖZGER) bulunduğu, söz konusu raporda adına başvuru yapılan çocuk hakkında skolastik becerilerde karma tip bozukluk tanısı ile özel gereksinimi olduğunun tespit edildiği ve 1/1/2020 tarihinden sonra sona ermiş/erecek süreli raporu bulunan ve yeniden rapor düzenlenmemiş olan kişilerin raporlarının 30/6/2025 tarihine kadar geçerli kabul edilmeye devam edilmesi bakımından Sağlık Bakanlığı'nın 31/5/2024 tarihli ve … sayılı yazısı uyarınca uygun bulunduğundan, raporun geçerlilik süresinin devam ettiği anlaşılmıştır.

25. Muhatap tarafından Kurumumuza gönderilen 7/1/2025 tarihli ve … sayılı cevabi yazıda başvuranın dilekçesinin işleme alınarak konu hakkında Seyhan Kaymakamlığı'nın 11/6/2024 tarihli ve … sayılı onayı ile soruşturma yapmak üzere muhakkik görevlendirildiği ve soruşturmanın sonuçlandığı tespit edilmiştir. İlgili soruşturma dosyası muhatap cevabi yazısı ile birlikte başvuru dosyasına sunulmuştur.

26. Başvuran tarafından sunulan 2024/2313 sayılı başvuru dilekçesinde kaynaştırma öğrencisi olan oğlunun eğitim öğretim yılının başlaması ile birlikte ilgili mevzuat hükümleri gereğince yapılması gereken işlemlerinin … Yardımcısı E.Ş.Y. tarafından yapılmadığı, kendisine hatırlatılması üzerine gecikmeli olarak yapıldığı iddia edilmiştir. Buna ek olarak başvuran, … Yardımcısı E.Z.Ş. döneminde oğlunu meslek lisesine aldırması konusunda baskı gördüğünü, … Öğretmeni F.D.'nin ise oğlunun başka bir eğitim kurumuna gitmesi gerektiğini ifade ettiğini iddia etmektedir.

27. Söz konusu iddialar incelendiğinde, başvuran tarafından ÇÖZGER raporlu oğlunun eğitim- öğretim yılının başlaması ile birlikte yapılması gereken işlerinin yapılmadığı ifade edilmiş ancak eksik veya gecikmeli yapılan hususlar açıkça belirtilmemiştir. Kurumumuz tarafından muhataba iletilen ek bilgi ve talebi neticesinde sunulan soruşturma dosyası incelendiğinde, başvuranın eksik bırakıldığını iddia ettiği söz konusu işlemlerin oğlunun özel gereksinimli olması dolayısıyla gerçekleştirilmesi gereken Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) toplantıları ve öğretmenlerin konu ile ilgili bilgilendirilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Soruşturma dosyasında sunulan şikâyet edilen ve tanık ifadeleri neticesinde; özel eğitim öğrencisi S.Ç.'nin 2022-2023 öğretim yılının birinci döneminde Seyhan Anadolu Lisesine nakil geldiği, bu süreçte BEP toplantılarının yapıldığı, ailenin ve öğretmenlerin bilgilendirildiği, 2023- 2024 öğretim yılında ise BEP toplantılarının yapıldığı ve öğretmenlerin bilgilendirildiği ancak sürecin gecikmeli yürüdüğü anlaşılmaktadır. Başvuranın iddiaları ve muhatap yazılı görüşü doğrultusunda, özel gereksinimli öğrenci S.Ç.'nin BEP toplantılarının gerçekleştirilme sürecinde yaşanan gecikmenin eğitim hakkına etkisi Kurumumuz görev alanı çerçevesinde incelemeyi gerektirmektedir.

28. ÇHS'nin dört temel ilkesinden biri olan çocuğun üstün yararı, çocuklar ile ilgili tüm eylemlerde gözetilmesi gereken bir kavram olup çocuk için en iyi olan durumu sağlamayı amaçlamaktadır. Üstün yararın gereği olarak, tüm engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 33).

29. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 47'nci maddesine göre BEP geliştirme birimi okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında; rehberlik öğretmeni, öğrencinin sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. BEP geliştirme birimi, ders yılının başında oluşturularak birim toplantıları planlanır. İhtiyaç duyulması halinde aynı ders yılı içerisinde

farklı zamanlarda da okulda BEP geliştirme birimi toplantısı yapılabilir (Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 9). Adına başvuru yapılan özel gereksinimli çocuğun akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi için Seyhan Borsa Anadolu Lisesinde eğitim gördüğü, mevzuat gereği BEP toplantılarının yapıldığı ancak toplantı tutanaklarının Soruşturma Dosya ekinde sunulmadığı tespit edilmiş; başvuranın iddiaları ve Soruşturma Dosyasında şikâyet edilen ve tanık ifadeleri doğrultusunda sürecin gecikmeli yürütüldüğü anlaşılmıştır.

30. Eğitim hakkının zarar görmesi eğitim kurumuna erişimin mümkün hale gelmemesi veya kısıtlanması, engel durumu gözetilmeden eğitime devam edilmesi, eğitimde engellilerin sahip olduğu haklardan faydalandırılmaması gibi durumlarda mevcut olmaktadır. Söz konusu başvuruda, BEP toplantılarına ilişkin tutanakların Kurumumuza sunulmaması veya konu ile ilgili bilgilerin eksik sunulması dolayısıyla süreçte bir gecikme yaşandığı ancak bu zaman zarfında çocuğun eğitim kurumuna sürekli devam ettiği, derslere katılım sağladığı ve okulda öğretmenlerin çocuğun engel durumuna ilişkin bilgi sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Tüm bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, çocuğun engel durumu dolayısıyla eğitim hakkının zarara uğramadığı değerlendirilmiştir.

31. 2024/2313 sayılı başvuru dilekçesinde ... Yardımcısı E.Ş.Y.'nin başvuranın özel gereksinimli çocuğunun meslek lisesine gönderilmesi gerektiği konusunda baskı yaptığı iddiasına yönelik Soruşturma Raporunda şikâyet edilen muhatabın ifadesinde başvuran ile aralarında geçen konuşmada başvuranın oğlunun daha önce meslek lisesinde eğitim gördüğünü öğrenmesi üzerine adı geçen okula devam etmesi halinde mesleki belge alabileceğini ifade ettiği tespit edilmiş olup eğitim hakkını engelleyen ayrımcı bir muamele yapıldığına ilişkin herhangi bir emareye rastlanmamıştır. Başvuranın ileri sürdüğü, ... Öğretmeni F.D. tarafından çocuğun ona uygun başka bir eğitim kurumuna gönderilmesi gerektiği ve bunun üzerine yaşanan tartışma iddiası sonrasında Soruşturma Dosyasında yer alan ifadeler ve başvuranın iddiaları birlikte değerlendirildiğinde olayın hakaret, tehdit ve iftira boyutu ile Türk Ceza Kanunu anlamında suç teşkil ettiği iddiası dolayısıyla karakola intikal ettiği ancak somut bir delil olmaması gerekçesiyle iddiaların sübuta ermediği anlaşılmıştır.

32. Başvuran 2024/2328 sayılı dilekçesinde, özel gereksinimli çocuğunun 25 gün boyunca siber zorbalık, cinsel içerikli sözlü taciz, tehdit, para isteme şeklinde akranları tarafından zorbalığa uğradığını, konu ile ilgili tutanakların ve görüşme kayıtlarının mevcut olduğunu, söz konusu olaylara okul idaresinin sessiz kalması dolayısıyla oğlunun eğitim hakkının engellendiğini iddia etmektedir. Ancak, ilgili başvuru dilekçesinde sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde, engellilik dolayısıyla akran zorbalığı yapıldığına ilişkin ayrımcılık yasağı ihlali oluşturabilecek herhangi bir durum tespit edilmemiştir. Dolayısıyla, dosyaya sunulan bilgi, belge, görüntü ve kayıtların ayrımcılık yapıldığına ilişkin kuvvetli emare oluşturabilecek nitelikte olmadığı değerlendirilmiştir.

33. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması, ayrımcılık kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir şekilde göstermediğinden oldukça güçtür. AİHM bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkemeye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri v. Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından *"kanıt başlangıcı"* olarak adlandırılabilecek bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapılıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (AİHM, *Chassagnou ve Diğerleri, v. Fransa [BD]*, B. No: 25088/94, 29/4/1999, para. 91-92).

34. AYM'ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvuranın kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ve bu farklılığın meşru bir amaç olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. ayırımcı bir nedene dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekmektedir (AYM, *Devrim Evin*, B. No: 2013/2069, 20/2/2014, para. 34).

35. 6701 sayılı Kanun'un "İspat yükü" başlıklı 21'inci maddesi de *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmünü haizdir. Bu çerçevede, Kuruma yapılan başvurularda ispat yükünün yer değiştirmesi için başvuranın iddiasının gerçekliğine dair kuvvetli emareler ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması gerekmektedir. Başvuran, 2024/2328 sayılı başvuru dilekçesinde oğlunun engelli olduğu gerekçesiyle akran zorbalığına maruz kaldığını, okul yönetiminin duruma sessiz kalması dolayısıyla eğitim hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş dilekçe ekinde oğlunun zorbalığa uğradığına dair herhangi bir belge sunmamıştır. Bunlar dışında başvuran tarafından dosyaya engellilik temelinde ayrımcılık yapıldığına ilişkin sunulan bilgi, belge, görüntü ve kayıtlar incelendiğinde kuvvetli emare oluşturabilecek nitelikte delil olmadığı değerlendirilmiştir.

36. Yukarıda yer verilen AİHM ve AYM içtihatlarına göre ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması için farklı bir muamelenin varlığı ve bu muamelenin meşru bir gerekçe olmaksızın din, dil, ırk, mezhep, engellilik vb. sebeplere dayandığı makul delillerle ortaya konulmalıdır. Keza 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde yer alan düzenleme uyarınca da başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekmektedir. Somut dosya içeriğine göre; başvurana engelliliği nedeniyle ayrımcı muamele yapıldığına dair iddiayı ispata yarayan herhangi bir somut bulgu veya emareye rastlanmamıştır. Bu itibarla başvuranın oğlunun engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığı ortaya konamadığından ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkin yeterli bir kanaat oluşmamıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

6/5/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi (İzinli)	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi

TİHEK

2025/373 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/640
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	25.06.2025/244
Karar Numarası	:	2025/373
Başvuran	:	F.Y.
Başvuran Vekili	:	N.Y.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	T.C. Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Başkanlığı (ÖSYM)
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın 2025 Yükseköğretim Kurumları Sınavına girecek olan çocuğunun engelli adaylara tanınan sınav uygulamalarından yararlanamamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Kurumumuza N.Y. için başvuru yapan velisi F.Y.'nin başvuru dilekçesinde özetle:

a. Kızının Ankara ... İmam Hatip Lisesinde 12'nci sınıf öğrencisi olarak eğitim- öğrenim hayatına devam ettiğini, %39 engel oranına sahip özel gereksinimli bir öğrenci olduğunu, başvuru dilekçesi ekinde kızı hakkında düzenlenen 27/8/2021 tarihli Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nun (ÇÖZGER) 22/6/2025 tarihine kadar geçerliliği bulunduğunu, anılan raporları Kurumumuza ibraz ettiğini,

b. Lise son sınıf öğrencisi olması nedeniyle bu yıl ÖSYM tarafından düzenlenecek olan Yükseköğrenim Kurumları Sınavına (YKS) gireceğini,

c. YKS'de 2025 yılına kadar "disleksi/özel öğrenim güçlüğü" tanısı bulunan öğrencilere 20 dakika ek süre verilirken bu yıl alınan bir kararla bu uygulamaya hiçbir meşru ve hukuki gerekçe sunulmaksızın son verildiğini, bu durumun kızının psikolojisini son derece olumsuz etkilediğini ve sınav stresini arttırdığını,

ç. Engelli öğrencilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak ve önündeki engeller kaldırılarak sınava tabi tutulmaları gerektiğini, 19/02/2025 tarihinde ÖSYM bünyesinde bulunan Engelli Öğrenciler Danışma ve Koordinasyon Birimine konu ile ilgili bir dilekçe yazdığını, fakat tarafına olumlu veya olumsuz bir dönüş yapılmadığını,

d. 2025 yılı içerisinde Haziran ayında gerçekleştirilecek olan YKS'ye çok az bir zaman kalması nedeniyle telafisi güç veya imkânsız zarar doğma ihtimali bulunduğu ifade etmiş;

konunun Kurumumuz tarafından ivedilikle araştırılmasını, kendi kızı ile aynı durumda olan binlerce özel gereksinimli öğrencinin 2025 YKS'de ek süre yardımı alabilmesi için girişimlerde bulunulmasını ve YKS'de özel öğrenim güçlüğü bulunan engelli öğrencilere ek süre tanınması uygulamasının tekrar getirilmesini talep etmiştir.

3. Muhatap ÖSYM Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. ÖSYM'nin 6114 sayılı Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Hizmetleri Hakkında Kanun ve ilgili diğer mevzuatla verilen görevleri yerine getirmek ve yetkileri kullanmak üzere kamu tüzel kişiliğine, idari ve mali özerkliğe sahip özel bütçeli bir kamu kurumu olduğu,

b. 15/07/2018 tarihli ve 30479 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4 sayılı Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 347'inci maddesi uyarınca Yükseköğretim Kurulu (YÖK) kararlarına ve ilgili mevzuat hükümlerine istinaden başta yükseköğretim kurumlarında lisans, lisansüstü öğrenim görecek adayların puan sıralamasına göre tespiti, yerleştirilmesi; yükseköğretim kurumlarında atama, yükselmelerde esas alınan sınavlar olmak üzere ulusal ve uluslararası her türlü bilim, yetenek, yabancı dil sınavları ile gerektiğinde yerleştirme işlemlerini ve ilgili mevzuat hükümleri kapsamında ilgili kurumun talebine bağlı olarak kamu kurum ve kuruluşlarının kadro ve pozisyonlarında görev almaya veya görevde yükselmeye yönelik sınavları ve gerektiğinde yerleştirme işlemlerini yapma görev ve yetkisine sahip olduğu,

c. Ölçme, seçme ve yerleştirme işlemlerine ilişkin uyulması gereken kuralların kılavuz ile belirlendiği, 6114 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi ile 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin *"Tanımlar"* başlıklı 346'ncı maddesinde kılavuzun; "ölçme, seçme ve yerleştirme işlemlerine ilişkin uyulması gereken kurallar, duyurular veya yol gösterici açıklamalardan oluşan, adaylar ile diğer ilgilileri bağlayıcı olan basılı veya elektronik ortamdaki bilgi paketi" olarak tanımlandığı,

ç. 6114 sayılı Kanun'un *"Temel ilkeler"* başlıklı 7'nci maddesinin beşinci fıkrasında sınavlarla ilgili her türlü açıklama, başvuru ve sınav sonuçlarının adaylara duyurulmasının ÖSYM'nin internet sayfasında yapılacağı, internet sayfasındaki duyuruların adaylara tebliğ hükmünde olduğu,

d. 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'nun *"Yükseköğretime giriş ve yerleştirme"* başlıklı 45'inci maddesi uyarınca Yükseköğretim kurumlarına esasları YÖK tarafından belirlenen merkezi sınavlarla girildiği, bu kapsamda adına başvuru yapılan öğrencinin gireceği YKS'nin de YÖK tarafından belirlenen usul ve esaslara göre ÖSYM tarafından yapılmakta olduğu,

e. YÖK Başkanlığı tarafından hazırlanan ve 08/03/2022 tarihli ve 31772 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Engelli Bireylere Yönelik Sınav Uygulamalarında ve Engelli Kontenjanında Aranacak Sağlık Şartlarına Dair Yönetmelik'in (Ek-1) *"Amaç ve*

kapsam" başlıklı 1'inci maddesinin *"(1) Bu Yönetmelik; yükseköğretime geçişte (Ek ibare:RG-13/12/2024-32751) yurt dışından öğrenci kabul sınavı hariç olmak üzere Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı tarafından yapılan merkezi sınavlar ve yükseköğretim kurumları tarafından yapılan özel yetenek sınavları ile yükseköğretim programlarındaki ders geçmeye yönelik sınavlarda engelli bireylere yönelik sınav uygulamalarından ve engelli kontenjanlarından yararlanacak olan aday ve öğrencilerin sağlık şartlarını belirlemek amacıyla hazırlanmıştır."* düzenlemesine yer verildiği,

f. Anılan Yönetmelik'in *"Ek süre yardımı"* başlıklı 6'ncı maddesinin *"(1) Okuyucu ve/veya işaretleyici yardımı alanlara ek süre verilir. (2) ESKR veya ÇÖZGER'de; Ek-1'deki tanıları, engellilik düzeyleri ve Sağlık Bakanlığı ICD-10- TRM Hastalık ve Sağlık Girişimi Sınıflandırma kodları yer alan engelli aday veya öğrenciler ile (Değişik ibare: RG-13/12/2024-32751) altı yaşını doldurmadan önce işitme engeli tanısı almış, düzeltilmiş engeli %40 ve üzeri veya düzeltilmemiş engeli %70 ve üzeri olanlardan Ek-2'deki kodlar yer alan işitme engelli aday veya öğrenciler ek süre yardımı alabilir."* hükmünü haiz olduğu,

g. Yine anılan Yönetmelik'in geçici 2'nci maddesinde *"(1) Bu maddenin yayımı tarihinden 2024-2025 eğitim-öğretim yılı başına kadar, yükseköğretime geçişte Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı tarafından yapılan merkezi sınavlarda bu Yönetmelik hükümleri uygulanmaz.", "Yürütme"* başlıklı 18'inci maddesinde *"(1) Bu Yönetmelik hükümlerini Yükseköğretim Kurulu Başkanı yürütür."* hükümlerinin yer almakta olduğu, mezkûr Yönetmelik hükümlerinin ÖSYM tarafından uygulanan YKS'yi de kapsadığı ve 2025 YKS'den itibaren uygulanmaya başladığı,

ğ. Mezkur Yönetmelik'in ek süre verilecek adayları belirleyen Ek-1'nde yer alan tablonun 8'inci satırında; *"F81.0-F81.9"* ICD kodlarına sahip tanılı ÇÖZGER'lerde *"orta ve üstü düzey 'Özel gereksinimi vardır (ÖGV)' ve 'Özel koşullu gereksinimi vardır (ÖKGV)' düzey şartı arandığı",*

h. Aynı tanılara sahip Erişkinler İçin Engellilik Sağlık Kurulu Raporları (ESKR) bulunan adaylar için 20/02/2019 tarihli ve 30692 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Değerlendirmesi Hakkında Yönetmelik'in Ek-3'ünde yer alan "Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) Mevzuatla Uyum Arandığında Kullanılacak Tablo" kullanılarak işlem yapılmakta olduğu, F81.0- F81.9 tanılarına sahip ESKR bulunan adaylar için adı geçen tablodaki özel gereksinim kodu ve özel gereksinim düzeyi bilgilerinin karşısında yer alan engel oranı (%) değerinin kullanıldığı,

ı. Yükseköğretim Genel Kurulunun 30/01/2025 tarihli toplantısında 2547 sayılı Kanun doğrultusunda yükseköğretim kurumlarına öğrenci seçme ve yerleştirme esaslarını belirleyen YKS Kılavuzunun yayımlanmasının ve uygulanmasının kabul edildiği, 06/02/2025 tarihinde ÖSYM'nin internet sayfasında Kılavuzun yayımlandığı, Kılavuzun "7.11. Engeli/Sağlık Sorunu Olan Adaylar" maddesinin YÖK tarafından hazırlanan Yönetmelik hükümleri uyarınca hazırlandığı,

i. Yine Kılavuzun giriş sayfasında *"Sınava başvuran adaylar, kılavuzlarda ve ilgili mevzuatta yer alan düzenlemeleri kabul etmiş sayıldıkları"* açıklamalarına yer verildiği ve ilgili kılavuzlar aracılığıyla adaylara tebliğ hükmünde bilgilendirme yapıldığı, bu nedenle 2025 YKS'ye başvuran engelli adayların Kılavuz'da yer alan hükümleri ve yönetmelik eklerini dikkatlice incelemeleri gerektiği,

j. Diğer yandan Yükseköğretim Genel Kurulunun 01/02/2024 tarihli toplantısında yayımlanması ve uygulanması kabul edilen 2024-YKS Kılavuzunun Ek-3'te yer alan *"7.11. Engelli/Sağlık Sorunu Olan Adaylar ve Sağlık Durumu/Engel Bilgi Formunun Doldurulması"* başlıklı maddesinde *"2025 YKS'den itibaren engelli adaylara yönelik sınav uygulamalarında 8 Mart 2022 tarihli Yönetmelik hükümlerinin uygulanacağının"* belirtildiği, bir sonraki yıl sınava girecek olan kişilere ve kamuoyuna 2024 yılında bilgilendirme yapıldığı,

k. Özetle; ÇÖZGER raporlarında "F.81.0-F81.9" tanılarına sahip adaylara 2025 YKS'de ek süre verilebilmesi için *"Özel Gereksinim Vardır (ÖGV)"* düzeyinin yeterli olmadığı, anılan Yönetmelik gereği *"Orta ve Üstü Düzey ÖGV-ÖKGV"* düzey şartı arandığı ifade edilmiş; ÖSYM'nin YKS'nin uygulayıcısı olduğu, YKS'nin usul ve esasları ile engelli sınav uygulamalarından yararlanacak olan adayların sağlık şartlarının YÖK tarafından belirlendiği, YKS kılavuzlarının YÖK kararları doğrultusunda hazırlandığı belirtilmiştir.

4. Kurumumuz tarafından söz konusu başvuru dosyasında yer alan hususlara ilişkin detaylı ve objektif bir değerlendirmenin yapılabilmesi için konu hakkında uzman görüşüne ihtiyaç hasıl olduğundan dolayı 28/03/2025 tarihli ve ... sayılı yazımız ile YÖK Başkanlığından bilgi/belge ve kurumsal görüş talebinde bulunulmuştur.

5. YÖK Başkanlığı Eğitim-Öğretim Dairesi Başkanlığından alınan yazılı görüşte:

a. 2025 YKS'de disleksi (özel/özgül öğrenme güçlüğü) ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanıları nedeniyle "Engelli Bireylere Yönelik Sınav Uygulamalarında ve Engelli Kontenjanında Aranacak Sağlık Şartlarına Dair Yönetmelik" kapsamında okuyucu ve/ya işaretleyici ile ek süre talebi ile başvuran adayların söz konusu taleplerinin Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve ÖSYM görüşleri dikkate alınarak 22/04/2025 tarihli Yükseköğretim Yürütme Kurulu toplantısında değerlendirildiği,

b. ÇÖZGER'inde veya ESKR'de *"F81.0-F81.9 orta ve üstü düzey ÖGV ve ÖKGV, F90.0-F90.1 orta ve üstü düzeyde ÖGV-ÖKGV"* tanısı bulunan adayların raporlarında herhangi bir özel gereksinim düzeyi veya oran belirtilemeyen adayların da 2025 YKS'de anılan Yönetmelik'te yer alan engelli bireylere yönelik sınav uygulamalarından yararlanabileceğinin uygun görüldüğü ifade edilmiştir.

6. Bunun üzerine 29/04/2025 tarihli ve ... sayılı Kurum sayılı yazı ile muhatap Kurumdan;

a. Hakkında başvuru yapılan çocuğun sahip olduğu ÇÖZGER dikkate alınarak başvuranın dilekçesinde belirttiği 2025 YKS'de engelli bireylere yönelik sınav uygulamalarından yararlanabilmesinin mümkün olup olmadığı,

b. Hakkında başvuru yapılan çocuğun durumunun yeniden gözden geçirilerek ek süre yardımından yararlanmasının mümkün olup olmadığı,

c. Mümkün ise başvuru hakkında ÖSYM tarafından sunulan ek süre yardımı içeriğine sahip makul düzenleme talebinin yerine getirildiğini gösterir belgenin sunulması talep edilmiş olup,

ç. 6701 sayılı Kanun'un *"İhlal İncelemeleri"* başlıklı 18'inci maddesinin üçüncü fıkrası uyarınca; başvurunun uzlaşma ile sonuçlandırılması hakkında kabul veya ret şeklindeki cevabı ve (varsa) uzlaşmaya dair görüşü; adı geçen sınava çok az bir süre kalması nedeniyle telafisi güç ve imkansız zararın doğma ihtimaline istinaden ivedilikle Kurumumuza iletilmesi istenmiştir.

7. Uzlaşma teklifimize dair muhatap Kurum tarafından sunulan yazılı görüşte:

a. Hakkında başvuru yapılan adaya YÖK Başkanlığının 25/04/2025 tarihli ve ... sayılı yazısına ve aday tarafından ÖSYM Başkanlığına gönderilen 19/02/2025 tarihli ve ... sayılı dilekçeye istinaden ek süre, okuyucu-işaretleyici yardımı verildiği, Aday İşlemleri Sistemi (AİS) ile 2025-YKS Başvuru Kayıt Bilgilerine yansıtıldığı ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

8. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

(...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

9. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

10. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...)

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"

11. 20/04/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre; *"doğrudan ayrımcılık, bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"*; (f) bendine göre; *"engelli, fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi"* (i) bendine göre ise makul düzenleme; *"Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" ifade eder."* ifade eder.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

13. Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler

hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

15. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kurumun görevleri şunlardır: (...) (g) ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)"

16. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurulun görev ve yetkileri"* başlıklı 11'inci maddesinin (b) bendinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin başvurular ile insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin... gerekli hâllerde uzlaşma sürecini sonuçlandırmak"* Kurulun görev ve yetkileri arasında sayılmıştır.

17. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

(...) (7) Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. (...)"

18. Mezkûr Kanun'un *"İhlal incelemeleri"* başlıklı 18'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkraları şöyledir:

"Kurum, ihlal iddiasına muhatap olan taraftan yazılı görüşünü sunmasını ister. Yazılı görüş, istemin tebliğinden itibaren on beş gün içinde Kuruma ulaştırılır. Yazılı görüş, başvuran kişiye tebliğ edilerek, görüşünü tebliğden itibaren en geç on beş gün içinde Kuruma sunması istenir. Talep hâlinde Başkan bu süreleri bir defaya mahsus olmak üzere on beş gün uzatabilir. Taraflara talepleri hâlinde Kurul önünde ayrı ayrı sözlü açıklama yapma hakkı tanınabilir.

Başkan, incelemenin özelliğine göre, görüşlerin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. Uzlaşma, insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi veya mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebileceği gibi mağdura belli bir tazminatın ödenmesi

biçiminde de olabilir. Uzlaşma en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. Uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan tespitler, alınan beyanlar veya açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz."

19. 24/10/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Uzlaşma"* başlıklı 52'nci maddesi şöyledir:

"Başkan, incelemenin özelliğine göre, 51 inci maddeye göre ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvurucunun görüşlerinin alınmasından sonra, resen veya talep üzerine tarafları uzlaşmaya davet edebilir. Uzlaşma; insan hakları veya ayrımcılık yasağı ihlali olduğu iddia olunan uygulamaya son verilmesi, mağdur açısından bu sonucu sağlayacak çözümleri içerebilir veya mağdura belli bir tazminatın ödenmesi biçiminde olabilir. Uzlaşma, ihlal iddiasına muhatap olan tarafın ve başvuranın görüşlerinin alınmasından sonra en geç bir ay içinde sonuçlandırılır. Uzlaşma müzakereleri sırasında yapılan tespitler, alınan beyanlar veya açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz."

20. Mezkûr Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

21. Mezkûr Yönetmelik'in *"Uzlaşma kararı"* başlıklı 71'inci maddesi ise şöyledir:

"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi hâlinde veya başvurunun 52'nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

22. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişinin Kuruma başvurabileceği düzenlenmektedir. Başvuran velinin dilekçesinden, 21-22/06/2025 tarihlerinde ÖSYM tarafından gerçekleştirilecek olan YKS'ye girecek olan çocuğunun engelli adaylara tanınan sınav uygulamalarından yararlanamaması nedeniyle 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

23. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında ise *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul*

edebilir." hükmü bulunmaktadır. Bu doğrultuda başvuran velinin 19/02/2025 tarihli ve ... sayılı dilekçe ile ÖSYM bünyesinde bulunan Engelli Öğrenciler Danışma ve Koordinasyon Birimine müracaat ettiği ancak muhatap Kurum tarafından kendisine belirtilen süre içerisinde olumlu ve/ya olumsuz bir şekilde cevap verilmediği anlaşılmıştır.

24. Ayrımcılık yasağı, milletlerarası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

25. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* içermektedir. Aynı maddeye göre makul düzenleme ise engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz olmayan veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade etmektedir (TİHEK, B. No: 2024/2046, K. No: 2025/191, 08/04/2025, para. 27).

26. Yine Sözleşme'nin *"Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinde yer alan; *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez."* hükmü uyarınca engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış ve devletlerin eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemeler yapma yükümlülüğü vurgulanmıştır. (TİHEK, B. No: 2024/1992, K. No: 2025/80, 11/02/2025, para. 21).

27. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları

ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır (TİHEK, B. No: 2023/109, K. No: 2023/523, 04/07/2023, para. 16).

28. Eğitim hakkı, uluslararası hukukta ve ulusal mevzuatta güvence altına alınmış evrensel bir haktır ve engelliler de dahil olmak üzere tüm bireyler için geçerlidir. Uluslararası hukuk çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesinde, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)'nin 13'üncü maddesinde, BM ÇHS'nin 28'inci maddesinde, AİHS'e Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesinde ve EHİS'in 24'üncü maddesinde ve çeşitli uluslararası belgelerde güvence altına alınan eğitim hakkının kullanımında ayrımcılığın önlenmesine ve evrenselliğin sağlanmasına vurgu yapılmaktadır (TIHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/06/2022, para. 17).

29. Bu kapsamda AİHS (P-1)'in *"Eğitim Hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."* İHEB'in 26'ncı maddesine göre *"Herkes eğitim hakkına sahiptir."* ve Beyannamenin 2'nci maddesi uyarınca *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* (TİHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/06/2022, para. 18). Bununla birlikte EHİS'in *"Eğitim hakkı"* başlıklı 24'üncü maddesinde de engellilerin eğitim hakkı teyit edilerek evrensel eğitim hakkını engelliler için etkili kılmanın yolu olarak kapsayıcı eğitimin önemine dikkat çekilmiştir. (TİHEK, B. No: 2024/2046, K. No: 2025/191, 08/04/2025, para. 34).

30. EHİS'in 24'üncü maddesi kapsamında, Engelli Kişilerin Hakları Komitesi tarafından 2016 yılında kabul edilen *"İçermeci Eğitim Hakkı"* üzerine 4 No.lu Genel Yorum, engelli öğrencilerin eğitim hakkının erişilebilir ve kapsayıcı bir şekilde sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır. Komite, eğitim sistemlerinin yalnızca fiziksel erişilebilirlik değil, aynı zamanda bilgi ve iletişim araçları, öğretim yöntemleri ve sınav uygulamaları gibi tüm yönleriyle erişilebilir olması gerektiğini belirtmektedir. İçermeci eğitimin temel bir unsuru olarak engelli öğrencilerin okulda öğrenimden, mesleki ve yükseköğrenime, hatta çalışma yaşamına geçişi sağlamak için desteklenmesi gerektiğine, öğrenenlere makul uyumlaştırma sağlanarak değerlendirmelerde ve sınav prosedürlerinde eşit muamele gösterilmesi, kapasiteleri ve kazanımlarının başkalarıyla eşit olarak tasdik edilmesi gerektiğine değinilmektedir. Bu bağlamda, engelli öğrencilerin sınavlarda karşılaştıkları zorlukların, engellilik durumlarından kaynaklanan gereksinimlere uygun düzenlemelerle aşılması gerektiği, engelli öğrencilerin eğitim hakkının tam anlamıyla sağlanabilmesi için sınav uygulamalarının da dahil olmak üzere tüm eğitim süreçlerinin erişilebilir ve eşitlikçi bir şekilde düzenlenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

31. Somut olayda Kurumumuza başvuran veli, 2025 YKS'ye girecek kızı için yaptığı başvuruda; disleksi, öğrenme güçlüğü ve hiperaktivite bozukluğu olan öğrenciler için ÖSYM'nin sağladığı ek süre ve okuyucu gibi sınav uygulamalarının 2025'te değiştirilmesi

nedeniyle, bir önceki yıl gerçekleştirilen sınav uygulamalarına kıyasla kızının bu haklardan yararlanamamasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunu ileri sürmüştür.

32. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Uzlaşma kararı"* başlıklı 71'inci maddesi; *"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi hâlinde veya başvurunun 52 nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."* hükmünü haizdir. Kurumumuz tarafından yapılan yazışmalar neticesinde; hakkında başvuru yapılan adaya, YÖK Başkanlığının ve adayın dilekçesi doğrultusunda ek süre ve okuyucu/işaretleyici yardımı sağlandığı ve bu bilgilerin Aday İşlemleri Sistemine işlendiği bildirildiğinden; başvuranın da mağduriyetini giderecek şekilde sınav uygulamasının hayata geçirildiği anlaşıldığından 6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesi ile mezkûr Yönetmelik'in 52'inci ve 71'inci maddeleri uyarınca başvurunun uzlaşmayla sonuçlandığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda UZLAŞMA KARARI VERİLMESİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

25/6/2025 tarihinde ile OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi (İzinli)

TİHEK

2025/375 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/380
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	25.06.2025/244
Karar Numarası	:	2025/375
Başvuran	:	Z.G.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	Velayeten O.F.G.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1-TAV Esenboğa Yatırım Yapım ve İşletme Anonim Şirketi 2-Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğü
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; 19/3/2021 doğumlu kızı MPS Tip VI hastası olan başvuranın, 2/2/2025 tarihinde aracını park ettiği Esenboğa Havalimanı otoparkından çıkış yaparken, kendisinden ücret alınmasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. 19/3/2021 tarihinde dünyaya gelen kızı Z.G.'nin doğuştan MPS Tip VI hastası ve 16/9/2021 tarihinden itibaren de "Özel koşul gereksinimi vardır" içerikli %90 Engelli Raporu olduğunu,

b. Hastalıkla ilgili tedavi ve rehabilitasyon sürecinin devam ettiğini,

c. 2/2/2025 tarihinde Ankara Esenboğa Havalimanı Otoparkına engelli aracını park ettiğini,

ç. Çıkışta görevlinin kendisinden 130 TL ücret talep ettiğini,

d. Aracın engelli aracı olduğunu, bu durumun ruhsatta da belirtildiğini, Emniyet Müdürlüğünden alınan engelli otopark kartının bulunduğunu, kızının 4 yaşında olduğunu, aracı babası olarak kendisinin kullandığını, her zaman otoparkı ücretsiz olarak kullandıklarını söylediğini,

e. Görevlinin, artık engelli kişinin araçta bulunmaması halinde otopark ücretinin ödenmesinin gerektiğini ifade ettiğini,

f. Kızının daha bebek olduğunu, havaalanına her geldiği zaman kızını yanında getiremeyeceğini,

g. Muhataba e-posta yoluyla ulaşarak bu durumu izah edip alınan ücretin iadesini talep ettiğini, verilen cevapta "Engellilerin ya araçta bulunmaları ya da aracı kullanmaları gerektiği" hususunun ifade edildiğini,

ğ. Bu şekilde alınan kararın yanlış bir karar olduğunu düşündüğünü, TAV Havalimanları Holding'in işletmekte olduğu Esenboğa Havalimanı İç ve Dış Hatlar Terminali Otoparkında, Devlet Hava Meydanları İşletmesi (DHMİ) Genel Müdürlüğü tarafından onaylanıp yayınlanmış olan KÖİ (Kamu- Özel İşbirliği) 2025 DHMİ Havalimanı Ücret Tarifesi Uygulama Esaslarında yer alan *"Engelli ve Gazilerin belgelerini ibraz etmeleri kaydıyla kullandığı / bulunduğu araçlara (her defasında azami 15 güne kadar) ücret alınmaz " maddesindeki "kullandığı/bulunduğu"* ifadelerinin çıkartılması gerektiğini,

h. Bu durumun engelliler ve engelli yakınları için mağduriyet doğurduğunu iddia etmektedir.

3. Muhataplardan TAV Esenboğa Yatırım, Yapım ve İşletme Anonim Şirketi sunduğu yazılı görüşünde özetle:

a. Otopark tarifelerinin, DHMİ Genel Müdürlüğü ile imzaladıkları Yap İşlet Devret Sözleşmesi'ne uygun olarak belirlendiğini, uygulandığını ve denetlendiğini,

b. Şirketlerinin, Esenboğa Havalimanında, DHMİ tarafından "Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde yapılması" işi için düzenlenen ihalenin kazanılmasının akabinde terminal işletmesinin yürütümünü gerçekleştirmeye başladığını ve DHMİ ile İmtiyaz Sözleşmesi akdettiğini,

c. Esenboğa Havalimanındaki otopark tarifelerinin, DHMİ ile akdedilen bu sözleşme gereğince sözleşmeye uygun olarak belirlenerek uygulandığını,

ç. Bu çerçevede Esenboğa Havalimanı İç ve Dış Hatlar Terminali Otoparkında; DHMİ tarafından onaylanıp yayımlanmış olan KÖİ ile Yürütülen Projeler Kapsamında "Esenboğa Havalimanı-Terminal 2025 Yılı Ücret Tarifesi" hükümlerini uygulanmak zorunda olduğunu,

d. Bu tarifenin ilgili maddesinde yer alan; *"Engelli ve gazilerin belgelerini ibraz etme kaydıyla kullandığı/bulunduğu araçlara her defasında azami 15 güne kadar olmak üzere İç ve Dış Hatlar Terminali Otoparkından ücretsiz olarak faydalanabilmektedir"* hükmü çerçevesinde engelli vatandaşların, kullandığı ya da bulunduğu araçlar için otoparktan her defasında 15 güne kadar ücretsiz faydalanma haklarının bulunduğunu,

e. Somut olayda, başvurucunun bahsettiği aracın içerisinde engelli kişinin bulunmadığını, dolayısıyla ücret tahsilinin hukuka uygun şekilde yapıldığını,

f. Başvuranın iletişim merkezine konuya ilişkin olarak e-posta gönderdiğini, kendisine de bu hususun açıkça ifade edildiğini,

g. Kendilerine ait https://esenbogaairport.com/ uzantılı web sitelerinde de *"Engelli/ Özellikli Yolcular"* başlıklı bir bölümün yer aldığını burada bu yolcular için sunulan bazı özel terminal hizmetlerinin ifade edildiğini,

ğ. Engelli yolcuların havalimanı deneyimini kolaylaştırmak için talep ve şikayetlere oldukça hassas yaklaştıklarını, başvurandan tahsil edilen ücrette herhangi bir hukuka aykırılık olmasa da müşteri memnuniyeti adına başvuranın banka hesabı bilgilerini paylaşması halinde ilgili tutarı iade etmek istediklerini belirtmiştir.

4. Diğer muhatap DHMİ Genel Müdürlüğü sunduğu yazılı görüşünde özetle:

a. Mevzuatta, havalimanlarında engelli araçlarının otoparkı ücretsiz kullanacaklarına dair herhangi bir hükmün bulunmadığını,

b. Mevzuat hükümlerinde otoparklarda engelli araçlarına özel bir alanın tahsis edilmesinin zorunlu tutulduğunu,

c. Kendilerinin engelli yolcuların seyahatlerini kolaylaştırmak amacıyla 2015 yılından itibaren KÖİ Ücret Tarifesi, Otopark Tarifesine; *"Engelli, gazi ve vazife malullerinin belgelerini ibraz etmeleri kaydıyla kullandığı/bulunduğu araçlara (her defasında azami 15 güne kadar), (24 saati aşan kullanımlarda engellilerin seyahatlerine ilişkin yolcu biniş kartını veya biletini ibraz etmesi halinde) otopark ücret tarifesinin uygulanmayacağı"* şeklinde hüküm eklediklerini ve olayda bu hüküm çerçevesinde işlem tesis edildiğini ifade etmiştir.

5. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Söz konusu Tarifenin DHMİ tarafından onaylanıp yayınlanmasının sorumluluğu ortadan kaldırmadığını, bu durumun Tarifedeki maddelerde hak ihlali yapılmadığı anlamına gelmeyeceğini,

b. Tarifede yer alan engelli bireylerin araçta bulunması veya aracı kullanması şartıyla 15 güne kadar ücret alınmaması gibi şartların hak ihlaline neden olduğunu beyan etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.(...)Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. 6701 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre: *"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* , (i) bendine göre: *"Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer*

bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri" , (f) bendine göre *"Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi"* ifade eder.

8. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve Ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi ise şöyledir:

"Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Bu kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

Ayrımcılık yasağının ihlali halinde, konuya ilişkin yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür..."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan ayrımcılık türleri şöyledir:

"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. "

11. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurum'un, *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* le görevli olduğu düzenlenmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmü bulunmaktadır. Bu çerçevede yapılan başvuruya ilişkin ön inceleme neticesinde konunun, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olarak değerlendirilebileceği sonucuna varılmıştır.

13. Ayrımcılık yasağı uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde de özel olarak düzenlenmektedir. Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinin 2'nci maddesine göre *"Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir."* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesine göre ise; *"Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi ise şöyledir: *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."*

14. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık, B.No:36042/97,12/03/2002, para. 48; Okpisz/Almanya, B.No:59140/00, 15/02/2006, para. 33*). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme'de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü madde, gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, *Belçika'da Eğitim Dili Davası, B.No:2126/64,23.07.1968, para.10*). Mahkeme son zamanlardaki içtihatlarında ayrımcılığı kısaca, *"göreceli olarak benzer durumda olan kişilere nesnel ve makul bir gerekçesi olmaksızın farklı davranılması"* olarak tanımlamaktadır (AİHM, *Zarb Adami/ Malta, B.No:17209/02, 20/09/2006, para. 71*).

15. Ayrımcılık yasağı temellerinden birini oluşturan engelli ifadesi; fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeylerde kayıplarından dolayı, topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından

etkilenen bireyi ifade ederken; engellilik temelinde ayrımcılık, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'da da belirtildiği üzere siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı ifade etmektedir. Somut olayda da başvuran tarafından, Esenboğa Havalimanı otoparkında muhataplarca tanzim edilip uygulanan KÖİ 2025 DHMİ Havalimanı Ücret Tarifesi uygulama esaslarındaki *"Engellilerin belgelerini ibraz etmeleri kaydıyla kullandığı/bulunduğu araçlara (her defasında azami 15 güne kadar), ücret alınmaz."* şeklindeki düzenleme de yer alan *"kullandığı/bulunduğu"* ibarelerinin ayrımcılık oluşturduğu, bu kısıtlamanın olmaması gerektiği iddia edilmekte, ödenmiş olan 130 TL'lik otopark ücretinin iadesi talep edilmektedir. Başvuruya ekli 17/4/2024 tarihli Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporuna göre, başvuranın 19/3/2021 doğumlu kızı Z.G.'nin özel koşul gereksinimine ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda başvuranın maruz kaldığı uygulamanın engellilik temelinde ayrımcılık teşkil edebileceği, başvuranın iddialarının engellilik temelinde bir ayrımcılık iddiası olarak değerlendirilebileceği kanaatine varılmıştır.

16. 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde herkesin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit olduğu ifade edilerek cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır. Ayrıca Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinde eğitim ve öğretim, spor, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan gerçek kişiler ile tüzel kişilerin, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamayacağı ifade edilmiştir.

17. Gerek kamu tüzel kişileri tarafından gerekse özel hukuk tüzel kişileri veya gerçek kişiler tarafından sunulan hizmetlerde bir kişiye, herhangi bir meşru gerekçe söz konusu olmaksızın cinsiyet, ırk, renk, dil, din ve inanç gibi ayrımcılık temellerine dayalı, haklar ve özgürlükler bağlamında diğer kişilerden farklı ve eşit olmayan bir muamele yapılması ayrımcılık yasağı kapsamında yasaklanmaktadır. Bu anlamda bir ihlalin varlığı için 6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde ifade edildiği üzere ayrımcılığa uğradığını iddia eden kişinin, bu hizmetten yararlanmakta olması veya yararlanmak üzere başvurmuş olması ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak istemesi gerekmektedir. Hizmete ilişkin bir talebin varlığı, hizmet sunumunda ayrımcılığa uğrandığı iddiası açısından esaslı bir şart olarak aranmalıdır.

18. Hizmet kavramı; bireysel, genel veya kolektif ihtiyaçları karşılamak amacıyla genellikle belirli bir ücret mukabilinde sunulan, soyut nitelikte, ölçülemeyen, stoklanamayan, standartlaştırılamayan, menfaat ve tatmin sağlayan faaliyetler bütününü ifade eder. Sunulmadan herhangi bir kalite değerlendirmesine tabi tutulamayacak hizmetin hazırlanması ve sunulması için belirli bir süreye ihtiyacı vardır. (Ferhat Sayım,

Volkan Aydın, *"Hizmet Sektörü Özellikleri ve Sistematik Olmayan Risklerin Sektör Menkul Kıymetleri ile Etkileşimine Dair Teorik Bir Çalışma", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:29, Kütahya, 2011, s.1,2.*)

19. Somut olayda hizmet özel hukuk tüzel kişiliğine sahip TAV Esenboğa Yatırım, Yapım ve İşletme Anonim Şirketi tarafından sunulmakta olup; tüzel kişiliğe sahip, faaliyetlerinde özerk, sorumluluğu sermayesi ile sınırlı, Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile ilgili ve hizmetleri imtiyaz sayılan bir kamu iktisadi kuruluşu olan DHMİ Genel Müdürlüğü tarafından uygulama esasları belirlenip denetlenmekte olan otopark hizmetinin; genel ve kolektif ihtiyaçları karşılama, belli istisnalar dışında ücret mukabilinde sunulma, kamu yararı sağlamayı hedefleme gibi nitelikleri nazara alındığında 6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi anlamında bir hizmet ilişkisi doğurduğu ve başvuranın bu hizmetten yararlanan konumunda bulunduğu hususunda şüphe bulunamamaktadır.

20. Somut olayda başvurandan, yararlanmış olduğu otopark hizmeti mukabilinde alınan ücrete ilişkin eylem ile bu eyleme esas teşkil eden Ücret Tarifesindeki Uygulama Esasları'na ilişkin düzenleme ayrımcılık yasağı kavramının bir alt başlığını oluşturan "makul düzenleme yapma yükümlülüğü" başlığı altında değerlendirilmelidir.

21. Makul düzenleme kavramı BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinde açıkça tanımlanmıştır; *"Makul düzenleme: Engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri (...)" ifade eder."* Keza, 6701 sayılı Kanun'un *"ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının f bendinde makul düzenleme yapmamanın da ayrımcılık türlerinden biri olduğu ve aynı Kanun'un 5'inci maddesinde sorumlu kişi ve kurumların, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

22. Ayrıca 5378 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinde de makul düzenleme tanımlanmıştır. Buna göre makul düzenleme engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder.

23. Bu anlamda somut olay özelinde, havalimanlarında sunulan otopark hizmetlerinde, hizmet sağlayan gerçek ve tüzel kişilerin engelli bireylerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak kendileri açısından ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklikleri yaparak gereken tedbirleri almakla yükümlü oldukları ifade edilmelidir.

24. Bu çerçevede başvurunun esasını oluşturan ve makul düzenleme şartlarının somut olaydaki varlığının değerlendirilmesinde esas alınması gereken belge; Esenboğa Havalimanı İç ve Dış Hatlar Terminali Otoparkı'nda DHMİ Genel Müdürlüğü tarafından

onaylanıp yayımlanmış olan ve muhatap Anonim Şirket tarafından uygulanan "KÖİ Projeleri 2025 Yılı Ücret Tarifesi" dir.

25. DHMİ Havalimanı Ücret Tarifelerinin 2920 sayılı Türk Sivil Havacılık Kanununun 37'nci maddesi gereğince Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girdiği ifade edilmelidir. İlgili Kanun'un 37'nci maddesi bu hususu *"Havaalanlarının kullanılması ve tesislerinden faydalanılması ve verilen hizmetlerin karşılığında alınacak ücretler, yapılacak tarifelerle saptanır. Yapılmış olan tarifeler, Ulaştırma Bakanlığının onayı ile yürürlüğe girer."* şeklinde ifade etmiştir.

26. Bu doğrultuda 2025 tarihli Ücret Tarifesine ilişkin belgede de belirtildiği üzere; KÖİ Projeleri Ücret Tarifeleri DHMİ Genel Müdürlüğü Kamu Özel Sektör İşbirliği Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanmakta ve DHMİ Genel Müdürlüğü onayı ile yürürlüğe girmektedir. Somut olaydaki 2025 KÖİ Projeleri Ücret Tarifesinin de, yeni bir ücret tarifesi yürürlüğe girinceye kadar 1/1/2025 tarihinden itibaren yürürlükte olduğu anlaşılmaktadır. Olay tarihinde söz konusu Tarife uygulanmaktadır. Havalimanı/Terminal İşletmecileri tarafından yürütülmekte olan Tarifeler, somut olayda da muhatap TAV Esenboğa Yatırım, Yapım ve İşletme Anonim Şirketi tarafından icra edilmektedir.

27. Söz konusu KÖİ Projeleri 2025 Yılı Ücret Tarifesi; Yer Hizmetleri Tarifesi, Akaryakıt İkmali İmtiyaz Tarifesi, Giriş Kartları Tarifesi, Terminal Yer Tahsisi Tarifesi, Uçuş Bilgi Sistemi Monitör Kullanımı Tarifesi gibi çok sayıda mal ve hizmete ilişkin ücretlendirme bilgisi içermektedir. Somut olay bağlamında havalimanları veya terminallerindeki otoparklarda uygulanacak tarife ve uygulama esaslarının ise 2025 Otopark Tarifesi başlığı altında tanzim edildiği görülmektedir.

28. Söz konusu düzenlemeye göre; Esenboğa havalimanı kapalı/katlı otoparklar için araç cinsine ve park süresine göre belirlenen ücret değişiklik göstermekte olup 1 saatlik otopark ücreti otomobiller için 130 TL, minibüs, pikap, midibüs ve kamyonetler için 170 TL, motor veya motosiklet için 60 TL'dir. Açık otoparkın kullanım ücreti ise daha düşük tutarda belirlenmiştir. Örneğin otomobiller için açık otoparkın saatlik kullanım ücreti 100 TL'dir.

29. Adı geçen Tarifenin Uygulama Esasları başlığını taşıyan bölümünde; engelli, gazi ve vazife malullerinin belgelerini ibraz etmeleri kaydıyla kullandıkları veya bulundukları araçlara her defasında azami 15 güne kadar, 24 saati aşan kullanımlarda ise engellilerin seyahatlerine ilişkin yolcu biniş kartını veya biletini ibraz etmesi halinde Tarife'nin uygulanmayacağı ifade edilmiştir.

30. Engelli bireyler için 15 güne kadar ücretsiz olan söz konusu uygulama, kamu araçları için azami 2 saat, kordiplomatik plakalı araçlar için azami 1 saat, yine şehit ailelerinin yakınları için azami 15 gün şeklinde uygulanmaktadır.

31. Öncelikle havalimanlarında engelli araçlarının, otoparkları kayıtsız şartsız ücretsiz bir şekilde kullanabilecekleri, kamu idarelerinin veya işletmecilerin bu yönde bir uygulama

yapmak mecburiyetinde olduklarına ilişkin yasal düzenleme bulunmamaktadır. Kaldı ki engelli bireylerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eden makul düzenleme kavramı; engelli bireylere sunulan her türlü hizmetin bila bedel yapılmasını, herhangi bir ücretlendirmeye gidilmemesini, eğer ticari bir faaliyet icra ediliyorsa ticari kaygıların tamamen göz ardı edilmesini gerektirmemekte aksine mali imkânlar göz önünde bulundurularak ölçülü ve uygun değişikliklerin yapılmasını gerekli kılmaktadır. Zira bir kamu idaresinin ya da özel hukuk işletmecisinin, görev alanına giren hizmetlerini, halkın yakın ve uzak gelecekteki ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bu ihtiyaçları gidermek için gerek duyacağı araç, gereç ve personel durumunu önceden planlayarak gerekli önlemleri alması ve görevini yerine getirmesinin asıl olduğu değerlendirilmektedir.

32. Somut olayda engelli bireyler dışında kalan kişiler için 130 TL olan saatlik otopark ücreti, engelli bireyler açısından belgelerini ibraz etmeleri kaydıyla kullandıkları veya bulundukları araçlar için 15 güne kadar ücretsizdir. Şehit ve gazi yakınları dışında söz konusu imtiyazın tanındığı başkaca ikinci bir grup bulunmamaktadır. Ayrıca ilave olarak engelli bireyler, 24 saati aşan kullanımlarında seyahatlerine ilişkin yolcu biniş kartını veya biletini ibraz etmeleri halinde otopark hizmetlerinden ücretsiz olarak yararlanma hakkına sahiptir.

33. Söz konusu düzenleme uyarınca engelli bireyin kendisi tarafından kullanılan aracın, otopark ücretlerine ilişkin sunulan imtiyazdan yararlanabilmesi için, engellilik durumuna ilişkin ilgili belgelerin ibrazının yeterli olduğu anlaşılmaktadır. İçerisinde engelli bir bireyin bulunduğu araç ise, kimin tarafından kullanıldığına bakılmaksızın, gerekli belgelerin ibraz edilmesi şartıyla otopark hizmetlerinden ücretsiz bir şekilde istifade edebilmektedir. Ancak kişinin kendi dışında başka bir bireyin engeli nedeniyle kullanmakta olduğu aracı, trafik siciline engelli aracı olarak tescil ettirerek kullanma ihtimalinde, bahse konu aracın engelli bireyin ihtiyaçları yanında, kişinin kendi kişisel ihtiyaçları için de günlük kullanımı önünde bir engelin bulunmadığı ifade edilmelidir. Ayrıca bu ihtimalde, engelli aracı olarak trafik siciline tescil edilmiş bir aracın, her durum ve koşulda engelli bireyin ihtiyaçları ve menfaatleri doğrultusunda kullanıldığının kabulünün, hayatın olağan akışına uygun olmadığını ifade etmek izahtan varestedir. Bu yönde bir kabulün yapılması gerektiğine ilişkin iddialara itibar edilemeyeceği gibi, idarenin ya da işletmenin bu konuda düzenleme yapma yetkisinin olmadığını ifade etmenin hukuk düzeni tarafından korunacak meşru bir savunma olarak kabulü de mümkün değildir.

34. Bahse konu düzenlemede geçen imkândan yararlanılabilmesi için engelli bireylere yönelik olarak aranan "kullanılan veya bulunulan araçlar" ile belge ibraz etmeleri gerektiği şartları, sunulan hizmetin tamamen ücretsiz olmasının yasal zorunluluk olmadığı, düzenlemedeki esas amacın engelli bireylerin aile fertlerinin gündelik şahsi araç kullanımlarını kolaylaştırmaktan ziyade bizzat engelli bireylerin kendilerinin daha kolay ve rahat bir şekilde seyahat etmelerini sağlamak olduğu, İdarenin bu konuda düzenleme

yapabilme ve takdir yetkisine sahip olması gerektiği hususları dikkate alındığında; içinde engelli bireylerin bulunduğu veya engelli bireylerin kullandığı araçlara yönelik belirli bir imtiyazın tanınmış olmasının makul, ölçülü ve hukuken meşru olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmelidir.

35. Zira içerisinde engelli bireylerin bulunmadığı, sadece o gün için yalnız aile fertlerinin kullanımında olan bir araca ilişkin idarenin ya da işletmeci firmanın gereken tedbirleri alması, bu noktada ticari düzenlemeler yaparak ücretsiz kullanıma ilişkin belirli şartlar getirmiş olması makul, ölçülü ve anlayışla karşılanmalıdır. Kaldı ki engelli bireylere tanınan 15 güne kadar imtiyazın örneğin kamu araçları için sadece 2 saatle sınırlandığı, bu sürenin kordiplomatik araçlar için de 1 saat olduğu, şehit ve gazi yakınları dışında bu imtiyazın tanındığı başkaca grupların bulunmadığı hususları nazara alındığında, kamu idaresi ile işletmeci firmanın imkânları ölçüsünde engelli bireylere ve ailelerine yönelik ekonomik anlamda kolaylaştırıcı bir yaklaşım içerisinde olduğu değerlendirilmektedir.

36. Ayrıca muhataplar nezdindeki engelli bireylere yönelik makul düzenleme yapma yükümlülüğü; sadece otopark hizmetleri ile sınırlandırılmak suretiyle indirgeyici bir anlayışla değil, Esenboğa Havalimanında engelli bireylerin seyahatlerini kolaylaştırıcı tüm hizmetlerin göz önüne alınması suretiyle bütüncül bir anlayışla yaklaşımı gerekli kılmaktadır. Bu çerçevede muhatap yazılı görüşü ile muhataba ait web sitesindeki bilgilere göre engelli yolculara yönelik olarak sunulan otopark hizmeti dışındaki diğer hizmetler şu şekilde özetlenebilir: engelli destek ekibine yönlendirilmiş direkt telefon uygulaması, kabartma yazı ile yazılmış kullanma talimatı bulunan gece ve gündüz olmak üzere görülebilir ve ulaşılabilir şekilde dizayn edilmiş engelli hizmet/yardım totemleri, 5 ayrı lokasyonda destek noktası uygulaması (İç Hatlar Geliş-Gidiş, Dış Hatlar Geliş- Gidiş, Engelli otoparkı, VIP), zeminlerde hissedilebilir çubuk yüzeyler ile yönlendirme, zeminlerde kesik kubbe uygulaması ile uyarı noktaları (dönüş vb.), hissedilebilir yüzeyler ile totemlere ve hizmet noktalarına kesintisiz ulaşım, yürüyen bantlar ve boyalı basamaklı yürüyen merdivenler, asansör, merdiven, yürüyen bantlar ve rampaların giriş ve çıkışlarında uyarıcı yüzeyler, terminal civarında özel engelli yaya geçitleri ve sürücüler için uyarı tabelaları, bilgi ve yönlendirme kioskları, kapı üzerlerinde kabartma yazı ile alan tanımlaması bulunan, otomatik aydınlatmalı acil durum uyarı donanımları içeren engelli tuvaletleri, asansörlerde sesli uyarı sistemleri, oturma gruplarında engelli yolcular için belirlenmiş özel koltuklar, terminal içinde ihtiyaç duyulan yolcu işlem noktalarında konumlandırılmış destek trabzanları, tekerlekli sandalye kullanıcılarına yönelik olarak uygun yükseklikte ankesörlü telefonlar, terminaller içinde ve otoparkta korkuluklu rampalar, engelli yolculara yönelik asistan hizmetleri, engelli yolcular için özel bilet satış, check- in ve danışma bankoları, uçağa biniş ve iniş esnasında sağlanan tekerlekli sandalye ve nezaret hizmetleri vb.

37. Bu çerçevede somut olayda muhatapların; engelli bireylere yönelik kısıtlayıcı bir uygulamadan ziyade, sunulan hizmetlerden tam ve diğer bireylerle eşit şekilde yararlanmaları için ihtiyaç duyulan, ekonomik anlamda kolaylaştırıcı, gerekli ve uygun tedbirleri alarak makul düzenlemeleri mevzuat çerçevesinde ve fiilen yaptıkları kanaatine

varılmıştır. Ayrıca başvuran tarafından gönderilen 9/4/2025 tarihli banka dekontu ile de sabit olduğu üzere olay tarihinde başvuran tarafından ödenen 130 TL'lik otopark ücretinin muhatapça başvurana iadesinin sağlanması hususu da bu yaklaşımı teyit etmektedir.

38. Bu nedenle söz konusu KÖİ 2025 DHMİ Havalimanı Ücret Tarifesi uygulama esaslarında yer alan *"Engelli ve Gazilerin belgelerini ibraz etmeleri kaydıyla kullandığı/bulunduğu araçlara (her defasında azami 15 güne kadar), ücret alınmaz" maddesindeki "kullandığı/bulunduğu"* ifadelerinin ve bu çerçevede yürütülen uygulamanın engelli bireyler için elverişli, objektif ve makul olduğu; ayrımcılık oluşturan farklı bir muamele ve makul düzenleme yapma yükümlülüğünün ihlali olarak kabul edilemeyeceği değerlendirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

25/6/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi (İzinli)

TİHEK

2025/389 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2519
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	25.06.2025/244
Karar Numarası	:	2025/389
Başvuran	:	A B. (M.S.B, S.M.B adına velayeten)
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Osmangazi Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın özel eğitim sınıfında öğrenim gören çocuklarının ders, teneffüs, yemek ve diğer etkinlik saatlerinin okulda uygulanan program doğrultusunda düzenlenmemesi sebebiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Çocuklarının Bursa Osmangazi ... Ortaokulunda özel eğitim sınıfında eğitim gördüğünü, Okulda tam zamanlı eğitim verilmesine rağmen fiziksel koşulların yetersizliği nedeniyle özel eğitim sınıflarına sabah ve öğlen olmak üzere çift zamanlı eğitim verildiğini,

b. Özel eğitim sınıfı öğrencilerinin tam gün eğitim alan akranlarıyla aynı saatlerde ders alması gerektiğini, özel eğitim sınıfı öğrencilerinin de diğer öğrenciler gibi 7 ders işlemesi ve 6 defa teneffüse çıkması gerektiğini,

c. Konuya ilişkin Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve ... Ortaokulu İdaresine başvurduğunu, kendisine teneffüs süresinin de ders saatlerinden sayıldığının ve blok ders yapıldığının bildirildiğini,

ç. Ortaokul zaman çizelgesine göre öğrencilerin Okulda 6 saat 15 dakika kaldığını ve eğitimlerine kesintisiz bir şekilde devam ettiğini, zaman çizelgesinde özel eğitim sınıflarının Okulda kaldığı sürenin ise 4 saat 40 dakika olarak belirlendiğini, ancak giriş-çıkış saatlerine riayet edilmemesinden ötürü çocuklarının eğitim aldığı sürenin daha da kısaldığını, akranları okulda 6 saat 15 dakika kalırken ders ve teneffüs saatleri hiç sekteye uğramadan devam ederken çocuklarının ders ve teneffüs saatlerinin farklı olmasının

kabul edilemeyeceğini, tüm bu hususların eğitimde eşitlik ilkesine aykırı olduğunu ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü yazılı görüşünde özetle:

a. Bahsi geçen Okulda 2019-2020 yılı eğitim - öğretim dönemi itibarıyla Okulun kayıt bölgesindeki öğrenci sayısının azalması nedeniyle çift zamanlı eğitimden tam zamanlı eğitime geçildiğini, ortaokul zaman çizelgesinin çevre ve trafik şartları ile Okulun Destekleme ve Yetiştirme Kurs Merkezi olması gibi hususlar göz önünde bulundurularak 08.30-15.10 olarak belirlendiğini,

b. Tam zamanlı eğitime geçilmeden önceki süreçte Okulun çift zamanlı eğitim uyguladığını, bu dönemde Okul bünyesindeki özel eğitim sınıflarının da çift zamanlı olarak eğitimlerini sürdürdüğünü, okulun fiziki yetersizliği sebebiyle özel eğitim sınıflarının 2 şubesinin ... İlkokulu ve ... Ortaokuluna taşındığını, ilerleyen süreçte kurumsal bütünlüğü sağlamak ve öğrencileri takip edebilmek amacıyla Okulda bir alanın sınıfa dönüştürüldüğünü ve özel eğitim sınıflarının adı geçen Okul binasına geri taşındığını,

c. Okulda hem hafif düzeyde zihinsel yetersizlik hem de hafif otizm tanısı konulan öğrencilerin eğitimine devam ettiğini, Bölgede ortaokul kademesinde başka özel eğitim sınıfı bulunan okul olmadığı için öğrencileri eğitimden mahrum bırakmamak maksadıyla gelen kayıt taleplerinin kabul edildiğini, özel eğitim tanısı konulan öğrenci sayısının arttığını, öğrenci sayısındaki artış nedeniyle özel eğitim sınıflarında tam gün eğitime geçilemediğini,

ç. Başvuranın özel eğitim sınıflarında çift zamanlı eğitim verildiğine ilişkin Okul İdaresi tarafından bilgilendirildiğini, ancak Okulun ikamet adresine yakın olması nedeniyle çocuklarının burada eğitim görmesini istediğini ifade ettiğini ve okul kaydının da bu beyan doğrultusunda yapıldığını,

d. Başvuranın 2024-2025 yılı eğitim-öğretim kayıt yenileme döneminde tekrar dile getirdiği tam zamanlı eğitimine geçilmesine yönelik talebinin fiziki yetersizlik ve öğrenci sayısının artması nedeniyle karşılanamadığını, bununla birlikte ikamet adresine yakın konumda yeni bir Özel Eğitim Uygulama Okulu (... Özel Eğitim ve Uygulama Okulu) açıldığı ve okulun tam gün eğitim verdiği bilgisinin paylaşıldığını, ancak başvuranın çocuklarının aynı okulda eğitimlerine devam etmesini istediğini,

e. Okulda ortaokul öğrencilerinin kullandığı sınıflar haricinde 2 bağımsız bölümün sınıf olarak kullanıldığını, Okul bünyesinde halihazırda 20 özel eğitim öğrencisinin eğitime devam ettiğini, 6 öğrencinin hafif otizm ve 14 öğrencinin de hafif düzeyde zihinsel yetersizlik tanısı konulan öğrenciler olduğunu ve toplamda 4 özel eğitim sınıfının bulunduğunu, 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği doğrultusunda hafif otizm tanısı konulan öğrencilerin sınıf mevcudunun en fazla 4 olması gerektiğini, bu nedenle özel eğitim sınıflarını birleştirme imkânlarının da olmadığını,

f. Başvuranın çocuklarının Okulda herhangi bir hak kaybı yaşamadan eğitimlerini sürdürdüğünü, özel eğitim sınıflarında ders süresi yönünden bünyesinde açıldıkları Ortaokul programının uygulandığını, Okul İdaresinin özel eğitim öğrencilerinin en iyi şekilde eğitim alabilmesi amacıyla sürekli çözüm üretme çabasında olduğunu, fiziki kapasite yetersizliğinin çözümü ve sınıfların tam gün eğitime geçebilmesi için gerekli çalışmaların sürdürüldüğünü belirtmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı sunmuş olduğu görüşte başvuran özetle:

a. Okulun koşulları ile ilgili bir önceki sene kendisine bilgi verilmediğini, okula yerleştirme işleminin Muhatap tarafından yapıldığını, çocuklarının okula servis ile ulaşım sağladığını, bu nedenle okulun ikamet adresine olan uzaklığının önem arz etmediğini,

b. 2023-2024 yılı eğitim- öğretim döneminde çift zamanlı eğitim sisteminde öğlen eğitime başlayan öğrencilerin saat 13.10'da derse başlayıp 17.00'de okuldan çıktıklarını, İdare tarafından servis saatleri nedeniyle zaman çizelgesinin bu şekilde oluşturulduğunun ifade edildiğini ve velilerin girişimleri neticesinde okul çıkış saatinin 17.40 olacak şekilde tekrar düzenlendiğini,

c. Okul İdaresi tarafından iletilen haftalık ders programının özel eğitim öğrencilerinin okula giriş ve çıkış saatleri ile uyumlu olmadığını, öğlen eğitime başlayan özel eğitim sınıflarının çıkışının servis saatleri gerekçe gösterilerek yeniden 17.00 olarak düzenlenmeye çalışıldığını,

ç. Özel eğitim öğrencisi olan çocuklarının yarı zamanlı kaynaştırma ders programlarına dahil edilerek kısıtlı olmayan akranları ile bazı ders ve etkinliklere katılma hakkına sahip olduğunu bu nedenle İdarenin kendilerini ... Özel Eğitim ve Uygulama Okuluna yönlendirme yetkisinin olmadığını ve çocuklarının engelli olmayan akranlarıyla aynı şartlarda eğitim alma hakkına sahip olduğunu belirtmiştir.

5. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 19'uncu maddenin dördüncü fıkrası *"Kurumun inceleme ve araştırma konusuyla ilgili olarak gerekçesini belirterek istediği bilgi ve belgelerin, bu talebin tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz gün içinde verilmesi zorunludur."* hükmünü haizdir. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden bilgi istenmiş ve Müdürlük yazılı görüşünde özetle: başvuranın talebinin değerlendirmeye alındığını, konuya ilişkin gerekli inceleme ve soruşturmanın başlatılacağını belirtmiş ve Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından konuya ilişkin Bursa Valiliği ile yapılan yazışmaları sunmuştur.

6. Muhatap Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan ek görüşte muhatap özetle: ... Ortaokulu Müdürlüğü bünyesindeki özel eğitim sınıflarının ders, teneffüs ve yemek saatlerinin yeniden düzenlendiğini belirtmiş ve yazı ekinde özel eğitim sınıflarının ders programı ve zaman çizelgesini sunmuştur.

7. Başvuran tarafından sunulan 27/5/2025 tarihli dilekçede ise başvuran özetle: özel eğitim sınıfları için yeni bir ders programının hazırlandığını, böylece özel eğitim alan öğrencilere ders programının ders, teneffüs ve yemek saatleri bakımından kısıtlı olmayan akranlarıyla aynı koşullarda uygulanmasının sağlandığını ve mağduriyetlerinin giderildiğini belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

8. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

9. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir

(...)

Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

(...)"

10. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentlerine göre:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi" ifade etmektedir.

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(...)" hükmünü ihtiva etmektedir.

12. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık türleri: *"a) Ayrı tutma, b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, c) Çoklu ayrımcılık, ç) Doğrudan ayrımcılık, d) Dolaylı ayrımcılık, e) İşyerinde yıldırma, f) Makul düzenleme yapmama, g) Taciz, ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* olarak sıralanmıştır.

13. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasına göre:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."

14. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun: *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."* görevini haiz olduğu düzenlenmiştir.

15. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

16. Mezkûr Yönetmelik'in *"Uzlaşma Kararı"* başlıklı 71'inci maddesi şöyledir:

"(1) Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi hâlinde veya başvurunun 52 nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

17. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* hükmünü içermektedir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un üçüncü fıkrasında sayılan ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

18. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir"* hükmüne yer verilmiştir. Başvuran tarafından sunulan belgelerden, özel eğitim öğrencisi olan çocuklarının eğitim saatlerinin akranlarıyla aynı koşullarda düzenlenmesi talebiyle 9/9/2024 tarihinde muhatap Kuruma başvurduğu, ancak muhatap Okulun fiziki yetersizlik gerekçesiyle başvurana olumsuz yanıt verdiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın, 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği ve engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasının esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

19. Ayrımcılık yasağı uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Bu sözleşmeler taraf Devletlere ayrımcılıkla mücadele etme yükümlülüğü getirerek bireylerin eşit muamele görmesini koruma altına almayı hedeflemektedir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir"* hükmünü ihtiva etmektedir.

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesinde *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir"* düzenlemesine yer verilmiştir.

21. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık; *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan*

yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı" kapsamaktadır.

22. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinde doğrudan ayrımcılık *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık temeline dayanan ve engellinin hak ve özgürlüklerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen, kısıtlayan veya zorlaştıran her türlü farklı muamele" şeklinde tanımlanmaktadır. 5378 sayılı Kanun'un "Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesi *"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir."* hükmünü ihtiva etmektedir.

23. Somut olayda başvuran, ilgili Okulda tam zamanlı eğitim verilmesine rağmen fiziki yetersizlik sebebiyle özel eğitim sınıflarında çift zamanlı eğitim verildiğini, özel eğitim sınıfında öğrenim gören çocuklarının aynı okulda eğitim alan akranları gibi 7 ders işlemesi ve 6 defa teneffüse çıkması gerektiğini, çocuklarının eğitim süresinin kısıtlandığını ve tüm bu hususların ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

24. Muhatap Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Okulun fiziki yetersizliği ve derslik bulunamaması sebebiyle özel eğitim sınıflarında çift zamanlı eğitim programı uygulandığını, özel eğitim sınıflarında hafif düzeyde zihinsel yetersizlik ve hafif otizm tanısı konulan öğrencilerin eğitim aldığını, ortaokul öğrencilerinin kullandığı derslikler hariç olmak üzere hâlihazırda 2 tane dersliğin bulunduğunu, toplam 4 tane özel eğitim sınıfı bulunduğunu ve hafif otizm tanısı konulan öğrencilerin sınıf mevcudunun en fazla 4 olması gerektiği için sınıfları birleştiremediklerini belirtmiştir.

25. Somut uyuşmazlığa ilişkin Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünden yazılı görüş istenmiştir. Bakanlık tarafından sunulan cevabi yazıda başvuranın talebinin değerlendirmeye alındığı, mağduriyetinin giderileceği ve konuya ilişkin gerekli inceleme ve soruşturmanın yapılacağı belirtilmiştir. Kurumumuz tarafından Bakanlıktan mağduriyetin ne şekilde giderildiği, soruşturma başlatılıp başlatılmadığı, soruşturma başlatıldıysa soruşturmanın hangi aşamada olduğuna ilişkin bilgi talep edilmiştir. Bakanlık tarafından sunulan yazılı beyanda, konunun Teftiş Kurulu Başkanlığına intikal ettiği belirtilmiş ve Teftiş Kurulu Başkanlığı ile Bursa Valiliği arasında yapılan yazışmalar sunulmuştur.

26. Dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler incelendiğinde Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 27'nci maddesinin ikinci fıkrasının (ğ) bendi ve İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun 27/3/2025 tarihli ve ... sayılı kararı doğrultusunda; Bursa Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ilgili öğrencilerin eğitim gördüğü özel eğitim sınıflarının ders, teneffüs, yemek ve diğer etkinlik saatlerinin Okulda uygulanan mevcut program doğrultusunda yeniden düzenlenmesine ilişkin adı geçen Okulla gerekli yazışmaların

yapıldığının belirtildiği görülmüştür. Bu hususa ilişkin muhatap Osmangazi İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden yazılı ek görüş istenmiştir. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte, özel eğitim sınıflarının ders, teneffüs, yemek ve diğer etkinlik saatlerinin yeniden düzenlendiği belirtilmiş ve yazı ekinde özel eğitim sınıflarının derse giriş, çıkış saatlerine ilişkin zaman çizelgesi ve ders programı sunulmuştur.

27. Başvuran 29/5/2025 tarihinde Kurumumuza sunduğu yazılı beyanında; özel eğitim sınıfları için yeni bir ders programının hazırlandığını, böylece özel eğitim alan öğrencilere ders programının ders, teneffüs ve yemek saatleri bakımından kısıtlı olmayan akranlarıyla aynı koşullarda uygulanmasının sağlandığını ve mağduriyetlerinin giderildiğini belirtmiştir. Dolayısıyla başvuranın talebinin Kurumumuza yapmış olduğu başvuru sonrasında yerine getirildiği ve özel eğitim sınıflarının ders, teneffüs, yemek ve diğer etkinlik saatlerinin Okulda uygulanan mevcut program doğrultusunda yeniden düzenlendiği anlaşılmaktadır.

28. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 71'inci maddesi *"Başvuru konusu talebin hakkında başvuru yapılan ilgili tarafça yerine getirildiğinin Kuruma bildirilmesi halinde veya başvurunun 52'nci maddeye göre çözüme kavuşturulduğunun anlaşılması halinde uzlaşma kararı verilir."* hükmünü haizdir. Somut olayda başvuru konusu talebin muhatap Kurum tarafından yerine getirildiği anlaşıldığından 6701 sayılı Kanun'un 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi ile Yönetmelik'in 65'inci ve 71'inci maddeleri uyarınca başvurunun uzlaşmayla sonuçlandığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda UZLAŞMA KARARI VERİLMESİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

25/6/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi (İzinli)

TİHEK

2025/393 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/994
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	25.06.2025/244
Karar Numarası	:	2025/393
Başvuran	:	N.S.E.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1- Milli Eğitim Bakanlığı 2- İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın Otizm Spektrum Bozukluğu tanısı bulunan oğlunun, eğitim hakkına erişememesi nedeniyle ayrımcılık yasağının engellilik temelinde ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle:

a. Velisi olduğu O.B.Ş.'nin Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısının bulunduğunu, 3 yaşında otizm tanısı aldıktan sonra ana sınıfı yaşı geldiğinde kendisini hiçbir okulun kabul etmediğini, bu sebeple o dönem Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne (AİHM) başvurduklarını, tüm bu sancılı süreçler sonunda oğlunun kaynaştırma öğrencisi olabildiğini, ortaokul son sınıfa kadar kaynaştırma öğrencisi olarak İstanbul ... İlkokulu ve ... Ortaokuluna devam ettiğini, bu aşamalarda mevzuatta yer alan gerekli eğitsel desteğin sağlanmadığını, oğlunun eğitim hayatının kendi çabaları ile yürütüldüğünü, son yılında Covid-19 salgını sebebiyle okula devam etmediği halde mezun sayıldığını, bu süreçte çeşitli sorunlar yaşadıklarını ancak ortaokul son sınıfa kadar kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim hayatını başarıyla tamamladığını,

b. Oğlu lise çağına geldiğinde ise yetkili Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından özel eğitim sınıfında eğitim görmesinin uygun görüldüğünü ancak ikamet ettikleri yere yakın olan Beşiktaş ve Şişli ilçelerinde özel eğitim sınıfı bulunmadığını, bunun üzerine evlerine yakın olan ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde özel eğitim sınıfı açılması talebinde bulunduklarını, bu taleplerinin başlangıçta kabul edildiğini fakat sonrasında

adı geçen lisenin proje okulu olması dolayısıyla burada özel eğitim sınıfı açılamayacağı gerekçesiyle taleplerinin reddedildiğini,

c. Söz konusu duruma ilişkin olarak yetkili mercilere başvurduklarını ancak herhangi bir çözüm bulunmadığını, oğlunun 3 sene boyunca eğitim hayatından uzak kaldığını ve bu hususların engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunu belirtmiştir.

3. Muhatap Milli Eğitim Bakanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuran tarafından oğlunun eğitim hayatının 3 yıl kesintiye uğradığı iddiasının gerçeği yansıtmadığı, Milli Eğitim Bakanlığı (Bakanlık) kayıtları incelendiğinde O.B.Ş.'nin eğitim hayatında herhangi bir kesinti olmadığının anlaşıldığı,

b. Başvuranın konuya ilişkin olarak İstanbul Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne vermiş olduğu 2/2/2024 tarihli dilekçesine cevap verilmediği iddiasına ilişkin olarak ise İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ... sayılı yazı ile Bakanlığın görüşünün istendiği, konuya ilişkin görüşün ... sayılı yazı ile İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne iletmesinin ardından Şişli Kaymakamlığı aracılığıyla başvuranın bilgilendirildiği,

c. Gerekli işlemlerin tamamlanmasının ardından O.B.Ş.'nin Tekirdağ ... Anadolu Lisesinden İstanbul ... Anadolu Lisesine naklinin gerçekleştirildiği ve aktif olarak eğitimine devam ettiği hususları belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. O.B.Ş.'nin 2020 yılında Covid-19 salgınına ilişkin tedbirler ilan edildikten sonra ... Ortaokulu da dahil olmak üzere bu tarihten sonra kayıtlı göründüğü hiçbir okulda aktif öğrenci olmadığı, bunun yanında hâlihazırda kayıtlı olduğu ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesine ancak TİHEK'e başvuru yapılmasının ardından kaydedildiği ve bu Okulda da aktif olarak eğitim almadığı, kaldı ki bu Okula kayıt için ilk başvuru tarihinin 2021 Eylül ayı olduğu, O.B.'nin bu başvurunun ardından 1 ay eğitim gördüğü, sonrasında ise normalde bu kaydın yapılmaması ve söz konusu okulda özel eğitim sınıfı açılamayacağı gerekçeleriyle özel eğitim sınıfının kapatıldığı, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gönderilen kayıtlar incelendiğinde O.B.'nin resmi olarak bir kaydı olmadan bu bir aylık süreçte bahsi geçen okulda özel eğitim sınıfına devam ettiğinin anlaşıldığı,

b. İdarenin, O.B.'nin aktif ve kesintisiz bir şekilde eğitim aldığına dair iddiasını sadece kayıtlı olduğu okul bilgileri ile değil öğrenciye ait yoklama bilgisi, okulda öğrenciye verilen eğitime dair tutanaklar ve bireysel eğitim planları gibi belgelerle kanıtlaması gerektiği, nitekim O.B.'nin defalarca farklı okullara evrak üstünde kaydedildiği ancak hiçbirinde aktif eğitim görmediği ve 3 yıldır evde olduğu, kendisine salgının son yılında hiçbir aktif eğitim almamasına rağmen dayanağı belli olmayan notlardan oluşan bir karne verildiği,

c. Ayrıca modülün izin vermemesi sebebiyle 3 yıl boyunca adı geçen okula kayıt yapmayan İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünün kayıt yapmak için neden 3 sene beklediğini açıklaması gerektiği hususları ileri sürülmüştür.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

(...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

(...)

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

(...)"

7. 20/4/2016 tarihli ve6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık, *"Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"*, *(f) bendine göre engelli "Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi"*, (i) bendine göre ise makul düzenleme *"Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri"* ifade eder.

8. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan ayrımcılık türleri şöyledir: *"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."*

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. Mezkûr Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun, *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* görevini haiz olduğu belirtilmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

13. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır. Başvuranın ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için 2/2/2024 tarihli dilekçe ile muhataba başvuruda bulunduğu görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

14. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/2/2020, para. 38]. Ayrımcılık yasağı, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin 2'nci maddesinde *"Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir."* şeklinde yer almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* düzenlemesi yer almaktadır.

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak şeklinde tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM'e göre, farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye sahip değilse yani meşru bir amaç gütmüyorsa veya muamele kapsamında kullanılan araçlar ile gerçekleştirilmek istenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmuyorsa ayrımcı bir nitelik kazanmaktadır (AİHM, *Mazurek/Fransa*, B. No: 34406/97, 1/5/2020, para. 48).

16. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu

maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, ***Nuriye Arpa***, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

17. Engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı ise uluslararası ve ulusal düzenlemeler ile koruma altına alınmıştır. Uluslararası düzenlemeler kapsamında AİHM, engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda uluslararası hukukta ve Avrupa hukukunda bir mutabakat bulunduğuna dikkat çekmekte ve AİHS'in 14'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri sınırlı sayıda olmadığından engellilik temelinde ayrımcılığın ayrıca incelenebileceğini kabul etmektedir (AİHM, *Glor/İsviçre*, B. No: 13444/04, 30/4/2009, para. 53, 80). Ayrıca AİHM, Sözleşme'nin 14'üncü maddesinin engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemeleri içerdiğini ifade etmektedir (AİHM, Çam/Türkiye, B. No: 51500/08, 23/2/2016, para. 65).

18. Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında taraf devletlerin engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklayacağı ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alacağı düzenlenmiştir. EHİS'in 2'nci maddesinde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır."* şeklinde tanımlanmaktadır.

19. EHİS'in *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesi ise *"1. Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. 2. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en çıkarının gözetilmesine öncelik verir. 3. Taraf Devletler engelli çocukların kendilerini etkileyen her konuda diğer çocuklarla eşit koşullar altında görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahip olmalarını, yaşları ve olgunluk seviyelerine göre görüşlerine önem verilmesini ve onlara bu hakkın tanınması için engeline ve yaşına uygun destek sunulmasını sağlar."* hükmünü ihtiva etmektedir.

20. Somut olayda başvuran, oğlunun OSB tanılı bir çocuk olduğunu, ortaokul çağının sonuna kadar kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimini tamamladığını, lise çağına geldiğinde ise yetkili RAM tarafından özel eğitim sınıfına yerleştirilmesine yönelik karar alındığını ancak ikamet adreslerine yakın bir okulda özel eğitim sınıfı olmaması sebebiyle ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde (... MTAL) özel eğitim sınıfı açılması talebinde bulunduklarını ve adı geçen Okulda özel eğitim sınıfı açıldığını ancak oğlunun 1 ay kadar burada eğitimine devam etmesinden sonra okulun proje okulu olduğunun ve bu sebeple burada özel eğitim sınıfı bulunamayacağının kendilerine bildirildiğini ve oğlunun eğitimden mahrum bırakıldığını, yetkili kurum ve kuruluşlarla yazışmalar yapıldığını ancak yine de özel eğitim sınıfının yeniden açılmadığını, bu kapsamda gerekli düzenlemelerin yapılmaması

nedeniyle oğlunun, pandemi sebebiyle aktif bir şekilde eğitim almadığı ortaokul son sınıf da dahil olmak üzere 3 yıl süreyle eğitim hayatından mahrum kaldığını ve ayrımcılığa uğradığını iddia etmektedir. Bu bağlamda başvurunun, 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde belirtilen ayrımcılık türlerinden "makul düzenleme yapmama" ile bağlantılı olarak incelenmesi gerekmektedir. Başvurunun eğitim hizmetine ilişkin olması sebebiyle ilk olarak engelli çocukların eğitim hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerin ortaya koyulması gerekmektedir.

21. Uluslararası insan hakları hukuku bağlamında eğitim hakkı; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 No'lu Protokol, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS), Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) ile Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi (EHİS) tarafından güvence altına alınmış temel bir haktır. AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. (...)"*

22. ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. (...)"*, ÇHS 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler. (...)"*. Maddede çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekleştirilmesi vurgulanmıştır. Bu amaca yönelik olarak, çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel kapasitesinin mümkün olan en üst düzeye ulaşması için engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili erişimlerinin sağlanması gerekmektedir Bu düzenleme ile engelli çocukların toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmayı gerektirdiği açıktır (BM Çocuk Hakları Komitesi, Engelli Çocukların Haklarına Dair Genel Yorum No:9, ÇHS/K/GY/9, 27/2/2007, Çocuklar, para. 66). ÇHS'nin 23'üncü maddesinde ise Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ettikleri düzenlenmiştir. Bununla birlikte eğitim hakkı, kişileri yoksulluktan kurtarmak, eşitsizlikleri gidermek ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak için önem arz eden ve demokratik toplumun temelinde yer alan temel bir insan hakkıdır. Nitekim ÇHS'nin 29'uncu maddesinde eğitimin; çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesinin yanında insan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesi, çocuğun kendi ulusal değerleri ile birlikte diğer uygarlıklara ait değerlere saygısının geliştirilmesi, yine çocuğun anlayış, hoşgörü, barış gibi değerlere olan bağlılığının artırılması gibi hedeflere hizmet etmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda çocuğun kişisel gelişimi ve toplumsal yaşamdaki temel değerleri benimsemesi açısından eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır (TİHEK, B. No: 2024/164, K. No: 2024/1144, 6/11/2024, para. 26.).

23. Bu kapsamda eğitim çok özel bir kamu hizmeti olarak sadece doğrudan faydaları olan bir hizmet değil geniş sosyal fonksiyonları da olan bir hizmettir ve demokratik bir

toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için eğitim hakkının vazgeçilmez ve temel bir katkısı olduğu da aşikârdır (AYM, *Selçuk Taşdemir [GK]*, B. No: 2013/7860, 03.03.2016, para. 64.). Öte yandan eğitimin toplum için taşıdığı öneme karşın, eğitim hakkı mutlak ve sınırsız bir hak değildir. Eğitim, niteliği gereği devlet tarafından kimi düzenlemeler yapılması gereken bir alandır. Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre zaman ve mekân içinde değişiklik gösterebilir (AYM, *Yüksel Baran*, B. No: 2012/782, 26.06.2014, para. 37.). Ancak yine de yapılan düzenlemelerin aralarında engelli öğrencilerin de bulunduğu hassasiyeti yüksek olan gruplar üzerindeki etkileri hususunda özellikle ihtiyatlı olunması gerekmektedir (AİHM, *Ozan Barış ŞANLISOY/Türkiye*, B. No: 77023/12, 08.11.2016, para.61.).

24. Uluslararası insan hakları hukukunda engelli bireylerin kapsayıcı eğitim hakkı en detaylı şekilde EHİS'te düzenlenmiştir. Sözleşme'nin 24'üncü maddesine göre *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"*

25. Düzenlemeye göre eğitim hakkının ayrımcılıktan uzak ve fırsat eşitliği temelinde her bireye eşit olarak sağlanması, bu doğrultuda eğitim sisteminin her seviyede engellileri kapsayacak şekilde ve engellilere ömür boyu eğitim imkânı sağlanacak şekilde oluşturulması gerekmektedir. Engelliler, engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır, engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir. Ayrıca, engelli bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalı ve engellilere yönelik bireyselleştirilmiş

etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (TİHEK, K. No: 2024/1144, para. 28.).

26. Ulusal hukuk kapsamında ise eğitim hakkı Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 24/6/1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile koruma altına alınmıştır. Mezkûr Kanun'un *"Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri"* konulu ikinci bölümünün *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesi *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."* ifadesini içermektedir. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinde EHİS ile paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş olup ayrıca adı geçen Kanun'un 15'inci maddesinde hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği ve genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

27. Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde eğitimin toplum ve çocuklar açısından büyük önemi haiz olduğu, yanı sıra ÇHS, EHİS ve 5378 sayılı Kanun'da yer alan engellilerin topluma tam ve etkin katılımı açısından ise en önemli araçlardan biri olduğu anlaşılmaktadır (TİHEK, K. No: 2024/1144, para. 29.). Ayrıca engelli çocukların ayrımcılığa uğramaksızın nitelikli bir eğitim alabilmesi ve özel eğitim ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için devletler ve ilgili paydaşlar tarafından pozitif edimlerde bulunma yükümlülüğünün yerine getirilmesi, bu doğrultuda kimi düzenlemeler yapılması ve birtakım önlemler alınması gerektiği de ortaya çıkmaktadır. Nitekim AİHM'e göre, Avrupa Konseyi üyesi devletlerin ayrımcılık yapmama konusundaki negatif yükümlülüklerinin yanı sıra bazı koşullar altında AİHS'in 14'üncü maddesi kapsamında ayrımcılığı önleme, durdurma veya cezalandırma konusunda pozitif yükümlülükleri de bulunmaktadır (AİHS'in 14'üncü maddesi ve Sözleşme'ye Ek 12 No.lu Protokol'ün 1'inci maddesine ilişkin Rehber, s. 13, para. 41). AYM de benzer şekilde kamu otoritelerinin bireyin eğitim ve öğrenim görmesini engellememe şeklinde bir negatif ödevi haiz olduğunu belirtmiştir (AYM, *Yüksel Baran*, B. No: 2012/782, 26/6/2014, para. 36; *Adem Öğüt ve diğerleri*, B. No: 2014/20527, 22/11/2017, para 44).

28. Engelli Hakları Komitesine göre; EHİS'in 24'üncü maddesinin birinci fıkrası gereğince Taraf Devletler, engelli bireylerin, okul öncesi, ilköğretim, orta ve yüksek öğretim, mesleki eğitim, yaşam boyu öğrenim, ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de dahil olmak üzere her seviyede eğitime, kapsayıcı bir sistem vasıtasıyla ayrım yapılmaksızın ve diğerleriyle eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür [BM Engelli Hakları Komitesi, İçermeci Eğitim Hakkı Üzerine Genel Yorum No. 4 (2016), para. 8]. Komite, kapsayıcı eğitimin gerekleri arasında *bireyselleştirilmiş eğitim yaklaşımına* dikkat çekmektedir. Komite'ye göre her insanın öğrenme kapasitesinin farkında olunmalı ve engelli olanlar dahil tüm öğrenenler için yüksek beklentiler belirlenmelidir. Kapsayıcı eğitim, esnek eğitim programı ve öğrencilerin birbirinden farklı gereksinimleri, güçlü yanları ve öğrenme stillerine göre şekillenen eğitim ve öğrenme yöntemlerini içermektedir. Bu yaklaşım, tüm öğrenenlerin potansiyellerine ulaşmaları için destek, makul uyumlaştırma olanağı ve

erken müdahale imkânı sağlamaktadır. Eğitim planını yaparken odaklanılması gereken, içerik değil, öğrencilerin kapasiteleri ve istekleridir. Engelli Hakları Komitesi, eğitimin her bireyin farklı ihtiyaç ve özellikleri kapsamında şekillenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu çerçevede eğitimde bütün kişileri kapsayacak bir yaklaşımın benimsenmesi gerektiği ve bu yaklaşım doğrultusunda uygun desteklerin sağlandığı erişilebilir öğrenme ortamlarında kapsayıcı sınıf içi eğitimin uygulanması sağlanarak, eğitim ortamlarındaki ayrımcılığın sona erdirilmesinin amaçlandığı belirtilmektedir. Ayrıca eğitim sistemleri, öğrencilerin sisteme uymasını beklemek yerine, kişiselleştirilmiş bir eğitim sağlamalıdır (Engelli Hakları Komitesi, İçermeci Eğitim Hakkı Üzerine Genel Yorum No. 4 (2016), para. 12). Tüm bu açıklamalar ışığında engelli çocuklar başta olmak üzere engellilerin eğitim hayatına tam ve diğer bireylerle eşit olarak katılması için gerekli uyarlama ve düzenlemelerin yapılmaması durumunun da ayrımcılık yasağı ihlalini gündeme getireceği kuşkusuzdur. Somut başvurunun da açıklanan bu yükümlülük kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

29. Ülkemizde özel gereksinimli bireylere sunulacak özel eğitim hizmetlerinin düzenlenmesi amacıyla 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği (Yönetmelik) yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik'in *"Tanımlar ve kısaltmalar"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (ş) bendine göre özel eğitim; bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi ifade etmektedir. Özel eğitimin temel ilkelerinin düzenlendiği 5'inci madde uyarınca özel eğitim hizmetlerinin sunumunda bireysel farklılıkların yanında özel eğitim alan öğrencinin ilgi, istek ve yeterliliği dikkate alınmalı, ailenin sürece katılımına önem verilmeli, öğrenciye içinde bulunduğu çevreden ayrılmadan kapsayıcı bir eğitim ortamı sunulmalı ve öğrencinin eğitsel performansı doğrultusunda öncelikli olarak akranlarıyla birlikte eğitim alması sağlanmalıdır. Ancak bu süreçte öğrenci için Bireysel Eğitim Programı (BEP) geliştirilmeli ve bu BEP'ler özel eğitim alan her bir öğrenci için bireysel olarak uygulanmalıdır [Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (ÖRGM), Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı-Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 6].

30. Yönetmelik'in *"Eğitim tür ve kademelerindeki özel eğitim hizmetleri"* başlıklı 11'inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürmesinin esas olduğu ancak bu bireylere yönelik özel eğitim kurumları ve özel eğitim sınıflarının da açılabileceği düzenleme altına alınmıştır. Bu kapsamda özel gereksinimli öğrenciler eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine tabi tutulmakta ve bu değerlendirme süreci sonrasında öğrencinin yararlanacağı özel eğitim türü belirlenmektedir. Yönetmelik'in 7'nci maddesine göre bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılmaktadır. Aynı madde uyarınca eğitsel

değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireylerin, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenmesinin ardından uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirileceği belirtilmektedir.

31. Somut başvuru kapsamında dosyaya sunulan Öğrenci Dönem ve Sınıf Bazlı Tüm Ders Notları belgesinden ve başvuranın başvuru dilekçesinden anlaşıldığı üzere O.B.Ş., ortaokul eğitiminin bitimine kadar kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimini sürdürmüş, lise kademesine geçişinin ardından ise eğitimine özel eğitim sınıfında devam etmiştir. Başvuran, yetkili mercilerce yapılan değerlendirmeler sonrasında oğlunun lise eğitimini özel eğitim sınıfında sürdürmesine karar verildiğini ancak ikamet adreslerine yakın bir okulda özel eğitim sınıfı bulunmadığını, bu sebeple oğlunun eğitim alabilmesi için ... MTAL'de özel eğitim sınıfı açılmasını talep ettiklerini beyan etmiştir. Başvuran ilk aşamada bu sınıfın açıldığını, oğlunun 1 ay kadar burada eğitim görmesinin ardından ise ... MTAL'in proje okulu olması gerekçesiyle sınıfın kapatıldığını, başvurularına rağmen özel eğitim sınıfının tekrar açılmadığını ve oğlunun diğer okullarda geçen süreler de dâhil olmak üzere 2020 yılı ile 2024 yılları arasında 3 yıl boyunca aktif bir eğitimden mahrum bırakıldığını, gerekli uyarlamaların yapılmaması nedeniyle ayrımcılığa uğradığını ileri sürmüştür.

32. Dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde O.B.Ş.'nin mezun olduğu ... Ortaokulu'ndan sonra sırasıyla İstanbul ili ... ilçesinde ... Eğitim Meslek Lisesi, Muğla ili ... ilçesinde ... Özel Eğitim Uygulama Okulu, Tekirdağ ili ... ilçesi ... Özel Eğitim Uygulama Okulu, Tekirdağ ili ... ilçesi ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve İstanbul ili ... ilçesi ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi okullarında kayıtlı olduğu görülmektedir. Başvuranın iddiası, oğlunun bu okullara kayıtlı görünmesine rağmen gereksinim durumuna uygun bir eğitim alamadığı yönündedir. Başvuranın iddiasına ilişkin olarak muhatap Milli Eğitim Bakanlığından O.B.'nin bu okullarda aktif eğitim aldığını gösterir ek bilgi ve belge talep edilmiştir. Muhatap Bakanlık tarafından Kurumumuza gönderilen bilgi ve belgelerde, O.B.'nin ... Özel Eğitim Meslek Okulu'nda aktif bir eğitim aldığını gösterir herhangi bir belgeye rastlanmamıştır. Öğrenciye ait dönem ve sınıf bazlı not çizelgesinde ... Özel Eğitim Okulu'nda belli derslere ait not girişleri bulunsa da bu notların 0 (sıfır) olarak girildiği görülmüştür. Dosya kapsamında öğrencinin bu okulda aktif olarak eğitim gördüğüne ilişkin başka bir belgenin bulunmaması, Müzik ve Oyun ile İş ve Beceri Uygulamaları derslerinden iki adet not girişinin olması, bunların ise sıfır (0) olarak girilmesi göz önüne alındığında öğrencinin adı geçen okulda da aktif bir eğitim hayatının bulunmadığı kanaati oluşmuştur.

33. Yine dosyaya sunulu belgelere göre öğrencinin Tekirdağ'da ... Özel Eğitim Uygulama Okulu, ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi ve Tekirdağ ... Özel Eğitim Uygulama Okulu olmak üzere üç ayrı okulda kaydının göründüğü anlaşılmaktadır. Öğrencinin ... Özel Eğitim Uygulama Okulunda aktif olarak eğitim aldığına dair devamsızlık çizelgesi, bireysel eğitim planı, katıldığı dersler ve bunlara ait not çizelgesi gibi herhangi bir belge dosyada bulunmamakla birlikte dosyada yer alan ve öğrenciye ait arşiv öğrenci bilgisini içeren 7/10/2024 tarihli belgede öğrencinin okuldaki durumunun "Özel Eğitim-Örgün

Eğitim Kurumuna Devam Edemeyen Öğrenci-(ÖEHY 36/6 Madde)" şeklinde kayda geçtiği görülmüştür.

34. O.B.'nin ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde aldığı eğitim dönemine ilişkin olarak 10 adet not girişi olduğu görülmüştür. Bunun yanında adı geçen Okul İdaresi tarafından dosyaya sunulan 15/10/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda, O.B.'nin 26/1/2024 tarihinde okullarına nakil ile geldiği, 30/5/2024 tarihinde ise velisinin isteği üzerine ... MTAL'e nakil olduğu belirtilmiş ve bu tarihler arasında O.B.'nin okula devam etmemesine ilişkin olarak veli ile iletişime geçildiği ifade edilmiştir. Veli ile yapılan görüşmede velinin İstanbul'da ikamet ettiği, oğlunun naklini İstanbul'a aldırmak istediği ve okula devam etmemesinin kendi bilgisi dahilinde olduğu hususlarının öğrenildiği, bunun üzerine devamsızlık mektuplarının ve sorumluluk derslerine ilişkin bilgilerin veliye elektronik ortamda gönderildiği belirtilmiştir.

35. ... Özel Eğitim Uygulama Okulu tarafından dosyaya sunulan yazıda O.B.'nin okulda sürekli devamsız bir öğrenci iken veli talebi üzerine yeniden değerlendirmesinin yapıldığı ve ... İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun 12/1/2024 tarihli ve ... sayılı kararı ile 26/1/2024 tarihinde ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde hafif düzey otizm özel sınıfına nakil gittiği belirtilmiştir. Öğrencinin ... Özel Eğitim Uygulama Okulu'nda gördüğü eğitime ilişkin olarak ise öğrenciye yönelik hazırlanmış çalışma raporu, öğrencinin devamsızlıklarına ilişkin veliye hitaben hazırlanan devamsızlık mektupları, 7/12/2023, 13/12/2023 ve 19/12/2023 tarihli veli görüşme formları bulunmaktadır. Okul yönetimi tarafından konuya ilişkin olarak veliye devamsızlığa dair uyarı mektupları gönderildiği, veli ile telefon aracılığıyla iletişim kurulduğu, öğrencinin ikamet adresi olarak görünen adrese ziyarette bulunulduğu ancak velinin bu adreste ikamet etmediğinin ve söz konusu adreste velinin babasının oturduğunun öğrenildiği belirtilmiştir. Okul yönetimi veli ile iletişim kurduğunda oğlunun ağır düzey otizmli öğrencilerin olduğu bir sınıfa değil hafif düzey otizmli öğrencilerin olduğu bir sınıfına devam etmesi gerektiğini düşündüğü, bu sebeple oğlunu okula göndermediği bilgisinin alındığı görülmüştür.

36. Yukarıdaki süreçler ve başvuranın Kurumumuza yapmış olduğu başvuruda oğlunun hem yeniden değerlendirmeye tabi tutulması hem de okul kayıtlarını açtırarak oğlunun eğitimini sürdürmesi amacıyla ikametini önce Bodrum sonra Tekirdağ'a aldırdığını belirtir ifadeleri birlikte değerlendirilmelidir. Başvuranın İstanbul dışındaki okul kayıtlarını bu kapsamda oğlunun ağır düzey otizm şeklinde yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılamasına ilişkin kararın değiştirilmesi ve sonrasında İstanbul'a kaydının aldırılabilmesi için yaptığı, nitekim başvuranın ikamet adresini aldırdığı bu adreslerde ikamet etmediği dosyada yer alan bilgi ve belgelerden anlaşılmaktadır. ... Özel Eğitim Uygulama Okulu idaresi tarafından Edirne'de başvuranın ikamet adresi olarak görünen adrese yapılan ziyarete ilişkin tutanakta, burada başvuranın babasının oturduğunun, kendisi ve çocuğunun ise burada ikamet etmediğinin belirtildiği görülmüştür. Bunun yanında ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi idaresi tarafından başvuran ile O.B.'nin devamsızlığına ilişkin iletişime geçildiği, başvuranın Edirne'de ikamet etmediğini ve

oğlunun devamsızlıklarının bilgisi dâhilinde olduğunu beyan ettiği belirtilmiştir. Tüm bu hususlar bir arada değerlendirildiğinde O.B.'nin ... MTAL dışındaki eğitim süreçlerindeki devamsızlıklarının başvuranın bilgisi ve inisiyatifi dahilinde olduğu kanaati oluşmaktadır.

37. O.B.'nin ... MTAL'de aldığı eğitime dair olarak ise öğrencinin okul kaydına ilişkin 11/10/2024 tarihinde sistemden alınmış belge, 12. sınıf orta-ağır otizmli öğrenciler için açılmış olan sınıfın 2023-2024 1. dönemine ait ders programı, 2024-2025 eğitim öğretim yılının birinci dönemine ait devamsızlık çizelgesi ve 8/10/2024 tarihli BEP toplantısı tutanağı dosyada yer almaktadır. Yine bilgi ve belgeler incelendiğinde öğrenciye ait Arşiv Öğrenci Bilgisi adlı belgeden O.B.'nin ... MTAL'e ilk kayıt tarihinin 31/5/2024 olduğu anlaşılmaktadır. Ne var ki Milli Eğitim Bakanlığı sistemleri aracılığıyla 7/10/2024 tarihinde oluşturulan Öğrenci Dönem Bazlı Devamsızlık Listesinde öğrencinin ... MTAL bünyesinde yaptığı devamsızlıklara da yer verilmiş olup bu belgede öğrencinin 21/2/2024 tarihinden başlamak üzere 2/10/2024 tarihine kadar çeşitli günlerde devamsızlıkları görünmektedir. Öğrencinin ... MTAL'de aldığı derslere ilişkin olarak ise herhangi bir not girişi olmadığı görülmüştür.

38. Yukarıda da zikredildiği üzere başvuran, O.B. için ... MTAL'de öncelikle özel eğitim sınıfı açıldığını ancak 1 ay sonra bu sınıfın kapatıldığını belirtmiştir. Başvuranın dosyaya sunduğu 2/2/2024 tarihli dilekçe incelendiğinde bu dilekçenin, özel eğitim sınıfının kapatıldığı ve eşit bir eğitim hakkına erişim için bu sınıfın geri açılması gerektiği talebine ilişkin olduğu görülmektedir. Başvuranın bu dilekçesine ilişkin olarak İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından Bakanlık'ın görüşünün istendiği Bakanlık tarafından görüş bildirilmesinin ardından ise Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nce velinin bilgilendirildiği anlaşılmıştır. Başvuranın talebi karşısında muhatabın makul düzenleme yükümlülüğünün kapsamının özel eğitim sınıflarının açılmasına ilişkin mevzuat çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

39. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Özel eğitim sınıflarının açılması"* başlıklı 26'ncı maddesi şöyledir:

"(1) Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda ayrı bir sınıfta eğitim almalarına karar verilen özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için resmî ve özel okullarda il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun teklifi doğrultusunda Valilik Oluru ile özel eğitim sınıfları açılır. Açılan özel eğitim sınıfına ilişkin bilgiler Bakanlığın kurum bilgilerinin veri girişi yapılan sistemine işlenir.

(2) Özel eğitim sınıfı açılması için düzenlenecek Valilik Olurunda, bünyesinde özel eğitim sınıfı açılacak olan okulun adı, açılacak özel eğitim sınıfının kademesi, sınıfta uygulanacak eğitim programı ve eğitim verilecek yetersizlik türüne dair bilgiler yer alır.

(3) Özel eğitim sınıfı açılması sürecinde; yerleşim yerinde Yönetmeliğin 27 nci ve 28 inci maddeleri doğrultusunda açılmış olan mevcut özel eğitim sınıflarının eğitim hizmeti verdiği kademe, sınıflara kayıtlı olan öğrencilerin yetersizlik türü, sınıfların kapasitesinin

azami sayıya ulaşıp ulaşmadığı ve bu sınıflara taşıma yoluyla eğitime erişim sağlanıp sağlanamayacağı ile yerleşim yerinde bulunan özel eğitim okullarının öğrenci kapasitelerinin değerlendirilerek ihtiyaç olması halinde yeni bir sınıf açılması ile ilgili iş ve işlemler başlatılır."

40. Yönetmelik'in *"Özel eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları"* başlıklı 28'inci maddesinde de okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve mesleki eğitim veren ortaöğretim kurumlarında özel eğitim programı uygulayan özel eğitim sınıfları açılabileceği öngörülmüştür. İlgili düzenlemelerden anlaşıldığı üzere özel eğitim sınıfında eğitim görmesine karar verilen öğrenciler için özel eğitim sınıfları açılması gerekmektedir. Özel eğitim sınıflarının açılması ise belli süreçler sonunda alınan kararlar ile gerçekleşmektedir. Bu kapsamda il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurullarının teklifi sonrasında valilik oluru ile özel eğitim sınıfları açılmaktadır. Özel eğitim sınıfları açılırken yerleşim yerinde hâlihazırda hizmet veren özel eğitim sınıflarının; eğitim hizmeti verdiği kademe, sınıflara kayıtlı olan öğrencilerin yetersizlik türü ve sınıfların kapasitesi gibi hususlar değerlendirilerek bir karar verilmektedir.

41. Bu doğrultuda özel eğitim sınıflarının açılmasının mali ve lojistik uygunluğuna dair değerlendirmeyi yapmak yukarıda zikredilen ilgili kurum ve kuruluşların görevidir. Bunun gibi öğrencilerin özel eğitim sınıfında eğitim alması gerektiği yönünde bir karar alındığında, engelli her çocuğun engel türüne ve derecesine göre uygun eğitimi alması için bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları da dikkate alınarak kendilerine en uygun olan özel eğitim sınıfına yönlendirilmeleri de bu kurum ve kuruluşların görevi kapsamında yer almaktadır. Zira bu husus Yönetmelik'te de zikredilmiştir. Ayrıca öğrencilerin özel eğitim sınıflarına erişiminin sağlanmasına ilişkin koşulların oluşturulması ve bu kapsamda gerekli makul düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

42. Makul düzenlemelerin yapılmaması, 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesi gereği bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmiştir. Anılan Kanun'da makul düzenlemenin *"Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler"* anlamına geldiği ifade edilmiştir. Belirtmek gerekir ki makul düzenleme, engellilik bağlamında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlayan temel bir unsurdur. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmek istediği andan itibaren gerçekleştirilmeli, başvuru sahibi veya sahipleri ile müzakere edilmelidir. Makul düzenleme, yükümlülük sahibinin engelli bireyle diyaloğa girmesini gerektirmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğünün, engelli bir bireyin bir düzenleme talebinde bulunduğu ya da ilgili yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin bir engeli olduğunun gerçekten farkında olduğunun kanıtlandığı durumlarla sınırlı olmadığının altını çizmek gerekir. Aynı zamanda, potansiyel bir yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin haklarını kullanmanın önündeki engelleri kaldırmak için bir düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir

engeli olduğunu fark etmesi gerektiği durumlarda da uygulanmalıdır (BM Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6, CRPD/C/GC/6, 26/4/2018, para. 24/b).

43. O.B.'nin eğitimine ... MTAL'de devam edebilmesi için burada özel eğitim sınıfı açılması yönündeki talep de bu kapsamda değerlendirilip burada özel eğitim sınıfı açılmasının uygun görüldüğü anlaşılmıştır. Bu bağlamda O.B.'nin aynı ilçede veya muhitte başka bir eğitim kurumunda eğitim hayatına devam etmesinin daha uygun olacağı yönünde bir tespitin yapılamayacağı, O.B. için uygun olan eğitim kurumunun yukarıda zikredilen yetkili mercilerce ... MTAL olarak belirlendiği ve öğrencinin buraya yönlendirildiği tespit edilmiştir. İlgili tarafın yapmış olduğu bu tespit ile adı geçen okulda özel eğitim sınıfı açılmasının mali olarak uygun, ölçülü, gerekli ve yerinde bir talep olduğu kararına varıldığı anlaşılmaktadır.

44. Söz konusu kararın ardından O.B.'nin bir ay kadar burada eğitimine devam ettiği sonrasında ise ... MTAL'in proje okulu haline gelmesi üzerine özel eğitim sınıfının kapatıldığı iddiasının da incelenmesi gerekmektedir. Dosyaya sunulu bilgiler incelendiğinde 2/2/2024 tarihli dilekçe ile başvuranın, özel eğitim sınıfının kapatılması sebebiyle oğlunun eğitimden mahrum kaldığı ve söz konusu sınıfın yeniden açılması gerektiği hususunu içeren talebini Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ilettiği görülmüştür. Söz konusu dilekçe üzerine Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Milli Eğitim bakanlığı arasında yapılan yazışmalar dosyada yer almaktadır. Bu yazışmalar incelendiğinde ... MTAL idaresinin, merkezi sınav puanı ile öğrenci alan okul statüsünde olunması, eokul modülünün öğrenci ve özel eğitim sınıfı ekleme işlemine müsaade etmemesi ve okulun proje okulu olması sebebiyle ... MTAL bünyesinde özel eğitim sınıfı açılıp açılamayacağı konusunda tereddüte düştüğü ve Bakanlıktan görüş talebinde bulunduğu anlaşılmıştır. Bakanlık görüşünde, ilgili mevzuat kapsamında ... MTAL'de özel eğitim sınıfı açılması için herhangi bir engel bulunmadığının belirtildiği ve sonrasında sınıf açma işlemlerinin başladığı görülmüştür. Bu kapsamda her ne kadar O.B.'nin ... MTAL'e ilk kayıt tarihi 31/5/2024 olarak görünmekteyse de bu tarihin öncesinde O.B.'nin eğitimi için burada açılan özel eğitim sınıfına yönlendirildiği ancak bir müddet sonra bu sınıfın kapatıldığı, akabinde ise velisinin başvuruları üzerine sınıfın açılmasına dair değerlendirmelerin tekrar gerçekleştirildiği ve sınıfın açıldığı anlaşılmıştır. Ancak sınıf açılana kadar geçen süreçte, sınıfın açılmasına ilişkin işlemlerin yapılmaması sebebiyle O.B.'nin en az 4 ay eğitimden mahrum kaldığı açıktır. Zira başvuranın sınıfın tekrar açılması için verdiği dilekçe 2/2/2024 tarihli olup bu dilekçeye ilişkin olarak verilen cevap yazısı başvurana 19/3/2024 tarihinde ulaşmışsa da O.B.'nin okula kayıt tarihi 31/5/2024 olarak görülmektedir.

45. Buna ek olarak başvuran, Eylül 2021'de ... MTAL'de bir özel eğitim sınıfı açılması için başvurduğunu ve 6/9/2021 tarihinde başlayan 2021-2022 eğitim öğretim yılının başında ... MTAL'de bir özel eğitim sınıfı açıldığını, oğlu burada eğitim görmekteyken 1 ay kadar bir sürenin geçmesinin ardından okulun pilot okula dönüşmesi sebebiyle özel eğitim sınıfının kapatıldığını belirtmiştir. Dosyada yer alan Arşiv Öğrenci Bilgisi adlı belgede O.B.'nin 2020-

2021 eğitim öğretim yılının sonunda ve 2/7/2021 tarihinde ortaokuldan mezun olduğu ancak belli bir gecikmenin ardından 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde 26/12/2022 tarihinde lise kademesinde bir okula ilk kaydının yapıldığı görülmüştür. Bu husus da başvuranın söz konusu iddiasını destekler niteliktedir. Zira O.B.'nin 2021-2022 yılında eğitim hayatında bir kesinti yaşandığı görülmektedir. Bu durumun da özel eğitim sınıfının açılması ve ardından kapatılması sebebiyle olabileceği kanaati oluşmaktadır. Akabinde O.B.'nin 31/5/2024 tarihinde ... MTAL'e kaydının yapılmasına kadar geçen sürede kimi zaman velisinin bilgisi dahilinde olmak üzere eğitim hayatının sürekli olarak kesintilere uğradığı görülmektedir. Bu kapsamda 6/9/2021 tarihinden 31/5/2024 tarihleri arasında O.B.'nin kendisine uygun mevcut özel eğitim sınıfının kapatılması ile başlayan ve velisinin bilgisi dahilinde O.B.'nin Tekirdağ ve Muğla'da çeşitli okullara kayıt ettirmesi ile devam eden süreçte O.B.'nin belirsiz sürelerle eğitimden mahrum kaldığı da anlaşılmaktadır.

46. Somut olay incelendiğinde başvuranın oğlu için ... MTAL'de özel eğitim sınıfı açılması konusunda Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurularda bulunduğu anlaşılmıştır. Başvuranın özel eğitim sınıfı açılması şeklindeki talebinin söz konusu Müdürlükler tarafından öncelikle reddedildiği ancak sonrasında ise özel eğitim sınıfının açılması yönünde karar alındığı görülmüştür. Özel eğitim sınıfının, açılmasından kısa bir süre sonra kapatıldığı bunun üzerine başvuranın Müdürlüklere tekrar başvuruda bulunduğu İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından bu başvurunun görüş alınması amacıyla Bakanlığa iletildiği anlaşılmıştır. Bakanlığın İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderdiği görüş yazısında, proje okullarında özel eğitim sınıfı açılmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığı şeklinde görüş bildirilmesi üzerine özel eğitim sınıfının tekrar açılması için işlemlerin başlatıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda başvuranın makul düzenleme talebine ilişkin ilk elden bilgi sahibi olan, bu kapsamda gerekli düzenlemeleri yapması ve ... MTAL ile Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arasındaki eşgüdümü sağlaması gereken kuruluşun İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü olduğu kanaati hasıl olmuştur. Ne var ki somut olayda İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünün, en başta başvuranın özel eğitim sınıfı açılması şeklindeki talebini reddettiği, özel eğitim sınıfının açılmasının ardından kısa bir süre sonra kapatılmasına ilişkin süreçte ise eğitim hakkının gerektirdiği hız ve hassasiyet ile aksiyon alarak ilgili kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamadığı veya kendisi konuya ilişkin olarak ivedi bir çözüm üretmediği anlaşılmış olup bu sebeple O.B.'nin eğitim hakkından mahrum kaldığı söz konusu sürecin yaşandığı anlaşılmıştır. Bakanlığın ise başvuru konusu olaydan haberdar olmasının ardından özel eğitim sınıfının tekrar açılması yönünde olumlu görüş bildirdiği ve olay açısından herhangi bir hak ihlaline sebebiyet vermediği görülmüştür.

47. Somut olay incelendiğinde başvuranın oğlu için ... MTAL'de özel eğitim sınıfı açılması konusunda Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ve İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurularda bulunduğu anlaşılmıştır. Başvuranın özel eğitim sınıfı açılması şeklindeki talebinin söz konusu Müdürlükler tarafından öncelikle reddedildiği ancak sonrasında ise özel eğitim sınıfının açılması yönünde karar alındığı görülmüştür. Özel eğitim sınıfının,

açılmasından kısa bir süre sonra kapatıldığı ve bunun üzerine O.B.'nin belli bir süre eğitimden mahrum kaldığı anlaşılmıştır. Akabinde başvuranın, O.B.'nin eğitsel değerlendirmesinin yeniden yapılması ve okul kayıtlarının açılması amacıyla O.B.'yi İstanbul dışında farklı illerdeki okullara kaydettirdiği ancak O.B.'nin velisinin bilgisi dâhilinde buradaki okullarda aktif bir şekilde eğitimine devam etmediği görülmüştür. Zira başvuranın kendi ifadeleri ve dosyada yer alan bilgi belgeler dikkate alındığında başvuranın, O.B.'nin hafif düzey engelli sınıfında eğitimine devam etmesi gerektiğini düşündüğü, bu sebeple tekrar eğitsel değerlendirmeye tabi tutulup özel eğitim sınıfı türünün değiştirilmesini sağlamak ve okul kayıtlarını açtırmak için bu şekilde farklı illerdeki okullara kayıt yaptırdığı anlaşılmıştır.

48. Bu süreç sonrasında ise başvuranın Müdürlüklere tekrar başvuruda bulunduğu İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından bu başvurunun görüş alınması amacıyla Bakanlığa iletildiği anlaşılmıştır. Bakanlığın İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderdiği görüş yazısında, proje okullarında özel eğitim sınıfı açılmasının önünde herhangi bir engel bulunmadığı şeklinde görüş bildirilmesi üzerine özel eğitim sınıfının tekrar açılması için işlemlerin başlatıldığı görülmüştür. Bu doğrultuda başvuranın makul düzenleme talebine ilişkin ilk elden bilgi sahibi olan, bu kapsamda gerekli düzenlemeleri yapması ve … MTAL ile Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü arasındaki eşgüdümü sağlaması gereken kuruluşun İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü olduğu kanaati hâsıl olmuştur. Ne var ki somut olayda İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünün, en başta başvuranın özel eğitim sınıfı açılması şeklindeki talebini reddettiği, özel eğitim sınıfının açılmasının ardından kısa bir süre sonra kapatılmasına ilişkin süreçte ise eğitim hakkının gerektirdiği hız ve hassasiyet ile aksiyon alarak ilgili kuruluşlar arasındaki koordinasyonu sağlamadığı veya kendisi konuya ilişkin olarak ivedi bir çözüm üretmediği anlaşılmış olup bu sebeple O.B.'nin eğitim hakkından mahrum kaldığı söz konusu sürecin yaşandığı anlaşılmıştır. Bakanlığın ise başvuru konusu olaydan haberdar olmasının ardından özel eğitim sınıfının tekrar açılması yönünde olumlu görüş bildirdiği ve olay açısından herhangi bir hak ihlaline sebebiyet vermediği görülmüştür.

49. Tüm bu hususlar ışığında her ne kadar başvuranın oğlu için özel eğitim sınıfı açılması yönündeki makul düzenleme talebi ilk anda yerine getirilmişse de bir süre sonra özel eğitim sınıfının kapatıldığı ve bu sebeple O.B.'nin 1 yıla yakın bir süre eğitim hakkından mahrum kaldığı, ardından ise velisi tarafından çeşitli illerdeki okullara kaydının yaptırıldığı ancak velisinin bilgisi dâhilinde bu okullara devam etmediği, ilerleyen süreçte ise velisi tarafından … MTAL'de özel eğitim okulu açılması şeklindeki talebin yinelenmesi ile bu okula kaydının yapıldığı ancak söz konusu talep ile okul kaydı arasında geçen yaklaşık 4 aylık süreçte de yine O.B.'nin eğitim hayatında kesinti yaşandığı anlaşılmıştır. Bu süreçte O.B.'nin velisinin bilgisi dâhilinde gerçekleşen eğitim kesintileri haricindeki kesintilerden idarenin sorumluluğunun bulunduğu düşünülmektedir. Bu durumun eğitim hakkının süreklilik arz eden niteliğine uygun olmadığı, bu sebeple O.B.'nin kendisine uygun olan şartlar altında eğitim alma hakkından mahrum bırakıldığı anlaşılmış ve muhataplardan

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü açısından ayrımcılık yasağının engellilik temelinde ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

50. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, ayrımcılık yasağı kapsamında korunmak istenen kamusal menfaat, muhatap Müdürlüğün konuya ilişkin gerekli düzenlemeleri sonradan yerine getirmiş olması ve ihlale ilişkin olarak başvuranın müterafik kusuru bulunması birlikte değerlendirildiğinde ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Müdürlüğe 50.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda muhatap Milli Eğitim Bakanlığı tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Muhatap İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Muhatap İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü hakkında 50.000,00 TL (ElliBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

Ç. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

D. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

25/6/2025 tarihinde İsmail AYAZ ve Saffet BALIN'ın karşı oyları ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ Kurul Üyesi	Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	İsmail AYAZ Kurul Üyesi
Mehmet Emin GENÇ Kurul Üyesi	Muhammet Ecevit CARTİ Kurul Üyesi	Saffet BALIN Kurul Üyesi
Ünal SADE Kurul Üyesi	Yunus Emre KARAOSMANOĞLU Kurul Üyesi	Av. Zennure BER Kurul Üyesi (İzinli)

Ek: 2025/393 N.S.E. Kurul Kararı İsmail AYAZ ve Saffet BALIN Karşı Oyu

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

10.07.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : N.S.E.
Karar Numarası : 2025/393

Engelli bireylerin eğitim hakları Anayasa'nın 42'nci maddesi ile güvence altına alınmış olup bu güvence 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesinde ayrıca vurgulanmıştır. Eğitim, engelli bireylerin toplumsal hayata tam ve etkin katılımlarına katkı sağlayacak en önemli başlıklar arasında yer almaktadır. 24/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesinde eğitim kurumlarının dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açık olduğu ve eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamayacağı belirtilmektedir. İnceleme konusu olayda; başvuran, Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanısı bulunan oğlunun eğitim hakkına erişememesi nedeniyle ayrımcılık yasağının engellilik temelinde ihlal edildiğini iddia etmektedir. Başvuru dilekçesinde, başvuran, oğlunun OSB tanılı bir çocuk olduğunu, ortaokul çağının sonuna kadar kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimini tamamladığını, lise çağına geldiğinde ise yetkili RAM tarafından özel eğitim sınıfına yerleştirilmesine yönelik karar alındığını ancak ikamet adreslerine yakın bir okulda özel eğitim sınıfı olmaması sebebiyle ... Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi'nde (... MTAL) özel eğitim sınıfı açılması talebinde bulunduklarını ve adı geçen Okulda özel eğitim sınıfı açıldığını ancak oğlunun 1 ay kadar burada eğitimine devam etmesinden sonra okulun proje okulu olduğunun ve bu sebeple burada özel eğitim sınıfı bulunamayacağının kendilerine bildirildiğini ve oğlunun eğitimden mahrum bırakıldığını, yetkili kurum ve kuruluşlarla yazışmalar yapıldığını ancak yine de özel eğitim sınıfının yeniden açılmadığını, ortaokul son sınıf da dâhil olmak üzere 3 yıl süreyle eğitim hayatından mahrum kaldığını ve ayrımcılığa uğradığını iddia etmektedir. Bu kapsamda yapılan incelemede; başvuranın oğlu için özel eğitim sınıfı açılması yönündeki makul düzenleme talebi ilk anda yerine getirilmişse de belli bir süre sonra özel eğitim sınıfının kapatıldığı ve bu düzenlemenin eğitim hakkının süreklilik arz eden niteliğine uygun olmadığı, bu sebeple başvuranın kendisine uygun olan şartlar altında eğitim alma hakkından mahrum bırakıldığı anlaşılmış ve muhataplardan İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü açısından ayrımcılık yasağının engellilik temelinde ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan*

talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." Başvuru kapsamında yapılan değerlendirmelerde her ne kadar başvuranın Kurumumuza başvurmadan önce ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için 2/2/2024 tarihli dilekçe ile muhataba başvuruda bulunduğu ifade edilmişse de müzekkerede söz konusu dilekçeye ilişkin daha ayrıntılı açıklamaların yapılması gerektiği kanaatiyle sayın çoğunluğun görüşüne katılmıyoruz.

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/397 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/202
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	28.10.2025/250
Karar Numarası	:	2025/687
Başvuran	:	...(... adına velayeten)
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Milli Eğitim Bakanlığı
Muhatap Vekili		
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın özel/özgül öğrenme güçlüğü (disleksi) tanısı bulunan çocuğunun okul kaydı öncesinde sınava tabi tutulmasının ve sonrasında boş kontenjan olmasına rağmen kaydının yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. a. 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında çocuğunun ... sınıfa geçtiğini, erken kayıt fırsatlarından yararlanmak amacıyla eşi S.T. ile birlikte 22/2/2024 tarihinde Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokuluna gittiklerini, burada ... B.Y.'nin 6 kişilik boş kontenjan olduğu ve kayıt ücreti hususunda bilgi verdiğini,

b. Disleksi tanılı çocuğunun ÇÖZGER'i (Çocuklar için Özel Gereksinim Raporu) bulunduğunu ve okula kayıt yaptırmak istediklerini belirtmeleri üzerine, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 51'inci maddesinde yer alan okul kayıtlarında zekâ testi yapılamayacağına dair hükme aykırı olarak çocuğunun sınava tabi tutulduğunu, yapılan sınav sonrasında *"Sizin çocuğunuz burada yapamaz, biz yüksek puanlı öğrencileri kabul ediyoruz, bu okul çocuğunuza uygun değil."* denilerek kayıt işleminin gerçekleştirilmediğini,

c. Çocuğunun sınav sonucu bilgilerinin gönderilmesi talebine ilişkin Okul İdaresine yapmış olduğu 8/3/2024 tarihli dilekçesine cevap verilmediğini, bunun üzerine Nilüfer İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim ve Rehberlik Merkezi ile benzer durumdaki çocukların özel okullara kaydının yapılma süreçleri hakkında görüşme yaptığını, ... sınıf sonrasında Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) raporu alınması gerektiği ve ilgili okulda

kontenjan bulunması durumunda talep edilen okula kayıt yapılabileceği açıklamasında bulunulduğunu,

ç. Genel olarak bir çocuğun ikametgâh adresine bakılmaksızın erken kayıt fırsatlarından yararlanıp direkt özel okula kaydı yaptırılabilirken engel durumundan dolayı kendi çocuğunun okula yerleştirilmesi için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün ... sınıf sonrasında RAM raporu alınmasına dair uygulamasının erken kayıt fırsatlarından yararlanmalarını engellediğini ve kontenjanın dolması nedeniyle bu uygulamanın fırsat eşitliğine aykırı olduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. S.S. Çağdaş Eğitim Kooperatifinin (ÇEK) topluma karşı duyduğu sorumluluk duygusu ile *"Her evin temelinde eğitimin yattığına"* inanan 23 aydın tarafından 1995 yılında kurulduğu, kuruluşundan itibaren kâr amacı gütmeden yalnızca eğitim için harcanan çabanın verdiği mutlulukla yetinen kişilerin oluşturduğu özgün bir örgütlenme modeli olduğu, ÇEK'in ortaklarına kâr payı dağıtılmadığı, Yönetim Kurulu Üyelerine ve Başkanına herhangi bir ad altında huzur hakkı veya başka bir ödeme yapılmadığı, elde edilen artı değerlerin burslara, yatırımlara, sosyal sorumluluk projelerine ve çalışanların özlük haklarının iyileştirilmesine aktarıldığı, Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulunun da ÇEK'e bağlı bir eğitim öğretim kurumu olduğu,

b. Başvuranın 22/2/2024 tarihinde ... sınıfa geçecek olan çocuğu için Okula geldiği, bu ziyaret sırasında ... sınıf kontenjanlarının dolu olduğu ancak daha önceden kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli adaylarının olması durumunda oluşabilecek boşluğa istinaden Okulla ilgili tanıtım yapıldığı ve ücretler hakkında başvuranın bilgilendirildiği,

c. Okulun tanıtımı sırasında çocuğun akademik başarısına göre burs imkânlarından yararlanabileceğinden bahsedildiği ve burs için sınava girmesinin gerektiğinin söylendiği, başvuranın okul hakkında bilgi aldığı sırada çocuğunun ilkokul kademesinde ÇÖZGER'i olduğunu sözlü olarak beyan ettiği, buna karşılık Okulda ortaöğretim kademesinde toplam 12 kaynaştırma öğrencisinin bulunduğunun başvurana bildirildiği, Okul tanıtımının ardından bursluluk sınavı ve rehberlik görüşmesi için 24/2/2024 tarihine randevu oluşturulduğu ve bu tarihte çocuğun bursluluk sınavına girdiği, yapılan sınav sonucunda çocuğun burs almaya hak kazanamadığı, daha önceden kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli olmaması ve ... sınıf kontenjanında da boşluk bulunmaması nedeniyle çocuğun okul kaydının gerçekleştirilemediği, ayrıca 1/3/2024 tarihinde kontenjanların dolu olduğuna ilişkin olarak Özel 3 Mart Azizoğlu İlkokulu ve Ortaokulu internet sitesi üzerinden duyuru yapıldığı,

ç. Söz konusu bursluluk sınavının Bursa Valiliği izniyle yapıldığı, bu sınavın Okula kayıt için seviye tespit amacı taşımayıp öğrencilerin sınav başarısına göre eğitim ücretinde burs sağlanmasının amaçlandığı, başka bir ifadeyle kayıt işlemlerinde sınav sonucunun

etkisinin bulunmadığı, kayıt işlemlerinde önceliğin okula başvuru sırasına göre belirlendiği, başvuranın çocuğuna karşı herhangi bir ayrımcı muamelede bulunulmadığı belirtilmiştir.

4. Muhatap Nilüfer Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın velisi olduğu öğrenci Z.T.'nin RAM inceleme tanılama işlemleri ve okul kaydı hakkında Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişleri tarafından 30/4/2024 tarihli ve ... sayılı inceleme raporu düzenlendiği,

b. Söz konusu rapora göre Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu ... B.Y. ve C.B.T.'nin ... sınıfa geçecek olan Z.T.'nin disleksi tanısının olduğu ve sınavda üstün başarı gösteremediği gerekçesiyle okul kaydının yapılmasına engel olarak öğrencinin mağdur edildiği iddiası ile ilgili olarak yapılan inceleme ve araştırma neticesinde çocuğun ÇÖZGER'i bulunduğu ancak hakkında RAM tarafından değerlendirme, tanılama ve yönlendirme yapılmadığı, yerleştirme kararı alınmadığının tespit edildiği,

c. Yine söz konusu raporda 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulunda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda toplam 12 kaynaştırma öğrencisi bulunduğu anlaşıldığından başvuranın iddiasının sübuta ermediği ve işlem tayinine gerek olmadığı kararına varıldığı, ayrıca ilgili mevzuat hükümleri gereğince çocuğun eğitsel değerlendirme ve tanılamasının yapılıp yerleştirme kararı alınarak devlet okulu veya özel okula kayıt işleminin yapılabileceği hususları belirtilmiştir.

5. Muhatapların yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Muhatap Okul tarafından ileri sürülen "*... sınıf kontenjanlarının dolu olduğu ancak daha önceden kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli adaylarının olması durumunda oluşabilecek boşluğa istinaden Okulla ilgili tanıtım ve ücretler hakkında başvuranın bilgilendirildiği*" beyanının gerçeği yansıtmadığı, 22/2/2024 tarihinde yaptıkları görüşmede ... B.Y.'nin ... Sınıflarda 6 kişilik kontenjan kaldığı ve taksitli okul ücretinin 220.000,00 TL olduğu bilgisini verdiği,

b. Okulun tanıtımı sırasında çocuğunun akademik başarısına göre burs imkânlarından yararlanabileceğinden bahsedildiği, burs için sınava girmesinin gerektiğinin söylendiği ancak akademik olarak zaten geriden geldiğini ve burs alamayacağını bildiği için çocuğunun sınava girmesini istemediği, kayıt için 220.000,00 TL ücreti kabul etmelerine rağmen bu sınavın kayıt öncesi zorunlu tutulduğu,

c. 24/2/2024 tarihinde C.B.T.'nin çocuğunu boş bir odada tek başına sınava aldığı, sınav bitiminde kayıt yapmak istediklerini söylemelerine rağmen C.B.T.'nin kendilerine daha sonra dönüş yapılacağını belirterek kayıt işlemini gerçekleştirmediği, sınav esnasında çocuğunun özel durumuna yönelik yazı puntolarının büyütülmesi, kodlayıcı ve okutman temin edilmesi ile ek süre verilmesi gibi düzenlemelerin yapılmadığı,

ç. 26/2/2024 tarihinde *"Sizin çocuğunuz burada yapamaz, biz yüksek puanlı öğrenciler kabul ediyoruz, bu okul çocuğunuza uygun değil."* denilerek çocuğunun okul kaydının yapılmadığı ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, e) Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını,

f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kurumun görevleri şunlardır: (...) g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)"

12. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

13. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden, disleksi tanılı çocuğunun okul kaydı öncesinde sınava tabi tutulması ve sonrasında boş kontenjan olmasına rağmen

kaydının yapılmaması nedeniyle, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

15. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuranın Kuruma başvurmadan önce 6701 sayılı Kanun'a aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini 6/3/2024 tarihinde T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla Nilüfer Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden; 8/3/2024 tarihinden dilekçe ile Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu Müdürlüğünden; 4/4/2024 tarihinden dilekçe ile Bursa Valiliğinden talep ettiği ancak söz konusu taleplerine olumlu bir sonuç alamadığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda ilgili tarafa başvuru şartı sağlanan işbu başvurunun Kurumumuzca esastan incelenebileceği değerlendirilmiştir.

16. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan hakları hukukunun temel normları arasında yer almakta olup hem uluslararası sözleşmelerde hem de ulusal mevzuatımızda güçlü bir şekilde teminat altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesine göre *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."*

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında ayrımcılık, objektif ve makul bir gerekçeye dayanmaksızın, benzer durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması şeklinde tanımlanmaktadır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48). AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı olarak kabul edilir. Başka bir ifadeyle, farklı muamele meşru bir amaç taşımıyor veya kullanılan araçlarla bu amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamıyorsa ayrımcılık teşkil eder (AİHM, *Fabris/Fransa*, B. No: 16574/10, 7/2/2013, para. 56).

19. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir. Kuşkusuz benzer durumlara farklı muamelenin haklı bir temelinin bulunup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar haklı görülebileceği değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belli

ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı somut olayın özelliklerine ve hususiyetle farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebilecektir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58-59).

20. Başvuru dilekçesinde başvuran, ... sınıfa geçen çocuğu için erken kayıt fırsatlarından yararlanmak amacıyla 22/2/2024 tarihinde Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokuluna gittiklerini, görüşme sırasında ... tarafından 6 kişilik boş kontenjan bulunduğunun belirtildiğini ve kayıt ücreti hakkında bilgi verildiğini ifade etmiştir. Çocuğunun disleksi tanısının bulunduğunu belirterek okula kayıt yaptırma talebinde bulunmaları üzerine ilgili mevzuata göre okul kayıtlarında zekâ testi yapılamayacağı hâlde çocuğunun sınava alındığını, sınav sonucunda *"Sizin çocuğunuz burada yapamaz, biz yüksek puanlı öğrencileri kabul ediyoruz, bu okul çocuğunuza uygun değil."* denilerek okul kaydının yapılmadığını iddia etmiştir. Bir çocuğun ikametgâh adresine bakılmaksızın özel okullara kaydının yaptırılabildiğini ancak kendi çocuğunun engel durumu nedeniyle okula yerleştirilmesi için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden ... sınıf sonrasında RAM raporu alınmasına dair uygulamanın erken kayıt fırsatlarından yararlanmalarını engellediğini belirtmiştir.

21. Başvuranın iddialarına karşılık muhatap Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte, başvuranın 22/2/2024 tarihinde Okula geldiğinde ... sınıf kontenjanlarının dolu olduğu ancak daha önceden kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli adaylarının olması durumunda oluşabilecek boşluğa istinaden Okulla ilgili tanıtım yapıldığı ve ücretler hakkında bilgi verildiği, başvuranın okul hakkında bilgi aldığı sırada çocuğunun ilkokul kademesinde ÇÖZGER'i olduğunu sözlü olarak beyan ettiği, buna karşılık ortaöğretim kademesinde toplam 12 kaynaştırma öğrencisinin bulunduğunun bildirildiği, Okul tanıtımının ardından bursluluk sınavı ve rehberlik görüşmesi için 24/2/2024 tarihine randevu oluşturulduğu ve bu tarihte çocuğun bursluluk sınavına girdiği, yapılan sınav sonucunda çocuğun burs almaya hak kazanamadığı, daha önceden kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli olmaması ve ... sınıf kontenjanında da boşluk bulunmaması nedeniyle çocuğun okul kaydının gerçekleştirilemediği, söz konusu bursluluk sınavının Bursa Valiliği izniyle yapıldığı, bu sınavın Okula kayıt için seviye tespit amacı taşımayıp öğrencilerin sınav başarısına göre eğitim ücretinde burs sağlanmasının amaçlandığı, kayıt işlemlerinde önceliğin okula başvuru sırasına göre belirlendiği, başvuranın çocuğuna karşı herhangi bir ayrımcı muamelede bulunulmadığı belirtilmiştir.

22. Öte yandan başvuranın iddialarına karşılık muhatap Nilüfer İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte, konu hakkında Bursa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişlerince 30/4/2024 tarihli İnceleme Raporu düzenlendiği, bu raporda başvuranın çocuğunun ÇÖZGER'i bulunduğu ancak RAM tarafından henüz eğitsel değerlendirme ile tanılama yapılmadığı ve yerleştirme kararı alınmadığı, Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulunda hâlihazırda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda toplam 12 kaynaştırma öğrencisinin bulunduğu, bu nedenlerle başvuranın iddiasının sübuta ermediği ve işlem tayinine gerek olmadığı, ayrıca ilgili mevzuat hükümleri gereğince çocuğun eğitsel değerlendirme ve

tanılamasının yapılıp yerleştirme kararı alınarak devlet okulu veya özel okula kayıt işleminin yapılabileceği hususları belirtilmiştir.

23. Eğitim hakkı, Anayasa tarafından güvence altına alınmış temel bir haktır. Bu bağlamda eğitim yalnızca kişilere doğrudan fayda sağlayan bir kamu hizmeti değil, aynı zamanda geniş sosyal fonksiyonları olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda, insan haklarının güçlenmesi ve sürdürülmesi açısından eğitim hakkının vazgeçilmez bir katkı sağladığı açıktır (AYM, *Mehmet Reşit Arslan ve diğerleri Başvurusu*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, para. 66). AYM kararlarında eğitim hakkının kamu ve özel eğitim kurumlarında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğrenim seviyelerini kapsadığı (AYM, *Hikmet Balabanoğlu Başvurusu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, para. 28) vurgulanmıştır.

24. Başvuranın iddiaları ile bu iddialara karşılık muhataplardan alınan yazılı görüşlerin ve başvuru dosyası sunulan bilgi ve belgelerin eğitim hakkı ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında incelenerek sonuca varılması gerekmektedir. T.C. Sağlık Bakanlığı Bursa Yüksek İhtisas Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 13/1/2022 tarihli ve … sayılı ÇÖZGER'i incelendiğinde; başvuranın çocuğu Z.T.'nin çocuk ve genç psikiyatrisi alanına ilişkin … tanısı bulunduğu, hareket gelişim alanına ilişkin olarak ise serebral palsi tanısı bulunduğu ve özel gereksinimi bulunduğu anlaşılmıştır. Anılan raporda başvuranın çocuğu için özgül öğrenme güçlüğüne yönelik terapi/rehabilitasyon desteği önerilmiştir.

25. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) "***Tanımlar***" başlıklı 2'nci maddesi *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."*; *"Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesi *"Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*; *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesi *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* düzenlemelerini içermektedir.

26. Yine EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesi ise *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel*

ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır." şeklinde düzenlenmiştir.

27. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesi *"Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkı tanır. Eğitimin insan kişiliğinin ve onur duygusunun tam gelişmesine yönelik olmasını ve insan hakları ve temel özgürlüklere olan saygıyı güçlendirmesini sağlar. Ayrıca eğitimin herkesin özgür bir topluma etkin olarak katılmasına olanak sağladığını, tüm uluslararasında olduğu gibi, ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirdiğini ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma etkinliklerini özendirdiğini de kabul eder."* düzenlemesini içermektedir.

28. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'inci maddesi *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: ... Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar."* şeklinde düzenlenmiştir.

29. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi *"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."*; *"Topluma dâhil olma"* başlıklı 4/B maddesi *"Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır."* hükümlerini içermektedir.

30. Mezkûr Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesi *"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate*

alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir. Örgün eğitim programlarına farklı nedenlerle geç başlamış engellilerin bu eğitime dâhil edilmesi için gerekli tedbirler alınır." şeklinde hüküm altına alınmıştır.

31. Engelli kişilerin eğitim hakkı ve toplumsal yaşama diğer kişilerle eşit katılımı konusunda uluslararası ve ulusal düzenlemelerde; ayrımcılık yasağı, makul düzenleme yapma yükümlülüğü ve bütünleştirici eğitim anlayışı temel ilkeler olarak öne çıkmaktadır. EHİS 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılığın makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini de kapsadığı açıkça ifade edilmiş; 5'inci maddesinde ise taraf devletlere engellilerin her türlü ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun yanı sıra 7'nci ve 24'üncü maddelerinde, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit koşullarda temel hak ve özgürlüklerden yararlanması ve eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde bütünleştirici bir şekilde her seviyedeki engellileri kapsaması konusunda taraf devletlere yükümlükler getirilmiştir. Söz konusu yükümlülükler BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'inci maddesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesiyle desteklenmiştir. Bu normatif çerçeveyle uyumlu olarak 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklamakta, eşit muamele ilkesinin sağlanması amacıyla engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılmasını ve eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

32. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda özel gereksinimli kişilerin eğitim hakkından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esaslar; 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği gibi çeşitli düzenlemelerle belirlenmiştir. Bu düzenlemeler, özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin eğitim hakkından diğer kişilerle eşit koşullarda yararlanabilmelerini temin etmeyi, toplumsal yaşama tam ve etkin katılımlarını sağlamak amacıyla bu kişilerin sosyal çevrelerinden mümkün olduğunca ayırmadan ve kişisel ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitsel süreçlere dâhil edecek bütünleştirici bir eğitim ortamı oluşturmayı hedeflemektedir. Söz konusu düzenlemeler, özel eğitim ihtiyacının tespiti sürecinden başlayarak eğitsel değerlendirme ve tanılama ile izleme süreci, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, kayıt ve kabul işlemleri ile bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulanmasına kadar geniş bir çerçeve sunmaktadır.

33. 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir:

"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."

34. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları"* başlıklı 7'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri okula kayıtlı öğrenciler için okulun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından, herhangi bir okula kayıtlı olmayanlar için ise ikamet adresi ya da bakım ve barınma hizmetinden yararlandığı kurumun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından yapılır.

(5) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır. Ayrıca bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda veli ya da okulun yazılı talebi üzerine gerektiğinde tekrarlanır. (...)"

35. Mezkûr Yönetmelik'in *"Kayıt kabul ve nakil işlemleri"* başlıklı 34'üncü maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Okul öncesi eğitim kurumları, ilkokullar ile özel eğitim programı uygulayan ortaöğretim kademesindeki okullara özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin kaydı yıllık çalışma takviminde belirlenen süreye bakılmaksızın yapılır.

(2) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitim kurumları ve ilkokullara kayıtlarında il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yerleştirme kararı alınmış olması şartı aranmaz. Ancak bu bireyler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul yönetimi gerekli işlemleri başlatır. Öğrencinin kayıtlı olduğu okul, yerleştirme kararına uygun ise öğrenci bulunduğu okulda öğrenimine devam eder. Farklı bir yerleştirme kararı olması hâlinde öğrencinin yerleştirme kararına uygun okula nakli ya da geçişi konusunda gerekli işlemler yapılır.

(3) Mecburi ilköğretim çağında olup ulusal adres veri tabanındaki bilgiler esas alınarak e-Okul Sistemi üzerinden okullara kaydı yapılmış olan özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararı doğrultusunda diğer okullara nakil yoluyla geçişleri sağlanır."

36. 20/3/2012 tarihli ve 28239 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Öğrenci veya kursiyer kayıt ve nakil işlemleri"* başlıklı 51'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(2) Dengi resmî okulların tabi oldukları yönetmelik hükümlerinden farklı uygulama yapmak isteyen okullar, Bakanlık tarafından onaylı kurum yönetmeliklerine göre kayıt ve nakil işlemlerini gerçekleştirirler. Okullar, kayıt ve nakil işlemlerinde zekâ testi ve benzeri uygulamaların sonuçlarına göre öğrenci seçimi yapamazlar. Ortaöğretim okullarına öncelikle aynı kurucunun ortaokulundan mezun olanlar, başvuru öncelik sırası veya ortaöğretime yerleştirmeye esas puanlarına göre yerleştirilir. Bu durumdaki okullar tarafından hazırlanarak Bakanlığa sunulacak kurum yönetmelik taslaklarında;

a) Resmî okullardaki yaş sınırı, ortaöğretim okullarında öğrenim hakkını kullanmamış olma şartları ile genellik ve eşitlik ilkelerine uygun hükümlere yer verilir. (...)"

37. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim, özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin her tür ve kademedeki eğitim ortamında akranlarıyla karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim hedeflerine en üst düzeyde ulaşmalarını sağlamak amacıyla, destek eğitim hizmetleri de sunularak tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak eğitim almalarını ifade etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde, eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemlerinin RAM bünyesinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen kişilerin, özel eğitim değerlendirme kurulu raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirileceği öngörülmüştür.

38. Mezkûr Yönetmelik'in 34'üncü maddesinde ise özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin okul kaydı yıllık çalışma takviminde belirlenen süreye bakılmaksızın yapılacağı, okul öncesi eğitim kurumları ve ilkokullara kayıtlarda özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yerleştirme kararı alınmış olması şartının aranmayacağı ancak bu kişiler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul yönetiminin gerekli işlemleri başlatacağı düzenlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 51'inci maddesi uyarınca özel öğretim kurumlarının kayıt ve nakil işlemlerinde resmî okullara uygulanan kurallara tabi olduğu, farklı uygulamalar için Bakanlık onayı gereken kurum yönetmeliklerinin esas alınabileceği ancak hiçbir şekilde zekâ testi veya benzeri yöntemlerle öğrenci seçimi yapılamayacağı, ortaokullara öncelikle aynı kurucunun okulundan mezun olanlar ile başvuru öncelik sırası veya ortaöğretime yerleştirmeye esas puanlarına göre yerleştirme yapılacağı hüküm altına alınmıştır.

39. Bursa Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 15/4/2024 tarihli ve ... sayılı inceleme emri doğrultusunda düzenlenen İnceleme Raporunda Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu ... B.Y. ve C.B.T.'nin 2024-2025 Eğitim Öğretim Yılında ... sınıfa geçecek olan Z.T.'nin disleksi tanısının olduğu ve sınavda üstün başarı gösteremediği gerekçesiyle okul kaydının yapılmayarak mağdur edildiği iddiası ile ilgili olarak şikâyet edilen ... B.Y. 22/4/2024 tarihinde *"Z.T.'nin anne ve babası 22/2/2024'te okulumuza geldiler. İlk görüşmeyi ben yaptım. Okulumuzu tanıttım, ücret bilgisi verdim. Öğrencinin akademik başarısına göre burs alabileceğini ama burs için sınava girmesi gerektiğini söyledim. 24/2/2024 tarihi için rehberlik görüşmesi ve sınav randevusu oluşturduk. Yaptığımız bu sınav seviye belirlemek amacıyla değildir. Veli ÇÖZGER›den bahsetti ama rapor beyan etmedi. Etiketlenmesin diye ilkokulda RAM Raporu almadıklarını söyledi. Okulumuzda tanısı yapılmış kaynaştırma öğrencileri olduğunu da söyledim. 24/2/2024 tarihinde okula gelmişler. C.. Bey sınav uygulamasını yapmış. 'Hafta içinde B... Hanım sonucu bildirecek' demiş. Ben 26/2/2024 tarihinde babayı aradım, sınavın sonucunu bildirdim, akademik olarak burs alamayacağını söyledim. Baba teşekkür etti, görüşmeyi bitirdik. Yaklaşık 35-40 dk. sonra anne aradı, benimle görüştü. Kendisine puanının düşük olduğunu, burs alamayacağını söyledim. Kontenjanımızın dolu olduğunu da bildirdim. Kızgın bir*

şekilde 'Tamam' deyip telefonu kapattı. Z.T. kayıt için geldiğinde zaten kontenjanımız dolmuştu. Ancak kayıt yaptırıp herhangi bir sebeple kaydını iptal ettiren olursa yerlerine öğrenci alabilmek için başvuruları yine de kabul ediyorduk. Kontenjanımızın dolduğunu okulumuzun web sayfasında da ilan ettik. Kayıtları okulumuza başvuru sırasına göre yapıyoruz. Okulumuzda şu anda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda toplamda 12 kaynaştırma öğrencimiz bulunmaktadır. Z.T. özel gereksinimli olduğu için kayıt yapmamamız söz konusu olamaz." şeklinde ifade vermiştir.

40. Yine söz konusu İnceleme Raporunda başvuranın iddiaları ile ilgili olarak şikâyet edilen ... C.B.T. 22/4/2024 tarihinde *"Z.T. isimli öğrencinin anne ve babası 22/2/2024 tarihinde okulumuza gelip B... Hanımla görüşmüşler. B... Hanım okul tanıtımını yapıp, ücret konusunda bilgilendirme yapmış. 24/2/2024 tarihi için de rehberlik görüşmesi ve öğrencinin bursluluk sınavına girmesi için randevu vermiş. 24/2/2024 tarihinde okula geldiler. Ben öğrenciyi alıp sınavı uygulamak için Rehberlik Servisine götürdüm. 20/1/2024 tarihinde Valilik izniyle yapmış olduğumuz bursluluk sınavını Z.T.'ye de uyguladık. Sonra öğrenciyi veliye teslim ettim. Optik okuyucuyu kullanan personelimizin okulda olmadığını, önümüzdeki hafta B... Hanımın sonuç ile ilgili dönüş sağlayacağını söyledim. Bunların dışında veli ile bir görüşmem olmadı. Ortaokula başka okullardan gelmek isteyen, kayıt için başvuru yapan öğrencilere burstan faydalanabilmeleri için 20/1/2024 tarihinde yapmış olduğumuz bursluluk sınavını uyguluyoruz. Kayıtları bu sınavın sonucuna göre yapmıyoruz, kayıtlarda başvuru önceliğini dikkate alıyoruz. Okulumuza .... sınıfa kayıt için çok yoğun bir talep oluyor. Bu sınav seviye belirleme amacıyla değildir. Z.T.'nin özel gereksinimli bir öğrenci olduğunu bana söylemediler. Öğrencinin RAM Raporu ya da Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu kararı yoktu. Ben öğrencinin özel gereksinimli olduğunu velinin okulumuza daha sonradan yapmış olduğu yazılı başvurudan öğrendim. Kaldı ki okulumuzda şu anda 5, 6, 7 ve 8. sınıflarda toplam 12 kaynaştırma öğrencimiz bulunmaktadır. Z.T. özel gereksinimli olduğu için kayıt yapmamamız söz konusu bile olamaz. Z.T.'den önce kayıt için başvuru yapan öğrencilerce ... sınıf kontenjanımız da dolmuştu."* şeklinde ifade vermiştir.

41. İncelemeye konu başvurunun esasını; başvuranın çocuğunun disleksi tanısının bulunduğunu belirterek okula kayıt yaptırmak istemesi üzerine, çocuğunun sınava tabi tutulduğu ve sınav sonucunda okul idarecilerince çocuğun bu okulda başarılı olamayacağı, yalnızca yüksek puanlı öğrencilerin kabul edildiği ve bu nedenle okulun çocuğa uygun olmadığı belirtilerek kayıt işleminin gerçekleştirilmediği yönündeki iddia oluşturmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 51'inci maddesi uyarınca özel öğretim kurumlarının kayıt işlemlerinde hiçbir şekilde zekâ testi veya benzeri yöntemlerle öğrenci seçimi yapılamayacağı, ortaokullara öncelikle aynı kurucunun okulundan mezun olanlar ile başvuru öncelik sırasına veya ortaöğretime yerleştirmeye esas puanlarına göre kayıt yapılacağı hüküm altına alınmıştır. Dosya kapsamında sunulan bilgi ve belgelerden, söz konusu sınavın, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 62'nci maddesi uyarınca 20/1/2024 tarihinde 4, 5, 6 ve 7. sınıf öğrencilerine

yönelik bursluluk sınavı yapılmasının uygun görüldüğüne dair Bursa Valiliğinin 29/12/2023 tarihli ve ... sayılı oluru ile gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Muhatap Okula kayıt yaptırmak isteyen öğrencilere, Bursa Valiliğinin 29/12/2023 tarihli ve ... sayılı oluru ile uygun görülen bursluluk sınavının uygulandığı ve öğrencilere bu sınavdaki başarı durumlarına göre burs imkânı tanındığı görülmektedir. İnceleme ve araştırma sürecinde, başvuranın çocuğunun 24/2/2024 tarihinde girdiği sınava ait bir örnek muhatap Okuldan temin edilmiş olup ilgili belgede *"... Sınıf 2023-2024 Bursluluk Sınavı Kitapçığı"* ifadesine yer verildiği görülmüştür. Neticede başvuranın çocuğunun katıldığı sınavın bursluluk sınavı olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

42. Öte yandan, söz konusu sınav sonucunda *"Sizin çocuğunuz burada yapamaz, biz yüksek puanlı öğrencileri kabul ediyoruz, bu okul çocuğunuza uygun değil."* denilerek boş kontenjan olmasına rağmen okul kaydının yapılmadığı iddia olunmuşsa da bu iddiaların gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin veya karine oluşturan olguların varlığının ortaya konulamadığı, bu nedenle ispat yükünün başvuranın üzerinde kaldığı ve başvuranın iddialarını somutlaştıramadığı değerlendirilmiştir. Şöyle ki muhatap Okul tarafından kayıt işlemlerinde söz konusu sınav sonucunun belirleyici olmadığı, başvuranın Okulu ziyaret ettiği sırada zaten ... sınıf kontenjanlarının dolu olduğu ancak daha önceden kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli adaylarının olması durumunda oluşabilecek boşluğa istinaden Okulla ilgili tanıtım yapıldığı ve ücretler hakkında başvuranın bilgilendirildiği, okul kaydının gerçekleştirilmeme nedeninin daha önceden kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli olmaması ve ... sınıf kontenjanında da boşluk bulunmaması olarak belirtilmiştir. Başvuru dosyasına sunulan Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu Özel Gereksinimli Öğrenci Listesi incelendiğinde; özel öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, hafif düzeyde zihinsel yetersizlik, süreğen hastalık, bedensel yetersizlik, işitme yetersizliği gibi farklı engel durumu olan 23 öğrencinin eğitim gördüğü anlaşılmıştır. Dolayısıyla, okulda farklı engel durumlarına sahip çok sayıda öğrencinin eğitim görmekte olduğu dikkate alındığında, başvuranın çocuğuna engellilik temelinde farklı muamelede bulunulduğu yönündeki iddiayı destekler nitelikte somut bir olguya ulaşılamadığı değerlendirilmiştir.

43. Başvuran, 24/2/2024 tarihinde gerçekleştirilen sınav esnasında çocuğunun özel durumuna yönelik yazı puntolarının büyütülmesi, kodlayıcı ve okutman temin edilmesi, ek süre verilmesi gibi hiçbir düzenlemenin yerine getirilmediği dile getirilmiştir. Bu iddialara karşılık muhatap Okuldan alınan yazılı görüşte; 20/1/2024 tarihinde yapılan bursluluk sınavına 420 başvuru olduğu, sınava 313 öğrencinin katıldığı, sınav öncesinde özel eğitim ihtiyacı olan herhangi bir öğrenci bilgisinin kendilerine iletilmediği belirtilmiştir. Ayrıca Z.T. açısından ise RAM raporu bulunmamasına rağmen velisinin çocuğun disleksi tanısı bulunduğunu şifahen bildirmesi üzerine öğrencinin 24/2/2024 tarihinde bursluluk sınavına girmesinin sağlandığı, sınavın öğrenci için hazırlanmış özel bir sınıfta, ek süre verilerek gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bahsi geçen tarihlerde okulda kayıtlı bulunan özel eğitim ihtiyacına sahip 12 öğrencinin ders yılı içindeki sınavlarında RAM raporlarında belirtilen ihtiyaçları doğrultusunda; söz konusu öğrenciler için büyük puntolu kitapçık,

ek süre, kodlama desteği, yanında öğretmen bulundurma, okuma desteği gibi makul düzenlemelerin yerine getirildiği belirtilmiştir.

44. Makul düzenleme yapma yükümlülüğü gündeme geldiğinde başvuranın birtakım sorumlulukları yerine getirmesi beklenmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğünde düzenlemeyi yapmakla yükümlü olan tarafın buna ihtiyacı olan kişinin durumu hakkında bilgilendirilmiş olması gerekmektedir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2021/459, K. No: 2022/435, 28/6/2022, para. 26]. Bu kapsamda, başvuranın çocuğuna yönelik makul düzenlemelerin yapılabilmesi için RAM raporu gibi özel eğitim ihtiyacını belgeleyen evrakları muhatap Okula sunması ve taleplerine ilişkin eksiksiz bir şekilde bilgilendirme yapması beklenmektedir. Ancak somut olayda başvuranın çocuğuna ilişkin RAM Raporu ya da özel eğitim değerlendirme kurulu kararı bulunmadığı, ÇÖZGER'in varlığının ise yalnızca şifahen ifade edildiği ve belge olarak sunulmadığı anlaşılmıştır. Bunlarla birlikte başvuranın çocuğu için sınavın özel bir sınıfta, başka öğrenci bulunmaksızın ve ek süre verilerek gerçekleştirilmiş olması da dikkate alındığında, makul düzenleme yapma yükümlülüğüne aykırılığın bulunmadığı değerlendirilmiştir.

45. Son olarak başvuran, bir çocuk istediği özel okula ikametgâh adresine bakılmaksızın erken kayıt fırsatlarından yararlanıp direkt kayıt yaptırabilirken kendi çocuğunun engel durumu nedeniyle okula yerleştirilmesi için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden ... sınıf sonrasında RAM raporu alınmasına dair uygulamanın erken kayıt fırsatlarından yararlanmalarını engellediğini iddia etmiştir. Özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin eğitim hakkından diğer kişilerle eşit şekilde yararlanabilmesi için Milli Eğitim Temel Kanunu ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde engellilerin gereksinimlerine uygun şekilde bütünleştirici bir eğitim modeli benimsenmiş; kayıt süreçleri, eğitsel değerlendirme ve tanılama, bütünleştirme/kaynaştırma uygulamaları ile bireyselleştirilmiş eğitim planlamalarına ilişkin usuller belirlenmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının ilgili yazılarıyla da bu usullerin yürütülmesi açıklanmıştır.

46. MEB Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğünün 15/8/2018 tarihli, ... sayılı ve *"Özel Eğitim İhtiyacı Olan Bireylerin Özel Okul/Kurumlara Kayıtları"* konulu yazısında *"Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin resmî veya özel okul/kurumlara kayıt işlemlerinin, velisinin başvurusu üzerine rehberlik araştırma merkezlerince yapılan değerlendirme, tanılama ve yönlendirme neticesinde eğitim alması uygun görülen okul veya kurumlara yapıldığı"* belirtilmiştir.

47. MEB Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün 30/10/2023 tarihli, E-... sayılı ve *"Kaynaştırma/Bütünleştirme Yoluyla Eğitim Uygulamaları"* konulu yazısında *"Temel eğitim kademesindeki kademe değişikliğine ilişkin talep edilen iş ve işlemlerin il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görevli temel eğitim e-Okul Yönetim Bilgi Sistemi yetkili kullanıcısı tarafından e-Okul Yönetim Bilgi Sistemi üzerinden "Bakanlık MEM İşlemleri>*

İl/İlçe İşlemleri> Kademeler Arası Geçiş İşlemleri" ekranı üzerinden yerleştirme kararı alınan ortaokula kayıt işleminin yapılması" gerektiği anlaşılmaktadır.

48. Bursa Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 7/5/2024 tarihli ve ... sayılı yazısı ile *"Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu ile ... B.Y. ve C.B.T. hakkında Bursa Valiliğine hitaben yazmış olduğunuz 4/4/2024 tarihli dilekçenize ilişkin Müdürlüğümüz Eğitim Müfettişlerince yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 30/4/2024 tarihli ve ... sayılı inceleme raporunda 'Nilüfer ilçesinde faaliyet gösteren Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokulu ile ... B.Y. ve C.B.T. hakkındaki iddianın sübuta ermediğinden işlem tayinine gerek olmadığı, ayrıca ilgili mevzuat ve resmî yazıların hükümleri gereğince, Z.T.'nin eğitsel değerlendirme ve tanılamasının yapılıp yerleştirme kararının alınarak resmî veya özel okul/ kurumlara kayıt işleminin yapılabileceği"* yönünde teklif getirilmiştir. Böylece, başvurana çocuğun eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılıp yerleştirme kararı alınarak mevzuata uygun biçimde resmî veya özel bir okula kaydının yapılabileceği bildirilmiş; erken kayıt imkânlarından yararlanmalarını engelleyen herhangi bir uygulamanın bulunmadığı, aksine çocuğun eğitim hakkından diğer kişilerle eşit şekilde yararlanabilmesini sağlamak amacıyla yasal çerçevede hareket edildiği değerlendirilmektedir.

49. Sonuç olarak, başvuranın çocuğunun okul kaydından önce sınava tabi tutulmasının okulun bursluluk uygulamaları kapsamında gerçekleştirildiği ve kayıt için zorunlu bir koşul olmadığı, çocuğun kayıt işleminin gerçekleştirilmemesinin esasen 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı itibarıyla ... sınıf kontenjanlarında boşluk bulunmaması ve daha önce kayıt yaptırıp sonradan vazgeçen veli bulunmaması nedenine dayandığı anlaşılmıştır. Öte yandan, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin resmî veya özel okullara kayıt işlemlerinin RAM tarafından yapılan değerlendirme, tanılama ve yönlendirme neticesinde yapıldığı dikkate alındığında, başvurana da çocuğunun eğitsel değerlendirme ve tanılama süreci tamamlandıktan sonra ilgili mevzuata uygun şekilde okul kaydının yapılabileceği yönünde teklifte bulunulduğu görülmektedir. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, başvuranın çocuğuna engellilik temelinde farklı muamelede bulunulduğuna dair herhangi bir bulguya ulaşılamamış olup somut olayda engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

25/6/2025 tarihinde Muhammet Ecevit CARTİ'nin karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Prof. Dr. Muharrem KILIÇ
Başkan

Dr. Burhan ERKUŞ
Kurul Üyesi

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

İsmail AYAZ
Kurul Üyesi

Mehmet Emin GENÇ
Kurul Üyesi

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

Saffet BALIN
Kurul Üyesi

Ünal SADE
Kurul Üyesi

Yunus Emre
KARAOSMANOĞLU
Kurul Üyesi

Av. Zennure BER
Kurul Üyesi
(İzinli)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

02.07.2025

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : G.T.
Karar Numarası : 2025/397

Başvuranın, özel/özgül öğrenme güçlüğü (disleksi) tanısı bulunan çocuğunun okul kaydı öncesinde sınava tabi tutulmasının ve sonrasında boş kontenjan olmasına rağmen kaydının yapılmamasının engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkin başvurusu hakkında Kurulumuz tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği yönünde karar verilmiştir.

Başvuru hakkında yapılan değerlendirmelerde; muhatap Özel 3 Mart Azizoğlu Ortaokul Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte, başvuranın kayıt için okula geldiği tarihten önce hâlihazırda ... sınıf kontenjanının dolu olduğu, hal böyle olsa da daha önceden kayıt yaptıran velilerin sonradan vazgeçme ihtimaline karşılık okula başvuru almaya devam edildiği, sonuçta çocuğun kayıt işleminin daha önce kayıt yaptırıp vazgeçen veli olmadığı için kontenjanda boşluk olmaması nedeniyle gerçekleştirilemediği ifade edilmiştir. Buna karşılık başvurunun inceleme sürecinde, ... sınıf kontenjanının başvuranın kayıt için okula geldiği tarih olan 22/2/2024'ten önce dolu olduğu iddiasına karşılık, bu tarihten sonra okula kayıt işlemi yapılıp yapılmadığının kayıt defterinden ya da benzer bir belgeden tespitinin yapılmadığı anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, söz konusu eksikliğin giderilmiş olması durumunda, kontenjanın dolu ya da boş olduğunun tespitinin başvuruya konu iddianın aydınlatılmasına önemli katkı sağlayacağı ve kararın yönünü değiştirebilecek nitelikte olabileceği değerlendirilmektedir.

Yukarıda açıklanan hususlar çerçevesinde başvuru hakkında eksik inceleme yapıldığı kanaatiyle sayın çoğunluğun kararına katılmıyorum.

Muhammet Ecevit CARTİ
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/457 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2245
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	24.07.2025/245
Karar Numarası	:	2025/457
Başvuran	:	A.C.A.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	Av. B.A.M.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	1- Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) - (Vekili: Av. T.D.K.)) 2- Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, özel/özgül öğrenme güçlüğü (disleksi) ile dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanılarına sahip başvurana, gereksinimlerine uygun bireyselleştirilmiş eğitim programı uygulanmaması ve özel durumuna ilişkin kişisel verilerin üçüncü kişilerle paylaşılması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran A.C.A. ile velisi anne A.A. ve baba Ö.A.'ya müştereken vekâleten Av. B.A.M. tarafından sunulan başvuru dilekçesinde özetle:

a. Galatasaray Lisesi ... sınıfında eğitim gören başvuranın disleksi ile DEHB tanılarına sahip özel eğitim ihtiyacı duyan bir öğrenci olduğunu, ilkokuldan itibaren tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi statüsünde eğitimine devam ettiğini, Galatasaray Lisesinde eğitimine başladığı tarihten itibaren herhangi bir Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Birimi toplantısı yapılmadığını, şayet böyle bir toplantı yapıldıysa da ebeveynlerin bu toplantılara davet edilmemesi nedeniyle haberdar olamadıklarını,

b. Muhatap Okulda destek eğitim odası açılması yasal bir zorunluluk olmasına ve ebeveynler bu konuda defalarca talepte bulunmasına rağmen destek eğitim odasının açılmadığını, 2021–2022 Eğitim ve Öğretim Yılından itibaren okulda rehberlik öğretmeni bulunmaması nedeniyle başvurana okul tarafından herhangi bir rehberlik desteği sağlanmadığını, ilgili mevzuat uyarınca Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinin (RAM)

okullara danışmanlık hizmeti vermekle yükümlü olmasına rağmen muhatap Okulun Beyoğlu RAM'dan herhangi bir danışmanlık hizmeti talep etmediğini,

c. Adına başvuru yapılan çocuğun vekili olarak 4/7/2024 tarihinde Okul İdaresine bir dilekçeyle başvurduğunu, Eylül 2024'te yapılması planlanan Pasaj sınavı öncesinde gerekli sınav tedbirlerinin alınmasını ve BEP Kurulunun toplanmasını talep ettiğini, ardından başvuranın özel gereksinimlerine uygun sınav tedbirlerinin alınmaması üzerine başvuranın velisi tarafından 12/7/2024 tarihinde İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvuruda bulunulduğunu, bunun üzerine Okul İdaresinin ilk kez BEP Geliştirme Birimi toplantısı düzenlediğini ve ebeveynleri de toplantıya davet ettiğini, ancak toplantı sonucunda alınan BEP kararlarının altına ebeveynlerin imzalarının alınmadığını, ebeveynler tarafından BEP kararlarının bir suretinin paylaşılmasına yönelik olarak 16/9/2024 tarihli ve ... sayılı dilekçeyle iletilen talebin karşılık bulmadığını,

ç. Başvuranın özel eğitim ihtiyacı gözetilmeksizin diğer öğrencilerle aynı sınavlara tabi tutulduğunu ve değerlendirmelerin özel durumu dikkate alınmaksızın diğer öğrencilere uygulanan ölçütlere göre yapıldığını, örneğin yıl içerisinde düzenlenen Edebiyat sınavında tek kişilik salonda sınava girme hakkı bulunmasına rağmen bu hakkın kullanılmasına izin verilmediğini, Edebiyat sınavından başvuranın başarısız olduğunun ebeveynlere sözlü olarak bildirildiğini ancak sınavdan 81 puan aldığına dair yazılı bildirim yapıldığını, ardından ebeveynlerin 2/10/2024 tarihinde sunduğu dilekçeyle başvurana ait sınav notlarını talep etmesi üzerine 81 olan puanın başarısız olarak değiştirilip ebeveynlere bildirildiğini,

d. Yaşanan gelişmeler üzerine vekil olarak 1/10/2024 tarihinde Okul İdaresine verdiği dilekçede başvuranın ... sınıfını yeniden okumak zorunda kaldığını belirterek *"destek eğitim odası açılması, sınav sonuçlarının yazılı olarak ebeveynlere bildirilmesi, BEP kararlarının ebeveynlere imzalatılarak bir örneğinin verilmesi, BEP kararlarında yapılacak değişikliklerin ebeveynlere iletilmesi ve gerekirse BEP Kurulunun yeniden toplanması"* yönündeki taleplerini ilettiğini, akabinde öğrencinin notlarını içeren yazının tarihsiz biçimde elden tebliğ edildiğini ve bu belgede Edebiyat sınavı notlarının ikinci kez düşürüldüğünü gördüklerini, ayrıca dilekçede yer alan diğer taleplerin karşılanmadığını, başvuranın hazırladığı proje ödevinin başka öğretmenlerce olumlu bulunduğu hâlde Edebiyat Öğretmeni tarafından kasten başarısız sayıldığını, ikinci kez hazırlanan proje ödevinin ise değerlendirmeye alınmadan e-Okul sistemine başarısız olarak işlendiğini, sözlü kanaat notu kullanılmadan başvuranın 48.55 puanla sınıfta bırakılmasının kötü niyetli olduğunu,

e. Başvurana ait hassas nitelikteki kişisel verilerin öğretmenler tarafından diğer öğrenciler ve velilerle alenen paylaşılarak ihlal edildiğini, Okul İdaresinin özel gereksinimli öğrencileri adeta bir yük olarak gördüğünü ve bu öğrencilere yönelik üstü kapalı biçimde bezdirme politikası uyguladığını, oysa başvuranın başarılı bir öğrenci olarak İstanbul Çok Sesli Çocuk Korosunda 5 yıl boyunca pek çok özel gün ve etkinlikte seçilerek yer aldığını, benzer durumda olan ve yine bu okulda eğitim gören diğer öğrencilerin de aynı sorunlarla

karşılaştığını, bu sorunlara ilişkin idare mahkemelerinde derdest davaların bulunduğunu, tüm bu olayların okulun özel gereksinimli öğrencileri istemediğini bir kez daha ortaya koyduğunu iddia etmektedir.

3. Muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğüne vekâleten Av. T.D.K. tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın Galatasaray İlkokuluna kura yöntemiyle kayıt yaptırdığı, ardından ilgili mevzuata uygun olarak Galatasaray Lisesine sınavsız şekilde geçiş yaptığı ve hâlihazırda ... sınıfında eğitimine devam ettiği, Galatasaray Üniversitesinin Türk ve Fransız hükümetleri arasında imzalanan ikili anlaşma uyarınca kurulduğu, 28/3/1983 tarihli ve 2809 sayılı Yükseköğretim Kurumları Teşkilatı Kanunu'nun Ek 34'üncü maddesinde Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğünün fakülteler ve enstitüler ile birlikte Galatasaray Lisesi ve İlköğretim Okulundan oluştuğunun hüküm altına alındığı, 3993 sayılı Galatasaray Üniversitesi kuruluş kanunu uyarınca bireyin eğitim ve öğretim bütünlüğü içinde yetiştirilmesinin amaçlandığı, bu doğrultuda ilköğretimden lisansüstü uzmanlaşma düzeyine kadar uzanan bir eğitim ve öğretim birimleri zincirinin oluşturulmasının esas kabul edildiği, bu bütünlük ilkesinin doğal sonucu olarak Galatasaray Lisesi adına açıklamaların Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü tarafından yapılacağı,

b. Başvurana ait disleksi ve DEHB tanılarını içeren RAM raporunun resmî yazı ile 11/12/2023 tarihinde Galatasaray Lisesine ulaştığı, başvurana ait Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) bulunmadığı, başvuran vekilinin iddialarının aksine BEP Geliştirme Birimi toplantılarının düzenli bir şekilde yapıldığı ve bu durumun SMS kayıtları, e-posta iletileri ve imzalı tutanaklarla belgelendiği, ilk BEP Geliştirme Birimi toplantısının 13/12/2023 tarihinde veli A.A.'nın katılımıyla yapıldığı, toplantıya davet amacıyla gönderilen SMS ve e-posta kayıtları ile toplantı sonunda düzenlenen imzalı tutanağın bulunduğu, 2. BEP Geliştirme Birimi toplantısının da veli A.A.'nın katılımıyla 13/3/2024 tarihinde gerçekleştirildiği, toplantıya davet amacıyla gönderilen SMS kayıtları ile toplantı sonunda düzenlenen imzalı tutanağın bulunduğu, 3. BEP Geliştirme Birimi toplantısının ise ... sınıfına devam amacıyla yapılan Pasaj sınavı öncesinde başvuran ile veli A.A.'nın katılımıyla 6/9/2024 tarihinde gerçekleştirildiği, yine toplantıya davet amacıyla gönderilen SMS kayıtları ile toplantı sonunda düzenlenen imzalı tutanağın bulunduğu, bu toplantıda başvuran için Fransızca sınavında 15 dakika ek süre, Edebiyat sınavında 10 dakika ek süre, tek kişilik salonda sınava girme ve yazılı oturum için okuyucu desteği taleplerinin kayda geçtiği, 4. BEP Geliştirme Birimi toplantısının ise başvuran ile ebeveynlerinin katılımıyla 25/9/2024 tarihinde yapıldığı, toplantıya davet amacıyla gönderilen SMS kayıtları ile toplantı sonunda düzenlenen imzalı tutanağın bulunduğu, 4. BEP Geliştirme Birimi toplantısında başvuran ve ebeveynlerinin destek eğitim odası talebinde bulunduğu, bunun üzerine destek eğitim odası açılmasının onaya tabi olması nedeniyle Galatasaray Lisesi tarafından Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne başvuru yapıldığı ve hâlen bu başvuruya ilişkin onayın gelmesinin beklendiği, bu bağlamda Galatasaray Lisesinin yasal sorumluluklarını yerine getirdiği,

c. Galatasaray Lisesinin mevcut iki rehberlik öğretmeninden C.A.'nın 4/8/2009 tarihinde, F.I.K.'nın ise 17/9/2012 tarihinde göreve başladığı, her iki öğretmenin de bu tarihlerden itibaren kesintisiz şekilde görevlerine devam ettiği, bu kapsamda başvurana ve diğer öğrencilere rehberlik hizmeti sunulduğu, başvurana ait RAM raporunun okula ulaştığı ve ilk BEP Geliştirme Birimi toplantısının yapıldığı tarihten itibaren başvuranla ilgili yapılması gereken tüm yasal işlemlerin yerine getirildiği, BEP yıllık planlarının hazırlandığı ve gerekli sınav tedbirlerinin uygulandığı, ilgili mevzuat uyarınca tüm yazılı sınavların açık uçlu veya kısa cevaplı sorulardan oluşması gerektiği, ancak RAM raporu bulunan öğrencilerin özel eğitim ihtiyaçlarına uygun şekilde çoktan seçmeli ya da seçenekli boşluk doldurma türünde sınavların uygulandığı, ayrıca başvuranın ilgili mevzuat gereği okulun tüm müfredatından sorumlu olduğu ve sınıf geçme şartlarına tabi olduğu, bununla birlikte başvuranın özel eğitim ihtiyacına göre uygulanan sınavlarda soru sayısı ve zorluk düzeyinin diğer öğrencilerden farklı tutulduğu, başvuranın sınav evraklarının diğer öğrencilerden farklı olmasına rağmen yıl içinde yapılan sınavların mevzuat gereği diğer öğrencilerle birlikte aynı salonda gerçekleştirildiği,

ç. Galatasaray Lisesinde ihtiyaç duyuldukça Beyoğlu RAM ile görüşmeler yapıldığı ve bu kurumdan danışmanlık hizmeti alındığı, Eylül 2024 tarihinde gerçekleştirilen Pasaj sınavı öncesinde Beyoğlu RAM ile iki kez telefon görüşmesi yapıldığı, Beyoğlu RAM Müdür Yardımcısının önerisiyle sınav öncesinde 6/9/2024 tarihinde 3. BEP Geliştirme Birimi toplantısının düzenlendiği, bu toplantıda başvuran ile velisinin Pasaj sınavına ilişkin taleplerinin alındığı, böylece RAM tarafından belirtilen şekilde gerekli tedbirler alınarak sınavın yapıldığı, yaz tatili süresince veli A.A.'nın Galatasaray Lisesi Müdür Yardımcısı S.A. ve ... sınıfı Müdür Yardımcısı Z.K. ile doğrudan iletişim kurduğu, velinin 16/9/2024 tarihli dilekçesiyle Edebiyat dersine ait dinleme sınavına itirazda bulunduğu ve sınav sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini talep ettiği, başvuranın dinleme sınavından 81 puan aldığı, buna rağmen velinin talebi üzerine sınavın uygun koşullarda yeniden yapılabileceği hususunun resmî yazıyla bildirildiği, ancak velinin bu yönde bir talepte bulunmadığı,

d. Başvuranın Pasaj sınavına herhangi bir ayrımcılığa uğramadan kendisi ve velisinin katılımıyla gerçekleştirilen 3. BEP Geliştirme Birimi toplantısında alınan tedbirler doğrultusunda hazırlandığı ve sınava bu şekilde katıldığı, başvuranın bu sınavda başarılı sayılabilmesi için Fransızca ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin her birinden en az 70 puan almasının gerektiği, Fransızca ve Türk Dili ve Edebiyatı sınavlarının yazılı, dinleme ve konuşma olmak üzere üç kısımdan oluştuğu ve 100 puan üzerinden değerlendirildiği, Fransızca sınav puanının yazılı sınavın %50'si, dinleme sınavının %25'i ve konuşma sınavının %25'i oranında hesaplandığı, Türk Dili ve Edebiyatı sınav puanının ise yazılı sınavın %70'i, dinleme sınavının %15'i ve konuşma sınavının %15'i oranında hesaplandığı,

e. Buna göre başvuranın Fransızca sınavının yazılı kısmından 63, dinleme kısmından 67, konuşma kısmından 87 puan aldığı, bu puanların yüzdeleri alınarak sınav sonucunun 70 olarak hesaplandığı, Türk Dili ve Edebiyatı sınavının ise yazılı kısmından 51, dinleme kısmından 81, konuşma kısmından 75 puan aldığı, bu puanların yüzdeleri alınarak

sınav sonucun 59 olarak hesaplandığı, ilk değerlendirme sonucuna göre başvuranın ... sınıfı tekrarına kaldığı, itiraz üzerine yapılan ikinci değerlendirmenin yalnızca evraklar üzerinden gerçekleştirilmesi nedeniyle konuşma puanının aynı kabul edildiği, Fransızca sınavında yapılan ikinci değerlendirmede yazılı kısmından 59.5, dinleme kısmında 64 puan aldığı, bu puanların yüzdeleri alınarak sınav sonucunun 67.5 olarak hesaplandığı, Türk Dili ve Edebiyatı sınavında ise yazılı kısmından 35, dinleme kısmından 75 puan aldığı, bu puanların yüzdeleri alınarak sınav sonucunun 47 olarak hesaplandığı,

f. Başvuranın 2023–2024 Eğitim Öğretim Yılı süresince Türk Dili ve Edebiyatı dersine ait tüm puanlarına ilişkin olarak 1. dönem sonu ortalamasının 34.50 olduğu, 2. dönem sonu ortalamasının ise 48.55 olduğu, bu iki dönemin aritmetik ortalaması alınarak yıl sonu puanının 41.53 olarak hesaplandığı, dolayısıyla başvuru dilekçesinde iddia edildiği gibi 48.55 puanla değil 41.53 puanla başarısız sayıldığı, ilgili mevzuat gereği her öğrenciye 1. dönem için iki yazılı ve iki performans puanı, 2. dönem için iki yazılı ve iki performans puanı ile öğrencinin kendi seçeceği bir dersten proje puanı verildiği, ... sınıfını geçebilmek için Fransızca ile Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin her birinin yıl sonu ortalamasının en az 50 puan olması gerektiği, nitekim ister sınavla ister kura ile kayıt yapılmış olsun ... sınıfını 50 not ortalaması ile geçmenin tüm öğrenciler için zorunlu olduğu, bu konuda Okul İdaresine yüklenen başka bir pozitif yükümlülüğün bulunmadığı,

g. Diğer taraftan başvuranın proje ödevi olarak Türk Dili ve Edebiyatı dersinde "... *Şiirlerinde Biçim, Dil ve Söyleyiş, İçerik Özellikleri*" konusunda çalışma yapmayı kendisinin tercih ettiği, ödev konusunu 25/12/2023 tarihinde aldığı ve ödevi 15/4/2024 tarihinde teslim ettiği, ödevin ders öğretmeninin tüm öğrencilere ayrıntılı biçimde açıkladığı proje değerlendirme formundaki kriterlere göre değerlendirildiği, bu kriterlerden biri olan çalışma aşamalarını aylık olarak öğretmenle paylaşma yükümlülüğünün başvuran tarafından hiçbir zaman yerine getirilmediği, yine bir diğer kriter olan ödevin sunumunun da gerçekleştirilmediği, değerlendirme sonucunda öğrencinin ödevden 59 puan aldığı,

ğ. Ayrıca başvuran haricinde okulda RAM raporu olan başka bir öğrencinin daha bulunduğu, bu öğrencinin de kura yöntemiyle Galatasaray İlkokuluna kaydolduğu ve sınavsız bir şekilde Galatasaray Lisesine geçiş yaptığı, söz konusu öğrencinin ... sınıfına 2020–2021 Eğitim Öğretim Yılında başladığı, Ekim 2020'de RAM raporu ulaştıktan sonra özel gereksinimlerine uygun şekilde eğitimine devam ettiği ve sınıf tekrarına kalmadığı, dolayısıyla benzer durumda olan başka bir öğrencinin sınıf tekrarına kalmadan eğitimini sürdürdüğü dikkate alındığında, başvuranın kura ile kayıt yaptırdığı ve özel gereksinimli olduğu gerekçesiyle ayrımcılığa uğradığı yönündeki iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu belirtilmiştir.

4. Muhatap Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. 10/8/2024 tarihli ve ... sayılı Beyoğlu Kaymakamlığı oluru ile başvuranın durumuna dair Galatasaray Lisesinde inceleme soruşturma yapıldığı, başvuranın RAM raporunun

tarihinin 10/11/2023 olduğu, bu raporun Galatasaray Lisesine resmî yazı ile 11/12/2023 tarihinde bildirildiği, buna istinaden 13/12/2023, 13/3/2024 ve 6/9/2024 tarihlerinde BEP Geliştirme Birimi toplantıları yapıldığı, bu toplantılara başvuranın velisi A.A.'nın da katıldığının görüldüğü,

b. Başvuranın destek eğitim odasında eğitim almasına dair velisi tarafından herhangi bir başvuru yapılmadığı, Müdür Başyardımcısı S.A. tarafından başvuranın velisinin konu hakkında başvuru yapması hâlinde gereğinin yapılacağının beyan edildiği, Galatasaray Lisesinde C.A. ve F.I.K. adlı iki rehber öğretmenin bulunduğu ve uzun süredir görev yapmakta olduklarının görüldüğü, rehber öğretmen bulunan okullarda RAM'ın danışmanlık hizmetinde bulunmadığı,

c. Pasaj sınavından önce başvuranın velisi A.A.'nın da katılımıyla BEP Geliştirme Birimi toplantısı yapıldığı, bu toplantıda Fransızca sınavının yazılı kısmında 15 dakika ek süre verilmesine, Edebiyat sınavının yazılı kısmında 10 dakika ek süre verilmesine, okuyucu desteği sağlanmasına ve tek kişilik salonda gerçekleştirilmesine karar verildiği, Pasaj sınavında öğrencinin Fransızca'dan 70 puan ve Edebiyat'tan 59 puan aldığı, veli itirazı üzerine evrak üzerinden ikinci okuma yapıldığı, yapılan değerlendirme sonucunda puanların bir miktar daha düştüğü ve başvuranın başarısız sayıldığının veliye yazılı olarak bildirildiği,

ç. Başvuranın özel durumu nedeniyle eğitimine ilişkin olarak ders bazında BEP hazırlandığı ve uygulandığı, ölçme ve değerlendirme iş ve işlemlerinin Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine uygun şekilde yapıldığı, bu kapsamda başvurana yönelik ayrımcı muamelede bulunulduğuna dair herhangi bir bulguya rastlanmadığı ve işlem tesisine gerek olmadığı belirtilmiştir.

5. Muhatapların yazılı görüşlerine karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Muhataplardan alınan yazılı görüşlerde başvuranın ÇÖZGER'inin bulunmadığının ifade edildiği, ancak başvuru dilekçesinde başvuranın tıbbi raporunun bulunduğundan bahsedildiği, zira ülkemizde disleksi ile DEHB bulunan öğrencilerin RAM tarafından tanılandıktan sonra hastaneye yönlendirilerek tıbbi rapor almalarının sağlandığı, yasa gereği bu öğrencilere üç tür rapor verilebildiği, bunlardan ilkinin tek hekim tarafından düzenlenen durum bildirir sağlık raporu, ikincisinin üç hekim ve bir başhekim imzasını içeren sağlık kurulu raporu, üçüncüsünün ise ÇÖZGER olduğu, her bir raporun alınmasının zorunlu olduğu, başvuranın tıbbi rapora sahip olması sayesinde RAM raporu alabildiği,

b. BEP Geliştirme Birimi toplantılarının başvuranın velisi tarafından yapılan yazılı başvurular ve yoğun sözlü talepler sonucunda gerçekleştirildiği, hâlbuki bu toplantıların herhangi bir yazılı ya da sözlü talep beklenmeksizin yasal zorunluluk kapsamında Okul İdaresince kendiliğinden yapılması gerektiği, toplantılara başvuranın ailesinin davet edildiği ancak alınan kararların altında anne ve babanın imzasına yer verilmediği ve karar

örneklerinin paylaşılmadığı, BEP kararlarının kendilerine ilk kez işbu başvuru aracılığıyla iletilen muhataplardan alınan yazılı görüşlerin ekinde ulaştığı,

c. Muhataplardan alınan yazılı görüşlerde başvuranın sınav sonuçlarının diğer öğrencilerle aynı şekilde değerlendirildiği ve ... sınıfını geçebilmek için Fransızca ile Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin her birinin yıl sonu ortalamasının en az 50 puan olması gerektiğinin ifade edildiği, ancak BEP'li öğrencilerin sınavlarının bulundukları kademeye ilişkin yönetmeliğe ve BEP içeriklerine göre değerlendirilmesi gerektiği, başvuranın notlarının BEP esas alınarak ödev, sözlü sınav, projelendirme ve kanaat notu gibi unsurlar üzerinden değerlendirilmesi ve yıl sonu şube öğretmenler kurulunda da BEP doğrultusunda öğrencinin tüm eğitim sürecinin göz önünde bulundurularak puan verilmesi gerektiği, ancak gelinen noktada muhatap Okul İdaresi tarafından çocuğun başarı durumu gözden geçirilirken oldukça katı bir değerlendirme yapıldığı,

ç. 3. BEP Geliştirme Birimi toplantısında başvuran tek kişilik salonda sınava girme talebinde bulunmasına rağmen Türk Dili ve Edebiyatı sınavının dinleme kısmına 46 öğrenciyle birlikte katıldığı, bu durumun Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğünün 19/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazısıyla teyit edilebileceği, bunun yanı sıra başvuranın RAM raporunun bulunduğunun diğer öğrenciler arasında ifşa edildiği, başvuranın kişisel verilerinin öğretmenler tarafından alenen paylaşıldığı,

d. Aynı okulda eğitim gören özel gereksinimli başka bir öğrenciye ilişkin olarak Galatasaray Lisesi aleyhine İstanbul 2. İdare Mahkemesi nezdinde okul ile ilişiğinin kesilmesi işlemine karşı iptal davası açıldığı, söz konusu davada hatalı idari işlemin iptalinin talep edildiği, yapılan yargılamanın neticesinde İstanbul 2. İdare Mahkemesi tarafından 31/12/2024 tarihli ve ... sayılı kararla okulun işleminin iptal edildiği, bu kararda Galatasaray Lisesinin özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumunun hukuka aykırı bulunduğu, böylece kararın başvuran lehine emsal teşkil ettiği,

e. Huzurdaki başvuruya konu olayla bağlantılı olarak Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına yapılan şikâyet üzerine Bakanlık tarafından soruşturma başlatıldığı, bu kapsamda düzenlenen Soruşturma Raporunda okulun özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumuna ilişkin çeşitli tespitlere yer verildiği, Okul İdarecileri, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İdarecileri, adı geçen öğretmenler ve Beyoğlu Kaymakamlığı oluru ile başvurana dair Galatasaray Lisesinde inceleme soruşturma yapması için görevlendirilen muhakkikler hakkında Bakanlık tarafından açılmış olan soruşturma neticesinde tesis edilen işlemlerin Kurumumuzun takdirine sunulduğu ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

8. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...)

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"

9. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, e) Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını,f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) ifade eder."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. "

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kurumun görevleri şunlardır:(...) g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)"

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. (...)

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir. (...)

(4) Yasama ve yargı yetkilerinin kullanılmasına ilişkin işlemler, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kararları ile Anayasanın yargı denetimi dışında bıraktığı işlemler başvurunun konusu olamaz.

(...)

(7) Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. (...)"

15. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

16. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"İhlal kararı"* başlıklı 69'uncu maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir."

17. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır."

18. 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Bu Kanun Hükmünde Kararnamede geçen; a) "Özel eğitim gerektiren birey", çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi, b) "Özel eğitim", özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim proğramları ve yöntemleri ile onların engellilik durumu ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi, (...) ifade eder."

19. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Özel eğitim desteği" başlıklı 14'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkanları sağlanır."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

20. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuran vekilinin dilekçesinden, disleksi ile DEHB tanılarına sahip başvuranın özel eğitim gereksinimlerinin karşılanmadığı iddiası

bakımından, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

21. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuran vekilinin Kuruma başvurmadan önce 6701 sayılı Kanun'a aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini 4/7/2024 tarihinde dilekçe ile Galatasaray Lisesi Müdürlüğünden talep ettiği ancak söz konusu talebine olumlu bir sonuç alamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuran vekilinin 6701 sayılı Kanun'da aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmiş olup yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

22. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan hakları hukukunun temel normları arasında yer almakta olup hem uluslararası sözleşmelerde hem de ulusal mevzuatımızda güçlü bir şekilde teminat altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesine göre *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."*

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında ayrımcılık, objektif ve makul bir gerekçeye dayanmaksızın, benzer durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması şeklinde tanımlanmaktadır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48). AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı olarak kabul edilir. Başka bir ifadeyle, farklı muamele meşru bir amaç taşımıyor veya kullanılan araçlarla bu amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamıyorsa ayrımcılık teşkil eder (AİHM, *Fabris/Fransa*, B. No: 16574/10, 7/2/2013, para. 56).

25. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir. Kuşkusuz benzer durumlara farklı muamelenin haklı bir temelinin bulunup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar haklı görülebileceği değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı somut

olayın özelliklerine ve hususiyetle farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebilecektir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58-59).

26. Somut olay çerçevesinde başvuru dilekçesinde, başvuran hakkında usulüne uygun şekilde BEP Geliştirme Birimi toplantısı yapılmadığı, rehberlik hizmetinden yararlandırılmadığı, sınav uygulamalarında özel eğitim ihtiyacına uygun makul düzenlemelerin gerçekleştirilmediği, sınav sonuçlarının değerlendirmesinde özel eğitim ihtiyacının dikkate alınmadığı, yasal zorunluluk olmasına rağmen okul bünyesinde destek eğitim odası açılmadığı, adına başvuru yapılan çocuğun engel durumuna dair hassas bilgiler içeren kişisel verilerinin öğretmenler tarafından diğer öğrencilerle ve velilerle paylaşıldığı, Okul İdaresinin özel gereksinimli öğrencilerin okul ortamında dezavantajlı konuma düşmesine neden olan yaklaşımlar sergilediği iddialarının yer aldığı görülmektedir.

27. Başvuran vekilinin iddialarına karşılık muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü vekili tarafından sunulan yazılı görüşte; başvurana ait RAM raporunun 11/12/2023 tarihinde resmi yazı ile Galatasaray Lisesine ulaştığı, başvurana ait ÇÖZGER bulunmadığı, RAM raporunun ulaşmasının ardından ilgili mevzuat çerçevesinde gerekli tüm işlemlerin yerine getirildiği ve BEP yıllık planlarının hazırlandığı belirtilmiştir. Ayrıca, başvuranın özel gereksinimlerine uygun sınav tedbirlerinin uygulandığı, bu kapsamda sınav evraklarının soru sayısı ve zorluk düzeyi açısından diğer öğrencilerden farklı şekilde hazırlandığı, ancak ilgili mevzuat gereği tüm müfredattan sorumlu olduğu, sınıf geçme şartlarına tabi olduğu ve yıl içindeki sınavların diğer öğrencilerle aynı ortamda gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra, destek eğitim odası açılmasına ilişkin sürecin onay gerektirdiği, bu doğrultuda Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne başvuru yapıldığı ve ilgili onay sürecinin devam ettiği belirtilmiştir. Öte yandan, benzer durumda olan bir başka öğrencinin sınıf tekrarına kalmaksızın eğitimini sürdürdüğü dikkate alındığında, başvuranın kura ile kayıt yaptırdığı ve özel gereksinimli olduğu gerekçesiyle ayrımcılığa uğradığı yönündeki iddiaların açıkça dayanaktan yoksun olduğu belirtilmiştir.

28. Muhatap Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte; 10/8/2024 tarihli ve … sayılı Beyoğlu Kaymakamlığı oluru doğrultusunda Galatasaray Lisesinde başvurana ilişkin inceleme ve soruşturma yürütüldüğü, söz konusu inceleme ve soruşturma neticesinde başvuranın özel durumu nedeniyle eğitimine ilişkin olarak ders bazında BEP hazırlandığı ve uygulandığı, ölçme ve değerlendirme iş ve işlemlerinin Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine uygun şekilde yürütüldüğü, bu kapsamda başvurana yönelik ayrımcı muamelede bulunulduğuna dair herhangi bir bulguya rastlanmadığı ve işlem tesisine gerek olmadığı belirtilmiştir.

29. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde*

engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."; *"Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik"* başlıklı *5'inci maddesi "Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*; *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesi *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* düzenlemelerini içermektedir.

30. Yine EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesi ise *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır."* şeklinde düzenlenmiştir.

31. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesi *"Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkı tanır. Eğitimin insan kişiliğinin ve onur duygusunun tam gelişmesine yönelik olmasını ve insan hakları ve temel özgürlüklere olan saygıyı güçlendirmesini sağlar. Ayrıca eğitimin herkesin özgür bir topluma etkin olarak katılmasına olanak sağladığını, tüm uluslararasında olduğu gibi, ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirdiğini ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma etkinliklerini özendirdiğini de kabul eder."* düzenlemesini içermektedir.

32. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'inci maddesi *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: … Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde*

devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar.” şeklinde düzenlenmiştir.

33. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’un *“Eğitim ve öğretim”* başlıklı 15’inci maddesi *“Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir. Örgün eğitim programlarına farklı nedenlerle geç başlamış engellilerin bu eğitime dâhil edilmesi için gerekli tedbirler alınır.”*; *“Eğitsel değerlendirme”* başlıklı 16’ncı maddesi *“Bireylerin eğitsel değerlendirme, tanılama ve yönlendirilmesi ile ilgili iş ve işlemler rehberlik ve araştırma merkezi bünyesinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır. Bu sürecin her aşamasında aile bilgilendirilerek görüşü alınır ve sürece katılımı sağlanır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen bireyler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca rapor hazırlanır ve eğitim planı geliştirilir. Bu planlama her yıl revize edilir. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri ilgi, istek, gelişim özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda örgün ve yaygın eğitim kurumlarına yönlendirir. Kurulun teşkili ile çalışma usul ve esasları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”* şeklinde hüküm altına alınmıştır.

34. Engelli kişilerin eğitim hakkı ve toplumsal yaşama diğer kişilerle eşit katılımı konusunda uluslararası ve ulusal düzenlemelerde; ayrımcılık yasağı, makul düzenleme yapma yükümlülüğü ve bütünleştirici eğitim anlayışı temel ilkeler olarak öne çıkmaktadır. EHİS 2’nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılığın makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini de kapsadığı açıkça ifade edilmiş; 5’inci maddesinde ise taraf devletlere engellilerin her türlü ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun yanı sıra 7’nci ve 24’üncü maddelerinde, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit koşullarda temel hak ve özgürlüklerden yararlanması ve eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde bütünleştirici bir şekilde her seviyedeki engellileri kapsaması konusunda taraf devletlere yükümlülükler getirilmiştir. Söz konusu yükümlülükler BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 28’inci maddesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 13’üncü maddesiyle desteklenmiştir. Bu normatif çerçeveyle uyumlu olarak 5378 sayılı Kanun, doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklamakta, eşit muamele ilkesinin sağlanması amacıyla engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılmasını ve eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Kanun’un 16’ncı maddesi, engelli kişilerin eğitsel değerlendirme, tanılama ve yönlendirme süreçlerinin rehberlik ve araştırma merkezleri bünyesindeki özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yürütülmesini; bu süreçte ailelerin bilgilendirilmesini ve sürece aktif

katılımlarının sağlanmasını öngörmekte; ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen kişiler için eğitim planı geliştirilmesi ve bu planın her yıl gözden geçirilerek güncellenmesi yükümlülüğünü getirmektedir.

35. Başvuranın iddiaları ile bu iddialara karşılık muhataplar tarafından sunulan yazılı görüşlerin ve başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgelerin eğitim hakkı ile bağlantılı olarak engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında incelenerek değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda öncelikle adına başvuru yapılan çocuk hakkında İstanbul Bezmialem Vakıf Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinden alınmış 26/10/2023 tarihli ve ... sayılı Durum Bildirir Tek Hekim Sağlık Raporu bulunduğu, ilgili raporda başvuran hakkında aktivite ve dikkat bozukluğu ile özgül öğrenme güçlüğü (karma tip) bulunduğu yönünde klinik kanaate varıldığı ve gerekli eğitsel değerlendirmenin yapılmasının önerildiği görülmüştür.

36. 13/12/2023 tarihinde saat 15:45'te Rehberlik Servisinde düzenlenen 1. BEP Geliştirme Birimi Toplantı Tutanağına göre A.C.A.'nın Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğünden gelen Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporunun incelenmesine ilişkin ilk gündem maddesinde; Müdür Yardımcısı Z.K.'nın *"Öğrencimizin kaynaştırma raporu geldi arkadaşlar. Raporun geldiği tarihten itibaren A.›ya BEP uygulayacağız."*, ... Öğretmen F.I.K.'nın *"BEP programı hazırlanması konusunda yönetmeliklerin hangileri olduğunu ve neler yapılacağı hakkında bilgi verdi."*, ... Öğretmen C.A.'nın *"Öğrencinin gelişimi kazanımlar, üniteler planlamalar öğrencinin ihtiyacına göre belirlenecek. Başarının değerlendirilmesinde özel eğitim yönetmeliğinin uygulanması hususuna dikkat edilecektir. Öğrencinin başarısı BEP›e göre yapılır. Bulunduğu okulun eğitim programının sınıf geçme hükümlerine göre değerlendirilir. Yabancı dil sınavından muaf olamıyor. Çünkü okulumuzun türü nedeniyle yabancı dil eğitim programını tamamlaması gerekiyor. İlgili geri dönüş alamıyoruz. Okula gelmesi daha faydalı olacak."* şeklinde görüş beyan ettikleri tutanağa yansımıştır. A.C.A. ile ilgili BEP kapsamında yapılacak çalışmaların belirlenmesine ilişkin ikinci gündem maddesinde; ... Öğretmen C.A.'nın *"Öğrenci okula devam etmektedir. Aynı zamanda basketbol kulübünde lisanslı oyuncudur."*, ... Öğretmeni Y.A.'nın *"Öğrenciye yapılacak tüm çalışmalar konusunda özverili ve işbirliği içerisinde çalışacağız. A. derse katılım konusunda gayretli bir öğrenci. Ödevlerini yapmaya özen gösteriyor."*, Müdür yardımcısı Z.K.'nın *"Öğrencinin sınavını hazırlarken soruları seviyesine uygun olacak şekilde hazırlayalım. Sınav çok da kolay olmamalı, öğrenciyi öğrenmeye ve ders çalışmaya motive de etmeliyiz."*, ... Öğretmeni Z.Ç.'nin *"A.'yı yakından takip ediyorum. Okunması gereken kitaplarımız var. Özellikle onun okumasını takip ediyorum. Yeterli okumadığını fark ettim. Sınava kadar yetiştirmesi ile ilgili motive etmeye çalışıyorum."* şeklinde görüş beyan ettikleri tutanağa yansımıştır. Ayrıca toplantıya davet amacıyla başvuranın velisine gönderilen SMS ve e-posta kayıtlarının dosya kapsamında sunulduğu görülmüştür.

37. 13/3/2024 tarihinde saat 15:45'te Rehberlik Servisinde düzenlenen 2. BEP Geliştirme Birimi Toplantı Tutanağına göre Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ile BEP

hazırlanan A.C.A.'nın genel durumunun değerlendirilmesine ilişkin gündem maddesinde; ... Yardımcısı Z.K.'nın *"Sınav öncesinde ders öğretmenlerimizin BEP çalışmaları sonuçlarını konuşacağız. Her dersin geribildirimleriyle başlayacağız."*, ... Öğretmeni Z.Ç.'nin *"A.'nın durumunu yakından takip ediyorum. Plan doğrultusunda notlar alarak değerlendiriyorum. A. kelimelerde zorlanıyor. 80 sayfa sadece kitap. Onu okuyacak ona göre değerlendireceğim."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"Kitabı sevmedi sanırım."*, Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni Z.Ç.'nin "Ödev yönergesini verdim. Adım adım ne yapacağı yazıyor aslında. Kapak, ön hazırlık, ... vb. Arada bana getirmesini istiyorum. Getirmedi. Onunla ders konusunda konuşmak istediğimde cevap vermiyor. Ödevlerini getirmiyor.", ... Öğretmeni Y.A.'nın *"Benim dersimde gayretli iyi devam ediyor. Ödevlerini yapma çabası içinde. Fransızca şiirini ezberledi. Derse katılıyor."*, ... Öğretmeni Ü.B.'nin *"Derste dikkat dağınıklığı yaşıyor. Ona göre özel sınav hazırladım. Aslında sadece doğru yanlış işaretlemesi gereken bölüm var. İşaretleyebilirdi ama işaretlememiş. Yapabileceğini düşünüyorum."*, ... Öğretmeni B.T.'nin *"Fen dersleri için sınavı ile ilgili ortak çalışma yapıyoruz. A.'yı buna göre değerlendireceğiz."*, ... Öğretmeni Z.M.'nin *"Fazla hareketli. Dikkati çabuk dağılıyor."*, ... Öğretmen F.I.K.'nin *"Şu ana kadarki değerlendirmeler bu şekilde. Belki sınıf içi ödevlendirmelerin evde de tekrar edilmesi ile ilerleyebileceğiz."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"Biz de bu toplantıda detaylı öğrenmiş olduk. Bu konuda evde onun çalışmalarını takip edeceğiz."* şeklinde görüş beyan ettikleri tutanağa yansımıştır. Ayrıca toplantıya davet amacıyla başvuranın velisine gönderilen SMS kayıtlarının dosya kapsamında sunulduğu görülmüştür.

38. 6/9/2024 tarihinde saat 10:00'da Biyoloji Amfisinde düzenlenen 3. BEP Geliştirme Birimi Toplantı Tutanağına göre Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ile BEP hazırlanan A.C.A. için ... sınıfı Türk Dili edebiyatı ve Fransızca yeterlik sınavlarında alınacak tedbirlerin görüşülmesine ilişkin gündem maddesinde; ... Öğretmeni Y.A.'nın *"Salı ve Çarşamba Fransızca sınavı olacak. Gramer, metin, dinleme ve konuşma bölümlerinden oluşuyor. Sınavın kapsamı geçen yıl gördüğümüz konulardan olacak. Metin verilecek, metinle ilgili sorular var. Filleri hangi zamana göre çekileceğini belirteceğim sen yazacaksın. Dinlemede, metin anlamada eşleştirme olacak. Genel bir plan verilecek. Bir konu hakkında yazacaksın. ... öğretmenleri olacak. Kısa ve net yönergeler şeklinde sorular hazırlanacak. A.'ya sormak istiyorum en çok nerede zorlanıyor."*, başvuran A.C.A.'nın *"Konuşma bölümünde zorlanıyorum. Sınav kolay geliyor."*, ... Öğretmeni Y.A.'nın *"A. Defterlerini düzenli tutuyor. Birçok konu işlerken geç kalabiliyor. Yetiştirmek için devamlı çalışıyor."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"Yaz döneminde A. haftanın dört günü kursa gitti ve ders çalıştı. Eksiklerini tamamlıyor."*, ... Öğretmeni Y.A.'nın *"Yaz döneminde A. benimle iletişime geçti. A. sınavda soruları yetiştirebiliyor musun, süre yeterli oluyor mu?"*, başvuran A.C.A.'nın *"Yazmada çok düşünüyorum ve süre yetmiyor."*, ... Öğretmeni Y.A.'nın *"Tamam o zaman sana yazma bölümünde ek süre verebiliriz."*, ... Z.Ç.'nin *"Türk dili Edebiyatı sınavında sene içinde gördüğümüz konular, metin kültür ve edebiyat bağlantısı, geleneksel Türk tiyatrosu, roman, şiir bilgisi ve gramer. Şiir verilip biçim*

açıklaması istenecek. Dilbilgisinde isimler, sıfatlar, zamirler, edatlar ve bağlaçlar. Metin içerisinde yazım yanlışları ve noktalama işaretleri sorulacak. Normalde sınav soruları ile ilgili yönetmelikler değişti ancak biz BEP'e göre cümle tamamlama doğru yanlış şeklinde soruları da ekledik. A... süre konusunda şimdiye kadar bir sorun yaşamadı.", başvuran A.C.A.'nın *"Ek süre istiyorum. Edebiyatta yazma da zorlanıyorum. Dikkatim dağılıyor, soruları okurken tam kendimi veremiyorum. Hemen cevabı düşünmeye başladığım için yanlış okuyorum. O yüzden biri bana soruları okusun istiyorum."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"A... 4. Sınıfta okumayı öğrenebildi, akran zorbalığına maruz kaldı. Tüm bunlar onu olumsuz etkiledi şimdi Edebiyat dersi ile ilgili sorunu daha fazla o yüzden her türlü desteği almasını istiyoruz."*, ... Öğretmeni Z.Ç.'nin *"Sınavı A.'nın BEP'ine göre hazırlayacağız. Sesli okuyucu görevlendirmesi kararı verilebilir."*, ... Öğretmeni Y.A.'nın *"A.'nın soruyu iyi anlaması gerekiyor. Nokta atışı yapılmalı. Ne yapacağı çok net belirtilmeli."*, ... Öğretmen F.I.K.'nin *"Sesli okuyucu görevlendirilebilir. O halde ayrı sınav salonunda tek başına sınava gireceksin."*, başvuran A.C.A.'nın *"Evet."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"Evet yalnız başına ayrı salonda soruları birinin ona okuyacağı şekilde sınava girmesini istiyoruz."*, ... Yardımcısı Z.K.'nın *"Z. hocam Edebiyat zümresinde özellikle ... sınıfları yeterlilik sınavı komisyonunda Sınavla ilgili planlamayı yapabilirler."*, ... Öğretmeni E.M.'nin *"Bizde Fransızca zümresi olarak Fransızca yeterlilik sınavı komisyonunda gerekli planlamayı yapacağız."* şeklinde görüş beyan ettikleri tutanağa yansımıştır. Ayrıca toplantıya davet amacıyla başvuranın velisine gönderilen SMS kayıtlarının dosya kapsamında sunulduğu görülmüştür. Toplantı sonucunda; Fransızca sınavının yazılı kısmında 15 dakika ek süre, Edebiyat sınavının yazılı kısmında 10 dakika ek süre ile okuyucu desteği verileceği ve bu sınavın tek kişilik sınav salonunda gerçekleştirilmesine karar verildiği anlaşılmıştır. Diğer taraftan, toplantı tutanağında başvuranın velisi A.A.'nın 19/9/2024 tarihli "*Tüm BEP mevzuatı ve bu kapsamda tanınan tüm ulusal ve uluslararası haklarımızın kullanılması şartı ile tutanağı imzalıyorum. Edebiyat sınavında alınan kararlar yukarıda belirtildiği gibi değildir. Tüm BEP kararları alınacaktı."* şeklinde şerh düştüğü görülmüştür.

39. 25/9/2024 tarihinde saat 15:45'te Biyoloji Amfisinde düzenlenen 4. BEP Geliştirme Birimi Toplantı Tutanağına göre A.C.A.'nın Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğünden gelen Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporunun incelenmesine ilişkin gündem maddesinde; ... Öğretmen F.I.K.'nin *"BEP programı hazırlanması konusunda yönetmeliklerin hangileri olduğunu ve neler yapılacağı hakkında bilgi verdi. Kısa süreli dikkat eksikliği ve öğrenme güçlüğü olan öğrenciler ile ilgili önerilerin olduğu bilgilendirmeyi okudu."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"A. sınıfta cam kenarı ve duvar tarafı değil ortalarda oturmalı."*, ... Öğretmeni O.Ç.'nin *"Orta sol tarafta öne yakın oturuyor."*, ... Öğretmen F.I.K.'nın *"Ödevlerini yaptığında mutlaka geri bildirim yapın."*, ... Öğretmeni O.Ç.'nin *"Geri bildirim kime yapılmalı?"*, ... Öğretmen F.I.K.'nin *"Öğrencinin kendisine anında yapılmalı."*, ... Öğretmeni A.Ç.'nin *"Destek eğitim odasında her hafta iki saat ders alabilir. Destek eğitim odası açılabilir."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"Destek eğitim odasında ders almasını da istiyoruz."*, başvuran A.C.A.'nın *"Destek eğitim odasında ders*

almak istiyorum.", ... Öğretmeni O.Ç.'nin *"Yeni yönetmelikte kısa ara sınavlar değişti. Onun yerine ne yapabiliriz."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"BEP öğrenciye göre olmalı."*, ... Öğretmeni O.Ç.'ın *"Sınıf seviyesine uygun gidecek. B1 seviyesinde olacak. Peki nereden sorumlu olacak?"*, ... Öğretmeni Ü.B.'nin *"Normal öğrencilere uzun cevaplar sorarken, A.'ya kısa cevaplı, kelime bilgisi, çoktan seçmeli veya doğru yanlış şeklinde soru hazırlayabiliriz."*, ... Öğretmen F.I.K.'nın *"Ara değerlendirme sınavları yapmak önemli. A. için yapabilirsiniz."*, başvuran A.C.A.'nın *"BEP'li öğrenci olarak tanımlanmaktan rahatsız oluyorum. Arkadaşlarımın yanında böyle söylemeyin."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"Sınavda 46 öğrencinin içinde A.'ya Bep'li öğrenci denildiği için sınavı olumsuz etkilendi."*, ... Öğretmeni O.Ç.'nin *"İlk hafta çalışma kitabını getirmemişti. Sonra getirdi. Şimdi problem yok. Ama Biyoloji dersinde kitabını getirmemiş. Z.›nin kitabını almış. Biyoloji öğretmeni toplantıya gelemedi ama okunması için bir not bıraktı. Ayrıca biyoloji defteri de yokmuş. Biyoloji öğretmeninin yazdığı not okundu."*, başvuranın babası Ö.A.'nın *"Geçen yıl BEP Geliştirme Birimi toplantılarında kararlar aldık bu kararlara uyulmadı. Buna itiraz ettik. Ayrı sınav salonunda yapılmasını talep ettik ve uygulanmadı. Kişisel bilgilerinin kasti olarak olumsuz kullanıldığını gördük. Dinleme sınavı diğer öğrencilerle beraber yapılmış. O bölümden 81 puan almış, diğer bölümlerdeki puanlamayı bilmiyoruz. Disleksi özellikleri var, özel öğrenme güçlüğü var. Bu onun bir perdesi. Bu perde arkasında zekası ortaya çıkacaktır. Fransızcadan 70 Edebiyat dersinden 59 puan almış. Dinleme ve konuşma notlarını öğrenmek istiyorum. ... sınıfını tekrar etmek A...'nın gelişimini etkiledi. Pasaj sınavında hak ihlali vardır. Bakanlığın BEP uygulanan öğrenciler için bir yol haritası var, mevzuatta açıklaması da var. A.'yı okul dışına itme isteği var. Bu bizi kaygılandırıyor ve üzüyor. Hazırlığı tekrar etmek A.'yı yıktı. Bu toplantı yapılmamalıydı. A. 9. sınıfta olmalı. İtirazımız değerlendirilmeli. BEP'li olduğu kimse tarafından kullanılmalı, dile getirilmemeli."*, ... Yardımcısı Z.K.'nın *"Yaptığımız toplantıda ek süre ve okutman talebinizi yerine getirdik."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"BEP kurallarına göre sınav yapılmasını talep ettik. Fransızcadan 10 dk. Edebiyattan yarım saat olmasını istemiştik."*, ... Öğretmen F.I.K.'nın *"İtirazının üst kurumlar tarafından değerlendiriliyor. Biz şimdi şu anda A.'nın öğrenme süreci ile ilgili konuşacağız."*, ... Öğretmeni O.Ç.'nin *"Bu itirazın sonucu ne zaman belli olacak."*, ... Yardımcısı Z.K.'nın *"Bilmiyoruz."*, ... Öğretmen F.I.K.'nın *"Öğrencimizin şu anda ... sınıfında uyumunu ve gelişimini takip edeceğiz. İtiraz süreci eğitim faaliyetleri dışında devam edecek. O süreci burada konuşmayacağız."*, başvuranın velisi A.A.'nın *"Kitaplarını tamamlayacağız."*, ... Öğretmen F.I.K.'nın *"Bu toplantıdan sonraki süreçte BEP programı takip çalışmalarını ders öğretmenleri ile ayrı ayrı yapacağız."* şeklinde görüş beyan ettikleri tutanağa yansımıştır. Ayrıca toplantıya davet amacıyla başvuranın velisine gönderilen SMS kayıtlarının dosya kapsamında sunulduğu görülmüştür.

40. Başvuranın velisi A.A. tarafından Galatasaray Lisesi Müdürlüğüne hitaben yazılan 16/9/2024 tarihli dilekçede; 12/9/2024 tarihinde saat 09:00–12:00 arasında gerçekleştirilen Türk Dili ve Edebiyatı sınavının konuşma kısmında görevli öğretmen M.Ö.'nün sınav öncesinde yer seçimi yapılırken tüm öğretmenler ve öğrencilerin huzurunda başvuranın

BEP'li öğrenci olduğunu yüksek sesle ifade ettiği, *"BEP'li öğrenci o, onun bazı hakları var"* şeklindeki sözleriyle başvuranı küçük düşürücü ve ayrımcı nitelikte bir söylem kullandığı, bu esnada salonda bulunan öğretmen Z.Ç.'nin bu ifadelere tebessümle karşılık verdiği, yaşananların başvuranı ağlayacak duruma getirdiği belirtilmiş ve ilgililerin başvurandan özür dilemesi talep edilmiştir. Ayrıca dilekçede, 13/9/2024 tarihinde saat 11:00–11:40 arasında gerçekleştirilen Türk Dili ve Edebiyatı sınavının dinleme kısmının, 3. BEP Geliştirme Birimi toplantısında alınan karar uyarınca ayrı bir sınıfta yapılması gerekirken, ... Yardımcısı Z.K. tarafından sınav öncesinde başvuranın toplu sınav yapılan sınıfa alındığı, başvuranın bu uygulamaya itiraz etmesine rağmen dikkate alınmadığı ve sınavın hem yürürlükteki mevzuata hem de BEP kararına aykırı şekilde gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Söz konusu dilekçede; sınavın iptali, bu mümkün değilse BEP'li öğrenci statüsü kapsamında ayrı değerlendirme kriterlerine göre yeniden değerlendirilmesi, yaşanan hukuka aykırılıklar dikkate alınarak artı puan verilmesi ve gerektiğinde sözlü sınav ya da ödevlendirme yoluyla notlandırma yapılması talep edilmiştir. Galatasaray Lisesi Müdürlüğü tarafından işbu dilekçe 16/9/2024 tarih ve ... sayı ile kayda alınmıştır.

41. Başvuranın velisi A.A.'nın 16/9/2024 tarihli ve ... sayı ile kayda alınan dilekçesine Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) tarafından 19/9/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile *"Yeterlilik Sınavı ... Türk Dili ve Edebiyatı dersinin dinleme bölümü talebinizin aksine tek kişilik sınav salonunda yapılmadığından öğrencinizin bu bölümden aldığı not 81 ise de talep etmeniz halinde dinleme bölümünün sınavının tekrarının yapılması tarafımızca uygundur."* şeklinde cevap verilmiş olup cevabi yazı 19/9/2024 tarihinde veli A.A.'ya tebliğ edilmiştir.

42. Başvuranın annesi ve babası tarafından Galatasaray Lisesi Müdürlüğüne hitaben yazılan 2/10/2024 tarihli dilekçede; başvuranın 10/9/2024 ve 13/9/2024 tarihlerinde katıldığı Fransızca ve Türk Dili ve Edebiyatı Pasaj sınavlarından (yazılı, dinleme, konuşma) aldığı notların, her bir sınav için ayrı ayrı belirtilmek suretiyle yazılı olarak elden tebliğ edilmesi talep edilmiştir. Ayrıca, 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı içerisinde yapılan BEP Geliştirme Birimi toplantılarında ve Pasaj sınavı öncesinde gerçekleştirilen BEP Geliştirme Birimi toplantısında alınan kararların yazılı olarak elden tebliğ edilmesi talep edilmiştir. Galatasaray Lisesi Müdürlüğü tarafından işbu dilekçe 2/10/2024 tarih ve ... sayı ile kayda alınmıştır.

43. Başvuranın annesi ve babasının 2/10/2024 tarih ve ... sayı ile kayda alınan dilekçesine Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) tarafından tarihsiz ve ... sayılı yazı ile *"2/10/2024 tarihli ilgi dilekçeniz ile talep ettiğiniz ... Yeterlilik Sınavı Fransızca dersi yazılı sınav puanı 59.5, Dinleme puanı 64, Konuşma puanı 87 ile ... Türk Dili ve Edebiyatı dersi Yazılı puanı 35, Dinleme puanı 75, Konuşma puanı 75'tir."* şeklinde cevap verilmiştir.

44. İncelemeye sunulan belgeler arasında başvuranın Türk Dili ve Edebiyatı dersine ilişkin olarak hazırladığı *"... Şiirlerinde Biçim, Dil ve Söyleyiş, İçerik Özellikleri"* konulu

proje çalışmasına dair Galatasaray Lisesi Proje Değerlendirme Formu da bulunmaktadır. Formda yer alan bilgilere göre; proje konusunu öğrenme, kendini geliştirme ve görevini bizzat yapma/sunma kriteri kapsamında başvuranın ödevi sunmadığı, dolayısıyla çalışmayı kendisinin yapıp yapmadığının anlaşılamadığı yönünde değerlendirme yapıldığı; kaynak tarama, inceleme ve araştırma kriterinde ise ödevde çok sayıda görsel içerik kullanıldığı, kullanılan kaynakların yalnızca internetle sınırlı olduğu değerlendirmesi yapıldığı; proje sürecinde ders öğretmeniyle iletişim kurma ve rehberlik alma kriterine ilişkin olarak da başvuranın öğretmene hiç gelmediği yönünde değerlendirme yapıldığı; bu çerçevede proje çalışması 100 puan üzerinden değerlendirilmiş ve başvuranın 59 puan aldığı görülmüştür.

45. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından düzenlenen 20/2/2025 tarihli ve ... sayılı Soruşturma Raporu kapsamında, A.C.A. hakkında bireysel değerlendirme yapılıp yapılmadığına ilişkin olarak Beyoğlu RAM Müdürlüğünden bilgi ve belge talep edilmiştir. Beyoğlu RAM tarafından sunulan cevabi yazıda şu ifadelere yer verilmiştir: *"4/10/2023 tarihinde öğrenci liseye başladığında veli özel öğrenme güçlüğü ve dikkat eksikliği durum bildirir tek hekim sağlık raporu ile Kurumumuza başvurmuştur. Okulundan eğitsel değerlendirme istek formu talep edilmiştir. 7/11/2023 tarihinde gelen okul evrakında öğrenciyle ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Sağlık raporu ve yapılan testler dikkate alınarak 10/11/2023 tarihinde tam zamanlı kaynaştırma resmi tedbiri kararı alınmıştır. Yapılan iş ve işlemlerle ilgili belgeler ekte sunulmuştur."*

46. 20/2/2025 tarihli ve ... sayılı Soruşturma Raporunda, A.C.A. hakkında ... sınıfı Türk Dili ve Edebiyatı dersi sınavına ilişkin olarak BEP Geliştirme Birimi kararlarının uygulanmadığına yönelik iddia da değerlendirilmiştir. Raporda, Galatasaray Lisesi BEP Geliştirme Biriminin 6/9/2024 tarihli 3. toplantısında öğrencinin Türk Dili ve Edebiyatı ile Fransızca yeterlik sınavlarında alınacak tedbirlerin görüşüldüğü ve bu kapsamda A.C.A.'nın Türk Dili ve Edebiyatı sınavına tek kişilik sınav salonunda girmesine karar verildiği belirtilmiştir. Ancak Okul İdaresinin bu kararı uygulamayarak öğrenciyi diğer öğrencilerle birlikte sınava aldığı ve bu uygulamanın öğrencinin sınav sürecinde sıkıntı yaşamasına sebebiyet verdiği ifade edilmiştir. Ayrıca, Okul İdaresi tarafından velinin talebi hâlinde öğrencinin tekrar sınava alınabileceğinin yazılı olarak bildirilmesinin, pedagojik açıdan bir çözüm oluşturmadığı ve öğrencinin lehine uygulanabilir bir fayda sağlamadığı, bu nedenle söz konusu uygulamanın öğrencinin yararına bir sonuca yol açmadığı değerlendirmesine yer verilmiştir. Bu kapsamda, söz konusu iddianın sübuta erdiği ve Galatasaray Lisesi Müdürü Prof. Dr. M.R.D.'nin disiplin yönünden uyarma cezası ile tecziye edilmesinin uygun olduğu kanaatine varıldığı rapor edilmiştir.

47. Söz konusu Soruşturma Raporunda, Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından görevlendirilen muhakkiklerin A.C.A. hakkında yürüttükleri inceleme soruşturma sürecinde, BEP Geliştirme Birimi toplantı karar tutanağını eksik değerlendirdiklerine yönelik iddia da ele alınmıştır. Raporda, Galatasaray Lisesi BEP Geliştirme Biriminin 6/9/2024 tarihli 3. toplantısında, öğrencinin Türk Dili ve Edebiyatı ile Fransızca yeterlik

sınavlarında alınması gereken tedbirlerin görüşüldüğü ve bu kapsamda öğrencinin Türk Dili ve Edebiyatı sınavına tek kişilik sınav salonunda girmesine karar verildiği, ancak Okul İdaresinin bu kararı uygulamadığı, öğrencinin diğer öğrencilerle birlikte sınava alındığı ve bu durumun öğrencinin sınav sürecinde olumsuz etkilere yol açtığı ifade edilmiştir. Buna rağmen, muhakkiklerin yürüttükleri incelemede bu hususlara dikkat etmedikleri, öğrencinin annesi A.A. tarafından BEP kararına el yazısıyla düşülen şerhin de dikkate alınmadığı, dolayısıyla öğrencinin sınav notlarının BEP kararları doğrultusunda değerlendirilip değerlendirilmediğine ilişkin herhangi bir tespit yapılmadığı belirtilmiştir. İnceleme soruşturmanın yalnızca inceleme safhasında bırakılarak soruşturmaya dönüştürülmemesinin ve herhangi bir işlem tesis edilmemesinin hatalı bir işlem olduğu değerlendirilmiş; bu doğrultuda söz konusu iddianın sübuta erdiği ve muhakkikler ... İlkokulu Müdürü Ö.C. ile ... Meslek ve Teknik Anadolu Lisesi Müdürü M.Y.'nin disiplin yönünden kınama cezası ile tecziye edilmesinin uygun olduğu kanaatine varıldığı rapor edilmiştir.

48. Mezkûr Soruşturma Raporunda, Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün A.C.A. hakkında düzenlenmiş Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporunu (Yönlendirme Raporu) okul müdürlüğüne geç gönderdiğine ilişkin iddia da değerlendirilmiştir. Raporda, Beyoğlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından öğrenci hakkında 10/11/2023 tarihli ve ... sayılı Yönlendirme Raporunun düzenlendiği, bu rapora istinaden Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından 11/12/2023 tarihli ve ... sayılı Öğrenci Yerleştirme Listesiyle öğrencinin Galatasaray Lisesine tam zamanlı kaynaştırma yoluyla devam etmesine ve ilgili okul müdürlüğüne bilgi verilmesine karar verildiği belirtilmiştir. Ancak Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün 11/12/2023 tarihli ve ... sayılı yazısının ekinde yer alan Yönlendirme Raporunun Galatasaray Lisesine yaklaşık 28 gün gecikmeli olarak iletildiği, bu nedenle öğrencinin sınav döneminde mağduriyet yaşadığı ifade edilmiştir. Bu kapsamda iddianın sübuta erdiği ve Beyoğlu ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü Şube Müdürü (Emekli) O.K.'nin disiplin yönünden kınama cezası ile tecziye edilmesinin uygun olduğu kanaatine varıldığı rapor edilmiştir.

49. Başvuru dilekçesinde her ne kadar BEP Geliştirme Birimi toplantılarının düzenlenmediği, ailenin haberdar edilmediği, tutanaklarda imzalarının bulunmadığı iddia edilmiş olsa da başvurana yönelik olarak 13/12/2023, 13/3/2024, 6/9/2024 ve 25/9/2024 tarihlerinde dört ayrı BEP Geliştirme Birimi toplantısı düzenlendiği, toplantılara velilerin SMS ve e-posta aracılığıyla davet edildiği, toplantı tutanaklarında velilerin imzasının bulunduğu, ayrıca Pasaj sınavı öncesinde Beyoğlu RAM ile telefon görüşmeleri yapılarak 3. BEP Geliştirme Birimi toplantısının gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu toplantılarda, başvuranın özel eğitim ihtiyacı doğrultusunda bireyselleştirilmiş destekleyici önlemler alınmasına yönelik kararlar alındığı, bu kapsamda ilgili ders öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda özellikle Pasaj sınavında ek süre tanınması, sınavın yazılı kısmında okuyucu desteği sağlanması ve sınavın tek kişilik ayrı bir salonda gerçekleştirilmesi gibi

düzenlemelere gidildiği; ayrıca başvurana yönelik sınıf içi konumlandırma, ödevlendirme biçimleri, ders içi geri bildirim yöntemleri ve destek eğitim odasında bire bir eğitim gibi uygulamaların da toplantılarda gündeme geldiği ve bu önerilerin bir kısmının uygulamaya geçirildiği anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, başvuran hakkında mevzuata uygun biçimde BEP sürecinin başlatıldığı, toplantıların düzenli olarak yapıldığı, alınan kararların tutanaklara yansıtıldığı, başvuran ile velisiyle iletişim hâlinde olunduğu anlaşılmaktadır. Ancak söz konusu bireyselleştirilmiş destekleyici önlemlerin ne ölçüde uygulamaya geçirildiği ve bunların başvuranın eğitim sürecine yansıyıp yansımadığı, ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konudur.

50. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarında başarının değerlendirilmesi"* başlıklı 24'üncü maddesinde öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde kayıtlı olduğu okulda uygulanan mevzuatın yanında öğrencilerin yetersizlik türü, gelişim özellikleri ve eğitim performansları doğrultusunda süre, ortam, yöntem, cihaz ve materyallerde düzenlemeler yapılarak gerekli tedbirler alınacağı düzenlenmiştir. Başvuranın proje ödevine ilişkin puanlama işlemleri incelendiğinde; Galatasaray Lisesi Proje Değerlendirme Formundaki ölçütler doğrultusunda, başvuranın ödevi sunmadığı, kaynakların yalnızca internetle sınırlı kaldığı, ödevde yoğun görsel içerik kullanıldığı ve proje sürecinde öğretmeniyle iletişim kurmadığı yönündeki değerlendirmelere dayanılarak puanlandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, başvuranın diğer ders sınavlarında özel eğitim ihtiyacına uygun olarak soru sayısı ve zorluk düzeyinin diğer öğrencilerden farklılaştırıldığı; örneğin İngilizce, Fransızca ve Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde kısa cevaplı, çoktan seçmeli, doğru-yanlış veya cümle tamamlama formatında sorular hazırlandığı hususlarının BEP Geliştirme Birimi toplantı tutanaklarına yansıdığı görülmektedir.

51. Mevcut olayda, BEP sürecinde alınan kararlarla uygulamadaki fiilî durumun örtüşmediğine işaret eden bulgulara ulaşılmıştır. Bu bağlamda 6/9/2024 tarihli 3. BEP Geliştirme Birimi Toplantısında Türk Dili ve Edebiyatı sınavının yazılı kısmında başvurana 10 dakika ek süre verilmesi, okuyucu desteği sağlanması ve sınavın tek kişilik bir sınav salonunda gerçekleştirilmesi yönünde karar alınmıştır. Ancak 13/9/2024 tarihinde yapılan sınavda bu karara uyulmayarak başvuran diğer öğrencilerle birlikte toplu bir sınıfta sınava alınmıştır. Buna karşılık hem başvuranın annesi tarafından 16/9/2024 tarihli dilekçede açıkça itirazda bulunulmuş hem de 25/9/2024 tarihli 4. BEP Geliştirme Birimi Toplantı Tutanağına yansıyan şekilde başvuranın babası tarafından sınav tedbirlerinin uygulanmadığı ifade edilmiştir. Okul İdaresi ise anılan dilekçede yer alan sınavın iptali, bu mümkün değilse BEP'li öğrenci statüsü kapsamında yeniden puanlanma yapılması, yaşanan hukuka aykırılıklar dikkate alınarak ek puan verilmesi, gerektiğinde sözlü sınav ya da ödevlendirme yoluyla notlandırma yapılması taleplerine karşılık yalnızca sınavın tekrar edilebileceğini belirtmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan 20/2/2025 tarihli Soruşturma Raporunda da, söz konusu BEP kararının uygulanmamasına ilişkin Okul İdaresinin kendi inisiyatifiyle oluşturduğu sorunun çözümü

olarak sınav sonrasında veliye yazılı bir şekilde talep edildiğinde öğrencinin tekrar sınava alınabileceğinin belirtilmesinin pedagojik açıdan çözüm niteliği taşımadığı ve öğrencinin lehine bir uygulamaya dönüştürülme imkânı olmadığı için öğrenciye bir fayda sağlamadığı değerlendirmesine yer verilmiştir. Nitekim, engellilerin hak ve özgürlüklerden diğer bireylerle eşit şekilde yararlanabilmesini sağlamak üzere gerekli değişiklik ve tedbirlerin alınmaması anlamına gelen makul düzenleme yapılmaması, ulusal ve uluslararası hukukta ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilen bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmektedir (TİHEK, B. No: 2018/3034, K. No: 2019/06, 15/1/2019, para. 33). Bu çerçevede somut olayda, Türk Dili ve Edebiyatı sınavında başvuranın gelişimsel özellikleri, yetersizlik türü ve eğitim performansı dikkate alınmaksızın sınav ortamına ilişkin özel eğitim ihtiyacı olan başvuran için düzenleme yapılmadığı ve başvuran açısından makul düzenleme yükümlülüğünün yerine getirilmediği değerlendirilmiştir.

52. Başvuranın annesi tarafından 16/9/2024 tarihli Galatasaray Lisesi Müdürlüğüne sunulan dilekçede; Türk Dili ve Edebiyatı sınavının konuşma kısmı öncesinde yer seçimi yapılırken görevli öğretmen M.Ö.'nün başvuran hakkında "*BEP'li öğrenci o, onun bazı hakları var*" şeklinde yüksek sesle ve tüm öğretmen ile öğrencilerin huzurunda beyanda bulunduğu, bu beyanla başvuranın özel durumuna dair kişisel bilgilerin açığa vurulduğu, diğer görevli öğretmen Z.Ç.'nin bu durumu tebessümle karşıladığı ve yaşananların başvuran üzerinde duygusal sıkıntıya yol açarak ağlayacak duruma gelmesine neden olduğu ifade edilmiştir. Söz konusu olay 25/9/2024 tarihli 4. BEP Geliştirme Birimi Toplantı Tutanağına da yansımış; hem öğrenci hem de ailesi tarafından bu tür damgalayıcı ifadelere maruz kalınmasından duyulan rahatsızlık açıkça dile getirilmiştir. 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesine göre münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ihlal etmediğini ispat etmesi gerekmektedir. Ancak, başvuranın özel durumu nedeniyle damgalanmaya maruz kaldığı yönündeki iddialara karşılık, muhatap Okul İdaresi tarafından olayın iddia edildiği şekilde gerçekleşmediğine dair açıklayıcı herhangi bir beyanda bulunulmaması; ispat yükünün muhatap tarafa ait olduğu da dikkate alındığında, söz konusu iddiaların doğruluğuna ilişkin emareleri güçlendirmektedir.

53. İncelemeye konu başvuruda, başvuran ve velisi tarafından birçok kez destek eğitim odası açılması talebinde bulunulduğu görülmüştür. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Destek eğitim odası"* başlıklı 103'üncü maddesi *"Kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerle özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için okulun bünyesinde destek eğitim odası ve eğitim bölgelerinde yetenek atölyeleri açılır."* şeklinde hüküm altına alınmış olup destek eğitim odalarının açılması engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması ve eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici uygulamalar sunması açısından önem taşımaktadır.

54. Destek eğitim odası açılması yönündeki talepler, başvuran ile velisi tarafından 25/9/2024 tarihli 4. BEP Geliştirme Birimi Toplantısında açıkça dile getirilmiş; toplantı tutanağına göre başvuran destek eğitim odasında ders almak istediğini, velisi ise bu talebi desteklediğini ifade etmiştir. Aynı toplantıda Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni de destek eğitim odasının açılabileceğini ve bu odada haftada iki saat ders verilebileceğini belirtmiştir. Bu talepler üzerine, Okul İdaresi tarafından Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne destek eğitim odası açılması yönünde başvuruda bulunulduğu ve söz konusu başvurunun hâlen onay sürecinde olduğu sunulan yazılı görüşte ifade edilmiştir. Ancak Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan 12/11/2024 tarihli yazılı görüşte, öğrencinin destek eğitim odasında eğitim almasına ilişkin herhangi bir veli başvurusunun bulunmadığı, velinin başvuruda bulunması hâlinde gerekli işlemlerin yapılacağı hususunun Müdür Başyardımcısı S.A. tarafından beyan edildiği belirtilmiştir. 25/9/2024 tarihli 4. BEP Geliştirme Birimi Toplantı Tutanağı ile Okul İdaresinin yazılı görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, destek eğitim odası açılmasına yönelik açık taleplerin varlığına rağmen, söz konusu talepten yaklaşık bir buçuk ay sonra Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan 12/11/2024 tarihli yazılı görüşte destek eğitim odasına ilişkin herhangi bir veli başvurusunun bulunmadığının ifade edilmesi, gerekli koordinasyonun sağlanamadığına işaret etmektedir. Bu durum başvuranın özel eğitim ihtiyacına uygun destekleyici bir eğitim ortamına erişiminin geciktirildiğini ve makul düzenleme yükümlülüklerinin zamanında hayata geçirilmediğini göstermektedir.

55. Her ne kadar muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğüne (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) vekâleten Av. T.D.K. tarafından sunulan yazılı görüşte *"başvurana ait disleksi ve DEHB tanılarını içeren 11/12/2023 tarihli resmi yazı ile Galatasaray Lisesine ulaşan RAM raporu dışında başvurana ait Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) bulunmadığı*" belirtilmiş olsa da aynı görüşte;

a. Yukarıda 3-a numaralı bent içerisinde ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere *"BEP Geliştirme Birimi toplantılarının düzenli bir şekilde yapıldığı, bu toplantıların öğrencinin velisine bildirildiği velinin bu toplantılara katıldığı, bu hususların SMS kayıtları, e-posta ve tutanaklarla sabit olduğu"* belirtildiğinden kurumun öğrencinin durumundan haberdar olduğu,

b. Yukarıda 3-c numaralı bent altında geniş açıklaması bulunduğu üzere *"...başvuranın sınav evraklarının diğer öğrencilerden farklı olmasına rağmen yıl içinde yapılan sınavların mevzuat gereği diğer öğrencilerle birlikte aynı salonda gerçekleştirildiğinin..."* belirtildiği,

c. İhtiyaç duyuldukça Beyoğlu RAM ile görüşmeler yapıldığı,

ç. Muhatap Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğün tarafından sunulan yazılı görüşte (yukarıda ayrıntısı 4 numaralı bent altında anlatıldığı üzere),

· RAM Raporu tarihinin 10/11/2023 olduğu, bu raporun Galatasaray lisesine resmi yazı ile 11/12/2023 tarihinde bildirildiği,

- 13/12/2023, 13/3/2024 ve 6/9/2024 tarihlerinde BEP Geliştirme Birimi toplantılarının yapıldığı ve bu toplantılara başvuranın velisinin de katıldığı,

- Başvuranın destek eğitim odasında eğitim almasına rağmen herhangi bir veli başvurusunun bulunmadığı, Galatasaray Lisesinde iki rehber öğretmenin bulunması nedeniyle RAM'ın danışmanlık hizmetinde bulunmadığı,

- Başvuranın özel durumu nedeniyle eğitimine ilişkin olarak ders bazında BEP hazırlandığı ve uygulandığı, ölçme ve değerlendirme iş ve işlemlerinin MEB Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğine uygun şekilde yapıldığının görüldüğü belirtilmiştir.

Özetle; 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 8'inci maddesinin birinci fıkrasının a bendi uyarınca eğitsel değerlendirme ve tanılama için bireyin, velisinin ya da okul yönetiminin yazılı talebini gerektiği, RAM raporunun 11/12/2023 tarihinde resmi yazı ile muhatap Galatasaray Lisesine ulaştığı, buna göre kurumun bilgi sahibi olması nedeniyle makul düzenleme yükümlülüğü altına tüm dersler açısından girdiği, diğer dersler için yerine getirilen yükümlülüğün (yukarıda 36-40 bentleri arasında olayın gelişimleri şeklinde anlatıldığı üzere öğretmenlerin ve idarenin öğrencinin durumu hakkında bilgi sahibi olduğu) tek bir ders için bilgi sahibi olunmadığı gerekçesine dayanılarak doğmadığının iddia edilmesini hukuken geçersiz bir gerekçe kılmaktadır. Kurumda iki rehber öğretmenin bulunması nedeniyle RAM'ın danışmanlık hizmetinde bulunmadığı şeklindeki muhatap Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü görüşü kapsamında makul düzenleme yükümlülüğümüm yerine getirilmesi için danışmanlık ve rehberlik kapsamında gerekli yolların gösterilmesinin kurumun görevi olduğu, ayrıca bu rehberlik dışında eksiklikler bulunması halinde kurumun bizzat bu gerekli başvurularda bulunması gerektiği dolayısıyla kurumun kusurlu olduğu anlaşılmaktadır.

56. Sonuç olarak yukarıda yer alan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; başvuran hakkında BEP kapsamında alınan sınavın tek kişilik sınav salonunda gerçekleştirilmesine yönelik makul düzenleme kararının fiilen hayata geçirilmemesi; başvuranın özel durumu nedeniyle eğitim ortamında damgalayıcı ifadelere maruz kalmasına karşın Okul İdaresince bu iddiaların açıklığa kavuşturulmasına yönelik olarak herhangi bir açıklamada bulunulmaması; ayrıca destek eğitim odası açılmasına yönelik olarak iletilen taleplere rağmen sürecin etkin biçimde yürütülmemesi gerekçeleriyle 6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinin ikinci fıkrası hükmünde yer alan yükümlülüğe aykırı hareket ederek fiilinin mezkûr Kanun'un 4'üncü maddesi kapsamında dolaylı ayrımcılık oluşturduğu, bu nedenle 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının g bendi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrası kapsamında başvuru konusu olayda engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

57. Somut olayda makul düzenleme kararının fiilen hayata geçirilmemesi ve başvuranın damgalayıcı ifadelere maruz kalmasına karşın bu durumun açıklığa kavuşturulmaması şeklinde gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğüne (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü); destek eğitim odası açılmasına yönelik olarak iletilen taleplere rağmen sürecin etkin biçimde yürütülmemesi şeklinde gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne; gerçekleşen ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı, eğitim hizmetinin yürütülmesinde muhatapların mevzuat uyarınca sahip olduğu yetkinin çerçevesi ve muhatapların kamu tüzel kişiliğine sahip olması nedeniyle güçlü konumda bulunması göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemlerle ilgili muhataplara 200.000'er TL idari para cezasının uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhataplar Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) ve Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü hakkında 200.000,00'er TL (İkiYüzBin'er TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/7/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN Kurul Başkanı	Muhammet Ecevit CARTİ II. Başkan

Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	Av. Erol GÖKDÖL Kurul Üyesi	Evren BAŞAR Kurul Üyesi
Av. Fatma ÇINAR Kurul Üyesi (Görevli)	Av. Melahat DEMİR Kurul Üyesi	Dr. Ömer ÇELEN Kurul Üyesi
Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

TİHEK

2025/458 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2379
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	24.07.2025/245
Karar Numarası	:	2025/458
Başvuran	:	D.Y.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	Av. B.A.M.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		Av. T.D.K..
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim görmesi gereken başvurana özel eğitim hizmetlerinden yararlanmasına yönelik bilgilendirme ve yönlendirme yapılmaması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran D.Y. ile velisi anne G.Y. ve baba M.Y.'ye müştereken vekâleten Av. B.A.M. tarafından sunulan başvuru dilekçesinde özetle:

a. Galatasaray Lisesinde ... sınıfında eğitim gören başvuranın dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanısına sahip özel eğitim ihtiyacı duyan bir öğrenci olduğu, ... Eğitim Öğretim Yılında Galatasaray İlköğretim Okulunda eğitim hayatına başladığı, daha ilk eğitim yılında Sınıf Öğretmeni tarafından başvuranın Rehberlik Öğretmenine yönlendirdiği, Rehberlik Öğretmeni tarafından başvuranda DEHB bulunabileceğine dair velilere bilgi verildiği ancak özel eğitime ilişkin herhangi bir bilgilendirme yapılmadığı, Pedagog tarafından başvuran hakkında konan DEHB tanısının okula bildirildiği ancak yine velilere özel eğitime ilişkin bilgi verilmediği ve Rehberlik ve Araştırma Merkezine (RAM) yönlendirme yapılmadığı, çocuk ve ergen psikiyatristine tarafından değerlendirmeye alınan başvuranın tüm bu süreçte ilaç tedavisiyle birlikte ilkokul ve ortaokul eğitimini başarıyla tamamladığı, kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim görmesi gerekirken Okul İdaresi tarafından bu konuda hiçbir işlem yapılmadığı,

b. Başvuranın ... Eğitim Öğretim Yılında Galatasaray Lisesinde ... eğitimine başladığı, bu süreçte başvuranın tansiyon yüksekliği ve artan baş ağrısı gibi nedenlerle okula devam edemediği, devamsızlık sorunu yaşanmaması amacıyla okula sağlık raporu

sunulduğu, ancak başvuranın okula devam edememesi nedeniyle akranlarından dezavantajlı bir duruma düştüğü, ailenin özel eğitim hakkında bilgilendirilmemesi nedeniyle de hazırlık eğitimini başarıyla tamamlayamayan başvuranın hazırlık eğitimine tekrar başlamak zorunda kaldığı, ... Eğitim Öğretim Yılında ikinci defa başladığı hazırlık eğitiminde benzer sorunların baş gösterdiği, başvuran hakkında Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) kararı alınmadığı ve özel gereksinimlerine uygun hiçbir sınav tedbirinin uygulanmadığı, Okul İdaresi tarafından ailenin özel eğitim hakkında bilgilendirilmediği ve RAM'a yönlendirilmediği, bu nedenle başvuranın ihtiyacı olmasına rağmen özel eğitim hizmetlerinden yararlanamadığı, böylece hazırlık eğitiminde ikinci defa başarısız olduğu,

c. 6/6/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin *"Özel Eğitime Destek Sağlayan Kurumlar"* başlıklı Üçüncü Bölümü uyarınca RAM'ın görevleri arasında okullara danışmanlık hizmeti verilmesinin yer aldığı, ancak Okul İdaresi tarafından Beyoğlu RAM'dan herhangi bir danışmanlık hizmeti talebinde bulunulmadığı, diğer öğrencilere Pasaj sınavı uygulanırken başvurana bu sınavın uygulanmadığı, bunun yerine kötü niyetli olarak başvuranın Okul ile ilişiğinin kesildiği, ayrıca mevzuata aykırı bir şekilde okulda destek eğitim odası bulunmadığı, Okulda özel gereksinimli öğrencilerin görmezden gelindiği iddia edilmektedir.

3. Muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğüne vekâleten Av. T.D.K. tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuru konusu olayın İstanbul 2. İdare Mahkemesi nezdinde ... E. sayılı derdest dava ile aynı konuya ilişkin olduğu, anılan davanın duruşmasının 26/11/2024 tarihinde yapıldığı, huzurdaki başvurunun ise Mahkemece duruşma tarihi verilip davanın esasına geçildikten sonra 6/11/2024 tarihinde yapıldığı, kuvvetler ayrılığı ilkesi ve 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca yürütme organı içinde yer alan Kurumun yargıya intikal etmiş bir uyuşmazlık hakkında karar verme yetkisinin bulunmadığı, bu nedenle başvurunun usulden reddedilmesi gerektiği,

b. 6701 sayılı Kanun uyarınca yargıya intikal etmiş bir uyuşmazlığın esastan incelenmesi mümkün olmasa da başvurunun açıkça dayanaktan yoksun ve kötü niyetli olduğunu gösterebilmek için söz konusu iddialara ilişkin cevapların sunulacağı, 7/9/2013 tarihli ve 28758 Resmî Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 60'ıncı maddesi uyarınca başvuranın hazırlık sınıfında ikinci yılın sonunda da başarısız olması nedeniyle Okul ile ilişiğinin kesildiği, buna karşın ilgili mevzuatın öngördüğü şartlar sağlanmaksızın başvuranın Galatasaray Lisesinde eğitimine devam etmesinin talep edildiği, dolayısıyla ilgili mevzuatı dolanarak başvuranın Okulda kalmasının sağlanmaya çalışıldığı,

c. Başvuranın ... Eğitim ve Öğretim Yılında Galatasaray Ortaokulundan sınavsız geçişle Galatasaray Lisesinde hazırlık eğitimine başladığı, hazırlık sınıfına gelinceye kadar başarılı bir öğrenci olduğunun hem başvuru dilekçesinde hem de İstanbul 2. İdare Mahkemesine sunulan dilekçelerde kabul edildiği, ancak başvuranın hazırlık sınıfında sınavla gelen

öğrencilerle birlikte girdiği ilk sınavda bu öğrencilerin genel başarı düzeyinin altında bir not aldığı, bunun üzerine Sınıf Öğretmeni ile Rehberlik Servisi tarafından veliyle başvuranın akademik durumuna ilişkin görüşmeler yapıldığı, başvuranın süregelen devamsızlıkları ve sağlık sorunları nedeniyle yaşadığı problemlerin hazırlık sınıfının zorluk derecesi nedeniyle başladığı, bu durumun aksini gösteren herhangi bir heyet raporunun yazılı şekilde sunulu olmadığı,

ç. Galatasaray Lisesinin Fransızca eğitim veren bir Anadolu Lisesi olduğu ve Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği hükümleri kapsamında faaliyet gösterdiği, Okuldaki her bir öğrencinin eşit statüde olduğu ve aynı mevzuat hükümlerine tabi olduğu, kura yöntemiyle kayıt yaptıran öğrencilerin Fransızca eğitimine ilkokuldan başlandığı, Galatasaray Lisesine sınavla gelen öğrencilerin ise Fransızca bilmedikleri için bu dildeki eğitime hazırlık sınıfında başladığı, Sınıf Öğretmeninin değerlendirmesine göre başvuranın tüm çabalara rağmen hazırlık sınıfının ağırlığı nedeniyle ders çalışmayıp ödevlerini de yapmadığı için notlarının sınıf ortalamasının altında kaldığı, bu durumun başvuranın velisinin bilgisi dahilinde olduğu, zira veli toplantılarının tamamına velinin katıldığının tutanak altına alındığı,

d. Başvuranın süregelen devamsızlığı nedeniyle hakkında işlem yapılmaması için Müdür Yardımcısı Z.K.'nın aileyi yönlendirmesi üzerine alınmış sağlık raporu dışında okula sunulmuş herhangi bir rapor bulunmadığı, başvuranın tedavi sürecinde kaçırdığı derslerin notlarının Sınıf Öğretmeni tarafından başvurana düzenli olarak e-posta yoluyla iletildiği, başvuranın kan hastalığının ve ilaç tedavisinin kaynaştırma öğrenciliği kapsamındaki öğrenme bozukluğuyla ilgisinin olmadığı, başvuranın Okulla ilişiği kesilene kadar DEHB tanısını içeren bir raporun Okula sunulmadığı ve ailesi tarafından RAM'a herhangi bir başvuru yapılmadığı, bu durumun velilerinin çocuğun damgalanmasını önleme düşüncesi dâhil olmak üzere velayet hakkı çerçevesindeki bireysel tercihleri doğrultusunda gerçekleştiği, öğretmenlerinin aktarımlarına göre başvuranın sınıf arkadaşlarından farklı olarak öğrenme güçlüğü olmadığı, aksine kan hastalığının iyileştiği dönemlerde eğitimine başarıyla devam ettiği ancak hastalığın nüks ettiği dönemlerde devamsızlık nedeniyle derslerinden geri kaldığı,

e. Destek eğitim odası açılmasının Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün iznine tabi olduğu, bu konuda gerekli başvurunun Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne yapıldığı, dolayısıyla izin verilmesinden ya da herhangi bir gecikmeden sorumluluğun İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne ait olduğu, hazırlık sınıfında başarısız olan başvuranın .../.../... tarihinde Fransızca dersinden 55 puan ve .../.../... tarihinde Türk Dili ve Edebiyatı dersinden 16 puan alarak Pasaj sınavında da başarısız olduğu, ikinci yılın sonunda da sınıfı geçememesi üzerine hazırlık sınıfı bulunmayan bir okula nakil yapılması gerektiğinin velisine bildirildiği,

f. Kaynaştırma öğrencisi statüsünün tanınabilmesi için öğrencinin eğitim gördüğü okula eğitim öğretim yılı içinde resmi yazı ile ulaşan bir RAM raporunun bulunmasının zorunlu olduğu, bu rapor olmaksızın öğrencinin yalnızca sağlık raporuna veya öğretmenlerin

kanaatine dayanarak kaynaştırma öğrencisi olarak kabul edilmesinin mümkün olmadığı, başvuru dilekçesinde yer alan iddiaların aksine Galatasaray Lisesinde eğitim öğretim yılı içinde RAM raporu ulaşan A.C.A. ve E.İ. adlı iki öğrencinin kaynaştırma öğrencisi olarak BEP kapsamına alındığı ve gerekli işlemlerin yapılmak suretiyle eğitimlerine devam ettiği, bu çerçevede başvuranın kaynaştırma öğrencisi statüsünden yararlanamamasının Okul İdaresinden değil RAM'a başvuruda bulunmayan velilerinden kaynaklandığı, dolayısıyla başvuranın kaynaştırma öğrencisi statüsünün oluşmadığı ve bu hususta ileri sürülen ayrımcılık iddiasının açıkça dayanaktan yoksun olduğu,

g. Başvuranın sınavlarının 24-27-28-29-30/5/... tarihlerinde gerçekleştiği, başvuranın bu sınavlara girmeden önce velileri tarafından Okul İdaresine herhangi bir bildirimde bulunulmadığı, ...-... Eğitim Öğretim Yılı karne notlarının e-Okul sistemine son işleniş tarihinin 11/6/... olduğu, notlar resmi olarak ilan edildikten sonra karnelerin basım tarihinin ise 13/6/... tarihi olduğu, başvuran hakkındaki RAM raporunun 13/6/... tarihinde resmi yazı ile Okula ulaştığı, başvuranın velisi tarafından SGK ilaç kullanım kayıtları, epikriz ve CAS raporlarının 13/6/... tarihli ve ... sayılı dilekçe ile Okula sunulduğu, bu tarihten önce başvuranda DEHB olduğunu gösteren herhangi bir belge sunulmadığı, başvuranın Okulla ilişiğinin kesilmesini engelleyebilmek amacıyla velilerin son çare olarak RAM'a başvurduğu, ancak notlar e-Okul sistemine işlendikten sonra herhangi bir müdahale yapılabilmesinin mümkün olmadığı, BEP sürecinin ve buna ilişkin tedbirlerin RAM raporunun okula resmi kanallardan ulaşmasının ardından başlatılabildiği, bu bağlamda eğitim öğretim yılı tamamlandığından başvuran ile ilgili BEP Geliştirme Birimi toplantısı yapılamadığı ve herhangi bir tedbir kararı alınamadığı,

ğ. Okul İdaresine RAM'a yönlendirme yapma noktasında yüklenmeye çalışılan sorumluluğun 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca aslında velilere ait olduğu, RAM'a velinin başvurusu olmadan okulların yönlendirme yapmasının ilgili mevzuat uyarınca mümkün olmadığı, yönlendirme başvurusunun münhasıran veliler tarafından yapıldığı, okulların bu konuda mevzuattan kaynaklanan herhangi bir pozitif yükümlülüğünün bulunmadığı, veliler çocuklarının damgalanmaması için bu başvuruyu kendi bireysel tercihleriyle yaptığı, RAM raporu eğitim öğretim yılı içinde resmi yazı ile gelmediği müddetçe okulun öğrenci için BEP'i kendiliğinden devreye sokabilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir.

4. Muhatap Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuru dilekçesinde yer alan iddialar hakkında Beyoğlu Kaymakamlığının 29/11/2024 tarihli ve E- ... sayılı oluru ile Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından muhakkiklerin görevlendirildiği, ancak T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından Galatasaray Lisesinde yürütülmekte olan soruşturma kapsamında Beyoğlu Kaymakamlığının 29/11/2024 tarihli ve ... sayılı oluru kapsamında muhakkiklerce yürütülmekte olan inceleme soruşturma dosyasının Teftiş Kurulu Başkanlığına

devredilmesinin istendiği, bu kapsamda konu ile ilgili iş ve işlemlerin artık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yürütüldüğü belirtilmiştir.

5. Muhatapların yazılı görüşlerine karşı başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Muhatap vekili tarafından işbu başvurunun usulden reddi talep edilmişse de başvuru konusu olay ile dava konusu işlemin aynı olmadığı, İstanbul 2. İdare Mahkemesi nezdinde açılan davanın başvuranın Okul ile ilişiğinin kesilmesi işleminin hatalı olduğu sebebiyle iptal davası olduğu ve davada idari işlemin iptalinin talep edildiği, işbu başvurunun ise özel gereksinimli başvuran hakkında engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına dayandığı, dolayısıyla dava konusu ile başvuru konusunun hem teknik hem de hukuken aynı olmadığı, Mahkemenin davayı engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında incelemediği, zaten Mahkemenin böyle bir görev ve yetkisinin bulunmadığı,

b. Başvuranın ilkokul kademesinden itibaren tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim hayatına dahil edilmesi gerekirken Okul İdaresi tarafından bu sorumluluğun yerine getirilmediği gibi sorumluluğun başvuranın ailesinin üzerine atılmak istendiği, ilgili mevzuat uyarınca özel eğitime ihtiyaç duyduğu tespit edilen ya da bu yönde en küçük bir şüphe bulunan öğrenciler açısından okulun aileyi bilgilendirme, akabinde aile ile iş birliği yaparak çocuğu eğitsel değerlendirme istek forumu ile RAM'a yönlendirmekle sorumlu olduğu, RAM'a yönlendirme yapıldıktan sonra çocuğun RAM'da eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine katılımının sağlanıp sağlanmayacağına ailenin karar vereceği, somut olayda ailenin başvuranın damgalanması gibi bir kaygısı olmadığı, zira aile tarafından başvuranın sağlık durumuna ilişkin bilgi ve belgelerin en başından beri Okul İdaresi ile paylaşıldığı,

c. Başvuranın Pasaj sınavından 49.85 puan aldığı, şayet 50 puan almış olsaydı başarılı sayılacağı, başvuranın sene sonu şube öğretmenler kurulunda değerlendirmeye alınmadan, kanaat notu kullanılmadan, geçme notuna çok yakın bir puanla başarısız sayılmasının kötü niyetli olduğu, Okul İdaresinin başvuranı ve diğer özel gereksinimli öğrencileri farklılaştırılmış uygulamalara konu olmaları nedeniyle yük olarak gördüğü, bu öğrencilerin Okulun prestijini sarstığı kaygısıyla hareket ettiği,

ç. Başvuruya konu olayla bağlantılı olarak T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığına yapılan şikâyet üzerine Bakanlık tarafından soruşturma başlatıldığı, bu kapsamda düzenlenen Soruşturma Raporunda okulun özel gereksinimli öğrencilere yönelik tutumuna ilişkin çeşitli tespitlere yer verildiği, Okul İdarecileri, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü İdarecileri, adı geçen öğretmenler ve Beyoğlu Kaymakamlığı oluru ile başvurana dair Galatasaray Lisesinde inceleme soruşturma yapması için görevlendirilen muhakkikler hakkında Bakanlık tarafından açılmış olan soruşturma neticesinde tesis edilen işlemlerin Kurumumuzun takdirine sunulduğu ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve beşinci fıkraları şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

7. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

8. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. ()

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır ()"

9. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, e) Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını, f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) ifade eder."

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Kurumun görevleri şunlardır: (...) g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)"

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. ()

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir. ()

(7) Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. ()"

15. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

16. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"İhlal kararı"* başlıklı 69'uncu maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması hâlinde ihlal kararı verilir."

17. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır."

18. 30/5/1997 tarihli ve 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili bölümleri şöyledir:

"Bu Kanun Hükmünde Kararnamede geçen; a) 'Özel eğitim gerektiren birey', çeşitli nedenlerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenilen düzeyden anlamlı farklılık gösteren bireyi, b) "Özel eğitim", özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim proğramları ve yöntemleri ile onların engellilik durumu ve özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi, () ifade eder."

19. 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin *"Özel eğitim desteği"* başlıklı 14'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Özel eğitim gerektiren bireylere, her tür ve kademedeki eğitim ortamlarında devam ettiği eğitim programlarının amaçlarını gerçekleştirmek üzere özel eğitim desteği verilir. Bu amaçla bireysel ve grupla eğitim imkanları sağlanır."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

20. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuran vekilinin dilekçesinden, kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim görmesi gereken başvurana özel eğitim hizmetlerinden yararlanmasına yönelik bilgilendirme ve yönlendirme yapılmadığı iddiası bakımından, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

21. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuran vekilinin Kuruma başvurmadan önce 6701 sayılı Kanun'a aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini 10/6/2024 tarihinde dilekçe ile Galatasaray Lisesi Müdürlüğünden talep ettiği ancak söz konusu talebine olumlu bir sonuç alamadığı anlaşılmıştır. Dolayısıyla başvuran vekilinin 6701 sayılı Kanun'da aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmiş olup yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

22. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan hakları hukukunun temel normları arasında yer almakta olup hem uluslararası sözleşmelerde hem de ulusal mevzuatımızda güçlü bir şekilde teminat altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesine göre *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."*

23. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

24. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında ayrımcılık, objektif ve makul bir gerekçeye dayanmaksızın, benzer durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması şeklinde tanımlanmaktadır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48). AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı olarak kabul edilir. Başka bir ifadeyle, farklı muamele meşru bir amaç taşımıyor veya kullanılan araçlarla bu amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamıyorsa ayrımcılık teşkil eder (AİHM, *Fabris/Fransa*, B. No: 16574/10, 7/2/2013, para. 56).

25. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir. Kuşkusuz benzer durumlara farklı muamelenin haklı bir temelinin bulunup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar haklı görülebileceği değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı somut olayın özelliklerine ve hususiyetle farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebilecektir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58-59).

26. Somut olay çerçevesinde başvuru dilekçesinde, … Eğitim ve Öğretim Yılında Galatasaray Lisesinde hazırlık sınıfına başlayan başvuranın yüksek tansiyon ve baş ağrısı gibi sağlık sorunları nedeniyle okula devam etmekte zorlandığı, bu durumun başvuranı akranları karşısında dezavantajlı bir konuma düşürdüğü, başvuranın velisinin özel eğitim hizmetlerine ilişkin olarak bilgilendirilmediği ve yönlendirme yapılmadığı, böylece başvuranın hazırlık eğitimini başarıyla tamamlayamaması sonucunda sınıf tekrarı yapmak zorunda kaldığı ifade edilmiştir. … Eğitim Öğretim Yılında hazırlık sınıfına yeniden başlayan başvuranın benzer sorunları yaşamaya devam ettiği, bu süreçte RAM'a yönlendirme yapılmadığı, BEP hazırlanmadığı ve başvuranın özel gereksinimlerine uygun sınav tedbirlerinin uygulanmadığı belirtilmiştir. Öte yandan diğer öğrencilere uygulanan Pasaj sınavının başvurana uygulanmadığı, bu suretle kötü niyetli biçimde başvuranın Okulla ilişiğinin kesildiği, ayrıca mevzuata aykırı olarak okul bünyesinde destek eğitim odası bulunmadığı iddialarına yer verilmiştir.

27. Başvuranın iddialarına karşılık muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü vekili tarafından sunulan yazılı görüşte; başvuranın hazırlık sınıfında sınavla gelen öğrencilerle aynı sınavlara girmesi sonucu başarı düzeyinin altında not aldığı, bunun üzerine Sınıf Öğretmeni ve Rehberlik Servisinin veliyle görüşmeler gerçekleştirdiği, başvuranın sağlık sorunları ve devamsızlıkları nedeniyle yaşadığı sorunların hazırlık sınıfının zorluk derecesinden kaynaklandığı ifade edilmiştir. Başvuranın öğrenme güçlüğü değil sağlık sorunları nedeniyle derslerinden geri kaldığı, Okul ile ilişiği kesilene kadar DEHB tanısına ilişkin herhangi bir belgenin sunulmadığı belirtilmiştir. Destek eğitim odasının açılmasının Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün onayına tabi olduğu, bu konuda başvuru yapıldığı, başvuranın hazırlık sınıfında başarısız olduğu ilk yıl Pasaj sınavına alındığı, Fransızca sınavından 55 puan, Türk Dili ve Edebiyatı sınavından 16 puan aldığı, neticede Pasaj sınavında başarılı olamadığı, başvuran hazırlık sınıfında ikinci yılın sonunda da başarısız olunca hazırlık sınıfı olmayan bir okula nakil yapılması gerektiğinin velisine bildirildiği beyan edilmiştir. Başvuranla ilgili RAM raporu, SGK ilaç kullanım kayıtları, epikriz ve CAS raporlarının 13/6/… tarihinde Okula ulaştığı, bu tarihte notların e-Okul sistemine işlenmiş ve karnelerin basımı yapılmış olduğundan BEP Geliştirme Birimi toplantısı yapılamadığı ve herhangi bir tedbir kararı alınamadığı, RAM'a velinin başvurusu olmadan okulların yönlendirme yapmasının mümkün olmadığı, yönlendirme başvurusunun münhasıran

veliler tarafından yapıldığı, okulların bu konuda mevzuattan kaynaklanan herhangi bir pozitif yükümlülüğünün bulunmadığı, velilerin çocuklarının damgalanmaması için bu başvuruyu kendi bireysel tercihleri doğrultusunda yaptığı vurgulanmıştır.

28. Muhatap Beyoğlu İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan yazılı görüşte; başvuru dilekçesinde yer alan iddialar hakkında Beyoğlu Kaymakamlığının 29/11/2024 tarihli ve ... sayılı oluru doğrultusunda İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü bünyesinde muhakkik görevlendirilerek inceleme başlatıldığı, ancak T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yürütülmekte olan soruşturma nedeniyle söz konusu dosyanın Teftiş Kurulu Başkanlığına devredilmesinin talep edildiği, bu çerçevede başvuruya konu olayla ilgili tüm iş ve işlemlerin artık Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yürütüldüğü belirtilmiştir.

29. Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."*; *"Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesi *"Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."*; *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesi *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* düzenlemelerini içermektedir.

30. Yine EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesi ise *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için*

genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır." şeklinde düzenlenmiştir.

31. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesi *"Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkı tanır. Eğitimin insan kişiliğinin ve onur duygusunun tam gelişmesine yönelik olmasını ve insan hakları ve temel özgürlüklere olan saygıyı güçlendirmesini sağlar. Ayrıca eğitimin herkesin özgür bir topluma etkin olarak katılmasına olanak sağladığını, tüm uluslararasında olduğu gibi, ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirdiğini ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma etkinliklerini özendirdiğini de kabul eder."* düzenlemesini içermektedir.

32. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'inci maddesi *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: ... Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terketme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar."* şeklinde düzenlenmiştir.

33. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesi *"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir. Örgün eğitim programlarına farklı nedenlerle geç başlamış engellilerin bu eğitime dâhil edilmesi için gerekli tedbirler alınır."*; *"Eğitsel değerlendirme"* başlıklı 16'ncı maddesi *"Bireylerin eğitsel değerlendirme, tanılama ve yönlendirilmesi ile ilgili iş ve işlemler rehberlik ve araştırma merkezi bünyesinde oluşturulan Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu tarafından yapılır. Bu sürecin her aşamasında aile bilgilendirilerek görüşü alınır ve sürece katılımı sağlanır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen bireyler için Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunca rapor hazırlanır ve eğitim planı geliştirilir. Bu planlama her yıl revize edilir. Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri ilgi, istek, gelişim özellikleri, akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda örgün ve yaygın eğitim kurumlarına yönlendirir. Kurulun teşkili ile çalışma usul ve esasları Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Millî Eğitim Bakanlığınca müştereken çıkarılan yönetmelikle belirlenir."* şeklinde hüküm altına alınmıştır.

34. Engelli kişilerin eğitim hakkı ve toplumsal yaşama diğer kişilerle eşit katılımı konusunda uluslararası ve ulusal düzenlemelerde; ayrımcılık yasağı, makul düzenleme

yapma yükümlülüğü ve bütünleştirici eğitim anlayışı temel ilkeler olarak öne çıkmaktadır. EHİS 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılığın makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini de kapsadığı açıkça ifade edilmiş; 5'inci maddesinde ise Taraf Devletlere engellilerin her türlü ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun yanı sıra 7'nci ve 24'üncü maddelerinde, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit koşullarda temel hak ve özgürlüklerden yararlanması ve eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde bütünleştirici bir şekilde her seviyedeki engellileri kapsaması konusunda taraf devletlere yükümlükler getirilmiştir. Söz konusu yükümlülükler BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'inci maddesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesiyle desteklenmiştir. Bu normatif çerçeveyle uyumlu olarak 5378 sayılı Kanun, doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklamakta, eşit muamele ilkesinin sağlanması amacıyla engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılmasını ve eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Kanun'un 16'ncı maddesi, engelli kişilerin eğitsel değerlendirme, tanılama ve yönlendirme süreçlerinin rehberlik ve araştırma merkezleri bünyesindeki özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yürütülmesini; bu süreçte ailelerin bilgilendirilmesini ve sürece aktif katılımlarının sağlanmasını öngörmekte; ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olduğu belirlenen kişiler için eğitim planı geliştirilmesi ve bu planın her yıl gözden geçirilerek güncellenmesi yükümlülüğünü getirmektedir.

35. Başvuranın iddiaları ile bu iddialara karşılık muhataplar tarafından sunulan yazılı görüşlerin ve başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgelerin eğitim hakkı ile bağlantılı olarak engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında incelenerek değerlendirilmesi gerekmektedir. Beyoğlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun 7/6/2024 tarihli ve ... sayılı Yönlendirme Kararında; başvuranın dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanısı kapsamında yapılan eğitsel değerlendirme sonucunda tam zamanlı olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve bulunduğu eğitim kademesindeki ilgili mevzuat hükümlerinin dikkate alınması hususunda karar verildiği görülmüştür.

36. T.C. Sağlık Bakanlığı Özel VM Medical Park Pendik Hastanesinin 4/5/2017 tarihli ve ... sayılı İlaç Kullanım Raporunda başvuranın aktivite ve dikkat bozukluğu tanısı ile ... etkin maddesi içeren ilaç kullandığı anlaşılmıştır. T.C. Sağlık Bakanlığı İstanbul İstinye Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinin 23/4/2018 tarihli ve ... sayılı İlaç Kullanım Raporunda başvuranın aktivite ve dikkat bozukluğu ile depresif nöbet tanılarıyla ..., ..., ...etkin maddeleri içeren ilaçları kullandığı anlaşılmıştır. T.C. Sağlık Bakanlığı İstanbul İstinye Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Merkezinin 21/9/2019 tarihli ve ... sayılı İlaç Kullanım Raporunda başvuranın aktivite ve dikkat bozukluğu ile depresif nöbet tanılarıyla..., ..., ... etkin maddeleri içeren ilaçları kullandığı anlaşılmıştır. T.C. Sağlık Bakanlığı İstanbul Bakırköy Ord. Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesinin 21/3/2022 tarihli ve ... sayılı İlaç Kullanım Raporunda başvuranın aktivite ve

dikkat bozukluğu tanısı ile ... etkin maddesi içeren ilaç kullandığı anlaşılmıştır. İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesinden alınmış 16/10/2023 tarihli ve ... sayılı Sağlık Kurulu Raporunda başvuranın polisitemi (eritrositoz) tanısı nedeniyle İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi Çocuk Hematoloji ve Onkoloji Polikliniğinde düzenli aralıklarla takibi yapıldığı bildirilmiştir. T.C. Sağlık Bakanlığı Bolu İzzet Baysal Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 15/5/2024 tarihli ve ... sayılı Durum Bildirir Tek Hekim Sağlık Raporunda başvuranın DEHB tanısı ve ilaç tedavisi ile takip edildiği, ilaç tedavisinin kısmen fayda sağladığı, halen dikkatsizlik ve dürtüsellik belirtilerinin devam ettiğinin gözlendiği belirtilmiştir. T.C. Sağlık Bakanlığı Bolu İzzet Baysal Eğitim ve Araştırma Hastanesinden alınan 11/6/2024 tarihli ve ... sayılı Durum Bildirir Tek Hekim Sağlık Raporunda başvuranın Dikkat eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu tanısı ve ilaç tedavisi ile takip edildiği, ilaç tedavisinin kısmen fayda sağladığı, halen dikkatsizlik ve dürtüsellik belirtilerinin devam ettiğinin gözlendiği, eğitsel destekten fayda göreceği kanaatinin oluştuğu belirtilmiştir.

37. Tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim görmesi gereken başvurana özel eğitim hizmetlerinden yararlanmasına yönelik bilgilendirme ve yönlendirme yapılmadığı iddiasına ilişkin olarak T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından düzenlenen 20/2/2025 tarihli ve ... sayılı Soruşturma Raporu kapsamında, Galatasaray Lisesi Rehber Öğretmenleri F.I.K. ve C.A. ifadelerinde *"D.Y. ile ilgili bütün iş ve işlemleri görev dağılımı yapılmadığı için birlikte yaptıklarını, D.Y.'nin eğitsel değerlendirme istek formu doldurarak Rehberlik ve Araştırma merkezine yönlendiremediklerini"* beyan etmişlerdir. Galatasaray Lisesi Müdürü Prof. Dr. M.R.D'nin ise *"Rehber öğretmenlerimiz ve sınıf öğretmenlerimiz bu konuda üzerlerine düşen görevi maalesef yerine getirememişlerdir. Öğrenciler hazırlık sınıfını tekrar etmişler ve yine sınıfta kalıp başka bir okula nakil olmuşlardır. D.Y. hazırlık sınıfını tekrar ettikleri dönemin sonunda yani sınavların bitip karnelerin oluşturulacağı dönemde RAM raporu almışlardır. Bu nedenle okulda BEP birimi kurulamamıştır. Kasıtlı olarak sınıfta bırakmak gibi bir düşüncemiz kesinlikle olmamıştır."* beyanını dile getirerek atılı iddiaları kabul ettiği rapor edilmiştir.

38. 20/2/2025 tarihli ve ... sayılı Soruşturma Raporu kapsamında; Galatasaray Lisesi Müdürlüğünün 8/1/2025 tarih ve ... sayılı yazısında başvurana ilişkin olarak eğitsel değerlendirme istek formu düzenlenmediği ifade edilmiştir. Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 13/1/2025 tarihli ve ... sayılı yazısında; başvuranın velisi G.Y. tarafından Müdürlüğe Durum Bildirir Tek Hekim Sağlık Raporu ile başvuruda bulunulduğu, bu başvurudan önce öğrenci ile ilgili veli ve okul idaresinin herhangi bir başvurusu olmadığı, söz konusu sağlık raporuna göre başvuranda aktivite ve dikkat bozukluğu tanısının olduğu, bu tanı üzerine MOXO dCPT dikkat testinin uygulandığı, bu testte başvuranın dikkat, zamanlama ve dürtüsellik performansının akranlarından farklılık gösterdiği, sağlık raporu ve yapılan değerlendirme sonucuna göre başvurana DEHB tanısı ile tam zamanlı kaynaştırma resmi tedbir kararı alındığı ve 12/6/2024 tarihinde okula bilgilendirme yazısı yazıldığı belirtilmiştir. Soruşturma Raporu neticesinde; başvuranın özel eğitim ihtiyacı olduğu halde bu yönde gerekli tedbirlerin zamanında alınmayıp mağdur olmasına

sebebiyet verildiği iddiasının sübuta erdiği ve Galatasaray Lisesi Müdürü Prof. Dr. M.R.D.'nin disiplin yönünden kınama cezası ile tecziye edilmesinin uygun olduğu kanaatine varıldığı; ayrıca özel eğitim ihtiyacı olan başvuranla ilgili iş ve işlemleri tam ve zamanında yapılmadığı iddiasının sübuta erdiği ve Galatasaray Lisesi Rehber Öğretmenleri C.A. ve F.I.K.'nin disiplin yönünden kınama cezası ile tecziye edilmesinin uygun olduğu kanaatine varıldığı rapor edilmiştir.

39. Başvuranın özel gereksinimli bir öğrenci olması nedeniyle Galatasaray Lisesi tarafından gerçekleştirilen hak ihlallerinin telafi edilerek, resmi sınav tedbirleri kapsamında yeniden sınava alınması istemiyle 10/6/2024 tarihinde yapılan başvurunun reddine ilişkin 26/6/2024 tarihli işlem ile okul kaydının silinmesine dair işlemin iptali talebiyle açılan davada; İstanbul 2. İdare Mahkemesi 31/12/2024 tarihli ve ... E., ... K. sayılı kararıyla dava konusu işlemlerin iptaline karar vermiştir. Ancak İstanbul Bölge İdare Mahkemesi 7. İdare Dava Dairesi tarafından yapılan istinaf incelemesi sonucunda; başvuranın iki yıl üst üste başarısız olup kaydının silinmesi aşamasına kadar ailesi tarafından kaynaştırma statüsünün uygulanması yönünde Okul İdaresine herhangi bir talepte bulunulmaması ve geriye dönük olarak kaynaştırma eğitimine tabi tutulmasının mümkün olmaması dikkate alınarak, yeniden sınava alınma talebinin reddi ile okul kaydının silinmesine ilişkin işlemlerde hukuka aykırılık bulunmadığı gerekçesiyle istinaf başvurusunun kabulüne, İstanbul 2. İdare Mahkemesinin 31/12/2024 tarihli ve ... E., ... K. sayılı kararının kaldırılmasına ve davanın reddine, Danıştay nezdinde temyiz yolu açık olmak üzere 22/4/2025 tarihinde karar verilmiştir.

40. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tanımlar ve kısaltmalar"* başlıklı 4'üncü maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında; (...)

g) Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını, (...)

ı) Destek eğitim hizmeti: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç- gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetlerini,

i) Destek eğitim odası: Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı, (...) ifade eder."

41. Mezkûr Yönetmelik'in *"Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları"* başlıklı 7'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır.

(2) Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılamasıyla ilgili ilk başvuru; okul yönetimi, veli ya da zihinsel engeli olmayan 18 yaşından büyük bireyin kendisi tarafından; resmî kurumlarda bakım ve barınma hizmetinden yararlanan bireyler için kurumun resmî yazı ile görevlendireceği personel tarafından RAM'a yapılır.

(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır: a) Eğitsel değerlendirme ve tanılama uygun ortamda, bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Sağlık sorunları nedeniyle RAM'a gelemeyecek durumda olanların eğitsel değerlendirme ve tanılamasıyla ilgili iş ve işlemler bu bireylerin bulunduğu ortamlarda yapılır. b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireyler, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirilirler. Resmî özel eğitim okuluna, özel eğitim sınıfına ya da tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime yönlendirilen öğrenciler için (EK-1) Rapor, 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan özel eğitim kurumlarında destek eğitim almasına karar verilen öğrenciler için (EK-2) Rapor düzenlenir. c) Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan kurumlarda destek eğitim almasına karar verilen öğrenciler için en fazla bir yıllık eğitim planı hazırlanır. Süresi biten planlar ihtiyaç hâlinde yenilenebilir. ç) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerine ilişkin iş ve işlemler MEBBİS-RAM Modülü üzerinden yapılır.

(4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri okula kayıtlı öğrenciler için okulun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından, herhangi bir okula kayıtlı olmayanlar için ise ikamet adresi ya da bakım ve barınma hizmetinden yararlandığı kurumun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından yapılır.

(5) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır. Ayrıca bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda veli ya da okulun yazılı talebi üzerine gerektiğinde tekrarlanır. ()"

42. Mezkûr Yönetmelik'in *"Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 23'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim hizmetlerinin sunulmasında aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Öğrenciler, kayıtlı bulundukları okulda uygulanan eğitim programını takip ederler. Öğrencilerin takip ettikleri programlar temel alınarak BEP hazırlanır.

b) Ortaöğretimi tamamlayan öğrencilere akranlarına verilen diploma düzenlenir.

c) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için uygun ortam düzenlemeleri yapılır ve destek eğitim odası açılır.

ç) Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulaması yapılan okullarda özel eğitim ihtiyacı olan bireyler gelişim özellikleri de dikkate alınarak sınıflara eşit sayıda ve her bir şubede 2 öğrenciyi geçmeyecek şekilde yerleştirilir. Ancak bu sayı birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan okullarda ihtiyaç doğrultusunda artırılabilir.

d) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapılan özel eğitim okullarında sınıf mevcutları 5'i özel eğitim ihtiyacı olan birey olmak üzere okul öncesi eğitimde en fazla 14; diğer kademelerde 15 öğrenci olacak şekilde oluşturulur."

43. Başvuranın ... Eğitim Öğretim Yılında düzenlenen kura sonucunda Galatasaray İlkokulunda eğitim görmeye hak kazandığı, ilk eğitim yılında Sınıf Öğretmeni tarafından Rehberlik Öğretmenine yönlendirildiği, Rehberlik Öğretmeni tarafından başvuranda DEHB olabileceğine dair velilere bilgi verildiği, akabinde Pedagog tarafından başvurana DEHB tanısı konulduğu, daha sonra çocuk ve ergen psikiyatristi tarafından da değerlendirilen başvuranın DEHB semptomlarını bastırmaya yönelik ilaç tedavisi aldığı, bu ilaçlarla semptomların kontrol altına alındığı anlaşılmaktadır. Ancak ...-... Eğitim Öğretim Yılında başvuranın yüksek tansiyon ve baş ağrısı şikâyetleri nedeniyle İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Hematoloji ve Onkoloji Biriminde takibe alındığı, bu kapsamda Prof. Dr. S.K. tarafından yürütülen tedavi sürecinde, DEHB tanısına istinaden kullanılan ilaçların kesilmesinin önerildiği, ilaçların kesilmesiyle birlikte başvurandaki DEHB semptomlarının yeniden belirginleştiği ve bu durumun başvuranın akademik başarısını olumsuz yönde etkilediği anlaşılmaktadır.

44. Mevcut olayda ... Eğitim ve Öğretim Yılından itibaren başvuranın iki yıl boyunca Galatasaray Lisesi hazırlık sınıfında eğitim gördüğü, bu süreçte yaşadığı sorunlar Sınıf Öğretmeni ve Rehberlik Servisiyle paylaşıldığı hâlde Okul İdaresi tarafından RAM'a yönlendirme yapılabilmesi için gerekli olan eğitsel değerlendirme istek formunun düzenlenmediği anlaşılmaktadır. Velilerin kendi girişimleriyle RAM'a başvurarak Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu aldığı, Beyoğlu Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulunun 7/6/2024 tarihli ve ... sayılı Yönlendirme Kararı uyarınca başvuranın DEHB tanısı kapsamında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 23'üncü maddesi uyarınca tam zamanlı olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi ve BEP Geliştirme Birimi tarafından destek eğitim hizmetlerinden yararlandırılması gerektiğine karar verildiği görülmektedir. Ancak söz konusu Yönlendirme Kararı, ... Eğitim Öğretim Yılı karne notlarının resmî olarak ilan edilmesinden sonra, 13/6/2024 tarihinde Okul İdaresine ulaşmıştır. Bu nedenle eğitim öğretim yılı tamamlandığından BEP Geliştirme Birimi toplantısı yapılamamış, başvuranın özel eğitim ihtiyacına yönelik gerekli tedbirler zamanında alınamamış ve neticede Millî

Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 60'ıncı maddesi uyarınca hazırlık sınıfında ikinci kez başarısız olması nedeniyle başvuranın okul kaydı sonlandırılmıştır.

45. Başvuran hakkında tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi kararı RAM tarafından 7/6/2024 tarihinde verilmiş olsa da Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca, eğitsel değerlendirme ve tanılamaya ilişkin ilk başvurunun okul yönetimi ile veli arasında paylaşılan bir sorumluluk olduğu açıktır. Bu sorumluluğun yerine getirilmemiş olmasının gerekçesi, başvuranın velilerinin daha önce başvuru yapmamış olması şeklinde değerlendirilemez. Nitekim T.C. Sağlık Bakanlığı Özel VM Medical Park Pendik Hastanesinin 4/5/2017 tarihli ve ... sayılı İlaç Kullanım Raporunda başvurana "aktivite ve dikkat bozukluğu" tanısı konulduğu, takip eden yıllarda çeşitli hastanelerden alınan sağlık raporlarında da aynı tanının tekrarlandığı görülmektedir. Dolayısıyla, başvuranın DEHB tanısının RAM'ın 7/6/2024 tarihli yönlendirme kararından çok daha önceye dayandığı ve bu durumun Okul İdaresi tarafından fark edilebilecek nitelikte olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda başvuranın hazırlık sınıfında sınavla gelen öğrencilerle birlikte girdiği ilk sınavda bu öğrencilerin genel başarı düzeyinin altında not aldığı, eğitim sürecinde süregelen devamsızlıkları ve sağlık sorunlarının bulunduğu, hazırlık sınıfının ilk yılında başarılı olamadığı ve yıl sonunda girdiği Pasaj sınavında da başarılı olamadığı bilinmektedir. Tüm bu bulgular bir arada değerlendirildiğinde, başvuranın özel eğitim ihtiyacına işaret eden belirtilerin eğitim süreci boyunca açık biçimde gözlemlenebilir olduğu ve bu çerçevede Okul İdaresinin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecini başlatma yükümlülüğünün doğduğu değerlendirilmektedir.

46. Muhatap vekili tarafından her ne kadar *"RAM'a velinin başvurusu olmadan okulların yönlendirme yapmasının ilgili mevzuat uyarınca mümkün olmadığı, yönlendirme başvurusunun münhasıran veliler tarafından yapıldığı, okulların bu konuda mevzuattan kaynaklanan herhangi bir pozitif yükümlülüğünün bulunmadığı, veliler çocuklarının damgalanmaması için bu başvuruyu kendi bireysel tercihleriyle yaptığı"* şeklinde yazılı görüş sunulmuşsa da Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinin ikinci fıkrasında eğitsel değerlendirme ve tanılamayla ilgili ilk başvurunun okul idaresi, veli ya da bireyin kendisi tarafından yapılabileceği düzenlenmiştir. Bu itibarla, özel eğitim ihtiyacı bulunan öğrenciler açısından eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde ve bütünleştirici bir anlayışla sağlanabilmesi amacıyla, eğitsel değerlendirme ve tanılamaya ilişkin yükümlülüğün yalnızca veliye ait kişisel bir tercih olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Somut olayda, başvuranın ailesi tarafından öğrencinin sağlık durumu ve eğitim sürecine ilişkin bilgi ve belgelerin Okul İdaresi ve Rehberlik Servisi ile paylaşıldığı, bu doğrultuda velilerin çocuklarının damgalanmaması yönünde hareket ettiklerine dair herhangi bir olgunun bulunmadığı anlaşılmaktadır. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinin başlatılması, mezkûr Yönetmelik uyarınca okul idaresi ile veli arasında paylaşılan bir sorumluluk olup okul idaresi tarafından bu süreçte gerekli adımların atılmaması, somut olayda da görüldüğü üzere özel eğitim ihtiyacı bulunan başvuranın gelişim özellikleri ve

eğitim ihtiyaçları doğrultusunda uygun destek hizmetlerine erişimini engelleyici sonuçlar doğurabilmektedir.

47. Sonuç olarak yukarıda yer alan tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; kaynaştırma öğrencisi olarak eğitim görmesi gereken başvurana özel eğitim hizmetlerinden yararlanmasına yönelik bilgilendirme ve yönlendirme yükümlülüklerinin yerine getirilmediği gerekçesiyle 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrası kapsamında başvuru konusu olayda muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

48. Gerçekleşen ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı, eğitim hizmetinin yürütülmesinde muhatabın mevzuat uyarınca sahip olduğu görev ve yetkinin çerçevesi ve muhatabın kamu tüzel kişiliğine sahip olması nedeniyle güçlü konumda bulunması göz önünde bulundurularak, ihlal konusu eylemlerle ilgili muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğüne (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) 200.000 TL idari para cezasının uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Beyoğlu İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Muhatap Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğü (Galatasaray Lisesi Müdürlüğü) hakkında 200.000,00 TL (İkiYüzBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

Ç. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

D. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/7/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

Av. Fatma ÇINAR Kurul Üyesi (Görevli)	Av. Melahat DEMİR Kurul Üyesi	Dr. Ömer ÇELEN Kurul Üyesi
Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

TİHEK

2025/461 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2854
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	24.07.2025/245
Karar Numarası	:	2025/461
Başvuran	:	M.T.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Gaziantep Valiliği İl Jandarma Komutanlığı
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın engeli ve çocuğunun rahatsızlığı nedeniyle engellilik ve sağlık temelinde işyerinde yıldırmaya (mobbing) maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Gaziantep İl Jandarma Komutanlığına bağlı ... Jandarma Komutanlığı emrinde ... olarak görev yaptığını, kendisinin ve çocuğunun hemokromatozis rahatsızlığı bulunduğunu, bu rahatsızlık nedeniyle ömür boyu 3 ayda 1 olacak şekilde hekim kontrolünün gerekli olduğunu, hemokromatozis ve astım rahatsızlığı nedeniyle 19/12/2022 tarihli 3 yıl geçerlilik süresine sahip %44 oranlı Erişkinler İçin Engellilik Sağlık Kurulu Raporu bulunduğunu,

b. Daha önce Gaziantep İl Jandarma Komutanlığı ... Şube Müdürlüğü ... görevli olduğunu, bu dönemde kendisi ve çocuğunun doktor kontrolleri için saatlik izin isteğinde bulunduğunu, ancak 2023 yılının Ekim ayında atanan Şube Müdürü J. Tğm. H.Ö. tarafından kendisine hiçbir gerekçe olmaksızın saatlik izin verilmediğini, bu nedenle kendisinin ve çocuğunun gereği gibi zamanında doktor kontrollerine gidemediğini, çocuğunun ve kendisinin tedavisinin engellendiğini,

c. Adı geçen amirin atandığı dönem itibarıyla Kurum içerisinde kendisine diğer personelden farklı davranıldığını, ayrımcılığa maruz kaldığını, amiri tarafından sürekli ve sistemli olarak baskı uygulandığını, tüm bu ayrımcı muamelelerin göz ardı edildiğini, bu nedenle 30/11/2023 tarihinde görev yerinin değiştirilmesi talebinde bulunduğunu, talebinin reddedildiğini, dönemin Karargahtan Sorumlu İl K. Yrd. J. Kd. Albay K.E.'y e sunduğu mobbing sebebiyle yer değişikliği talebini içeren 12/2/2024 tarihli dilekçesinin

ise işleme konulmadığını, Kurumun en üst amirine şikâyetlerini ve eksik olan hususları arz etmek için sözlü randevu talebinde bulunduğunu, bu talebinin de uygun görülmediğini,

ç. 20/3/2024 tarihinde amirine karşı yüksek sesle konuşması sebebiyle hakkında disiplin soruşturması başlatıldığını, soruşturma sırasında savunmasını sözlü yapma talebinde bulunduğunu, bu talebinin kabul edilmediğini, soruşturma neticesinde hakkında görev sırasında amiri veya üstlerine saygısız davranmak disiplinsizliği nedeniyle dört ay kısa süreli durdurma disiplin cezası verildiğini, cezanın brüt aylığının 1/4'ünün kesilmesi suretiyle infaz edildiğini,

d. Hakkında yürütülen disiplin soruşturmasında görevli heyete sunduğu bilgi ve belgeler neticesinde amiri J. Tğm. H.Ö. hakkında da disiplin soruşturması başlatıldığını ve amiri hakkında irtikâp, görevi kötüye kullanma suçu şüphesiyle adli soruşturma açıldığını, Savcılık tarafından ilgili soruşturmada kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verildiğini ve kararın kesinleştiğini, ancak takipsizlik kararına karşı kanun yararına bozma talebinde bulunduğunu ve sürecin devam ettiğini,

e. Amiri hakkında yürütülen disiplin soruşturması neticesinde amirine aylıktan kesme disiplin cezası verildiğini, disiplin soruşturmasının eksik ve hukuka aykırı yürütüldüğünü düşünmesi nedeniyle tekrar soruşturma yapılmasını talep ettiğini, bu yöndeki talebinin yeni bir iddia ve delilin sübut bulmaması gerekçe gösterilerek reddedildiğini, Kurum tarafından amiri J. Tğm. H.Ö. hakkında etkin bir disiplin soruşturması yürütülmediğini, amiri hakkında ileri sürdüğü iddialara tanık olabilecek kişilerin etki altında bırakıldığına dair şüphelerinin olduğunu, soruşturma sürecinde lehine beyanda bulunan kişilerden bazılarının görev yerlerinin değiştirilmesiyle soruşturmaya etki edilmeye çalışıldığını, işyerinde yıldırmaya maruz kaldığını ve tüm bu hususların ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap Gaziantep İl Jandarma Komutanlığı yazılı görüşünde muhatap özetle:

a. Başvuranın, çocuğunun ve kendisinin tedavisinin engellendiği, kendisine ayrımcı muamelede bulunulduğu ve baskı yapıldığı yönündeki iddialarına ilişkin J. Tğm. H.Ö. hakkında şeffaf ve tarafsız bir şekilde disiplin soruşturması yürütüldüğünü, disiplinsizliği sebebiyle adı geçen personele aylıktan kesme disiplin cezası verildiğini, konunun adli yönden de araştırılması için dosyanın Savcılığa intikal ettirildiğini, başvuranın ve adı geçen amirin yaşanan olaylar nedeniyle görev yerinin değiştirildiğini, dolayısıyla Kurumun başvuranın iddialarını göz ardı etmediğini ve konuyu etkin bir şekilde araştırdığını,

b. Başvuranın 30/11/2023 tarihli dilekçesindeki atama talebinin başvuranın görev yaptığı ... Müdürlüğünün personel ihtiyacı, kamu yararı ve hizmetin gereklerine uygun şekilde kullanılan takdir yetkisine dayalı olarak reddedildiğini, atama hususunda kamunun yararına olacak biçimde İdarenin takdir yetkisi bulunduğunu,

c. Başvuranın işleme alınmadığını iddia ettiği dilekçesinin usule uygun olarak Kuruma sunulmadığını, bu dilekçenin delil üretme amacıyla şikayet başvuru belgesine

eklediğinin değerlendirildiğini, zira Kuruma sunulan tüm belgelerin usulüne uygun olarak işleme konulduğunu ve belgelere evrak kayıt numarası verildiğini, başvuranın iddialarının gerçeği yansıtmadığını, tüm iddiaların soyut ve dayanaktan yoksun olduğunu belirtmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı sunulan yazılı görüşte başvuran özetle:

a. Başvuruya konu iddialarının soyut ve dayanaksız olduğu yönündeki açıklamaları kabul etmediğini, iddialarına ilişkin, yazılı ve sözlü olarak şikayetlerini ifade ettiği komutanlarının ve çalışma arkadaşlarının konu hakkında bilgi sahibi olduğunu, gerekirse onların tanıklığına başvurulabileceğini, bu durumun disiplin soruşturmasında görevli komutanın da bilgisinde olduğunu,

b. İdare tarafından J. Tğm. H.Ö. hakkında yürütülen disiplin soruşturması neticesinde ilgili amirin Kurumda geçmiş hizmetleri sırasındaki olumlu çalışmalarının dikkate alınarak cezasında indirim yapılmasının onu korumaya yönelik olduğunu, zira amirin meslekte geçirdiği sürenin kısa olduğunu, kısa çalışma süresine rağmen İdarenin geçmiş çalışmalarından bahisle cezada indirim uygulamasının takdir hakkının kötüye kullanımı olduğunu, adı geçen amirin çevresine ve astlarına yönelik davranışları nedeniyle görgü ve nezaket konusunda yetersiz görülerek görgü ve nezaket kuralları sınavına tabi tutulduğunu ve bu sınavdan yeterli not alamaması nedeniyle ikinci defa aynı sınava tabi tutulduğunu,

c. Jandarma ve Sahil Güvenlik Personelinin Hizmet Esasları Hakkında Yönetmelik'in *"Amirin Görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesi ve *"Sağlığın Korunması"* başlıklı 20'nci maddesi uyarınca amirinin personelin sağlık durumunu ve tedavi sürecini aksatıp aksatmadığını takip etmekle yükümlü olduğunu, Jandarma Personel Bilgi Sisteminde ve özlük dosyasında bulunan sağlık raporlarında kendisinin ve çocuğunun üç ayda bir tedaviye gitmesinin gerektiğinin sabit olduğunu, kendisi şikayette bulunmasa da amirinin bu durumu takip etmesi gerektiğini, ancak takibin yapılması bir yana kendisine izin verilmediğini,

ç. Hakkında yürütülen disiplin soruşturması sonrasında Gaziantep İl Jandarma Komutanlığına bağlı ... Jandarma Komutanlığı emrine verildiğini, yeni görev yerinin ikamet adresine uzak olduğunu ve sağlık şartlarına uygun olmadığını, İdarenin bu konuda da takdir hakkını kötüye kullandığını belirterek başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Çalışma hakkı ve ödevi"* başlıklı 49'uncu maddesi şöyledir:

"Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde işyerinde yıldırma;

"Bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylemleri" ifade etmektedir.

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik İlkesi ve Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali halinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinde ayrımcılık türleri;

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık" şeklinde sıralanmıştır.

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamu a açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."

11. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde;

"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek" Kurumun görev alanları arasında düzenlenmiştir.

12. Kanun'un "İspat Yükü" başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasından belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik ve sağlık temelinde işyerinde yıldırmaya maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

14. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır. Başvuru ekinde sunulan belgelerden başvuranın 12/2/2024 tarihli dilekçesini sunduğu, dilekçede işyerinde yıldırmaya maruz kaldığı için çalışamaz hale geldiğini iddia ederek Gaziantep İl Jandarma Komutanlığı kışlası içerisinde uygun herhangi bir kadroya atanmayı talep ettiği ve muhatap tarafından dilekçesine otuz gün içerisinde herhangi bir cevap verilmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Bu çerçevede başvuranın engellilik ve sağlık temelinde işyerinde yıldırmaya maruz kaldığı iddiasının esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

15. Çalışma hakkı hem uluslararası hem de ulusal mevzuat ile güvence altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 23'üncü maddesinde *"1. Her şahsın çalışmaya, işini serbestçe seçmeye, adil ve elverişli çalışma şartlarına ve işsizlikten korunmaya hakkı vardır. 2. Herkesin, hiçbir fark gözetilmeksizin, eşit iş karşılığında eşit ücrete hakkı vardır. 3. çalışan her kimsenin kendisine ve ailesine insanlık haysiyetine uygun bir yaşayış sağlayan ve gerekirse her türlü sosyal koruma vasıtalarıyla da tamamlanan adil ve elverişli bir ücrete hakkı vardır. 4. Herkesin menfaatlerinin korunması için sendikalar kurmaya ve bunlara katılmaya hakkı vardır."* ifadelerine yer verilmiştir.

16. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 6'ncı maddesine göre *"1. Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin özgürce seçtiği ya da benimsediği bir işte çalışarak yaşamını kazanma fırsatına sahip olma hakkını tanır ve*

bu hakkı korumak için uygun girişimlerde bulunur. 2. Bu Sözleşme'ye Taraf bir Devletin, bu hakkı tam olarak gerçekleştirmek için alacağı tedbirler, teknik ve mesleki rehberlik ile eğitim programlarını, bireyin temel ekonomik ve siyasal özgürlüklerini koruyan şartlar altında, düzenli şekilde ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimi ile tam ve üretken istihdamını sağlamaya yönelik politika ve teknikleri içermelidir."

17. Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin *"Çalışma ve İstihdam"* başlıklı 27'nci maddesinde *"1. Taraf Devletler engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında çalışma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Bu hak, engellilerin, açık, bütünleştirici ve erişilebilir bir iş piyasası ve çalışma ortamında serbestçe seçtikleri bir işle hayatlarını kazanmaları fırsatını da içerir. Taraf Devletler çalışırken engelli olanlar dâhil olmak üzere tüm engellilerin çalışma hakkının yaşama geçmesini yasama çalışmalarını da içeren uygun tüm tedbirleri alarak güvence altına alır..."* düzenlemesi yer almaktadır.

18. Somut olayda başvuran, kendisi ve çocuğunun hemokromatozis rahatsızlığı sebebiyle ömür boyu 3 ayda 1 olacak şekilde hekim kontrolünün gerekli olduğunu, kendisi ve çocuğunun tedavisi için saatlik izin talebinde bulunduğunu fakat amiri tarafından izin verilmemesi sebebiyle kendisinin ve çocuğunun gereği gibi kontrollerine gidemediğini, amirin atandığı dönem itibarıyla kendisine Kurumdaki diğer personelden farklı davrandığını, sürekli ve sistemli baskı uyguladığını bu nedenle 30/11/2023 tarihli dilekçe ile görev yerinin değiştirilmesini talep ettiğini, fakat bu talebinin reddedildiğini, 12/2/2024 tarihli mobbing nedeniyle yer değişikliği talebini içeren dilekçesinin işleme alınmadığını, 20/3/2024 tarihinde amirine karşı yüksek sesle konuşması sebebiyle hakkında disiplin soruşturması başlatıldığını, disiplin soruşturmasında görevli heyete sunduğu belgeler neticesinde bahsi geçen amir hakkında da disiplin soruşturması başlatıldığını, fakat soruşturma sürecinin etkin bir şekilde yürütülmediğini, hakkında açılan disiplin soruşturması sonrasında ... Jandarma Komutanlığına görevlendirildiğini, ancak yeni görev yerinin ikamet adresine uzak olduğunu ve sağlık şartlarına uygun olmadığını, kendisinin engellilik durumu ve çocuğunun sağlık durumu sebebiyle işyerinde yıldırmaya maruz kaldığını iddia etmektedir. Bu çerçevede başvuranın iddiaları kapsamında öncelikli olarak mobbing kavramının ve unsurlarının ortaya konulması gerekmektedir.

19. Mobbing işyerlerinde bir veya birden fazla kişi tarafından diğer kişi ya da kişilere yönelik gerçekleştirilen, belirli bir süre sistematik biçimde devam eden, yıldırma, pasifize etme veya işten uzaklaştırmayı amaçlayan; mağdur ya da mağdurların kişilik değerlerine, mesleki durumlarına, sosyal ilişkilerine veya sağlıklarına zarar veren; kötü niyetli, kasıtlı, olumsuz tutum ve davranışlar bütünüdür (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İşyerlerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) Bilgilendirme Rehberi, Ankara, Mayıs 2017, s. 9). Muamelelerin mobbing olarak vasıflandırılabilmesi için; (i) İşyeri ile ilgili olarak işyerindeki yöneticiler ve/veya diğer çalışanlar tarafından gerçekleştirilmesi ya da bu tür müdahalelere göz yumulması, (ii). Süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanması, keyfilik içermesi, sistemli ve kasıtlı olması, yıldırma ve dışlama amacı taşıması, (iii). Mağdurun kişiliğinde, mesleki durumunda veya sağlığında zarar ortaya çıkaran ya da ciddi bir zarar tehlikesi içeren

nitelikte olması gerekir [Anayasa Mahkemesi (AYM), ***Mehmet Bayrakcı,*** B. No: 2014/8715, 5/4/2018, para. 69; ***Aynur Özdemir ve diğerleri***, B. No: 2013/2453, 24/3/2016, para. 79].

20. Bir davranışın psikolojik taciz sayılabilmesi için sistematik, sürekli ve kasıtlı olması gerekmektedir. Psikolojik tacizde amaç, iş ilişkisi içinde bulunduğu mağdurdan kurtulmak veya ona zarar vermek, onu yıldırmaktır. Kişiyi iş yaşamından dışlamak amacıyla kasıtlı olarak yapılmaktadır (Yargıtay 9. HD, 2015/8730 E. 2017/1000 K. 31/1/2017). Mobbingi stres, tükenmişlik sendromu, işyeri kabalığı, iş tatminsizliği ya da doyumsuzluğu gibi olgulardan ayıran husus, belli kişinin belli bir amaca yönelik olarak hedef alınması, yapılan haksızlığın sürekli, sistematik ve sık oluşudur. Süreklilik göstermeyen, belli aralıklarla sık sık tekrarlanmayan, haksız, kaba, nezaketsiz veya etik dışı davranış mobbing olarak nitelendirilemez (Yargıtay 9. HD, 2017/17931 E. 2020/14104 K. 2/11/2020).

21. Literatürde mobbing olarak kullanılan kavram 6701 sayılı Kanun'da *"işyerinde yıldırma"* olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede işyerinde yıldırma; *"Bu Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacıyla kasıtlı olarak yapılan eylemler"* şeklinde nitelendirilmiştir. Bir eylemin 6701 sayılı Kanun kapsamında işyerinde yıldırma olarak nitelendirilebilmesi için çeşitli unsurları ihtiva etmesi gerekmektedir. Şöyle ki; i. Eylemler iş ilişkisi içerisinde gerçekleşmeli ve Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak yapılmalıdır; ii. Söz konusu eylemler kişiyi işinden soğutmak, dışlamak, bıktırmak amacı taşımalıdır; iii. Eylemler kasıtlı olarak yapılmalı ve olayda birden fazla eylem bulunmalıdır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2022/1457, K. No: 2023/843, 2/11/2023, para. 19; TİHEK, B. No: 2022/664, K. No: 2022/929, 15/12/2022, para. 19; TİHEK, B. No: 2021/1071, K. No: 2022/698, 4/10/2022, para. 22]. Bir defaya mahsus yaşanan olaylar veya maruz kalınan davranışlar; şiddetli fakat aniden gelişen bir çatışma; birden çok tekrarlansa bile strese ve doğal iş yoğunluğuna bağlanabilecek süreklilik arz etmeyen olumsuz tutum, davranış, tartışma ve çekişmeler, yönetimin yasal yetkisi çerçevesinde performansı artırmaya yönelik tutumlar, kanunların gereğinin yerine getirilmesi, başkalarının hak ve özgürlüklerin korunması, işyeri dışında gerçekleşen tutum ve davranışlar ile benzeri uyuşmazlıklar ve durumlar her zaman işyerinde yıldırma olarak nitelendirilemeyecektir (TİHEK, B. No: 2020/ 378, K. No: 2020/142, 16.06.2020, para. 48*).*

22. Başvuran kendisi ve çocuğunun hemokromatozis rahatsızlığı nedeniyle ömür boyu 3 ayda 1 defa olacak şekilde hekim kontrolünün gerekli olduğunu, rahatsızlığı nedeniyle engelli raporu bulunduğunu, ancak 2023 yılı Ekim ayı itibariyle görev yaptığı şubeye atanan amirinin saatlik izin vermemesi nedeniyle doktor kontrollerine gidemediğini, yıllık izin kullanmak zorunda kaldığını ve tedavisinin engellendiğini iddia etmektedir. Muhatap ise başvuranın iddialarının dayanaksız olduğunu belirtmiş ve başvuran hakkında yapılan disiplin soruşturmasının bir suretini sunmuştur. Disiplin soruşturmasına ilişkin evraklar incelendiğinde; başvuranın 2023 yılının aralık ayında 25 günlük yıllık izin kullanarak tedavi işlemlerini gerçekleştirdiğini ifade ettiği, izin vermediği iddia edilen amirin de beyanının bu yönde olduğu ve soruşturma kapsamında ifadesine başvurulan personel tarafından

da başvurana 2003 yılının Aralık ayında 25 gün izin verildiği hususunun doğrulandığı anlaşılmaktadır.

23. 12/3/1983 tarihli ve 2803 sayılı Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu'nun *"İzinler"* başlıklı Ek 3'üncü maddesinde yıllık izin ve yıllık mazeret izinlerine ilişkin hususlar düzenlenmiştir. Bu maddede personelin saatlik izin hakkı bulunduğuna dair herhangi bir düzenlemeye yer verilmemektedir. 2803 sayılı Kanun'un *"Personel, kaynakları ve uygulanacak mevzuat"* başlıklı 13'üncü maddesinde Jandarma Hizmetleri Sınıfı personelinin her türlü özlük işlerinde bu Kanun'da hüküm bulunmayan hallerde 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun uygulanacağı belirtilmiştir. 2803 sayılı Kanun'un *"Özlük hakları"* başlıklı 20'nci maddesinde ise Jandarma Genel Komutanlığı personelinin bu Kanunla getirilen hakların yanı sıra, özlük hakları bakımından 10/8/1967 tarihli ve 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'ndan faydalanacağı hüküm altına alınmıştır. 926 sayılı Türk Silâhlı Kuvvetleri Personel Kanunu'nda da saatlik izin hususunda herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır.

24. 1982 Anayasası'nın 50'nci maddesinin 3'üncü ve 4'üncü fıkralarında yer alan; *"... Dinlenmek çalışanların hakkıdır. Ücretli hafta ve bayram tatili ile ücretli yıllık izin hakları ve şartları kanunla düzenlenir."* hükmü izin hakkını Anayasa ile güvence altına almış, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 23'üncü maddesinde ise kanunda gösterilen süre ve şartlarla Devlet memurlarının izin haklarının olduğu belirtilmiştir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 102'nci maddesinde yıllık izin, 104'üncü maddesinde mazeret izni, 105'inci maddesinde hastalık ve refakat izni, 108' inci maddesinde ise aylıksız izin halleri düzenlenmiştir. Kamu kurum ve kuruluşları memurun mesai saatleri dışında yerine getirme imkanı olmayan özel durumları için gün içerisinde birim amirinin bilgisi dahilinde belli bir saate kadar izin vermekte ve bu izin türü uygulamada "saatlik izin" olarak anılmakla birlikte, 657 sayılı Kanun'da saatlik izin ifadesine yer verilmemiştir [Mülga Devlet Personel Başkanlığı (DPT), "Devlet memurlarına saatlik olarak verilen idari izinlerin toplanarak yıllık izinden veya mazeret izninden düşülüp düşülmeyeceği hakkında" 2/9/2014 tarihli ve 4645 sayılı görüşü]. Danıştay ise, memur olarak görev yapan davacının engelli olan çocuğunun rehabilitasyonuna katılmak için kanuni izninin haricinde saatlik izinli sayılması isteminin reddi işleminde, Devlet Memurları Kanunu'nda izinlerin ne şekilde ve hangi şartlarda kullandırılacağının düzenlenmiş olması ve engelli çocuğun rehabilitasyonu süresinde izin verileceğine dair bir hüküm bulunmaması sebebiyle hukuka aykırılık olmadığını belirtmiştir (Danıştay 12. D, 2008/4781 E. 2009/5631 K. 14/10/2009). Bu çerçevede 657 sayılı Kanun'da izinler konusunun detaylı bir şekilde düzenlendiği, kurum içi uygulamalar sonucu ortaya çıkan ve saatlik izin olarak anılan konuda ise herhangi bir yasal düzenleme bulunmadığı anlaşılmaktadır.

25. 2803 sayılı Kanun'un Ek 3'üncü maddesinde yıllık izinlerin verilmesinin, zaman ve süresinin, hizmetin aksamaması esas alınmak suretiyle birlik, karargâh ve kurum amirlerince düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. 657 sayılı Kanun kapsamında da yıllık izinlerin amirin uygun bulacağı zamanlarda, toptan veya ihtiyaca göre kısım kısım

kullanılabileceği belirtilmiştir. Mevzuat kapsamında yasal olarak tanınmış bir haktan ilgililerin faydalanamaması sonucunu doğuracak şekilde kullanılmamak kaydıyla izin kullanımı konusunda İdarenin takdir yetkisi olduğu göz önüne alındığında; kurum içi uygulamalar sonucu ortaya çıkan ve saatlik izin olarak anılan konuda öncelikle İdarenin takdir yetkisinin olduğu değerlendirilmektedir. Dolayısıyla mevzuat ve içtihatlar kapsamında İdarenin saatlik izin vermekle yükümlü olmadığı, nitekim Kanun'da saatlik izne ilişkin herhangi bir hüküm bulunmadığı ve başvurana saatlik izin verilmemesi hususunun yönetim hakkı içerisinde kaldığı değerlendirilmektedir.

26. Kamu hizmetlerinin sevk ve idaresinin kesintisiz olarak yürütülmesini sağlamak amacıyla, memurların yıllık izin haklarını kullanma zamanları bakımından amirlere tanınan takdir yetkisinin mevzuatın çizdiği sınırlar içinde, adalet ve eşitlik ilkelerine uygun bir şekilde, kamu hizmet ve gerekleri ile kamu yararı amacıyla kullanılması gerektiği değerlendirilmektedir (Mülga DPB, "Yıllık izin kullanımında amirlerin takdir yetkisinin sınırı ile yıllık izin bitimine tekabül eden ya da yıllık izin süresinin içerisinde kalmayan Cumartesi-Pazar günlerinin yıllık izne dahil edilip edilmeyeceği hakkında" 13/7/2012 tarihli ve 11967 sayılı görüşü). Başvuranın adı geçen amir ile birlikte görev yaptığı süreçte 2023 yılının aralık ayında 25 günlük yıllık izin talebinde bulunduğu, amirin bu talebi uygun gördüğü ve başvuranın yıllık izin kullandığı kendisinin soruşturma dosyasındaki beyanlarıyla sabittir. Dolayısıyla İdarenin, başvuranın istediği zaman aralığında yıllık izin kullanım talebini olumsuz karşılamadığı, başvuranın yasal hakkını kullanmasını engelleyen bir tavır içinde olmadığı anlaşılmakta ve amire tanınan takdir yetkisinin mevzuatın çizdiği sınırlar içinde kullanıldığı değerlendirilmektedir.

27. Başvuran kendisi ve çocuğunun tedavisinin aksaması sebebiyle 30/11/2023 tarihli dilekçesinde görev yerinin değiştirilmesini talep ettiğini ve bu talebinin kabul edilmediğini iddia etmektedir. Muhatap tarafından ise başvuranın 30/11/2023 tarihli atama talebinin görev yaptığı ... Müdürlüğünün personel ihtiyacı, kamu yararı ve hizmetin gereklerine uygun şekilde kullanılan takdir yetkisi kapsamında reddedildiği belirtilmiştir.

28. 10/5/2021 tarihli ve 31480 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Jandarma Genel Komutanlığı Subay, Astsubay ve Uzman Jandarma Atama Yönetmeliği'nin *"Temel atama kriterleri" başlıklı 5'inci maddesinde "(1) Atamalar hizmet ihtiyacı doğrultusunda aşağıdaki kriterler dikkate alınarak yapılır: a) Mesleki gelişim durumu, b) Kadro ihtiyaçları, c) Hizmet bölgesi süresi, ç) Terfi durumu, d) Branş, alt branş, ihtisas ve ihtisas alt dalları, e) Kendisinin, eşinin veya bakmakla yükümlü olduğu çocuklarının atamaya esas hayati önemi haiz sağlık durumları veya bakmakla yükümlü olduğu ve aynı çatı altında yaşayan anne, baba veya mahkeme kararıyla vasi tayin edilmesi kaydıyla kardeşin hayati önemi haiz sağlık durumları, f) Hizmet safahatı, g) 4 üncü maddede tanımlanan puanlar, ğ) Atanma istekleri, h) Emniyet ve asayiş durumu ile idari ve zaruri nedenler"* düzenlemesine yer verilmiştir.

29. AYM, kamu görevlisi olmanın sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında bazı külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı sınırlamalara tabi olmayı da gerektirdiğini belirtmiştir. Kişinin kamu görevine kendi isteği ile girmekle bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayıldığını, kamu hizmetinin kendine has özelliklerinin bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kıldığını ifade etmiştir (AYM, İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, para. 38). Kişilerin birtakım mazeretler çerçevesinde başka yere atanma konusunda talep hakları var ise de atamaya ilişkin mazeretlerini dikkate alarak talepleri değerlendirip karara bağlayacak olan idaredir. İdarenin kendi mevzuatı çerçevesinde, ifa edilen kamu hizmetinin gereklerini, insan kaynaklarının verimli kullanılmasını, teşkilat yapısının elverişliliğini ve benzeri faktörleri dikkate alması kaçınılmazdır. Zira kamu hizmetinin sağlıklı ve kesintisiz bir şekilde yerine getirilmesi için gerekli tedbirleri almak, ilgili idarenin öncelikli görevi ve sorumluluğudur (AYM, *İhsan Asutay*, para. 39).

30. Başvuranın kendisi ve çocuğunun tedavisinin aksadığı gerekçesiyle Gaziantep İl Jandarma Komutanlığı sınırları içerisinde başka bir kadroya atanma talebi, ifa edilen kamu hizmetinin gereklilikleri, kamu görevlisi olmanın bazı sınırlamalara ve sorumluluklara tabi olmayı gerektirmesi göz önünde bulundurulduğunda, kamu hizmetinin sürekliliği, insan kaynaklarının dengeli dağılımı, teşkilat yapısının ihtiyaçları doğrultusunda İdarenin takdir yetkisi kapsamındadır. Muhatap tarafından atama talebinin kamu hizmetlerinin sürekliliği ve etkinliği açısından başvuranın halihâzırda görev yaptığı yerin personel ihtiyacının devam etmesi sebebiyle reddedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İdarenin kendisine tanınan takdir yetkisini mevzuatın çizdiği sınırlar çerçevesinde kamu yararı, hizmet gerekleri doğrultusunda kullandığı değerlendirilmektedir.

31. Başvuran Kurumun en üst amirine şikâyetlerini arz etmek için sözlü randevu talebinde bulunduğunu ve bu talebinin uygun görülmediğini iddia etmektedir. Başvuranın bu iddiasına karşılık muhatap ise başvuranın sözlü randevu talebini sıralı amirine arz etmesi gerekirken doğrudan en üst amire arz etmesi nedeniyle kabul edilmediğini belirtmiştir. Dosya kapsamındaki belgeler incelendiğinde; başvuranın sözlü randevu talebine ilişkin dilekçesinin Gaziantep İl Jandarma Komutanına arz edildiği, Gaziantep İl Jandarma Komutanı tarafından görüşme talebinin ve gerekçesinin başvuranın sıralı amirlerinden ilgili İl Jandarma Komutan Yardımcısına arz etmesi gerektiği değerlendirilerek izlemesi gereken silsilenin başvurana tebliğ edilmesine karar verildiği anlaşılmaktadır.

32. 12/1/1983 tarihli ve 17926 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Devlet Memurlarının Şikayet ve Müracaatları Hakkında Yönetmelik'in 5'inci maddesinde şikayetlerin söz veya yazı ile en yakın amirden başlanarak silsile yolu ile ve şikâyet edilen amirlerin atlanarak yapılacağı düzenlenmiştir. Yönetmelik'in 6'ncı maddesinde şikayet hakkında karar verme yetkisinin şikayet edilenin ilk disiplin amirine ait olduğu belirtilmiştir. 8/3/2018 tarihli ve 7068 sayılı Genel Kolluk Disiplin Hükümleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Kabul Edilmesine Dair Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinde disiplin amirlerinin; disiplin amiri ile üst disiplin amirlerini ifade ettiği, üst disiplin amirlerinin

ise; disiplin amirinin kadro ve kuruluş yönünden bağlı bulunduğu ve disiplin cezası verilecek personelden makam, rütbe veya kıdemce büyük olan yetkili sıralı tüm amirleri belirttiği hüküm altına alınmıştır. Bu kapsamda başvuranın sözlü olarak şikayetlerini ilgili disiplin amirine başvurduktan sonra hiyerarşik zincirde üstlerine yönlendirmesi gerektiği, ilgili İl Jandarma Komutan Yardımcısına müracaat etmeksizin doğrudan Gaziantep İl Jandarma Komutanına başvurması sebebiyle sözlü randevu talebinin kabul edilmediği anlaşılmaktadır. Dosya kapsamında başvuranın mevzuat uyarınca ilk olarak sıralı amirinden sözlü randevu talebinde bulunduğuna ve bu talebinin kabul edilip edilmediğine ilişkin herhangi bir belge bulunmamaktadır. Dolayısıyla başvuranın sözlü randevu talebinin hiyerarşik olarak takip etmesi gereken silsileye uyarak yapılmaması nedeniyle kabul edilmediği değerlendirilmektedir.

33. Başvuranın bir diğer iddiası ise haksız bir biçimde hakkında disiplin soruşturması başlatılarak disiplin cezası verilmesi ve disiplin soruşturmasında sözlü savuma yapma talebinin kabul edilmemesine ilişkindir. Muhatap tarafından başvuran hakkında 20/3/2024 tarihli tutanak sebebiyle disiplin soruşturması başlatıldığı, disiplin cezasına hükmedildiği belirtilmiş ve başvuran hakkında yürütülen disiplin soruşturmasına ilişkin belgelerin bir sureti sunulmuştur. Disiplin soruşturmasına ilişkin evraklar incelendiğinde; 20/3/2024 tarihinde başvuranın amirine karşı yüksek sesle kendisine verilen emri yapmayacağını söylemesi, yüksek sesle konuşmaya devam etmesi üzerine odaya Gaziantep İl Jandarma Komutan Yardımcısının gelerek başvuranı uyarmasına rağmen başvuranın bağırmaya devam etmesi sebebiyle başvuran hakkında tutanak tutulduğu ve disiplin soruşturması başlatıldığı, söz konusu olaya iki kişinin şahit olduğu ve şahitlerin tutanakta ıslak imzalarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

34. 7068 sayılı Kanun'un 8'inci maddesinin dördüncü fıkrasında kısa süreli durdurma disiplin cezasını gerektiren fiiller arasında görev sırasında amir veya üstlerine saygısız davranmak disiplinsizliğinin bulunduğu düzenlenmiştir. Mezkûr Kanun'un *"Disiplin cezaları"* başlıklı 7'nci maddesinin ikinci fıkrası *"Kurumda geçmiş hizmetleri sırasında çalışmaları olumlu bulunan ve iyi veya çok iyi derecede değerlendirme puanı alan personel için verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir"* hükmünü ihtiva etmektedir. Kanun'un *"Savunma hakkı"* başlıklı 31'inci maddesinin dördüncü fıkrasında ise; *"Hakkında meslekten çıkarma cezası veya Devlet memurluğundan çıkarma cezası istenen personel, soruşturma evrakını incelemeye, tanık dinletmeye, disiplin kurulunda sözlü veya yazılı olarak kendisi veya vekili vasıtasıyla savunma yapma hakkına sahiptir"* düzenlemesine yer verilmiştir.

35. Ayrıca Kamuda mobbing olgusu kendisini özellikle hiyerarşik olarak amir konumunda bulunan kişilerin astlarına yönelik olarak haksız ve dayanağı olmayan, yıpratma amacı taşıyan idari soruşturmalar ve keyfi uygulamalarla kendini göstermektedir. Böylesi durumlarda usul kurallarına uyulup uyulmadığı, etkili soruşturma yapılıp yapılmadığı, kişinin ağır iş yükü altında bırakılması, kişiye izin kullandırılmaması gibi hususlar birlikte değerlendirilerek söz konusu uygulamanın işyerinde yıldırma kastıyla yapılıp yapılmadığı

ve ayrımcılık yasağı ihlali teşkil edip etmediği anlaşılabilecektir (TİHEK, B. No: 2022/664, K. No: 2022/929,15/12/2022, para. 21).

36. Disiplin yaptırımlarının bir kamu veya özel teşkilat düzenini devam ettirmek, onun verimli, süratli ve yararlı bir biçimde çalışmasını sağlamak, onur ve saygınlığını korumak amacıyla tesis edilmesi gerekmektedir. Özellikle kamu görevi yürüten bireyler açısından disiplin cezalarının amacı; kamu görevlisini görevine bağlamak, kamu hizmetinin gereği gibi yürüt*ülmesini ve bu suretle kurumların huzurunu temin etmektir (AYM, Hacer Kahraman*, B. No 2013/7935, 20/4/2016, para. 77). Danıştay, doğası gereği disiplin soruşturmaları ve disiplin cezalarının kişinin fiziki ve ruhsal değerlerini etkilemesinin ve kişide stres, üzüntü ve sair olumsuz tezahürlere yol açmasının mümkün olduğunu, ancak kamu görevlisi hakkında disiplin soruşturması yürütülerek disiplin cezası uygulanmasının tek başına mobbing oluşturduğundan söz edilemeyeceğini, sistematik ve sürekli psikolojik baskı uygulandığını gösterir delillerin bulunması gerektiğini belirtmektedir (Danıştay 8. D, 2021/7788 E. 2023/7299 K. 15/12/2023). Nitekim Danıştay kararlarında; psikolojik tacizin varlığı için idareler tarafından çalışanını sindirmek maksadıyla sistematik ve kasıtlı olarak düzenli bir şekilde belirli bir süre çalışanın küçümsenmesi, dışlanması, kişiliğinin ve saygınlığının zedelenmesi, yıldırılması gerektiği, İdarenin mevzuatın emri doğrultusunda kendisine yüklenen görevi yerine getirerek soruşturma açması ve delillere göre işlem tesis etmesinde soruşturmanın psikolojik taciz olarak nitelendirilmesi için içinde bulunması gereken kasıt unsuru ile süreklilik unsurunu barındırmadığı vurgulanmaktadır (Danıştay 8. D, 2020/3456 E. 2021/3660 K. 8/7/2021).

37. Bu bağlamda dosya kapsamındaki belgeler incelendiğinde, başvuran hakkında 20/3/2024 tarihli tutanak sebebiyle mevzuat kapsamında soruşturma başlatıldığı, başvurana soruşturma sürecinde dosyayı inceleme ve savunma hakkı tanındığı, İdarenin delillere göre işlem tesis etmeye çalıştığı, başvuran hakkında ceza tayin edilirken 7068 sayılı Kanun'un 7'nci madde hükmü gözetilerek başvuranın geçmiş hizmetleri sırasındaki olumlu çalışmalarının ve takdirnamelerinin dikkate alınarak bir derece hafif cezanın uygulandığı anlaşılmaktadır. Ayrıca başvuran her ne kadar sözlü savunma talebinin kabul edilmemesinin işyerinde yıldırma niteliğinde olduğunu iddia etmekteyse de başvuranın disiplin soruşturmasına konu eyleminin *"Görev sırasında amiri veya üstlerine saygısız davranmak"* disiplinsizliği kapsamında dört ay kısa süreli durdurma cezası gerektirdiği, dolayısıyla sözlü savunma gerektiren meslekten çıkarma veya Devlet memurluğundan çıkarma cezası kapsamında olmadığı anlaşılmaktadır.

38. İncelemeye konu başvuruda değerlendirilmesi gereken bir diğer husus ise başvuranın ... Jandarma Komutanlığına yapılan geçici görevlendirmesinin sağlık şartlarına uygun olmadığı, yeni görev yerinin ikamet adresine uzak olduğu ve İdarenin bu konuda takdir hakkını kötüye kullandığına ilişkin iddialarıdır. Muhatap tarafından başvuranın iddialarının dayanaktan yoksun olduğu belirtilmiş ve başvuranın Gaziantep İl Jandarma Komutanlığı kışlası içerisinde fakat hâlihazırda görev yaptığı ... Müdürlüğü dışında uygun görülecek bir kadroya atamasının yapılmasını talep ettiği 26/3/2024 tarihli dilekçesi

sunulmuştur. İncelenen belgelerden başvuranın görülen lüzum üzerine Gaziantep Valiliğinin 27/11/2023 tarihli ve ... sayılı "Yetki Devri" konulu Valilik oluru ile 90 gün süre ile ... İlçe Jandarma Komutanlığı'nda ... olarak görevlendirildiği anlaşılmaktadır.

39. 2803 sayılı Kanun'un *"Atama, Yer Değiştirme ve Disiplin İşlemleri"* başlıklı 14'üncü maddesinde "İhtisaslaşma gereği olarak özel eğitim görmüş personel nokta atamasına tabi tutulabilir. Nokta ataması yapılmayan subay, astsubay ve uzman jandarmalar valilik emrine atanır ve bunların istihdam yerleri, il içi yer değiştirmeleri vali tarafından yapılır." düzenlemesi bulunmaktadır. AYM, bazı kamu görevlilerinin, hizmetin niteliği gereği belirli aralıklarla başka yerlere atanmaları; bazılarının ise başka yer veya kurumlara atanmamaları zorunlu olabildiğini, bu konuda İdareye belirli bir takdir alanı tanınmasının makul karşılanması gerektiğini belirtmektedir (AYM, İhsan Asutay, para. 39). Nitekim İdarenin kamu hizmetlerinin etkin işlemesini sağlamak için hangi gerekliliklere ihtiyaç bulunduğunu tespit edebilmek yönünden en iyi konumda bulunduğu açıktır (AYM, ***Elif Güneysu***, B. No: 2017/31733,7/10/2021, para. 48). İdareler, mevzuat sınırları içinde kalmak şartıyla kesintisiz sunulması gereken hizmetlerde kamu yararı ilkesini gözeterek bir takım düzenlemeler yapabilir. Bu doğrultuda İdare tarafından yapılan görevlendirmelerin yönetim hakkı kapsamında olduğu değerlendirilmektedir (TİHEK, B. No: 2021/1255, K. No: 2022/491, 9/8/2022, para. 20).

40. Başvuranın 30/11/2023 tarihli yer değişikliği talebini içeren dilekçesi, işleme konulmadığını iddia ettiği 12/2/2024 tarihli mobbing sebebiyle yer değişikliği talebini içeren dilekçesi ve 26/3/2024 tarihli Gaziantep İl Jandarma Komutanlığı kışlası içerisinde ... Müdürlüğü dışında uygun görülecek bir kadroya atamasının yapılması talebini içeren dilekçesi göz önünde bulundurulduğunda; başvuranın yer değişikliğine ilişkin talebinin olduğu, dosya kapsamında başvuran hakkında tesis edilen geçici görevlendirme işleminin işin gereklilikleri dışındaki nedenlere dayandığına ilişkin başvuranın iddialarını destekleyici mahiyette bilgi ve belge bulunmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla İdarenin kamu hizmetlerinin aksatılmadan etkin işlemesini sağlamak maksadıyla yönetim hakkı ve takdir yetkisi kapsamında geçici görevlendirme işlemini tesis ettiği değerlendirilmektedir. Geçici görevlendirme işleminin başvuranın sağlık şartlarına uygun olup olmadığı açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvuranın sunmuş olduğu 9/11/2018 tarihli Sağlık Kurulu Raporu'nda başvurana hemokromatozis teşhisi konulduğu, branşının geri hizmetlerinde, karargâh veya kurumlarda görev yapmasının önerildiği görülmekle birlikte engellilik durumunun ... Jandarma Komutanlığının ... Kısmında ... olarak görev yapmasına engel teşkil edeceğine dair herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Nitekim Jandarma Genel Komutanlığı ... Başkanlığının internet sayfasında ... Dairenin, ... kazaları ve kaza sonrası ölü/yaralı sayılarının azaltılmasına yönelik tedbirler geliştirmek ve uygulamak, Jandarma ... sorumluluk bölgesinde ... hizmetlerinin yürütülmesi kapsamında ihtiyaç duyulabilecek verilerin ve istatistiklerin toplanmasını sağlamak, ... kuruluşlarının teşkil ve konuş değişikliği işlemlerinin planlamalarını yapmak, karayolu ... güvenliği alanında bilimsel araştırma ve gelişmeleri takip etmek gibi hususlarda görevli olduğu belirtilmiştir.

Bu kapsamda başvuranın geçici olarak görevlendirildiği … görevinin ağırlıklı olarak karargâh ya da kurumda ifa edilecek mahiyette olduğu, dolayısıyla yukarıda değinilen Sağlık Kurulu Raporu'ndaki tavsiyeye aykırılık teşkil etmediği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte başvuran her ne kadar geçici görevlendirmenin sağlık şartlarına uygun olmadığını iddia etmişse de dosya kapsamında geçici görevlendirmenin sağlık şartlarına hangi açıdan uygun olmadığına ilişkin herhangi bir somut bulgu tespit edilememiştir.

41. Başvuran adı geçen amirin atandığı dönem itibarıyla Kurum içerisinde kendisine karşı sürekli olarak onur kırıcı ve küçük düşürücü bir tavırla konuştuğunu, baskı ve taciz uyguladığını iddia etmektedir. Muhatap Kurum ise başvuranın iddialarına ilişkin ilgili amir hakkında da şeffaf ve tarafsız bir şekilde disiplin soruşturması yürütüldüğünü belirtmiş ve soruşturma dosyasının bir suretini sunmuştur. Disiplin soruşturmasındaki belgelerden, ilgili amirin başvuranın saatlik izinde olduğu zaman diliminde ertesi gün yapılması gereken bir iş sebebiyle başvuranı birliğe geri çağırdığı, başvuranın izinli olduğunu söylemesi üzerine *"Ben de gelip evrakı yapmanı söyledim. Bir daha söylemeyeceğim"* şeklinde mesaj attığı, yine benzer şekilde Jandarma Genel Komutanlığına gelen bir heyete yemek ikram edilmesi üzerine ikram masraflarının … Şube personeli tarafından paylaşılmasına başvuranın itiraz etmesi üzerine amir tarafından başvurana *"Burada birlik olman lazım kendini bu şekilde ayırırsan sen de bir gün ayrılırsın."* şeklinde mesaj attığı anlaşılmaktadır. Soruşturma heyeti tarafından amirin hitap şeklinin ast-üst ilişkisi bakımından hizmet gereklerine ve mevzuata uygun olmadığı, amirin astlarının haklarını gözetme ve iş ilişkilerini saygı çerçevesinde yürütme yükümlülüğü bulunduğu ancak somut olayda amirin bu sorumluluklara uygun hareket etmediği değerlendirilmiştir.

42. Bir iş yerinde yaşanan belli yoğunluktaki stres, kaba, kırıcı ve küçümseyici davranışların, çalışanları mutsuz etse, onların psikolojik ve ruhsal sağlığında bozulmalar meydana getirse de diğer unsurlara bakılmaksızın mobbing olarak kabul edilmesi hatalıdır (Yargıtay 22. HD, E. 2013/11788, K. 2014/14008). Bu çerçevede muamelelerin mobbing olarak vasıflandırılabilmesi için süreklilik arz edecek şekilde tekrarlanması gerekmektedir. Mobbingte her şeyden önce süreklilik esastır (Yargıtay 9. HD, 2010/38293 E. 2013/5390 K. 12/2/2011) ve süreklilik göstermeyen, belli aralıklarla sık sık tekrarlanmayan, ara sıra münferit olarak meydana gelmiş birkaç haksız, kaba, nezaketsiz veya etik dışı davranış mobbing olarak nitelendirilemez (Yargıtay 22. HD, 2015/11958 E. 2016/15623 K.). İlgililerin çalışma ortamlarında maruz kaldıklarını ileri sürdükleri eylem, işlem ya da ihmallerin psikolojik taciz derecesine ulaşması için kişiliklerinde, mesleki durumlarında veya sağlıklarında zarar ortaya çıkarması ya da ciddi bir zarar tehlikesinin olması gerekmektedir. Söz konusu eylem, işlem ya da ihmallerin ilgililer için çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşarak onların manevi bütünlüklerini tehdit eder boyuta geldiği ortaya konulmalıdır (AYM, *Özge Ayşin Yücel*, B. No: 2019/26931, 15/11/2023, para. 15). Başvuranın çalıştığı Kurum ve yapmış olduğu görev nazara alındığında hiyerarşi içerisinde kendisinden rütbece üst konumda olan amirinin emir komuta zinciri içerisinde talimatlar vermesi işin doğasından kaynaklanan bir haldir (TİHEK, B. No: 2022/159, K. No: 2022/382, 14/6/2022, para. 17). Bu

kapsamda her ne kadar disiplin soruşturmasını yürüten heyet tarafından, amirin görev ve yetkilerini kullanırken astlarının haklarını koruma yükümlülüğüne aykırı davrandığı kanaatine varılmışsa da amirin hitap şeklinin yukarıdaki içtihatlar çerçevesinde süreklilik göstermeyen, belli aralıklarla sık sık tekrarlanmayan haksız, kaba, nezaketsiz veya etik dışı davranış olarak nitelendirilebileceği, ancak başvuranın manevi bütünlüğünü tehdit edecek ağırlığa ulaşmadığı, eylemlerin başvuranı bıktırmak, soğutmak veya bezdirmek gibi bir kast taşımadığı ve işyerinde yıldırmanın şartlarının oluşmadığı değerlendirilmektedir.

43. Ayrıca tüm eylemlerin mobbing olarak nitelendirilmesi için bu eylemlerin belirli bir sistem içerisinde belirli süre devam etmesi gerekmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu tarafından 2010 yılında hazırlanan *"İşyerinde Psikolojik Taciz (Mobbing) ve Çözüm Önerileri"* başlıklı raporda psikolojik taciz kavramıyla ilgili şu hususlara yer verilmiştir: *"(...)Mobbinge maruz kalan kişiler gördükleri zararın büyüklüğü ve etkisiyle, işlerini yapamaz duruma gelmektedirler. Konu ile ilgili yapılan araştırmalar göstermiştir ki, en kısa mobbing süresi 6 ay, genelde ortalama süre 15 ay, sürecin kalıcı ağır etkilerinin ortaya çıktığı dönem ise, 29-46 aydır. (..)"* (AYM, *Ebru Bilgin*, B. No: 2014/7998, 19/7/2018, para. 52). Nitekim başvuranın 2023 yılının Ekim ayından 21/3/2024 tarihine kadar adı geçen amirle çalıştığı sürecin kısa bir döneme ilişkin olduğu ve bu süreçte 25 gün izin kullandığı göz önüne alındığında, başvurana uygulanan eylem ve işlemlerden kaynaklı olarak başvurucunun kişiliğinde, mesleki durumunda ya da sağlığında ortaya çıkmış, çekilmez bir ağırlık ve yoğunluk derecesine ulaşmış bir hususun başvuran tarafından ortaya konulamadığı değerlendirilmektedir.

44. Dosya kapsamında başvuran her ne kadar muhatap Kuruma hitaben yazdığı 12/2/2024 tarihli mobbing sebebiyle yer değişikliği talebini içeren dilekçesin işleme konulmadığını, amiri hakkında açılan disiplin soruşturmasının etkin bir şekilde yürütülmediğini, amiri hakkındaki iddialarına tanık olabilecek personelin etki altında bırakıldığından şüphelendiğini, soruşturma sürecinde lehine beyanda bulunan personelin görev yerinin değiştirilmeye çalışıldığını iddia etmiş ise de; başvurana karşı işyerinde yıldırma kapsamında eylemlerde bulunulduğuna dair herhangi bir bulgu tespit edilememiş ve bu iddiaların başvuranın soyut beyanlarından ibaret olduğu kanaati oluşmuştur.

45. Tüm bunlarla birlikte, başvuran adı geçen amirin ... Müdürlüğüne atandığı 2023 yılının Ekim ayından geçici görevlendirmeyle ... Jandarma Komutanlığında çalışmaya başladığı 21/3/2024 tarihine kadar amiri tarafından kendisinin engellilik durumu ve çocuğunun sağlık durumu sebebiyle işyerinde yıldırmaya maruz kaldığını iddia etmişse de muhatabın başvuranı işinden soğutmak, bezdirmek veya yıldırmak amacıyla hareket ettiğinin ortaya konulamadığı, kast ve süreklilik unsurunun gerçekleşmediği, başvuruya konu eylem ve işlemlerin 6701 sayılı Kanun'da tanımlanan işyerinde yıldırma niteliği taşımadığı değerlendirilmektedir.

46. İşyerinde yıldırmanın meydana gelebilmesi için eylemlerin bezdirme kastıyla sistematiklik ve süreklilik içerisinde gerçekleşmesi gerekmekle birlikte tek bir eylemle işyerinde yıldırma oluşmasa da; ayrımcılık yasağının ihlali açısından tek bir eylemin varlığı yeterli olmaktadır (TİHEK, B. No: 2022/159, K. No: 2022/382, 14/6/2022 para. 19). Bu kapsamda başvurana yönelik eylemler sürekli ve sistematik olmadığı ve başvuranı işinden soğutmak, bezdirmek kastı taşımadığı için işyerinde yıldırma teşkil etmese de başvurana yönelik muamelelerin engellilik ve sağlık temelinde ayrımcılık yasağı ihlali teşkil edip etmediğine yönelik bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

47. Ayrımcılık yasağı uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Bu sözleşmeler taraf Devletlere ayrımcılıkla mücadele etme yükümlülüğü getirerek bireylerin eşit muamele görmesini koruma altına almayı hedeflemektedir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 2'nci maddesi *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir"* hükmünü ihtiva etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesinde ise; *"Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."* düzenlemesine yer verilmiştir.

48. Bir kişinin engelli olması ve/veya sağlık durumu nedeniyle hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele engellilik ve/veya sağlık durumu temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır (TİHEK, Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 4 Engellilik Temelinde Ayrımcılık, 2022, s. 9; Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 10 Sağlık Durumu Temelinde Ayrımcılık, 2022, s. 5).

49. Ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin kanıtlanması, ayrımcılık kastı ve ayrımcı edim kendini açık ve kolayca tespit edilebilen bir biçimde göstermediğinden oldukça güçtür. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) bu açıdan *"makul şüphe bırakmayacak"* bir kanıt standardı kabul etmiştir. Mahkeme'ye göre kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan* [BD], B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, ayrımcılık iddiasında bulunan başvurucunun kendisine farklı muamelede bulunulduğunu Mahkeme önünde göstermesi gerektiğini belirtmektedir. Ayrımcılığın Mahkeme önünde ispat edilmiş sayılması için başvurucu tarafından ileri sürülen deliller ve somut olayın özelliklerinin muamelede farklılığın olduğuna ilişkin makul şüphenin ötesinde bir ispat oluşturması gerekir. Mahkeme'ye göre Sözleşme'nin gerektirdiği ispat standardı, makul şüphenin ötesindeki ispattır (AİHM, *Velikova v. Bulgaristan*, B. No: 41488/98, 18/5/1999, para. 92). Nitekim 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesine göre *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin*

kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir". Bu emare ve karine oluşturan olguların başvuran tarafından ortaya konması halinde ispat yükü yer değiştirecek ve muhatap tarafın ispat yüküne katlanması gerekecektir (TİHEK, B. No: 2021/612, K. No: 2022/74, 1/2/2022, para. 32). Ancak başvuran tarafından kendisinin engellilik durumu ve çocuğunun sağlık durumu nedeniyle ayrımcı muameleye maruz kaldığına ilişkin soyut iddiaların ötesine geçen ve ispat yükünü paylaşmaya imkân verecek bir delil veya emare sunmadığı değerlendirilmiştir.

50. Yukarıda açıklanan gerekçelerle muhatabın başvuranı işinden soğutmak, bezdirmek veya yıldırmak amacıyla hareket ettiğine ilişkin yeterli gerekçenin ortaya koyulamadığı, başvuran hakkında tesis edilen iş ve işlemlerde süreklilik bulunmadığı ve kast unsurunun gerçekleşmediği, başvuruya konu eylem ve işlemlerin 6701 sayılı Kanun'da tanımlanan işyerinde yıldırma niteliği taşımadığı ve ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/7/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi
(Görevli)

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

Av. Selami AÇAN
Kurul Üyesi

Selma ÖZTÜRK PINAR
Kurul Üyesi

Tayyip UÇAR
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/465 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/876-2024/1222
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	24.07.2025/245
Karar Numarası	:	2025/465
Başvuran	:	L.A.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	1- Av. J.I.B. 2- Av. C.K.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	T.C. Çekmeköy Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü (Özel Alev Lisesi)
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan başvuranın çocuğu için, öğrenim gördüğü okulda bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) uygulanmamasının, destek eğitim odası açılmamasının, okulda akran zorbalığına maruz bırakılmasının, okul orkestrasına, etkinlik kulübüne ve Uluslararası Bakalorya (IB) programına alınmamasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekilleri, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Başvuran L.A.'nın .../.../2007 doğumlu çocuğu K.A.'ın dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB) tanılı olduğunu ve preferik görme bozukluğu bulunduğunu, ...'üncü sınıfa başladığı 2015-2016 eğitim öğretim yılından beri Özel Alev Okulları bünyesinde eğitim gördüğünü, 14/9/2022 tarihli Çekmeköy Kaymakamlığı Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ile hakkında özel eğitim tedbirlerinin uygulanmasına karar verildiğini,

b. Bu nedenle ...'uncu sınıftan itibaren tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimine devam etmekte olduğunu, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alınması yönünde verilen karar öncesinde de Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Uzmanı Prof. Dr. Y.Y. ve Doç. Dr. G.Ç.B. tarafından hazırlanan raporlar aracılığıyla konu hakkında Okul İdaresi ve öğretmenlerin belirli aralıklarla bilgilendirildiğini, özel eğitime ihtiyacı olan özel gereksinimli öğrencilerin BEP'lerinin her öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda

belirlenmesi, desteklenmesi gereken yönlerin belirtilmesi ve varsa sınavlarda uygulanacak özel tedbirlere yer verilmesi gerektiğini, başvuran hem sözlü olarak hem de telefon ve e-posta aracılığıyla defalarca Okul İdaresine başvurmasına rağmen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği gereğince alınması gereken özel eğitim tedbirlerinin alınmadığını, BEP Geliştirme Birimi oluşturularak uygun bir BEP tatbik edilmesi zorunlu iken bunların yapılmadığını,

c. Okul İdaresinin, başvuranın çocuğunun ...'uncu sınıfa başladığı 2022-2023 eğitim öğretim yılında uygulanacak BEP ile ilgili 25/10/2022 tarihinde toplantı yapılacağını, e-posta yoluyla 19/10/2022 tarihinde başvurana bildirdiğini, başvuranın da eşiyle beraber toplantıya katılacağını teyit ettiğini, toplantıda çocuğunun Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca ihtiyaç duyduğu özel eğitim tedbirlerini belirttiğini ancak toplantıya katılan Müdür Yardımcısı ve öğretmenler tarafından tepkiyle karşılandığını, Müdür Yardımcısı Y.K.'ün yaşanılan sürece ilişkin olumsuz tutumu, çözüm üretmekten uzak ve suçlayıcı ifadelerine karşı başvuranın cevap vermek zorunda olduğunu hissederek 25/10/2022 tarihinde Müdür Yardımcısı Y. K.'e bir e-posta gönderdiğini, Müdür Yardımcısı Y.K.'ün olumsuz tavrının dönem içerisinde de devam ettiğini, bu nedenle başvuranın 29/12/2022 tarihinde tekrar Müdür Yardımcısı Y.K.'e ve ... Öğretmeni A.B.'ye duruma ilişkin e-posta gönderdiğini, ilgili e-postada başvuranın Müdür Yardımcısı Y.K.'nin Okuldaki sosyal aktivite ve takımlara kendi istediği öğrencileri seçtiğini, bu konuda objektif kriter bulunmadığını belirttiğini, Müdür Yardımcısı Y.K.'nin cevap olarak şifahen *"Sizi dinlemek istemiyorum, bana yazdıklarınızı okumuyorum, sizin yazdıklarınıza geri dönmeyi canım istemiyor."* şeklinde sözler sarf ettiğini,

ç. 2022-2023 eğitim öğretim dönemi bittikten sonra bir sonraki eğitim öğretim yılında aynı olumsuzlukların yaşanmaması için 15/6/2024 tarihinde başvuran ve eşinin katıldığı bir toplantının düzenlendiğini, bu toplantıda Müdür Yardımcısı A.B.'nin *"Özel Alev Lisesi'nin K.A.'ya verilen eğitimde yetersiz kaldığını, K.A.'nın başka bir okulda daha mutlu olacağını"* ifade ettiğini, başvuranın çocuğunu Okuldan almalarının talep edilip edilmediğini sorması üzerine A.B.'nin *"Sizin iyiliğiniz için."* şeklinde cevap verdiğini,

d. Özel okulların kendilerini Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nden muaf olarak kabul ettiklerini, bu sebeple alınması gereken özel eğitim tedbirlerini ya hiç almadıklarını ya da en az düzeyde gerçekleştirerek özel gereksinimli çocukları ve ailelerini önce ikna çabasıyla, devamında baskı ve tehditle okuldan göndermeye çalıştıklarını, muhatap Okul İdaresinin başvuranın çocuğu hakkında tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim kararı olmasına rağmen alması gereken özel eğitim tedbirlerini almadığını, bu konuda yetersiz olduklarını ikrar ederek başvuranın çocuğunu okuldan göndermeye çalıştıklarını,

e. Okul İdaresi tarafından başvuranın çocuğuna usulüne uygun bir şekilde uygulandığı iddia edilen 28/9/2023 tarihli, üzerinde hiçbir kapak sayfası bulunmayan, *"K.A. (T.C... e-okul:...) BEP TOPLANTISI KARARI"* başlıklı belgenin Milli Eğitim Bakanlığı Örnek

BEP Formatına uygun olmadığını, 2022-2023 eğitim öğretim döneminde tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme kararı olmasına rağmen K.A. hakkında akademik hedeflerin tanımlandığı usulüne uygun bir BEP yapılmadığını, bu sebeple başarı değerlendirmesinin de sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilemediğini, belgede bir sayfadan ibaret olan ve "GENEL BEP DEĞERLENDİRMESİ" sütununun yanında yer alan kısımlarda mevcut durum değerlendirmesi şeklinde, öğrenci hakkında birtakım somut veriye dayalı, akademik ya da bilişsel değerlendirme boyutuna varmayan, sınırlı çıkarımların olduğu bir paragraf yazı yazıldığını,"VELİ İSTEKLERİ" başlığı altında "Sınavlarda ek süre verilmesi, verilen ödevlerin azaltılması, gerektiğinde BEP toplantısı yapılması, matematik, fizik, Türk dili ve edebiyatı, Almanca ve İngilizce dersleri dışındaki sınavlarda çoktan seçmeli sınav olması" gibi başvuranın çocuğu için talep ettiği özel eğitim tedbirlerinin neden sonuç ilişkisine yer verilmeden özet olarak geçildiğini,

f. *"İsteklerin karara bağlanması"* başlığı altındaki bölümde ise *"Yönetmeliğin izin verdiği ölçü ve öğretmenlerin kararı doğrultusunda sürecin ilerleyeceği veli ile paylaşıldı ve karara bağlandı. Bir sonraki toplantı tarihi 2. Dönem başı olarak belirlenmiş olup ihtiyaç halinde daha erken de toplanabilir."* şeklinde belirtildiğini, "*BEP Geliştirme Birimi Üyeleri"* başlıklı belgede ise Özel Alev Lisesi Müdür Yardımcısı ve öğrencinin derslerini okutan alan öğretmenlerinin BEP Geliştirme Birimi üyeleri olarak sayıldığını, öğrenci velisi olan başvuranın ve eşinin adı yazılsa da usulüne uygun yapılmayan BEP Geliştirme Birimi toplantısına çağırılmayan ve dolayısıyla toplantıya katılamayan başvuran ve eşi için açılan imza satırının boş kaldığını, daha sonra başvuranın Özel Alev Lisesi tarafından hazırlanan ve BEP olduğu iddia edilen belgeyle ilgili *"Çocuğunun DEHB tanısı nedeniyle sınavlarda uyarlama yapılması, özellikle matematik, fizik, kimya, Almanca, seçmeli Almanca ve Türkçe dersleri gibi dikkat ve ezber gerektiren derslerde gerektiği durumlarda ek süre verilmesi ve soru sayısının tedricen azaltılması, biyoloji, din kültürü ve ahlak bilgisi, tarih, coğrafya ve felsefe derslerinde test şeklinde çoktan seçmeli ve azaltılmış soru ile sınav yapılması, matematik, fizik, Almanca, seçmeli Almanca ve Türkçe derslerinden ayrı ayrı haftada ikişer saat olmak üzere destek eğitim odasında alan öğretmeni ile bire bir destek eğitimi alması ve o hafta işlenen konuların genel tekrarlarının yapılması, özel olarak hazırlanacak olan BEP'lerde azaltılmış ödev uygulaması yapılarak ödev harici öğrenme becerilerinin geliştirilmesi, dönem içerisindeki akademik hedefleri dikkate alınarak dönemlik/semester hedeflerinin net bir şekilde BEP'te yazılarak belirlenmesi, alan öğretmenlerinin de eğitsel performans değerlendirmelerinin olduğu usule ve mevzuata uygun BEP'lerin hazırlanarak tarafına verilmesi"* taleplerini 1/10/2023 tarihinde BEP Geliştirme Birimi Başkanı olan Müdür Yardımcısı A.B.'ye e-posta ile gönderdiğini ancak başvuranın çocuğuna Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne uygun olarak BEP uygulanmadığını, bunun üzerine başvuranın aynı taleplerini Okul İdaresine hitaben yazdığı 11/10/2023 tarihli dilekçesi ile tekrarladığını, başvuranın dilekçeye cevap verilmemesi üzerine 1/11/2023 ve 2/11/2023 tarihlerinde *"Çocuğunun …'uncu sınıfı okuduğu 2022-2023 eğitim-öğretim yılında da tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla*

eğitim kararı olmasına rağmen BEP Geliştirme Birimi'nin sadece eğitim yılı başında bir kez toplandığını, özel gereksinimli olan oğluna BEP yapılmadığı ve uygulanmadığını, 30/10/2023 tarihinde başlayan sınav döneminde dahi oğlunun BEP yapılmadığı için sınav tedbirlerinden faydalanamadığını" belirterek özel eğitim tedbirlerinin alınması için Çekmeköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurduğunu,

g. Çekmeköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 15/11/2023 tarihli yazısı ile *"Özel Alev Lisesi 2023-2024 eğitim yılı BEP toplantısının öğrencinin dersine giren öğretmenlerin katılımıyla 28/9/2023 tarihinde 11.30- 13.00 saatleri arasında yapıldığı, toplantı kararının başvurana elden teslim edildiği, başvuranın inceledikten sonra imzaya geleceğini bildirdiği, başvuranın BEP kararını imzalamadığı için aynı gün tutanak tutulduğu, toplantı davetinin ise 21/9/2023 tarihinde başvurana yapıldığı, başvuranın taleplerini mail yoluyla bildirdiği, bu mailden de anlaşılacağı üzere BEP toplantısının yapıldığı, ihtiyaç halinde ek toplantı talep edebileceği, 20/10/2023 tarihinde başvuranın; Okul Müdür Yardımcısı A.B., Okul Müdürü F.Ö. ve … Öğretmen S.A.'yı ilgi tutarak bir mail gönderdiği, mailde çocuğunun okulda öğretmenlerinden gördüğü yakınlık, yaptıkları ve yapmayı planladıkları ek çalışmalardan ve ayrı yapılan sınavlardan memnuniyetini ve teşekkürlerini ilettiği"* şeklinde cevap verildiğini, cevabi yazıda başvuranın olması gereken toplantının başvuran olmaksızın yapıldığının açıkça ikrar edildiğini, başvuranın epostasında ilettiği taleplerinin BEP olduğu iddia edilen belgeye işlenmediğini, BEP Geliştirme Birimi'nden sorumlu Müdür Yardımcısı ya da Okul Müdürü'nün, başvuranın BEP'e ilişkin taleplerine istinaden yeni bir toplantı tarihi belirlemesi gerekirken bunu yapmadıklarını, cevabi yazıda da bu durumu ikrar ettiklerini,

ğ. "K.A. (T.C. … e-okul:…) BEP TOPLANTISI KARARI" başlıklı belgenin Milli Eğitim Bakanlığı Örnek BEP Formatı kullanılarak hazırlanmadığını, bu nedenle bir BEP'te olması gereken öğrenci ve aileye dair bilgiler, her ders için ayrı ayrı hazırlanması gereken eğitsel performansa dair gözlemler, uzun ve kısa dönem amaçlar, bu amaçların gerçekleştirilip gerçekleştirilemediğine dair kullanacak ölçüt, yöntem ve teknikler ile kullanılacak materyaller, ölçme-değerlendirme ve sınavlarda öğrenciye uygulanacak sınav tedbirleri ve diğer ek eğitim ortamı düzenlemelerinin belgede yer almadığını, başvuranın, çocuğunun …'üncü sınıfa geçtiği eğitim öğretim döneminden itibaren bilişsel ve psiko-sosyal değerlendirmesine ilişkin raporları Okul İdaresine e-posta yoluyla ve elden sunduğunu, bu belgelerin BEP dosyasında bulunması gerekirken usulüne uygun olarak dosyalanmadığını,

h. Başvuran talepte bulunmasına rağmen Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği uyarınca tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim verilen okullarda açılması zorunlu olan destek eğitim odasının açılmadığını, destek eğitim odasında hangi derslerin, haftalık kaç saat verileceğinin öğrenciye yapılan BEP'e yazılması gerektiğini, öğrencinin dönem başında destek eğitim odasına ihtiyacı olmasa dahi dönem ortasında ya da yalnızca belirli derslerden ve belirli zamanlarda destek eğitim odasında verilen destek eğitimine ihtiyacı olabileceğini, başvuranın, çocuğunun sınav esnasında yaşadığı dikkat

dağınıklığı ve başka bir noktaya dalarak sınav süresini kaçırması sorununu çözmek için sınavda belirli aralıklarla omzuna dokunulması ya da basit uyaranlar ile dikkatinin sınava ya da derse toplanmasının sağlanması yönündeki talebinin de diğer öğrencilere haksızlık olacağı gerekçesiyle reddedildiğini,

ı. ...'inci sınıfta DEHB tanısının getirdiği stereotipik davranışları nedeniyle sınıf arkadaşları tarafından akran zorbalığına uğramaya başladığını, Okul İdaresinin ve öğretmenlerinin desteğiyle bu süreci ortaokul kademesinde atlattığını ancak liseye geçtiğinde kendisine akran zorbalığı yapan öğrencilerle aynı sınıfa yerleştirildiği için ortaokul döneminde uğradığı akran zorbalığının artarak devam ettiğini, bu süreçte Okul İdaresinin ve öğretmenlerinin akran zorbalığının önüne geçebilecek olumlu bir tutum göstermediğini, Okulda bazı öğrencilerin 12-13 kişilik gruplar kurarak başvuranın çocuğuna sınıf içinde ve sınıf dışında zorbalık yaptıklarını, çocuğun kafasını akıllı tahtaya sıkıştırdıklarını, top oynarken çocuğun kafasını hedef aldıklarını, kitap, çanta vb. kişisel eşyalarını sakladıklarını, yemek yemesiyle dalga geçtiklerini, 10/1/2024 tarihinde fiziksel şiddet boyutuna varan akran zorbalığı nedeniyle sağ ön kolundan darbe aldığını, Hastane tarafından ön kol düzeyinde kas ve tendon yaralanması teşhisiyle kolunun alçıya alınması ve iki gün istirahat etmesinin önerildiğini ancak başvuranın, alçı ya da yarım alçı uygulamasıyla akran zorbalığının daha da artacağından korktuğu için çocuğunun kolunu alçıya aldırmadığını, durumu çözüme kavuşturmak amacıyla 15/3/2024 tarihinde başvuranın Okul İdaresine e-posta ile başvurduğunu, çocuğunun uğradığı akran zorbalığını detaylı bir şekilde açıklayarak bunun önlenmesini talep ettiğini, e-postasına cevap olarak Okul Müdür Yardımcısı A.B.'nin eğitim bilimci Ö.B.'nin Okulda seminer vereceğini belirttiğini, Ö.B.'nin uzmanlık alanı akran zorbalığı olmadığından verilen seminerin verimsiz geçtiğini, Okul İdaresinin akran zorbalığını önleyici rehberlik ve psikolojik danışmanlık süreçlerini başlatmak yerine tamamen göstermelik adımlar attığını ve akran zorbalığı sorununu çözemediğini,

i. Başvuranın, preferik görme bozukluğu nedeniyle çocuğunun tahtaya yakın ve orta sırada oturması talebinde bulunduğunu ancak iki ay boyunca Okul İdaresi tarafından talebinin reddedildiğini, başvuranın bu duruma birçok defa itiraz etmesi neticesinde uygun sıra değişikliğinin yapıldığını, bu süreçte başvuranın çocuğunun dersleri takip etmekte zorlandığını ve başarısının olumsuz etkilendiğini, görme bozukluğunu bilen sınıf arkadaşlarının bir kısmının zaman zaman kendi sıralarını K.A.'ya vererek yardımcı olmaya çalıştıklarını, bu sebeple öğretmenler tarafından sınıf düzenini bozmakla dahi suçlandığını,

j. ...'uncu sınıfta bateri çaldığı için okul müzik grubuna/orkestrasına girmek istediğini ancak Müzik Öğretmeni tarafından müzik grubundaki bateristin daha iyi olduğu gerekçesiyle gruba alınmadığını, bunun üzerine yaz tatilinde London College of Music'in sınavlarına girerek sertifika aldığını ve okul müzik grubuna tekrar başvurduğunu ancak okul müzik grubunun bu dönemde klasik müzik ağırlıklı çalışacağı belirtilerek gruba alınmadığını, oysa yıl sonu gösterisinde müzik grubunun pop ve rock müzik ağırlıklı eserler çaldığını, nitekim grup üyesi olan öğrencilerin de senenin başından beri pop ve

rock müzik ağırlıklı çalıştıklarını söylediklerini, müzik türünün gruba alınmaması için bir bahane olarak kullanıldığını,

k. K.A.'nın 2022-2023 eğitim öğretim yılında sosyal etkinlik seçimlerini kaçırdığını, bunun üzerine başvuranın, çocuğunun ilgi duyduğu alanları içeren sosyal etkinlikleri listeleyerek Okul İdaresine verdiğini ve çocuğunun bir etkinliğe yerleştirilmesini talep ettiğini, Okul İdaresinin etkinlik seçimini zamanında yapamayan öğrencilerin boş bir etkinliğe otomatik olarak yerleştirildiğini ve sosyal etkinliklerden muaf tutulmayacaklarını belirttiğini, bu nedenle özel yeteneğinin ve ilgisinin olduğu Robotik Kulübüne katılamadığını, öğretmenin; kulüp üyelerinden bir robotik takımı oluşturduğunu, yarışmaya katılacaklarını ve yarışma kuralları nedeniyle takıma ekleme yapılamayacağını belirttiğini, bunun üzerine başvuranın yarışma yönetimi ile irtibat kurarak çocuğunun okul takımına giremediği için bireysel olarak yarışmaya katılıp katılamayacağını sorduğunu, yarışma yönetiminin Okulun katılacağını iddia ettiği yarışmanın söz konusu eğitim yılında Türkiye'de yapılmayacağını, yapılıyor olsaydı da takım listelerini ancak yarışmadan hemen önce istediklerini söylediğini, başvuranın çocuğunun esasında hiç yapılmayan bir yarışmaya katılamayacağı bahanesi ile kulübe alınmadığını, bu durumu Okul İdaresiyle paylaştığında başvuranın tepkiyle karşılaştığını,

l. Başvuranın çocuğunun uluslararası geçerli bir diplomaya sahip olmasının geleceğine olumlu etki sağlayacağını düşündüğü için çocuğunu Özel Alev Okullarına gönderdiğini, Özel Alev Lisesi'nin ise hem internet sitesinde hem de okul tanıtımlarında International Baccalaureate (IB) Diploması verildiği bilgisinin yer aldığını, bu sebeple Okulda bulunan dört lise şubesinden ikisinin IB dersleri ağırlıklı olarak eğitim verdiğini, başvuranın çocuğunun 2023-2024 eğitim öğretim yılında IB dersleri ağırlıklı eğitim verilen sınıfa alınmayacağının 5/7/2003 tarihli ve ... sayılı IB Komisyon Kararı konulu yazıyla bildirildiğini, başvuranın 8/6/2023 tarihinde Müdür Yardımcısı A.B.'ye ve Öğretmen A.Y.'ye e-posta göndererek çocuğunun kabul edilmeme sebeplerini sorduğunu ve bu duruma itiraz ederek yeniden değerlendirilme yapılmasını talep ettiğini,

m. Başvuranın 24/7/2023 tarihinde Okul İdaresine dilekçeyle başvuruda bulunarak Okulun IB programı için açıkladığı net bir kriter olmadığını, Okula kayıt yaptırılırken de herhangi bir kriter ileri sürülmediğini, bu kriterler başta kendilerine iletilmiş olsaydı Özel Alev Lisesi'ne kayıt yaptırmamış olacaklarını belirttiğini, Okul İdaresinin sınav notlarının en az 70 puan olması gerektiğini şifahen ilettiğini ancak 2022-2023 ile 2023-2024 eğitim öğretim yıllarında şartlı kabul adı altında bu kriterleri taşımayan ve not ortalaması 70'in altında bulunan öğrencilerin de IB sınıflarına kabul edildiğini, başvuranın çocuğu için yurtdışında bir eğitim planladıklarını, bu sebeple IB diplomasının önemli olduğunu ifade ettiğini, aynı gün başvuranın Üsküdar 37. Noterliği'nin ... Yevmiye No'lu E-Tespit Tutanağı ile Özel Alev Lisesi'nin internet sitesinde bulunan "Avusturya Liseliler Vakfı Özel Alev Okulları Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) Tanıtım Kitapçığı İstanbul Eylül 2020" isimli evrakı da tespit ettirdiğini,

n. Muhatap Okul İdaresinin 3/8/2023 tarihli ve ... sayılı IB Komisyon Kararı konulu yazısıyla başvuranın çocuğunun IB derslerinin ağırlıklı olarak işlendiği sınıfa uygun olmadığını, IB programı içinde yer alan Access and Inclusion Policy (Erişim ve Bütünleştirici Politikası) gereği özel gereksinimli öğrencilerin de IB programından faydalanabileceği düzenlense de K.A.'nın ölçme değerlendirme gereksinimlerini yerine getirebilecek yetkinliğe sahip olmadığını düşündüklerinin belirtildiğini, ölçme değerlendirme gereksinimlerini yerine getirebilecek yetkinliğe sahip olmadığı değerlendirmesinin hiçbir şekilde somut bir ölçme değerlendirme metoduna dayanmadığını, tamamıyla Okul İdaresinin subjektif ve ayrımcı düşüncelerine dayandığını, bu nedenle başvuranın 3/8/2023 tarihinde Çekmeköy ilçe Milli Eğitim Müdürlüğüne dilekçe ile başvurarak çocuğunun IB programı uygulayan sınıfa kabul edilmediğini belirttiğini ve dışlanmadan hem IB programının hem de özel eğitim tedbirlerinin uygulanmasını talep ettiğini,

o. Çekmeköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 9/8/2023 tarihli yazısı ile "*Okulun 25/5/2016 tarihinden itibaren IB Kabul/Alım kriterlerinin mevcut olduğunu ve internet sitesinde yayımlandığını, biri asıl kayıt öncesi olmak üzere konuyla ilgili iki toplantı yapıldığını ve işbu toplantılarda IB programı hakkında detaylı bilgi verildiğini, IB organizasyonu tarafından atanan ve yurtdışından gelen danışmanların tavsiyesi doğrultusunda birtakım öğrencilerin şartlı kabul alabildiğini ancak yıl sonu başarı puanı 70'in altında olan hiçbir öğrencinin kabul edilmediğini*" belirttiğini, başvuranın çocuğunun ağırlıklı olarak IB eğitim derslerinin verildiği sınıfa bir buçuk puanlık bir fark ile kabul edilmediğini, IB programının özel gereksinimli tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere yönelik tedbirlerinin olduğunu, bu tedbirler Okul İdaresi tarafından bilinmesine rağmen başvuranın çocuğuna en başından itibaren hiçbir destek verilmeden başarı değerlendirmesini geçemeyeceği yönünde 3/8/2023 tarihli resmi yazı ile görüş bildirilerek IB program taleplerinin reddedilmesinin doğrudan ayrımcılık teşkil ettiğini, muhatap Okul İdaresinin engelliliğe dayalı ayrımcılık yaptığını iddia etmekte,

ö. Başvuranın çocuğu için gerekli tüm özel eğitim tedbirlerinin uygulanarak usulüne uygun BEP Geliştirme Birimi oluşturulmasını, öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda her ders için ayrı ayrı BEP hazırlanmasını, destek eğitim odası açılarak öncelikle öğrencinin eksik kaldığı derslerin takviyesi için destek eğitimi verilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap Çekmeköy Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden (Özel Alev Lisesi) alınan yazılı görüşte özetle:

a. Özel Alev Lisesi'nin özel hazırlık sınıfı bulunan Anadolu Lisesi statüsünde olup Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliği ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde uygulamalar yaptığı, okulun misyon ve vizyonu doğrultusunda alanında uzman kadrosu ile Uluslararası Bakalorya Programını da içinde barındıran bir program uyguladığı, bir öğrencinin ayrımcılığa uğramasının öğretmenlik mesleğinin doğasına aykırı olduğu,

b. Öğrencileri K.A.'nın ...'uncu sınıfta DEHB tanısıyla tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi gerektiğinin Çekmeköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından, Çekmeköy RAM Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporunun gönderilmesi suretiyle bildirildiği, rapor doğrultusunda Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile öğrencinin bulunduğu eğitim kademesindeki ilgili mevzuat dikkate alınarak ve öğrencinin üstün yararı gözetilerek iş ve işlemlerin yürütüldüğü, öğrencinin okul içinde ve dışında sosyal kabulünün artırılmasında ve ihtiyaçlarının karşılanmasında özverili bir tutum sergilendiği, akranlarının gelişim düzeylerine uygun olarak duygusal, davranışsal ve bilişsel özellikleri konusunda bilgilendirildiği,

c. 19/1/2022 tarihinde veli L.A.'ya BEP toplantısının 25/10/2022 tarihinde saat 08.40'ta yapılacağının e-posta yoluyla iletildiği, velinin katılacağını yazılı olarak bildirdiği, öğrenci hakkında bilgi ve veri toplanması, branş öğretmenlerince eğitsel performansın değerlendirilmesi, öncelikli öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi, öğrenme ihtiyaçlarına yönelik amaç belirlenmesi, amaçlara yönelik stratejinin belirlenmesi adımları göz önünde bulundurularak iş birliği ile kapsayıcı bir BEP hazırlandığı, 2022-2023 eğitim öğretim yılında ilk BEP toplantısının öğrencinin velisi, sınıf öğretmeni, öğrencinin dersine giren diğer alan öğretmenleri, rehber öğretmen ve Okul İdaresinin katılımıyla yapıldığını, toplantı sonrasında velinin destek odası açılmaması yönünde el yazısıyla yazmış olduğu dilekçenin Kurumumuza sunulduğu, bu dilekçenin BEP toplantısının yapılmış olduğunu kanıtladığı,

ç. Velinin taleplerinin zamanla farklılık gösterdiği ve bu doğrultuda BEP'e eklemeler yapıldığı, velinin çocuğunun sınıftan ayrı olarak tek başına sınava girmesini talep ettiği; bu kapsamda öğrencinin ses, ışık gibi olaylardan etkilenmesini en aza indirebilmek için ayrı olarak sınava alındığı ve gözetmen öğretmen ile rehber öğretmen görevlendirildiği, herhangi bir aksaklığa mahal vermemek için öğretmenlere resmi yazı ile bilgilendirme yapıldığı, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 24'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca sınav ölçme değerlendirme kriterlerinin, öğrenci ihtiyaçları ve gelişimi göz önünde bulundurularak hafifletildiği, sınav sorularında seçmeli soru eklendiği, soru sayısının azaltıldığı ve/ya ayrı bir sınav hazırlandığı,

d. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca öğrenciye özel "Haftalık Bireysel Ders Programı" yapıldığı, velinin talep ettiği branşlardaki öğretmenlerin haftada 8 saat (% 40'ı aşmayacak şekilde) bireysel olarak ders yaptığı, destek eğitimi haftalık ders programının veliye elden imza karşılığında teslim edildiği, ayrıca e-posta olarak da iletildiği, öğrenci K.A.'ya okulda ilgili Yönetmelik hükümleri çerçevesinde birebir ders verildiği, velinin de gönderdiği e-posta ile destek eğitimi aldığını açıkça belirttiği, haftalık Bireysel Ders Programı doğrultusunda kısa dönem ve uzun dönem kazanımlarını içeren ders planlarının imza karşılığında veliye teslim edildiği,

e. Velinin, K.A.'nın okul dışından destek aldığı psikoloğuna gönderdiği e-postadan da sürecin nasıl ilerlediğinin görülebileceği, velinin tüm iddialarına kendi e-postası üzerinden kendisinin cevap verdiği,

f. IB programı ile ilgili olarak veli L.A. ile 22/8/2023 tarihinde yüz yüze görüşme yapıldığı ve öğrencinin ulusal programda devam etmesine karşılıklı uzlaşmayla karar verildiği, bu karar doğrultusunda velinin, öğrencinin IB programında okuması isteğinden vazgeçtiği ve ulusal program ders seçim çizelgesini imzalayarak Okula teslim ettiği,

g. 10/1/2024 tarihinde akranları ile ilgili iddiaları doğrultusunda Rehberlik Birimi tarafından diğer öğrenciler ile tek tek görüşüldüğü ve velinin okula davet edildiği, 16/1/2024 tarihli veli görüşme formunun ekte sunulduğu, yapılan gözlemlerde öğrencinin okula tornavida ile geldiğinin, okuldaki öğrenci telefon dolabını zorlayarak tornavida ile açtığının ve diğer öğrenciler için tehlike oluşturduğunun, başka sınıfın akıllı tahtasının kablolarını çıkarıp akranlarına karşı agresif tavırlar sergilediğinin tespit edildiği ve veliye bu durumun aktarıldığı, velisi tarafından da disiplin kurallarına aykırı davrandığında, yanlış veya haksız olduğunda başkalarını suçlama eğilimi gösterdiğinin görüşmelerde dile getirildiği, Rehber Öğretmenlerin ...'uncu sınıftan itibaren yaptıkları görüşmelerin Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) e-rehberlik modülünde ve görüşme formlarında yer aldığı,

ğ. Öğrencinin, davranış problemlerini önlemeye/azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazanması için özel psikolog ile görüşmek istememesi nedeniyle velinin talebi üzerine okul saatleri içerisinde Çarşamba günleri saat 11.00'de çevrim içi olarak özel psikolog ile görüşmesi için yer tahsis edildiği, ders öğretmenlerinden izin alındığı ve takibinin yapıldığı, öğrencinin yaşadığı tüm süreçlerde ilgili Yönetmelik maddeleri göz önünde bulundurularak Okuldaki öğretmen ve idarecilerin iş birliği yaptığı ve öğrencinin önündeki bariyerlerin kaldırılmaya çalışıldığı,

h. Öğrencinin sosyal gelişimini desteklemek amacıyla okul törenlerinde başarılı olduğu alanlarda gönüllülük esası göz önünde bulundurularak aktif görev verildiği, Müdür Yardımcısının öğrenci ve veliyle yaptığı görüşmelere ilişkin aldığı notların ve görüşlerinin, öğrencinin Okul Orkestrasında görev almaması ile ilgili ... öğretmeni M.E.'nin görüşünün, velinin şikayetlerine ilişkin rehberlik raporlarının ve öğrencinin dersine giren branş öğretmenlerinin ve velisinin katıldığı BEP toplantı raporlarının Kurumumuza sunulduğu, veli L.A.'nın iddialarının aksine öğrenciye gerek mevzuat gerekse pedagojik açıdan gerekli tüm desteğin sağlandığı belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran vekilleri tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Muhatap Okul İdaresi BEP uygulandığını iddia etse de uygulanan BEP'lerin usulüne uygun hazırlanmadığı ve BEP'lerin birer örneğinin başvurana verilmediği, 2022-2023 ve 2023-2024 eğitim öğretim yıllarına ait BEP belgelerinin hazırlandığına ve uygulandığına

dair başvurana hiçbir bilginin verilmediği, bu belgelerle özel eğitim tedbirleri alınmış gibi gösterilmeye çalışıldığı,

b. Başvuranın 20/10/2022 tarihli e-posta ile 25/10/2022 tarihli BEP Geliştirme Birimi Toplantısına daveti kabul ederek eşiyle birlikte toplantıya katıldığı ancak toplantıda öğrenciye yapılması gerekenlerin eksik bir şekilde ortaya konulduğu, 2022-2023 eğitim öğretim yılı BEP belgesinin sadece imza sayfasının başvurana gösterildiği ve tutanak şeklinde imzalattırıldığı, öğrenci velisi olan başvuran, BEP Geliştirme Biriminin bir üyesi olduğu halde BEP'te yer alan eğitim planı, kısa ve uzun dönem amaçlar ile ölçme değerlendirme kısmının başvurana gösterilmediği, bu durumun Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile ilgili mevzuata açıkça aykırı olduğu,

c. Okul İdaresi tarafından destek eğitim odası açılmasının zorunlu olmadığı ve K.A.'nın destek eğitim odasında verilen eğitime ihtiyacı olmadığının belirtilmesi üzerine başvuranın eşi tarafından 25/10/2022 tarihli belgenin imzalandığı ancak destek eğitim odası açılmasından feragat edilemeyeceği, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 23 ve 25'inci maddelerine göre tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim yapan okullarda destek eğitim odası açılmasının zorunlu olduğu, veli ya da öğrencinin bu haktan feragat edemeyeceği, destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri, eğitim verilecek dersleri ve haftalık ders saatini belirleme görevinin mezkur Yönetmelik uyarınca BEP Geliştirme Birimine verildiği, dönem başında yapılan BEP Geliştirme Birimi toplantısından öğrencinin destek eğitim odasında verilecek eğitime ihtiyacı olmadığı kararına varılmışsa da dönem içerisinde öğrencinin bu eğitime ihtiyacının olabileceği, başvuranın eşine imzalatılan belgenin Okul İdaresini sorumluluktan ari tutmaya yönelik ve kötü niyetli bir yazı olduğu,

ç. Okul İdaresi tarafından sunulan BEP belgesinde destek eğitim odası açılmamasının nedeninin *"Öğretmenler tarafından dersler işlenirken tüm öğrencilerin farklı öğrenme stilleri (görsel/işitsel/dokunsal) dikkate alınarak yöntem ve teknikler belirlenir. Örneğin sınıflarda bulunan akıllı tahtalar aracılığı ile görsel materyaller, dijital araçlar ve öğretmenler tarafından hazırlanan özgün materyaller sıkça kullanılır. Bununla birlikte not alma alışkanlığı daha zayıf olan öğrencilere One-Note sistemi ve Teams platformu aracılığı ile sınıftaki materyallere ulaşması sağlanır. Bu nedenle öğrencinin ayrı bir sınıfta, özel destek eğitim sınıfında öğretmenlerle ayrı ders almasına gerek olmadığı kararı verildi."* şeklinde belirtildiği, destek eğitim sınıfı açılmaması ile öğrencilerin çeşitli materyaller vasıtasıyla dersi takip edebileceğinin belirtilmiş olması arasında bir illiyet bağı olmadığı,

d. Başvuran tarafından e-posta ve dilekçeler yoluyla defalarca talep edilmesine rağmen Okul İdaresi tarafından BEP'lerin başvurana verilmediği, bu durumun velinin ve öğrencinin BEP Geliştirme Biriminin doğal üyesi olarak görülmediğini gösterdiği, muhatap İdarenin aynı dönemlere ilişkin farklı BEP'leri Kurumumuza sunduğu, BEP'ler incelendiğinde matematik, fizik, kimya, biyoloji, Türk dili ve edebiyatı derslerine ilişkin

2023/2024 eğitim öğretim yılındaki müfredat konularının yazıldığı ve belgenin kopyala yapıştır şeklinde hazırlandığı,

e. Başvuranın çocuğunun özellikle 2023-2024 eğitim öğretim yılında artarak devam eden akran zorbalığına maruz kalması nedeniyle akademik performansında düşüş olduğu ve okuldan soğuduğu, bu durum başvuran tarafından Okul İdaresine bildirilse de muhatap İdarenin gerekli adımları atmadığı, bu durumun Okul İdaresi tarafından BEP olarak sunulan belgelerden de açıkça görülebileceği,

f. Özel okullardaki özel eğitim uygulamalarında bireyselleştirilmiş eğitim programlarının temelindeki sorunların BEP Geliştirme Birimi toplantılarının veli ve öğrenciye açık olmaması, veli katılımı gerçekleşse dahi katı sunulması açısından velinin ya da velinin önerdiği uzmanın çocuğa dair görüş bildirmesinin kısıtlanması, bu nedenle çocuğun üstün yararı gözetilmeden karar alınması, oluşturulan BEP'lerin şeffaflık ve hesap verilebilirlik açısından e-Okul ya da e-Rehberlik sistemleri üzerinden veliye açılmaması olduğu, somut olayda da başvuranın öğrencinin BEP'lerini görme ve bunlara katkıda bulunma talebinin cevapsız bırakıldığını, uygulandığı iddia edilen BEP'lerde eksik ve/ya hatalı özel eğitim tedbirlerine yer verildiği, bu nedenle bu BEP'lerin uygulanabilirliğinin mümkün olmadığı,

g. Muhatap İdarenin yazılı görüşünde IB programına ilişkin cevaplarının tutarsız ve çelişkili olduğu, başvuranın 2022-2023 eğitim öğretim yılından itibaren çocuğunun IB programına girmesi için girişimlerde bulunduğu ancak Okul İdaresinden cevap alamadığı, bunun üzerine başvuranın 22/8/2023 tarihinde Okul Müdürü F.B. ve Okulun bağlı olduğu Avusturya Liseliler Vakfı (ALEV) Yönetim Kurulu Üyesi A.O. ile çocuğunun IB programına katılması için görüşme gerçekleştirdiği, bu görüşmede başvuranın ve eşinin Okul Müdürü ve Yönetim Kurulu Üyesi tarafından psikolojik baskıya maruz bırakıldığı, programa katılma taleplerinin değerlendirileceğinin söylenildiği, bu görüşmeden önce 5/7/2023 tarihinde K.A.'nın IB programına alınmayacağının yazılı olarak bildirildiği, yapılan görüşmenin kötü niyetli olarak aileyi oyalama amacı taşıdığı,

ğ. Okul İdaresi tarafından Kurumumuza sunulan ... Öğretmeni M.E.'nin değerlendirmelerini içeren yazı ile ... öğretmen A.B.'nin değerlendirmelerini içeren yazının alelacele ve başvuran ile çocuğunu suçlayacak şekilde hazırlandığının görülebileceği, başvuranın çocuğunun Okul orkestrasına katılmasının kapsayıcılık ve çeşitlilik açısından orkestraya bir zararının olmadığı, bu yazıların tek taraflı oluşturulduğu ve eksik olduğu,

h. Okuldaki ... Öğretmen S.A. tarafından imzalanan 17/5/2024 tarihli belgede başvuranın çocuğu K.A.'ya akran zorbalığı yapan öğrencilerin aslında ona herhangi bir müdahalede bulunmadıkları, her öğrencinin yapabileceği konuşma ya da şakalara başvuranın çocuğunun sinirlendiği, küfrettiği, argo sözcükler kullandığı, uyarıldığında çok büyük tepki verdiği, öğrencilerin tek amaçlarının K.A.'ya yardımcı olmak olduğunun yazıldığı ancak bu durumun hayatın olağan akışına aykırı olduğu, söz konusu öğrencilerin K.A.'nın DEHB tanısı olduğunu bildikleri, buna rağmen dalga geçerek onu tahrik ettikleri,

sinirlendirdikleri ve bir süre sonra bu baskı ve akran zorbalığına dayanamayan K.A.'nın suçlandığı, belgede beyanları alınan öğrencilerin beyanlarının çelişkili olduğu belirtilmiş,

ı. Sonuç olarak başvuranın çocuğu için gerekli tüm özel eğitim tedbirlerinin uygulanarak usulüne uygun BEP Geliştirme Birimi oluşturulması, öğrencinin ihtiyaçları doğrultusunda her ders için ayrı ayrı BEP hazırlanması, destek eğitim odası açılarak öncelikle öğrencinin eksik kaldığı derslerin takviyesi için destek eğitimi verilmesi, yaşanan ayrımcılığın tespit edilmesi ve muhatap Kuruma para cezası uygulanması talep edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d), (f), (i) ve (j) bentleri şöyledir:

"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi,

Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi,

Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri,

Taciz: Psikolojik ve cinsel türleri de dâhil olmak üzere bu Kanunda sayılan temellerden birisine dayanılarak, insan onurunun çiğnenmesi amacını taşıyan veya böyle bir sonucu doğuran yıldırıcı, onur kırıcı, aşağılayıcı veya utandırıcı her türlü davranışı ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

10. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendine göre *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görevleri arasındadır.

11. Mezkûr Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

12. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"İhlal kararı"* başlıklı 69'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre:

"İnceleme ve araştırma sonucunda başvurunun yerinde olduğu kanaatine varılması halinde ihlal kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre*"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuran vekillerinin dilekçelerinde, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan başvuranın çocuğuna öğrenim gördüğü okulda BEP uygulanmadığı, destek eğitim odası açılmadığı, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği gereğince alınması gereken özel eğitim tedbirlerinin alınmadığı, okulda akran zorbalığına maruz bırakıldığı, okul orkestrasına, istediği etkinlik kulübüne ve IB programına alınmadığı, bu nedenle adı geçen Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu, söz konusu iddialara ilişkin olarak başvuranın, 24/7/2023, 1/11/2023, 2/11/2023 ve 20/3/2024 tarihlerinde başvuruya konu taleplerin yerine getirilmesi için muhatap Okul İdaresine ve Çekmeköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurduğu ancak olumlu sonuç alamadığı anlaşılmıştır. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

14. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) *"Ayrımcılık yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* AİHS'in Ek 1 No'lu Protokolü'nün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."*

15. Birleşmiş Milletler (BM) Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık; siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır.

16. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede*

engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"

17. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde; Taraf Devletlerin zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri, saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolunun engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacağı, engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir.

18. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi ile de kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınarak cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

19. Ulusal ve uluslararası düzenlemeler doğrultusunda, engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili bir şekilde erişimlerinin sağlanmasının ve toplumsal yaşama engelsiz biçimde katılabilmelerinin diğer çocuklarla eşit şartlarda eğitim hakkından yararlanmayı gerektirdiği açıktır. Bu kapsamda engelli çocuklar için özel öğrenim ihtiyacının karşılanabilmesi için gerekli tedbirler alınmalı ve destek eğitim hizmetleri sunulmalıdır. Nitekim özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamak amacıyla 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde, özel eğitim ihtiyacı olan bireylere sunulacak eğitim ve öğretim hizmetlerinin yürütülmesine dair hükümlere yer verilmiştir.

20. Somut olayda başvuran vekillerinin ilk iddiası DEHB tanısı bulunan ve tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan başvuranın çocuğu için, öğrenim gördüğü okulda usulüne uygun BEP Geliştirme Birimi oluşturulmadığı, BEP uygulanmadığı, destek eğitim odası açılmadığı ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği gereğince alınması gereken özel eğitim tedbirlerinin alınmadığı, muhatap Kurum tarafından uygulandığı iddia edilen BEP belgelerinin başvurana teslim edilmediği, başvuranın BEP toplantılarına çağırılmadığı, bu nedenle başvuranın çocuğuna karşı engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündedir. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde makul düzenleme yapmama bir ayrımcılık türü olarak kabul edilmiştir. Mezkûr Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde ise makul düzenlemenin engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklikler ve tedbirler anlamına geldiği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda BEP uygulanmadığı ve destek eğitim odası açılmadığı yönündeki iddiaların makul düzenleme yapma yükümlülüğü kapsamında ele alınması gerekmektedir.

21. Makul düzenleme, engellilik bağlamında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlayan temel bir unsurdur. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmek istediği andan itibaren gerçekleştirilmeli, başvuru sahibi veya sahipleri ile müzakere edilmelidir. Makul düzenleme, yükümlülük sahibinin engelli bireyle diyaloğa girmesini gerektirmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğünün, engelli bir bireyin bir düzenleme talebinde bulunduğu ya da ilgili yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin bir engeli olduğunun gerçekten farkında olduğunun kanıtlandığı durumlarla sınırlı olmadığının altını çizmek gerekir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2022/1920, K. No:2023/586, 31/7/2023, para. 31]. BM Engelli Hakları Komitesine göre; aynı zamanda, potansiyel bir yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin haklarını kullanmanın önündeki engelleri kaldırmak için bir düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir engeli olduğunu fark etmesi gerektiği durumlarda da makul düzenleme uygulanmalıdır (BM Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No: 6 (2018), para. 24/b).

22. Başvuranın DEHB tanısı bulunan ve tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla özel eğitim öğrencisi olan çocuğu için öğrenim gördüğü okulda usulüne uygun BEP Geliştirme Birimi oluşturulmadığı, BEP uygulanmadığı, destek eğitim odası açılmadığı ve Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği gereğince alınması gereken özel eğitim tedbirlerinin alınmadığı iddialarına ilişkin olarak muhatap Kurum İdaresi yazılı görüşünde *"Öğrencileri K.A.'nın ...'uncu sınıfta DEHB tanısıyla tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi gerektiğinin Çekmeköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından, Çekmeköy RAM Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporunun gönderilmesi suretiyle bildirildiğini, rapor doğrultusunda Özel Eğitim*

Hizmetleri Yönetmeliği ile öğrencinin bulunduğu eğitim kademesindeki ilgili mevzuat dikkate alınarak ve öğrencinin üstün yararı gözetilerek iş ve işlemlerin yürütüldüğünü, öğrencinin okul içinde ve dışında sosyal kabulünün artırılmasında ve ihtiyaçlarının karşılanmasında özverili bir tutum sergilendiğini, akranlarının gelişim düzeylerine uygun olarak duygusal, davranışsal ve bilişsel özellikleri konusunda bilgilendirildiğini, 19/1/2022 tarihinde veli L.A.'ya BEP toplantısının 25/10/2022 tarihinde saat 08.40'ta yapılacağının mail yoluyla iletildiğini, velinin katılacağını yazılı olarak bildirdiğini, öğrenci hakkında bilgi ve veri toplanması, branş öğretmenlerinden eğitsel performansın değerlendirilmesi, öncelikli öğrenme ihtiyaçlarının belirlenmesi, öğrenme ihtiyaçlarına yönelik amaç belirlenmesi, amaçlara yönelik stratejinin belirlenmesi adımları göz önünde bulundurularak iş birliği ile kapsayıcı bir BEP hazırlandığını, 2022-2023 eğitim öğretim yılında ilk BEP toplantısının öğrencinin velisi, sınıf öğretmeni, öğrencinin dersine giren diğer alan öğretmenleri, rehber öğretmen ve Okul İdaresinin katılımıyla yapıldığını, toplantı sonrasında velinin destek odası açılmaması yönünde el yazısıyla yazmış olduğu dilekçenin Kurumumuza sunulduğunu, bu dilekçenin BEP toplantısının yapılmış olduğunu kanıtladığını, velinin taleplerinin zamanla farklılık gösterdiğini ve bu doğrultuda eklemeler yapıldığını, velinin çocuğunun sınıftan ayrı olarak tek başına sınava girmesini talep ettiğini; bu kapsamda öğrencinin ses, ışık gibi olaylardan etkilenmesini en aza indirebilmek adına ayrı olarak sınava alındığını ve gözetmen öğretmen ile rehber öğretmen görevlendirildiğini, herhangi bir aksaklığa mahal vermemek adına öğretmenlere resmi yazı ile bilgilendirme yapıldığını, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 24'üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi uyarınca sınav ölçme değerlendirme kriterlerinin, öğrenci ihtiyaçları ve gelişimi göz önünde bulundurularak hafifletildiğini, sınav sorularında seçmeli soru eklendiğini, soru sayısının azaltıldığını ve/ya ayrı bir sınav hazırlandığını, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi uyarınca öğrenciye özel Haftalık Bireysel Ders Programı yapıldığını, velinin talep ettiği branşlardaki öğretmenlerin haftada 8 saat (% 40'ı aşmayacak şekilde) bireysel olarak ders yaptıklarını, destek eğitimi haftalık ders programının veliye elden imza karşılığında teslim edildiğini, ayrıca mail olarak da iletildiğini, öğrenci K.A.'ya okulda ilgili Yönetmelik hükümleri çerçevesinde birebir ders verildiğini, velinin de gönderdiği mail ile destek eğitimi aldığını açıkça belirttiğini, haftalık Bireysel Ders Programı doğrultusunda kısa dönem ve uzun dönem kazanımlarını içeren ders planlarının imza karşılığında veliye teslim edildiğini, veli L.A.'nın iddialarının aksine öğrenciye gerek mevzuat gerekse pedagojik açıdan gerekli tüm desteğin sağlandığını" belirtmiştir.

23. Başvuru kapsamında sunulan belgelerden; Çekmeköy Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 26/9/2022 tarihli yazısı ile başvuranın çocuğu K.A.'nın Özel Eğitim Değerlendirme Kurul Raporunun Özel Alev Lisesine gönderildiği, 14/9/2022 tarihli rapora göre dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu tanılı K.A. hakkında*"Tam zamanlı olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi, Özel Eğitim*

Hizmetleri Yönetmeliği ve öğrencinin bulunduğu eğitim kademesindeki ilgili mevzuat hükümlerinin dikkate alınması" önerilerek tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme eğitiminden yararlanmasına karar verildiği ve rapor başlangıç tarihinin 14/9/2022, raporun bitiş tarihinin ise lise olarak belirtildiği tespit edilmiştir.

24. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tanımlar ve kısaltmalar"* başlıklı 4'üncü maddesine göre*"(...) g) Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını, (...) ı) Destek eğitim hizmeti: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okuldaki diğer personele uzman personel ve gerekli araç-gereçlerle sunulan danışmanlık hizmetlerini, i) Destek eğitim odası: Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortamı, (...) ö) Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi (...) ifade eder."*

25. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Bireyselleştirilmiş eğitim programı"* başlıklı 20'nci maddesine göre *"(1) Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için takip edecekleri eğitim programı temel alınarak BEP hazırlanması esastır. Bu programda; a) Eğitim planında yer alan yıllık amaçlara ve kısa dönemli amaçlara, b) Sunulacak destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına, c) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerine, ç) Eğitim ortamına ilişkin düzenlemelere, d) Davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere, e) Öğrencinin kişisel bilgilerine yer verilir."* Aynı Yönetmelik'in *"Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 22'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda her tür ve kademedeki eğitimlerini kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla sürdürebilirler."* hükmü, *"Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme biriminin görevleri"* başlıklı 48'inci maddesinde ise *"(1) BEP geliştirme biriminin görevleri şunlardır: a) BEP'in hazırlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili çalışmalarda koordinasyonu sağlamak, b) Öğrencinin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile eğitim ihtiyaçları doğrultusunda BEP'inde değişiklik ve düzenlemeler yapmak, c) Eğitim ortamlarının düzenlenmesi, materyal geliştirilmesi ve temini konusunda okul yönetimine ve öğretmenlere önerilerde bulunmak, ç) Okuldaki diğer birim ve kurullarla iş birliği yapmak, d) Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerden destek eğitim odasında eğitim alacak öğrencileri, eğitim hizmeti sunulacak dersleri ve*

haftalık ders saati sayısını belirlemek, e) İlköğretim ya da mesleki ve teknik ortaöğretim programlarının uygulandığı özel eğitim okullarında ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarında eğitimlerini sürdüren öğrencilerden tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime uygun olanları belirlemek ve okul yönetimine bildirmek, f) Öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerini belirlemek, g) Özel eğitim sınıflarına kayıtlı öğrencilerden yetersizliği olmayan akranlarıyla bir arada eğitim alacak öğrencileri belirlemek ve katılacakları dersler ile saatlerini planlamak, ğ) Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sınavlarda refakat edilmesi gerekenleri belirlemek, h) Özel eğitim programı uygulayan okullardaki öğrencilerden grup eğitimine uyum sağlayamayanların grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitime başlamasına ve bire bir eğitimin sona erdirilmesine karar vermek, ı) Velinin yazılı talebi üzerine, ilkokulda öğrencilerin bir defaya mahsus olmak üzere sınıf tekrarı yapmasına karar vermek, i) Farklı sebeplerle okula başlaması gecikmiş olan ve il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararıyla ilköğretim kademesinde özel eğitim programı uygulayan okul ya da bu programların uygulandığı özel eğitim sınıflarına devam etmesine karar verilen öğrencilerin; yaş, gelişim özellikleri ve eğitim performansına uygun kademedeki sınıfa yerleştirilmesine karar vermek, j) Okuldaki diğer kurul ve birimlerle iş birliği içinde çalışmak." hükümleri yer almaktadır.

26. İlgili mevzuat hükümleri çerçevesinde muhatap Kurumun yazılı görüşünün ekinde sunulan 3 adet BEP dosyası incelenmiş olup ilk BEP dosyasının başvuranın çocuğunun ...'uncu sınıfta olduğu 2022-2023 eğitim öğretim yılını kapsadığı, ikinci ve üçüncü BEP dosyasının ise başvuranın çocuğunun ...'inci sınıfta olduğu 2023- 2024 eğitim öğretim yılını kapsadığı anlaşılmıştır. BEP dosyalarının içerisinde; öğrenci ve ailesine ilişkin bilgilerin, eğitsel performans formunun, öğrencinin gelişim öyküsünün, aldığı derslerdeki performans düzeylerine ilişkin öğretmenlerin değerlendirmelerinin (öğrenci MEB müfredatını takip edebilecek düzeydedir, öğrencinin ayrı bir sınıfta, öğretmenlerle ayrı ders almasına gerek olmadığı vb.), BEP Geliştirme Birimi üyeleri imza listesinin, düzenlenen toplantı tutanaklarının, genel BEP değerlendirmesinin (görme sıkıntısından dolayı öğrencinin orta sırada tahtayı görebilecek şekilde oturmasının sağlanması, ek el yazılı çalışmalar verilmesinin kararlaştırılması vb.), veli isteklerinin (sınavlarda ek süre verilmesi, verilen ödevlerin azaltılması vb.), veli isteği doğrultusunda sınavlarda öğrenciye uygulanacak sınav tedbirlerinin (bazı sınavlarda ek süre verildiği, sınavlardan önce çalışma yaprakları ve testlerle sürecin desteklendiği, öğrencinin akademik düzeyine uygun ve yapabileceği düzeyde sorular hazırlandığı, bazı derslerde çoktan seçmeli sorular hazırlandığı vb.), BEP Geliştirme Birim Kararlarının ve diğer kararların yer aldığı görülmüştür. Başvuranın çocuğu hakkında ilk BEP toplantısının 25/10/2022 tarihinde yapıldığı, yalnızca 15/5/2024 tarihli BEP toplantı tutanağının BEP Geliştirme Birimi Üyeleri Katılım Listesi kısmında başvuranın imzasının yer almadığı, 25/10/2022, 9/11/2023, 15/2/2024 tarihli BEP toplantı tutanaklarının BEP Geliştirme Birimi Üyeleri Katılım Listesi kısımlarında ise Okul Müdür/

Müdür Yardımcısının, başvuranın çocuğunun almakta olduğu derslerin öğretmenlerinin, rehber öğretmenin ve başvuranın imzalarının bulunduğu tespit edilmiştir.

27. BEP dosyaları içerisinde matematik, biyoloji, fizik, kimya derslerinin yer aldığı Haftalık Bireysel Eğitim Ders Programı ve matematik, fizik, kimya, Türk dili ve edebiyatı, Almanca derslerinin yer aldığı Haftalık Bireysel Eğitim Ders Programının bulunduğu, programların ilgili ders hocaları tarafından imzalandığı ve 3/4/2024 tarihli belgeyi başvuranın *"22 Mart 2024 tarihinde iadeli taahhütlü mektup ile okul müdürlüğünden talep ettiğim oğlum K.A. için yapılmış olan matematik, biyoloji, fizik, kimya derslerine ait BEP ve haftalık bireysel eğitim ders programını elden aldım."* yazarak imzaladığı, bu belgeden BEP hazırlandığı ve hazırlanan BEP ile bireysel eğitim ders programının başvurana teslim edildiği anlaşılmıştır.

28. Başvuran vekilleri dilekçelerinde her ne kadar BEP Gelişim Birimi toplantısı düzenlenmediğini belirtse de Okul Müdür Yardımcısı A.B.'nin 19/10/2022 tarihli e-postasında *"Sayın Velimiz, Çekmeköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi gerektiği bildirilen ... e-okul numaralı ... sınıfı öğrencimiz K.A. için, Bireyselleştirilmiş eğitim programı: Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip edeceği program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren bir programdır. Öğrencimize uygulanacak olan özel eğitim programının içeriğini sınıf branş öğretmenleri ve yönetim ile birlikte oluşturmak için 25/10/2022 Salı günü saat 08.40'ta toplantıyı sizlerin katılımıyla düzenliyor olacağız. Katılım durumunuzu iletmenizi rica ederim. Saygılarımla."* şeklinde belirterek başvuranı 25/10/2022 tarihli BEP toplantısına davet ettiği, başvuranın da 20/10/2022 tarihli e-postası ile kendisinin ve eşinin toplantıya katılacağını teyit ettiği anlaşılmıştır.

29. 2023-2024 eğitim öğretim yılı BEP toplantısının ise derse giren öğretmenlerin katılımıyla 28/9/2023 tarihinde yapıldığı, 21/9/2023 tarihinde toplantı davetinin başvurana iletildiği, toplantı kararının başvurana elden teslim edildiği, başvuranın okuyup ailesiyle evde değerlendirdikten sonra imzalayacağını bildirdiği, başvuranın belgeyi imzalamadığının tutanak altına alındığı, 1/10/2023 tarihinde başvuranın BEP dosyasında yapılması gerektiğini düşündüğü değişiklik taleplerini Okul İdaresine ilettiği, 20/10/2023 tarihinde ise başvuranın Okul Müdürü F.Ö.'ye, Okul Müdür Yardımcısı A.B.'ye ve ilgili ... Öğretmen S.A.'ya gönderdiği e-posta ile çocuğunun öğretmenlerinden gördüğü yakınlık, yapılan ve yapılması planlanan çalışmalar ve ayrı yapılan sınavlar nedeniyle duyduğu memnuniyeti ve teşekkürlerini bildirdiği anlaşılmıştır. Ayrıca 25/10/2022, 9/11/2023, 15/2/2024 tarihli BEP Geliştirme Birimi Üyeleri Katılım Listesi kısmında başvuranın imzasının bulunduğu, BEP Genel Değerlendirme kısmında veli isteklerinin bulunduğu ve bu kısımda *"Veli L.A. sadece Almanca dersinden özel ders aldığını bildirdi. Geçen sene depresyon gözlemlendiğini, bu sene ise sönümlendiğini, alınan önlemlerin çok işe yaradığını dile getirdi."* ifadesinin

yer aldığı göz önüne alındığında başvuranın toplantılara katıldığı ve sözlü olarak değerlendirme ve taleplerini ilettiği anlaşılmaktadır.

30. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayımlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası adlı Rehberde öğrencilerin sağlık durumları ve öğretim kademelerine uygun BEP dosyası örneklerine yer verildiği, muhatap Kurum tarafından sunulan Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı Dosyası başlığına sahip olan belgeler ile ilk sayfalarında 1. BEP Toplantısı, 2. BEP Toplantısı ve 3. BEP Toplantısı yazılan belgelerin adı geçen Rehberdeki örnek BEP dosyası formatına uygun olduğu ve ilgili Yönetmelik'te belirtilen özelliklere sahip olduğu değerlendirmesine varılmıştır.

31. Başvuran vekillerinin bir diğer iddiası destek eğitim odasının açılmadığı yönündedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim"* başlıklı 23'üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentlerinde; tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilerin kayıtlı bulundukları okulda uygulanan eğitim programını takip edeceği, takip ettikleri programlar temel alınarak öğrenciler hakkında BEP hazırlanacağı ve bu öğrenciler için destek eğitim odasının açılacağı düzenlenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Destek eğitim odası"* başlıklı 103'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre *"Kaynaştırma uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerle özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için okulun bünyesinde destek eğitim odası ve eğitim bölgelerinde yetenek atölyeleri açılır. Burada yürütülecek iş ve işlemler Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği hükümlerine göre yürütülür."*

32. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği kapsamında destek eğitim odası öğrencinin ihtiyaç duyduğu alanda destek eğitim hizmetleri verilmesi için oluşturulmaktadır. Muhatap Okul tarafından sunulan BEP toplantı tutanaklarından başvuranın çocuğunun destek eğitimine ihtiyacı olup olmadığına ilişkin değerlendirmelerde bulunulduğu ve bu değerlendirmeler sonucunda destek eğitimi ihtiyacı olup olmadığına ilişkin bir kanaate varıldığı anlaşılmaktadır. Bu tutanaklarda çocuğun akademik başarısının sınıf düzeyinde, bazı derslerde sınıf ortalamasının üstünde olduğu belirtilmekle birlikte özel destek eğitim sınıfında öğretmenlerle ayrı ders almasına gerek olmadığı değerlendirmelerinin yapıldığı tespit edilmiştir. Destek eğitim odasında sunulacak hizmetler öğrencinin yararı gözetilerek uygun öğretmen sağlanması ve velinin onayı ile okulun çalışma saatlerinde (öğrencinin ders saati içinde veya dışında) planlanır ve öncelikle okulun öğretmenlerinden olmak üzere özel eğitim öğretmenleri, sınıf öğretmeni ve alan öğretmenleri ile RAM'da görevli özel eğitim öğretmenleri ya da diğer okul ve kurumlardaki görevlendirilen öğretmenler tarafından verilir. Destek eğitimi öğrencinin ders saati içinde veriliyor ise öğrencinin kayıtlı olduğu sınıfta o ders saatinde okutulan derse ilişkin eğitim verilir. Öğrencinin destek eğitim odasında alacağı haftalık ders saati, haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde planlanır (Milli Eğitim Bakanlığı, Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_07/24014806_destekodasi2.sra.pdf, E. T:

4/3/2025). Tüm bu hususlar göz önüne alındığında muhatap Okulun çocuğun ihtiyaçları ve BEP Geliştirme Birimince yapılan değerlendirmeler doğrultusunda işlem tesis ettiği, incelenen BEP dosyaları içerisinde yer alan matematik, biyoloji, fizik, kimya derslerinin yer aldığı Haftalık Bireysel Eğitim Ders Programı ve matematik, fizik, kimya, Türk dili ve edebiyatı, Almanca derslerinin yer aldığı Haftalık Bireysel Eğitim Ders Programından öğrencinin kayıtlı olduğu sınıfta o ders saatinde okutulan derse ilişkin bireysel eğitim verildiği anlaşılmaktadır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesi uyarınca öğrencinin destek eğitim odasından eğitim alıp almayacağını, hangi dersten alacağını ya da öğrencilerin alacağı haftalık ders saatini BEP Geliştirme Birimi belirleyecek olup destek eğitim odasında görev alacak öğretmenleri ve çalışma programlarını ise Okul İdaresi belirleyecektir. Bu durum karşısında BEP toplantısında çocuğun akademik başarı düzeyinin sınıf düzeyine uygun görülerek destek eğitim odası açılmamasında mevzuata aykırılık bulunduğu ya da ayrımcı bir muamelede bulunulduğu kanaati oluşmamıştır (TİHEK, B. No: 2023/1037, K. No: 2023/1072, 26/12/2023, para. 36-37). Nitekim Okul tarafından sunulan ve başvuranın eşinin imzaladığı 25/10/2022 tarihli belgeden; 25/10/2022 tarihinde BEP toplantısı yapıldığı, toplantı sonucunda destek eğitim sınıfında ayrı ders almasına gerek olmadığı kararının alındığı, velinin de bu durum hakkında bilgi sahibi olduğu ve durumu onayladığını belirttiği görülmüştür.

33. Ayrıca muhatap Kurum tarafından sunulan 17/10/2022 tarihli ve … sayılı, 15/12/2022 tarihli ve … sayılı, 20/3/2023 tarihli ve … sayılı, 16/5/2023 tarihli ve … sayılı yazılarda *"Çekmeköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi gerektiği bildirilen e-okul numarası … nolu … sınıfı öğrencisi K.A. için, ekte hazırlanan sınav takvimi gözetmen görevlendirme listesinde belirtilen öğretmenlerin ilgili gün ve saatte sınav gözetmenliği görevleri bildirilmiştir. Herhangi bir aksaklığa mahal vermeden gerekli hazırlıkların ve çalışmanın titizlikle yapılması bilginize sunulur."* şeklinde belirtilerek …'uncu sınıf döneminde başvuranın çocuğu için 19/10/2022-27/10/2022, 21/12/2022-29/12/2022, 20/3/2022-28/3/2023 ve 18/5/2023-30/5/2023 tarihleri arasında yapılan her sınavda ayrıca gözetmen öğretmen görevlendirildiği ve her dersin sınavı için ikişer gözetmenin görevlendirildiği, aynı şekilde 19/10/2023 tarihli ve … sayılı, 22/12/2023 tarihli ve … sayılı, 27/3/2024 tarihli ve … sayılı yazılarda da *"Çekmeköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından Kaynaştırma/Bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesi gerektiği bildirilen e-okul numarası … nolu … sınıfı öğrencisi K.A. için, ekte hazırlanan sınav takvimi gözetmen görevlendirme listesinde belirtilen öğretmenlerin ilgili gün ve saatte sınav gözetmenliği görevleri bildirilmiştir. Herhangi bir aksaklığa mahal vermeden gerekli hazırlıkların ve çalışmanın titizlikle yapılması bilginize sunulur."* şeklinde belirtilerek …'inci sınıf döneminde başvuranın çocuğu için 31/10/2023-8/11/2023, 25/12/2023-4/1/2024 ve 26/3/2024-3/4/2024 tarihleri arasında yapılan her sınavda ayrıca gözetmen öğretmen görevlendirildiği ve her dersin sınavı için ikişer gözetmenin görevlendirildiği anlaşılmıştır. Ayrıca 17/5/2024 tarihli olan ve Okul Müdür Yardımcısı Y.K. tarafından imzalanan belgede *"23/12/2023 Veli tarafından öğrencinin sınavlarda*

dalabildiği ve sınav sırasında gözlemlenip uyarılması gerektiği talebi gelmiştir. Öğrencinin halihazırda tek öğrenci olarak bir sınıfta sınava alındığı ve biri rehber öğretmen olmak üzere iki gözetmen eşliğinde sınava girdiği söylenmiştir. Ayrıca gözetmen öğretmenlerin öğrenci dalarsa veya sınavı yapmayı bırakırsa uyardıkları bilgisi de verilmiştir." şeklinde sınavla ilgili alınan tedbirler belirtilmiştir. Neticede muhatap Okul İdaresinin başvuranın çocuğu hakkında BEP uyguladığı, BEP Geliştirme Birimi toplantılarını düzenlediği, başvuranı toplantılara çağırdığı ve süreçle ilgili bilgilendirdiği, başvuranın sınavlara ilişkin taleplerini yerine getirdiği, gerekli çabayı göstererek çözüm ürettiği, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklikleri ve tedbirleri alarak makul düzenleme yapma yükümlülüğüne aykırı davranmadığı değerlendirmesine varılmıştır.

34. Başvuranın ikinci iddiası çocuğunun ...'inci sınıfta, DEHB tanısının getirdiği stereotipik davranışları nedeniyle sınıf arkadaşları tarafından akran zorbalığına uğramaya başladığı, Okul İdaresinin ve öğretmenlerinin desteğiyle bu süreci ortaokul kademesinde atlattığını ancak liseye geçtiğinde kendisine akran zorbalığı yapan öğrencilerle aynı sınıfa yerleştirildiği için ortaokul döneminde uğradığı akran zorbalığının artarak devam ettiği, bu süreçte Okul İdaresinin ve öğretmenlerinin akran zorbalığının önüne geçebilecek olumlu bir tutum göstermediği, Okulda bazı öğrencilerin 12-13 kişilik gruplar kurarak başvuranın çocuğuna sınıf içinde ve sınıf dışında zorbalık yaptıkları, çocuğun kafasını akıllı tahtaya sıkıştırdıkları, top oynarken çocuğun kafasını hedef aldıkları, kitap, çanta vb. kişisel eşyalarını sakladıkları, yemek yemesiyle dalga geçtikleri, 10/1/2024 tarihinde fiziksel şiddet boyutuna varan akran zorbalığı nedeniyle sağ ön kolundan darbe aldığı, Hastane tarafından ön kol düzeyinde kas ve tendon yaralanması teşhisiyle kolunun alçıya alınması ve iki gün istirahat etmesinin önerildiği ancak başvuranın, alçı ya da yarım alçı uygulamasıyla akran zorbalığının daha da artacağından korktuğu için çocuğunun kolunu alçıya aldırmadığı, durumu çözüme kavuşturmak amacıyla 15/3/2024 tarihinde başvuranın Okul İdaresine başvurduğu, Okul İdaresinin akran zorbalığını önleyici rehberlik ve psikolojik danışmanlık süreçlerini başlatmak yerine tamamen göstermelik adımlar attığı ve akran zorbalığı sorununu çözemediği şeklindedir.

35. Zorbalık, okul çağındaki çocuklarda gerçek veya algılanan bir güç dengesizliğini içeren, istenmeyen ve saldırgan davranışlardır. Davranış tekrarlanabildiği gibi zamanla tekrarlanma potansiyeli de göstermektedir. Hem zorbalığa uğrayan hem de başkalarına zorbalık yapan çocuklar ciddi ve kalıcı sorunlar yaşayabilmektedir. Zorbalık fiziksel şiddet, cinsel şiddet, tehdit, alay etme, sosyal dışlama veya diğer psikolojik şiddeti içerebilir (Council of Europe, Children Rights, Bullying, ***https://www.coe.int/en/web/children/bullying***, E. T: 4/3/2025).

36. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) uyarınca okulların, çocukları hem fiziksel hem de psikolojik her türlü şiddetten koruma yükümlülüğü bulunmaktadır. ÇHS'nin 19'uncu maddesine göre *"Taraflar, çocuğu, ebeveyn(ler), yasal vasi(ler) veya çocuğun bakımını üstlenen herhangi bir başka kişinin bakımı altındayken her türlü fiziksel veya zihinsel şiddet, yaralanma veya istismardan, ihmalden veya ihmalkâr muameleden, cinsel*

istismar dâhil kötü muameleden veya sömürüden korumak için tüm uygun yasal, idari, sosyal ve eğitimsel önlemleri alacaklardır."

37. Konuya ilişkin olarak muhatap Kurum tarafından sunulan yazılı görüşte*"10/1/2024 tarihinde K.A.'nın akranları ile ilgili iddiaları doğrultusunda Rehberlik Birimi tarafından diğer öğrenciler ile tek tek görüşüldüğü ve velinin okula davet edildiği, 16/1/2024 tarihli veli görüşme formunun ekte sunulduğu, yapılan gözlemlerde öğrencinin okula tornavida ile geldiğinin, okuldaki öğrenci telefon dolabını zorlayarak tornavida ile açtığının ve diğer öğrenciler için tehlike oluşturduğunun, başka sınıfın akıllı tahtasının kablolarını çıkarıp akranlarına karşı agresif tavırlar sergilediğinin tespit edildiği ve veliye bu durumun aktarıldığı, velisi tarafından da disiplin kurallarına aykırı davrandığında, yanlış veya haksız olduğunda başkalarını suçlama eğilimi gösterdiğinin görüşmelerde dile getirildiği, Rehber Öğretmenlerin ...'uncu sınıftan itibaren yaptıkları görüşmelerin Millî Eğitim Bakanlığı Bilişim Sistemleri (MEBBİS) e- rehberlik modülünde ve görüşme formlarında yer aldığı, öğrencinin davranış problemlerini önlemeye/azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik olarak öğrencinin özel psikoloğu ile görüşmek istememesi nedeniyle velinin talebi üzerine okul saatleri içerisinde Çarşamba günleri saat 11.00'de çevrim içi olarak özel psikoloğu ile görüşmesi için yer tahsis edildiği, ders öğretmenlerinden izin alındığı ve takibinin yapıldığı, öğrencinin yaşadığı tüm süreçlerde ilgili Yönetmelik maddeleri göz önünde bulundurularak Okuldaki öğretmen ve idarecilerin iş birliği yaptığı ve öğrencinin önündeki bariyerlerin kaldırılmaya çalışıldığı"* belirtilmiştir.

38. Başvuran vekillerinin, akran zorbalığı iddiaları hakkında yalnızca 10/1/2024 tarihinde Özel Erdem Hastanesinden alınan sağlık raporunu sundukları, bu rapor haricinde dosyaya akran zorbalığının ispatına ilişkin herhangi bir belgenin sunulmadığı ve yalnızca başvuranın beyanlarına yer verildiği görülmüş, Raporda *"Sağ ön kolda ağrı, okulda arkadaşları tarafından arbedeye uğramış, kolu ezilmiş, Bulgular: Sağ ön kolda ağrı, hastaya alçı önerildi, kabul etmedi, 2 gün istirahat verildi. Kesin tanı: ön kol düzeyinde kas ve tendon yaralanması"* yazdığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda raporun tek başına akran zorbalığı yaşandığını ispata yetecek bir değerlendirme ve tanı ihtiva etmediği anlaşılmıştır. Nitekim Okulun ... Öğretmeni S.A. tarafından imzalanan 17/5/2024 tarihli *"Rehberlik Görüşmeleri"* başlıklı belgede *"Öğrencilerle iletişim kuralları ve iletişim becerilerini artırmaya yönelik görüşmeler yapılmıştır. ... Sınıfı ... Numaralı öğrencimiz K.A.'nın iletişim problemi yaşadığı ve problem yaşadığı arkadaşlarıyla 28/11/2023, 5/12/2023, 14/12/2023, 11/1/2024 (5 kişi), 9/2/2024, 21/3/2024, 22/3/2024 (2 kişi) ve 24/3/2024 tarihlerinde bireysel görüşmeler yapılmıştır. Kayıt altına alınan görüşmelerin tamamı Mebbis E-Rehberlik Modülü ve Rehberlik Görüşme Formunda kayıt altındadır. Yapılan görüşmelerin özeti aşağıdaki gibidir. Yapılan görüşmelerde öğrencilerimiz K.'ye herhangi bir müdahalede bulunmadıklarını, bazen şaka yaptıklarını belirterek K.'nin kendi kendine sinirlendiğini, sınıfta bazen masa ve sandalyeleri iteklediğini ifade etmişler, üstüne gitmediklerini, aksine kendisine her zaman yardımcı olmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Dönem*

dönem K.'nin kendilerine küfrettiğini, bazen de argo sözcükler kullandığını, bunun yanı sıra arkadaşına yumruk attığını, K.'nin yaptığı bazı yanlış hareketlerinden dolayı kendisini uyardıklarını ve bu yaptığının yanlış olduğunu dile getirdiklerini ancak K.'nin bu uyarılara büyük tepki gösterdiğini ve kendilerinin tek amacının K.'e yardımcı olmak olduğunu aktarmışlardır. Bahsedilen 10/1/2024 tarihinde K.A. ile görüşüldükten bir gün sonra 11/1/2024 tarihinde 5 farklı öğrenci ile rehberlik servisinde bireysel görüşmeler yapılmıştır. Sınıf içinde sorun yaşadıkları öğrencilerin beyanları aşağıdaki gibidir 1. öğrenci: Sınıfa girdiğimizde K. tornavida ile telefon dolabının kapağını açmış ve kırmış. Biz de buna baktık ve güldük. Sonra kendi sınıfımıza girdik. O sıra K. akıllı tahtanın arkasına deodorant atmış ve tahtayla uğraşıyordu. Biz de bu duruma güldük ve espri yaptık. O an dört kişiydik benim suratımın üstüne yumruk attı ve küfür etti. Ben herhangi bir tepki vermedim. 2. öğrenci: Tahtaya bir şeyler sokuyordu, sandalyenin üzerindeydi. Biz tahtayı açtık bize kızdı bir öğrenciye yumruk attı. Buna rağmen biz kendisine herhangi fiziksel bir temasta bulunmadık." şeklinde belirtildiği, belgenin devamında başvuranın çocuğu ile yapılan birebir görüşmelere ilişkin notların yer aldığı, *"K.A. ile 2023-2024 eğitim öğretim yılı başından itibaren akademik, kariyer planlaması, okul kuralları ve arkadaşlık ilişkileri konularında bireysel görüşmeler yapılmıştır. Kayıt altına alınan görüşmelerin tamamı Mebbis E-Rehberlik Modülü ve Rehberlik Görüşme Formunda kayıt altındadır."* şeklinde belirtildiği, belgeden 12/9/2023- 14/5/2024 tarihleri arasında başvuranın çocuğu ile 11 görüşme gerçekleştirildiği, 7/11/2023 tarihli görüşmeye ait notta *"Geçen yıl her derse özel ders alıyordum. Öğretmenler beni boğuyordu. Bir de evdekilerin IB'ye girme baskısı beni daha çok strese sokuyordu. Ama bu yıl daha rahatım. Buradaki hocalarımla iyi gidiyorum. Her şey bana bağlı, kendi planlamamı kendim yapıyorum. Amerika için SAT çalışması ve deneme sınavına girmesi önerildi."* yazdığı, 10/1/2024 tarihli görüşmeye ait notta *"Sınıfında kilitli olan telefon dolabını neden tornavida ile açmaya çalıştığı soruldu. Ayrıca tornavida gibi delici ve kesici aletlerin okula getirilmesinin yasak olduğu söylendi. Tornavidayı çantasında unuttuğunu ifade etti. Bu aralar biraz gergin olduğunu, arkadaşları kendisine karşı şakanın dozunu artırdığını paylaştı."* yazdığı, 16/1/2024 tarihli görüşmeye ait notta *"Kendisine 11 Ocak'ta annenin mailde yazmış olduğu çete, mobbing, taciz, tahrik ve tuzak durumları kendisinin mi annesiyle paylaştığını yoksa annesinin mi yazdığı soruldu. K.A.'nın annem biraz abartarak yazmış dediği, arkadaşlarıyla yaşadığı problemi yazılı olarak müdür yardımcısına sunması talep edildi."* yazdığı, 18/3/2024 tarihli görüşmeye ait notta *"Hangi arkadaşımla hangi sorunu yaşadığımı bilmiyorum. B. çöp kovasını bana doğru iki kez iteledi. 2-3 kez uyarmam rağmen iteledi. Bu sefer ben de dayanamayıp kontrolümü kaybettim ve çöp kovasını tekmeledim. Dışarı çıkıp hava aldım. Kaç gündür sinirden titriyorum. Bunun sebebi okulda vakit geçirmek ve arkadaşlarım. Arkadaşlarım benimle iletişime geçmesin daha iyi. Bazı arkadaşlarım beni kızdırıyor. Bu durum da beni agresifleştiriyor. Ve bazılarını dövmek istiyorum. Kolunu kırmak istiyorum. Kendisine kimlerle sorun yaşadığı soruldu. K.Ş. dışında herkes maskeli. Yan sınıfta ve … erkekleri. B.O. daha çok kızdırıyor. B.H.A.'yı da bana yönlendiriyor. C.Ö. ile Tom ve Jery gibiyiz. İ.B.'den emin değilim. A.E., benimle dalga geçmeyip sulu şakalar*

yapmaz ve özür dilerse son bir şans veririm. Onların isteği beni sinirlendirip gülmek, küçükken bu numarayı yiyordum. C.B., M.K., K.Ş., C.Ö., D.A. ve S.A. ile ilgili bir sıkıntım yok şeklinde cevap verdi. Kendisine daha önceden söylendiği gibi kiminle sorun yaşıyorsa yazılı olarak sunması istendi." yazdığı, 14/5/2024 tarihli görüşmeye ait notta *"Okul benim için zaman kaybı. Okuldaki eğitimde her şey ezber. Hiçbir şey ezberlemek istemiyorum. Yapılan sınavlar enerjimi alıyor. Lgs sınavında gerçekliği gördüm. Çok başarılı olmayanlar sorulara erişerek Robert Kolejine girdi. Okul benim için zaman kaybı. Okulda zaman ve enerji kaybediyorum. Geçen cuma günü okulda kaos olmasın diye annemi aradım ve kendimi okuldan aldırttım. Matematik öğrenmek istiyordum ama ezber olduğu için öğrenemiyorum. Öğretmenlerle birebir çalışmayı da ezber olduğu için istemiyorum. Artık anneme de bazı konularda karşı çıkıyorum."* yazdığı görülmüştür. Ayrıca 10/1/2024 tarihli nöbet çizelgesinde *"Derse giren öğretmen … sınıfı akıllı tahta kablolarının söküldüğünü gözlemlemiş, öğrenciler K.A.'nın söktüğünü ifade etmiştir. Akıllı tahtanın kablolarının takılması için teknik ekibe bilgi verilmiştir."* tespitinde bulunulduğu anlaşılmıştır. Rehber Öğretmenin başvuranın çocuğu ve diğer öğrencilerle yaptığı görüşmelere ilişkin tespitleri ve dosyaya sunulan belgeler de dikkate alındığında, başvuran vekillerinin akran zorbalığı hakkındaki iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareleri ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı değerlendirilmektedir.

39. Başvuranın üçüncü iddiası çocuğunun London College of Music'in sınavlarına girerek sertifika almasına rağmen kendisine ayrımcılık yapılarak okul müzik grubuna/orkestrasına girme talebinin kabul edilmediğine ve 2022-2023 eğitim öğretim yılında sosyal etkinlik seçimlerini kaçırması üzerine başvuranın, çocuğunun ilgi duyduğu bir etkinliğe yerleştirilmesini talep ettiğine, Okul İdaresinin etkinlik seçimini zamanında yapamayan öğrencilerin boş bir etkinliğe otomatik olarak yerleştirildiğini ve sosyal etkinliklerden muaf tutulmayacaklarını belirtmesi nedeniyle özel yeteneğinin ve ilgisinin olduğu Robotik Kulübüne katılamadığına ilişkindir. Başvuranın çocuğunun orkestraya alınmaması ile ilgili olarak … Öğretmeni M.E. tarafından imzalanan 17/5/2024 tarihli belgede *"K.A.'nın orkestraya alınmamasının sebepleri: ekip olarak çalışmalarda problem çıkarması, iletişim yönünden zayıf olması, sürekli olumsuz ve diğer arkadaşlarını aşağılayıcı yorumlar yapması, en önemlisi seviye olarak daha ileri ve müzikal açıdan daha yetenekli öğrencimin olması sebebiyle orkestrada görev almamıştır. Ama sahneye çıkmak istediği için ayrıcalık sunularak te bateri ile 7 dk'lık konser vermiştir."* şeklinde açıklamada bulunulduğu görülmüştür.

40. Başvuranın çocuğunun Robotik Kulübüne alınmadığı iddiasıyla ilgili olarak 17/5/2024 tarihli ve Okul Müdür Yardımcısı Y.K. tarafından imzalanmış olan belgede *"25/9/2022 K., sosyal etkinlik seçim kağıdını zamanında doldurmamış olup, veliye bilgi verilmiştir. Veli öğrencinin robotik kulübünde olmasını talep etmiştir. Öğrenci robotik kulübüne alınmıştır. Ancak süreçte K. tercihini yaparken geç kaldığı için o tarihe kadar yarışma başvuruları tamamlanmış olup, öğrenci isimleri ilgililere gönderilmiştir, K. robotik etkinliğinde görevlendirilmiş, sonrasında okul içinde projelerini sergilemiş ve sunum yapma olanağı*

bulmuştur. 10/11/2022 Veli, K.'nin pop orkestrasında baterist olarak yer almasını ve okul içinde konsere çıkmasını talep etti. Öğrenci müzik dersi kapsamında bateri çalmaya devam etti. Solo olarak okul içinde konserlerde yer aldı." şeklinde belirtilmiştir. ... Öğretmen A.B. tarafından hazırlanan *"... ve ... Sınıf ... Öğretmeni Öğrenci Görüşme Notları"* başlıklı belgede *"8/11/2022 L.A.: L. Hanım K.'nin kulübe alınmasını hatta kulüpte en etkin görevin verilmesinin uygun olacağını söyledi. K.'nin bebeklikten beri çok yetenekli olduğunu ve kulübün başkanı olması gerektiğini ifade etti. Okulun öğrencinin üstün menfaatini gözettiğini aktardık. Y. Hn. da en doğru ve en yararlı olanının planlanacağını söyledi. Hep aynı tarafta olduğumuzu, K. ile ilgili herhangi bir olumsuz yargımız olmadığını söyledim. L. Hanım arkadaşlarının K.'i çok sevmediğini belki de onunla fazlaca uğraştıklarını düşündüğünü söyledi. Buna izin vermediğimizi ve vermeyeceğimizi söyledim. 29/12/2022: L.A.: Robotik kulübüne alınmanın K. için yeterli olmayacağını, yarışmaya da katılması gerektiğini söyledi. Öğretmenin böyle bir karar veremeyeceğini ve kendisinin araştırdığını, yarışmanın yalan olduğunu söyledi. Yarışma ekibinin uzun zamandır çalıştığını ve isimlerin merkeze bildirildiğini söyledik. Bu bilginin yalan olduğunu, bilgisayar öğretmeni ve herkesin yalancı olduğunu, ABD'ye kadar aradığını söyledi. Suçlama ve tehditlerle tepkisel bir şekilde konuştu. Türkiye'de bu yarışma yok olsa bile katılımcı sınırlaması yok dedi."* şeklinde ifadelere yer verildiği görülmüştür. Muhatap Okul İdaresi tarafından sunulan 13/6/2022 tarihli e-okul Öğrenci Sosyal Etkinlik Belgesinde *"Bilimsel Etkinlikler: Fen, Matematik, Mühendislik ve Tasarım (STEM) Alanlarına Yönelik Uygulamalar-Steam Robotik Etkinliği-Okul İçi Katılım"*, 14/6/2023 tarihli e-okul Öğrenci Sosyal Etkinlik Belgesinde ise *"Bilimsel Etkinlikler: Bilişim Teknolojilerine Yönelik Uygulamalar- Robotik Yazılım Kulübü Çalışmaları-Okul İçi Katılım, Sanatsal Etkinlikler: Orkestra-10 Kasım-Okul İçi- Performans Gösterme"* şeklinde belirtildiği, neticede başvuranın çocuğunun Robotik Kulübü ve Okul orkestrası okul içi faaliyetlerine katıldığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda Rehber Öğretmenin değerlendirmeleri ve Müzik Öğretmeninin değerlendirmeleri ile e-okul belgeleri birlikte ele alındığında; başvuranın çocuğunun Robotik Kulübüne ve kulübün okul içi etkinliklerine katılım sağladığı, Okul orkestrasına Müzik Öğretmeninin değerlendirmesi neticesinde alınmadığı ancak orkestranın okul içi etkinliklerine katıldığı ve konser verdiği anlaşılmış, Okul orkestrasına alınmamasının ise DEHB tanılı olması ya da kaynaştırma öğrencisi olması nedeniyle gerçekleştiğine ve/ya bu nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir emare ya da olgu tespit edilememiştir.

41. Başvuran vekillerinin son iddiası başvuranın çocuğunun IB programına kabul edilmediği ve Okulun IB programı için açıkladığı kriterlerin net olmadığı, bu durumun ayrımcılığa neden olduğu şeklindedir. Bu iddialara ilişkin olarak muhatap Kurum tarafından sunulan yazılı görüşte*"IB programı ile ilgili olarak veli L.A. ile Okulda 22/8/2023 tarihinde yüz yüze görüşme yapıldığı ve öğrencinin ulusal programda devam etmesine karşılıklı uzlaşmayla karar verildiği, bu karar doğrultusunda velinin, öğrencinin IB programında okuması isteğinden vazgeçtiği ve ulusal program ders seçim çizelgesini imzalayarak Okula teslim ettiği"* ifade edilmiştir. Muhatap Kurum İdaresinin 5/7/2023 tarihli ve ...

sayılı yazısı ile *"Sayın Velimiz, Okulumuz ... eokul numaralı ... sınıfı öğrencilerinden K.A. ile ilgili Uluslararası Bakalorya Programına (IB) uygunluk konusunda okul IB kabul komisyonunun değerlendirmesi aşağıdaki gibidir; Öğrenci gelişim durumu öğretmenler komisyonunda görüşülmüş olup okul yönetimi tarafından yıl içinde belirli dönemlerde veli bilgilendirilmesi yapılmıştır. Bu bağlamda pedagojik formasyon ve IB eğitimleri gereklilikleri sonucunda yapılan değerlendirmede; öğrencimize vereceğimiz eğitim sonunda tez yazma aşamaları, yabancı bir sistemde katı yükleme tarihleri, sözlü sınavların çok etkin olması, çok ve uzun adımlı çalışmalarda ağırlıklı olarak edindiği ön bilgiler ile öğreneceği bilgileri bağdaştırıp bağlantı kurması gerektiği bir sınav sistemini rehberlik birimi ve IB kabul komisyonu kararı ile kendisine önermemekteyiz. Öğrencimiz K.A. ile ilgili daha önce Müdür Yardımcılarımız, IB-Koordinatörümüz ve öğretmenlerimizin genel veli toplantılarında ve bireysel aldığınız randevularda sözel ifadelerini siz velimizin yazılı olarak verilmesi talebi üzerine derlemiş bulunmaktayız. Öğrencimiz K.A. için eğitimde bir profesyonel olarak her zaman lehinde ve iyi bir genç olarak yetişmesi için çalışacağımızı bildirmek isterim. Bilgilerinize arz ederim."* şeklinde belirtilerek IB Komisyon kararının başvurana iletildiği görülmüştür.

42. Başvuranın 26/7/2023 tarihinde Okul İdaresine tekrar başvurması üzerine 3/8/2023 tarihli ve ... sayılı yazı ile başvurana *"Sayın Velimiz, yapılan yüz yüze görüşmelerden sonra IB Kabul Komisyonunun aldığı kararı yazılı olarak verilmesini talep etmeniz üzerine ... sayılı ve 5/7/2023 tarihli gerekli yazılı bilgilendirmeyi elden ve e-posta yolu ile sizinle paylaşmıştık. Buna istinaden tekrar 26/7/2023 tarihli dilekçenize istinaden aşağıdaki bilgilendirmeye yapma ihtiyacına gereksinim duyduk. ... Öncelikle okulumuzdaki işleyiş ve programlarla ilgili (ulusal program ve IB Programı da dahil) veli bilgilendirme toplantıları aşağıdaki sınıf seviyelerinde düzenli olarak yapılmaktadır. Buna göre, 2020-2021'de.... Sınıfta ALEV Ortaokulunda, Lisemizde ise 2021-2022'de ... Sınıfta, 2022-2023'te ... Sınıfta okuyan öğrencimiz K.A.'ı da kapsayan bilgilendirme toplantıları aşağıda belirtilen tarihlerde yapılmıştır. Her bir toplantıda, özellikle de.... Sınıfta yapılan toplantıda IB Kabul Kriterleri konusunda sunum aracılığı ile bilgi verilmiştir. a) .... Sınıf lise bilgilendirme toplantısı: 5 Mayıs 2021 tarihinde Teams aracılığı ile saat 18.00-19.00 arasında yapılmış, Teams daveti ortaokul müdürü L.K.'nin asistanı İ.E. tarafından gönderilmiş, lise ve ortaokul müdürlükleri ayrı olduğundan bu toplantının daveti ortaokul yönetimince duyurulmuştur, b) ... Sınıf sene başı veli bilgilendirme toplantısı: 15 Eylül 2021 Teams aracılığı ile lise Md. Yrd. Y.K.'nin daveti ile yapılmıştır, c) .... Sınıf sene başı veli bilgilendirme toplantısı: 4 Ekim 2022 Teams aracılığı ile lise Md. Yrd. Y.K.'nin daveti ile yapılmıştır. Öğrencimizin e-okul ... Sınıf yılsonu başarı puanı ... Toplantılarda aktardığımız gibi alan seçimleri .... Sınıf için yapılmaktadır ve eşit ağırlıktan yana ders seçimlerinde fen bilimleri derslerinin seçilmemesi esastır. Biz eğitimcilerin de önerisi öğrencimiz K.A.'nın eşit ağırlıklı alan seçimi yapması; nitekim eşit ağrılık puanının ... olduğunu siz de belirtmişsiniz. Bununla birlikte tekrar yaptığımız kontrollerde IB Programına yıl sonu başarı puanı 70'in altında hiçbir öğrenci alınmamıştır. Alınmış olması durumunda kesinlikle öğrencimiz K.A.'ya da aynı hak verilecekti. Bununla*

birlikte K.'nin RAM raporu sonrasında sizinle birlikte kararlaştırdığımız kararlar sonrasında akademik sürecinde bir gelişim olup olmadığını tekrar kontrol ettim ve IB programında okul çerçevesinde sunduğumuz diploma programındaki dersleri tekrar gözden geçirdim. Buna göre K.'nin ikinci dönem IB programında alacağı derslerin e-okulda işlenmiş sınav notları aşağıdaki gibidir: Türk Dili Ed. Yazılı 1: 41, Yazılı 2: 42, Matematik Yazılı 1: 16, Yazılı 2: 28, Almanca Yazılı 1: 71, yazılı 2: 52, Seçmeli Almanca Yazılı 1: 64, yazılı 2: 48, Tarih Yazılı 1: 50, Yazılı 2: 47, Fizik Yazılı 1: 20, Yazılı 2: 33, Kimya Yazılı 1: 34, Yazılı 2: 48, Biyoloji Yazılı 1: 62, Yazılı 2: 87, İngilizce Yazılı 1: 93, Yazılı 2: 84, IB Diploma Programında nihai notun oluşmasında yazılıların ağırlığı genellikle % 80'ini oluşturmaktadır. IB Diploması alınabilmesi için ek olarak özel şartlar vardır, örneğin geçer not almak yeterli değildir. Dilekçenizde belirtmiş olduğunuz maillerinize dönüş yapılmadığı hususunda ise okula bizzat davet edilerek yüz yüze bilgilendirmelerle detaylı ve ayrıntılı olarak cevap verilmiş olup öğrenci özelinde tüm geri bildirimler, almış olduğunuz danışmanlık hizmetindeki maddeler de incelenerek tarafınıza 8 Haziran 2023 tarihinde maddeler halinde aktarılmıştır. Bununla birlikte tekrardan konuyla ilgili 15 Haziran 2023 tarihinde okul müdürü ve kurucu temsilcisi ile sizlerle toplantı yapılmıştır. Bayram tatilinden hemen sonra 5 Temmuz 2023 tarihinde size hem elden hem de e-posta aracılığı ile talep ettiğiniz yazı iletildi. Öğretmenlerimiz ve yöneticilerimiz ile yapılan bireysel görüşmelerin dışında, öğrenci ile ilgili ders başarısı konusundaki geri dönütler tarafınıza yılda iki kez yapılan genel veli görüşmelerinde bizzat yapılmıştır. Okulumuzda her dönemde iki kez yapılan Kazanım Tarama Testlerinin sonuçları da ayrıca siz velilerimize öğrencilerin gelişimi hakkında bilgi vermektedir. Bununla birlikte sınavlardan aldığı notlar e-okul sisteminden de takip edilebilmektedir. Çekmeköy RAM Müdürlüğünden gelen rapora göre Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu tanısına uygun, sizin de onayınızla sınavlar esnasında uygulanmak üzere bir program düzenlendi. Bununla birlikte söz konusu Access and Inclusion Policy (Erişim ve Bütünleştirici Politikası/Özel Öğretim Gereksinimleri Politikası) içeriğinde yer alan standartlar çerçevesinde davranış sergilemekteyiz. Buna göre, ilgili dokümanda tarif edilen kaynaştırma/bütünleştirme erişim düzenlemeleri, ölçme değerlendirme (sınav) gereksinimlerini yerine getirerek diploma programını tamamlayabilme yetkinliğine sahip olan öğrenciler için geçerlidir, ifadesi yer almaktadır. Son olarak IB Kabul Kriterleri Politikasında belirtildiği üzere IB Programına başvuran ve kriterlere tam olarak uymayan öğrencilerle ilgili kabul komisyonu ders öğretmenlerinden görüş alıp öğrencinin IB Programına uygun olup olmadığı bu görüşlere dayandırılarak değerlendirilir. IB sınav okuyucularının da bulunduğu bu komisyonun değerlendirmeleri sonucunda 5 Temmuz 2023 tarihli yazı tarafınıza teslim edilmiştir. Ders öğretmenleri, rehber öğretmenler ve okul yönetiminin değerlendirmesi sonucunda sizlere aktarılan bilgilendirmeleri ve yönlendirmeleri öğrencinin üstün yararını düşünerek dikkate almanızı önemle rica eder, K.'nin yurt dışında üniversite kabulleri için dil sertifikasına ek olarak ÖSYM'den alacağı puan ile de yerleşebileceğini, daha önce bunun örneklerinin olduğunu ve bu konuda tüm öğrencilerime yaptığım gibi imkanlar dahilinde K.'ye de gerekli desteği vereceğimi belirtmek isterim. Bilgilerinize az ederim." şeklinde cevap verildiği anlaşılmıştır. Özel Alev

Okullarının resmi internet sitesinde Uluslararası Bakalorya Diploma Programı (IBDP) Tanıtım Kitapçığı İstanbul-Eylül 2020 başlıklı belgenin yayımlandığı, bu belgede Özel Alev Lisesi öğrencilerinin IB diploma programına kabul edilebilmeleri için *"1. IB öğrenen profiline sahip olma, 2. 9. sınıf sonunda derslerden en az 70 ortalamaya sahip olma, 3. 10. sınıf sonunda derslerden en az 70 ortalamaya sahip olma, 4. 9. sınıf ve 10. sınıf sonlarında Almanca dersinden en az 70 ortalamaya sahip olma, 5. LGS sınavında %8'lik dilimde olma, 6. 10.sınıf sonunda B1+ İngilizce ve Almanca dil seviyelerine sahip olma ve DSDI sertifikası alma (Almanya üniversitelerini hedefleyenlerin DSDI'de başarılı olmaları gerekmektedir.), 7. Derslere aktif katılım sağlama, 8. Ders öğretmenlerinden olumlu referans alma, 9. Ödev ve diğer sorumlulukları zamanında yerine getirme, 10. Ödevlerde içeriği zengin ve güçlü tutma, 11. Araştırma ve bilgi okuryazarlık becerilerine sahip olma, 12. Disiplinli, verimli ve düzenli çalışma profiline sahip olma, 13. IB diploma programı seçim mülakatlarında (birinci ya da ikinci) başarılı olma."* kriterlerini sağlıyor olmaları gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda muhatap Okulun internet sitesinde IB programı kabul kriterlerinin yayımlandığı, kriterlerin açık ve net olduğu, başvurana IB kabul kriterleri ile ilgili yapılan toplantılarda bilgi verildiği, başvuranın çocuğunun IB programına kabul edilmemesinin çocuğunun almış olduğu sınav notlarına, IB programındaki sınav ve çalışma usulünün farklı ve daha ağır olmasına ve ders öğretmenlerinin programa uygun olmadığı yönündeki görüşlerine dayandığı anlaşılmış, başvuranın çocuğunun DEHB tanılı olması ya da kaynaştırma öğrencisi olması ile IB programına kabul edilmemesi arasında herhangi bir illiyet bağı kurulamamıştır.

43. Somut başvuruda yapılan tespit ve değerlendirmeler neticesinde; başvuranın çocuğu için öğrenim gördüğü okulda BEP uygulanmamasının, destek eğitim odası açılmamasının, okulda akran zorbalığına maruz bırakılmasının, okul orkestrasına, istediği etkinlik kulübüne ve IB programına alınmamasının engellilik temelinde ayrımcılığa neden olduğu yönündeki iddiaların ispatı için yeterli bilgi ve belgenin sunulmadığı, uygulanan BEP'lerin mevzuatta belirtilen hususları bünyesinde barındırdığı, BEP Geliştirme Birimi toplantılarının yapıldığı, başvuranın BEP ve bireysel ders programını elden teslim aldığı, başvuran vekillerinin akran zorbalığı hakkındaki iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareleri ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı, başvuranın çocuğunun Robotik Kulübüne ve kulübün okul içi etkinliklerine katılım sağladığı, Okul orkestrasına Müzik Öğretmeninin değerlendirmesi neticesinde alınmadığı ancak orkestranın okul içi etkinliklerine katıldığı ve konser verdiği, Okul orkestrasına alınmamasının DEHB tanısı nedeniyle gerçekleştiğine ve/ya bu nedenle ayrımcılık yapıldığına ilişkin herhangi bir emare ya da olgu tespit edilemediği, başvuranın çocuğunun DEHB tanılı olması ya da kaynaştırma öğrencisi olması ile IB programına kabul edilmemesi arasında herhangi bir illiyet bağı tespit edilemediği hususları ile 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde belirtilen; başvuruda yer alan iddianın gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığının ortaya konulması halinde ispat yükünün yer değiştireceği ve muhatap tarafın ispat yüküne katlanması gerekeceği hususu göz önüne alındığında

mevcut durumda makul düzenleme yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği ve başvuranın çocuğunun engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı konusunda, soyut iddiaların ötesine geçen ve ispat yükünü paylaşmaya imkan verecek bir delil ya da emare sunulamadığından somut olayda makul düzenleme kapsamında ve engellilik temelinde ayrımcılık yapıldığına dair yeterli kanaat oluşmamıştır.

44. Yukarıda açıklanan nedenlerle, başvuran vekillerinin iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emare ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı ve başvuruda makul düzenleme yapma yükümlüğünün yerine getirilmesi kapsamında engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/7/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi
(Görevli)

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

Av. Selami AÇAN
Kurul Üyesi

Selma ÖZTÜRK PINAR
Kurul Üyesi

Tayyip UÇAR
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/584 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/79
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	04.09.2025/247
Karar Numarası	:	2025/584
Başvuran	:	G.C.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Biga İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın Özel Eğitim Sınıfı (Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik-III. Kademe) öğrencisi olan çocuğunun okul servisi tarafından okula 2 ders saati geç bırakılması nedeniyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Çocuğu B.Ü.'nün Biga ... Lisesi bünyesinde bulunan Özel Eğitim Sınıfında (Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik-III. Kademe) öğrenci olduğunu ve 11/9/2014 tarihli ve 29116 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nde öngörülen öğrenci taşıma uygulaması kapsamında kaydının bulunduğunu,

b. Ancak okul servisinin mezkûr Yönetmelik'e aykırı bir biçimde çocuğunu okula 2 ders saati geç bıraktığını,

c. Uygulamanın düzeltilmesi için Biga İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla 27/12/2024 tarihinde başvuruda bulunduğunu, başvuru kapsamında muhatap Kurum tarafından 3/1/2025 tarihinde *"Taşımalı Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği kapsamında özel eğitim ihalesi sene başında yapılmış olup öğrencinizin taşıma merkezi olmayan okula yeni kayıt yapılması sebebiyle öğrencinizi taşıyan araç ile ilgili sorunlar olduğu tespit edilmiştir. İlgili okul ve kooperatif ile görüşülmüş olup öğrencinizin okuldan zamanında alınması sağlanacaktır."* şeklinde cevap verildiğini, ancak sorunun çözülmediğini ve çözülmesi için hiçbir çaba sarf edilmediğini ve engelli çocuğunun mağdur edildiğini,

ç. Söz konusu durumun çocuğunun eğitim hakkına zarar verdiğini, Anayasa'nın 42'nci maddesinde düzenlenen *"Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."* hükmü ile 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Kimse eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."* hükmüne aykırı olduğunu, bu nedenle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini, iddia etmiş;

d. Çocuğu için Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği hükümleri esas alınarak okul ders saatleri işleyişine uygun bir şekilde okul servisi tahsis edilmesini talep etmiştir.

3. Muhatap Kurum sunmuş olduğu yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın çocuğunun Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişleri Başkanlığının raporu doğrultusunda Biga İlçesinde bulunan ... Lisesinde ... Dalına yerleştirildiğini, ancak ilgili alanın/dalın okulda bulunmadığını, söz konusu durumun Milli Eğitim Bakanlığına bildirildiğini ve ilgili alanın tanımlanmasının Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce 5/12/2024 tarihinde yapıldığını ve İlçe Nakil Yerleştirme Komisyonunca 11/12/2024 tarihinde başvuranın çocuğunun ilgili okula yerleştirildiğini,

b. Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği kapsamında Biga İlçesinde 2024- 2025 eğitim öğretim yılı özel eğitim öğrencilerinin ücretsiz taşınması işi ihalesinin Elektronik Kamu Alımları Platformunda (EKAP) 16/8/2024 tarihinde yapıldığını ve 6/9/2024 tarihinde sözleşme imzalandığını, ancak başvuranın çocuğunun dönem sonuna yakın tarihlerde ilgili okula yerleştirilmesi nedeniyle mevcut ihale planlamasında olmadığını, çocuğun mağdur olmaması için ihalede yer alan özel eğitim öğrencilerinin bulunduğu başka bir servis aracına yerleştirildiğini ve çocuğun taşımalı eğitimden yararlanmasının sağlandığını,

c. ... Lisesinde genel ders saatlerinin 08:20-17:10 arasında olduğunu, ancak başvuranın çocuğunun servis ile daha kolay ulaşım sağlaması amacıyla ders planlamasının 10/1/2025 tarihinden itibaren veli görüşü de alınarak 09:10-14:40 arasında olacak biçimde revize edildiğini,

ç. İlgili servis aracında sadece başvuranın çocuğunun bulunmadığını, başka okullarda okuyan özel eğitim öğrencilerinin de taşıma hizmetinden faydalandığını ve ders saatlerine uygun bir şekilde hizmet sunulduğunu,

d. Sorunun çözülmesine rağmen başvuranın CİMER ve Milli Eğitim Bakanlığı İletişim Merkezi (MEBİM) üzerinden yakın tarihlerde mükerrer dilekçeler verdiğini, ifade etmiş;

e. Alan/dal açılması yazısını, İlçe Nakil Yerleştirme Komisyonu yazısını, taşımalı eğitim ihale evraklarını, taşımalı eğitime öğrencinin alındığına dair modül görüntüsünü, araç şoför bilgisini, güzergah bilgisini, özel eğitim sınıfı açılma onayını, Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişleri Başkanlığının Raporunu ve İlçe Nakil Komisyon Kararını Kurumumuza sunmuştur.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından 11/4/2025 tarihli e-posta ile sunulan yazılı görüşte başvuran özetle:

a. Muhatap tarafından sunulan cevabi yazıda sorunun çözüldüğünün beyan edildiğini, bununla birlikte servis planlaması yapılması yerine Okul Yönetimine baskı yapılarak çocuğunun ders saatlerinin değiştirildiğini, okul ders başlama saati 08:20 iken çocuğunun ders başlama saatinin 09:10 olacak şekilde bir ders ileri alındığını, buna rağmen çocuğun 20 dakika geç bırakılarak okula 09:30'da giriş yaptığını, bu iddianın okul kamera kayıtlarından da teyit edilebileceğini, muhatabın çocuğun okula giriş saat bilgisinin değil sadece ders saatlerinin revize edildiği bilgisini verdiğini,

b. Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nin 21'inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendinde *"Eğitim hakkından yoksun kalması muhtemel bütün öğrencilerin taşıma yoluyla eğitime erişimlerini sağlayacak tedbirler belirlenir."* hükmü ile 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde *"il/ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu ile iş birliği içerisinde özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin okul/kurum/sınıflarına sağlıklı, güvenli ve zamanında ulaşmalarının sağlanması için gerekli tedbirler belirlenir."* hükmünün yer aldığını,

c. Ayrıca çocuğunun eğitim gördüğü alanın/dalın dönem başında açılmasının, kızına cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile aynı okula (Biga ... Lisesi) yerleştirilmesi, Cumhuriyet Savcılığının harekete geçmesi, Eğitim Müfettişleri Başkanlığı raporunun hazırlanması ve Valilik Oluru ile gerçekleştirildiğini, bu süreçte çocuğunun 60 gün kadar eğitimden uzak kalmasının da ayrı bir mağduriyet yaşattığını,

ç. Çocuğu B.Ü. ile çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen öğrencinin aynı okul servisine yerleştirildiğini öğrendiğini, hem servis değişikliği için Okul Yönetimi aracılığıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne dilekçe sunduğunu hem de Biga Cumhuriyet Başsavcılığına İlçe Milli Eğitim Müdürü E.B., Destek Hizmetleri Şube Müdürü H.U.'dan gerekli tedbirleri almadıkları ve denetimleri yapmadıkları, ihmalleri bulunduğu gerekçesiyle suç duyurusunda bulunduğunu, bu kapsamda soruşturma başlatıldığını ve soruşturmanın ön inceleme aşamasında olduğunu,

d. 3/3/2025 tarihinde çocuğu için farklı bir okul servisi tahsis edildiğini, sınıf özel eğitim öğretmeni G.Y. tarafından 09:10'da derse başlandığı bilgisini aldığını, ifade etmiş;

e. Sınıf öğretmeni ile Whatsapp uygulaması üzerinden yaptığı görüşmenin ekran görüntüsünü ve e-Okul üzerinden çocuğunun devamsızlık süresini gösterir ekran görüntüsünü Kurumumuza sunmuştur.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler,*

harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." hükmünü haizdir.

6. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasına göre *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."*

7. Anayasa'nın *"Ailenin korunması ve çocuk hakları"* başlıklı 41'inci maddesinin üçüncü fıkrası *"Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır."* hükmünü içermektedir.

8. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesine göre *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"*

9. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendine göre *"Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi", (i) bendine göre "Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri"* ifade eder.

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi; *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (...)"* hükmünü içermektedir.

11. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası *"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."* hükmünü içermektedir.

12. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi; *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel*

hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür." hükmünü içermektedir.

13. Yine mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın söz konusu iddialar hakkında 27/12/2024 tarihinde CİMER aracılığıyla muhatap Kuruma başvuru yaptığı, 7/1/2025 tarihinde başvurana cevap verildiği ancak başvuranın sorunun sürdüğünü iddia ettiği anlaşılmıştır.

15. Başvuran, yazılı görüşünde çocuğu B.Ü. ile çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen öğrencinin aynı okul servisine yerleştirilmesi nedeniyle Biga Cumhuriyet Başsavcılığına İlçe Milli Eğitim Müdürü E.B. ve Destek Hizmetleri Şube Müdürü H.U.'dan gerekli tedbirleri almadıkları ve denetimleri yapmadıkları, ihmalleri bulunduğu gerekçesiyle suç duyurusunda bulunduğunu, bu nedenle soruşturma başlatıldığını ve soruşturmanın ön inceleme aşamasında olduğunu beyan etmiştir. Bu doğrultuda Çanakkale Cumhuriyet Başsavcılığından bilgi ve belge talep edilmiş olup Biga Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başlatılan 12/3/2025 tarihli ve ... numaralı soruşturma kapsamında; Biga Kaymakamlık Makamının 19/3/2025 tarihli ve ... sayılı görevlendirme onayı ile Biga İlçe Milli Eğitim Müdürü E.B., İlçe Milli Eğitim Şube Müdürü H.U. ve Biga ... Ortaokulu Müdürü N.Ş. hakkında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun gereği ön inceleme yapıldığı, yapılan ön inceleme neticesinde hazırlanan raporda *"İlçemiz ... Ortaokulu Özel Eğitim Öğrencisi B.Ü. ile A.Ö.'ın geçmiş yıllarda sorun yaşaması sebebi ile B.Ü.'ın velisi tarafından İlçe Milli*

Eğitim Müdürlüğüne ve CİMER'e yapmış olduğu şikâyet ve talepler doğrultusunda İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce tüm şikâyet ve taleplerin değerlendirildiği, Biga ... Lisesinde Özel Eğitim Sınıfı olmamasına rağmen öğrenci B.Ü. için sınıf açıldığı, yine öğrenci B.Ü.'ın geçmiş yıllarda sorun yaşadığı A.Ö. ile aynı serviste olmaması için ise özel eğitim servisi tahsis edildiği, Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği gereğince İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü ve Okul İdarelerince tüm tedbirlerin alındığı ve denetimlerin yapıldığı, şoför ve servis rehberlerine Halk Eğitim Merkezi tarafından her birine ayrı ayrı kendi konularında eğitim verildiği ve başarılı olanların belgelendirildiği, Özel Eğitim Servisleri dâhil olmak üzere normal öğrenci servis araçlarını tüm evrakları ve belgeleri okul idaresince alınıp kontrolleri sağlanarak dosyalandığı, tüm belge denetimi ve kontrollerin günlük/aylık düzenli olarak yapıldığı, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünce taşımalı eğitim kapsamında taşıma yapacak araç ve şoförleri denetlemek için Okul Servis Araçları Yönetmeliğinin 3. Maddesinin 1. Fıkrasının (i) bendin de geçen Valilik ve Kaymakamlarca Milli Eğitim, Emniyet, Jandarma, Belediye ve uygun görülen diğer kurum temsilcilerinden oluşan servis denetim komisyonlarının kurulduğu, bu işlemin her yıl tekrarlandığı, özellikle özel eğitim servis araçlarında öğrenci teslim alma ve teslim etme imzaları günlük olarak yapıldığı, servis okula geldiğinde servis rehberinin öğrencileri indirdiği, okul kapısında öğretmenlerine teslim ettiği ve öğretmenlerin öğrencileri sınıflarına aldığı, öğrencilerin okulda bulunduğu sürece öğretmenleri tarafından her daim gözetim altında tutuldukları, tüm dersler bittiğinde öğretmenlerin öğrencilere servise kadar eşlik ettiği, imza karşılığı servis rehberine öğrencileri teslim ettikleri, servis rehberlerinin öğrenciyi velisinden teslim aldıklarında servis içerisinde oturtarak emniyet kemerlerini bağladıkları, öğrenciyi okula teslim ederken sorumlu öğretmenler tarafından servisin kapısından teslim alınarak sınıflarına götürüldüğü, bu öğrencilerin özel öğrenciler olması sebebiyle bazı öğrencilerin koltukta tek başına oturması gerektiği ve bunların yerlerinin ayarlandığı, Özel Eğitim Öğrencilerinin sınıf öğretmenleri tarafından gün içerisinde huzursuz veya sinirli olan öğrenciler servis rehberine bildirilerek servis içerisinde gerekli özenin gösterildiği, bu süreçten sonra öğrencileri evlerinden aldıkları gibi aynı özenle ellerindeki öğrenci listesine göre teslim sırasına bakılarak velilerin arandığı ve sırayla öğrencilerin velilere teslim edildiği, ayrıca okul yönetimi tarafından da sıklıkla öğrencilerin okuldan servise teslim edilme ve servisten okula teslim edilme zamanlarında kontrol edildiği, herhangi bir olumsuz durumda şoföre ve hostese anında uyarıların yapıldığı, Tüm bunlar göz önüne alındığında Özel Eğitim Öğrencilerinin her birinin ayrı ayrı değerlendirildiğinde benzersiz özelliklere sahip oldukları, farklı engellerinin olduğu, yaşadıkları basit olayları dahi büyüterek tepki verebildikleri, bazı hareket ve davranışlarının istemsizce olabildiği ve bütün bu nedenlerin dikkate alınması gerektiği" hususlarının ifade edildiği, bu çerçevede *"İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, Okul İdareleri ve Özel Eğitim Öğretmenleri öğrencileri için her detayı düşünerek ve imkânlarının tamamını kullanarak eğitim öğretim hayatlarını sürdürebilmeleri adına azami özel ve çaba gösterdikleri anlaşıldığından"* ilgili kişiler hakkında 4483 sayılı Kanun'un 3'üncü ve 6'ncı maddeleri uyarınca *"soruşturma izni*

verilmemesine" karar verildiği ve dosyanın derdest olduğu bildirilmiştir. Bu çerçevede başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

16. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Tarafı olduğumuz uluslararası insan hakları sözleşmelerine göre herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden eşit bir şekilde yararlanma ve ayrımcılığın her türüne karşı korunma hakkına sahiptir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir."* hükmünü haizdir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

17. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Bununla birlikte, Sözleşme'nin 14'üncü maddesi, devletin, topluluklar arasındaki "olgusal eşitsizliği" düzeltmek amacıyla topluluklara farklı muamelede bulunmasını yasaklamamaktadır. Nitekim, bazı koşullarda objektif ve makul bir gerekçe gösterilmeksizin yapılan eşitsizliği düzeltmek için farklı muamelede bulunulmaması ayrımcılık yasağını ihlal etmektedir (AİHM, *D.H. ve diğerleri/Çek Cumhuriyeti*, B. No: 57325/00, 13/11/2007, para. 175).

18. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Ayrıca AYM'ye göre kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmemektedir. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 53).

19. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS)'in *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır."*

20. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."*

21. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS)'nin 23'üncü maddesinde Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ettiği düzenlenmiştir.

22. Ulusal düzeyde ise engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı başta 1982 Anayasası olmak üzere 5378 sayılı Kanun ve 6701 sayılı Kanun'da güvence altına alınmış olup 5378 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılık EHİS'e paralel bir biçimde tanımlanmıştır.

23. Somut olayda başvuran, çocuğu B.Ü.'nün Biga ... Lisesi bünyesinde bulunan Özel Eğitim Sınıfında öğrenci olduğunu, Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nde öngörülen öğrenci taşıma uygulaması kapsamında kaydı bulunan çocuğu için Yönetmelik'e aykırı olarak çocuğunu okula 2 ders saati geç bırakacak şekilde bir okul servisi tahsis edildiğini, engelli çocuğunun mağdur edildiğini ve söz konusu durumun çocuğunun eğitim hakkına zarar verdiğini iddia etmektedir. Bu kapsamda başvuranın okul saatlerine uygun olacak şekilde çocuğunun okula zamanında taşınmadığı iddialarının eğitim hizmetlerine erişimde makul düzenleme yapma yükümlülüğü kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2020/277, K. No: 2020/143, 16/6/2020, para. 47]. Dolayısıyla eğitim hakkına ilişkin uluslararası ve ulusal düzenlemelere de değinmek gerekmektedir.

24. Uluslararası insan hakları hukuku bağlamında eğitim hakkı, AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (ÇHS) ile Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) tarafından güvence altına alınmış temel bir haktır. AİHS'e Ek 1 No'lu rotokol'ün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz (...)" ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre "Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler (...)"* ÇHS 28'inci maddesi ise şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler (...)"*

25. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel*

ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"

26. Ulusal hukuk kapsamında ise eğitim hakkı Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile koruma altına alınmıştır. 1739 sayılı Kanun'un *"Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri"* konulu ikinci bölümünün *"Genellik ve eşitlik" başlıklı 4'üncü maddesi ise şöyledir: "Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."* 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesi ise engellilerin eğitim almasının hiçbir gerekçeyle engellenemeyeceğini hükme bağlamıştır. Mezkûr Kanun'a göre engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılmalıdır.

27. BM Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre *"Engelli çocuklar, diğer tüm çocuklarla aynı eğitim hakkına sahiptir ve bu haktan herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan ve Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde fırsat eşitliği temelinde yararlanmalıdır. Bu amaçla, 'çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel becerilerinin tam potansiyeline ulaşacak şekilde geliştirilmesini' teşvik etmek için engelli çocukların eğitime etkin erişimi sağlanmalıdır."* (ÇHK, Genel Yorum: 9 (2006) Engelli Çocukların Hakları, para. 62). BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum No: 5 (1994), Engelliler, para. 35).

28. Engellilerin hak ve özgürlüklerinden diğer bireylerle eşit bir biçimde yararlanmasını sağlayacak değişiklik ve tedbirleri yapmamak anlamına gelen *"makul düzenleme yapmama"* ise ayrımcılık yasağı bağlamında uluslararası ve ulusal hukukta kabul edilen ayrımcılık türlerinden biridir (TİHEK, B. No: 2018/3034, K. No: 2019/06, 15/1/2019, para. 33).

29. EHİS'in *"Ayrımcılık yasağı ve eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, Taraf Devletlerin eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atacağı hükme bağlanmıştır.

30. 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde makul düzenlemenin engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklikler ve tedbirler anlamına geldiği ifade edilmiştir. Mezkûr Kanun'un 4'üncü maddesinde makul düzenleme yapmama ayrımcılık türlerinden biri olarak kabul edilmiş olup Kanun'un 5'inci maddesinde sorumlu kişi ve kurumların, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

31. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesine göre *"Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır."*

32. AYM'ye göre kamusal makamların engelli bireylerin ekonomik ve toplumsal bakımdan belirli bir yaşam standardına erişiminin sağlanması yönünden tedbirler alması gerekmektedir. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda devletin engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir (AYM, *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67).

33. Somut olayda, başvuran engeli olan çocuğu için okul saatlerine uygun olmayan bir servis tahsis edilmesinin engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir. Buna karşılık muhatap Kurum, başvuranın çocuğunun ... Lisesinde ... Dalına Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişleri Başkanlığının raporu doğrultusunda yerleştirildiğini, ancak ilgili alanın/dalın okulda bulunmadığını, söz konusu durumun Milli Eğitim Bakanlığına bildirildiğini ve ilgili alanın Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce 5/12/2024 tarihinde tanımlandığını ve İlçe Nakil Yerleştirme Komisyonunca 11/12/2024 tarihinde öğrencinin ... Lisesine yerleştirildiğini, Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği kapsamında 2024-2025 eğitim öğretim yılı özel eğitim öğrencilerinin ücretsiz taşınması işi ihalesinin EKAP üzerinden 16/8/2024 tarihinde yapıldığını ve 6/9/2024 tarihinde sözleşme imzalandığını, ancak başvuranın çocuğunun dönem sonuna yakın tarihlerde ilgili okula yerleştirilmesi nedeniyle mevcut ihale planlamasında olmadığını, başvuranın çocuğunun mağdur olmaması amacıyla ihalede yer alan özel eğitim öğrencilerinin bulunduğu bir servis aracına yerleştirildiğini ve çocuğun taşımalı eğitimden yararlanmasının sağlandığını, ... Lisesinde genel ders saatlerinin 08:20-17:10 arasında olduğunu, ancak başvuranın çocuğunun servis ile daha kolay ulaşım sağlaması için ders planlamasının 10/1/2025 tarihinden itibaren veli görüşü de alınarak 09:10-14:40 arasında olacak biçimde revize edildiğini ifade etmektedir.

34. Başvuru kapsamında muhatap Kurum tarafından iletilen belgeler incelendiğinde; başvuranın 1/8/2024 tarihli dilekçesi ile 2/8/2024 tarihli ve … sayılı CİMER başvurusuna istinaden, Çanakkale Valiliğinin 23/8/2024 tarihli ve … sayılı Oluru ve İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 26/8/2024 tarihli ve … sayılı inceleme emri doğrultusunda başvuranın çocuğunun eğitim öğretim hakkını önceleyerek inceleme soruşturma sürecinin tamamlanması beklenilmeksizin ve alınması gerekli görülen idari önlemler konusunda bilgi sunulması amacıyla Eğitim Müfettişleri Başkanlığınca 16/8/2024 tarihinde bir ön inceleme raporu hazırlandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu ön inceleme raporunda özetle; başvuranın çocuğunun … Lisesinde dokuzuncu sınıfa kayıtlı olduğunun, Biga İlçesinde ortaöğretim kademesinde sadece … Lisesinde özel eğitim sınıfı bulunduğunun, bu nedenle başvuranın çocuğu ile yedinci sınıfta iken çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisinin aynı okulda (… Lisesinde) eğitim gördüğünün anlaşıldığının, ilgili öğrenciyle aynı okulda bulunması nedeniyle başvuranın çocuğunun okula gitmek istemediğinin ve eğitim öğretimine devam etmediğinin, cinsel taciz iddialarına ilişkin adli ve idari işlem başlatıldığının, mevcut durumda öngörülebilecek veya öngörülemeyecek istenmeyen olayların yaşanmaması için başvuranın talebi de göz önünde bulundurularak çocuğun tedbiren başka bir okulda eğitimine devam etmesinin uygun olacağının, ortaöğretim kademesinde sadece … Lisesinde özel eğitim sınıfı bulunması nedeniyle ortaöğretim kademesinde başka bir okulda özel eğitim alt sınıfı açılmasının uygun olacağının, yapılan değerlendirmeler neticesinde Biga İlçesinde bulunan … Lisesi ya da … Lisesinde yapılacak inceleme sonucunda mevzuat doğrultusunda açılacak özel eğitim sınıfında başvuranın çocuğunun eğitimine devam etmesinin uygun olacağı yönünde görüş ve kanaate varıldığının belirtildiği görülmektedir. Mezkûr ön inceleme raporu doğrultusunda başvuranın çocuğunun … Lisesinde özel eğitim sınıfından (Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik-III. Kademe) yararlanmasının kararlaştırıldığı, ilgili okulda öğrencinin eğitim alabilmesi için … Alanının *"… Dalı"*nın açılmasına ihtiyaç duyulduğunun 26/11/2024 tarihinde Biga İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bildirildiği anlaşılmaktadır. Muhatap Kurum, ilgili alanın tanımlanmasının Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünce 5/12/2024 tarihinde yapıldığını ve İlçe Nakil Yerleştirme Komisyonunca 11/12/2024 tarihinde öğrencinin ilgili okula yerleştirildiğini ifade etmektedir. Muhatap Kurum tarafından sunulan bilgi ve belgelerden başvuranın çocuğunun 11/12/2024 tarihinde nakil olduğu … Lisesinin taşıma merkezi olmayan bir okul olduğu anlaşılmaktadır.

35. Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nin *"Planlama komisyonunun görevleri"* başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasının (i) bendine göre *"Özel eğitime ihtiyacı olan öğrenci/kursiyerlerin okul/kurumlarına daha kısa sürede ulaşmalarının sağlanması için gerekli tedbirleri belirlemek"* komisyonun görevleri arasındadır. Yönetmelik'in "Özel eğitim öğrenci/kursiyerlerinin taşınması" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre *"Özel eğitim okul/kurum/sınıfı öğrencileri ile yaygın eğitim hizmetinden yararlanan özel eğitime ihtiyacı olan bireyler eğitim öğretim yılı süresince ve 8 inci maddede yer alan şartlar aranmaksızın kayıtlı oldukları okul/kurum/*

sınıflara taşınır." Yönetmelik'in *"Taşıma merkezi okul/kurum müdürü, taşımadan sorumlu müdür yardımcısı, nöbetçi müdür yardımcısı ve nöbetçi öğretmenin görevleri"* başlıklı 13'üncü maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre *"Özel eğitim öğrenci ve kursiyerlerinin okul/kurumlarına sağlıklı, güvenli ve zamanında ulaşımları için planlama komisyonunca belirlenen tedbirlerin alınmasını sağlamak. (...)"* taşıma merkezi okul/kurum müdürünün öğrenci taşıma uygulamasına ilişkin görevleri arasındadır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasının (f) bendine göre "Özel eğitim öğrenci/kursiyerlerin okul/kuruma gelme sürecini takip ve kontrol ederek bu konuda yaşanan aksaklıkları okul/kurum müdürlüğüne bildirmek." taşıma merkezi okul/kurumlarda nöbet görevi verilen müdür yardımcısının öğrenci taşıma uygulamasına ilişkin görevleri arasındadır. Mezkûr Yönetmelik'in *"Görevlilerin sorumluluğu ve denetim yetkisi"* başlıklı 21'inci maddesinin dördüncü fıkrasının (b) bendine göre ise *"Eğitim hakkından yoksun kalması muhtemel bütün öğrenci/kursiyerlerin taşıma yoluyla eğitime erişimlerini sağlayacak tedbirler belirlenir."*

36. İlgili mevzuat çerçevesinde özel eğitim öğrencilerinin eğitim öğretim yılı süresince taşınması ve öğrencilerin okullarına sağlıklı, güvenli ve zamanında ulaşımlarının sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği, okula gelme sürecinin takip ve kontrol edilerek bu konuda yaşanan aksaklıkların okul/kurum müdürlüğüne bildirilmesinin güvence altına alındığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla özel gereksinimleri olan öğrencilerin eğitim hakkından başkalarıyla eşit bir şekilde ve fırsat eşitliği temelinde okula erişimlerinin güvenli ve zamanında sağlanması için uygun tedbirlerin alınması ve sürecin takip ve kontrol edilmesi gerekmektedir.

37. Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nin *"Planlama komisyonu"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasına göre *"İl ve ilçelerde, her eğitim ve öğretim yılında; taşıma yoluyla eğitimden faydalanacakları, taşıma kapsamına alınacak yerleşim birimlerini ve taşıma merkezi okul/kurumları belirlemek üzere 'Planlama Komisyonu' kurulur."* Mezkûr Yönetmelik'in *"Uygulama"* başlıklı 12'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İl millî eğitim müdürlüğü, bu Yönetmeliğin ekinde yer alan ve Taşımalı Öğrenci Modülüne girilen ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin taşınmasına yönelik Taşıma Kapsamına Alınan Öğrenci Bilgi Formunu (Ek-1) haziran ayının en geç ilk haftasında, imam-hatip ortaokulu ve ortaöğretim öğrencileri ile özel eğitim öğrenci/kursiyerlerin taşınmasına yönelik Taşıma Kapsamına Alınan Öğrenci Bilgi Formunu (Ek-1) bu öğrenci/kursiyerlere ait planlama işlemlerinin tamamlanmasının ardından eğitim ve öğretim başlamadan ihale işlemleri yapılmak üzere ilgili birimlere gönderir."* Aynı maddenin altıncı fıkrasına göre *"Özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci/kursiyer veya bunların veli/vasilerinin beşinci fıkrada yer alan öğrenciler ile birlikte taşınmaması esastır. Ancak, taşımanın ekonomik olmaması veya uygun nitelik ve nicelikte araç bulunamaması durumlarında, ders giriş-çıkış saatlerinin yakın olması ve araçta yer olması şartıyla özel eğitim ihtiyacı olan öğrenci/kursiyer veya bunların veli/vasileri diğer öğrenciler ile birlikte taşınabilir. Bu durumda, araçta yer alacak özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin engel düzeyi ve*

sayısı il/ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu ile mütalaa edilmek suretiyle belirlenir." Aynı maddenin sekizinci fıkrasına göre *"İhalelerin zamanında yapılamaması, ihalelere katılım sağlanmaması, yüklenicinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi, taşımanın ekonomik olmaması ve benzeri nedenlerle taşıma faaliyetlerinin gerçekleştirilememesi durumunda mülki idare amirinin onayı ile farklı eğitime erişim seçenekleri uygulanabilir. Bu fıkraya ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından belirlenir."* Yönetmelik'in *"İhalelerde dikkat edilecek hususlar"* başlıklı 16'ncı maddesinin ikinci fıkrasının (b) bendine göre *"İlkokul ve ortaokullarda taşıma hizmeti alım süreci en geç ağustos ayının ikinci haftasında, imam-hatip ortaokulu ve ortaöğretim okul/kurumlarında ise kayıt kabul işlemlerinin tamamlanmasından sonra en kısa sürede bitirilir. Alım süreci tamamlandıktan sonra öngörülemeyen hâller dışında hiçbir şekilde ihale işlemlerine dair valilik onayı alınamaz ve taşıma ve yemek ihalesi yapılamaz."* Aynı maddenin (c) bendine göre *"Özel eğitim öğrenci/kursiyerlerinin taşınmalarına yönelik ihalelerde ise bu öğrenci/kursiyerlerin ilgili okul/kurumlara kayıt k*abul işlemlerinin tamamlanmasından sonra en kısa sürede ihale işlemleri tamamlanır.*"*; (ğ) bendine göre *"Yerleşim yerlerinde şartları haiz yeterli sayıda araç bulunmadığı durumlarda öğrenci mağduriyetine sebep olacak erken/geç alınma veya bırakılma ve benzeri durumlara yol açılmaması koşuluyla planlama komisyonunun belirleyeceği araçlara ilköğretim/ortaöğretim/özel eğitim taşıma uygulamalarının toplamında bir günde en fazla iki sefer yapma izni verilebilir."* ve (ı) bendine göre *"İhale işlemlerinin zamanında yapılamaması, ihalelere katılım olmaması, yeterli sayıda şartları haiz araç bulunamaması, taşımanın ekonomik olmaması veya yüklenicinin yükümlülüklerini yerine getirmemesi hâllerinde öğrenci/kursiyerlerin eğitimlerinin aksamaması için mahallî mülki idare amirlerince gerekli tedbirler alınır."*

38. Somut olayda, muhatap Kurum tarafından sunulan belgeler incelendiğinde 2024-2025 eğitim öğretim yılı Biga İlçesi Özel Eğitim Taşıma Hizmeti alım işi için ihaleye çıkılması hususunun İlçe Milli Eğitim Müdürü tarafından 1/8/2024 tarihinde onaylandığı, 9/9/2024-20/6/2025 tarihleri arasında özel eğitim öğrencilerinin taşınmasına yönelik İhale Komisyonunun 16/8/2024 tarihli ve ... sayılı kararıyla hizmet alımının ... Koop'ta kalmasına karar verildiği görülmüştür.

39. Somut başvuru kapsamında; başvuranın çocuğunun taşıma uygulaması kapsamında olan ... Lisesinde eğitim görmekte iken taşıma uygulaması kapsamında olmayan ... Lisesine 11/12/2024 tarihinde yerleştirildiği anlaşılmaktadır. Söz konusu durum karşısında muhatap Kurumun başvuranın çocuğunun okula taşınabilmesini sağlamak üzere, özel eğitim öğrencilerinin taşındığı bir servisin ayarlanması suretiyle tedbir aldığı ve B.Ü. için okul servisi tahsis ettiği görülmektedir. Bununla birlikte başvuranın CİMER üzerinden yapmış olduğu başvuru üzerine muhatap Kurum tarafından *"(...)öğrencinizin taşıma merkezi olmayan okula yeni kayıt yapılması sebebiyle öğrencinizi taşıyan araç ile ilgili sorunlar olduğu tespit edilmiştir(...)"* şeklinde yanıt verildiği, dolayısıyla başvuranın tespit edildiği ve gerekli tedbirlerin alınacağının belirtildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda muhatap Kurum, sorununun çözüldüğünü, okul genel ders saatlerinin 08:20-17:10 arasında

olduğunu ancak başvuranın çocuğunun servis ile daha kolay ulaşım sağlaması amacıyla ders planlamasının 10/1/2025 tarihinden itibaren veli görüşü de alınarak 09:10-14:40 arasında olacak biçimde revize edildiğini ifade etmiştir. Buna karşılık başvuran, muhatap Kurumun çocuğunun okula giriş saatine ilişkin bilgi vermediğini, servis planlaması yapılması yerine okul yönetimine baskı yapılarak çocuğunun ders saatlerinin değiştirildiğini, buna rağmen çocuğun 20 dakika geç bırakılarak okula 09:30'da giriş yaptığını, ayrıca çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen öğrenciyle çocuğunun aynı servise yerleştirildiğini öğrendiğini, bu nedenle dilekçesi üzerine 3/3/2025 tarihinde farklı bir okul servisi tahsis edildiğini, sınıf öğretmeni tarafından derse 09:10'da derse başlandığı bilgisini aldığını ifade etmiştir. Başvuranın çocuğunun okula varış saatine ilişkin ihtilafın çözülebilmesi ve başvuranın iddialarını genişletmesi nedeniyle muhatap Kurumdan ek bilgi ve belge talep edilmesi ihtiyacı hâsıl olmuş, bu kapsamda muhatap Kurum 30/4/2025 tarihli ve ... sayılı yazısını Kurumumuza göndermiştir.

40. Mezkûr ek bilgi ve belge yazısında muhatap Kurum başvuranın dilekçesi üzerine 3/3/2025 tarihinde B.Ü.'ye yeni bir servis tahsis edildiğini ve konu ile ilgili evrakların ekte yer aldığını, başvuranın çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile başvuranın çocuğunun aynı güzergahta oturmaları sebebiyle aynı serviste taşındığını, ayrıca tacizde bulunduğu iddia olunan ve iddiada bulunan öğrenciler ile ilgili işlemlerin hukuk hizmetleri birimi tarafından yürütülmesi ve gizlilik arz eden konu olması nedeniyle birimler arası bilgi paylaşımı yapılmadığını ifade etmiştir.

41. Muhatap tarafından sunulan ek bilgi ve belgeler incelendiğinde başvuranın dilekçesi üzerine 28/2/2025 tarihli taşımalı eğitim ilçe planlama komisyon kararı ile başvuranın çocuğunun servisinin değiştirilmesine ve 3/3/2025 pazartesi günü itibarı ile yeni servis ile okula taşınmasına karar verildiği, öğrencinin özel eğitim ihalesi kapsamında Halk Eğitim kursiyerlerini taşıyan araç ile taşınmasına karar verilmesinden dolayı iş artışına gidilmesinin uygun görüldüğü anlaşılmıştır.

42. Muhatap Kurum tarafından iletilen 12/3/2025-8/4/2025 tarihleri arasındaki okul güvenlik kayıtlarından alınan ekran görüntüleri incelendiğinde ise öğrencinin ilgili tarihlerde 09:06-09:10 saatleri arasında okul ana girişine geldiği ve öğrencinin karşılandığı görülmüştür. Başvuran tarafından sunulan sınıf öğretmeni ile Whatsapp uygulaması üzerinden yapılan yazışmanın ekran görüntüsü incelendiğinde ise servis değişikliği sonrasında başvuranın çocuğunun saat 09:08'de okula geldiği ve dersin saat 09:10'da başladığı bilgisinin verildiği anlaşılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı tarafından yayımlanan Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Rehberlik ve Denetim Rehberi'ne göre *"Taşınacak öğrencilerin geliş ve gidişlerine göre haftalık ders dağıtım ve günlük vakit çizelgesini düzenlemesi, (Millî Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği Madde 13/1-ç)"* taşıma merkezi okul/kurum müdürünün görevleri arasında yer almaktadır. Dolayısıyla taşınacak öğrencilerin geliş ve gidiş saatlerine göre haftalık ders dağıtım ve günlük vakit çizelgesinin düzenlenmesi mümkündür. Muhatap Kurum söz konusu düzenlemenin başvuranın da görüşünün alınarak yapıldığını belirtmiş,

başvuran görüş yazısında kendi görüşü alınmaksızın ders saatlerinin revize edildiğini veya söz konusu değişiklik nedeniyle bir zarara uğradığını veyahut hakkını kullanmasının zorlaştırıldığını beyan etmemiş ve bu yönde herhangi bir bilgi ve belge sunmamıştır. Söz konusu düzenleme ile başvuranın çocuğunun derslerinin başlama saatine çok yakın bir saatte okula erişiminin sağlandığı, bununla beraber öğrencinin sınıfına gidebilmesi ve derse hazırlık yapabilmesi için çok kısa bir zamanının kaldığı değerlendirilmektedir. Öte yandan başvuranın çocuğunun eğitim gördüğü okulun eğitim öğretim döneminin sonlarına doğru belirlendiği, ilgili okulun taşıma uygulaması kapsamında olmayan bir okul olduğu ve başvuranın çocuğunun özel eğitim gereksinimi olan diğer öğrencilerle birlikte taşındığı hususlarının da dikkate alınması gerekmektedir. Dolayısıyla başvuranın çocuğunun taşıma hizmetinden yararlandırılırken okula zamanında erişiminin sağlanabilmesi için muhatap Kurumun tedbir almaya ve gerekli düzenlemeleri hayata geçirmeye çalıştığı değerlendirilmektedir.

43. Başvuranın bir diğer iddiası, 3/3/2025 tarihine kadar çocuğunun okulunun değişmesine neden olan ve çocuğuna tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile çocuğunun aynı serviste taşınması nedeniyle mağdur edildiği yönündedir.

44. Somut olayda Biga Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iletilen bilgi ve belgelerden başvuranın, çocuğunun Eylül 2024 tarihinde başka bir özel eğitim öğrencisi tarafından okul servisinde sarkıntılık düzeyinde kalan cinsel istismara maruz kaldığı iddiasıyla suç duyurusunda bulunduğu, bu kapsamda söz konusu özel eğitim öğrencisinden şikayetçi olunmadığı, ancak mağduriyete uğratan kişi ya da kişilerden, kurum ya da görevlilerden şikayetçi olduğunun beyan edildiği ve söz konusu suç duyurusu kapsamında *"Kovuşturma Yapmaya Yer Olmadığına"* karar verildiği görülmektedir.

45. Somut olayda, taraflar arasında başvuranın çocuğunun, başvuranın çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile aynı servise yerleştirildiği hususunda herhangi bir ihtilaf bulunmamaktadır. Muhatap Kuruma göre söz konusu durum, tacizde bulunduğu iddia olunan ve iddiada bulunan öğrenciler ile ilgili işlemlerin hukuk hizmetleri birimi tarafından yürütülmesinden, gizlilik arz eden konu olduğundan birimler arası bilgi paylaşımı yapılmamasından ve başvuranın çocuğu B.Ü. ile başvuranın çocuğuna tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisinin aynı güzergahta oturmalarından kaynaklanmaktadır. Başvuranın durumu öğrenmesi ve yetkili makamlara dilekçe sunması üzerine muhatap Kurum B.Ü.'ye 3/3/2025 tarihinde yeni bir servis tahsis edildiğini belirtmiştir.

46. Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği kapsamında özel gereksinimi olan öğrencilerin sağlıklı, zamanında ve güvenli bir şekilde taşınmasının sağlanması, buna ilişkin kontrollerin ve denetimlerin yapılarak gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Bununla birlikte somut uyuşmazlıkta; muhatap Kurum tarafından başvuranın çocuğunun, kendisine cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile 3/3/2025 tarihine kadar birlikte taşınması nedeniyle mağdur

edildiği iddialarının 6701 sayılı Kanun'da düzenlenen engelliğe dayalı ayrımcılık yasağı kapsamında olmadığı değerlendirilmektedir. Ayrıca söz konusu durumun başvuranın dilekçesine binaen düzeltildiği ve başvuranın çocuğunun okul servisinin değiştirilmesi suretiyle sorunun çözüldüğü de anlaşılmaktadır.

47. Son olarak başvuran, yazılı görüşünde çocuğunun eğitim gördüğü alanın/dalın dönem başında açılmasının, kızına cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile Biga ... Lisesine yerleştirilmesi nedeniyle, geçen süreçte çocuğunun 60 gün kadar eğitimden uzak kaldığını ifade ederek konuya ilişkin e-Okul bilgilerinin ekran görüntülerini sunmuştur. 9'uncu sınıf özürlü-özürsüz devamsızlık bilgisine ilişkin E-Okul ekran görüntüsü incelendiğinde "Özürlü Devamsızlıklar İzinli (i): 60, Özürlü Devamsızlık Toplam: 59 gün" ifadelerinin yer aldığı görülmüştür. Biga Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından iletilen bilgi ve belgelerden başvuranın Biga Kaymakamlığının 19/3/2025 tarih ve ... sayılı Olur'ları ve 20/3/2025 tarih ve ... sayılı görev emirleri uyarınca hazırlanan ön inceleme raporunda yer alan ifadesinde *"(...) Biga ... Lisesinde tacizcisi olan A.Ö. ile aynı okula İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından resmi olarak yerleştirildiği, bu süreçte kızının okula gitmemesi adına gerekli izinleri alarak 60 gün kadar okula göndermediği (...)"* hususlarının yer aldığı, dolayısıyla başvuranın çocuğunu kendi talebi ile okula göndermediği anlaşılmıştır.

48. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, muhatap Kurumun başvuranın çocuğu B.Ü.'yü ... Lisesine geçmesini müteakip Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitim Yönetmeliği çerçevesinde taşıma hizmetinden faydalandırdığı, çocuğun okula zamanında erişimini sağlayabilmek için ders saatlerinin yeniden düzenlenmesi dahil imkanlar ölçüsünde uygun tedbirleri aldığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca başvuranın, çocuğunun cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile birlikte taşınması nedeniyle mağdur edildiği iddialarının, muhatap Kurumun söz konusu uygulamaya son verdiği de göz önünde bulundurulduğunda ayrımcılık yasağı kapsamında olmadığı değerlendirilmektedir. Açıklanan gerekçelerle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğine kanaat getirilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

4/9/2025 tarihinde Dilek ERTÜRK ve Av. Melahat DEMİR'in karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN Kurul Başkanı	Muhammet Ecevit CARTİ II. Başkan

Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	Av. Erol GÖKDÖL Kurul Üyesi	Evren BAŞAR Kurul Üyesi
Av. Fatma ÇINAR Kurul Üyesi (Görevli)	Av. Melahat DEMİR Kurul Üyesi	Dr. Ömer ÇELEN Kurul Üyesi
Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

Ek: 2025/584 G.C. Kurul Kararı Dilek ERTÜRK ve Av. Melahat DEMİR Karşı Oyu (4 Sayfa)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : G.C.
Karar Numarası : 2025/584

1. Başvuranın, Özel Eğitim Sınıfı (Hafif Düzeyde Zihinsel-III. Kademe) öğrencisi olan çocuğunun, okul servisi tarafından okula 2 ders saati geç bırakılması ve çocuğuna cinsel istismarda bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisiyle 3/3/2025 tarihine kadar aynı serviste taşınmasının engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddialarına ilişkin olarak Kurulumuz tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır. Başvuru konusu kapsamında, başvuranın çocuğunun ... Lisesine geçmesini müteakip Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitim Yönetmeliği çerçevesinde taşıma hizmetinden faydalandırıldığı, çocuğun okula zamanında erişimini sağlayabilmek için ders saatlerinin yeniden düzenlenmesi dahil imkanlar ölçüsünde uygun tedbirlerin alındığı, başvuranın çocuğunun cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile birlikte taşınması nedeniyle mağdur edildiği iddialarının ise, muhatap Kurumun söz konusu uygulamaya son verdiği de göz önünde bulundurulduğunda 6701 sayılı Kanun ile öngörülen engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında olmadığı değerlendirmeleri yapılmıştır.

2. EHİS'in *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır."*

3. ÇHK'ye göre *"Engelli çocuklar, diğer tüm çocuklarla aynı eğitim hakkına sahiptir ve bu haktan herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan ve Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde fırsat eşitliği temelinde yararlanmalıdır. Bu amaçla, 'çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel becerilerinin tam potansiyeline ulaşacak şekilde geliştirilmesini' teşvik etmek için engelli çocukların eğitime etkin erişimi sağlanmalıdır."* (ÇHK, Genel Yorum: 9 (2006) Engelli Çocukların Hakları, para. 62).

4. Engellilerin hak ve özgürlüklerinden diğer bireylerle eşit bir biçimde yararlanmasını sağlayacak değişiklik ve tedbirleri yapmamak anlamına gelen *"makul düzenleme yapmama"* ise ayrımcılık yasağı bağlamında uluslararası ve ulusal hukukta kabul edilen ayrımcılık türlerinden biridir (TİHEK, B. No: 2018/3034, K. No: 2019/06, 15/1/2019, para. 33).

5. 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde makul düzenlemenin engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç

duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklikler ve tedbirler anlamına geldiği ifade edilmiştir. Mezkûr Kanun'un 4'üncü maddesinde makul düzenleme yapmama ayrımcılık türlerinden biri olarak kabul edilmiş olup Kanun'un 5'inci maddesinde sorumlu kişi ve kurumların, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

6. *"Makul düzenleme"* tek bir kavramdır ve *"makul"* ifadesi bir istisna ibaresi olarak yanlış yorumlanmamalıdır. *"Makul"* ifadesi, düzenlemenin maliyetinin veya kaynaklarının değerlendirilmesine değil, engelli kişi için ne kadar uygun, yerinde ve etkili olduğuna bir atıfta bulunmaktadır. Bu nedenle de eğer bir düzenleme, yapılma amacını ya da amaçlarını yerine getiriyorsa ve engelli bireyin gereksinimlerini karşılıyorsa makuldür (Engelli Hakları Komitesi, Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı Hakkında Genel Yorum No. 6 (2018), CRPD/C/GC/6, 26/4/2018, para. 25/a).

7. Başvuru kapsamında Eğitim Müfettişleri Başkanlığınca 16/8/2024 tarihinde bir ön inceleme raporu hazırlandığı anlaşılmaktadır. Söz konusu ön inceleme raporunda özetle; başvuranın çocuğunun ... Lisesinde dokuzuncu sınıfa kayıtlı olduğunun, Biga İlçesinde ortaöğretim kademesinde sadece ... Lisesinde özel eğitim sınıfı bulunduğunun, bu nedenle başvuranın çocuğu ile yedinci sınıfta iken çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisinin aynı okulda (... Lisesinde) eğitim gördüğünün anlaşıldığının, ilgili öğrenciyle aynı okulda bulunması nedeniyle başvuranın çocuğunun okula gitmek istemediğinin ve eğitim öğretimine devam etmediğinin ve mevcut durumda öngörülebilecek veya öngörülemeyecek istenmeyen olayların yaşanmaması adına, başvuranın talebi de göz önünde bulundurularak çocuğun tedbiren başka bir okulda eğitimine devam etmesinin uygun olacağı kanaatine varıldığının belirtildiği görülmektedir. Mezkûr rapor doğrultusunda başvuranın çocuğunun taşıma merkezi olmayan ... Lisesine 11/12/2024 tarihinde nakil olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede muhatap Kurum tarafından başvuranın çocuğu için bir okul servisi tahsis edilmiş ve çocuğun okula zamanında varabilmesi için ders başlama ve bitiş saatlerinin düzenlendiği bilgisi ve başvuranın çocuğunun okula varış saatlerine ilişkin kamera kayıtlarının ekran görüntüsü sunulmuştur.

8. Bu kapsamda, başvuranın çocuğunun eğitim gördüğü okulun eğitim öğretim döneminin sonlarına doğru belirlendiği, ilgili okulun taşıma uygulaması kapsamında olmayan bir okul olduğu ve başvuranın çocuğunun özel eğitim gereksinimi olan diğer öğrencilerle birlikte taşındığı göz önünde bulundurulduğunda başvuranın çocuğunun taşıma hizmetinden yararlandırılırken okula zamanında erişiminin sağlanabilmesi için muhatap Kurumun tedbir almaya ve gerekli düzenlemeleri hayata geçirmeye çalıştığı ve bu nedenle ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği yönünden çoğunluk görüşüne katılıyoruz.

9. Ancak başvuran, 3/3/2025 tarihine kadar çocuğunun okulunun değişmesine neden olan ve çocuğuna tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisi ile çocuğunun aynı serviste taşınması nedeniyle mağdur edildiğini de iddia etmektedir.

10. ÇHS'nin 19'uncu maddesine göre *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, çocuğun ana–babasının ya da onlardan yalnızca birinin, yasal vasi veya vasilerinin ya da bakımını üstlenen herhangi bir kişinin yanında iken bedensel veya zihinsel saldırı, şiddet veya suistimale, ihmal ya da ihmalkâr muameleye, ırza geçme dahil her türlü istismar ve kötü muameleye karşı korunması için; yasal, idari, toplumsal, eğitsel bütün önlemleri alırlar."* EHİS'in *"Kişisel bütünlüğün korunması"* başlıklı 17'nci maddesine göre *"Engelli her kişi, beden ve ruh bütünlüğüne diğer bireylerle eşit bir şekilde saygı duyulması hakkına sahiptir."*

11. Anayasa'nın 17'nci maddesinin birinci fıkrasında herkesin maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahip olduğu belirtilmektedir. 5378 sayılı Kanun'un *"Genel esaslar"* başlıklı 4'üncü maddesinin (e) bendine göre *"Engellilerin ve engelliliğin her tür istismarının önlenmesi esastır."*

12. Anayasa'nın 17'nci maddesi ile kişinin maddi ve manevi varlığının bütünlüğü gerek kamusal yetkilerle donatılmış kişilerin gerekse özel kişilerin müdahalelerine karşı güvence altına alınmıştır (AYM, Özkan Şen, B. No: 2012/791, 7/11/2013, para. 40).

13. AİHM, okul yetkililerinin, özellikle yaşlarından kaynaklanan savunmasızlıklarını da dikkate alarak öğrencilerin sağlıklarını koruma ve iyiliklerini temin yönündeki temel sorumluluklarını dikkatlere sunmaktadır. AİHM, okullara verilen bu sorumluluğun, kendi gözetimlerinde bulundukları süre boyunca öğrencileri olası her türlü şiddete karşı korumak amacıyla güvenliklerini gözetmek gibi temel bir ödevi de içerisinde barındırdığı kanaatindedir (AİHM, *Kayak/Türkiye*, B. No: 60444/08, 10/7/2012, para. 59).

14. Başvuru kapsamında, adli makamlara yansıyan cinsel taciz iddialarının yine bir okul servisinde yaşandığı, ayrıca hem başvuranın çocuğunun hem de başvuranın çocuğuna cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen öğrencinin özel gereksinimi bulunan çocuklar olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda hem başvuranın çocuğunun hem de başvuranın çocuğuna tacizde bulunduğu iddia edilen öğrencinin kişisel bilgilerinin korunması ve konuya hassasiyetle yaklaşılması gerektiği konusunda bir şüphe bulunmamaktadır.

15. Bununla birlikte idare, yürütmekle yükümlü olduğu kamu hizmetlerini yerine getirirken, gerekli teşkilatı kurmak, bu teşkilatın ayni, şahsi ve mali imkân ve araçlarını hizmete hazır tutmak, hizmetin ifası sırasında hizmetin zamanında ve gereği gibi işlemesine devamlı olarak nezaret etmek ve hizmetin işleyişini kontrol etmekle sorumludur (Danıştay İDDGK, E. 2012/1657, K. 2014/3421, 3/11/2014).

16. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, başvuranın çocuğunun geçmiş yıllarda okul servisinde çocuğa cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisiyle birlikte 3/3/2025 tarihine kadar taşınması nedeniyle, Çanakkale İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişleri Başkanlığınca hazırlanan ön rapor doğrultusunda başvuranın çocuğunun okulunun değiştirilmesi ve bu süreçte başvuranın çocuğunu 60 gün okula göndermediği hususları birlikte değerlendirildiğinde, makul düzenlemenin

yapılma amaçlarını tam olarak yerine getirdiği ve engelli çocuğun gereksinimlerini karşıladığı sonucuna varılamamıştır. Bu nedenle başvuranın çocuğunun okula zamanında erişiminin sağlanabilmesi için gerekli tedbirler imkanlar dahilinde alınmışsa da başvuranın çocuğunun geçmiş yıllarda cinsel tacizde bulunduğu iddia edilen özel eğitim öğrencisiyle birlikte taşınması, makul düzenlemenin yapılma amacını tam olarak yerine getirememesine ve başvuranın çocuğunun gereksinimini karşılayamamasına yol açması nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlali niteliğindedir.

17. Açıklanan nedenlerle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği yönündeki çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/591 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/795
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	04.09.2025/247
Karar Numarası	:	2025/591
Başvuran	:	Ş.A.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	B.A (Velayeten)
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın engelli çocuğuna İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı Esenyurt Özel Gereksinimli Bireyler Eğitim Merkezinde özel eğitim hizmeti verilmemesinin engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Kurumumuza velisi olduğu B.A. adına başvuru yapan veli, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Çocuğunun %90 oranında engelli olduğunu, İstanbul Bağcılar Eğitim ve Araştırma Hastanesinden 7/9/2022 tarihli ve ... numaralı Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) aldığını, bu raporda çocuğuna *F84.0-Çocukluk Otizmi* tanısı konulduğunu,

b. Eğitim hakkından faydalanabilmek amacıyla İstanbul Büyükşehir Belediyesine (İBB) bağlı Esenyurt Özel Gereksinimli Bireyler Eğitim Merkezine (ÖZGEM) kayıt için başvurduğunu, ancak kendisine *"eğitimlerde önceliğin en küçük yaş grubundaki çocuklara verildiği ve sırası geldiğinde irtibat kurulacağı"* yönünde yanıt verildiğini, 2023 yılının Aralık ayından itibaren çocuğunun eğitim alabilmesi için beklediğini, merkez yetkilisi tarafından kendisine 7 yıldır sıra bekleyen ailelerin olduğunun söylendiğini,

c. Kızının engel durumu açısından kritik bir yaş seviyesinde olduğunu, yaşı ilerledikçe ne kadar eğitim alırsa alsın istenilen sonucu elde edemeyeceklerini, telafisi güç ve imkansız zararların oluşmaması için kızının eğitim hakkından yararlanabilmesinin aciliyet arz ettiğini,

ç. Şikayet konusu olan merkezlerdeki eğitim hizmetinin ve kurum işleyişinin incelenmesini, adı geçen merkezden eğitim almak amacıyla kayıt yaptıran ve sıra bekleyen

başvuranların ne kadar sürede hizmet alabildiğinin tespit edilmesini, mağduriyetinin giderilerek Kurumumuz yetkililerince gereğinin yapılmasını talep etmiştir.

3. Muhatap İBB Başkanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın çocuğu için eğitim hizmeti almak amacıyla talepte bulunduğu Esenyurt ÖZGEM'in İBB Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğüne bağlı bir merkez olduğu, adı geçen merkezde 0-14 yaş aralığındaki engellilere ve ailelerine destekleyici özel eğitim hizmetleri sunulduğu, hizmetlerde Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı işleyişinin esas alındığı ve hizmet kriterlerinin Millî Eğitim Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan yönergeler doğrultusunda uygulandığı,

b. İBB Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Engelli Hizmetleri Şube Müdürlüğü bünyesinde sunulan hizmetlerin 0-3 yaş için erken çocukluk özel eğitimi, 3-6 yaş için okul öncesi destekleyici özel eğitimi ve 7-14 yaş için okula destek özel eğitimi olmak üzere üç farklı kategori altında toplandığı, başvuruların bireylerin yaş grubuna ve hizmet kategorisine uygun olarak, başvuru sırası, bireyin özel gereksinim durumu ve Merkezin kapasitesi dikkate alınarak değerlendirildiği,

c. Ailelerle yapılan ilk görüşmelerde sürecin şeffaf bir şekilde açıklandığı, hizmete başlama süresi için beklenti oluşmaması adına net bir tarih verilmediği, ancak sırası geldiğinde ailenin bilgilendirileceği hususunun belirtildiği, hizmet sırası gelen bireylerin sisteme kayıtlı iletişim numaralarından aranarak merkeze davet edildiği,

ç. Başvuruya konu olan çocuk için aile tarafından 20/12/2023 tarihinde kayıt başvurusu yapıldığı, merkez yetkililerinin ailenin taleplerini alarak kaydını oluşturduğu, aileye bireysel özel eğitim sırası geldiğinde bilgilendirme yapılacağının ve bu süre zarfında psikolojik danışmanlık ile grup özel eğitim hizmetlerinden faydalanabileceklerinin bildirildiği,

d. Ailenin 10/10/2024 tarihinde destekleyici grup hizmetleri için komisyon toplantısına davet edildiği, ancak bu davete katılım sağlamadığı, konuya dair tutulan Komisyon Tutanağının Kurumumuzla paylaşıldığı,

e. Veli Ş.A.'nın grup hizmetlerini kabul etmeyerek bireysel özel eğitim hizmeti konusunda ısrarcı olduğu, kurumu defalarca arayıp ziyaret ettiği, kendisine yapılan tüm açıklamalara rağmen şikayetlerini çeşitli kanallardan sürdürdüğü, Müdürlüğün engelli bireylere yönelik hizmetleri eşitlik, adalet ve erişilebilirlik ilkeleri çerçevesinde hiçbir ayrım gözetmeksizin sunduğu, herhangi bir ayrımcılık veya ayrıcalıklı uygulamanın söz konusu olmadığı ifade edilerek başvuruda yer alan iddiaların gerçeği yansıtmadığı belirtilmiştir.

4. Mevzuat gereğince ihlal iddiasına muhatap tarafın yazılı görüşleri başvurana iletilmiş olup yasal süre içerisinde herhangi bir cevap sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."

7. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentleri şöyledir:

"(d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi,

(f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."

9. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında: ayrımcılık türleri, *"a) Ayrı tutma, b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, c) Çoklu ayrımcılık, ç) Doğrudan ayrımcılık, d) Dolaylı ayrımcılık, e) İşyerinde yıldırma, f) Makul düzenleme yapmama, g) Taciz, ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* olarak sıralanmıştır.

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar.

(2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."

11. Yine 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde, Kurumun "*Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz.

(2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir.

(...)

(7) Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. (...)"

13. Mezkûr Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi ise şöyledir:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

14. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Eğitim"* başlıklı 15'inci maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* hükmünü içermektedir. Kurumumuza B.A. için başvuru yapan veli Ş.A.'nın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında sayılan ayrımcılık temellerinden eğitim hakkından yararlanmada engellilik ve yaş temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

16. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise, *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuranın 16/8/2024 tarihli ve ... No.lu başvuru ile muhatap İBB Başkanlığına şikâyette bulunduğu, İBB Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Daire Başkanlığı Halkla İlişkiler Şube Müdürlüğü tarafından kendisine *"20/12/2023 tarihinde sisteme eğitim talebinizin kaydedildiği, 15 ve 16 Ağustos 2024 tarihlerinde yapılan görüşmelerde ise öğrenci alımlarında önceliğin her zaman en küçük yaştaki çocuklara verildiği bilgisinin iletildiği, çocuğunuzun sırası geldiğinde tarafınızla iletişime geçileceği"* yönünde yanıt verildiği görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) *"Ayrımcılık yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* ve Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı"* başlıklı 2'nci maddesine göre: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."*

18. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık, makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."* şeklinde tanımlanmıştır.

19. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi şu şekildedir: *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, engel durumu, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."*

20. ÇHS'nin 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır. 23'üncü maddenin devamında engelli çocukların özel bakımdan yararlanma hakkı tanınmış ve eldeki kaynakların yeterliliği ölçüsünde, yapılan başvuru üzerine, yardımdan yararlanabilecek durumda olan çocuğa ve onun bakımından sorumlu olanların içinde bulundukları koşullara uygun düşecek yardımın yapılması gerektiği belirtilmiştir (TİHEK, B. No: 2023/1077, K. No: 2024/669, 18/07/2024, para. 19).

21. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumsal yaşama dâhil olması için eldeki kaynaklar seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir (ÇHK, Genel Yorum 9 Engelli Çocuklar, para. 12-14). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum 5 Engelliler, para. 35; TİHEK, B. No: 2023/1077, K. No: 2024/669, 18/07/2024, para. 20).

22. Eğitim hakkı ise uluslararası ve ulusal hukukta güvence altına alınmış bir diğer önemli haktır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesi şöyledir: *"Herkes, eğitim hakkına sahiptir. Eğitim, en azından ilk ve temel öğrenim aşamalarında parasızdır. İlköğretim zorunludur. Teknik ve mesleki eğitim herkese açıktır. Yükseköğrenim, yeteneğe göre herkese eşit olarak sağlanır. Eğitim, insan kişiliğinin tam geliştirilmesine, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik olmalıdır. Eğitim,*

bütün uluslar, ırklar ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu yerleştirmeli ve Birleşmiş Milletler'in barışı koruma yolundaki etkinliklerini güçlendirmelidir. Ana-babalar, çocuklarına verilecek eğitimi seçmede öncelikli hak sahibidir." Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin (ESKHS) 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre: *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. Taraf Devletler, eğitimin, insanın kişiliğinin ve onur duygusunun tam olarak gelişmesine yönelik olacağı ve insan hakları ile temel özgürlüklere saygıyı güçlendireceği hususunda mutabıktırlar. Taraf Devletler, ayrıca eğitimin, herkesin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılmasını sağlayacağı, tüm uluslar ve tüm ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştireceği ve Birleşmiş Milletler'in barışın korunmasına yönelik faaliyetlerini güçlendireceği hususlarında mutabıktırlar."*

23. Engelli bireylerin eğitim hakkından eşit şekilde yararlanmaları ulusal ve uluslararası düzeyde özel olarak koruma altına alınmıştır. Anayasa'nın 42'nci maddesi, eğitim ve öğretim hakkının herkes için erişilebilir olduğunu ve bu hakka dil, ırk, cinsiyet, engel durumu veya din gibi temellerde ayrımcılık yapılamayacağını düzenler. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesi, engelli bireylerin eğitim hakkından fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın yararlanmasını sağlamak için eğitim sisteminin her seviyesinde kapsayıcı olmasını zorunlu kılar. Bu madde, engelli bireylerin özel ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin yapılmasını, erişilebilir eğitim materyallerinin sağlanmasını, öğretmenlerin engelli bireylerin ihtiyaçlarına uygun eğitim verebilecek şekilde yetiştirilmesini ve bütünleştirici eğitim ortamlarının oluşturulmasını öngörür. Kapsayıcı eğitim, engelli bireylerin akranlarıyla birlikte, ayrıştırılmadan ve eşit koşullarda eğitim almasını ifade eder ve bu ilke, engelli bireylerin toplumsal entegrasyonunu güçlendirmeyi amaçlar.

24. Somut olayda başvuran veli, %90 oranında engelli olan çocuğunun İBB'ye bağlı Esenyurt ÖZGEM'e kayıt başvurusu yaptığını, ancak kendisine eğitimlerde önceliğin en küçük yaş grubundaki çocuklara verildiğini ve sırası geldiğinde irtibat kurulacağının bildirildiğini, söz konusu uygulamanın engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğunu iddia etmiştir.

25. Muhatap İBB tarafından Esenyurt ÖZGEM'in 0-14 yaş aralığındaki engellilere hizmet sunduğu, başvuruların yaş grubu, başvuru sırası, engel durumu ve merkezin kapasitesine göre değerlendirildiği, sürecin ailelerle şeffaf bir şekilde paylaşıldığı belirtilmiştir. Başvuranın çocuğunun 20/12/2023 tarihinde kayıt başvurusu yaptığı, bireysel eğitim sırası geldiğinde bilgilendirme yapılacağının bildirildiği, 10/11/2024 tarihinde grup hizmetleri için davet edildiği, ancak ailenin bu davete katılım sağlamadığı ve babanın grup hizmetlerini reddederek yalnızca bireysel eğitim talep ettiği, bireysel eğitimin çocuğunun otizm tanısına daha uygun olduğuna inandığı ifade edilmiştir. İBB, ÖZGEM'in sınırlı kontenjanı nedeniyle başvuruları sıralamak zorunda olduğunu, bu sıralamanın objektif kriterlere dayandığını ve tüm başvuranlara eşit şekilde uygulandığını savunmuştur. Ayrıca, başvuru sürecinde aileyle iletişim kurarak, örneğin telefon görüşmeleri ve yazılı davet yoluyla,

şeffaf bir şekilde bilgi verdiğini ve çocuğun engellerine uygun hizmet sunmaya çalıştığını vurgulamıştır.

26. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya,* B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse ya da meşru bir amaç izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık,* B. No: 9214/80, 28/5/1985, para. 72).

27. Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa,* B. No: 2018/18505, 16/06/2021, para. 58). Bu nedenle hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hallerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis,* B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

28. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu'nun *"Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin görev ve sorumlulukları"* başlıklı 7'nci maddesinin 1'inci fıkrasının (v) bendi, büyükşehir belediyelerine yaşlılar, özürlüler, kadınlar, gençler ve çocuklar için sosyal ve kültürel hizmetler sunma, mesleki eğitim ve beceri kursları açma yetkisi verir iken, 16/8/2006 tarihli ve 26261 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren *"Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği"* 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde, engelli birey *"doğuştan veya sonradan fiziksel, zihinsel, duygusal, duyusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, sosyal hayata uyumda zorluk yaşayan ve günlük ihtiyaçlarını karşılamada destek gereksinen kişiler"* olarak tanımlanır. İBB Sosyal İşler ve Yardım Esasları Yönetmeliği ise 2'nci maddesi uyarınca, belediye sınırları içinde sosyal hizmetler ve yardımların sağlanmasını kapsamakta ve ihtiyaç sahibi tüm sakinlere, özellikle dezavantajlı gruplara, eşit ve kapsayıcı hizmet sunmayı hedeflemektedir. Bu düzenlemeler, yerel yönetimlerin engelli bireylerin eğitim hakkını koruma ve kapsayıcı eğitim sistemini geliştirme yönündeki pozitif yükümlülüklerini ortaya koymaktadır.

29. Anayasa'nın 10'uncu maddesi ayrımcılık yasağını ve eşitlik ilkesini güvenceye alırken, 6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesi, eğitim ve öğretim hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşlarının yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak

isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapılamayacağını hükme bağlamaktadır. AYM'ye göre kamu hizmetinde eşit davranış ve eşit yararlanma temel ilkedir (AYM, 1987/3 E. 1987/13 K. 22/5/1987). Danıştay'a göre, idare hukuku alanında eşitlik ilkesi kamu hizmeti kavramı ile birlikte aktarılmaktadır. Buna göre eşitlik kamu hizmetinin genel ilkelerinden biridir. Bu çerçevede idare, kamu hizmetini dilediğine sunmakta özgür olmadığı gibi, eşit durumda bulunanlara eşit, farklı konumda bulunanlara da farklı biçimde sunmak zorundadır. Ayrıca kamu hizmetinin tarafsızlığı ilkesi, ayrımcılık yapmama yükümlülüğünü de içinde barındırmaktadır (Danıştay 10. D, 1996/993 E. 1999/3627 K. 23/6/1999.). Muhatap Belediyenin bir kamu tüzel kişisi olarak eğitim hizmeti sunarken ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesi kapsamında faaliyet gösterme yükümlülüğü altında olduğu açıktır.

30. Bununla birlikte, Büyükşehir Belediyelerinin, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu kapsamında, asli eğitim hizmeti sunma yükümlülüğü bulunmamaktadır. Asli eğitim hizmeti, Millî Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) sorumluluğu altında olup, özel gereksinimli bireylerin eğitim haklarının sağlanması için MEB tarafından belirlenen usul ve esaslar çerçevesinde yürütülmektedir. Somut olayda, İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı Esenyurt ÖZGEM, MEB'in asli eğitim hizmetlerine tamamlayıcı nitelikte destekleyici özel eğitim hizmetleri sunmaktadır. Bu hizmetler, engelli bireylerin toplumsal entegrasyonunu desteklemek ve eğitim süreçlerine katkıda bulunmak amacıyla, belediyenin sosyal hizmetler kapsamındaki yetkileri dahilinde gönüllülük esasıyla verilmektedir. ÖZGEM'in sunduğu hizmetler, MEB'in özel eğitim müfredatına uyumlu bir şekilde, erken çocukluk dönemi ve okul öncesi destekleyici eğitim gibi alanlarda yoğunlaşmakta olup, bu hizmetlerin sıralama ve önceliklendirme politikaları, merkezin sınırlı kapasitesi ve kaynakların etkin kullanımı dikkate alınarak belirlenmektedir.

31. 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesine göre, ayrımcılık yasağı ihlali iddiasıyla yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareler ve karine oluşturan olgular sunması halinde ispat yükü karşı tarafa geçer. Somut olayda, başvuran, ÖZGEM'in uygulamasının ayrımcılık oluşturduğuna dair genel ve soyut bir iddia ileri sürmüş, ancak mezkur başvurunun içeriğinde akranlarına kıyasla kendi çocuğuna farklı muamele yapıldığını ortaya koyabilecek somut bilgi ve belge sunulmamış; muhatap nezdinde çocuğunun otizm tanısına özgü bir hizmetin İBB tarafından açıkça reddedildiğine dair yazılı bir cevap veya diğer çocukların haksız şekilde önceliklendirildiğine dair bir kayıt sunulmamıştır. Muhatabın açıklamaları dikkate alındığında; özel gereksinimli çocukların istifade edebilmesi için oluşturulan bir eğitim merkezinin sınırlı kapasitesi dikkate alındığında; yapılan başvuruların objektif kriterler çerçevesinde yaş grubu, başvuru sırası, engel durumu dikkate alınarak hizmet sunumunda sıralamaya tabi tutulmasının makul bir gerekçeye dayandığı, sürece dair faydalanıcı ailelerin bilgilendirildiği, başvuran aileye de kendi durumu ile ilgili bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiği; bununla birlikte adına başvuru yapılan çocuğa alternatif bir hizmet sunularak grup hizmetlerine

davet edilerek farklı bir çözüm geliştirildiği, ancak aile tarafından alternatif seçeneklerin reddedildiği anlaşılmıştır.

32. Erken çocukluk eğitimine öncelik verilmesi, engelli bireylerin gelişim süreçlerinde kritik bir öneme sahiptir. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)'in raporlarına göre, erken müdahale, engelli çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini destekler. Başvuranın çocuğunun, ÇÖZGER raporuna dayalı olarak örneğin 7-14 yaş aralığında olduğu varsayılırsa, bu önceliklendirme politikası nedeniyle sıraya alındığı, ancak eğitim hakkından tamamen mahrum bırakılmadığı anlaşılmaktadır. Bu uygulama, AİHM ve AYM içtihatlarında belirtildiği üzere, meşru bir amaca, kaynakların etkin kullanımı ve erken müdahalenin sağlanmasına, dayanmakta olup, kullanılan araçlarla amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmaktadır.

33. Esenyurt ÖZGEM'in 0-14 yaş aralığındaki engelli bireylere hizmet sunarken erken çocukluk dönemine (0-3 ve 3-6 yaş grupları) öncelik tanıması, uluslararası ve ulusal düzenlemelerle uyumlu bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü ve UNICEF tarafından yayımlanan raporlar, erken müdahalenin engelli çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimindeki önemini vurgulamaktadır. Bu çerçevede, yaş gruplarına göre önceliklendirme politikası, kaynakların verimli kullanımı ve çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına uygun hizmet sunumu hedefiyle makul ve objektif bir temele dayanmaktadır. Başvuranın çocuğunun sıraya alınması, eğitim hakkından yoksun bırakılmaksızın, merkezin kapasite sınırlamaları dikkate alınarak eşitlik ilkesiyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle, yaş temelinde uygulamanın ayrımcı olarak nitelemeyeceği, meşru bir amaca hizmet ettiği ve orantılılık ilkesine uygun olduğu değerlendirilmektedir.

34. Esenyurt ÖZGEM'in en küçük yaş grubuna öncelik verme politikası, WHO ve UNICEF'in erken müdahale raporlarıyla uyumludur. Bu politika, kaynakların etkin kullanımı ve çocukların gelişimsel ihtiyaçlarına uygun hizmet sunumu amacıyla objektif bir temele dayanmaktadır. Türkiye'nin taraf olduğu Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) de erken müdahale programlarının önemini vurgulamakta ve taraf devletlerden bu programları desteklemelerini beklemektedir. Bu bağlamda, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) en küçük yaş grubundaki çocuklara öncelik tanıyan yaklaşımı, uluslararası standartlarla uyumlu bir uygulama olarak değerlendirilebilir. Tarafların beyanları ve dosya içeriği incelendiğinde; İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin (İBB) Esenyurt Özel Gereksinimli Bireyler Eğitim Merkezi'nde (ÖZGEM) en küçük yaş grubundaki çocuklara öncelik verme politikasının, uluslararası standartlarla uyumlu olduğu ve bu politikanın başvuran aile ile şeffaf bir şekilde paylaşıldığı, İBB'nin sınırlı kaynaklarını etkin kullanma ve erken çocukluk eğitimine öncelik verme yaklaşımının anlaşılır olduğu değerlendirilmektedir.

35. Yukarıda ifade edilen tüm hususlar birlikte değerlendirildiğinde; başvuranın çocuğuna farklı muamele yapıldığına dair kuvvetli bulgu ve emarenin bulunmadığı, otizm tanısı bulunan çocuğa bireysel eğitime alternatif olarak grup hizmeti imkanının alternatif bir seçenek olarak sunulduğu, başvuranın, 20/12/2023 tarihinde yaptığı kayıt

başvurusu sırasında, ÖZGEM'in hizmet önceliklendirme süreci hakkında bilgilendirildiği; sırası geldiğinde bireysel eğitim hizmetinden faydalanabileceği, bu süreçte ise grup hizmetlerinden yararlanabileceğinin kendilerine bildirildiği, başvuranın, bu önceliklendirme politikasına rıza göstererek başvuru sürecine katıldığı ve taahhütname imzalayarak bu konuda mutabakata vardığı, ancak, 10/11/2024 tarihinde grup hizmetleri için yapılan davete katılım sağlanmadığı ve yalnızca bireysel eğitim hizmetinde ısrarcı olduğu, merkezin sınırlı kapasitesi ve kamu kaynaklarının iktisadi sınırı düşünüldüğünde adı geçen eğitim merkezlerinde sunulacak hizmetin yaş ve engel durumu dikkate alınarak objektif kriterler çerçevesinde bir sıraya konmasının haklı, makul, kabul edilebilir bir gerekçeye dayandığı, muhatap nezdinden yaş ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

4/9/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi
(Görevli)

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

Av. Selami AÇAN
Kurul Üyesi

Selma ÖZTÜRK PINAR
Kurul Üyesi

Tayyip UÇAR
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/593 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2664
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	04.09.2025/247
Karar Numarası	:	2025/593
Başvuran	:	E.Ç.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Yenimahalle İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın engelli çocuğunun özel eğitim ihtiyacına uygun şekilde bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP) hazırlanmaması, destek eğitim odası açılmaması ve gerekli tedbirlerin alınmaması neticesinde çocuğunun engellilik temelinde ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Oğlu D.E.'nin atipik otizmli bir birey olduğunu, Ankara Yenimahalle ... İlkokulunda ikinci sınıf öğrencisi olarak eğitim gördüğünü, oğlunun engellilik durumu nedeniyle eğitim hayatında sorunlar yaşadığını,

b. Oğlu için BEP hazırlanmasının yasal bir zorunluluk olmasına rağmen kendisi talep etmeden programın hazırlanmadığını, hazırlanan programda ise veli olarak taleplerinin dikkate alınmadığını, destek eğitim odası talebinde bulunmasına rağmen Okulda destek eğitim odasının açılmadığını, gerekli tedbirlerin alınmaması neticesinde çocuğunun diğer öğrencilerden geri kaldığını,

c. Çocuğunun akranları tarafından darp edildiğini, kendisi ile görüşme yapılmadan çocuğunun okuldan alınması için Rehberlik ve Araştırma Merkezinin (RAM) arandığını, Merkez tarafından çocuğunun değerlendirildiğini, değerlendirme sonucunda eğitime kaynaştırma öğrencisi olarak devam edeceği kararının verildiğini,

ç. Sınıf değişimi talebinde bulunduğunu, yaptığı şikâyetlerden dolayı hiçbir öğretmenin çocuğunu istemediğini ve bu durumun okul müdürü tarafından da ifade edildiğini iddia etmektedir

3. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. D.E.'nin 2023-2024 eğitim öğretim döneminden beri öğrenci olduğu, başvuran E.Ç.'nin 2023-2024 eğitim öğretim yılından itibaren öğrenci- veli- öğretmen işbirliği kapsamında rehberlik servisi, sınıf öğretmeni, okul yönetimi ve İlçe Milli Eğitim Şube Müdürleri ile görüşmeler gerçekleştirdiği,

b. Okulda özel eğitim sınıfının mevcut olduğu ve başvuran E.Ç.'nin diğer çocuğu R.E.'nin de okul özel eğitim sınıfı öğrencisi olduğu, R.E. tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitime devam ederken Yenimahalle RAM tarafından özel eğitim sınıfına yerleştirilme kararı çıktığı,

c. Okulda otizm spektrum bozukluğu olan 9 öğrenci olmak üzere toplamda 28 kaynaştırma öğrencisi olduğu, diğer öğrencilerde eğitim öğretimin akışını etkileyen herhangi bir durum yaşanmadığı gibi diğer otizm spektrum bozukluğu ve kaynaştırma öğrencilerinin akademik, sosyal, davranışsal ve iletişim becerilerinde ilerleme katedildiği,

ç. D.E.'nin BEP toplantısının psikolog ve başvuranın katılımı ile gerçekleştiği, ancak 31/10/2024 tarihinde yapılan BEP tutanağının ekinin başvuran tarafından imzalanmadığı, toplantıda öğrencinin göstermiş olduğu ağaca çıkma, tellere tırmanma, kapıları tekmeleme, dolap kapaklarını çarpma, yüksek sesler çıkarma, bağırma ve argo sözler gibi davranışlarının başvurana açıklandığı, bu davranışların başvuran tarafından kabul edilmediği, yapılan tüm çalışmaların MEBBİS Rehberlik modülünde yer aldığı,

d. 2023-2024 Eğitim Öğretim döneminde okulda Destek Eğitim Odası açıldığı, 2024-2025 Eğitim Öğretim yılında ise Destek Eğitim Odası çalışmalarına yönelik okul öğretmenlerine duyuru yapıldığı ancak görev almak isteyen öğretmen çıkmadığı, görevli öğretmenin bulunması için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne resmi yazı ile duyuruya çıkıldığı ancak konuya ilişkin okul müdürlüğüne cevabi yazının ulaşmadığı,

e. D.E.'nin davranışları nedeniyle diğer veliler tarafından birçok dilekçe verildiği, davranışlara ilişkin sınıf rehber öğretmeninin bildirim raporu ve okul rehber öğretmeninin gözlem raporu gereğince Yenimahalle RAM ile resmi yazışmalar yapılıp sınıf gözlemi istendiği, Yenimahalle RAM tarafından öğrenciye ilişkin 30/9/2024 tarihli ve ... sayılı raporun düzenlendiği, raporda yarı zamanlı kaynaştırma uygulamasının öğrencinin menfaatine uygun olacağının belirtildiği,

f. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 42'nci maddesinin (b) bendinde; *"Yerleştirme kararı verilen okul yönetimi, öğrencilerin okula kayıt tarihinden itibaren en az otuz iş günü izleme süreci sonunda öğrenciyle ilgili eğitsel değerlendirme ve tanılama ya da yerleştirme kararına itiraz edebilir."* hükmü gereğince rapora itiraz edildiği ancak veli tarafından öğrencinin yeniden değerlendirmeye götürülmediğinin anlaşıldığı,

g. Sınıf değişikliğine ilişkin okul müdürlüğüne ulaşmış bir dilekçenin bulunmadığı ifade edilmektedir.

4. Muhatabın yazılı görüşü 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu uyarınca başvurana 3/2/2025 tarihinde usulüne uygun tebliğ edilmiştir. Ancak başvuran tarafından yasal süre içerisinde yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi şöyledir:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir ... Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz ... Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi şöyledir:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.

Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

(...)

Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir.

Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)."

7. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Tanımlar*" başlıklı 2'nci maddesi şöyledir:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; ... d) Doğrudan ayrımcılık: bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi ... f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi ... i) Makul Düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler" ifade eder."

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi şöyledir:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

(2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

(3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür…"

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a)Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c)Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"

10. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi şöyledir:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür…"

11. Yine mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* ile görevli olduğu düzenlenmiştir.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi şöyledir:

"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma*

başvurabilir." hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden cinsiyet temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında başvuranın, çeşitli sorunlar yaşaması üzerine Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) yaptığı başvurular ile muhataptan uygulamanın düzeltilmesini talep ettiği anlaşıldığından Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca ilgili tarafa başvuru şartının sağlandığı kanaatine varılmıştır.

14. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık; siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı içermektedir. Aynı maddeye göre makul düzenleme ise engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz olmayan veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri ifade etmektedir.

15. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesinin ilgili kısmı ise şöyledir:

"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir:

(a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi;

(b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması;

(c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması.

2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar:

(a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır;

(c) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir;

(c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır;

(d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır;

(e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır.

(...)"

16. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 23'üncü maddesinde, Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocuklar için saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar sağlamayı kabul ettikleri düzenlenmiştir. Saygınlığın güvence altına alınmasının ve yaşama etkin biçimde katılım sağlanabilmesinin yolu ise engelli çocukların akranları ile eşit bir şekilde eğitim hakkından yararlanabilmesi ile mümkün olacaktır (TİHEK, B. No: 2023/109, K. No: 2023/523, 4/7/2023, para. 16).

17. Ayrımcılık yasağı ve bütünleyicisi olan eşitlik ilkesi uluslararası insan hakları hukukun temel unsurudur ve uluslararası insan hakları belgelerinde de özel olarak düzenlenmektedir. Bu kapsamda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre; *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B.No:36042/97, 11/9/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B.No:59140/00, 15/2/2006, para 33). Farklı muamelenin objektif ve makul bir nedene dayanması hususu ise AİHM tarafından belirli kriterler çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu durumda, söz konusu meşruluğun varlığı ilk olarak, demokratik bir toplumda geçerli olan ilkeler göz önünde bulundurularak söz konusu tedbirin amacı ile etkileri arasındaki ilişki bağlamında değerlendirilmelidir. Sözleşme'de belirtilen bir hakkın kullanılmasının ardındaki muamele farklılığının sadece meşru bir amaca yönelik olması tek başına yeterli değildir. 14'üncü madde gerçekleştirilmek istenen amaç ile kullanılan araçlar arasında makul bir ölçülülük ilişkisi bulunmadığı takdirde de aynı şekilde ihlal edilmektedir (AİHM, Belçika'da Eğitim Dili Davası, B. No: 1474/62; 1677/62; 1691/62; 1769/63; 1994/63; 2126/64, 23/7/1968. para. 10).

19. Dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler incelendiğinde; Yenimahalle RAM tarafından başvuranın oğlu hakkında Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlendiği,

eğitsel değerlendirme sonucunda çocuğa *"dil ve konuşma güçlüğü"* ve *"hafif düzeyde otizm spektrum bozukluğu"* tanısı konduğu, çocuğun tam zamanlı olarak kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdürmesine karar verildiği anlaşılmaktadır.

20. Başvuranın ilk iddiası oğlu için bireyselleştirilmiş eğitim programının kendi talebi olmaksızın hazırlanmadığı, hazırlandığında ise taleplerinin dikkate alınmadığına ilişkindir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre BEP; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programı anlamına gelmektedir. Dosyaya sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde; 9/9/2024 tarihinde BEP programının hazırlandığı, 13/9/2024 tarihinde yapılan BEP toplantısında destek eğitim odasının açılmasına, kolaylaştırıcı kişi olarak çocuğun dedesinin belirlenmesine ve velinin gerekli durumlarda yazılı ve sözlü olarak bilgilendirilmesine karar verildiği, 31/10/2024 tarihli BEP toplantısında ise çocuk hakkında yeni bir matematik dersi BEP hazırlanmasına, çocuğun davranış problemleri ile ilgili doktoru ile görüşülmesine, arkadaşlarıyla arasındaki uyum için sınıf görüşmesi yapılmasına karar verildiği, her iki toplantı için tutulan toplantı tutanağının veli tarafından imzalandığı görülmüştür. Bu doğrultuda, muhatap idare tarafından BEP hazırlama yükümlülüğünün yerine getirildiği, 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi uyarınca başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareler ile karine oluşturan olguların varlığını ortaya koymakla yükümlü olduğu, ancak başvuranın taleplerinin idare tarafından dikkate alınmadığına dair dosyaya herhangi bir bilgi veya belge sunmadığı anlaşılmaktadır.

21. Başvuranın bir diğer iddiası ise destek eğitim odasının açılmamasına ilişkindir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, destek eğitim odasını tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrenciler ile özel yetenekli öğrencilere ihtiyaç duydukları alanlarda destek eğitim hizmetleri verilmesi için düzenlenmiş ortam olarak tanımlanmıştır. Destek eğitim odası, özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre eğitim alabilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla bu odanın sağlanmaması, 6701 sayılı Kanun'da tanımlı olan makul düzenleme yapmama biçimindeki ayrımcılık kapsamında ele alınmalıdır. (TİHEK, B. No: 2020/945, K. No: 2020/183, 25/8/2020, para. 46).

22. Engellilerin hak ve özgürlüklerinden diğer bireylerle eşit bir biçimde yararlanmasını sağlayacak değişiklik ve tedbirleri yapmamak anlamına gelen "makul düzenleme yapmama" ayrımcılık yasağı bağlamında uluslararası ve ulusal hukukta kabul edilen ayrımcılık türlerinden biridir (TİHEK, B. No: 2018/3034, K. No: 2019/06, 15/1/2019, para. 33). EHİS'in 2'nci maddesinde, 5378 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde ve 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde tanımına yer verilen "makul düzenleme" kavramı, "engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri" ifade etmektedir. 6701 sayılı Kanun'un 5'inci maddesinde ayrıca sorumlu kişi ve kurumların, farklı engelli

grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

23. Makul düzenleme yapma yükümlülüğü, ihtiyaç durumu hakkında düzenlemeyi yapmakla sorumlu tarafın bilgilendirilmiş olması hâlinde doğar. Bir başka deyişle, düzenleme talebine ilişkin bilgi ve belgeler yükümlü kuruma sunulmalıdır. Bununla birlikte, makul düzenlemenin yükümlü taraf açısından orantısız veya aşırı bir mali ya da idari yük getirmemesi gerekir. Makul düzenleme, faaliyetlerin yürütülmesini veya üçüncü kişilerin haklarını ciddi şekilde sekteye uğratacak nitelikte ve teknik ya da fiili açıdan imkânsız olmamalıdır.

24. Dosyaya sunulan bilgi ve belgeler incelendiğinde; destek eğitim odasının açılması için dilekçelerin okul müdürlüğüne verildiği, 2023-2024 Eğitim Öğretim döneminde okulda destek eğitim odası açıldığı, 2024-2025 Eğitim Öğretim döneminde ise destek eğitim odasının açılması için gerekli planlamaların yapıldığı, destek eğitim odasında öğretmen görevlendirilmesi için okul öğretmenlerine 2/10/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile duyuru yapıldığı ancak destek eğitim odasında görev almak isteyen hiçbir öğretmenin çıkmadığı, görevli öğretmen bulunması için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne resmi yazı ile duyuruya çıkıldığı, ancak okul müdürlüğüne öğretmen görevlendirildiğine dair bir yazı ulaşmadığı anlaşılmaktadır. Bu kapsamda, destek eğitim odasının açılması ve öğretmen görevlendirilmesi sürecine ilişkin olarak okul yönetimi tarafından mevzuat çerçevesinde gerekli girişimlerin yapıldığı ve okulun üzerine düşen yükümlülüklerin yerine getirildiği değerlendirilmektedir. Öte yandan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 25'inci maddesinde destek eğitim odalarının il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerince açılması düzenlenmiştir. Okul müdürlüğü tarafından görevli öğretmen bulunması için İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne yazılan resmi yazı tarihi (3/10/2024) ile dosya kapsamına sunulan yazılı görüş tarihi (7/1/2025) arasında 3 aylık bir sürecin olması ve Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü ve Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapan öğretmen sayısı dikkate alındığında; destek eğitim odasında görev almak üzere gönüllü öğretmen çıkmaması, mevzuat uyarınca açılması zorunlu olan söz konusu odanın açılmaması için tek başına yeterli bir gerekçe olarak değerlendirilmemiştir. Nitekim destek eğitiminde görev alabilecek öğretmen havuzu oluşturmak, il ve ilçe eğitim müdürlüklülerinin görevleri arasında sayılmaktadır. (Karaman Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Destek Eğitim Odaları ve BEP Kılavuzu, s.12).

25. Başvuranın bir diğer iddiası ise kendisine haber verilmeksizin çocuğunun tekrardan RAM'a yönlendirilmesine ilişkindir.

26. Engelli çocukların özel eğitim sınıfına veya kaynaştırma/bütünleştirme sınıflarına yerleştirilmesine ilişkin işlemler de Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca düzenlenmiştir. Mezkûr Yönetmelik'in *"Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları"* başlıklı 7'nci maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"(1) Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır.

(2) Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılamasıyla ilgili ilk başvuru; okul yönetimi, veli ya da zihinsel engeli olmayan 18 yaşından büyük bireyin kendisi tarafından; resmî kurumlarda bakım ve barınma hizmetinden yararlanan bireyler için kurumun resmî yazı ile görevlendireceği personel tarafından RAM'a yapılır.

(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır:

a) Eğitsel değerlendirme ve tanılama uygun ortamda, bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Sağlık sorunları nedeniyle RAM'a gelemeyecek durumda olanların eğitsel değerlendirme ve tanılamasıyla ilgili iş ve işlemler bu bireylerin bulunduğu ortamlarda yapılır.

b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireyler,Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirilirler. (...)

c) Özel Öğretim Kurumları Kanunu kapsamında hizmet sunan kurumlarda destek eğitim almasına karar verilen öğrenciler için en fazla bir yıllık eğitim planı hazırlanır. Süresi biten planlar ihtiyaç hâlinde yenilenebilir.

ç) Eğitsel değerlendirme ve tanılama hizmetlerine ilişkin iş ve işlemler MEBBİS-RAM Modülü üzerinden yapılır.

(4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri okula kayıtlı öğrenciler için okulun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından, herhangi bir okula kayıtlı olmayanlar için ise ikamet adresi ya da bakım ve barınma hizmetinden yararlandığı kurumun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından yapılır.

(5) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır. Ayrıca bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda veli ya da okulun yazılı talebi üzerine gerektiğinde tekrarlanır.

(...)"

27. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'ne göre, engelli öğrencilerin kaynaştırma/bütünleştirme veya özel eğitim sınıflarına yerleştirilmesine ilişkin karar, eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri sonrasında verilmektedir. İlgili Yönetmelik'e göre bu eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecine ilişkin işlemler öğrencinin ilişkili olduğu rehberlik ve araştırma merkezi bünyesinde kurulan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılmaktadır.

28. Başvuranın çocuğu hakkında diğer veliler tarafından okul müdürlüğüne birçok kez şikayet dilekçeleri verilmiştir. Bu dilekçelerde D.E.'nin ısırmak ve yüz çizmek suretiyle

sınıf arkadaşlarını yaraladığı ifade edilmiş; çocuğun hem kendi yararı hem de diğer çocukların eğitim hakkının ihlal edilmemesi için kaynaştırma öğrencisi olduğuna dair raporun tekrardan değerlendirilmesi talep edilmiştir. Söz konusu dilekçeler üzerine Okul müdürlüğü tarafından okul rehberlik servisinden ve çocuğun sınıf öğretmeninden rapor hazırlaması istenmiştir. Rehberlik servisi tarafından hazırlanan raporda çocuğun sınıf arkadaşlarını yaralaması üzerine velilere çocuğun özel durumu hakkında bilgi verildiği, çocuğa arkadaşlık ilişkileri hakkında rehberlik yapılmak için çabalandığı ancak çocuğun karşılık vermediği, aksine yapılan tavsiyelere karşı anlaşılamayan sesler çıkarıp kahkaha attığı, D.E.'nin sınıf etkinliklerinde de duruma uygun davranışlar sergilemediği, buna rağmen 13/9/2024 tarihinde yapılan BEP toplantısında velinin çocuğun davranışlarını kabul etmediği ifade edilmiştir. Çocuğun sınıf öğretmeni tarafından hazırlanan raporda ise bazı velilerin çocuklarını okuldan almayı düşündükleri, D.E.'nin rehberlik çalışmalarına karşılık vermediği, her an olumsuz bir olayın gerçekleşme ihtimalinin var olduğu, dedesinin ve annesinin teneffüslerde zaman zaman çocukla ilgilendiğini, çocuğun derslerde bağırarak ve gülerek sınıf düzenini bozduğu, bu çerçevede çocuğun eğitsel değerlendirilmesinin tekrarlanması gerektiği ifade edilmiştir.

29. Okul müdürlüğü, okul içinde hazırlanan raporların yanı sıra Yenimahalle RAM tarafından çocuk hakkında sınıf gözlemi yapılmasını talep etmiştir. Yenimahalle RAM tarafından 30/9/2024 tarihli ve ... sayılı raporda; kolaylaştırıcı kişi uygulamasının faydalı olabileceğinin, kolaylaştırıcı kişi olmaması halinde ise yarı zamanlı kaynaştırma uygulamasının öğrencinin menfaatine uygun olacağının ifade edildiği görülmüştür.

30. Okul müdürlüğünün 9/12/2024 tarihli ve ... sayılı yazısı incelendiğinde; gözlem raporu doğrultusunda kolaylaştırıcı kişi uygulamasına gidildiği ancak sınıf öğretmenin ve rehberlik servisinin raporu doğrultusunda yeniden eğitsel değerlendirme yapılması ihtiyacının duyulduğunun ifade edildiği ve RAM tarafından yeniden eğitsel değerlendirilme yapılmasının talep edildiği anlaşılmıştır.

31. Eğitim hakkı tüm çocuklar için önemli olmakla birlikte engelli çocukların bağımsız bireyler olarak tam ve etkin bir şekilde topluma katılımı için özel bir önem arz etmektedir ve engelli çocukların diğer akranlarıyla birlikte kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak eğitim alması onlar açısından en uygun yöntemdir. Ancak eğitim hakkı çok önemli bir hak olmasına rağmen mutlak ve sınırsız bir hak niteliğinde değildir. Bu hakkın her bireye eşit olarak sağlanması ve eğitimde belli standartların oluşturulması için bu hakka ilişkin birtakım düzenlemeler yapılması olağan olarak değerlendirilmektedir. Engelli öğrencilerin engel durumu, akademik başarısı, davranış durumu, eğitim hayatındaki uyumu gibi birçok kıstas kapsamında bir değerlendirmeye tabi tutulması ve buna göre özel eğitim veya kaynaştırma öğrencisi olarak belirlenmesi de bu kapsama girmektedir. Öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin olarak yapılan işlemler, konuya ilişkin düzenlemelere uygun olarak ve ilgili uzmanların görüşleri doğrultusunda yapıldığı takdirde idareye tanınan bu takdir yetkisinin doğru bir şekilde kullanıldığı söylenebilecektir. Nitekim tüm engelli bireylerin kaynaştırma öğrencisi olması mümkün olmayıp hangi öğrencilerin kaynaştırma

öğrencisi olarak eğitimini sürdüreceğine bu kurallar kapsamında karar verilmesi gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2024/164, K. No: 2024/1114, 6/11/2024, para. 36).

32. Çocuğunun yeniden eğitsel değerlendirilmesi için RAM'a yönlendirilmesine ilişkin süreç incelendiğinde, ilgili mevzuat dâhilinde işlemler yapıldığı, öğrencilerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılamasına ilişkin işlemler yapılabileceği, bu kapsamda öğrencinin eğitim gördüğü okuldaki öğretmenlerinden ve RAM'dan görüşlerin alındığı, öğrencinin akademik ve diğer gelişim süreçlerinin gözlemlendiği görülmüştür. Söz konusu süreç sonrasında birçok uzman tarafından öğrencinin yeniden eğitsel değerlendirilmesinin gerekli olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencinin eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 26'ncı maddesi uyarınca okul idaresinin talebi üzerine alanında uzman kişilerce yapıldığı, ayrımcılık teşkil edecek farklı bir muamelenin bulunmadığı değerlendirilmektedir.

33. Başvuranın son iddiası ise çocuğunun darp edildiği iddiasıdır. Başvuran, bu iddiasını okul yönetimine karşı da ileri sürmüş; başvuranın iddiasına karşı okul yönetimi tarafından sınıf öğretmeninin görüşü alınmıştır. Başvuranın iddiasına ilişkin olarak rehberlik öğretmeni tarafından hazırlanan 17/9/2024 tarihli durum raporunda; D.'nin vücut dokunulmazlığının diğer öğrenciler tarafından ihlal edildiğinin gözlemlenmediği, başvuranın dilekçesinde de hangi öğrencilerin D.'i darp ettiğine dair bir bilginin bulunmadığı, bulunması halinde ilgili öğrencilere ayrıca rehberlik hizmetinin sağlanacağı, D.'nin farklı tarihlerde diğer arkadaşlarını ısırdığı, tırnaklarıyla yüzlerini çizdiği, bu nedenle okulunu değiştirenler olduğu ifade edilmiştir.

34. Başvuranın dosyaya sunduğu darp raporu incelendiğinde raporun düzenlenme tarihinin 28/2/2024 olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu tarihin 2023-2024 eğitim ve öğrenim yılı içerisinde olması, dosya kapsamındaki diğer tutanak ve raporların ise 2024-2025 eğitim ve öğrenim yılında gerçekleşen olaylara ilişkin olması, başvuranın darp iddiasının başvuru dilekçesinde hangi tarihlerde, ne zaman ve kimler tarafından yapıldığının ifade edilmemesi nedenleriyle söz konusu rapora ilişkin muhatabın sorumluluğunun gündeme gelmediği değerlendirilmektedir. Nitekim başvuranın darp iddiası, 2024-2025 eğitim ve öğrenim yılı içerisinde gerçekleşen bir olaya ilişkin ise de; bu dönem için sınıf öğretmeni tarafından açıkça böyle bir olaya şahit olmadığının ifade edildiği, başvuranın ise 2024-2025 eğitim ve öğrenim yılı içerisinde gerçekleşen bir olaya ilişkin herhangi bir bilgi veya bilge sunmadığı anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda; 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi uyarınca başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareler ile karine teşkil edebilecek olguları ortaya koyma yükümlülüğünü yerine getirmediği değerlendirmektedir.

35. Sonuç olarak; muhatap idare tarafından BEP hazırlama yükümlülüğünün yerine getirildiği, 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesi uyarınca başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emareler ile karine teşkil edebilecek olguları ortaya koyma yükümlülüğünün başvurana ait olduğu, ancak başvuran tarafından taleplerinin idare nezdinde dikkate alınmadığına ve çocuğunun akran zorbalığın uğradığına ilişkin dosyaya herhangi bir

bilgi veya belge sunulmadığı anlaşılmış olup, bu çerçevede başvuranın görüşlerinin BEP hazırlanırken dikkate alınmadığı ve çocuğunun akran zorbalığın uğradığı iddiaları bakımından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır. Diğer yandan, başvuranın çocuğunun yeniden eğitsel değerlendirme yapılması amacıyla Rehberlik ve Araştırma Merkezine (RAM) yönlendirilmesine ilişkin sürecin ilgili mevzuat çerçevesinde, alanında yetkin uzmanların değerlendirme raporları doğrultusunda yürütüldüğü ve bu süreçte ayrımcılık teşkil edecek farklı bir muamelede bulunulmadığı değerlendirilmiştir. Bununla birlikte, destek eğitim odasının açılmaması hususunun, 6701 sayılı Kanun kapsamında makul düzenleme yükümlülüğü çerçevesinde ele alınması gerektiği, bu yükümlülüğün doğması için gerekli koşulların somut olayda gerçekleştiği, okul müdürlüğü tarafından gerekli planlamaların yapıldığı ve ilgili mercilere resmi başvurularda bulunulduğu, destek eğitim odasında görev almak üzere gönüllü öğretmen çıkmaması nedeniyle söz konusu odanın fiilen açılamadığı anlaşılmıştır. Ancak gönüllü öğretmen bulunamamasının, mevzuat uyarınca açılması zorunlu olan destek eğitim odasının açılmaması için tek başına yeterli bir gerekçe oluşturmadığı, bu bağlamda destek eğitim odasının açılamamış olmasının makul düzenleme yükümlülüğünün yerine getirilmemesi sonucunu doğurduğu ve bu suretle 6701 sayılı Kanun kapsamında ayrımcılık yasağının ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır.

36. Somut olayda gerçekleşen ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı, eğitim hizmetinin yürütülmesinde muhatabın mevzuat uyarınca sahip olduğu yetkinin çerçevesi göz önünde bulundurularak muhataba 15.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Yenimahalle İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü hakkında 15.000,00 TL (OnBeşBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Başvuruda bahsi geçen darp iddialarına dair Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 18'inci maddesinin beşinci fıkrası uyarınca Cumhuriyet Başsavcılığına SUÇ DUYURUSUNDA BULUNULMASINA,

Ç. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

D. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

4/9/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi
(Görevli)

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

Av. Selami AÇAN
Kurul Üyesi

Selma ÖZTÜRK PINAR
Kurul Üyesi

Tayyip UÇAR
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/618 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2610
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	18.09.2025/248
Karar Numarası	:	2025/618
Başvuran	:	A.H.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Kırşehir Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, başvuranın down sendromu tanılı çocuğu için talep edilen kolaylaştırıcı kişinin muhatap tarafından okula kabul edilmemesinin ve eğitim öğretim yılı devam ederken çocuğunun evde eğitim hizmetine yönlendirilmesinin engellilik temelinde ayrımcılık oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Çocuğunun down sendromu tanılı kaynaştırma öğrencisi olduğunu, çocuğu için Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi tarafından tanzim edilen 31/10/2023 tarihli ve ... sayılı Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) ve Kırşehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından düzenlenen 18/3/2024 tarihli ve ... karar sayılı Destek Eğitim Raporu bulunduğunu,

b. Çocuğunun 2024-2025 eğitim öğretim yılında ... İlkokuluna bağlı anaokulunda eğitimine devam etmekte olduğunu, çocuğunun akademik ve sosyal gelişimi için Okul İdaresine kolaylaştırıcı kişi tutmak istediğini belirttiğini,

c. Okul İdaresinin, kolaylaştırıcı kişi hakkında bilgi sahibi olmadığını ve bu sebeple İl Millî Eğitim Müdürlüğünden görüş isteyeceklerini kendisine ilettiğini,

ç. Millî Eğitim Bakanlığından gelen görüş yazısı doğrultusunda çocuğu için kolaylaştırıcı kişi talebinin Okul İdaresi tarafından Her ne kadar kolaylaştırıcı kişi uygulaması yalnızca otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geçerli olsa da devletin tüm çocukların üstün yararını korumak için makul düzenlemeler yapmakla yükümlü olduğunu,

d. Kolaylaştırıcı kişi uygulamasının yalnızca otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler için geçerli olmasının özel gereksinimli öğrenciler arasında ayrımcılığa neden olduğunu ve fırsat eşitsizliğine yol açtığını,

e. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumuna (TİHEK) yapılan bir başvuruda down sendromlu bir öğrencinin kolaylaştırıcı kişisinin okula alınmaması sebebiyle Kurum tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine karar verildiğini, Kamu Denetçiliği Kurumu tarafından da bir tavsiye kararı alınarak kolaylaştırıcı kişi uygulamasının tüm engel gruplarına yayılması gerektiğine karar verildiğini,

f. Muhatap tarafından kolaylaştırıcı kişi talebinin kabul edilmemesinin ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil ettiğini iddia etmektedir.

3. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüş yazısında özetle:

a. MEBBİS-RAM Modülü'nün incelemesi neticesinde 18/3/2024 tarihinde eğitsel değerlendirme ve tanılaması yapılan öğrencinin dil-konuşma güçlüğü, hafif düzeyde zihinsel yetersizlik, süregelen hastalık ve bedensel yetersizlik tanılarıyla "Evde eğitim" hizmetine yönlendirildiği,

b. Çocuk için 2024-2025 ders yılına ilişkin herhangi bir eğitsel değerlendirme ve tanılamanın yapılmadığının tespit edildiği,

c. Kolaylaştırıcı kişi uygulamasından tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla eğitim gören öğrencilerin yararlandığı,

ç. Bakanlıkça kolaylaştırıcı kişi uygulamasının kapsamının tüm tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin faydalanmasına imkân verecek şekilde yeniden düzenlendiği belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan görüş yazısında başvuran özetle:

a. Çocuğunun 2021-2023 arasında okul öncesi eğitimini Kırşehir Eğitim Araştırma Hastanesinden alınmış olan ve evde eğitim almasını zaruri/uygun gören iki yıllık sağlık raporu ve Kırşehir RAM değerlendirmesi sonucunda Kırşehir Valiliği Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun 8/11/2021 tarihli ve ... karar numaralı raporu doğrultusunda evde tamamladığını,

b. 2024-2025 eğitim öğretim yılı için adrese dayalı kayıt sistemi doğrultusunda çocuğunun kaydının ... İlkokulunda yer alan bir ana sınıfına yapıldığını, okulun talebi üzerine yeni bir rapor almak için Kırşehir RAM'a başvurduğunu, RAM tarafından yeniden tanılamanın gerekmediğinin ve mevcut Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararının geçerli olduğunun belirtildiğini, bunun üzerine raporun elden teslim alınarak okula verildiğini,

c. Ana sınıfı öğretmeninin çocuğunun okulda eğitimine karşı çıkması ve ilgi göstermemesi sebebiyle çocuğunun okula devam edemediğini, sonrasında çocuğunun kaydını istemeyerek de olsa ... İlkokuluna almak zorunda kaldığını,

ç. Bir süre sonra çocuğu için kolaylaştırıcı kişi talebiyle Okul İdaresine başvurduğunu ancak okul müdürü tarafından kolaylaştırıcı kişinin okula alınmadığını ve okuldan uzaklaştırıldığını, bu sebeple İl Millî Eğitim Müdürlüğüne, Kırşehir RAM'a ve Okul İdaresine dilekçeler yazdığını,

d. 30/12/2024 tarihinde muhatap Okul İdaresi tarafından kendisine bir yazı iletildiğini, söz konusu yazıda çocuğunun evde eğitim programından faydalanması gerektiğine dair Kırşehir RAM tarafından düzenlenen raporun ve Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararının olması sebebiyle çocuğunun okula alınmayacağının ve okulda eğitimine devam edemeyeceğinin bildirildiğini, çocuğunun evde eğitim almasına ilişkin bir raporun olduğunu kendisine iletilen dilekçe ile öğrendiğini, bahse konu Kırşehir RAM raporu ve Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı için çocuğun velisi olarak kendisinin rızasının alınmadığını ve kendisine haber verilmediğini iddia etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." hükmünü haizdir.

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesine göre:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"

7. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesinde:

"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz." hükmü yer almaktadır.

8. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) ve (f) bentlerinde:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi (...) ifade eder." hükümleri yer almaktadır.

9. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (...) (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür." hükmünü haizdir.

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesi uyarınca:

"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık. (...)"

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesi:

"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür. (...)" hükmünü haizdir.

12. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin ilgili bölümünde:

"Kurumun görevleri şunlardır: (g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)" hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep ederler. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi halinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hallerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuranın dilekçesinden, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin

ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasında bulunulduğu anlaşılmaktadır. Başvuran tarafından muhataba yapılan başvuru kapsamında muhatabın başvurana iletmiş olduğu cevap dilekçesi, başvuru dilekçesi ile birlikte Kurumumuza sunulmuştur. Bu doğrultuda 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartının yerine getirildiği değerlendirilen başvurunun, Kurumumuzca esas incelemesi yapılabilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

14. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi: *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Beyanname ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* hükmünü haizdir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

15. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, "muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse" ya da "meşru bir amaç" izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur (AİHM, *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık*, B. No. 9214/80; 9473/81; 9474/81, 25/05/1985, para.72).

16. Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık *"... siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı ve makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini kapsamaktadır."* Engelliliğe dayalı ayrımcılık, 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde de benzer şekilde tanımlanmıştır. Ayrıca mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi ile EHİS'in 5'inci maddesinde engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak amacıyla engelli bireylere yönelik makul düzenleme yapılması konusunda tedbirlerin alınması gerektiği öngörülmüş ve engelli bireylerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık olarak değerlendirilemeyeceği hükme bağlanmıştır.

17. Ulusal düzenlemeler kapsamında engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı ise, başta 1982 Anayasası olmak üzere 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun ile güvence altına alınmıştır. Kamusal makamların engelli bireylerin ekonomik ve toplumsal bakımdan belirli bir yaşam standardına erişiminin sağlanması yönünden tedbirler alması gerekmektedir. Engellilerin tüm insan haklarını ve temel özgürlüklerini diğerleriyle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlayacak düzenlemelerin olması ve Anayasa'nın 10'uncu maddesinin de bu bağlamda yorumlanması gerekmektedir. Bu anlamda devletin engelli kişilerin özel ihtiyaçları dikkate alınarak diğer bireylerle eşit şekilde yaşayabilmelerine yönelik pozitif yükümlülüğü bulunmaktadır. Nitekim ulusal ve uluslararası düzenlemelerde engelli bireylerin ayrımcı muameleye karşı korunması konusunda bir mutabakatın bulunduğu görülmektedir (AYM, *Sevda Yılmaz*, B. No: 2017/37627, 2/3/2023, para. 67).

18. 5378 sayılı Kanun'da engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı ve ayrımcılıkla mücadelenin engellilere yönelik politikaların temel esası olduğu ve engellilerin bağımsız yaşayabilmeleri ve topluma tam ve etkin katılımları için erişilebilirliğin sağlanmasının esas olduğu genel ilkeler arasında yer almaktadır.

19. Somut olayda başvuran; çocuğunun down sendromu tanılı kaynaştırma öğrencisi olduğunu, çocuğunun akademik ve sosyal gelişimi için kolaylaştırıcı kişi tutmak istediğini ancak Okul İdaresi tarafından bu isteğinin kabul edilmeyerek kolaylaştırıcı kişinin okula alınmadığını ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmektedir. Başvurunun eğitim hizmetine ilişkin olması sebebiyle eğitim hakkına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerden bahsetmek gerekmektedir.

20. Uluslararası insan hakları hukuku bağlamında eğitim hakkı; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (AİHS) Ek 1 No'lu Protokol, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS), Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) ile EHİS tarafından güvence altına alınmış temel bir haktır. AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün *"Eğitim hakkı" başlıklı 2'nci maddesine göre "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. (...)"*

21. ESKHS'nin 13'üncü maddesinin birinci fıkrasına göre *"Bu Sözleşme'ye Taraf Devletler, herkesin eğitim görme hakkına sahip olduğunu kabul ederler. (...)"*

22. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler*

engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve orta öğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır. (...)"

23. ÇHS'nin 23'üncü maddesinde Taraf Devletlerin, zihinsel ya da bedensel engelli çocukların saygınlıklarını güvence altına alan, özgüvenlerini geliştiren ve toplumsal yaşama etkin biçimde katılmalarını kolaylaştıran şartlar altında eksiksiz bir yaşama sahip olmalarını kabul ettikleri düzenlenmiştir.

24. Ulusal hukuk kapsamında ise eğitim hakkı Anayasa'nın 42'nci maddesinde ve 24/6/1973 tarihli ve 14574 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile koruma altına alınmıştır. Mezkûr Kanun'un *"Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri"* konulu ikinci bölümünün *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesi şöyledir*: "Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."*

25. 7/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü ve 15'inci maddelerinde de EHİS ile paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş olup hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği ve genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilmesi gerektiği düzenlenmiştir.

26. Çocuk Hakları Komitesine (ÇHK) göre *"Engelli çocuklar, diğer tüm çocuklarla aynı eğitim hakkına sahiptir ve bu haktan herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmadan ve Sözleşme'de öngörüldüğü şekilde fırsat eşitliği temelinde yararlanmalıdır. Bu amaçla, 'çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel becerilerinin tam potansiyeline ulaşacak şekilde geliştirilmesini' teşvik etmek için engelli çocukların eğitime etkin erişimi sağlanmalıdır."* (ÇHK, Genel Yorum: 9 (2006) Engelli Çocukların Hakları, para. 62). Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesinin (ESKHK) 5 No'lu Genel Yorumu'nda da *"Devletler, (...) engellileri, engelli olmayan diğer öğrencilerle aynı eğitim seviyesine getirecek desteğin sağlanmasını güvence altına almalıdır."* ifadelerine yer verilmektedir (ESKHK, Genel Yorum No: 5 (1994), Engelliler, para. 35)

27. Dosya kapsamında başvuran tarafından sunulan belgelerden, Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi tarafından tanzim edilen 31/10/2023 tarihli ve ... sayılı ÇÖZGER'de çocuğun hareket gelişimi alanı, dil-konuşma-iletişim gelişimi alanı ve bilişsel gelişim alanında özel gereksinimi ve kalıtsal-doğmalık hastalıklar alanında özel koşul gereksinimi olduğu ve raporun iki yıl süre ile geçerli olduğu anlaşılmıştır.

28. Ayrıca Kırşehir RAM Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulu tarafından çocuk için 18/3/2024 tarihli ve ... karar sayılı Destek Eğitim Raporu hazırlandığı ve raporun 27/3/2025 tarihine kadar geçerli olduğu anlaşılmıştır. Raporun *"Eğitsel Değerlendirme ve Tanı"* bölümünde *"Dil ve Konuşma Güçlüğü, Hafif Düzeyde Zihinsel Yetersizlik, Süregelen Hastalık ve Bedensel Yetersizlik"* ifadeleri yer almaktadır. *"Önerilen Destek Eğitim Programları"* kısmında ise *"21/04/2021 tarih ve ... sayılı TTKB Kararı ile Dil ve Konuşma Bozukluğu Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı doğrultusunda, Dil, Konuşma Sesi, Motor Konuşma, 21/04/2021 tarih ve ... sayılı TTKB Kararı ile Zihin Yetersizliği Olan Bireyler İçin Destek Eğitim Programı doğrultusunda, Dil, İletişim ve Oyun, Erken Matematik, Öğrenmeye Destek modüllerini içeren destek eğitimi programı(ları)ndan yararlanması."* ibareleri yer almaktadır.

29. Başvuru dilekçesi ekinde başvuran tarafından ... Okulu Müdürlüğüne ve Kırşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğüne hitaben yazılmış dilekçeler de yer almaktadır. Söz konusu dilekçelerde başvuranın; sınıf içinde ve dışında çocuğuna yardımcı olması için bir kolaylaştırıcı kişinin çocuğuna refakat edeceğini bildirerek kolaylaştırıcı kişinin okulda bulunmasının sağlanmasını ve bu durum hakkında resmî bir karar alınarak tarafına tebliğ edilmesini talep ettiği görülmektedir.

30. Başvuranın bu talebi doğrultusunda 16/10/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile muhatap Okul İdaresinin Millî Eğitim Bakanlığından görüş talep ettiği ve Bakanlık tarafından 5/11/2024 tarihli ve ... sayılı yazı ile Okul İdaresine görüş sunulduğu anlaşılmaktadır. Başvuran tarafından Kurumumuza sunulan 5/11/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda Bakanlık tarafından; MEBBİS-RAM Modülü'nün incelemesi neticesinde 18/3/2024 tarihinde eğitsel değerlendirme ve tanılaması yapılan öğrencinin dil-konuşma güçlüğü, hafif düzeyde zihinsel yetersizlik, süregelen hastalık ve bedensel yetersizlik tanılarıyla evde eğitim hizmetine yönlendirildiği, 2024-2025 ders yılına ilişkin herhangi bir eğitsel değerlendirme ve tanılamasının yapılmadığının tespit edildiği, kolaylaştırıcı kişi hizmetinin tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla eğitimlerine devam eden otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere sunulmakta olduğu ve konu ile ilgili olarak gerçekleştirilecek iş ve işlemlerin bu doğrultuda yürütülmesi gerektiği Okul İdaresine bildirilmiştir. Başvuran, Okul İdaresinin bu yazı doğrultusunda çocuğu için kolaylaştırıcı kişinin okulda bulunmasını kabul etmediğini iddia etmektedir.

31. Başvuranın iddialarına ilişkin olarak muhataptan alınan yazılı görüşte özetle; MEBBİS-RAM Modülü'nün incelemesi neticesinde 18/3/2024 tarihinde eğitsel değerlendirme ve tanılaması yapılan öğrencinin dil konuşma güçlüğü, hafif düzeyde zihinsel yetersizlik, süregelen hastalık ve bedensel yetersizlik tanılarıyla "Evde eğitim" hizmetine yönlendirildiği, çocuk için 2024-2025 ders yılına ilişkin herhangi bir eğitsel değerlendirme ve tanılamanın yapılmadığı, kolaylaştırıcı kişi uygulamasından ise tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları yoluyla eğitim gören tüm öğrencilerin yararlandığı ifade edilmiştir.

32. Muhatap tarafından başvuranın başvuru dilekçesine karşı sunulan 24/12/2024 tarihli cevap yazısının ekinde Kırşehir RAM tarafından Kırşehir İl Millî Eğitim Müdürlüğüne yazılan 7/6/2024 tarihli ve ... sayılı yazı da yer almakta olup ilgili yazıda; Kırşehir RAM tarafından incelemeye alınan öğrenciler hakkında düzenlenen Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu raporlarının yazı ekinde sunulduğu ve listede yer alan öğrencilerin gerekli eğitim programlarından faydalanabilmesi için Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından karar alınması gerektiği belirtilmektedir. Listede başvuranın çocuğu hakkında düzenlenen 18/3/2024 tarihli ve ... karar sayılı Yönlendirme Raporu da yer almaktadır. Söz konusu raporun *"Önerilen Özel Eğitim Hizmeti"* bölümünde *"Yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucuna göre: Evde Eğitim Hizmetinden yararlanması."* ifadesinin yer aldığı görülmektedir. Raporun *"Yönlendirme Kararı"* kısmında ise *"Yukarıda kimlik bilgileri belirtilen bireyin; yapılan inceleme, gözlem ve değerlendirme sonuçlarına göre, Evde Eğitimden yararlanmasına oybirliğiyle/oyçokluğuyla karar verilmiştir."* ibaresi yer almaktadır.

33. Muhatap tarafından ayrıca Kırşehir Valiliği Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından alınan 7/6/2024 tarihli ve ... sayılı karar da Kurumumuza iletilmiştir. Söz konusu kararda başvuranın çocuğu hakkında evde eğitim programından faydalanması yönünde karar alındığı görülmektedir.

34. Kolaylaştırıcı kişinin okula kabul edilmemesinin ardından 28/11/2024 tarihinde başvuran tarafından Kurumumuza yapılan başvuruya karşı muhatabın cevabı 25/12/2024 tarihinde Kurumumuza ulaşmıştır. 6701 sayılı Kanun'un *"İhlal incelemeleri"* başlıklı 18'inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan *"Kurum, ihlal iddiasına muhatap olan taraftan yazılı görüşünü sunmasını ister. Yazılı görüş, istemin tebliğinden itibaren on beş gün içinde Kuruma ulaştırılır. Yazılı görüş, başvuran kişiye tebliğ edilerek, görüşünü tebliğden itibaren en geç on beş gün içinde Kuruma sunması istenir. (...)"* hükmü uyarınca muhatabın sunmuş olduğu yazılı görüş başvurana tebliğ edilmiştir.

35. 27/1/2025 tarihinde muhatabın görüşüne karşı başvuranın yazılı görüşü Kurumumuza sunulmuştur. Sözkonusu yazılı görüş yazısında başvuran, 30/12/2024 tarihinde Okul İdaresi tarafından kendisine gönderilen yazı ile çocuğunun evde eğitim programından faydalanması gerektiğine dair raporun olması sebebiyle çocuğunun okulda eğitimine devam edemeyeceğinin bildirildiğini ifade etmektedir. Okul İdaresi tarafından başvurana iletilen 30/12/2024 tarihli ve ... sayılı yazıda, başvuranın çocuğunun Kırşehir RAM tarafından hazırlanan rapor ve Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından alınan karar uyarınca evde eğitim programında faydalanması gerektiği belirtilmiş ve *"Okulumuzda kayıtlı bulunan öğrencinizin bu karara göre örgün eğitime devam etmesi mümkün değildir. Şayet çocuğunuzun Kaynaştırma-Bütünleştirme Yoluyla Eğitim almasını istiyorsanız, Kırşehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğüne yeniden tanılama için başvuru yapmanız gerekmektedir"* ifadelerine yer verilmiştir. Başvuran, çocuğunun evde eğitim almasına ilişkin bir raporun olduğunu kendisine iletilen bu yazıyla öğrendiğini, bahse konu RAM

raporu ve Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı için çocuğun velisi olarak kendisinin rızasının alınmadığını ve kendisine haber verilmediğini iddia etmektedir.

36. Başvuru konusu olayda ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğine ilişkin bir değerlendirmede bulunmadan önce kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarını, eğitsel değerlendirme ve tanılama ile ilgili işlemleri, evde eğitim ve kolaylaştırıcı kişi uygulamalarını incelemek gerekmektedir.

37. Eğitsel değerlendirme ve tanılama; eğitsel amaçla bireyin tüm gelişim alanındaki özelliklerinin, akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerinin ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenerek en az sınırlandırılmış eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine karar verilmesi sürecidir (Kocasinan Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Nedir?, s.2). Eğitsel değerlendirme, tarama, tanılama, bir programa uygunluk kararının verilmesi, BEP geliştirme, program amaçlarını belirleme ve amaçların gerçekleştirilmesi için strateji belirleme, uygulanan program sonucunda öğrencinin gelişiminin belirlenmesi amacıyla pek çok farklı süreçte kullanılmaktadır (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ram-Okul Projesi Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama Öğretmenler İçin Bilgilendirme Kitapçığı, s.9). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları" başlıklı 7'nci maddesinin birinci fıkrası uyarınca "Bireylerin eğitsel değerlendirmesi ve tanılaması ile ilgili iş ve işlemler RAM'larda oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından yapılır."* RAM tarafından gerçekleştirilen değerlendirme sonucunda bireyin eğitim ihtiyacına yönelik öneride bulunulmakta, öğrencinin alması gereken destek eğitim hizmetinin türüne ve süresine karar verilmekte ve Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenmektedir. Sonrasında İl/İlçe Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından özel eğitime ihtiyacı olan bireyin Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu doğrultusunda uygun resmî okul veya kuruma yerleştirilmesi sağlanmaktadır.

38. Kırşehir RAM tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda hazırlanan 18/3/2024 tarih ve ... karar sayılı Destek Eğitim Raporu ve Yönlendirme Raporu ile Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı doğrultusunda çocuğun evde eğitim hizmetine yönlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu kapsamda çocuğun kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamasından faydalanamayacağı değerlendirilmektedir. Zira Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesi uyarınca kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi ifade etmektedir. Evde eğitim hizmeti ise sağlık problemi nedeniyle örgün eğitim kurumlarından doğrudan yararlanamayacak durumda olduğunu sağlık raporu ile belgelendiren okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için evde sunulan eğitim hizmetidir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Evde Eğitim Hizmetleri, s.2). Bu doğrultuda başvuranın kolaylaştırıcı kişi

talebinin, çocuk için kararlaştırılan destek eğitim türü ile bağlantılı olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

39. Kolaylaştırıcı kişi ulusal mevzuatta yer almamakla birlikte uygulamada kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere okulda ve sınıfta öğrenciye destek olmak amacıyla görevlendirilen kişiyi ifade etmektedir. Bu kişiler özel gereksinimli öğrencinin ailesinin teklifi ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme biriminin kararı doğrultusunda belirlenmektedir. BEP geliştirme birimi kararı doğrultusunda belirlenen kolaylaştırıcı kişinin ücreti ise özel gereksinimli öğrencinin ailesi tarafından karşılanmaktadır (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 25/10/2022, para. 19). Başvuran tarafından Kurumumuza yapılan başvuru öncesinde Millî Eğitim Bakanlığının kararı doğrultusunda kolaylaştırıcı kişi uygulamasından yalnızca tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden otizm spektrum bozukluğu tanılı öğrenciler faydalanabilmekteyken, 20/12/2024 tarihli ve … sayılı Bakanlık Makam Oluru ile kolaylaştırıcı kişi uygulaması tüm tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin faydalanmasına imkân verecek şekilde yeniden düzenlenmiştir. Bu doğrultuda kolaylaştırıcı kişi uygulamasından faydalanabilecek kişiler, tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerdir.

40. Bu kapsamda çocuk için Kırşehir RAM tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda hazırlanan Yönlendirme Raporu ve Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı doğrultusunda çocuğun tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitime değil, evde eğitim hizmetine yönlendirilmiş olması ve kolaylaştırıcı kişi uygulamasından yalnızca kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden öğrencilerin faydalanabilmesi sebebiyle başvuranın kolaylaştırıcı kişi talebinin muhatap tarafından kabul edilmemesinin ayrımcılık yasağını ihlal etmediği kanaatine varılmıştır. Bununla birlikte çocuk için öngörülen destek eğitim hizmeti kapsamında muhatap Okul İdaresi tarafından gerçekleştirilen işlemlere ilişkin ayrıca bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

41. Muhatap Okul İdaresi tarafından başvurana gönderilen 30/12/2024 tarihli ve … sayılı yazıda, çocuğun Kırşehir RAM tarafından hazırlanan rapor uyarınca evde eğitim programından faydalanması gerektiği belirtilmiş ve *"Okulumuzda kayıtlı bulunan öğrencinizin bu karara göre örgün eğitime devam etmesi mümkün değildir. Şayet çocuğunuzun Kaynaştırma-Bütünleştirme Yoluyla Eğitim almasını istiyorsanız, Kırşehir Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğüne yeniden tanılama için başvuru yapmanız gerekmektedir"* ifadelerine yer verilmiştir.

42. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Evde eğitim hizmeti"* başlıklı 14'üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca *"Zorunlu öğrenim çağındaki özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerden sağlık problemi nedeniyle en az on iki hafta süreyle örgün eğitim kurumlarından yararlanamayacağı ya da yararlanması durumunda sağlığı açısından risk oluşturacağı Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu'nda belirtilen öğrencilere velinin*

yazılı talebi ve Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ile il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulunun planlaması doğrultusunda ders yılı içinde evde eğitim hizmeti verilebilir." Evde eğitim hizmeti kararı verilebilmesi için öğrencinin sağlık problemi nedeniyle en az on iki hafta süreyle örgün eğitim kurumlarından yararlanamayacağı ya da yararlanması durumunda sağlığı açısından risk oluşturacağının Durum Bildirir Sağlık Kurulu Raporu'nda belirtilmiş olması gerekmektedir. Ancak somut olayda muhatap tarafından evde eğitim kararı alınmasına dayanak teşkil eden bir sağlık kurulu raporunun olduğuna ilişkin bir bilgi ya da belge sunulmamıştır. Çocuk hakkında 31/10/2023 tarihli ve ... sayılı ÇÖZGER bulunmakta olup raporda yalnızca çocuğun hareket gelişimi alanı, dil-konuşma-iletişim gelişimi alanı ve bilişsel gelişim alanında özel gereksinimi ve kalıtsal-doğmalık hastalıklar alanında özel koşul gereksinimi olduğu belirtilmektedir. Söz konusu raporda çocuğun en az on iki hafta süreyle örgün eğitim kurumlarından yararlanamayacağı ya da yararlanması durumunda sağlığı açısından risk oluşturacak bir sağlık problemi olduğuna dair bir ibare yer almamaktadır.

43. Söz konusu madde uyarınca ayrıca evde eğitim hizmeti kararı verilebilmesi için öğrencinin velisinin yazılı talebi de gerekmektedir. Kurumumuza sunmuş olduğu görüş yazısında başvuran; çocuğunun evde eğitim hizmetinden faydalanmasına ilişkin bir raporun olduğunu Okul İdaresinin 30/12/2024 tarihli yazısıyla öğrendiğini, bahse konu RAM raporu ve Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararı için çocuğun velisi olarak kendisinin rızasının alınmadığını ve kendisine haber verilmediğini ifade etmektedir.

44. Yapılan bu açıklamaların yanı sıra Okul İdaresi tarafından çocuğun evde eğitim hizmetine yönlendirildiği tarih de ayrıca önem arz etmektedir. Kırşehir RAM tarafından çocuk için hazırlanan ... karar sayılı Destek Eğitim ve Yönlendirme Raporları 18/3/2024 tarihlidir. Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından alınan evde eğitim kararı ise 7/6/2024 tarihlidir. Okul İdaresi tarafından başvurana gönderilen ve çocuğu hakkında evde eğitim hizmetinden faydalanması gerektiği yönünde karar olduğundan bahisle çocuğun örgün öğretime devam etmesinin mümkün olmadığını belirten ... sayılı yazı ise 30/12/2024 tarihlidir. Okul öncesi eğitim kurumlarına kayıtlar temmuz ayında, eğitim öğretim yılı ise eylül ayında başlamaktadır. 2024-2025 eğitim öğretim yılının 2/9/2024 tarihinde başladığı göz önüne alındığında Okul İdaresinin eğitim öğretim yılının başlamasından yaklaşık dört ay sonra çocuğu evde eğitim hizmetine yönlendirdiği görülmektedir. Çocuğun okula kaydı yapılırken evde eğitim hizmetinden faydalanması gerektiği yönündeki raporlar ile Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu kararının dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır. Engeli sebebiyle eğitim hakkından faydalanma bakımından diğer öğrencilere göre daha dezavantajlı bir durumda olan çocuğun planlama eksikliği sebebiyle eğitim ve öğretim yılı devam ederken yapılan değişiklikle okuldan uzaklaştırılmasının ve evde eğitime yönlendirilmesinin, çocuğun eğitim hakkından faydalanmasını daha da zorlaştırdığı değerlendirilmektedir.

45. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde muhatap Okul İdaresi tarafından evde eğitim hizmetinin yürütülmesinin mevzuatta öngörülen usul ve esaslara uygun olarak gerçekleştirilmediği, eğitim öğretim yılı başında çocuk için gerekli olan eğitim

planının hazırlanmadığı ve çocuğun ihtiyacı olan eğitimin gereği gibi sunulamadığı değerlendirilmektedir.

46. Ayrıca Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Özel eğitim hizmetleri kurulunun görevleri"* başlıklı 40'ıncı maddesinin (h) bendi uyarınca Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu, *"Eğitim ve öğretim yılının başlamasından on iş günü önce evde eğitimi gerekli kılan şartları yeniden değerlendirerek öğrencinin yeni eğitim ve öğretim yılında da evde eğitim hizmetinden yararlanıp yararlanamayacağına karar vermek."* ile görevlidir. Söz konusu hüküm uyarınca Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından eğitim öğretim yılının başlamasında on iş günü önce yapılacak değerlendirme doğrultusunda öğrencinin evde eğitim hizmetinden faydalanıp faydalanmayacağı yönünde karar verilmesi gerekmekte iken bu değerlendirmenin yapıldığına ilişkin bir bilgi ya da belge Kurumumuza sunulmamıştır. Ayrıca Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu ilgili maddenin (ğ) ve (ı) bentleri uyarınca *"Özel eğitim değerlendirme kurulu tarafından evde veya hastanede eğitim hizmeti kararının verildiği tarihten itibaren en geç on iş günü içinde bu öğrenciler için eğitim hizmetlerini planlamak"* ve *"Evde veya hastanede eğitim ile erken çocukluk dönemi eğitimi hizmetlerine ilişkin süreci planlamak ve bu işlemlerin yürütülmesi için il veya ilçe millî eğitim müdürlüğü ile iş birliği yapmak"* ile de görevlidir. Ancak somut olayda Kurumumuza iletilen Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu Kararı'nda ya da diğer belgelerde çocuk için yapılmış olan bir eğitim hizmeti planlamasının olmadığı görülmektedir.

47. Hem EHİS'in hem de ÇHS'nin önemle vurguladığı hususlardan biri çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun üstün yararının gözetilmesidir. Tüm engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 33). Bu doğrultuda yukarıda açıklanan tüm hususlar birlikte ele alındığında, başvuranın çocuğunun kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim hizmeti kapsamında yer almaması sebebiyle muhatap tarafından kolaylaştırıcı kişi talebinin kabul edilmemesinin ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil etmediği; bununla birlikte muhatap tarafından evde eğitim hizmetinin mevzuatta öngörülen usul ve esaslara uygun yürütülmemesi sebebiyle çocuğun eğitim hakkından etkin bir şekilde yararlanmasının ve eğitime diğer öğrencilerle eşit biçimde erişiminin sağlanamadığı değerlendirilmektedir. Bu sebeple somut olayda engelliliğe dayalı olarak ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

48. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlali gerçekleştiren muhatabın hukuki konumu, ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı ve ayrımcılık yasağı kapsamında korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhataba 50.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Kırşehir Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü hakkında 50.000,00 TL (ElliBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine, 18/9/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Muhammet Ecevit CARTİ II. Başkan		Prof. Dr. Fahrettin ALTUN Kurul Başkanı (Görevli)
Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	Av. Erol GÖKDÖL Kurul Üyesi	Evren BAŞAR Kurul Üyesi
Av. Fatma ÇINAR Kurul Üyesi (Görevli)	Av. Melahat DEMİR Kurul Üyesi	Dr. Ömer ÇELEN Kurul Üyesi
Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

TİHEK

2025/619 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/2256
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	18.09.2025/248
Karar Numarası	:	2025/619
Başvuran	:	D.H.
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın çocuklarının Suriye uyruklu olmaları nedeniyle okul kayıtlarının yapılmamasının ırk temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Geçici koruma statüsü sahibi olduğunu, 6/2/2023 tarihinde gerçekleşen depremlerden sonra Hatay'daki evlerinin yıkılması nedeniyle akrabalarıyla birlikte Gaziantep'e taşındıklarını,

b. Yol izninin uzatılmaması nedeniyle en küçük çocuğu hariç diğer çocuklarının okul kayıtlarının yapılamadığını, Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğünün şehir değişikliği talebini reddettiğini,

c. Adli yardım kapsamında Gaziantep Barosundan tarafına avukat görevlendirildiğini, Gaziantep 3'üncü Çocuk Mahkemesinin 27/8/2024 tarihli ve ... sayılı kararı ile çocukları hakkında eğitim ve sağlık tedbir kararı alındığını,

ç. Söz konusu mahkeme kararı ile Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğüne başvuru yaptığını, akabinde Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne ve ardından ... Ortaokuluna yönlendirildiğini, mahkeme kararına rağmen çocukları R.S., S.S. ve A.S.'nin okula kaydettirilmediğini,

d. Çocuklarının kimliklerinin farklı bir ilde olması nedeniyle resmî işlemleri gerçekleştirmediklerini, çocuklarının hastaneye dahi gidemediğini, sağlık hizmetinden yararlanamadıklarını, bir anne olarak çocuklarının eğitim hayatının bitmesinden endişe duyduğunu, ilgili İdarelerin dilekçelerini reddetmesi nedeniyle yazılı başvuruda

bulunamadığını ve Suriye uyruklu olması nedeniyle Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) üzerinden başvuru yapamadığını belirtmiş, çocukları için telafisi güç ve imkânsız zararlar doğmadan mağduriyetinin giderilmesini, öncelikle zorunlu eğitim çağındaki çocuklarının uygun bir okula kaydının sağlanarak eğitim haklarına erişimlerinin sağlanmasını ve ayrımcılık iddiasının değerlendirilerek ilgili kurum ve kuruluşlara idari yaptırım uygulanmasını talep etmiştir.

3. Muhatap Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. 8/11/2024 tarihinde hakkında velayeten başvuru yapılan çocukların velileri anne D.H. ve baba M.S. ile bir görüşme gerçekleştirdikleri, 16/4/2015 doğumlu A.S.'nin ve 1/12/2019 doğumlu H.S.'nin ilkokul çağında olduğu, bu çocukların Gaziantep'in Şahinbey ilçesindeki ... İlkokuluna kayıt yapılması gerektiğinin anne ve babaya açıklandığı,

b. ... Ortaokulunun kayıt alanında bulunan 1/1/2008 doğumlu R.S. için kayıt işlemlerinin yapıldığı ve nakil istendiği,

c. 23/3/2009 doğumlu S.S.'nin ve 24/9/2011 doğumlu A.S.'nin e-okul ve kayıt işlemleri yapılmak istendiğinde "Öğrencinin adres bilgisi İçişleri Bakanlığı ulusal adres veri tabanında tespit edilemedi. Öğrencinin adres bilgisini nüfus müdürlüklerinden sağlayınız" uyarısı verdiği, bu nedenle adı geçen iki öğrencinin okul kaydının yapılamadığı, durumunun Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğü tarafından düzeltilmesi gerektiğinin anne D.H.'ye 8/11/2024 tarihinde anlatıldığı,

ç. 11/11/2024 tarihinde Gaziantep 3'üncü Çocuk Mahkemesi tarafından verilen eğitim tedbiri kararında belirtilen "... *Mahallesi ... Sokak No:... Şahinbey/Gaziantep*" adresine gidildiği, S. ailesinin bu adreste kalmadığının tespit edildiği, kapının zincirli olduğu ve kimse tarafından açılmadığı, ailenin belirtilen adreste ikamet edip etmediğinin etraftaki komşulara sorulduğu, belirtilen adreste bahsedilen kişilerin ikamet etmediği ve evin yaklaşık bir yıldır boş olduğu şeklinde cevap alındığı,

d. S... kardeşler hakkında Gaziantep 3'üncü Çocuk Mahkemesi tarafından verilmiş olan 27/8/2024 tarihli ve ... sayılı eğitim tedbiri kararının yine aynı Mahkemenin 15/11/2024 tarihli ve ... sayılı kararıyla kaldırıldığı belirtilmiştir.

4. 6/12/2024 tarihli ve ... sayılı yazımız ile Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğünden, eğitim ve öğrenim hakkından faydalanmak amacıyla başvuru yapan S... kardeşlerin e-okul ve kayıt işlemlerinin yapılabilmesi için kayıtlarda gerekli düzeltmelerin yapılıp yapılmadığı, yapıldıysa işlemler hakkında Kurumumuzun bilgilendirilmesi talep edilmiştir. Bu kapsamda Gaziantep İl Göç İdaresi Müdürlüğünün cevabi yazısında özetle:

a. Başvuran D.H.'nin ikamet ili değişikliği talebinde bulunduğunun ilgili yazılar doğrultusunda anlaşıldığı, yapılan incelemelerde kendisinin ve eşinin Hatay iline kayıtlı olduğunun tespit edildiği,

b. Ayrıca başvuran ailenin Gaziantep iline ait çalışma izninin bulunmadığı, dolayısıyla 29/11/2017 tarihli ve 52875 sayılı (2017/10) İçişleri Bakanlığı Genelgesinde belirtilen sağlık, aile birleşimi ve çalışma gibi nakil şartlarından herhangi birine sahip olmaması nedeniyle il değişikliği talebinin olumsuz değerlendirildiği ifade edilmiştir.

5. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran veli tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Önceki beyanlarına ilaveten Hatay'daki evinin ağır hasarlı olduğuna dair e-Devlet çıktısı, mahkeme kararı, çocuklarının Hatay'da okula gittiklerine dair belgeler ve ilgili dilekçelerin yetkililere sunduğu, imam nikahlı eşinin Hatay Valiliği kimlikli olup Kırıkhan'da yaşamaya devam ettiği, mahkeme kararına rağmen Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü ve ... Ortaokuluna yapılan başvuruların sonuçsuz kaldığı, okulun misafir öğrenci kaydını da kabul etmediği ve dilekçesinin dahi kabul edilmediği, bu nedenle çocuklarının eğitim hakkından mahrum kaldığı,

b. Kimlikleri farklı bir ilde olduğu için resmi işlemleri gerçekleştiremediği, hastane hizmetlerinden dahi yararlanamadığı, çocuklarının eğitim hayatının sona erme tehlikesi karşısında endişe duyduğu ve mahkeme kararının uygulanmamasının hukuka aykırı olduğu,

c. Ayrıca aleyhine başvurduğu Kurumun 11/11/2024 tarihinde tuttuğu tutanakta ikamet adresinde olmadığı ve yaklaşık bir yıldır o evde yaşamadığı iddia edilmesine karşın bu iddiaların gerçeği yansıtmadığı, 20/1/2024 tarihinden itibaren çocuklarıyla birlikte belirtilen adreste yaşadığı, bu durumu ispatlar nitelikteki kira sözleşmesi fotokopisinin dilekçe ekinde Kurumumuzun takdirine sunulduğu, uygun görülmesi halinde komşular ile mahalle esnafının beyanlarıyla durumun teyit edilebileceği beyan edilmiştir.

6. 22/2/2025 tarihli ve ... sayılı yazımız ile Millî Eğitim Bakanlığından, S... kardeşlerin güncel durumda Millî Eğitim Bakanlığına bağlı herhangi bir eğitim kurumuna aktif kaydının olup olmadığını tespiti için gerekli bilgi ve belgeler resmî yazı ile talep edilmiştir. Bu kapsamda Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğünden alınan cevabî yazıda özetle:

a. R.S.'nin Millî Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 19'uncu maddesi gereğince Hatay'ın Antakya ilçesindeki ... Ortaokulu 7. sınıf öğrencisiyken mecburî ilköğretim çağı dışına çıktığını,

b. S.S.'nin Millî Eğitim Bakanlığı Açık Öğretim Kurumları Yönetmeliğinin 6'ncı maddesi gereğince Hatay'ın Antakya ilçesindeki ... Ortaokulu 8. sınıf öğrencisiyken Açık Öğretim Ortaokuluna kaydının yapıldığını,

c. A.S.'nin Hatay'ın Antakya ilçesindeki ... Ortaokulunda 7. sınıf aktif öğrencisi olduğu,

ç. A.S.'nin Gaziantep'in Şahinbey ilçesindeki ... İlkokulunda 4. sınıf aktif öğrencisi olduğu,

d. H.S.'nin ise e-Okul Yönetim Bilgi Sisteminde herhangi bir verisinin bulunmadığı belirtilmiştir.

7. 7/7/2025 tarihli ve … sayılı yazımız ile Gaziantep İl Millî Müdürlüğü ve Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünden A.S. ve A.S.'nin aynı adreste ikamet etmelerine rağmen birinin okul kaydının yapılmış, diğerinin ise yapılamamış olması ve A.S.'nin e-Okul sisteminde kayıtlı olduğu okulda fiilen eğitime devam edip etmediği hususlarının açığa kavuşturulması talep edilmiştir. Bu kapsamda Gaziantep İl Millî Müdürlüğü ve Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün cevabi yazılarında özetle:

a. D.H.'nin başvurusuna istinaden gerekli çalışmaların okul müdürlüklerince yapıldığı ve ailenin bilgilendirildiği, ancak kayıt işlemi yapılamayan öğrencilerin e-okul sistemi uyarı verdiğinden kaydının yapılamadığı,

b. D.H. ile görüşüldüğü, eksikliklerin giderilmesi halinde okul müdürlüğüne bizzat başvuru

III. İLGİLİ MEVZUAT

8. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinde; *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (…) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. (…) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükmü yer almaktadır.

9. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrası *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."* şeklindedir.

10. 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre doğrudan ayrımcılık *"Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* ifade eder.

11. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinde *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri,*

yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür." hükmü yer almaktadır.

12. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık türleri *"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç) Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* olarak sıralanmıştır.

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."* hükmünü haizdir.

14. Mezkûr Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun, *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"*le görevli olduğu düzenlenmiştir.

15. Yine mezkûr Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ilgili kısımları *"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. Kuruma başvuru, illerde valilikler, ilçelerde kaymakamlıklar aracılığıyla da yapılabilir. Başvuru hakkının etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir surette engel olunamaz. Başvurulardan herhangi bir ücret alınmaz. (2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir. (...) (7) Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur. (...)"* şeklindedir.

16. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması halinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

17. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* ikinci fıkrasında *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır. Başvuranın dilekçesinden, haklarında velayeten başvuru yaptığı beş çocuğunun (R.S., S.S., A.S., A.S. ve H.S.) Suriye uyruklu olmaları nedeniyle eğitim hakkından yararlanamadığı ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden ırk temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

18. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir"* hükmü düzenlenmiştir. Başvuran, CİMER üzerinden başvuru yapamadığını, ilgili idareler tarafından yazılı taleplerinin reddedildiğini ve çocuklarının eğitim hakkına erişimde telafisi güç veya imkânsız zararların doğma ihtimalinin bulunduğunu ifade etmiştir. Ancak başvuranın ülkemizde yabancılara yönelik ihbar ve yardım hattı olarak çalışmalar yürüten Yabancılar İletişim Merkezi (YİMER) üzerinden de herhangi bir başvuruda bulunmadığı anlaşılmıştır. Çocuğun yüksek yararı ilkesi gereğince, bu durum göz önünde bulundurularak, karşı tarafa başvuru şartı aranmaksızın iddianın esastan incelenmesi uygun görülmüştür.

19. Ayrımcılık yasağı, milletlerarası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

20. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında; ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır. (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya,* B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da AİHM içtihatlarına paralel olarak nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler, Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul

edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa,* B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58). Dolayısıyla hukuksal durumları aynı olanlara yönelik farklı muamelenin objektif ve makul bir sebebe dayandığı, farklı muamelenin öngörülen meşru amaç ile orantılı olduğu, diğer bir ifadeyle farklı muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklenmediği hâllerde eşitlik ilkesi ihlal edilmeyecektir (AYM, *Burcu Reis,* B. No: 2016/5824, 28/12/2021, para. 50).

21. Anayasa'nın 10'uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi, eşitlik ilkesini ve ayrımcılık yasağını güvence altına almakta; Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında, *"Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır."* hükmüyle ırk temelinde ayrımcılık açıkça yasaklanmaktadır.

22. Somut olayda, başvuran, 6 Şubat 2023 depremi sonrası Hatay'daki evinin yıkılması nedeniyle Gaziantep'e taşındığını, yol izninin uzatılmaması ve şehir değişikliği talebinin reddedilmesi nedeniyle çocuklarının okul kayıtlarının yapılamadığını iddia etmektedir. Başvuran, bu durumun Suriye uyruklu olmalarından kaynaklanan bir ayrımcılık olduğunu öne sürmektedir. Bu bağlamda başvurudaki ayrımcılık yasağı ihlali iddiasında temel bir insan hakkı olan *"eğitim hakkı"* ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde sayılan ırk temelinde ayrımcılığa dair kriterlerin sağlanıp sağlanmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvuranın iddiası, Suriye uyruklu çocukların eğitim hakkına erişimde daha katı idari prosedürlere tabi tutulduğu ve bu farklı muamelenin ırk temelli ayrımcılık teşkil ettiği yönündedir.

23. Eğitim hakkı, yalnızca temel bir insan hakkı olmakla kalmaz; aynı zamanda diğer insan haklarına ulaşmanın da önemli bir aracıdır. Milletlerarası insan hakları hukuku çerçevesinde devletlerin, herhangi bir dışlama ya da ayrımcılık olmaksızın herkesin eğitim hakkını garanti altına alma yükümlülüğü vardır. Bu yükümlülüğün daha etkin şekilde yerine getirilmesi adına, kimsenin geride bırakılmamasını hedefleyen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları kapsamında, kapsayıcı ve eşit eğitim sağlanmasına yönelik küresel bir taahhüt verilmiştir (United Nations General Assembly, *Report of the Special Rapporteur on the right to education*, Koumbou Boly Barry, A/76/158, 16/6/2022, para. 2).

24. Eğitim hakkı, uluslararası hukukta ve ulusal mevzuatta güvence altına alınmış evrensel bir haktır ve tüm bireyler için geçerlidir. Uluslararası hukuk çerçevesinde Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 26'ncı maddesinde, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (ESKHS)'nin 13'üncü maddesinde, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin (ÇHS) 28'inci maddesinde, AİHS Ek 1 Nolu Protokol (P-1)'ün 2'nci maddesinde ve çeşitli uluslararası belgelerde güvence altına alınan eğitim hakkının kullanımında ayrımcılığın önlenmesine ve evrenselliğin sağlanmasına vurgu yapılmaktadır (TİHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 17). AİHS'ye Ek P-1 Protokolü'nün 2'nci maddesi *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz."* hükmünü içerirken; ÇHS'nin 28'inci maddesi, Taraf Devletlerin çocuğun eğitim hakkını

tanıdığını ve bu hakkın fırsat eşitliği temelinde aşamalı olarak hayata geçirilmesi için çeşitli yükümlülükler üstlendiğini düzenlemektedir. Bu kapsamda; ilköğretimin tüm çocuklar için zorunlu ve ücretsiz hale getirilmesi, ortaöğretimin genel ve mesleki nitelikte çeşitli biçimlerde düzenlenerek herkesin erişimine açık olması, yükseköğretimin bireysel yetenekler doğrultusunda ulaşılabilir kılınması, eğitim ve mesleki yönlendirme bilgilerinin erişilebilirliği, okul devamlılığını artırmaya ve terk oranlarını azaltmaya yönelik önlemler alınması gibi tedbirler öngörülmektedir. Öte yandan, ÇHS'nin 2'nci maddesi ve bu sözleşmenin denetim organı olan BM Çocuk Hakları Komitesi tarafından temel ilke olarak belirlenen ayrımcılık yapmama ilkesi doğrultusunda, tüm çocukların; ebeveynlerinin veya yasal vasilerinin ırkı, rengi, cinsiyeti, dili, siyasi ya da diğer düşünceleri, millî, etnik veya sosyal kökeni, mülkiyeti, engellilik durumu, doğumu veya diğer statüleri nedeniyle herhangi bir ayrımcılığa uğramaksızın sözleşmede yer alan haklardan yararlanması güvence altına alınmıştır. Bu çerçevede, çocukların üstün yararının her durumda öncelikli olarak gözetilmesi ve herhangi bir statüye dayalı ayrımcılığın önlenmesi esastır. Bununla birlikte, devletlerin eğitim hakkını tanıma ve uygulama süreçlerinde, ulusal mevzuat ve idari prosedürler çerçevesinde belirli sınırlamalar getirmesi uluslararası hukukta mümkün görülmektedir. Ancak, bu sınırlamaların ırk temelli farklı muameleye yol açmaması ve çocuğun üstün yararı ilkesine uygun olması gerektiği vurgulanmalıdır.

25. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, eğitimin her düzeyinde ve biçiminde çocuğun en iyi yararının gözetilmesi gerektiğini belirtmekle birlikte, eğitimde bulunması gereken dört temel özelliği de tanımlamıştır. Bu nitelikler, *"4-A Yaklaşımı"* olarak bilinen mevcudiyet (***availability***), ulaşılabilirlik (***accessibility***), kabul edilebilirlik *(acceptability)* ve uyarlanabilirliktir *(adaptability)*. [BM Ekonomik Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi (1999), Eğitim Hakkına İlişkin Genel Yorum No: 13, E/C.12/1999/10, para. 6]. Göçmen çocukların eğitim hakkı açısından erişilebilirlik, eğitim olanaklarının göçmenler için hem fiziksel hem de ekonomik açıdan ayrımcılığa uğramaksızın ulaşılabilir olmasını ifade eder. Ancak Eğitim Hakkı Özel Raportörünün belirttiği üzere, göçmen çocuklar kamu hizmetlerine, özellikle eğitim olanaklarına erişim sürecinde mali, yasal, idari veya usule ilişkin engellerle karşı karşıya kalabilmekte ve bu durum çoğu zaman ayrımcılık yasağının ihlaliyle sonuçlanabilmektedir (United Nations General Assembly, Report of the Special Rapporteur on the right to education, Koumbou Boly Barry, A/76/158, 16/6/2022, para. 44-60).

26. BM Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılması Komitesi de göçmen çocukların eğitime erişim hakkını özel bir önemle ele almıştır. Bu hak, BM Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 5'inci maddesinde, ırksal ayrımcılıkla mücadele kapsamında sağlanması gereken haklar arasında açıkça yer alırken, 7'nci maddesinde Taraf Devletlere, eğitim, öğretim, kültür ve bilgi alanlarında etkili önlemler alarak ırkçı ön yargılarla mücadele etmeleri ve etnik gruplar arasında anlayış ile dostluğu teşvik etmeleri yükümlülüğü getirilmiştir. Ancak aynı Sözleşme'nin 1'inci maddesinin ikinci fıkrası, vatandaş olanlarla olmayanlar arasında farklı uygulamalara olanak tanımaktadır.

Komite'nin bu konudaki 30 No.lu Genel Tavsiye Kararı, söz konusu düzenlemenin ayrımcılık yasağına zarar vermeyecek şekilde yorumlanması gerektiğini vurgulamakta ve Taraf Devletlere vatandaş olmayanların ve ülkede ikamet eden belgesiz göçmen çocukların kamu eğitim kurumlarına erişiminin sağlanmasını, ayrıca ilköğretimden yükseköğretime kadar her düzeyde vatandaş olmayanlara yönelik ayrımcı uygulamaların önlenmesini önermektedir.

27. Başvuru dosyasında, başvuranın çocuklarına ait 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu kapsamında geçici koruma statüsünde olduklarını gösteren Geçici Koruma Kimlik Belgelerinin sunulduğu görülmektedir. 6458 sayılı Kanun'un 91'inci maddesi kapsamında düzenlenen ve 22/10/2014 tarihli ve 29153 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Geçici Koruma Yönetmeliği'nin *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinde, geçici koruma; ülkesinden zorla ayrılan, geri dönme imkânı bulunmayan ve acil, kısa süreli koruma arayışıyla kitlesel veya bireysel olarak Türkiye'ye gelen, uluslararası koruma başvurusu bireysel olarak değerlendirilemeyen yabancılara sağlanan koruma olarak tanımlanmıştır. Aynı maddede yer alan "***geçici korunan***" ifadesi de bu koruma statüsünden yararlanan yabancıları ifade etmektedir. Söz konusu statüye sahip kişilerin uyması gereken yükümlülükler Yönetmeliğin 33'üncü maddesinde düzenlenmiş olup, bu çerçevede başvuranın Genel Müdürlük tarafından belirlenen şehirde, geçici barınma merkezinde ya da uygun görülen başka bir yerde ikamet etme yükümlülüğünün bulunduğu, ilgili kurumların yazılı beyanlarında da açıkça ifade edilmiştir.

28. Anılan Yönetmelik'in *"Özel ihtiyaç sahipleri"* başlıklı 48'inci maddesinin ikinci fıkrasında çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yüksek yararı gözetilerek ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağına yer verilmiştir. *"Eğitim hizmetleri"* başlıklı 28'inci maddesinde ise, bu kapsamda bulunan yabancı bireylerin eğitim faaliyetlerinin Millî Eğitim Bakanlığının denetim ve sorumluluğunda, geçici barınma merkezleri içinde ya da dışında yürütüleceği ve ilköğretim ile ortaöğretim çağındaki bireylerin eğitim faaliyetlerinin Bakanlık mevzuatına göre sürdürüleceği hükme bağlanmıştır. Aynı Yönetmelik'in 33'üncü maddesinde genel yükümlülüklere yer verilmiş; geçici koruma kapsamında ülkemize gelen yabancılar hakkında; kanunlara ve idari düzenlemelere uymakla yükümlü olduğu, adres, medeni durum, doğum ve ölüm gibi kimlik bilgilerinde meydana gelen değişiklikleri yirmi iş günü içinde bildirme yükümlüğünde olduğu, bu yükümlülüğe aykırı davrananlar hakkında genel hükümlere göre gerekli adli işlemlerin ve idari yaptırımların uygulanacağı ifade edilmiştir. *"Hakların uygulanmasında kısıtlamalar"* başlıklı 35'inci maddesinde ise yükümlülüklerini kısmen, tamamen veya süresi içinde yerine getirmeyenlerin, ilgili birimlerce uyarılacağı, uyarıya rağmen yükümlülüklerini yerine getirmeyenler hakkında adli ve idari işlemler başlatılacağı, ayrıca, eğitim ve acil sağlık hizmetleri hariç olmak üzere, diğer haklardan yararlanmalarının kısmen veya tamamen sınırlandırılabileceği hususu düzenlenmiştir.

29. Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliğinin *"Kayıt zamanı ve kayıt yaşı"* başlıklı 11'inci maddesinin üçüncü fıkrasında, *"Yabancı*

uyruklu olup İçişleri Bakanlığınca verilen belge ile kimlik numarası edinen çocukların kayıtları bu kimlik belgesindeki bilgiler esas alınarak yapılır." düzenlemesine yer verildiği görülmektedir.

30. Hakkında başvuru yapılan çocukların eğitim-öğrenim hayatına devam edip etmediği hususuna ilişkin Millî Eğitim Bakanlığından alınan cevabi görüş doğrultusunda, S... kardeşlerden her birinin öğrencilik statülerinin farklılık arz ettiği anlaşılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinin altıncı fıkrasının (a) ve (b) bentlerinde, ilkokulların birinci sınıfına kayıtların eylül ayı sonu itibarıyla 69 ayını dolduran çocuklar için yapıldığı, 66, 67 ve 68 aylık çocukların ise velisinin yazılı isteğiyle kaydedilebileceği düzenlenmiştir. Bu kapsamda, 1/12/2019 doğumlu H.S.'nin başvuru tarihi itibarıyla 58 ayını doldurduğu ve henüz zorunlu ilköğretim yaşına ulaşmadığı tespit edilmiştir.

31. 16/4/2015 doğumlu A.S.'nin, Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğünün 8/11/2024 tarihli görüşüne göre ilkokul çağında olduğu ve Şahinbey ilçesindeki ... İlkokulunda 4. sınıf öğrencisi olarak aktif kaydının bulunduğu belirtilmiştir. Bu durum, Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün 7/7/2025 tarihli cevabi yazısında da teyit edilmiş olup, A.S.'nin kaydının e-Okul sisteminde sorunsuz bir şekilde tamamlandığı, ancak aynı adreste ikamet eden A.S. için aynı işlemin yapılamadığı ifade edilmiştir. Muhatap Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğünün görüşüne göre, başvuranın çocuklarından A.S.'nin Gaziantep'in Şahinbey ilçesindeki ... İlkokulunda aktif öğrenci olduğu, R.S.'nin nakil işlemlerinin başlatıldığı, ancak A.S. ve S.S.'nin adres bilgilerinin e-Okul sisteminde tespit edilememesi nedeniyle kayıtlarının yapılamadığı belirtilmiştir. Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün 7/7/2025 tarihli cevabi yazısında, A.S. ve A.S.'nin aynı adreste ikamet etmelerine rağmen A.S.'nin kaydının yapılmış, A.S.'ın kaydının ise e-Okul sistemi uyarısı nedeniyle tamamlanamadığı ifade edilmiştir. Bu durumda, aynı aileden iki çocuğun aynı adreste bulunmalarına rağmen eğitim hakkına eşit şekilde erişemediği hususu tespit edilmiştir.

32. 24/9/2011 doğumlu A.S.'nin, Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 8/11/2024 tarihli görüşüne göre okul kaydı yapılmak istendiğinde, e-Okul sisteminde *"Öğrencinin adres bilgisi İçişleri Bakanlığı ulusal adres veri tabanında tespit edilemedi"* uyarısı alındığı ve bu nedenle kaydının tamamlanamadığı belirtilmiştir. Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün 7/7/2025 tarihli cevabi yazısında, A.S.'nin kaydının e-Okul sistemi uyarısı nedeniyle yapılamadığı, ancak eksikliklerin giderilmesi halinde kaydın tamamlanabileceği ifade edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının 22/2/2025 tarihli cevabi yazısına göre, A.S.'nin Hatay'ın Antakya ilçesindeki ... Ortaokulunda 7. sınıf aktif öğrencisi olduğu belirtilmiştir. Ancak, A.S.'nin fiilen Gaziantep'te ikamet ettiği ve Hatay'daki okulda eğitime devam edemediği açıktır.

33. BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 3'üncü maddesinde düzenlenen çocuğun üstün yararı ilkesi, çocuğun eğitim süreçlerinde idari prosedürlerin esnek bir şekilde uygulanmasını ve çocuğun fiili durumunun önceliklendirilmesini gerektirir. Geçici

koruma statüsü sahibi kişinin adres, kimlik ve medeni hal değişikliklerini belirlenen süre içerisinde bildirimde bulunma yükümlülüğünü yerine getirememesi halinde eğitim ve temel sağlık haklarından faydalanmaları bakımından bir sınırlamaya tabi tutulamayacağı 6458 sayılı Kanun'un 90'ıncı maddesinin ikinci fıkrasında özel olarak düzenlenmiştir. Yine Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 48'inci maddesinin ikinci fıkrasında çocuklarla ilgili tüm işlemlerde çocuğun yararı ilkesi gözetilerek ilgili mevzuat hükümlerinin uygulanacağı hususuna yer verilmiştir. Geçici koruma statüsüne sahip çocukların eğitim hakkına erişimiyle ilgili olarak belirlenen uluslararası ve ulusal mevzuatın getirmiş olduğu hukuki güvence çerçevesinde; zorunlu eğitim çağında bulunan çocukların okula kayıt süreçlerinde yaşamış olduğu sistemsel sıkıntıların aynı ailedeki aynı adreste ikamet eden çocuklar arasında eğitim hakkına erişimde farklı muameleye maruz kalmalarına yol açtığı anlaşılmıştır. Gelinen noktada, muhatap Kurum tarafından e-Okul sistemindeki ikamet uyarısı nedeniyle A.S. isimli çocuğun okul kaydının yapılamaması sorununa fiili ikamet durumunu dikkate alınarak çocuğun üstün yararı ilkesi çerçevesinde alternatif bir çözüm geliştirilemediği, A.S.'nin eğitim hakkını güvence altına alacak somut bir adım atılamadığı, ortaya çıkan belirsizliği nesnel bir gerekçeyle açıklayamadığı değerlendirilmiştir.

34. Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 8/11/2024 tarihli görüşüne göre 23/3/2009 doğumlu S.S.'nin okul kaydı yapılmak istendiğinde, e-Okul sisteminde *"Öğrencinin adres bilgisi İçişleri Bakanlığı ulusal adres veri tabanında tespit edilemedi"* uyarısı alındığı ve bu nedenle Gaziantep'te okul kaydının tamamlanamadığı belirtilmiştir. Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün 7/7/2025 tarihli cevabi yazısında, S.S.'nin kaydının e-Okul sistemi uyarısı nedeniyle yapılamadığı, ancak eksikliklerin giderilmesi halinde kaydın tamamlanabileceği ifade edilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının 22/2/2025 tarihli cevabi yazısına göre, S.S.'nin Hatay'ın Antakya ilçesindeki ... Ortaokulunda 8. sınıf öğrencisiyken, Açık Öğretim Ortaokuluna kaydının yapıldığı anlaşılmıştır.

35. Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nün 8/11/2024 tarihli görüşüne göre 1/1/2008 doğumlu R.S.'nin ... Ortaokulunun kayıt alanında olduğu tespit edilmiş ve nakil işlemleri başlatılmıştır. Ancak, Şahinbey İlçe Millî Eğitim Müdürlüğünün 7/7/2025 tarihli cevabi yazısında, nakil işlemlerinin adres bilgisi eksikliği nedeniyle tamamlanamadığı belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı'nın 22/2/2025 tarihli cevabi yazısına göre, R.S., Hatay'ın Antakya ilçesindeki ... Ortaokulunda 7. sınıf öğrencisiyken, mecburi ilköğretim çağını aştığı için Açık Öğretim Ortaokuluna yönlendirilerek örgün öğretime alternatif bir eğitim kurumuna erişiminin sağlandığı anlaşılmıştır.

36. Sonuç olarak, başvuranın iddiaları, muhatabın konu ile ilgili açıklamaları, ilgili mevzuat ve tüm dosya kapsamı birlikte değerlendirildiğinde; hakkında velayeten başvuru yapılan beş kardeşin eğitim-öğrenim hakkına erişimlerinde şehir değişikliği ve ikametgah bildirimi gibi birtakım yükümlülüklerin yerine getirilmemiş olması durumunda dahi eğitim ve sağlık haklarından faydalandırılmasında sınırlandırmaya gidilemeyeceği hususu dikkate alınarak birtakım sistemsel sıkıntılar nedeniyle e-okul sistemindeki sorunların çözülememesi, başvuranın fiilî ikamet durumu dikkate alındığında zorunlu eğitim çağında

olan A.S. isimli çocuğunun Gaziantep Şahinbey … İlkokuluna okul kaydının yapılması mümkün olurken aynı ailenin aynı adreste ikamet eden zorunlu eğitim çağındaki diğer çocuğu olan A.S.'nin okul kaydının gerçekleştirilememesinin çelişkili bir durum yarattığı, çocukların eğitim hakkında erişimlerindeki farklılıkların muhatap İdare tarafından nesnel ve makul bir gerekçe ile izah edilemediği, çocuğun üstün yararı ilkesi çerçevesinde eğitim hakkından mahrum kalmasının engellenmesi amacıyla alternatif bir seçeneğin çözüm olarak sunulamadığı, A.S.'nin e-Okul sisteminde Hatay'daki bir okulda kayıtlı görünmesine rağmen fiilen Gaziantep'te eğitim görüp görmediğine dair belirsizliğin giderilemediği, bu nedenle idarenin ispat yükünü yerine getiremediği değerlendirilmiş olup bu durumun eğitim hizmetlerinden eşit yararlanma hakkında 6701 sayılı Kanun kapsamında ırk temelli ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

37. Somut olayda gerçekleşen ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı, eğitim hizmetinin yürütülmesinde muhatabın mevzuat uyarınca sahip olduğu yetkinin çerçevesi göz önünde bulundurularak muhataba 30.000 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Gaziantep İl Millî Eğitim Müdürlüğü hakkında 30.000,00 TL (OtuzBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

18/9/2025 tarihinde Dilek ERTÜRK'ün karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı
(Görevli)

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi
(Görevli)

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

Ek: 2025/619 D.H. Kurul Kararı Dilek ERTÜRK Karşı Oyu (2 Sayfa)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : D.H.
Karar Numarası : 2025/619

1. Suriye uyruklu başvuranın, 6/2/2023 tarihli depremler sonrasında Hatay'dan çocukları ile birlikte Gaziantep'e taşınmaları neticesinde yol izninin uzatılmaması ve şehir değişikliği talebinin reddedilmesi nedeniyle çocuklarının okul kayıtlarının gerçekleştirilemediğini, bu suretle çocukların eğitim hakkından mahrum bırakıldıklarını ve ırk temelinde ayrımcılığa maruz kaldıklarını ileri sürmesine ilişkin olarak Kurulumuz tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmış olup başvuru kapsamında; başvuranın çocukları olan S... kardeşlerden A.S. isimli çocuğun sistemsel ve teknik sorunlar nedeniyle okul kaydının gerçekleştirilememesinin, çocukların eğitim hakkına erişimlerinde farklılık yarattığı değerlendirilmiştir.

2. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında Kurumun inceleme konusu yapabileceği ayrımcılık temelleri *"cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş"* olmak üzere sınırlı sayıda sayılmıştır. Bu sebeple, anılan temellere dayanmayan ayrımcılık iddiaları Kurumun görev alanı dışında kalmaktadır.

3. Somut başvuru kapsamında, başvuranın velayeti altındaki çocuklardan A.S.'nin Gaziantep Şahinbey ... İlkokulu'na kaydının yapıldığı, ancak A.S.'nin kayıt sistemindeki yetersizlik sebebiyle okula kaydının gerçekleştirilemediği anlaşılmaktadır. Bu noktada, A.S.'ın Suriye uyruklu olması sebebiyle kaydının yapılamadığı iddiası incelenirken, yine Suriye uyruklu A.S.'nin kaydının yapılmış olması hususu da dikkate alınmalıdır.

4. Bu itibarla, Kurul tarafından her ne kadar A.S.'nin kaydının gerçekleştirilememesinin ırk temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği yönünde değerlendirme yapılmış ise de aynı statüde bulunan A.S.'nin kaydının yapılmış olması, somut olayda ırk temelli ayrımcılığın bulunmadığını; yaşanan durumun idarenin hizmet kusurundan kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

5. Açıklanan nedenlerle, 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde sayılan temellere dayanmadığı değerlendirilen başvuru kapsamında, ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönündeki çoğunluk görüşüne tarafımca iştirak edilmemiştir.

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/686 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/929
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	28.10.2025/250
Karar Numarası	:	2025/686
Başvuran	:	A.B.Ş. (M.K.T. adına velayeten)
Başvuran Vekili/Vasisi	:	Av. H.Ç.
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Çözüm Koleji Samsun Bafra Kampüsü
Muhatap Vekili		-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın özel gereksinim raporu bulunan çocuğunun öğrenci kaydının muhatap Okul tarafından sildirilmesinin engellik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali teşkil ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran vekili başvuru dilekçesinde özetle:

a. Başvuranın oğlu M.K.T.'nin tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olduğunu, öğrencinin ilk öğrenimini ikamet adreslerine yakın konumda olan Çözüm Kolejinde tamamladığını, ortaokul eğitimi için de aynı okula kaydının yenilendiğini ve 4-6/9/2024 tarihleri arasında oryantasyon eğitimi yapıldığını,

b. Eğitim-öğretim yılının 9/9/2024 tarihinde başladığını, başvuranın aynı gün içerisinde rehber öğretmen tarafından okula çağrıldığını ve sınıf öğretmeni, ortaokul müdürü ve rehber öğretmen ile görüştüğünü, ortaokul müdürü S.K.'nin başvurana çocuğunun okula uyumsuz olduğu, önceki dört yılda sınıf öğretmeni ve sınıf arkadaşlarının kendisini tolere etmesi sebebiyle bir problem yaşamadığı, yeni sınıfının çocuğunu tanımadığı için onu tolere edemeyeceği ve ondan korktukları şeklinde söylemde bulunduğunu, çocuğun okul kaydının sildirilmesini istediğini,

c. Başvuranın 10/9/2025 tarihinde kayıt sildirme işlemi için okula gittiğini, bu sırada S.K. tarafından kendisine öğretmenlerin de çocuğun kaydının silinmesini istediğinin ifade edildiğini, son çare olarak okul müdürü M.K. ile görüştüğünü, müdürün *"tebdili mekanda ferahlık vardır, bu belki K. için daha iyidir"* şeklinde beyanda bulunduğunu,

ç. Yeni eğitim-öğretim yılının ilk gününde somut herhangi bir olay yaşanmamasına rağmen başvuranın çocuğunun atipik otizm tanısı olması nedeniyle yeni sınıfına ve düzene uyum sağlamasına imkân verilmeden okulla ilişiğinin kesilmesi için baskı yapıldığını,

d. Başvuranın çocuğunun okul kaydının silinmesi sebebiyle ikamet adreslerine uzak bir okulda eğitim hayatına devam etmek zorunda kaldığını ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali teşkil ettiğini, iddia etmektedir.

3. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte özetle; başvuru dilekçesinde bahsi geçen personelin söz konusu olayla ilgili ifadesinin alındığı, ifade tutanakları, öğrenci nakil belgesi, M.K.'nın okulda memur olarak görev yaptığını gösteren atama belgesi, başvuranın çocuğuna ait öğrenci kayıt sözleşmesi ile başvurana okul ücretinin iade edildiğine dair banka dekontunun görüş yazısı ekinde Kurumumuza iletildiği belirtilmektedir.

4. Başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. İfadelerine başvurulan yönetici ve öğretmenlerin bilinçli şekilde benzer ifadeler kullanarak ihlali gizlemeye çalıştığı, ifadelerin çelişkili ve gerçek dışı olduğunun açıkça anlaşılabildiği,

b. Başvuranın kaynaştırma öğrencisi olan çocuğuyla özel olarak ilgilenmek isteyen öğretmenlere öfkeyle yaklaşmasının hayatın olağan akışıyla örtüşmediği,

c. Başvuranın çocuğunun, sınıf arkadaşlarının kendisinden korktuğunun söylenmesi üzerine sınıf arkadaşlarına çikolata dağıtmak istemesinin muhatap Okul çalışanlarının gizlediği gerçeği açığa çıkardığı,

ç. Başvuranın küçük oğlunu da aynı okula kaydettirdiği ve okul formalarını satın aldığı, okulun ikamet adresine çok yakın olduğu, muhatap ile 9/9/2024 tarihinde gerçekleştirilen görüşme nedeniyle başvuranın çocuklarının kaydını almak zorunda kaldığı,

d. İlkokul düzeyinde eğitimin ağırlıklı olarak sınıf öğretmenleri tarafından verildiği, ortaokul düzeyinde ise derslerin branş öğretmenleri tarafından ayrı ayrı verilmesi sebebiyle ortaokul kademesindeki kaynaştırma öğrencilerinin daha yoğun desteğe ihtiyaç duyduğu, bu nedenle muhatabın başvuranı özel eğitim sınıfı bulunan diğer okullara yönlendirdiği, muhatabın cevaplarının soyut ve eksik olduğu, belirtilmiş ve başvuru dilekçesindeki iddialar yinelenmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinde:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

(...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." düzenlemesi bulunmaktadır.

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.

(...)

Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

(...)" hükmünü içermektedir.

7. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasında:

"(1) Bu Kanunun uygulamasında;

d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi,

(...)

f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi,

(...) ifade eder" hükmü yer almaktadır.

8. Mezkûr Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(...)" düzenlemesini içermektedir.

9. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinde ayrımcılık türleri:

"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık" olarak sayılmıştır.

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrası:

"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar." hükmünü ihtiva etmektedir.

11. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun: *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* görevini haiz olduğu düzenlenmiştir.

12. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"İspat Yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde:

"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir." hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişinin kuruma başvurabileceği hükmü bulunmaktadır. Başvuru ekinde sunulan belgelerden, başvuranın çocuğuna otizm spektrum bozukluğu teşhisi konulduğu, çocuk hakkında 14/3/2023 tarihli ve iki yıl geçerlilik süresi bulunan Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) ile Bafra Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü tarafından 4/10/2024 tarihli ve bir yıl geçerlilik süresi bulunan Destek Eğitim Raporu düzenlendiği görülmüştür. Bu kapsamda başvuran vekilinin 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kalındığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

14. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre: *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız*

zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmü bulunmaktadır. Başvuran vekilinin dilekçe ekinde sunduğu belgelerden aynı konuya ilişkin olarak Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezine (CİMER) başvuru yapıldığı, dolayısıyla ayrımcılık teşkil ettiği iddia edilen uygulamanın düzeltilmesinin öncelikle karşı taraftan talep edildiği ve 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartının yerine getirildiği değerlendirilmektedir. Yapılan inceleme neticesinde başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirmesine varılmıştır. Bununla birlikte başvuru ekinde sunulan belgelerden, Bafra Aile Mahkemesi'nin 4/1/2022 tarihli ve ... Esas, ... Karar sayılı kararı ile M.K.T.'nin velayetinin başvurana verilmesine karar verildiği anlaşılmıştır.

15. İnsan hakları hukukunun temel normları arasında yer alan eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, hem uluslararası sözleşmeler hem de ulusal mevzuat ile teminat altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 2'nci maddesine göre *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesinde ise *"Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* düzenlemesi bulunmaktadır.

16. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında ayrımcılık, objektif ve makul bir gerekçeye dayanmaksızın, benzer durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması şeklinde tanımlanmaktadır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48). AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı olarak kabul edilir. Başka bir ifadeyle, farklı muamele meşru bir amaç taşımıyor veya kullanılan araçlarla bu amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamıyorsa ayrımcılık teşkil eder (AİHM, *Fabris/Fransa*, B. No: 16574/10, 7/2/2013, para. 56).

17. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir. Kuşkusuz benzer durumlara farklı muamelenin haklı bir temelinin bulunup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar haklı görülebileceği değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı somut olayın özelliklerine ve hususiyetle farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebilecektir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58-59).

18. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) uyarınca engellilerin ayrımcılığa uğramaksızın topluma tam ve etkin katılımının sağlanması esastır. Bu çerçevede EHİS'in *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine

göre engelliliğe dayalı ayrımcılık; *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* kapsamaktadır. Sözleşme'nin *"Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinde Taraf Devletlerin herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul ettiği, engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasakladığı ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına aldığı belirtilmiştir.

19. EHİS'in engelli çocuklara ilişkin 7'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkraları ise şöyledir: *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 2'nci maddesi *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler."* düzenlemesini içermektedir.

20. Ulusal düzenlemeler kapsamında engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı ise başta 1982 Anayasası olmak üzere 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun ile güvence altına alınmıştır. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesinde; doğrudan veya dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasak olduğu, eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği ve engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak amacıyla alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık teşkil etmeyeceği düzenlenmiştir.

21. Eğitim hakkı hem ulusal hem de uluslararası hukuk çerçevesinde güvence altına alınmış temel haklardan birisidir. Uluslararası alanda bu hak İHEB'in 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin (ESKHS) 13'üncü maddesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 28'inci maddesi, AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesi ve EHİS'in 24'üncü maddesi kapsamında güvence altına alınmış olup, bu hakkın kullanımında ayrımcılığın önlenmesi vurgulanmıştır. ÇHS'nin 28'inci maddesi şöyledir: *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: İlköğretimi herkes için zorunlu ve parasız hale getirirler; (...)"* Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne Ek 1 Numaralı Protokol'ün 2'nci maddesi de: *"Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir."* hükmünü haizdir.

22. EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine göre; *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkanı sağlar. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir ..."*

23. Ulusal mevzuata bakıldığında ise Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."* düzenlemesini içermektedir. 5378 sayılı Kanun'un 15'inci maddesinde hiçbir gerekçesiyle engellilerin eğitim almasının engellenemeyeceği, engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacağı ve genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verileceği belirtilmiştir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemek amacıyla 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik' in *"Özel eğitim hizmetlerinin amaçları"* başlıklı 6'ncı maddesinde *"Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaçlar."* düzenlemesi bulunmaktadır.

24. Somut olayda başvuran vekili, başvuranın tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olan oğlunun ilkokul eğitimini ikamet adreslerine yakın konumda olan Çözüm Kolejinde tamamladığını, ortaokul eğitimi için de aynı okula kaydının yenilendiğini ve 4-6/9/2024 tarihleri arasında oryantasyon eğitimine katıldığını, 2024-2025 eğitim öğretim yılının 9/9/2024 tarihinde başlamasıyla aynı gün rehber öğretmenin daveti üzerine başvuranın okula giderek sınıf öğretmeni, rehber öğretmen ve okul müdürü ile görüştüğünü, ortaokul müdürü S.K.'nin başvurana çocuğunun okula uyumsuz olduğu, önceki dört yılda sınıf öğretmeni ve sınıf arkadaşlarının kendisini tolere etmesi sebebiyle bir problem yaşamadığı, yeni sınıfının çocuğunu tanımadığı için onu tolere edemeyeceği ve ondan korktukları ve bu sebeple çocuğun okul kaydının sildirilmesi yönünde söylemde bulunduğunu, başvuranın 10/9/2025 tarihinde kayıt sildirme işlemi için okula gittiğini, bu sırada S.K. tarafından kendisine öğretmenlerin de çocuğun kaydının silinmesini istediğinin ifade edildiğini, son çare olarak okul müdürü M.K. ile görüştüğünü, müdürün *"tebdili mekanda ferahlık vardır, bu belki K. için daha iyidir"* şeklinde beyanda bulunduğunu, yeni eğitim

öğretim yılının ilk gününde somut herhangi bir sorun yaşanmamasına rağmen başvuranın çocuğunun atipik otizm tanısı nedeniyle yeni sınıfına ve düzene uyum sağlamasına fırsat tanınmadan okuldan ayrılmaya zorlandığını, bu nedenle başvuranın çocuğunun ikamet adreslerine uzak bir okulda eğitimine devam etmek zorunda kaldığını ve bu durumun engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir.

25. Muhatap Okuldan bünyesinde öğrenim görmekte olan özel gereksinimli öğrenci bulunup bulunmadığı, bulunması halinde ise bu öğrencilerin hangi kademede öğrenim gördüğüne ilişkin bilgi ve belge talebinde bulunulmuştur. Muhatap tarafından sunulan belgelerden ilgili okulda özel gereksinimli 6 öğrencinin bulunduğu ve bu öğrencilerin tamamının ilkokul düzeyinde eğitim aldığı, ortaokul düzeyinde eğitim gören özel eğitim öğrencisi olmadığı anlaşılmaktadır. 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde ispat yüküne ilişkin *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır. Bu kapsamda, söz konusu okulda ortaokul düzeyinde eğitim gören özel eğitim öğrencisinin bulunmaması; başvuran vekilinin, ilkokulda eğitimin ağırlıklı olarak sınıf öğretmeni tarafından yürütüldüğü fakat ortaokulda derslerin branş öğretmenleri tarafından verilmesi sebebiyle kaynaştırma öğrencilerinin ortaokul düzeyinde daha fazla desteğe ihtiyaç duyduğu bu nedenle başvuranın çocuğunun okul kaydının silinmesi yönünde baskı yapıldığına ilişkin iddiasını destekler nitelikte kuvvetli emare olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda, ispat yükünün yer değiştirerek ayrımcılık yasağı ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin muhatap tarafından ortaya konulması gerektiği kanaati hasıl olmuştur.

26. Başvuru dilekçesi ekinde başvuranın aynı konuyla ilgili CİMER'e yaptığı başvuruya ilişkin belgeler sunulmuştur. Söz konusu belgelerden başvuranın şikâyeti üzerine Samsun Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından görevlendirilen eğitim müfettişlerinin olaya ilişkin inceleme yürüttüğü anlaşılmaktadır. İnceleme kapsamında öncelikli olarak başvuranın ifadesinin alındığı ve olayla ilgili tanık olarak gösterdiği kişilerin de ifadelerine başvurulduğu görülmektedir. Yapılan inceleme sonucunda düzenlenen 20/11/2024 tarihli ve ... sayılı raporda başvuranın Özel Bafra Çözüm Koleji yöneticilerinin özel eğitim ihtiyacı bulunan çocuğunun okul kaydının sildirilmesi için kendisine baskı yaptığı yönündeki iddiasının sübuta ermediği değerlendirilmiş ve dosyanın işlemden kaldırılmasına karar verilmiştir.

27. Muhatap okuldan başvuranın iddialarına ilişkin ortaokul müdürü, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni, muhasebe sorumlusu, beden eğitimi öğretmeni ve okulda görev yapan memurun ayrıntılı görüşleri talep edilmiştir. Özel Bafra Çözüm Koleji Ortaokul Müdürü tarafından sunulan yazılı görüşte; oryantasyon sürecinde diğer tüm öğrenciler gibi başvuranın çocuğunun da gözlemlendiği ve çocuğun uyum sürecinde zorlandığının fark edildiği, bunun üzerine adaptasyon sürecini kolaylaştırmak için neler yapılabileceğini görüşmek üzere başvuranın okula davet edildiği, öğrencinin okulda istenmediğine

yönelik herhangi bir ifade kullanılmadığı, başvuranın ilgili tutumları için kendilerine teşekkür ederek okuldan ayrıldığı ve ertesi gün oğlu ile birlikte sınıfa çikolata ikram ettiği belirtilmiştir. .../... Sınıf Öğretmeni tarafından öğrencinin arkadaş edinme ve okula uyum sağlama konusunda güçlük yaşadığı, bu sebeple rehber öğretmen ve okul yönetimiyle görüşme planlandığı, görüşmede kayıt sildirmeye yönelik bir yönlendirme yapılmadığı ifade edilmiştir. Rehber Öğretmen tarafından da, öğrencinin durumu hakkında çözüm odaklı istişare yapılması amacıyla başvuranın okula davet edildiği, başvuran tarafından öğrencinin kullandığı ilaçlarla ilgili bilgi verilerek doktoruyla irtibat kurulacağının ifade edildiği ve başvurana çocuğunu okuldan almasına yönelik bir beyanda bulunulmadığı belirtilmiştir.

28. Başvuru dilekçesinde başvuranın 10/9/2024 tarihinde görüştüğü M.K.'nın okul müdürü olduğu iddia edilmiş olmakla birlikte muhatap tarafından iletilen atama belgesinden ilgili personelin muhatap okulda memur sıfatıyla görev yaptığı anlaşılmaktadır. M.K., başvuranla yaptığı görüşmenin beden eğitimi öğretmeni huzurunda gerçekleştiğini, başvuranın oldukça öfkeli olduğunu, hakarete varan ifadeler kullandığını, kendisinin başvurana *"tebdili mekânda ferahlık vardır bu belki K. için daha iyidir"* şeklinde bir beyanda bulunmadığını ve yaşananlara beden eğitim öğretmeninin de tanık olduğunu ifade etmiştir. Okul muhasebe sorumlusu ise; 10/9/2024 tarihinde başvuranın odasına gelerek agresif bir tavırla çocuğunun kaydını sildirmek istediğini belirttiğini, okul müdürünün sürece dair açıklama yaparak öğrencinin okuldan alınmasının uygun olmadığını ifade etmeye çalıştığını, ancak başvuranın sinirli tavırlarını sürdürmesi üzerine görüşmenin sonlandırıldığını aktarmıştır. Beden Eğitimi Öğretmeni, ilgili memurun bulunduğu esnada başvuranın yanlarına geldiğini, sinirli ve gergin bir tutum sergilediğini, bahsi geçen memurun başvurana karşı herhangi bir incitici ifade kullanmadığını ve *"tebdili mekânda ferahlık vardır"* şeklinde bir söz sarf ettiğini duymadığını beyan etmiştir.

29. Dosya kapsamında başvuran vekilinin iddialarına ilişkin alınan tüm personel beyanları incelendiğinde; söz konusu beyanların, Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü Eğitim Müfettişleri tarafından yürütülen inceleme kapsamında alınan ifadelerle tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Muhatap tarafından, başvuranın iddialarının aksinin tanık beyanları ve soruşturma dosyası ile ortaya konduğu ve bu doğrultuda ayrımcılık yasağının ihlal edilmediğinin ispatlandığı değerlendirilmektedir. Muhatap okul müdürü, sınıf öğretmeni, rehber öğretmen, memur, muhasebe sorumlusu ve beden eğitimi öğretmeni tarafından verilen beyanlardan başvuranın çocuğuna yönelik dışlayıcı herhangi bir tutum sergilenmediği ve başvurana çocuğunun okul kaydının silinmesi yönünde baskı yapılmadığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede dosya kapsamında, başvuranın tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olan çocuğunun eğitim hakkından karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını engellilik durumu nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran farklı muamelenin tespit edilemediği ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28/10/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN Kurul Başkanı		Muhammet Ecevit CARTİ II. Başkan
Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	Av. Erol GÖKDÖL Kurul Üyesi	Evren BAŞAR Kurul Üyesi
Av. Fatma ÇINAR Kurul Üyesi	Av. Melahat DEMİR Kurul Üyesi (Raporlu)	Dr. Ömer ÇELEN Kurul Üyesi
Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

TİHEK

2025/687 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI
KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/202
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	28.10.2025/250
Karar Numarası	:	2025/687
Başvuran	:	...(... adına velayeten)
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Milli Eğitim Bakanlığı
Muhatap Vekili		
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın kaynaştırma öğrencisi olan çocuğunun kolaylaştırıcı kişi uygulamasından faydalanamaması sebebiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle:

a. Çocuğuna atipik otizm tanısı konulduğunu, bu tanı nedeniyle çocuğu hakkında Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) düzenlendiğini, ... İlkokulunda kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimi sürdüren çocuğunun kolaylaştırıcı kişi desteğine ihtiyaç duyduğunu, bu nedenle ...'nin kolaylaştırıcı kişi olarak destek sağladığını, kolaylaştırıcı kişi sayesinde çocuğunun gerek eğitim sürecinde gerekse sosyal becerilerde gelişim gösterdiğini,

b. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından kolaylaştırıcı kişi uygulamasının esaslarına ilişkin 24/12/2024 tarihli resmî yazı yayımlandığını, bu yazıda kolaylaştırıcı kişinin taşıması gereken niteliklere yer verildiği ve bunlar arasında "en az lise mezunu olma" şartı bulunduğunu, ancak çocuğuna destek sağlayan mevcut kolaylaştırıcı kişinin lise mezunu olmadığını, bu kişinin mezuniyet şartını taşımaması nedeniyle görevine son verildiğini, bu durumun çocuğunun psikolojik durumunu ve eğitim sürecini olumsuz yönde etkilediğini,

c. Kolaylaştırıcı kişinin maaşı, sigortası ve diğer özlük haklarının çocuğun velisine ait olduğunu, bu nedenle ilgili resmî yazıda aranan şartları taşıyan bir kolaylaştırıcı kişinin bulunarak teklif edilmesinin maddi açıdan yük teşkil edeceğini ve ekonomik durumunun buna uygun olmadığını, kendisinin ve eşinin çalıştığını, kızı ...'ya kolaylaştırıcı kişi olarak

destek olabilecek 18 yaşından büyük çocuğu ya da en az lise mezunu bir aile yakını bulunmadığını, mevcut kolaylaştırıcı kişinin gönüllü olarak kendilerine yardımcı olduğunu, bu hususlar gözetilmeden kolaylaştırıcı kişinin görevine son verilmesinin eğitimde eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini, iddia etmiş;

ç. Konuya ilişkin özel eğitim alanı öğretmeni, psikolog, çocuk ve ergen psikiyatristi ile uzman öğreticiden alınan görüş yazılarını başvuru ekinde sunmuştur.

3. Milli Eğitim Bakanlığından alınan yazılı görüşte özetle:

a. Özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitim imkanlarından en üst düzeyde yararlanabilmesi için ülkemizdeki ve dünyadaki gelişmelerin yakından takip edildiği, farklı eğitim modelleri ve uygulamalarının yapıldığı, bu minvalde kolaylaştırıcı kişi uygulamasının 1/4/2020 tarihli makam oluru ile uygulanmaya başlandığı, Bakanlığın değişen şartlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda 20/12/2024 tarihli makam oluru ile otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere tanınan kolaylaştırıcı kişi uygulamasının kapsamının genişletildiği ve bu imkanın tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin tamamına tanındığı, 24/12/2024 tarihli resmî yazı ile kolaylaştırıcı kişi uygulamasının esaslarının belirlendiği ve 81 İl Valiliğine duyurulduğu,

b. Tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerinin veli/vasi talebi ve Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) geliştirme biriminin kararı doğrultusunda kolaylaştırıcı kişi uygulamasından faydalanabildiği, BEP geliştirme biriminin teklif edilen kolaylaştırıcı kişinin öğrencinin ihtiyaçlarına uygunluğuna, ne kadar süreyle ve hangi ortamlarda öğrenciyle birlikte bulunacağına karar verme yetkisinin olduğu ve sürecin genel itibarıyla BEP geliştirme birimi tarafından takip edildiği,

c. Kolaylaştırıcı kişi uygulaması ile öncelikli olarak öğrencilerin sosyal becerilerinin ve akranlarıyla olan ilişkilerinin düzenlenmesinin hedeflendiği, bu kapsamda uygulamada kolaylaştırıcı kişi olarak teklif edilen kişinin taşıması gereken birtakım mezuniyet şartlarının 24/12/2024 tarihli resmî yazı ile düzenlendiği, başvuranın talebinin kolaylaştırıcı kişi olarak teklif edilen kişinin uygulama esaslarında belirlenen mezuniyet şartını taşımadığı için reddedildiği,

ç. Ülkemizde kaynaştırma yoluyla eğitimine devam eden 413.033 özel eğitim öğrencisi olduğu ve konuya ilişkin mevzuat değişikliği çalışmalarının yürütüldüğü, belirtilmiştir.

4. ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın yazılı talebi doğrultusunda çocuğun 9/9/2024-20/9/2024 tarihleri arasında ...'den, 20/9/2024 tarihinden itibaren ise ...'den kolaylaştırıcı kişi olarak destek aldığı,

b. Kolaylaştırıcı kişi uygulamasının esaslarına ilişkin Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazısı doğrultusunda başvurandan resmi yazıda aranan şartları taşıyan yeni

bir kolaylaştırıcı kişi teklif edilmesinin talep edildiği, başvuranın yeni bir kolaylaştırıcı kişi teklif etmediği ve buna ilişkin tutanak tutulduğu, ifade edilmiştir.

5. Milli Eğitim Bakanlığı ve ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün yazılı görüşlerine karşı sunulan yazılı görüşte başvuran özetle:

a. Çocuğunun kolaylaştırıcı kişi desteğine olan ihtiyacının başvuru ekinde sunduğu uzman görüşleriyle açık bir şekilde ortaya koyulduğunu, fakat bu görüşlerin dikkate alınmadığını ve çocuğunun bireysel ihtiyaçlarının göz ardı edildiğini, kolaylaştırıcı kişinin görevine son verildiği tarihten itibaren çocuğunun okula gitmeyi reddettiğini, ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan devamsızlık belgelerinin gerçeği yansıtmadığını, kolaylaştırıcı kişinin görevine son verildikten sonra kızının okula devam edemediğini,

b. Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazısında kolaylaştırıcı kişinin mali yükünün velilere bırakılmasının desteğe ihtiyaç duyan engelli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden eşit şekilde yararlanamamasına neden olduğunu,

c. Engelli bireylerin kapsayıcı eğitim hakkının makul düzenlemelerle ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması gerektiğini, bireysel destek ihtiyacının Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazısının gerekçe gösterilerek reddedilmesinin genel eğitim sisteminden dışlanmaya sebebiyet verdiğini, ulusal ve uluslararası mevzuat çerçevesinde çocuğun eğitim hakkının ihlal edildiğini, belirtmiş;

ç. Başvuru dilekçesindeki iddialarını yinelemiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesi:

"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

(...)

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

(...)

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar." düzenlemesini içermektedir.

7. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin ilgili kısmı:

"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir

(...)

Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

(...)" hükmünü ihtiva etmektedir.

8. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "Tanımlar" başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasında:

"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder." hükmü yer almaktadır.

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi:

"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir.

Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır.

Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür.

(...)" hükmünü ihtiva etmektedir.

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık türleri: *"a) Ayrı tutma, b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, c) Çoklu ayrımcılık, ç) Doğrudan ayrımcılık, d) Dolaylı ayrımcılık, e) İşyerinde yıldırma, f) Makul düzenleme yapmama, g) Taciz, ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* olarak sayılmıştır.

11. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında: *"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."* düzenlemesi bulunmaktadır.

12. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde Kurumun: *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek."* görevini haiz olduğu düzenlenmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir"* hükmünü içermektedir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un üçüncü fıkrasında sayılan ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

14. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında; "İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir» hükmüne yer verilmiştir. Başvuran tarafından sunulan belgelerden başvuranın 27/12/2024 tarihli dilekçe ile ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden, 13/1/2025 tarihli dilekçe ile ... İl Milli Eğitim Müdürlüğünden mezuniyet şartı dikkate alınmaksızın mevcut kolaylaştırıcı kişinin görevine devam etmesinin talep edildiği; ancak Bakanlığın 24/12/2024 tarihli resmî yazısı gerekçe gösterilerek başvuranın talebinin reddedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği ve engellilik temelinde ayrımcılığa uğradığı iddiasının esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

15. Ayrımcılık yasağı uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Bu sözleşmeler Taraf Devletlere ayrımcılıkla mücadele etme yükümlülüğü getirerek bireylerin eşit muamele görmesini koruma altına almayı hedeflemektedir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 2'nci maddesi *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir"* hükmünü ihtiva etmektedir.

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise *"Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır." Sözleşmeye Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesinde "Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve*

felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir" düzenlemesine yer verilmiştir.

17. Ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) uyarınca engellilerin ayrımcılığa uğramaksızın topluma tam ve etkin katılımının sağlanması esastır. Bu çerçevede EHİS'in *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık; *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* kapsamaktadır. Sözleşme'nin 5'inci maddesinin üçüncü fıkrasında Taraf Devletlerin eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemeleri yapmakla yükümlü olduğu düzenlenmiştir.

18. EHİS'in *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesi ise *"1. Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. 2. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en çıkarının gözetilmesine öncelik verir. 3. Taraf Devletler engelli çocukların kendilerini etkileyen her konuda diğer çocuklarla eşit koşullar altında görüşlerini serbestçe ifade etme hakkına sahip olmalarını, yaşları ve olgunluk seviyelerine göre görüşlerine önem verilmesini ve onlara bu hakkın tanınması için engeline ve yaşına uygun destek sunulmasını sağlar."* hükmünü ihtiva etmektedir.

19. Ulusal düzenlemeler kapsamında engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı ise başta 1982 Anayasası olmak üzere 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ve 6701 sayılı Kanun ile güvence altına alınmıştır. 5378 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesinde; doğrudan veya dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasak olduğu, eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınması gerektiği ve engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamak amacıyla alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık teşkil etmeyeceği düzenlemiştir. Keza 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* kenar başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde makul düzenleme yapmamanın da ayrımcılık türlerinden biri olduğu ve aynı Kanun'un 5'inci maddesinde sorumlu kişi ve kurumların, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğu ifade edilmektedir.

20. Eğitim hakkı ulusal ve uluslararası hukuk tarafından güvence altına alınmış temel haklardan birisidir. Uluslararası düzeyde bu hak İHEB'in 26'ncı maddesi, Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Sözleşme'nin (ESKHS) 13'üncü maddesi, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 28'inci maddesi, AİHS'e Ek 1 No'lu Protokol'ün 2'nci maddesi ve EHİS'in 24'üncü maddesi ile güvence altına alınmıştır ve bu hakkın kullanımında ayrımcılığın önlenmesinin altı çizilmiştir. Bu çerçevede EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesine

göre: *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: ... (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: ... (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır..."*

21. ÇHS'nin 23. maddesinde, Taraf Devletlerin zihinsel veya bedensel engelli çocukların insan onuruna uygun şekilde yaşamlarını sürdürmelerini teminen, özgüven gelişimlerini destekleyen ve toplumsal yaşama tam ve etkin katılımlarını mümkün kılan koşulları sağlamayı taahhüt ettikleri hüküm altına alınmıştır. ÇHS'nin 28'inci maddesi kapsamında çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği ilkesi temelinde hayata geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte Sözleşme'nin 29'uncu maddesinde eğitimin; çocuğun kişiliğinin, zihinsel ve bedensel yeteneklerinin mümkün olduğunca geliştirilmesinin yanında insan haklarına ve temel özgürlüklere saygısının geliştirilmesi, çocuğun kendi ulusal değerleri ile birlikte diğer uygarlıklara ait değerlere saygısının geliştirilmesi, yine çocuğun anlayış, hoşgörü, barış gibi değerlere olan bağlılığının artırılması gibi hedeflere hizmet etmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu bağlamda çocuğun kişisel gelişimi ve toplumsal yaşamdaki temel değerleri benimsemesi açısından eğitimin önemi ortaya çıkmaktadır [Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), B. No: 2024/164, K. No: 2024/1144, 6/11/2024, para. 26.; TİHEK, B. No: 2024/2231, K. No: 2025/157, 12/3/2025, para. 17.].

22. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesine göre özel bakım ve yardımlar eldeki kaynaklara bağlı olmakla birlikte, mümkün olduğu durumlarda ücretsiz sağlanmalı ve engelli çocuklara yönelik ayrımcılığa son verilmesi ve bu çocukların toplumlarınca kapsanması için eldeki kaynakların azamisi seferber edilmelidir. Bakım ve yardımlar, engelli çocukların eğitim, sağlık, tedavi, istihdama hazırlık ve dinlenme/ eğlence hizmet ve imkânlarına etkili erişimini sağlayacak biçimde sağlanmalıdır. Bu konumdaki çocuklara ve onlara bakmaktan sorumlu olan kişilere yardımcı olunması sağlanmalı ve sağlanacak yardımın, çocuğa bakmaktan sorumlu kişilerin koşullarına uygun olması gerekmektedir [Çocuk Hakları Komitesi (CRC), Engelli Çocukların Haklarına İlişkin 9 (2006) No.lu Genel Yorum, CRC/C/GC/9, 27/7/2007, para. 12-14.]. Bununla birlikte ÇHS'nin 28'inci maddesinde ise çocukların eğitim hakkının fırsat eşitliği temeli üzerinde gerçekleştirilmesi vurgulanmıştır. Bu amaca yönelik olarak "çocuğun kişiliğinin, yeteneklerinin, zihinsel ve fiziksel kapasitesinin mümkün olan en üst düzeye ulaşması için" engelli çocukların eğitim imkânlarına etkili erişimlerinin sağlanması gerekmektedir (CRC, 9 (2006) No.lu

Genel Yorum, para. 66). Bu düzenleme ile engelli çocukların toplumsal hayata tam ve etkin katılımının eğitim hakkından diğer çocuklarla eşit koşullarda yararlanmayı gerektirdiği ortaya konulmuştur. Nitekim EHİS'in 24'üncü maddesinin 1. fıkrası gereğince Taraf Devletler, engelli bireylerin, okul öncesi, ilköğretim, orta ve yükseköğretim, mesleki eğitim, yaşam boyu öğrenim, ders dışı etkinlikler ve sosyal aktiviteler de dâhil olmak üzere her seviyede eğitime, içermeci bir sistem vasıtasıyla ayrım yapılmaksızın ve diğerleriyle eşit şartlar altında erişimlerini sağlamakla yükümlüdür [Engelli Hakları Komitesi (CRPD), Kapsayıcı Eğitim Hakkına İlişkin 4 (2016) No.lu Genel Yorum, CRPD/C/CG/4, 2/9/2016, para. 8].

23. Ulusal mevzuata bakıldığında ise Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesi *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz (...) Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."* hükmünü içermektedir. 5378 sayılı Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesinde hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim hakkının engellenemeyeceği, engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacağı düzenlenmiştir (TİHEK, B. No: 2021/997, K. No: 2022/385, 14/6/2022, para. 26). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim haklarından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemek amacıyla 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik'in *"Özel eğitim hizmetlerinin amaçları" başlıklı 6'ncı maddesinde "Türk Millî Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri esas alınarak; özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda kapasitelerini en üst düzeyde kullanmaları, üst öğrenime, meslek hayatına ve toplumsal yaşama hazırlanmalarını amaçlar."* düzenlemesi bulunmaktadır.

24. Somut olayda başvuran, çocuğunun kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimine devam ettiğini, özel gereksinimlerinden dolayı kolaylaştırıcı kişi desteğine ihtiyaç duyduğunu, ...'nin kolaylaştırıcı kişi olarak kendilerine destek sunduğunu ve bu desteği gönüllü olarak sağladığını, kolaylaştırıcı kişi sayesinde çocuğunun eğitim hayatına uyum sağladığını, sosyal ve duygusal gelişiminde ilerleme kaydettiğini, fakat Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazısı ile kolaylaştırıcı kişi olarak teklif edilen kişinin taşıması gereken nitelikler arasında "en az lise mezunu olma" şartının bulunduğunu ve mevcut kolaylaştırıcı kişinin ilkokul mezunu olması sebebiyle görevine son verildiğini, ilgili resmî yazıda aranan mezuniyet şartlarını taşıyan bir kolaylaştırıcı kişinin maaş, sigorta ve diğer özlük haklarını karşılayabilecek ekonomik durumunun olmadığını, ekonomik koşullar sebebiyle hem kendisinin hem de eşinin çalışması gerektiğini, kendilerine kolaylaştırıcı kişi olarak destek olabilecek 18 yaşından büyük bir çocuğunun ya da en az lise mezunu bir yakınlarının da olmadığını, kolaylaştırıcı kişinin görevine son verildikten sonra çocuğunun

okula gitmeyi reddettiğini, eğitiminin aksadığını ve tüm bu hususların engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali teşkil ettiğini iddia etmektedir.

25. Bu kapsamda başvuranın iddialarının makul düzenleme yapma yükümlülüğü kapsamında incelenmesi gerekmektedir. EHİS'in *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre makul düzenleme: *"Engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri "* ifade etmektedir. EHİS'in 2'nci ve 5'inci maddelerine uygun olarak makul bir düzenleme yapma yükümlülüğü iki kurucu kısma ayrılabilir. İlk kısım, engelli bir bireyin belirli bir durumda haklarından faydalanabilmesi veya haklarını kullanabilmesi için ihtiyaç duyduğu durumlarda gerekli ve uygun bir düzenleme ve değişiklik şeklinde makul bir düzenleme yapılması için pozitif bir yasal zorunluluk getirmektedir. Bu yükümlülüğün ikinci kısmı, gerekli olan düzenlemelerin yükümlülük sahibi üzerinde ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmemesini temin etmektedir. "Makul düzenleme" tek bir terimdir ve "makul" bir istisna ibaresi şeklinde yanlış anlaşılmamalıdır; "makullük" kavramı, yükümlülük için ayrı bir niteleyici veya değiştirici olarak etki etmemelidir. Düzenleme maliyetlerinin veya kaynakların kullanılabilirliğinin değerlendirilebileceği bir araç değildir bu, "ölçüsüz veya aşırı yük" değerlendirmesinin yapıldığı durumlarda daha sonraki bir aşamada ortaya çıkar. Daha ziyade, bir düzenlemenin makullüğü, engelli birey için gerekliliği, uygunluğu ve etkinliği açısından bir dayanaktır. Bu nedenle bir düzenleme, yapıldığı amaca ulaştıysa ve engelli bir bireyin gereksinimlerini karşılamak üzere uygun hale getirildiyse makuldür. "Ölçüsüz veya aşırı yük", makul bir düzenleme yapmak üzere yükümlülük sınırını belirleyen tek bir kavram olarak anlaşılmalıdır. Her iki terim de aynı fikre atıfta bulunulduğu sürece eş anlamlı olarak düşünülmelidir: makul bir düzenleme talebinin düzenleme yapan taraf üzerinde muhtemelen haddinden fazla veya gereksiz bir yük oluşturmaması sınırıyla kısıtlanması gerekmektedir (CRPD, Eşitlik ve Ayrımcılık Yapılmaması Hakkında 6 (2018) No.lu Genel Yorum, CRPD/C/GC/6, 26/4/2018, para. 25/a-b).

26. Makul düzenleme kavramı çerçevesinde engelli bir birey, devletin ve özel sektörün de aralarında bulunduğu diğer aktörlerin, ihtiyaç duyulan imkânları sağlamak için ağır bir yük oluşturmayacak adımları atmaları yükümlülüğü olduğunu öne sürebilmektedir. Sözleşme, kişiye makul düzenleme sağlanmamasının engelli olmaya dayalı ayrımcılık anlamına geldiğini belirtmektedir (TİHEK, Engellilik Temelinde Ayrımcılık, Ayrımcılık Temelleri Serisi No:4, s. 6). Makul düzenleme kapsamında somut olayda başvuranın idareye başvurusu öncesinde içerisinde bulunduğu halin engellilik durumuna uygun olup olmadığının, ilgili idarenin başvuran tarafından bilgilendirilip bilgilendirilmediğinin, başvuranın ihtiyacı olan düzenlemenin idare açısından mali imkânlar nispetinde olup olmadığının ve başvuranın talebinin ölçülülük, gereklilik ve uygunluk kriterlerine uygunluğunun tespit edilmesi gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2023/712, K. No: 2023/777, 5/10/2023, para. 47-50; TİHEK, B. No: 2023/953, K. No:2024/116, 8/2/2024, para. 17.).

27. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sunulan cevabi yazıda kolaylaştırıcı kişi uygulamasının 1/4/2020 tarihli makam oluru ile uygulamaya başlandığı, değişen şartlar ve ihtiyaçlar doğrultusunda 20/12/2024 tarihli makam oluru ile yalnızca otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere tanınan kolaylaştırıcı kişi uygulamasının kapsamının genişletilerek bütün tam zamanlı kaynaştırma öğrencilerine tanındığı ve 24/12/2024 tarihli resmî yazı ile kolaylaştırıcı kişi uygulamasının esaslarının düzenlendiği, kapsamı genişleyen kolaylaştırıcı kişi uygulamasının çocuğun üstün yararı göz önünde bulundurularak belirli kriterler çerçevesinde yürütülmesine karar verildiği, kolaylaştırıcı kişinin öncelikli olarak özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin sosyal becerilerini ve akranlarıyla olan ilişkilerini desteklemesinin amaçlandığı ve bu desteklerin özel eğitim öğrencisinin ihtiyaçlarının dikkate alınarak planlanması gerektiği, dolayısıyla kolaylaştırıcı kişinin tüm bu hususları yürütebilecek yeterlilik ve donanıma sahip olması amacıyla mezuniyet şartları öngörüldüğü ve bununla birlikte uygulamanın odak noktasının özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler olması nedeniyle anne, baba, kardeş ve vasi için herhangi bir mezuniyet koşulunun öngörülmediği belirtilmiştir.

28. Kolaylaştırıcı kişi mevzuatta yer almamakla birlikte uygulamada kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim alan öğrencilere okulda ve sınıfta destek olmak amacıyla görevlendiren kişiyi ifade etmektedir. Bu kişiler özel gereksinimli öğrencinin ailesinin teklifi ve BEP geliştirme biriminin kararı doğrultusunda belirlenmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 19). Dosya kapsamındaki belgeler incelendiğinde Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazı ile kolaylaştırıcı kişinin uygulama esaslarını düzenlediği ve 81 İl Valiliğine ilettiği, kolaylaştırıcı kişi uygulamasının herhangi bir engel grubu arasında ayrım yapmaksızın tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimlerine devam eden tüm öğrenciler için tanındığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kolaylaştırıcı kişi için çeşitli mezuniyet kriterleri getirilmiştir. Mezkûr yazı uyarınca kolaylaştırıcı kişi olarak teklif edilecek kişinin öncelikle eğitim fakültelerinin özel eğitim, rehberlik ve psikolojik danışmanlık, sınıf öğretmenliği veya okul öncesi öğretmenliği bölümlerinden, sağlık bilimleri fakültelerinin çocuk gelişimi bölümlerinden, sosyal hizmet bölümlerinden ya da özel eğitimle ilgili ön lisans programlarından mezun olması şartı aranmaktadır. Alternatif olarak eğitim fakültelerinin diğer fakültelerinden mezun olanlar veya lisans ya da ön lisans mezunları da kolaylaştırıcı kişi olabilmektedir. Ayrıca bu lisans programlarının 3'üncü ve 4'üncü sınıf öğrencileri ile Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinin çocuk gelişimi, özel eğitim veya hasta ve yaşlı hizmetleri alanı mezunları da başvuruda bulunabilmektedir. Bu şartları taşıyan aday bulunmadığı durumlarda ise anne, baba, vasi veya 18 yaşından büyük kardeş veya en az lise mezunu olan aile yakınları arasından bir kişi teklif edilebilmektedir. Anne, baba, kardeş ve vasi için ise diploma şartı aranmamaktadır.

29. Makul düzenleme yapmama türündeki ayrımcılığın değerlendirilmesi için ilk olarak, makul düzenleme yönünde İdareye yapılan başvuru öncesinde başvuranın içerisinde bulunduğu durum ya da talep ettiği uygulamanın engellilik durumundan kaynaklanıp kaynaklanmadığının ya da engellilikle doğrudan ilişkili bir ihtiyaç olup olmadığının

değerlendirilmesi gerekmektedir. Başvuru ekinde sunulan 7/3/2024 tarihli Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporundan başvuranın çocuğunda atipik otizm bulunduğu ve 11/1/2025 tarihli Çocuk ve Ergen Psikiyatristi tarafından düzenlenen hasta epikrizinden başvuranın çocuğuna F84 (Yaygın Gelişimsel Bozukluklar) ve F90 (Aktivite ve Dikkat Bozukluğu) tanısı konulduğu anlaşılmaktadır. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 4'üncü maddesinde kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının, özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademede diğer bireylerle karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim amaçlarını en üst düzeyde gerçekleştirmelerini sağlamak amacıyla bu bireylere destek eğitim hizmetleri de sunularak akranlarıyla birlikte tam zamanlı ya da özel eğitim sınıflarında yarı zamanlı olarak verilen eğitimi ifade ettiği belirtilmiştir. Yönetmelik'in 23'üncü ve 24'üncü maddesinde ise kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarında öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerekli destek tedbirlerinin sunulması zorunlu tutulmuştur. Bu kapsamda otizm tanılı bir öğrencinin sınıf içinde öğrenme, sosyal etkileşim ve davranış yönetimi açısından yaşadığı güçlüklerin giderilmesine yönelik olarak bir kolaylaştırıcı kişi görevlendirilmesi gerek öğrencinin eğitime erişimi gerekse akademik ve sosyal gelişimi için önem arz etmektedir. Mezkur Yönetmelik'te açıkça belirtildiği üzere kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamalarının etkili şekilde yürütülebilmesi için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir. Başvuranın çocuğunun otizm tanısı doğrultusunda sosyal iletişim, davranış yönetimi ve öğrenme süreçlerinde destek ihtiyacı bulunduğu ve kolaylaştırıcı kişinin öğrencinin bu özel gereksinimlerini karşılamak üzere görev yaptığı nazara alındığında, kolaylaştırıcı kişinin öğrencinin eğitim sürecine etkin katılımını sağlamak için gerekli olduğu kanaati hasıl olmuştur. Dolayısıyla, başvuranın içinde bulunduğu halin, engellilik durumu ile doğrudan bağlantılı olup kolaylaştırıcı kişiden yararlanma ihtiyacının engellilik durumuna uygun olduğu ve makul düzenleme kapsamında kaldığı değerlendirilmektedir.

30. Makul düzenleme yükümlülüğü kapsamında değerlendirilecek bir diğer husus ise muhatabın sürece dair bilgilendirilip bilgilendirilmediğidir. Başvuru ekinde sunulan belgelerden, başvuranın başvuru dilekçesindeki iddiaları ve taleplerine ilişkin 27/12/2024 tarihli dilekçe ile ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne başvurduğu, adı geçen İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün 3/1/2025 tarihli cevabi yazısı ile *"Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazısının 4'üncü maddesinde öğrencilerin üstün yararı ilkesi doğrultusunda yürütülmesi için gerekli tedbirler alınacaktır ibaresi kolaylaştırıcı kişi işlemleriyle alakalı olup ilgili resmi yazının 6'ncı maddesinde görev alacak kolaylaştırıcı kişinin öğrenim durumuyla ilgili en az lise mezunu olması şartı zorunlu kılınmaktadır. Bu kapsamda Milli Eğitim Bakanlığının yazısı gereği kolaylaştırıcı kişi görevini gönüllü olarak yapmasını talep ettiğiniz kişinin öğrenim durumu genelge gereği bu görevi ifa etme şartlarını oluşturmamaktadır"* demek suretiyle başvuranın dilekçesinde belirttiği sair hususları değerlendirmeksizin başvuranın talebini reddettiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte başvuranın 13/1/2025 tarihli dilekçe ile aynı konuya ilişkin ... İl Milli Eğitim Müdürlüğüne başvuru yaptığı ve başvuru ekinde Kurumumuza sunmuş olduğu uzman

görüşlerini de eklediği, ... İl Milli Eğitim Müdürlüğünün 14/1/2024 tarihli cevabi yazısı ile kolaylaştırıcı kişi ile ilgili işlemlerin Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazısı doğrultusunda yürütüleceği belirtilerek talebini reddettiği, dilekçe ekinde sunulan uzman görüşlerinde önerilen kolaylaştırıcı kişinin öğrenciye sağladığı akademik ve sosyal desteğin önemine ve olası bir değişikliğin öğrencide kaygı, stres ve okula karşı isteksizlik yaratabileceğine ilişkin tespit ve değerlendirmeler hakkında herhangi bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuran tarafından sürece dair bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiği tespit edilmiştir.

31. Makul düzenleme yükümlülüğü kapsamında üçüncü olarak somut olayda başvuranın ihtiyacı olan makul düzenlemenin yerine getirilmesinin İdare açısından mali imkânlar nispetinde olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir. Bu yönüyle makul bir düzenleme talebinin, düzenleme yapan taraf üzerinde aşırı ve gereksiz bir yük oluşturmaması gerekir (CRPD, 6 (2018) No.lu Genel Yorum, para. 25/b). Başvuranın talebi, çocuğunun eğitim sürecine ve sosyal gelişimine olumlu katkısı olan ve kendilerine gönüllü olarak destek sunan kolaylaştırıcı kişinin görevine devam etmesine ilişkindir. "Mali imkânlar nispetinde" ifadesi, başvuranın talebinin İdare üzerinde ekonomik anlamda ağır bir yük oluşturması bakımından dikkate alınması gereken bir göstergedir. Milli Eğitim Bakanlığının 24/12/2024 tarihli resmî yazısında kolaylaştırıcı kişi olarak görevlendirilecek kişinin maaş, sigorta ve diğer özlük haklarının veliler tarafından karşılanacağı açıkça belirtilmiştir. Bu doğrultuda, başvuran tarafından önerilen ve hâlihazırda öğrenciyle etkili bir çalışma ilişkisi kurmuş olan kolaylaştırıcı kişinin görevine devam etmesi yönündeki talebin İdareye herhangi bir mali yük getirmeyeceği açıktır. Dolayısıyla, bu talebin kamu kaynaklarını zorlayan ya da aşırı bir mali külfet oluşturan bir talep niteliğinde olmadığı ve makul düzenleme tanımında yer alan "ölçüsüz veya aşırı yük getirmeyen" şartını karşıladığı değerlendirilmektedir.

32. Makul düzenleme kapsamında son olarak başvuranın talebinin gereklilik ve uygunluk kriterleri kapsamında incelenmesi gerekmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kolaylaştırıcı kişi uygulama esaslarına ilişkin yayımlanan resmî yazıda, öğrencilerin üstün yararının gözetildiği, bu kapsamda öğrencilere destek sunacak kolaylaştırıcı kişinin, öğrencinin bireysel yeterliliklerine odaklanarak süreci etkili bir şekilde yürütmesinin hedeflendiği ifade edilmiştir. Söz konusu amacın sağlanabilmesi için ise kolaylaştırıcı kişinin belirli yeterlilik ve niteliklere sahip olması gerektiğinin takdir edildiği belirtilmiştir. Başvuru dilekçesi ekinde özel eğitim alanı öğretmeni tarafından ilgili okula hitaben yazılmış 11/1/2025 tarihli dilekçe, Çocuk ve Ergen Psikiyatristi ve Psikoterapi Merkezi tarafından verilen 11/1/2025 tarihli hasta epikrizi, psikolog ve uzman öğretici tarafından yazılan dilekçe Kurumumuza sunulmuştur. Özel eğitim alanı öğretmeni tarafından yazılan dilekçede; başvuranın çocuğunun Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinde eğitim aldığı, kolaylaştırıcı kişi olan ...'nin öğrencinin sınıf ortamına uyumunu ve derslere katılımını kolaylaştırdığı, sosyal becerilerinin gelişmesine olumlu katkı sağladığı ve eğitim hayatına bahsi geçen kişi ile devam etmesinin faydalı olacağı değerlendirmesinin

yapıldığı görülmektedir. 11/1/2025 tarihli hasta epikrizinde ise hastanın bilişsel, duygusal ve sosyal gelişiminin kolaylaştırıcı kişi ile desteklenmesi gerektiği, halihazırda destek aldığı kolaylaştırıcı kişinin değişmesinin öğrencide stres, kaygı ve okula karşı isteksizliğe sebebiyet verebileceği belirtilmiştir. Psikolog ve uzman öğretici tarafından yazılmış dilekçede de benzer şekilde kolaylaştırıcı kişi sayesinde çocuğun dikkat süresinin uzadığı, sosyal becerilerinin arttığı, grup çalışmalarına aktif katılım gösterdiği, kolaylaştırıcı kişide yapılacak olası bir değişikliğin öğrencide stres, kaygı ve eğitime karşı ilgisizlik yaratabileceği değerlendirmesine yer verilmiştir.

33. Dosya kapsamında ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden, ilgili okul müdürünün ve rehber öğretmenin konuya ilişkin yazılı görüşleri, öğrencinin devamsızlık durumunu gösteren belgeler ile BEP Geliştirme Biriminin kolaylaştırıcı kişi uygulama sürecine ilişkin izleme ve değerlendirme çalışmalarına ilişkin belgeler talep edilmiştir. ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından sunulan belgeler incelendiğinde; ... İlkokulu tarafından Milli Eğitim Bakanlığının ilgili resmî yazısında kolaylaştırıcı kişi için aranan niteliklere uygun yeni bir kolaylaştırıcı kişi bulması gerektiğinin başvurana bildirildiği, başvuranın değişiklik teklifini reddettiği ve buna ilişkin 27/12/2024 tarihinde tutanak tutulduğu anlaşılmaktadır. Konuya ilişkin Okul Müdürü tarafından sunulan yazılı görüşte, kolaylaştırıcı kişinin en az lise mezunu olması gerektiğine ilişkin başvurana bilgi verildiği, başvuranın değişikliği kabul etmemesi üzerine tutanak tutulduğu, ... İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından 3/1/2025 tarihli yazı ile Okuldan kolaylaştırıcı kişinin öğrenim belgesinin ibraz edilmesinin talep edildiği, başvuran tarafından kolaylaştırıcı kişiden yararlanabilmek için zorunlu olan öğrenim belgesinin ibraz edilmediği, durumun İlçe Milli eğitim Müdürlüğüne bildirildiği ve başka bir kolaylaştırıcı kişi de teklif edilmediği ifade edilmiştir. Rehber öğretmen ... tarafından sunulan görüş yazısında, ...'nin öğrencinin derse odaklanmasında, sosyal ve duygusal olarak sınıf ortamına uyum sürecinde, öz bakım becerilerinin gelişmesinde öğrenciye destek olduğu ve olumlu katkı sağladığı; ayrıca sınıf öğretmeni ile iş birliği içerisinde hareket ederek öğrencinin uyum sürecinde yaşadığı kriz durumlarında sınıf öğretmenine destek olduğu, görev süresince öğrencinin hem akademik kazanımlarını hem de sosyal-duygusal gelişimini desteklemeye yönelik özverili bir tutum sergilediği belirtilmiştir. Kolaylaştırıcı kişi izleme ve değerlendirme formu incelendiğinde, 20 farklı değerlendirme kriterinin bulunduğu, her bir kriterin 1 (yetersiz) ile 5 (çok iyi) arasında puanlandığı ve ...'ye 5 kriter için 4 puan, kalan diğer tüm kriterler için ise 5 puan verildiği anlaşılmaktadır. Ayrıca ilgili formun gözlem notları kısmında; kolaylaştırıcı kişinin özverili ve sistemli bir biçimde çalıştığı, bu kişinin desteğiyle öğrencinin derse katılımda ve sosyal ilişkilerde belirgin bir ilerleme kaydettiğinin gözlemlendiği, kriz anlarında öğrencinin duygusal dengesini korumasına destek olduğu, sürecin sınıf öğretmeni ve rehber öğretmen ile iletişim halinde çok yönlü ve koordineli yürütülmesini sağladığı belirtilmiştir.

34. Bu kapsamda başvuru ekinde sunulan uzman görüşleri, rehber öğretmenin yazılı beyanı, kolaylaştırıcı kişi izleme ve değerlendirme formu ile öğrencinin devamsızlık çizelgesi birlikte incelendiğinde kolaylaştırıcı kişinin, öğrencinin derse odaklanması,

sosyal ve duygusal uyumu ile öz bakım becerilerinin gelişimine olumlu katkı sunduğu anlaşılmaktadır. İzleme ve değerlendirme formunda yüksek puanlarla değerlendirilen kolaylaştırıcı kişinin öğrenciye sağladığı desteğin öğrencinin duygusal ve sosyal gelişim açısından önemli olduğu belirtilmiştir. Ayrıca uzman görüşlerinde bu desteğin kesilmesinin öğrencide stres, kaygı ve okula karşı olumsuz tutum yaratabileceği ifade edilmiştir. Nitekim kolaylaştırıcı kişinin görevine Aralık 2024 itibarıyla son verilmesinden sonra öğrencinin devamsızlık oranlarında belirgin bir artış yaşandığı; Aralık 2024 tarihine kadar toplam 7 gün devamsızlığı bulunan öğrencinin söz konusu ayda 6 gün, 2025 Ocak ayında 6 gün, 2025 Şubat ayında 12 gün, 2025 Mart ayında 16 gün, 2025 Nisan ayında 7 gün, 2025 Mayıs ayında 9 gün, 2025 Haziran ayında 8 gün devamsızlık yaptığı görülmektedir. Başvuran, devamsızlık çizelgesinin gerçeği yansıtmadığını ve fiili devamsızlık süresinin daha fazla olduğunu ileri sürmüşse de, dosya kapsamında bu iddiayı doğrulayacak herhangi bir somut bulgu tespit edilememiştir.

35. Yukarıda ayrıntılı olarak değinilen bilgi ve belgeler kapsamında; başvuran tarafından talep edilen makul düzenlemenin öğrencinin bireysel ihtiyaçlarını karşılayacak mahiyette olduğu, duygusal ve sosyal gelişimini desteklediği, eğitim sürecine aktif katılımını artırdığı ve okul ortamına uyumunu kolaylaştırdığı anlaşılmaktadır. Rehber öğretmen, özel eğitim öğretmeni, psikolog ve uzman öğretici tarafından sunulan görüşleri ile kolaylaştırıcı kişi izleme ve değerlendirme formunda yer alan gözlemlerin, mevcut kolaylaştırıcı kişinin öğrenciye eğitim sürecinde somut yarar sağladığını ve bu desteğin devamının çocuğun üstün yararı açısından gerekli olduğunu gösterdiği değerlendirilmektedir. Ayrıca kolaylaştırıcı kişinin görevine son verilmesinin ardından öğrencinin devamsızlık durumunda artış yaşandığı dikkate alındığında, kolaylaştırıcı kişi desteğinin sadece eğitimsel değil, aynı zamanda psikososyal açıdan da öğrenci için bir ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, başvuranın talebinin makul düzenleme yapma yükümlülüğü kapsamında amaca uygun ve gerekli olduğu değerlendirilmektedir.

36. Somut olayda, muhatap tarafından başvuranın ekonomik koşulları, kendisi ve eşinin çalışma durumu, 18 yaşından büyük bir çocuğunun ya da kolaylaştırıcı kişi olarak destek olabilecek en az lise mezunu bir yakınının bulunmaması gibi koşullar ve uzman görüşleri göz önünde bulundurularak makul düzenleme kapsamında herhangi bir değerlendirme yapılmamış ve başvuran ile makul düzenlemeye ilişkin müzakere süreci işletilmemiştir. Oysa, yukarıda belirtilen ilgili düzenlemeler ve ilkeler dikkate alındığında, kolaylaştırıcı kişiden yararlanma hakkı bulunan çocuk için yapılan başvuru neticesinde, mevcut kaynakların yeterliliği ölçüsünde somut olayın gerekliliklerine uygun destek sağlanması, en azından alternatif çözüm yollarının değerlendirilmesi, gerekli olması halinde diğer kurumlarla iletişime geçilerek çözüm yolları araştırılması gerekirken, muhatap tarafından bu konuda bir girişimde bulunulduğuna dair dosya kapsamında herhangi bir bilgi ve belgeye rastlanmamıştır. Ayrıca, muhatabın kolaylaştırıcı kişinin öncelikle özel eğitim ihtiyacı olan öğrencinin sosyal becerilerini ve akranlarıyla ilişkilerini desteklemesi gerektiği, bu desteklerin öğrencinin ihtiyaçlarına göre planlanması gerektiği ve bu

nedenle mezuniyet şartlarının öngörüldüğü yönündeki açıklaması nazara alındığında; muhatabın çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince kolaylaştırıcı kişinin öğrencinin eğitim hayatına ve sosyal gelişimine sağladığı olumlu katkının neden dikkate alınmadığı ve ilgili resmî yazıda aranan mezuniyet koşulunun neden katı bir biçimde uygulandığı konusunda herhangi bir açıklamada bulunmadığı görülmektedir. Bu süreçte olumlu bir edimde bulunmayan muhatap Kurumun Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 5'inci maddesinde yer alan *"özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerini sürdürebilmeleri için kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılması"* ilkesine aykırı davrandığı değerlendirilmektedir. Hem EHİS hem de ÇHS'nin önemle vurguladığı hususlardan biri çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun yüksek yararının gözetilmesi gerekliliğidir. Engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli makul düzenlemelerin yapılması, eğitim hizmetlerinin engelli öğrencilerin sağlık durumları ile onların sosyal, duygusal ve fiziksel vb. ihtiyaçlarının da dikkate alınarak sunulması gerekmektedir. Böylece eğitim hakkıyla bağlantılı olarak engelli bireyin toplumsal yaşama etkin, bağımsız ve eşit bir biçimde katılımının adımları atılabilecektir. (TİHEK, K. No: 2022/385, para. 38-39).

37. Engelli Hakları Komitesinin *"Kapsayıcı Eğitim Hakkı"* üzerine 4 No.lu Genel Yorumu'nun 34'üncü paragrafında *"Sağlanan herhangi bir destek tedbiri kapsayıcılık amacına uygun olmalıdır. Buna göre, destek tedbirleri, engelli öğrencilerin ötekileştirilmesinden ziyade, akranları ile birlikte sınıfa ve okul dışı faaliyetlere katılma fırsatlarını arttırmak üzere tasarlanmalıdır."* hususu yer almaktadır. Bu kapsamda tüm engelli çocukların fırsat eşitliği temelinde, hiçbir biçimde ayrımcılığa maruz kalmaksızın eğitim hakkına erişebilmeleri için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/325, K. No: 2022/489, 9/8/2022, para. 33). Ayrıca makul düzenleme hayata geçirilirken ilgili kişilerin bireysel özellikleri ve mevcut durumun koşulları göz önünde tutularak en uygun çözümün hayata geçirilmesi gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/377, K. No: 2021/253, para. 22).

38. Eğitim hizmetlerin geniş sosyal fonksiyonları olan bir hak olup, demokratik bir toplumda insan haklarının sağlamlaşması ve devamı için vazgeçilmez niteliktedir (TİHEK, K. No: 2022/385, para. 39). Bu bağlamda, başvuranın engelli çocuğunun eğitim hakkına erişimini sağlamak amacıyla talep ettiği düzenleme, engelli bireyler için eşitlik sağlanması ve ayrımcılığın ortadan kaldırılması temel amacına yönelik olup, bu yöndeki adımın atılmasının gerekli ve yerinde olduğu değerlendirilmektedir. Ayrımcılık yasağının kapsamı çerçevesinde, hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür (TİHEK, B. No: 2023/647, K. No: 2024/932, 5/9/2024, para. 31.). Bununla birlikte muhatap tarafından çocuğun üstün yararı esas alınmaksızın, yalnızca resmî yazıdaki mezuniyet kriterini taşımadığı gerekçesiyle kolaylaştırıcı kişinin görevine son verilmesi, eğitimde fırsat eşitliği ilkesine ve engelli çocuğun üstün yararına aykırı olup, makul düzenleme yükümlülüğünün yerine getirilmediğini göstermektedir.

39. Muhatap tarafından makul düzenleme yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği kanaati ile birlikte başvuranın, kolaylaştırıcı kişinin mali yükünün velilere bırakılmasının desteğe ihtiyaç duyan engelli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden eşit şekilde yararlanamamasına neden olduğuna yönelik iddiasının ise ayrıca değerlendirilmesi gerekmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından, Bakanlığa bağlı okullarda kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitimini sürdüren 413.033 özel eğitim öğrencisinin bulunduğu belirtilmiştir. 24/12/2024 tarihli resmî yazının 8'inci maddesinde ise kolaylaştırıcı kişinin tüm maaş, SGK işlemleri, özlük hakları vb. hususların çocuğun velisi/vasisi sorumluluğu altında olduğu düzenlemesine yer verildiği görülmektedir.

40. Eğitim diğer bazı kamu hizmetlerinden farklı olarak doğrudan Sözleşme ile koruma altına alınan bir haktır. Aynı zamanda eğitim, sadece ondan yararlananların fayda sağladığı değil, daha geniş toplumsal işlevlere de sahip olan bir kamu hizmetidir. Demokratik bir toplumda eğitim hakkı insan haklarının ilerlemesi için elzemdir (AİHM, *Velyo Velev/Bulgaristan*, B. No: 16032/07, 27/5/2014, para. 33.). Öte yandan eğitimin toplum için taşıdığı öneme karşın eğitim hakkı, mutlak ve sınırsız bir hak değildir. Eğitimin, niteliği gereği devlet tarafından düzenleme yapılmasını gerektirdiğinden bazı kısıtlamalara tabi tutulması da doğaldır (AYM, *Selçuk Taşdemir* [GK], B. No: 2013/7860, 3/3/2016, para. 65). Şüphesiz eğitim kurumlarını düzenleyen kurallar, toplumun ihtiyaç ve kaynakları ile eğitimin farklı düzeylerine has özelliklere göre, zaman ve mekân içinde değişiklik gösterebilir. Bu nedenle, devletler bu konuda yapacakları düzenleme ve uygulamalarda belli bir takdir alanına sahiptirler (AYM, *Yüksel Baran*, B. No: 2012/782, 26.06.2014, para. 37.). Mahkeme eğitimin, çağdaş bir Devletin en önemli kamu hizmetlerinden biri olduğunu tekrar teyit etmekle beraber, düzenlemesi karmaşık bir hizmetin söz konusu olduğunu ve makamların bu hizmete ayırabilecekleri kaynakların zorunlu olarak kısıtlı olmasına rağmen yönetmesi masraflı bir hizmet olduğunu kabul etmektedir. Ayrıca eğitime erişimin düzenlenme şekline karar verilirken Devlet'in bir yandan yönettiği bireylerin eğitim ihtiyaçları ve diğer yandan bu ihtiyaçlara cevap verebilecek sınırlı imkan arasında adil bir denge kurması gerektiği açıktır (AİHM, *Ozan Barış Şanlısoy/Türkiye*, B. No: 77023/12, 8/11/2006, para. 56.).

41. Anayasa'nın 65'inci maddesine göre *"Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek mali kaynakların yeterliliği ölçüsünde yerine getirir."* Bu bağlamda ekonomik ve sosyal haklardan biri olan eğitim hakkına ilişkin yapılacak düzenlemelerde kullanılacak araçları ve yöntemlerin belirlenmesinde Devletin takdir yetkisinin bulunduğunu söylemek mümkündür. Yukarıda içeriğine ayrıntılı olarak değinilen ilgili resmî yazı kapsamında, kolaylaştırıcı kişi uygulamasının engel türü ayrımı yapılmaksızın tam zamanlı kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim gören tüm öğrencilere tanınması, ayrıca teklif edilecek kolaylaştırıcı kişilerin mezuniyet şartlarına ilişkin kademeli bir uygulama benimsenerek anne, baba, vasi ve kardeşler için diploma şartı aranmaması hususları dikkate alındığında, kapsayıcı bir düzenleme getirildiği değerlendirilmektedir. Makul düzenleme kavramı

çerçevesinde, engellilere yönelik eğitim hizmetlerinin sunumunda kullanılacak yöntemlere ilişkin ne tür tedbirlerin alınması gerektiği hakkında sorumlu ve yetkili otoriteler daha isabetli karar verebilecek konumdadır. Bu nedenle hangi tedbirin uygulanacağının belirlenmesi hususunda ilgili kamu makamların belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlama Devletin, engellilerin eğitim hakkından etkili bir biçimde yararlanmalarını sağlamak üzere Anayasa'nın 65'inci maddesi çerçevesinde mali kaynaklarının yeterliliğini de gözeterek kullanılacak araçları ve yöntemleri seçme konusunda bir takdir yetkisine sahip olduğu açıktır. Bununla birlikte eğitimin bireyler bakımından bir hak niteliği taşıdığı kadar organizasyonu karmaşık ve sürdürülmesi pahalı bir kamu hizmeti olduğu hususu dikkate alındığında özürlü bireylerin özel eğitim giderlerinin devlet tarafından karşılanmasına ilişkin süreçte meydana gelen her türlü olumsuzluğun eğitim hakkı açısından bir ihlale sebebiyet vermesi düşünülemez (AYM, *U.D.K. ve Diğerleri*, B. No: 2014/19352, 24/5/2018, para. 51-54.).

42. Anayasa'nın 65'inci maddesi uyarınca Devletin ekonomik ve sosyal haklara ilişkin yükümlülükleri, mali kaynaklarının yeterliliği çerçevesinde yerine getirilmektedir. Engelli bireylerin eğitim hizmetlerine tam ve etkin erişimini sağlamak amacıyla kolaylaştırıcı kişi uygulamasında kapsamlı ve kademeli bir sistem öngörülmüştür. Bu uygulamada kolaylaştırıcı kişi olarak teklif edilecek kişinin öncelikli olarak belirli mezuniyet koşullarını sağlaması aranmakta, bu nitelikleri karşılayan bir kişinin teklif edilmesinin mümkün olmadığı durumlarda ise aile bireylerine kadar uzanan seçenek zinciri sunulmakta ve aile bireyleri söz konusu olduğunda aranan eğitim kriterleri yumuşatılmaktadır. Nitekim anne, baba, vasi ve kardeş için herhangi bir mezuniyet şartı bulunmamaktadır. Dolayısıyla öngörülen bu uygulamanın kamu kaynaklarının sınırlılığı ile bireylerin ihtiyaçları arasında adil bir denge kurma çabası mahiyetinde olduğu, kolaylaştırıcı kişinin doğrudan kamu kaynakları ile finanse edilmemesinin eğitim hizmetlerini karmaşık ve maliyetli yapısı gözetildiğinde, eğitim hakkına yönelik orantısız bir sınırlama oluşturmadığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, başvuranın kolaylaştırıcı kişi masraflarının veli tarafından karşılanmasının desteğe ihtiyaç duyan engelli öğrencilerin eğitim hizmetlerinden eşit şekilde yararlanamamasına neden olduğu iddiası bakımından, söz konusu uygulamanın ayrımcılık yasağına aykırılık teşkil etmediği değerlendirilmektedir.

43. Dosya kapsamındaki iddialar yukarıda değinilen mevzuat hükümleri ve içtihatlar çerçevesinde incelendiğinde; kolaylaştırıcı kişi masraflarının engelli öğrencinin veli/vasisi tarafından karşılanmasına ilişkin uygulamanın eğitim hizmetlerinden yararlanma bakımından engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali oluşturmadığı, ancak başvuranın sosyal ve ekonomik koşulları dikkate alınmaksızın, çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince mevcut kolaylaştırıcı kişinin görevine devam etmesine yönelik talebinin reddedilmesi ve bu kişinin desteğinin sona ermesi sebebiyle öğrencinin eğitim sürecinde aksaklıklar yaşadığına yönelik iddialar bakımından ise, makul düzenleme yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği ve bu yönüyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

44. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; başvuranın sosyal ve ekonomik koşulları dikkate alınmaksızın, çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince mevcut kolaylaştırıcı kişinin görevine devam etmesine yönelik talebinin reddedilmesi ve bu kişinin desteğinin sona ermesi sebebiyle öğrencinin eğitim sürecinde aksaklıklar yaşadığına yönelik iddialar bakımından makul düzenleme yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği değerlendirilmiştir. Bu çerçevede, ihlalin niteliği, süresi ve etkileri birlikte değerlendirildiğinde, muhatap hakkında 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 25'inci maddesinin birinci fıkrası uyarınca 13.588 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir. Bununla birlikte kolaylaştırıcı kişi masraflarının engelli öğrencinin veli/vasisi tarafından karşılanmasına ilişkin uygulamanın eğitim hizmetlerinden yararlanma bakımından engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali oluşturmadığı göz önünde bulundurulduğunda muhataba verilecek idari para cezasının uyarı cezasına dönüştürülmesine karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Milli Eğitim Bakanlığı hakkında 13.588,00 TL (OnÜçBinBeşYüzSeksenSekiz TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. 6701 Sayılı Kanun'un 25'inci maddesinin dördüncü fıkrası uyarınca idari para cezasının UYARI CEZASINA DÖNÜŞTÜRÜLMESİNE,

Ç. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

D. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28/10/2025 tarihinde İkinci Başkan Muhammet Ecevit CARTİ ve Dr. Ömer ÇELEN'in karşı oyları ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN
Kurul Başkanı

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

Dilek ERTÜRK
Kurul Üyesi

Av. Erol GÖKDÖL
Kurul Üyesi

Evren BAŞAR
Kurul Üyesi

Av. Fatma ÇINAR
Kurul Üyesi

Av. Melahat DEMİR
Kurul Üyesi
(Raporlu)

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

Ek:

1- 2025/687 ... Kurul Kararı İkinci Başkan Muhammet Ecevit CARTİ Karşı Oyu (2 Sayfa)

2- 2025/687 ... Kurul Kararı Dr. Ömer ÇELEN Karşı Oyu (4 Sayfa)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : ...
Karar Numarası : 2025/687

Başvuru, başvuranın otizm spektrum bozukluğu olan ve bu sebep ile kaynaştırma öğrencisi olan çocuğunun, kolaylaştırıcı kişiden faydalanamaması sebebiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

Somut başvuruda, başvuranın çocuğunun eğitim ve öğrenimine devam ettiği ilkokulda kendisine bir kolaylaştırıcı kişinin refakat ettiği ancak bu kişinin Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen öğrenim kriterini karşılamadığı için kolaylaştırıcı kişi olarak devam etmesinin uygun bulunmadığı anlaşılmaktadır. 2020 yılından itibaren devam eden kolaylaştırıcı kişi uygulamasına Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 24.12.2024 tarihli resmi yazısı ile bazı esaslar getirilmiştir. Bu çerçevede çocuğun üstün yararı ilkesi gözetilerek; aile tarafından teklif edilecek kolaylaştırıcı kişinin eğitim kriteri olarak sırasıyla, özel eğitim lisans bölümlerinden mezun olması, eğitim fakültelerinden mezun olması, lisans veya ön lisans mezunu olması, mesleki ve teknik liselerin çocuk gelişimi, özel eğitim gibi bölümlerinden mezun olması şartı ve benzeri bazı kriterler getirilmiştir. Bu şartları taşıyan kişilerin bulunmaması halinde ise öğrenciye eşlik edecek anne, baba, 18 yaş üzeri kardeş veya vasiden biri kolaylaştırıcı kişi olarak teklif edilebilecektir ve bu kişiler için diploma şartı aranmayacaktır. Bakanlıkça uygulamaya yönelik olarak yapılan mevcut düzenlemenin, konunun pedagojik boyutları dikkate alınarak yıllara sâri bilimsel çalışmalara dayanılarak ve çocuğun fayda ile ihtiyaçlarına yönelik olarak hazırlandığı ve kriterlerin hem kolaylaştırıcı kişi uygulamasından faydalanan çocuğun hem de sınıftaki diğer öğrencilerin üstün yararının gözetildiği değerlendirilmektedir.

İl Müdürlüğü'nün Bakanlıktan 81 ildeki uygulamayı düzenlemek üzere gönderilen kolaylaştırıcı kişi için kriterler belirleyen resmi yazı doğrultusunda işlem yapmasına ilişkin olarak Kurul Kararında yer verilen "Muhatabın çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince kolaylaştırıcı kişinin öğrencinin eğitim hayatına ve sosyal gelişimine sağladığı olumlu katkının neden dikkate alınmadığı ve ilgili resmî yazıda aranan mezuniyet koşulunun neden katı bir biçimde uygulandığı konusunda herhangi bir açıklamada bulunmadığı görülmektedir." yorumunun da yerinde olmadığı değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, somut olayda Bakanlık tarafından kolaylaştırıcı kişi için eğitim kriteri belirlenmesi ve İl Müdürlüğü tarafından bu kriterlerin uygulanmasının ayrımcılık

yasağının ihlaline sebebiyet vermediği değerlendirmesiyle sayın çoğunluğun görüşüne iştirak etmiyorum.

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : ...
Karar Numarası : 2025/687

Başvuru ile ilgili olarak Kurul tarafından oyçokluğu ile *"kolaylaştırıcı kişi masraflarının engelli öğrencinin velisi/vasisi tarafından karşılanmasına ilişkin uygulamanın eğitim hizmetlerinden yararlanma bakımından engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali oluşturmadığına, ancak başvuranın sosyal ve ekonomik koşulları dikkate alınmaksızın, çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince mevcut kolaylaştırıcı kişinin görevine devam etmesine yönelik talebinin reddedilmesi ve bu kişinin desteğinin sona ermesi sebebiyle öğrencinin eğitim sürecinde aksaklıklar yaşadığına yönelik iddialar bakımından ise, makul düzenleme yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği gerekçesiyle engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği"*ne karar verilmiştir.

Eğitim hakkı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 42'nci maddesi ile düzenlenmiş bir hak olup hakkın düzenlendiği Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler başlıklı Anayasa İkinci Kısım Üçüncü Bölüm'ün *"Devletin İktisadi ve Sosyal Ödevlerinin Sınırları" başlıklı son maddesi (md 65) hükmüne göre "Devlet, sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, bu görevlerin amaçlarına uygun öncelikleri gözeterek malî kaynaklarının yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.". Bu açıdan Kurulun "kolaylaştırıcı kişi masraflarının engelli öğrencinin velisi/vasisi tarafından karşılanmasına ilişkin uygulamanın eğitim hizmetlerinden yararlanma bakımından engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali oluşturmadığı"* şeklinde oluşan kanaati yasaya uygun olup masrafların veli/vasi tarafından karşılanmasının bir hak ihlali oluşturmadığı yönündeki Kurul kararına katılmaktayım.

Buna karşın kararın ikinci kısmında yer alan *"başvuranın sosyal ve ekonomik koşulları dikkate alınmaksızın, çocuğun üstün yararı ilkesi gereğince mevcut kolaylaştırıcı kişinin görevine devam etmesine yönelik talebinin reddedilmesi ve bu kişinin desteğinin sona ermesi sebebiyle öğrencinin eğitim sürecinde aksaklıklar yaşadığına yönelik iddialar bakımından ise, makul düzenleme yapma yükümlülüğünün yerine getirilmediği gerekçesiyle"* engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yönelik Kurul çoğunluk kararına yönelik muhalefet gerekçelerim aşağıda belirttiğim şekildedir:

1. Başvurucu, mevcut kolaylaştırıcı kişinin mezuniyet (lise) şartını taşımaması nedeniyle görevine son verilmesinin çocuğunun psikolojik durumunu ve eğitim sürecini olumsuz yönde etkilediğini kolaylaştırıcı kişinin maaşı, sigortası ve diğer özlük haklarının çocuğun velisine ait olması mevcut kolaylaştırıcı kişinin gönüllü olarak yardımcı olduğunu, şartları taşıyan bir başkasının teklif edilmesinin maddi açıdan yük teşkil edeceği ve ekonomik

durumunun buna müsait olmadığını, kızlarına destek olabilecek 18 yaşından büyük çocuğu ya da en az lise mezunu bir aile yakını bulunmadığından mevcut kişinin görevine son verilmesinin eğitimde eşitlik ilkesine aykırılık oluşturduğunu ileri sürmektedir.

2. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 24/12/2024 gün ve E – 10096465 – 020 -122666964 sayılı yazısı ile kolaylaştırıcı kişi uygulamasının esasları belirlenmiştir. Buna göre

a. Kolaylaştırıcı kişi ailenin teklifi ve BEP geliştirme biriminin kararı ile kolaylaştırıcı kişinin öğrencinin ihtiyaçlarını karşılayıp karşılayamayacağına, okulda hangi zamanlarda ve ortamlarda, hangi sürede bulunacağına karar verilecektir.

b. Kolaylaştırıcı kişinin öğrenciye sınıf dışında destek olması esastır.

c. Uygulama süreci BEP geliştirme birimi tarafından izlenecek ve ihtiyacın ortadan kalkması durumunda sonlandırılmasına aynı birimce karar verilebilecektir.

d. Kolaylaştırıcı kişiden aşağıdaki belgeler istenip incelenecektir.

- Adli sicil kaydı
- Öğrenim belgesi
- İkametgâh belgesi
- Sağlık raporu • T.C. kimlik kartı

e. Kolaylaştırıcı kişinin öğrenim şartlarından birini taşıması da istenmektedir. Buna göre kolaylaştırıcı kişi •

- Eğitim fakültelerinin özel eğitim bölümü lisans programlarından, eğitim bilimleri bölümü rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programından, temel eğitim bölümü sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği lisans programlarından, sağlık bilimleri fakültelerinin çocuk gelişimi bölümlerinden, ilgili fakültelerin sosyal hizmet bölümlerinden ya da özel eğitim ile ilgili ön lisans programlarından mezun olmak ya da
- Eğitim fakültelerinin diğer bölümlerinden mezun olmak ya da
- Lisans veya ön lisans mezunu olmak ya da
- a ve b bentlerinde belirtilen lisans programlarında 3. ve 4. sınıf öğrencisi olmak ya da
- Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin çocuk gelişimi, özel eğitim bölümü veya hasta ve yaşlı hizmetleri alanı mezun olmak zorundadır.
- Kolaylaştırıcı kişi, a, b, c, ç, d bentlerindeki şartları taşıyan kişiler bulunmadığı takdirde anne, baba, vasi ve 18 yaşından büyük kardeş veya aile yakınlarından en az lise mezunu olanlar arasından teklif edilebilecektir (Anne, baba, kardeş ve vasi için diploma şartı aranmayacaktır)

f. Kolaylaştırıcı kişinin ebeveyn dışında bir kişi olması halinde öğrencinin öz bakım ihtiyaçlarını giderebilmesi açısından öncelikli olarak aynı cinsiyette olması gerekmektedir.

3. Kolaylaştırıcı kişinin tüm maaş, SGK işlemleri, özlük hakları vb. hususlar çocuğun velisi/vasisi sorumluğundadır.

Bakanlık yazısında esasları ortaya konan kolaylaştırıcı kişilere ilişkin şartların bir pedagojik çalışma sonrasında öğrencilerin üstün yararı gözetilerek çıkarıldığı noktasında bir tereddüt bulunmamaktadır.

Kolaylaştırıcı kişi ile ilgili olarak aranan niteliklerden biri de karara konu eğitim şartıdır. Şartlar dikkate alındığında öncelik sırasına göre bu kişinin özel eğitim bölümü lisans mezunu olması (sonderpädagogik, special education), eğitim bilimleri bölümü rehberlik rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programı mezunu olması, temel eğitim bölümü sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği lisans programı mezunu olması, sağlık bilimleri fakültelerinin çocuk gelişimi bölümü mezunu olması, ilgili fakültelerin sosyal hizmet bölümü ya da özel eğitim ile ilgili ön lisans programı mezunu olması olmak üzere öncelikle lisans veya önlisans düzeyinde özel eğitim ya da PDR eğitimi almış olma, bu yoksa yine lisans düzeyinde eğitim fakültesi mezunu olma, bu da yoksa lisans veya ön lisans mezunu olma, bu da yoksa özel eğitim veya PDR bölümlerinde ya da eğitim fakültelerinde 3-4. Sınıf öğrencisi olma, bu da yoksa Mesleki ve teknik Anadolu liselerinin çocuk gelişimi, özel eğitim bölümü veya hasta veya yaşlı hizmetleri alanı mezunu olma şartı getirilmiştir. Görüleceği üzere esaslarda yer alan eğitim şartı öncelikle özel eğitim ihtiyacı olan öğrenciler için gerekli eğitimi almış olan kişiler olarak belirlenmiş; ancak bu kriter ihtiyaç sahibi ailelerin ilgili bölümleri okumuş kişilere ulaşamama ihtimali de dikkate alınarak en azından belli düzeyde eğitim almış olunması açısından lise mezuniyetine kadar düşürülmüştür.

Dikkat edilecek olursa söz konusu şartlar her türlü eylemi yargı denetimine tabi olan idarenin (AY md 125/1) anayasanın 125/4 hükmü ile yargı denetimi için bile yasaklanan yerindelik ile ilgili bir hususdur. Yargı organlarının dahi denetim yetkisi dışında kalan bir hususun idari hiyerarşi bakımından üst-amir konumunda olmayan bir makam olan Kurulumuz tarafından değerlendirilmesi hukuken düşünülemez.

Öğrencilerin üstün yararı açısından ihtiyaç duyulan şartlar idare tarafından belirlenmiş olup bu husus anayasa ve idare hukuku açısından ancak hiyerarşik olarak üst konumunda olan (hiyerarşik amir-üst) makam tarafından denetlenip değerlendirilebilir.

Benzer şekilde yerindelik denetimi yapılacak olursa, idarenin (muhatabın) söz konusu esaslar içerisinde yer alan adli sicil kaydı istenmesi şartı unutulma hakkının ihlali kapsamında değerlendirilebilecek; kardeş açısından aranan 18 yaşından büyük olma şartı yaş temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında değerlendirilebilecektir. Hatta kolaylaştırıcı kişinin ebeveyni dışında bir kişi olması hâlinde öğrencinin öz bakım ihtiyaçlarını

giderebilmesi açısından olarak aynı cinsiyette olması şartı açısından cinsiyet temelinde ayrımcılık yasağı dahi tartışılabilecektir.

Dolayısıyla belirlenen esaslar destek ihtiyacı olan öğrencilerin gerekli hizmeti (kolaylaştırıcı kişi hizmetini) amaca uygun ve sağlıklı bir şekilde alabilmesi için belirlenmiş olan şartlar olup başvuru dosyasının tamamı incelendiğinde asıl uyuşmazlığın mevcut kolaylaştırıcı kişinin bu hizmeti gönüllü olarak yapması ve T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün 24/12/2024 gün ve E-10096465-020-122666964 sayılı yazısının 8 numaralı bendinde *"Kolaylaştırıcı kişinin tüm maaş, SGK işlemleri, özlük hakları vb. hususlar çocuğun velisi/vasisi sorumluluğundadır" şeklinde aranan şarttan kaynaklı maddi külfeti ailenin karşılayamayacağı ile ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Kaldı ki kararın ihlal oluşturduğu kabul edilen ilgili bölümünün başında yer alan "başvuranın sosyal ve ekonomik koşulları dikkate alınmaksızın"* şeklindeki ifade de asıl uyuşmazlığın başvuranın maddi durumu nedeniyle söz konusu bakanlık yazısının 8.bendinde yer alan şartın başvurucu tarafından yerine getirilemeyecek olması ile ilgili olduğunun Kurul tarafından kabulü anlamı taşımaktadır. Başvurucu da lise mezunu birini bulamayacak olmasından dolayı değil (ki 2012-2013 yılından bu yana zorunlu eğitim 12 yıla çıkarıldığından doğum yılına göre bu yıldan önce en geç 8. Sınıfta olan herkes lise mezunudur.) bulacağı bu kişinin maddi yükünü karşılayamayacağından dolayı bir hak ihlali iddiasında bulunmaktadır.

Devletin bu külfeti üstlenmeyip öğrencinin üzerinde bırakmış olması engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali kapsamında tartışılabilecek olmakla birlikte Kurul kararının ilk kısmında bu noktada bir ihlalin mevcut olmadığı hali hazırda kabul edilmiştir.

Tüm bu gerekçelerle çoğunluğun ihlal olarak kabul ettiği husus idarenin takdirinde olan ve yerindelik denetiminin konusu teşkil edecek bir husus olması, idarenin de öğrencilerin üstün yararını gözeterek şartları hali hazırda olabildiğince esneterek lise mezunluğuna kadar genişletmiş olması dikkate alındığında bir ayrımcılık yasağı ihlalinin bulunmuyor olması nedeniyle karara konu çoğunluk görüşüne iştirak etmemekteyim.

Kurulun *"kolaylaştırıcı kişi masraflarının engelli öğrencinin velisi/vasisi tarafından karşılanmasına ilişkin uygulamanın eğitim hizmetlerinden yararlanma bakımından"* ihlal olmadığı yönündeki kanaatine ise AY md 65 gereği iştirak ediyorum.

Dr. Ömer ÇELEN
Kurul Üyesi

TİHEK

2025/694 SAYILI KURUL KARARI

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KURUL KARARI

Toplantı Tarihi/Sayısı	:	28.10.2025/250
Karar Numarası	:	2025/694

Başvuran	:	Resen İnceleme
Mağdur	:	H.Ö.Y. M.A.Y. (velayeten)
Adres	:	-
Muhatap	:	GİMSA Perakende Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (GİMSA Park AVM Şubesi)
Adres	:	-
Muhatap Vekili	:	Av. Ö.F.Ö.
Adres	:	-

I. KONU

1. Down Sendromlu bir çocuğun öğretmeni ile birlikte bir alışveriş merkezinde bulunan oyun alanına alınmayarak ayrı tutulmasına yönelik iddiaların ayrımcılık yasağını ihlal edip etmediğine ilişkin resen inceleme yapılması hakkındadır.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. M.A.Y. isimli çocuğun Down Sendromlu olması gerekçe gösterilerek Ankara'nın Etimesgut ilçesinde bulunan GİMSA Park isimli bir alışveriş merkezindeki oyun alanına alınmadığı yönünde haberler yazılı ve görsel medyada yer almıştır.

3. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır. Bu kapsamda söz konusu iddialar hakkında 6701 sayılı Kanun hükmü gereğince; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu tarafından 6/5/2025 tarihli ve 243 sayılı toplantısında alınan 2025/297 sayılı karar ile Down Sendromlu bir çocuğun öğretmeni ile birlikte bir alışveriş merkezinde bulunan oyun alanına alınmayarak ayrı tutulduğuna yönelik iddiaların ayrımcılık yasağını ihlal edip etmediğine ilişkin resen inceleme başlatılmasına karar verilmiştir.

4. Söz konusu uygulamalara ilişkin olarak başlatılan resen inceleme kapsamında muhatap GİMSA Perakende Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi GİMSA Park AVM Şubesi vekili Av. Ö.F.Ö. tarafından sunulan yazılı görüş yazısında özetle:

a. Kurumumuzca resen inceleme başlatılan söz konusu hadisenin medyada ve haberlerde bahsedildiği şekilde gerçekleşmediği, ihlal iddiasına muhatap olan Şirket tarafından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği, tamamen küçük çocuğun menfaatinin düşünüldüğü ve ona göre yönlendirme yapılmak istendiği,

b. M.A.Y.'nin, öğretmeni S.K.O. ile oyun alanındaki oyuncakları kullanmak için jeton satın aldıkları, sonrasında öğretmenin orada bulunan Şirket çalışanlarına çocuğun oyun alanındaki top havuzunu kullanmak istediğini belirttiği,

c. Şirket çalışanlarının öğretmene çocukların sağlığı ve güvenliği için top havuzunda 90-140 cm'lik bir boy sınırlamasının olduğunu, top havuzuna yetişkinleri alamadıkları için veli ya da öğretmenin havuza girmesinin mümkün olamayacağını ancak oyun alanındaki diğer oyuncakları kullanabilecekleri ifade ettiği, adı geçen öğretmenin ise ısrarla çocukla birlikte top havuzuna girmek istediği,

ç. Şirket çalışanlarının öğretmene hem çocuğun üstün yararı ilkesi hem de daha önce yaşanan benzer durumlarda diğer velilerin gösterdiği tepkileri örnek vererek çocukla birlikte top havuzuna girmesinin mümkün olmadığını açıklamaya devam ettiği, ancak tüm çabalara rağmen adı geçen öğretmenin ısrarlı ve saldırgan tavrını devam ettirdiği, öğretmenin çekmiş olduğu video kaydın bu davranışları açıkça ispatladığı,

d. İddia edildiği şekilde, engellilere ayrımcılık yapılarak oyuncak alanlarının kullandırılmaması gibi bir Şirket politikasının söz konusu olmadığı, nitekim başvuru konusu olayda öğretmene jeton satıldığı, bu durumun ayrımcı muamele bulunmadığına ilişkin kanıt oluşturduğu,

e. Şirkete ait oyun alanında, olay tarihi itibariyle yaklaşık 57 adet oyuncak ve bir top havuzu bulunduğu, bu alandaki tüm oyuncakların ve top havuzunun ücreti 10 TL olan jeton ile çalıştırıldığı, çocuk oyun alanındaki oyuncaklardan yalnızca top havuzunda, çocukların tümünün üstün yararı gözetilerek koyulan boy sınırlaması dışında hiçbir sınır ve kısıt bulunmadığı, buradaki boy sınırlamasının amacının ise muhtemel kazaların önüne geçmek olduğu,

f. Benzer olarak diğer AVM'lerdeki oyun alanlarında boy sınırlamasının yanı sıra kilo ve yaş olarak sınırlamaların da mevcut olduğu, bu sınırlamaların temel sebebinin tüm çocukların üstün yararı olduğu,

g. Yaşanan hadiseden dolayı Şirketin haksız şekilde büyük bir zarara uğradığı, sosyal medyanın baskısı ile oyun alanına Etimesgut Belediyesi tarafından mühürleme işlemi uygulandığı ancak olayların netliğe kavuşması ve Şirketin bir kusurunun bulunmadığının anlaşılmasının akabinde işlem tarihinden 1 hafta sonra yapılan yanlıştan dönüldüğü, Belediye tarafından mühürleme işleminin iptal edildiği,

ğ. Vekili oldukları Şirketin özel gereksinimli çocuklar da dahil olmak üzere hiçbir kesime yönelik ayrımcı muamelede bulunmadığı, ifade edilmiştir.

5. Muhatap Şirket vekili tarafından sunulan yazılı görüşe karşı ihlal iddiasına konu olan olayın mağduru çocuğun velisi tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. 10/4/2025 tarihinde Down Sendromlu çocuğu M.A.Y.'nin öğretmeni ve bakıcısı S.K.O. eşliğinde Ankara Eryaman'daki Gimsa Park AVM'de yer alan top havuzuna girmek istediklerini, ancak işletme çalışanlarının *"çocuğun diğer çocuklara zarar verebileceğinden"* bahisle oyun alanına çocuğunu kabul etmediğini,

b. Çözüm odaklı bir yaklaşım sergileyen öğretmenin çocuğa oyun havuzunda eşlik edebileceğini bildirdiğini, ancak bu talebin de *"yetişkinlerin havuza alınamayacağı, aksi halde diğer velilerin de girmek isteyeceği"* gerekçesiyle reddedildiğini, bu suretle çocuğun oyun alanına fiilen alınmadığını,

c. Olayın öğretmen tarafından kayda alındığını, kısa sürede sosyal medyada ve ulusal basında gündem olduğunu, olay günü çekilen videonun kamuoyunda büyük bir tepki yarattığını, sivil toplum örgütleri ve vatandaşların AVM önünde protestolar düzenlediğini, ilgili işletme hakkında idari işlem yapıldığını ve işletmenin ruhsatsız olması nedeniyle mühürlendiğini,

ç. Aynı yaş grubundaki çocukların hiçbir engel olmaksızın oyun alanına kabul edildiğini, yalnızca engelliliği sebebiyle özel gereksinimli bir çocuğun oyun alanına alınmamasının Anayasa'nın 10'uncu maddesine, 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'a, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'na ve uluslararası insan hakları sözleşmelerine aykırılık teşkil ettiğini,

d. İşletmenin savunmasının birtakım çelişkiler barındırdığını, yaşanan olayların video kaydından açıkça anlaşılacağını, olayın tüm açıklığıyla ortada olduğunu,

e. Çocuğun menfaatinin, onu toplumdan tecrit etmekle değil; oyun alanlarını her çocuğun erişimine uygun ve kapsayıcı biçimde tasarlamakla korunabileceğini, özel işletme olsa dahi kamuya açık alanlarda sergilenen dışlayıcı yaklaşımların hem çocuk hem de ailesi açısından onur kırıcı olduğunu,

f. Muhatap Şirket vekili tarafından verilen savunmada jeton satın alındığı belirtilmişse de böyle bir durumun söz konusu olmadığını, yaşanan olayların jeton talebinden önce meydana geldiğini, video kayıtlarında da bu hususun net bir şekilde görülmekte olduğunu,

g. İşletmenin top havuzuna ilişkin 90-140 cm boy sınırlaması bulunmadığını, işletme alanında bu yönde bir uyarıcı tabelanın da bulunmadığını, olay sırasında boy ölçümü yapılmadığını, kaldı ki çocuğunun belirtilen boy aralığında olduğunu, muhatap Şirket vekili tarafından ileri sürülen bu iddianın tamamen sorumluluktan kaçınmak için kurgulandığını,

ğ. Oyun alanlarının güvenliği ve standardının engelli çocuklar ve engelli olmayan çocuklar için aynı olduğunu, oyun alanlarının bütün çocuklar için güvenli olması

gerektiğini, oyun alanında çalıştırılacak personelin çocuklarla iletişim kurabilen kişilerden seçilerek istihdam edilmesi gerektiğini,

h. Türkiye'de çocuk oyun parkları için kullanılan güvenlik standartlarının esas olarak Avrupa standartlarına dayandığını, bu standartların TS EN 1176 ve TS EN 1177 olarak belirlendiğini, TS EN 1177 ise oyun ekipmanlarının üzerine kurulduğu zeminler için güvenlik gereksinimlerini içerdiğini, Türkiye'deki uygulama ve denetimlerde bu belgelerin esas alındığını, belirtilen standartlarda "engelli çocuk" ayrımı yapılmadığını,

ı. Muhatap Şirket vekili tarafından savunmada öğretmenin "ısrarlı ve saldırgan" davrandığı iddia edilse de öğretmenin tutumunun uğranılan haksızlığa karşı vicdan sahibi bir bireyin gösterdiği haklı tepkinin yanlış yansıtılmasından ibaret olduğunu,

i. İşletmenin, ilgili Belediye tarafından ruhsatsız olduğu gerekçesiyle mühürlenmesinin ardından ruhsat verilerek yeniden açılmasının, ayrımcılık yapılmadığının bir göstergesi olmadığını; işletmenin tekrar faaliyete geçmesinin ise kendi kusurunun bulunmadığına dair bir delil olarak gösterilmesinin gerçeği yansıtmadığını,

j. Olayın mağduru olan çocuğunun tüm Down Sendromlu çocukların sesi olduğunu ve yaşanan hadisenin toplumsal farkındalığın artmasına vesile olduğunu, olaydan bu yana hiçbir Şirket yetkilisinin kendileri ile iletişim kurmadığını ve özür dilemediğini, ihlal iddiasına muhatap Şirketin ayrımcılık yaptığının izahtan vareste olduğunu, ifade etmiş;

k. Kurumumuzca resen inceleme başlatılan olayda engelliliğe dayalı ayrımcılığın gerçekleştiğinin tespitini, işletmeye karşı idari yaptırım uygulanmasını, benzer olayların tekrarının önlenmesi için işletmenin erişilebilirlik standartlarına uygun bir oyun parkı oluşturarak personeline engelli hakları eğitimi vermek zorunda bırakılmasını talep etmiştir.

6. İhlal iddiasına konu olayın mağduru çocuğun öğretmeni S.K.O. tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Olayların jeton satışı yapılmadan önce gerçekleştiğini, jeton almak amacıyla gittiği bankodaki görevli çalışan tarafından *"Özel gereksinimli çocukların top oyun alanına girmesi yasaktır"* dendiğini,

b. Bahse konu oyun alanının özel bir işletmeye ait olduğunu ve kuralların işletme tarafından belirlendiğini, çekilen videolarla bunun kanıtlandığını, ayrıca iddia edildiği gibi bir boy sınırının da bulunmadığını,

c. Özel gereksinimli çocukların oyun parkına alınmamasına gerekçe olarak, *"özel gereksinimli çocukların diğer çocuklara zarar verebileceği veya zarar görebileceği"* yönünde açıklama yapıldığını, oyun alanı görevlisi tarafından dile getirilen bu hususun video kaydında açıkça yer aldığını,

ç. Çocuğa eşlik ederek oyun alanına girmesine izin verilmediğini, iddia edildiği gibi çocuğun psikolojisi ve üstün yararının gözetilmediğini, girmek istediği top oyun alanına

alınmamasının yalnızca özel gereksinimli oluşuna dayandırıldığını, yaşanan tüm olayların ve çalışanların beyanlarının video kaydı ile ispatlı olduğunu, belirtmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

7. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) (Ek fıkra: 7/5/2010-5982/1 md.) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükmü yer almaktadır.

8. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."* şeklindedir.

9. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin (a) bendine göre ayrı tutma, *"Kişilerin bu Kanunda sayılan temellerden biri veya birden fazlası nedeniyle, bir eylem veya eylemsizliğin sonucu olarak diğerlerinden ayrı tutulması durumunu"* ifade etmektedir.

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."* hükmünü haizdir.

11. 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık türleri *"a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."* olarak sayılmıştır.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinde: *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi*

almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür." hükmü yer almaktadır.

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine inceleme, araştırma, karara bağlama ve sonuçlarını takip etmek"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinde *"(6) İnsan hakları ve ayrımcılık yasağı ihlallerine ilişkin resen yapılan incelemeler için ihlal mağdurunun şahsen belirlenebilir olduğu durumlarda kendisinin veya kanuni temsilcisinin açık rızasının alınması şarttır. Ancak, çocuğun yüksek yararının gerektirdiği hâllerde kanuni temsilcisinin rızası aranmaz. (7) Kuruma yapılacak başvurularda, vesayet ya da koruma altında olanlar ve çocuklar ile talepleri üzerine mağdur ya da mağdurların kimlik bilgileri gizli tutulur."* hükmü bulunmaktadır.

15. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmünü haizdir.

16. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Topluma dâhil olma"* başlıklı 4/B maddesinin birinci fıkrasında *"Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

17. 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin birinci fıkrasında ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişinin Kuruma başvurabileceği hüküm altına alınmıştır. Yine, mezkûr Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (f) bendinde insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, Kurumun görevleri arasında düzenlenmektedir.

18. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan haklarına ilişkin uluslararası sözleşmelerin ayrılmaz bir parçası olduğu gibi uluslararası hukukun en üstünde yer alan temel hukuk normu olarak da kabul edilmektedir (TİHEK, B. No: 2019/3404, K. No: 2020/26, 11/02/2020, para. 38). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi şöyledir: *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."*

19. Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 2'nci maddesinde ayrımcılık yasağı: *"Bu Sözleşmeye Taraf her Devlet, bu Sözleşmede tanınan hakları ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya diğer bir fikir, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğum veya diğer bir statü gibi herhangi bir nedenle ayrımcılık yapılmaksızın, kendi toprakları üzerinde bulunan ve egemenlik yetkisine tabi olan bütün bireyler için güvence altına almayı ve bu haklara saygı göstermeyi taahhüt eder."* şeklinde düzenlenmiştir.

20. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

21. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılığı; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlamıştır. (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B.No:36042/97, 11/06/2002, para.48 ve AİHM, *Okpisz/Almanya,* B.No:59140/00, 25/10/2005, para.33) Ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğini değerlendirmek için öncelikle ayrımcılığa neden olduğu iddia edilen işlemin ya da eylemin amacı ile sonucu arasındaki ilişkiye bakmak gerekmektedir. AİHM kararlarına göre, *"muameledeki farklılık, objektif ve makul bir gerekçeye sahip değilse"* ya da *"meşru bir amaç"* izlenmemişse ayrımcılık söz konusudur. (AİHM, *Abdulaziz, Cabales ve Balkandali/Birleşik Krallık,* B. No. 9214/80; 9473/81; 9474/81, 25/05/1985, para.72).

22. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre, Anayasa'nın 10'uncu maddesinde düzenlenen eşitlik ilkesi Anayasa'da güvence altına alınan hak ve özgürlüklerden yararlanılırken nesnel ve haklı bir neden olmaksızın aynı veya benzer durumda bulunan kişilere farklı muamelede bulunulmasını yasaklamaktadır. Nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, *Nuriye Arpa,* B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

23. Resen inceleme konusu olayda M.A.Y.'nin öğretmeni S.K.O. eşliğinde Ankara'nın Etimesgut ilçesindeki Gimsa Park AVM içerisinde yer alan bir oyun alanına gittiği, ancak işletme yetkililerinin adı geçen çocuğun Down Sendromlu olduğunu fark edince çocuğa jeton veremeyeceklerini ifade ettiği, aynı yaştaki diğer çocuklar alana giriş yaparken M.A.Y.'nin yalnızca fiziksel ve zihinsel farklılıkları nedeniyle dışlandığı, diğer çocuklara zarar verebileceği veya zarar görebileceği düşünülerek oyun alanına alınmadığının iddia edildiği anlaşılmıştır. Bu kapsamda; resen incelemeye konu olayın 6701 sayılı Kanun'un 4'üncü maddesinde belirtilen ayrımcılık türlerinden *"ayrı tutma"* ile bağlantılı olarak incelenmesi gerektiği değerlendirilmiş olup ihlal iddiasına muhatap işletme tarafından gerçekleştirilen uygulama sırasıyla; farklı bir muamelenin varlığı, farklı bir muamele söz

konusu ise bu muamelenin haklı ve meşru bir gerekçeye dayanıp dayanmadığı ve eğer haklı ve meşru bir gerekçe tespit edilebiliyorsa söz konusu muamelenin ölçülülüğü veçhelerinden incelenecektir.

24. Anayasa'nın 10'uncu maddesi ve 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesi ile kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınırken, 6701 sayılı Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

25. Ayrı tutma *(segregation)*, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde farklı davranmak olarak açıklanmıştır [TDK Sözlüğü *"ayrı tutma"* maddesi, https://sozluk.gov.tr/ (E.T. 22/01/2024)]. 6701 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde ise; *"Ayrı tutma: Kişilerin bu Kanunda sayılan temellerden biri veya birden fazlası nedeniyle, bir eylem veya eylemsizliğin sonucu olarak diğerlerinden ayrı tutulması durumu"* olarak tanımlanmıştır.

26. Birleşmiş Milletler Engelli Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) dayandığı genel ilkelerden birisi ayrımcılık yapılmamasıdır. Sözleşme kapsamında engelliliğe dayalı ayrımcılık; siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlama ve makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı içermektedir.

27. EHİS'in 19'uncu maddesi, tüm engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğunu ve engellilerin bu haktan eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirlerin etkin biçimde alınması yükümlülüğünü düzenleme altına almaktadır. Engelli Kişilerin Haklarına Dair Komitenin (EHK) *"Bağımsız Yaşama ve Topluma Dâhil Olma" başlıklı 5 No'lu Genel Yorumuna göre: "tüm engelli çocukların yaşamlarını onur içinde kendi kendine yeterliklerini sağlayan ve topluma aktif katılımlarını kolaylaştıran koşullar altında sürdürmesi"* gerekmektedir. Topluma dâhil olma hakkı kapsamında sosyal yaşama ve halka sunulan hizmetlerin tümüne erişim, engellilerin toplumsal yaşama tam olarak dâhil edilmesini sağlamak için sunulan hizmetleri desteklemeyi içermektedir. Bu hizmetler konut, ulaşım, alışveriş, eğitim, istihdam, dinlence aktiviteleri ve sosyal medya da dâhil olmak üzere halka sunulan diğer tüm imkân ve hizmetlerle ilişkilendirilebilmektedir. (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, *Thematic study on the right of persons with disabilities to education*, A/HRC/25/29, 18/12/2013, para. 18).

28. Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (ÇHS) 3'üncü maddesinin birinci fıkrasında, *"Kamusal ya da özel sosyal yardım kuruluşları, mahkemeler, idari makamlar veya yasama organları tarafından yapılan ve çocukları ilgilendiren bütün faaliyetlerde, çocuğun yararı temel düşüncedir."* hükmü yer almaktadır. ÇHS'nin 31'inci

maddesi ise *"Taraf Devletler çocuğun dinlenme, boş zaman değerlendirme, oynama ve yaşına uygun eğlence (etkinliklerinde) bulunma ve kültürel ve sanatsal yaşama serbestçe katılma hakkını tanırlar. Taraf Devletler, çocuğun kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakkını saygı duyarak tanırlar ve özendirirler ve çocuklar için, boş zamanı değerlendirmeye, dinlenmeye, sanata ve kültüre ilişkin (etkinlikler) konusunda uygun ve eşit fırsatların sağlanmasını teşvik ederler."* şeklinde düzenlenmiştir. (TİHEK, B. No: 2022/629, K. No: 2022/792, 9/11/2022, para. 15).

29. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesinin *"Engelli Çocukların Hakları"* başlıklı 9 No.lu Genel Yorumu'nun 31'inci paragrafında, engelli çocukların yaşam, hayatta kalma ve gelişme haklarının taşıdığı önem açıkça vurgulanmaktadır. Anılan Genel Yorum uyarınca, engelli çocukların mümkün olan en yüksek sağlık standartlarına erişimlerinin temin edilmesi, eğitim, eğlence ve dinlenme olanaklarından eşit biçimde yararlanmalarının sağlanması ve toplumsal yaşama tam katılımlarının teşvik edilmesi gerekmektedir. Ayrıca, engelli çocukların kapsayıcı bir eğitim sistemine erişimlerinin güvence altına alınması ve sosyal yaşamın tüm alanlarına dâhil edilmeleri amacıyla gerekli her türlü desteğin sunulması önem arz etmektedir.

30. Yine, Çocuk Hakları Komitesinin *"Çocuğun Dinlenme, Kendine Ait Zamanı Değerlendirme, Oyun, Eğlence, Kültürel ve Sanatsal Etkinliklere Katılma Hakkı"* üzerine 17 No.lu Genel Yorumu'nun 50'nci paragrafında, ÇHS'in 31'inci maddesinin hayata geçirilmesinde engelli çocukları özel dikkat gerektiren çocuklar arasında saymıştır. 31'inci madde, Taraf Devletlerin engelli çocukların oyun, spor ve kendine ait zamanı değerlendirebileceği etkinliklere diğer çocuklarla birlikte eşit erişim sağlama ve aynı duyarlılığı gözetme yükümlülüklerini vurgulamaktadır.

31. Resen inceleme konusu olan somut olayda; mağdur küçüğün öğretmeniyle birlikte gittiği oyun alanında Down Sendromlu olduğu fark edilince işletme tarafından jeton satışı yapılmadığı, yaşıtları içeri alınırken M.A.Y.'nin top havuzuna alınmayarak diğer çocuklardan ayrı tutulduğu iddialarına ilişkin muhatap Şirketin vekili tarafından sunulan yazılı görüşte; yaşanan olayların medyada yansıtıldığı gibi gerçekleşmediği, Şirketlerinin ayrımcılık yapmayarak çocuğun menfaati ve güvenliğini düşünerek hareket ettiği, 10/4/2025 tarihinde M.A.Y.'nin öğretmeni S.K. ile birlikte GİMSA Park AVM Eryaman'daki oyun alanına geldikleri, jeton alarak oyuncakları kullanmak istedikleri, öğretmenin özellikle top havuzunu kullanmakta ısrar ettiği, bu nedenle öğretmene top havuzunda 90-140 cm boy sınırlaması olduğu, veli veya öğretmen gibi yetişkinlerin top havuzuna girmesine izin verilmediği ve diğer oyuncakların serbestçe kullanılabileceğinin söylendiği, ancak öğretmenin ısrarını ve tartışmacı tavırlarını sürdürdüğü, tartışma anını video ile sosyal medyaya taşıdığı, jeton satışının yapılmaması gibi bir durumun olmadığı, boy sınırlaması uygulamasının ise diğer AVM'lerdeki uygulamalara benzer şekilde çocukların güvenliği ve olası kazaları önleme amacıyla uygulandığı ifade edilmiştir.

32. Öncelikle, M.A.Y.'nin öğretmeniyle birlikte gittiği alışveriş merkezindeki oyun alanına Down Sendromlu olması gerekçe gösterilerek *"diğer çocuklara zarar verebileceği veya zarar görebileceği"* iddiasıyla alınmamasının, farklı muamele niteliğinde bir uygulama olduğu konusunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. İhlal iddiasına muhatap Şirket vekili tarafından Kurumumuza verilen savunmada; çocukların sağlığı ve güvenliği gereğince, top havuzunun kullanımında 90-140 cm'lik bir boy sınırlaması olduğu ifade edilmiş olsa da söz konusu hadisenin gerçekleştiği video kaydı izlendiğinde; çocuğun özel gereksinimi nedeniyle diğer çocuklara zarar verebileceği veya zarar görebileceği hususunun açıkça ifade edildiği, ilgili oyun parkı görevlisi tarafından çocuğun bahsedilen boy sınırlaması aralığında olmaması nedeniyle içeri alınamayacağına dair bir değerlendirme yapılmadığı anlaşılmıştır.

33. Dosya kapsamında yapılan incelemede, muhatap tarafından tüm çocukların oyun parkına alınmadan önce boy ölçümüne tabi tutulduğuna, belirli bir boy sınırlamasının ayrım gözetmeksizin her çocuk için uygulandığına ve/ya oyun parkındaki top havuzundan yararlanabilecek çocuklara ilişkin boy sınırlaması olduğunu gösteren uyarıcı bir pano bulunduğuna dair herhangi bir somut delile rastlanmamıştır.

34. Olay gününe ilişkin olarak çocuğun öğretmeni tarafından çekilerek internet ortamında paylaşılan video kaydı incelendiğinde; oyun parkı görevlisinin çocuğun top havuzuna girişine izin vermemesi yönündeki uygulamasının, haklı, makul ve objektif bir gerekçeye dayanmadığı, oyun parkı görevlisi tarafından ileri sürülen, "özel gereksinimli bir çocuğun zarar görebileceği veya başkalarına zarar verebileceği" yönündeki açıklamanın, somut ve ölçülebilir bir risk değerlendirmesine dayanmadığı; genel varsayımlar, önyargılar ve korumacı tutumlar sonucu oluştuğu anlaşılmıştır. Mevcut durum, engelli çocuklara yönelik sosyal damgalama *(stigma)*, aşırı koruma refleksi ve ön yargıların, hizmet sunumunda farklı muamelenin belirleyici unsurları haline geldiğini; ayrıca söz konusu ön yargıların, çocukların sosyal hizmetlere erişimini, toplumsal yaşama katılımını ve gelişim süreçlerini olumsuz yönde etkileyerek hâlen güçlü bir biçimde varlığını sürdürdüğünü ortaya koymaktadır.

35. İlaveten, engelli çocuğun diğer çocuklardan ayrı tutulmasının önüne geçilebilmesi amacıyla, diğer öğretmen ve/veya velilerin de içeri girmek isteyebileceği düşüncesiyle çocuğun öğretmeniyle birlikte oyun parkına alınmasına izin verilmediği; çocuğun kapalı alan oyun ekipmanlarından yararlanabilmesi için refakatçi görevlendirilmediği anlaşılmıştır. Bu durum, ihlal iddiasına muhatap işletme tarafından çocuğun maruz kaldığı olumsuz etkinin azaltılması için gerekli önlemlerin alınmadığını göstermekte olup ölçülülük ilkesinin ihlali niteliğindedir.

36. Resen inceleme konusu olay çerçevesinde; engelli bir çocuğun, öğretmeni eşliğinde bir alışveriş merkezinde bulunan oyun alanına, "diğer çocuklara zarar verebileceği veya zarar görebileceği" yönündeki ön yargı ve aşırı korumacı refleks nedeniyle alınmayarak "ayrı tutma" suretiyle dışlanmasının, çocuğun üstün yararı ilkesiyle

bağdaşmadığı değerlendirilmiştir. Engelli çocukların akranlarından ayrı tutulmaksızın, eğlence ve dinlenme olanaklarından eşit biçimde yararlanabilmelerinin sağlanması ve sosyal yaşamın tüm alanlarına dahil edilebilmeleri için tüm çocukların erişimine uygun, kapsayıcılık ilkesi çerçevesinde tasarlanmış oyun alanlarının oluşturulması ve engelliliğin önündeki davranışsal bariyerlerin kaldırılmasına yönelik çabaların güçlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

37. Somut olayda gerçekleşen ayrımcılık yasağı ihlali bakımından; ihlalin etki ve sonuçlarının ağırlığı, muhatabın ekonomik durumu ve ayrımcılık yasağı ile korunmak istenen kamusal menfaat göz önünde bulundurularak ihlal konusu eylemle ilgili muhatap Şirkete üst sınırdan idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Resen incelemede AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap GİMSA Perakende Gıda Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi (GİMSA Park AVM Şubesi) hakkında 204.285,00 TL (İkiYüzDörtBinİkiYüzSeksenBeş TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

28/10/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN Kurul Başkanı		Muhammet Ecevit CARTİ II. Başkan
Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	Av. Erol GÖKDÖL Kurul Üyesi	Evren BAŞAR Kurul Üyesi
Av. Fatma ÇINAR Kurul Üyesi	Av. Melahat DEMİR Kurul Üyesi (Raporlu)	Dr. Ömer ÇELEN Kurul Üyesi
Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

TİHEK

2025/787 SAYILI
2. DAİRE KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

2. DAİRE KARARI

Başvuru Numarası	:	2024/1184
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	11.12.2025/68
Karar Numarası	:	2025/787
Başvuran	:	...
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Adalet Bakanlığı
Muhatap Vekili/ Vasisi	:	-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvuranın çocuğunun engel durumu dikkate alınmaksızın yapılan naklen atama işleminin engellilik temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle:

a. ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ikinci müdür olarak görev yapmakta olduğunu,

b. Kızı ...'nın Down sendromlu olduğunu ve ... Hastanesinin 5/1/2024 tarihli ve ... sayılı çocuklar için özel gereksinim raporunun bulunduğunu,

c. 10/7/2003 tarihli ve 25164 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Adalet Bakanlığı Memur Sınav-Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin "Engellilik Durumu Nedeniyle Atama" başlıklı Ek-1 ve Ek-3'üncü maddelerine göre tayin talebinde bulunduğunu, ancak ilgili Yönetmelik, 14/7/1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri dikkate alınmaksızın talebi dışında ... Kapalı Ceza ve İnfaz Kurumuna atandığını,

ç. Bu atama ile engelli çocuğunun mağdur edildiğini ve ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini, iddia etmiştir.

3. Muhatap Adalet Bakanlığı tarafından Kurumumuza sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın 2024 yılı içerisinde Adalet Bakanlığı Memur Sınav-Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek- 1'inci maddesi kapsamında naklen atanmaya ilişkin olarak muhatap Kuruma ulaşan herhangi bir başvurusunun bulunmadığı,

b. Ceza infaz kurumlarında görev yapan kurum birinci ve ikinci müdürlerinin Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin 33 ve 34'üncü maddeleri gereğince zorunlu atamaya tabi ve bölge esasına göre çalışan personel niteliğinde olduğu,

c. Başvuranın birinci bölgede bulunan ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 2 yıl, ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 1 yıl, ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 7 ay ve ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 5 yıl 4 ay olmak üzere 8 yıl 11 ayı aşkın süre ile görev yaptığı; ikinci bölgede bulunan kurumlarda hiç görev yapmadığı; üçüncü bölgede bulunan ... Açık Ceza İnfaz Kurumunda 1 yıl 6 ay ve ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ise 5 ay olmak üzere 1 yıl 11 ayı aşkın süre ile görev yaptığı,

ç. Başvuranın belirtilen süreler içerisinde ikinci bölgede hiç görev yapmadığı,

d. Başvuranın, daha önce görev yapmadığı ikinci bölgede bulunan ve çocuk kardiyoloji birimi ile Down sendromlu çocukların eğitimi ve gelişimi için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin olduğu ... ilinde bulunan ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna resen atamasının yapıldığı,

e. ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda Adalet Bakanlığı Memur Sınav-Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında naklen atanma talebinde bulunan müdür ünvanlı personel bulunmadığı, belirtilmiştir.

4. Muhatap Kurumun yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. Adalet Bakanlığı Memur Sınav-Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamındaki 28/3/2024 tarihli naklen atanma talebinde tercihleri arasında ikinci bölgede yer alan ... ilinin de bulunduğu,

b. Down sendromlu çocukların çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takiplerinin bulunduğunun herkes tarafından bilinen bir gerçek olmasına rağmen muhatap Kurum tarafından çocuk nöroloji birimi bulunmayan bir ile atandığı,

c. Muhatap Kurumun, Adalet Bakanlığı Memur Sınav-Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında yaptığı bir atanma başvurusu olmadığı yönündeki iddiasının gerçek dışı olduğu, belirtilmiştir.

5. Adalet Bakanlığından istenen ek bilgi, belge talebine istinaden Kurumumuza sunulan 7/4/2025 tarihli cevabi yazıda özetle:

a. Ceza infaz kurumlarında görev yapan kurum birinci ve ikinci müdürlerinin zorunlu atamaya tabi ve bölge esasına göre çalışan personel niteliğinde olduğu,

b. Başvuranın çocuğunun sağlık mazereti göz önünde bulundurularak tedavi olabilmesi için çocuk kardiyoloji uzmanı ile Down sendromlu çocukların eğitimi, gelişimi ve rehabilitasyon merkezi bulunan ... iline atamasının yapıldığı,

c. Başvuranın, 10/6/2024 tarihli Bakanlık Olur'u ile ... iline atandıktan sonra 13/12/2024 tarihli başvurusunda ... ilinde bulunan ceza infaz kurumlarından birisine naklen atanma talebinde bulunduğunu, ancak çocuğunun hangi hastanede ve biriminde, ne sıklıkla tedavi alması gerektiğine ilişkin herhangi bir belge sunmadığı,

ç. Ceza infaz kurumlarının 7 gün 24 saat güvenlik esaslı çalışmakta olan, hassas niteliği haiz kurumlardan olduğu, ceza infaz kurumlarında görev yapan müdür ünvanlı personelin ise yönetici pozisyonunda olup kurumların sevk ve idaresinden sorumlu olduğu, dolayısıyla hassas nitelikli kurumların yönetiminden sorumlu müdürlerin atanması konusunda Kurum olarak takdir yetkilerinin, diğer unvandaki personele nazaran daha fazla olduğu,

d. Başvuranın her türlü hastane ve tedavi imkânı bulunduğu bilinen ... iline 128 kilometre, ... iline ise 266 kilometre uzaklıkta yer aldığı, sürekli tedavi gerektirmeyen durumlarda bu şehirlerde de takipli tedavi almasının mümkün olduğu,

e. Başvuranın muhatap Kuruma sunduğu bilgi ve belgeler ile Kurumumuzca gönderilen evrakı çerçevesinde ... iline atanmasına dair işlemde hukuka aykırılık bulunmadığının değerlendirildiği, belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Anayasa'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. ...Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükmü yer almaktadır.

7. Anayasa'nın *"Çalışma hakkı ve ödevi"* başlıklı 49'uncu maddesinde *"Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir. Devlet, çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek için çalışanları ve işsizleri korumak, çalışmayı desteklemek, işsizliği önlemeye elverişli ekonomik bir ortam yaratmak ve çalışma barışını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."* hükmü yer almaktadır.

8. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'ncimaddesinin birinci fıkrasının (f) ve (i) bentlerinde *"Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri ifade eder."* hükmü yer almaktadır.

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinin ilgili kısımlarında *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve*

siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür." hükmü yer almaktadır.

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasının ilgili bentlerinde *"a) Ayrı tutma b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama c) Çoklu ayrımcılık ç)Doğrudan ayrımcılık d) Dolaylı ayrımcılık e) İşyerinde yıldırma f) Makul düzenleme yapmama g) Taciz ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık"* hükmü yer almaktadır.

11. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin ilgili kısımlarında *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçların dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür."* hükmü yer almaktadır.

12. Mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* hükmü yer almaktadır.

13. Mezkûr Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde*

cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." Bu çerçevede başvuranın, başvuruya konu naklen atama işleminden önce bir başka ilçeye naklen atandığı, bu atama işleminin ... İdare Mahkemesinin 21/9/2023 tarihli ve ... K. numaralı kararı ile iptal edildiği, daha sonra muhatap Kurum tarafından başvuranın Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamındaki talebi dikkate alınmadan farklı bir ile naklen atamasının yapıldığı iddiası bulunmaktadır. Yapılan incelemede başvuruya konu naklen atama işleminin, başvuranın engelli çocuğunun ihtiyaçlarına uygun olmadığı gerekçesi ile İdare Mahkemesince iptal edilen bir başka atama işlemi ile arasında bağlantı bulunduğu, bu kapsamda başvuru hakkında ilgili tarafa başvuru şartının aranmasına gerek olmadığı ve başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu değerlendirilmiştir.

15. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. Tarafı olduğumuz uluslararası sözleşmelere göre herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden eşit bir şekilde yararlanma; ayrımcılığın her türüne, şiddet ve taciz uygulamalarına karşı korunma hakkına sahiptir. Bu bağlamda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesi *"Herkes ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal ya da başka türden kanaat, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğuş veya başka türden statü gibi herhangi bir ayrım gözetilmeksizin, bu Bildirgede belirtilen bütün hak ve özgürlüklere sahiptir."* hükmünü haizdir.

16. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) *"Ayrımcılık yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre ise: *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

17. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesi ile kişilerin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşit muamele görme hakkı güvence altına alınarak cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaklanmıştır.

18. Engellilik temelinde ayrımcılık ülkemizin de taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinde; *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık siyasi, ekonomik sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* şeklinde tanımlanmaktadır. EHİS'in *"Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinde, taraf devletlerin engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklayacağı ve engellilerin herhangi bir nedene

dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alacağı düzenlenmiştir.

19. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinde de EHİS'le paralel biçimde engellilik temelinde ayrımcılık tanımına yer verilmiş, *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin (d) bendinde engelliliğe dayalı ayrımcılığın: *"Siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* ifade ettiği düzenlenmiştir.

20. EHİS'in *"Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinde: *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez."* ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir. EHİS'e göre taraf her bir devlet, engelli bireylerin tüm insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanabilmelerini sağlamak noktasında engelliler için fiili eşitliği sağlamak üzere somut tedbirler almakla mükelleftir (TİHEK, B. No: 2021/375, K. No: 2022/36, 31/3/2022, para. 24).

21. Somut olayda başvuran, ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ikinci müdür olarak görev yapmaktayken Down sendromlu çocuğu ...'nın engeli sebebiyle Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında atanma talebiyle muhatap Kuruma başvurduğunu, muhatap Kurum tarafından tercihleri arasında olmayan bir ile atandığını, bu atama işleminin Down sendromlu çocuğu ... ile şahsını ve eşini mağdur ettiğini iddia etmektedir. Başvuranın iddiaları incelendiğinde başvuru konusunun, *"çocuğunun engel durumuna uygun olmayan bir durum içerisinde bulunduğunu iddia eden başvuranın, bu uygun olmama halinin ortadan kaldırılması yönündeki talebi"* şeklinde anlaşılmasının mümkün olduğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda başvuru konusu iddia ve talepler, engelliliğe dayalı ayrımcılık yasağı kapsamında makul düzenleme kavramını gündeme getirmektedir.

22. Makul düzenleme, EHİS'in 2'nci maddesinde, engellilerin temel hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeler olarak ifade edilmiştir. Makul düzenleme 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde EHİS ile benzer bir biçimde, engellilerin hak ve özgürlüklerini

tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirler olarak tanımlanmıştır. Mezkûr Kanun'un 5'inci maddesinde sorumlu kişi ve kurumların, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlü olduğu belirtilmiştir.

23. Makul düzenleme ile hedeflenen, engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamaktır. Makul düzenleme, engellilik bağlamında ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlayan temel bir unsurdur. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmek istediği andan itibaren gerçekleştirilmelidir (TİHEK, B. No: 2023/953, K. No: 2024/116, 20/5/2024, para. 25). Makul düzenlemenin, yalnızca düzenleme yapılmasını isteyen engelli bireyin yararına olabileceği gibi bazı durumlarda kolektif hale gelebileceği ve kamu yararı sağlayabileceğinin de göz önünde bulundurulmalıdır (Birleşmiş Milletler (BM) Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum No:6 (2018) para. 24/b).

24. Makul düzenleme kapsamında engelli bir birey, devletin ve özel sektörün de aralarında bulunduğu diğer aktörlerin, ihtiyaç duyulan imkânları sağlamak için ağır bir yük oluşturmayacak adımları atmaları yükümlülüğü olduğunu öne sürebilmektedir (TİHEK, B. No: 2023/953, K. No: 2024/116, 20/5/2024, para. 16). Makul düzenlemenin yapılması, engelli kişilerin diğerleriyle eşit bir şekilde hizmetlerden faydalanması ve herhangi bir faaliyete katılmasına engel olan durumların ortadan kaldırılması amacıyla örneğin çalışma hayatında, eğitimde, sağlık hizmetlerinde veya ulaşım hizmetlerinde yapılacak uyumlaştırmaları ifade etmektedir. Bununla birlikte makul düzenleme talebi yürürlükteki yasa, yönetmelik veya anlaşmalara uygun olarak yapılmalıdır (BM İnsan Hakları Konseyi, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin 5'inci Maddesi kapsamında Eşitlik ve Ayrımcılık Yasağı: BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Raporu, A/HRC/34/26, 9/12/2016, para. 51).

25. Bu çerçevede öncelikle başvuranın makul düzenlemeye konu Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında atama talebinde bulunduğu iddiasının ele alınması gerekmektedir.

26. Başvuran, … Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ikinci müdür olarak görev yaptığını, kızı …'nın Down sendromlu olduğunu ve … Hastanesinin 5/1/2024 tarihli ve … sayılı çocuklar için özel gereksinim raporunun bulunduğunu, kızının engeli sebebiyle Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin *"Engellilik Durumu Nedeniyle Atama"* başlıklı Ek-1'inci maddesi kapsamında aralarında Gaziantep ve Bartın'ın bulunduğu iki ilde toplam üç farklı ceza infaz kurumundan birine atanma talebiyle 28/3/2024 tarihinde muhatap Kuruma başvurduğunu, ancak muhatap Kurum tarafından tercihleri arasında olmayan … iline naklen atandığını iddia etmiştir.

27. Buna karşın muhatap Kurum tarafından sunulan 1/8/2024 tarihli görüş yazısında, 2024 yılı içerisinde başvuran tarafından Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında yapılmış herhangi bir atama başvurusunun bulunmadığı ve 10/6/2024 tarihli "Adalet Bakanlığı Olur"u ile ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna resen atamasının yapıldığı, 7/4/2025 tarihli ek görüş yazısında ise başvuranın 13/12/2024 tarihinde ...'da bulunan ceza infaz kurumlarından birine naklen atanma talebinde bulunduğu ifade edilmiştir. Muhatap Kurumun açıklamalarından, başvuranın Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında yaptığını iddia ettiği 28/3/2024 tarihli bir atama başvurusunun var olmadığı, ancak Kurumumuza yapılan başvurudan yaklaşık altı ay sonra muhatap Kuruma yaptığı başka bir atama başvurusunun bulunduğunun iddia edildiği anlaşılmıştır. Başvuranın ... iline naklen atanmasından önce, 28/3/2024 tarihinde Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek- 1'inci maddesi kapsamında yaptığı bir atama başvurusu bulunup bulunmadığı hususunda tarafların farklı iddialarının bulunduğu görülmüştür.

28. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesi *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmünü haizdir. AİHM kararlarında da bu emarelerin yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu olması veya maddi olguların çürütülememesi gerektiği ifade edilmiştir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147).

29. Başvuru eklerinde yer alan ve başvuran tarafından 28/3/2024 tarihli atama talebine ilişkin olduğu iddiası ile Kurumumuza sunulan UYAP ekran görüntüsü incelendiğinde; görüntünün Atama Talep Kabul sayfasına ait olduğu ve söz konusu sayfada *"Değişiklik Talebi"* bölümünde 1. Sırada ... Açık Ceza İnfaz Kurumunun, 2. Sırada ... Açık Ceza Kurumunun, 3. Sırada da ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunun yer aldığı bir listenin bulunduğu, tayin gerekçesi olarak *"engellilik"* seçeneğinin seçildiği, *"Açıklama"* bölümünde ise *"Kızım ..., ... Hastanesinin 05.01.2024 tarih ve ... sayılı Çocuklar için Özel Gereksinim Sağlık Kurulu Rapora (ÇÖZGER) göre Özel Koşul Gereksinimi Vardır. (ÖKGV) Çocuğun kardiyoloji, nöroloji ve gastroentoloji bölümlerinde düzenli sağlık kontrolleri vardır. Atama talebimin Adalet Bakanlığı Memur Atama Sınav, atama ve Nakil Yönetmeliğin Engellilik Durumu Nedeniyle Atama başlıklı Ek Madde 1 göre değerlendirmeye alınması hususunda arz ederim."* ifadelerinin yer aldığı görülmüştür. Sunulan ekran görüntüsünün Kurumumuza başvuru tarihi olan 12/6/2024 tarihinde alındığı ve ekran görüntüsünde yer alan sayfanın en altında "Evrak Ekle" ve "Kaydet" butonlarının bulunduğu görülmüş; ancak bu butonların aktif olup olmadığı tespit edilememiştir. Anılan ekran görüntüsünün bu haliyle, istenildiği anda yeniden doldurulması mümkün olan bir sayfaya ilişkin olduğu ve yalnızca ekran görüntüsü alınan andaki durumu ortaya koyduğu anlaşılmış olup başvuran tarafından tamamlanarak muhatap Kuruma gönderilmiş bir atama başvurusu olup olmadığına,

başvuru tamamlanmış ve muhatap Kuruma gönderilmişse hangi tarihte gönderildiğine ve başvurunun sisteme Kurumumuza sunulan şekilde kaydedilip kaydedilmediğinin anlaşılmasına imkân verecek nitelikte olmadığı değerlendirilmiştir. Ayrıca başvuran tarafından, yapıldığı iddia edilen atama başvurusunun reddedildiğine ilişkin bir bilgi/ belge de sunulmadığı göz önüne alındığında, başvuranın 28/3/2024 tarihinde Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında naklen atama talebinde bulunduğu iddiasına ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı değerlendirilmiştir.

30. Her ne kadar başvuran tarafından Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında yapılmış bir atama talebi bulunduğu iddiası ispat edilememişse de somut başvuruda başvuranın … iline naklen atanması işleminin, … ilinde çocuk nöroloji biriminin bulunmaması nedeniyle bu birimde düzenli takibi bulunan Down sendromlu çocuğu …'yı ve ona bakmakla yükümlü olan şahsını ve eşini mağdur ettiği yönündeki iddiasının incelenmesi gerekmektedir. Nitekim dosya kapsamından, başvuranın daha önce … Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ikinci müdür olarak görev yapmaktayken 13/7/2023 tarihli yaz kararnamesi ile … Açık Ceza İnfaz Kurumuna atandığı, söz konusu atama kararına karşı kızının Down sendromlu olduğu, çocuk kardiyoloji biriminde devamlı tedavisinin bulunduğu, bireysel destek eğitimine karar verildiği için bir özel eğitim kurumuna devam ettiği, atamanın yapıldığı … ilçesinde kızının tedavisi ve eğitimi için gerekli koşulların bulunmadığı gerekçesi ile … İdare Mahkemesinde iptal davası açtığı, … İdare Mahkemesi tarafından 21/9/2023 tarihli ve … K. numaralı karar ile atama işleminin iptaline karar verildiği anlaşılmıştır. Söz konusu kararda *"davacının Down sendromlu çocuğunun bulunduğu ve bu çocuğun kardiyolojik rahatsızlığının bulunması, özel eğitim ve rehabilitasyon ihtiyacının olması nedeniyle davacının atamasının yapıldığı … ilçesinde ise çocuk kardiyoloji bölümünün olmaması ve … ilçesinde Down sendromlu çocukların eğitimi ve gelişimi için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin bulunmadığı dikkate alındığında Anayasanın 10. Maddesi ile engelli vatandaşlar lehine yapılan ilgili düzenlemeler ile pozitif ayrımcılığın benimsendiği göz önüne alındığında davacının ataması yapılırken çocuğun Down sendromlu olması, rahatsızlıkları ve özel gereksinimi bulunması nedeniyle bu hususlara dikkat edilmeden yapılan dava konusu atama işleminde hukuka ve mevzuata uyarlık bulunmadığı sonucuna varılmıştır."* ifadelerine yer verilmiştir. Bunun üzerine muhatap Kurumun başvuranı, 10/6/2024 tarihli Bakanlık Olur'u ile … iline naklen atadığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda somut başvuruda muhatap Kurumun başvuranın … iline atanması işlemi yapıldığı sırada başvuranın çocuğunun Down sendromlu olduğu hakkında bilgi sahibi olduğu anlaşılmıştır. BM Engelli Hakları Komitesi'nin, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel Yorum'unda makul düzenleme yükümlülüğünün potansiyel bir yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin haklarını kullanmanın önündeki engelleri kaldırmak için bir düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir engeli olduğunu fark etmesi gerektiği durumlarda da uygulanacağı belirtilmiştir [BM Engelli Hakları Komitesi, Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında Genel

Yorum, No: 6 (2018), para. 24/b]. Dolayısıyla başvuranın ... iline atanmasından önce yapmış olduğu bir atama başvurusu bulunmasa da muhatap Kurumun başvuran hakkında daha önce yapmış olduğu atama işleminin Down sendromlu çocuğunun gereksinimlerine uygunluğu bakımından değerlendirilerek Mahkemece iptal edildiği göz önüne alındığında, başvuranın ... iline atanması işleminin makul düzenleme yükümlülüğüne ilişkin hükümler çerçevesinde ele alınabilir nitelikte olduğu değerlendirilmiştir.

31. Kamu hizmetlerinin sürekliliğini ve aksamadan yürütülmesini temin etmek idarenin anayasal yükümlülüklerindendir. İdare, bu yükümlülüğünü memurlar ve diğer kamu görevlileri aracılığıyla yerine getirir. İdarenin bu yükümlülüğünü ifa etmek amacıyla kamu görevlilerinin çalıştığı yer ve alanların değiştirilmesine ilişkin tasarruflarda bulunması tabiidir. Bu açıdan kamu hizmetleri yürütülürken bazı alanlarda ve yerlerde ortaya çıkan personel ihtiyacının giderilmesi veya hizmetin daha iyi yürütülmesinin sağlanması amacıyla naklen atama veya geçici görevlendirme yoluyla kamu görevlilerinin görev yerinin değiştirilmesi hususunda idarenin takdir yetkisinin bulunduğu kabul edilmelidir.

32. Takdir yetkisi, idareye yapacağı işlem hakkında seçim yapma olanağı vermekle beraber işlem yapmak ya da yapmamak konusunda da hareket serbestisi tanımaktadır. İdari görevlere atama yapmak veya görevden almak da idarenin takdir yetkisi kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak idare takdir yetkisini kullanırken hukuk kurallarına uygun işlem yapmak, eşitlik ilkesini göz önünde bulundurarak hizmetin gereklerine uygun olarak hareket etmek zorundadır [Kamu Denetçiliği Kurumu (KDK), B. No: 2022/3459, K. No: 2022/4209, 25/3/2022, para. 10]. Bu doğrultuda kamu görevlilerinin görev yerlerinin değiştirilmesindeki takdir yetkisi kullanılırken (...) naklen atama işlemine tabi tutulan kamu görevlisinin menfaatleri ile idarenin ihtiyaçları arasında makul bir denge gözetilmelidir. (AYM, *Ayşe Nortcu*, B. No: 2019/39998, 8/12/2022, para. 28).

33. Diğer taraftan kişinin kamu görevlisi olması kendisine sağladığı birtakım ayrıcalıklar ve avantajların yanında, birtakım külfet ve sorumluluklara katlanmayı ve diğer kişilerin tabi olmadığı birtakım sınırlamalara tabi olmayı da gerektirmektedir. Kişi, kamu görevine kendi isteği ile girmekle, bu statünün gerektirdiği ayrıcalıklardan yararlanmayı ve külfetlere katlanmayı kabul etmiş sayılmakta olup kamu hizmetinin kendine has özellikleri, bu avantaj ve sınırlamaları zorunlu kılmaktadır (AYM, İhsan Asutay, B. No: 2012/606, 20/2/2014, para. 38).

34. Muhatap Kurum tarafından sunulan 1/8/2024 tarihli görüş yazısında; ceza infaz kurumları ve tutukevleri müdürlerinin Adalet Bakanlığı Memur Sınav-Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin *"Bölgeler"* kenar başlıklı 33'üncü maddesi kapsamında bölge esasına göre çalıştığı, ilgili Yönetmeliğin *"Bölge Esasının Uygulandığı Hallerde Hizmet Süreleri"* kenar başlıklı 34'üncü maddesinin birinci fıkrasında ceza infaz kurumları ve tutukevleri müdürleri için en az hizmet sürelerinin üçüncü bölgede dört, ikinci bölgede altı, birinci bölgede sekiz yıl olduğunun düzenlendiği, ceza infaz kurumlarında görev yapan kurum birinci ve ikinci müdürlerinin Adalet Bakanlığı Memur Sınav, Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin 33 ve

34'üncü maddeleri gereğince zorunlu atamaya tabii ve bölge esasına göre çalışan personel niteliğinde olduğu, başvuranın birinci bölgede bulunan ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 2 yıl, ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 1 yıl, ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 7 ay ve ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda 5 yıl 4 ay olmak üzere 8 yıl 11 ayı aşkın süre ile görev yaptığı; ikinci bölgede bulunan kurumlarda hiç görev yapmadığı; üçüncü bölgede bulunan... Açık Ceza İnfaz Kurumunda 1 yıl 6 ay ve ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumunda ise 5 ay olmak üzere 1 yıl 11 ayı aşkın süre ile görev yaptığı, anılan Yönetmelik hükümleri uyarınca başvuranın, çocuk kardiyoloji birimi ve Down sendromlu çocukların eğitimi ve gelişimi için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin olduğu ve daha önce görev yapmadığı ikinci bölgede bulunan ... Kapalı Ceza İnfaz Kurumuna resen atamasının yapıldığı ifade edilmiştir.

35. Muhatap Kurum tarafından sunulan 7/4/2025 tarihli ek görüş yazısında ise; ceza infaz kurumlarının 7 gün 24 saat güvenlik esaslı çalışmakta olan, hassas niteliği haiz kurumlardan olduğu, ceza infaz kurumlarında görev yapan müdür ünvanlı personelin ise yönetici pozisyonunda olup kurumların sevk ve idaresinden sorumlu olduğu, dolayısıyla hassas nitelikli kurumların yönetiminden sorumlu müdürlerin atanması konusunda Kurum olarak takdir yetkilerinin, diğer ünvandaki personele nazaran daha fazla olduğu, ayrıca başvuranın atandığı ... ilinin her türlü hastane ve tedavi imkânı bulunduğu bilinen ... iline 128 kilometre, ... iline ise 266 kilometre uzaklıkta yer aldığı, sürekli tedavi gerektirmeyen durumlarda bu şehirlerde de takipli tedavi alınmasının mümkün olduğu belirtilmiştir.

36. Öte yandan başvuranın, somut başvuru kapsamında ... ilçesine atanma kararına ilişkin idare mahkemesindeki dava sürecinden farklı olarak çocuk kardiyoloji birimi ile çocuğuna uygun eğitim ve rehabilitasyon merkezi bulunmadığını değil; çocuğunun çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takip edildiğini, ancak ... ilinde çocuk nöroloji biriminin bulunmadığını iddia ettiği anlaşılmıştır. Başvuranın çocuğunun çocuk nöroloji biriminde düzenli takibi olduğuna ilişkin bu iddiasına başvuru dilekçesinde yer vermediği, 28/8/2024 tarihli ek beyanında yer verdiği görülmüştür. Başvuran, bu iddiasına dayanak olarak Down sendromlu çocukların çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takip edilmesi gerektiğinin herkes tarafından bilinen bir gerçek olduğunu öne sürmüş; buna rağmen muhatap Kurum tarafından çocuk nöroloji birimi bulunmayan ... iline atanmasının engelli çocuğunu ve kendisini mağdur ettiğini iddia etmiştir.

37. Başvuranın, Down sendromlu çocukların çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takip edilmeleri gerektiğinin herkes tarafından bilinen bir gerçek olduğu iddiası kapsamında 7/4/2025 tarihinde Sağlık Bakanlığından görüş istenmiş ve 5 yıl 8 aylık Down sendromlu bir çocuğun hastalığı ile ilgili olarak düzenli takip edilmesi gereken tıbbi birimler ile 5 yıl 8 aylık Down sendromlu bir çocuğun çocuk nöroloji biriminde düzenli takibinin gerekip gerekmediği hususları sorulmuştur. Sağlık Bakanlığı tarafından 29/4/2025 tarihinde Kurumumuza gönderilen yazıda 5 yıl 8 aylık Down sendromlu bir çocuğa ilişkin takip öneri tablosuna yer verilmiştir. Söz konusu tablo incelendiğinde; çocuğun pediatri, kardiyoloji, endokrinoloji, göz hastalıkları, kulak burun boğaz, fizyoterapi/rehabilitasyon, diş hekimliği, psikiyatri/psikoloji ile genetik danışmanlık birimlerinde takibinin önerildiği; takibi önerilen

birimler arasında çocuk nöroloji biriminin yer almadığı görülmüştür. İlgili yazıda 5 yıl 8 aylık Down sendromlu bir çocuğun çocuk nöroloji biriminde düzenli takibinin gerekip gerekmediğine ilişkin olarak da bazı çocukların bu birimde takibe ihtiyacı olabileceği, takip gerekip gerekmediğine ilişkin kararı bu birimin vereceği şeklinde bir açıklamaya yer verildiği görülmüştür. Sağlık Bakanlığı tarafından önerilen takip listesinde çocuk nöroloji biriminin yer almaması ve Down sendromlu çocukların bazılarının çocuk nöroloji biriminde takip edilebileceği yönündeki açıklama birlikte göz önüne alındığında, başvuranın Down sendromlu çocukların çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takiplerinin bulunduğunun herkes tarafından bilinen bir gerçek olduğu iddiasının gerçeği yansıtmadığı anlaşılmıştır. Bu çerçevede Down sendromlu tüm çocukların çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takip edilmesi gerekliliğinin bulunmadığı, çocuğunun bu biriminde düzenli olarak takip edildiğine ilişkin iddiası bulunan başvuranın bu iddiasına ilişkin ispat yükünü de taşıdığı değerlendirilmiştir.

38. Makul düzenleme talebinde bulunan başvuranın bu hususta ki ispat yükü ise, … iline 10/6/2024 tarihli naklen atama kararından önce çocuğunun çocuk nöroloji biriminde takipli olduğu konusunda muhatap Kurumu bilgilendirmiş olmasına ilişkindir. Nitekim makul düzenlemeye ihtiyaç duyan kişilerin muhataba ihtiyaçları konusunda bilgilendirme yapmaları muhatabın makul düzenleme yükümlülüğü kapsamında sorumlu tutulabilmesi için birincil koşulu oluşturmaktadır (TİHEK, B. No:2024/740, K. No:2024/1120, 12/11/2024, para. 38).

39. Dosya kapsamında yer alan ve başvuran tarafından … ilçesine ataması yapıldıktan sonra Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne sunulmak üzere … Kapalı Ceza İnfaz Kurumu Müdürlüğüne hitaben yazıldığı görülen bila tarihli dilekçede, başvuranın çocuğunun … Hastanesinin Çocuk Kalp ve Damar Cerrahisi biriminde 30/6/2022 tarihinde açık kalp ameliyatı olduğu ve çocuk kardiyoloji biriminde düzenli olarak muayene olduğu, … Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Özel Eğitim ve Değerlendirme Kurulunun 21/10/2022 tarihli raporu ile bireysel destek eğitimine karar verildiğinden, özel eğitim kuruma devam etmesi gerektiği, … Hastanesinde Ortopedi ve Travmatoloji bölümünde yapılan muayene sonucunda …, … bölge hastalığı nedeniyle düzenli olarak kontrol edilmesi gerektiği ancak … ilinin … ilçesindeki devlet hastanesinde sağlık kurulu raporları ile belgelendirdiği bu hastalıkların tedavi ve kontrolünün yapılacağı tıbbi birimlerin mevcut olmadığı, bu nedenle atama işleminin iptalini talep ettiği görülmüştür. Bahse konu dilekçe içeriğinde başvuranın çocuğunun çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takip edilmesi gerektiğine ilişkin herhangi bir açıklamanın yer almadığı anlaşılmış; tüm dosya kapsamında yapılan incelemede de başvuranın … iline atamasının yapıldığı 10/6/2024 tarihinden önce çocuğunun çocuk nöroloji biriminde düzenli olarak takip edilmesi gerektiği hususunda muhatap Kurumu bilgilendirdiğine dair somut bir bilgi/belgenin bulunmadığı görülmüştür.

40. Başvuran hakkında daha önce yapılan naklen atama işleminin Mahkemece iptal edilme gerekçeleri arasında, başvuranın çocuğunun kardiyolojik rahatsızlığının

bulunduğu ve atama yapılan ilçede çocuk kardiyoloji biriminin bulunmadığına ilişki ifadeler yer alırken çocuğun nörolojik rahatsızlıklarının bulunduğu yahut çocuk nöroloji biriminde düzenli takip edilmesi gerektiğine dair herhangi bir hususun yer almaması, ayrıca Sağlık Bakanlığının Down sendromlu çocukların tamamının çocuk nöroloji biriminde düzenli takibinin gerekmediğine ilişkin 29/4/2025 tarihli görüş yazısı da göz önüne alındığında; muhatap Kurumun, 10/6/2024 tarihli naklen atama işleminden önce başvuranın çocuğunun Down sendromlu olduğu ve çocuk kardiyoloji biriminde düzenli takip edilmesi gerektiğine ilişkin bilgilendirilmiş olduğu ancak çocuğun, çocuk nöroloji biriminde de düzenli takip edilmesi gerektiği iddiasına ilişkin olarak bilgilendirilmiş olduğunun ispat edilemediği değerlendirilmiştir. Dolayısıyla muhatap Kurumca yapılan 10/6/2024 tarihli naklen atama işleminin, Down sendromlu ve çocuk kardiyoloji biriminde düzenli takibe ihtiyaç duyan bir çocuğun ihtiyaçlarına uygun olup olmadığı bakımından makul düzenleme yükümlülüğü kapsamında incelenebileceği, çocuk nöroloji biriminde düzenli takibe ilişkin iddia bakımından ise makul düzenleme yükümlülüğüne ilişkin şartların oluşmadığı değerlendirilmiştir.

41. Bu çerçevede dosya kapsamında yapılan incelemede; muhatap Kurum tarafından sunulan 1/8/2024 tarihli ve 7/4/2025 tarihli görüş yazılarında başvuranın, çocuk kardiyoloji birimi ile Down sendromlu çocukların eğitimi ve gelişimi için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin bulunduğu ... iline atandığının ifade edildiği ve başvuranın ... iline ataması yapılırken İdare Mahkemesinin iptal kararına gerekçe oluşturan hususların gözetildiğinin özellikle belirtildiği görülmüştür. Nitekim 7/4/2025 tarihli görüş yazısında muhatap Kurum tarafından *"ilgilinin Bakanlık Olur'u ile re'sen ... Açık Ceza İnfaz Kurumu İkinci Müdürlüğüne yapılan atama işleminin iptali istemi ile Bakanlığımız aleyhine açılan dava sonucunda ... İdare Mahkemesinin 21.09.2023 tarihli, ... K. sayılı kararında "down sendromlu çocuğunun bulunduğu ve ... ilçesinde çocuk kardiyoloji bölümünün olmaması, down sendromlu çocukların eğitimi ve gelişimi için özel eğitim ve rehabilitason merkezinin bulunmadığı gerekçesine yer verilerek dava konusu işlemin iptaline dair karar verildiği göz önünde bulundurularak 10/6/2024 tarihli ve ... sayılı Bakanlık Olur'u ile çocuk kardiyoloji bölümü ve down sendromlu çocukların eğitimi ve gelişimi için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin olduğu ... iline re'sen atamasının yapıldığı"* açıkça ifade edilmiştir. ...Valiliği tarafından Kurumumuza gönderilen 24/1/2025 tarihli yazıda da ... ilinde kamu ve özel sağlık kurum/kuruluşları bünyesinde çocuk kardiyoloji birimi ile çocuk kardiyoloji uzmanının mevcut olduğu belirtilmiştir. Bu kapsamda muhatap Kurumun başvuranı, çocuğunun durumu ile ilgili bilgilendirilmiş olduğu hususları göz önünde bulundurarak ... iline atadığı, ... ilinde çocuk kardiyoloji birimi ve çocuk kardiyoloji uzmanı ile Down sendromlu çocukların eğitimi ve gelişimi için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin bulunduğu; dolayısıyla söz konusu atama işleminin makul düzenleme yükümlülüğüne uygun olduğu değerlendirilmiştir.

42. Netice itibarıyla somut başvuruda başvuranın Adalet Bakanlığı Memur Sınav-Atama ve Nakil Yönetmeliği'nin Ek-1'inci maddesi kapsamında bir atama başvurusunda

bulunduğu iddiasına ilişkin ispat yükünü yerine getiremediği ancak muhatap Kurum tarafından başvuran hakkında daha önce yapılmış atama işleminin başvuranın Down sendromlu çocuğunun çocuk kardiyoloji biriminde takibi ve eğitim ve rehabilitasyon merkezi ihtiyaçlarına uygun olmadığı gerekçesi ile İdare Mahkemesince iptal edilmesinden sonra başvuranın ... iline atanması işleminin muhatap Kurumun makul düzenleme yükümlülüğünü doğurduğu, bu yükümlülüğün kapsamının başvuranın ... iline atanmasından önce muhatap Kurumun bilgilendirilmiş olduğu başvuranın çocuğunun çocuk kardiyoloji biriminde düzenli takibe ve uygun eğitim ve rehabilitasyon merkezine ihtiyaç duymasına ilişkin olduğu ve ... ilinin çocuğun bu ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olduğu tüm dosya kapsamından anlaşılmıştır.

43. Yukarıda açıklanan nedenlerle, 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 69'uncu maddesinin birinci fıkrası kapsamında başvuru konusu olayda engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

11/12/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Av. Selami AÇAN
Daire Başkanı

Dilek ERTÜRK
Üye

Av. Erol GÖKDÖL
Üye

Dr. Ömer ÇELEN
Üye

Selma ÖZTÜRK PINAR
Üye

TİHEK

2025/823 SAYILI
1. DAİRE KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

1. DAİRE KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/358
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	17.12.2025/59
Karar Numarası	:	2025/823
Başvuran	:	...
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Vekili/ Vasisi	:	-
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru; başvuranın down sendromlu kızının, kaynaştırma öğrencisi olarak ilkokul kademesini tamamlamasına rağmen ortaöğretim kademesinde özel eğitim uygulama okuluna yönlendirilmesi nedeniyle tam zamanlı kaynaştırma eğitimine devam edemediği, bu durumun ise engellilik temelinde ayrımcılık yasağı ihlali oluşturduğu iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde özetle:

a. Üç buçuk yaşından itibaren kızı ...'nin eğitimine devam ettiğini, hâlen ... Özel Eğitim Uygulama Okulu beşinci sınıf öğrencisi olduğunu, kızının ... yılında ... aylık olması nedeniyle ilkokula kaydedildiğini, bu dönemde sağlık kurulu raporunda hafif düzey gelişimsel gerilik tanısı bulunmasına rağmen kızının özel eğitim uygulama okuluna yönlendirildiğini, bu yönlendirme kararına karşı yaptığı itiraz sonucunda Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kurulu tarafından tam zamanlı kaynaştırma eğitimi almasına karar verildiğini, bu doğrultuda ... İlkokuluna kaydedilen kızının burada akranlarına uyum sağladığını ve sosyal becerilerinin geliştiğini,

b. Kızının akademik becerilerinin desteklenmesi amacıyla Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) Geliştirme Birimi kararıyla bir yıl sınıf tekrarı yaptığını ve bu sınıf tekrarını ... İlkokulunda tamamladığını, ortaöğretime geçiş sürecinde Rehberlik ve Araştırma Merkezi (RAM) tarafından değerlendirme ve tanılama yapıldığını, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeninin RAM'a sunduğu raporda kızının uygulama okuluna yönlendirilmesi gerektiğinin ifade edildiği ancak bu değerlendirmenin herhangi bir test veya gözleme dayanmaksızın yalnızca kısa bir görüşme sonucunda yapıldığını, raporda

yer alan *"merdivenden inip çıkarken zorlanma"*, *"sınıf ortamına uyum sağlayamama"* ve *"akademik anlamda gelişim gösterememe"* ifadelerinin gerçeği yansıtmadığını,

c. RAM tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılamada Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu'nun (ÇÖZGER) etkili olduğunun belirtildiği ancak ilgili mevzuata göre eğitsel değerlendirme ve tanılamada esas olanın gerçek yetenek ve performans olduğunu, ÇÖZGER raporunda yer alan özel gereksinim durumu ifadesinin her down sendromlu çocuk için benzer şekilde yazıldığını ve kızının bireysel yetenek ve performansını yansıtmadığını, BEP Geliştirme Birimi tarafından bireyselleştirilmiş eğitim programı hazırlanmadığı hâlde kızının akademik olarak ilerleme göstermediğinin ifade edildiğini iddia etmekte ve kızının tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimine devam etmesi için gereğinin yapılması talep etmektedir.

3. Muhatap Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte özetle:

a. Başvuranın kızı ….'nin 2024 - 2025 Eğitim Öğretim Yılında … İlkokulunda 4'üncü sınıfı bitirip 5'inci sınıfa geçtiği, 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 9'uncu maddesi uyarınca öğrencinin ortaokula geçiş yapmadan önce RAM tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılamasının yapılması gerektiği, ancak bu işleme ilişkin yönlendirmenin öğrencinin ailesi tarafından yapılmadığı, bu nedenle öğrencinin ikametine en yakın okul olan … Ortaokuluna sistem üzerinden doğrudan kaydedildiği,

b. 2024 - 2025 Eğitim Öğretim Yılının başlamasıyla birlikte …. Ortaokulu Rehberlik Servisi tarafından … ve … tarihlerinde öğrencinin RAM'a yönlendirilmesi için ailesi ile bireysel görüşmeler yapıldığı, bu görüşmeler neticesinde öğrencinin Eğitsel Değerlendirme İstek Formu doldurularak RAM'a yönlendirme işleminin gerçekleştirildiği, … tarihinde öğrencinin *"kademe değişikliği kararını yeniden inceleme işlemleri"* için RAM'a geldiği,

c. Öğrenci adına T.C. Sağlık Bakanlığı … Hastanesi tarafından düzenlenen …tarihli ve … sayılı Engellilik Sağlık Kurulu Raporunda down sendromu tanısının bulunduğu, T.C. Sağlık Bakanlığı … Hastanesi tarafından düzenlenen … tarihli ÇÖZGER'e göre gecikmiş dönüm noktası tanısının ve down sendromu tanısının bulunduğu,

ç. RAM tarafından yapılan inceleme kapsamında öğrenciye Leiter Uluslararası Performans Testi ve Performans Belirleme Formu uygulandığı, bu test ve performans sonuçlarına göre öğrencinin orta düzey zihinsel yetersizlik eğitsel tanısı aldığı, bu doğrultuda öğrencinin özel eğitim uygulama okuluna devam etmesinin tavsiye edildiği, öğrenciye uygulanan test sonuçları ile Eğitsel Değerlendirme İstek Formu ve ders öğretmenlerinin öğrenci hakkındaki görüşlerine dair tutanağın Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Kararı ile uyumlu olduğu,

d. Yönlendirme Kararına karşı başvuran tarafından itirazda bulunulduğu, bu itiraz üzerine öğrencinin … tarihinde yeniden değerlendirme ve tanılamaya tabi tutulduğu, yapılan inceleme sonucunda Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu kararında herhangi bir

değişiklik yapılmasına gerek görülmediği, yürütülen süreçte herhangi bir usulsüzlük veya mevzuata aykırılık bulunmadığı, konuyla ilgili herhangi bir adli ve idari soruşturmanın mevcut olmadığı, öğrenciye yönelik yürütülen tüm iş ve işlemlerde çocuğun üstün yararı ilkesinin gözetildiği,

e. Orta düzey zihinsel yetersizlik eğitsel tanısı bulunan, öz bakım becerilerinde eksiklik gözlemlenen, akademik ve sosyal becerilerinde belirgin eksikler tespit edilen bir öğrencinin ortaokul kademesinde normal bir okula devam etmesi yönünde RAM tarafından karar verilmesinin ilgili mevzuat ve çocuğun üstün yararı ilkesi gereği mümkün olmadığı, orta düzey zihinsel yetersizliği bulunan öğrencilerin kendilerine uygun eğitim öğretim ortamı olan özel eğitim uygulama okullarında alanında uzman özel eğitim öğretmenleri tarafından eğitim öğretime tabi tutulmasının esas olduğu, belirtilmiştir.

4. Muhatabın yazılı görüşüne karşı başvuran tarafından sunulan yazılı görüşte özetle:

a. RAM tarafından yapılan değerlendirmenin kızının bireysel özellikleri ve dikkat düzeyi gözetilmeden yoğun sorularla tek oturumda gerçekleştirildiği, böylece değerlendirme sonuçlarının gözleme değil varsayıma dayandığı, Eğitsel Değerlendirme Formu'nun özensiz biçimde hazırlandığı ve kızının hedef davranışlarını yansıtmadığı,

b. Sınıf Öğretmeni ... ve İngilizce Öğretmeni ...'nın yeterli gözlem ve değerlendirme yapmadan kızının okul ortamına uygun olmadığını belirttikleri ancak öğretmenler tarafından tutulan tutanaklarda kızının fiziksel ihtiyaçlarının ve davranışlarının olduğundan farklı yansıtıldığı,

c. Kızının ilkokul kademesinde 5 yıl boyunca tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak gösterdiği sosyal uyumu ve kaynaştırma başarısının değerlendirmeye alınmadığı, bu kapsamda kızının İlkokul Öğretmeni ... tarafından hazırlanan ve kızının olumlu gelişimi ortaya koyan görüş yazısını sunduğu, ifade edilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükmü yer almaktadır.

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinde *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir. (...) Özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, Devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak, kanunla düzenlenir. Devlet, maddi imkanlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır. (...)"* hükmü yer almaktadır.

7. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinde *"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) d) Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi, (...) f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri, (...) ifade eder."* hükmü yer almaktadır.

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinde *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."* hükmü yer almaktadır.

9. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinde *"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."* hükmü yer almaktadır.

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinde *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."* hükmü yer almaktadır.

11. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinde *"(1) Kurumun görevleri şunlardır: (...) g) Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru*

üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek. (...)" hükmü yer almaktadır.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde *"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

13. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesinde *"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

14. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü içermektedir. Başvuranın dilekçesinden, down sendromlu kızının kaynaştırma öğrencisi olarak ilkokul kademesini tamamlamasına rağmen ortaöğretim kademesinde özel eğitim uygulama okuluna yönlendirilmesi nedeniyle tam zamanlı kaynaştırma eğitimine devam edemediği, bu durumun ise 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ayrımcılık temellerinden engellilik temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılık yasağı ihlali oluşturduğu iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır.

15. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* Başvuranın Kuruma başvurmadan önce 6701 sayılı Kanun'a aykırı olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesini .... tarihinde Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğünden talep ettiği ancak söz konusu talebine olumlu bir sonuç alamadığı anlaşılmıştır. Bu kapsamda ilgili tarafa başvuru şartı sağlanan işbu başvurunun Kurumumuzca esastan incelenebileceği değerlendirilmiştir.

16. Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı, insan hakları hukukunun temel normları arasında yer almakta olup hem uluslararası sözleşmelerde hem de ulusal mevzuatımızda güçlü bir şekilde teminat altına alınmıştır. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 2'nci maddesine göre *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal*

köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesine göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."*

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında ayrımcılık, objektif ve makul bir gerekçeye dayanmaksızın, benzer durumdaki kişilere farklı muamelede bulunulması şeklinde tanımlanmaktadır (AİHM, *Willis/Birleşik Krallık,* B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48). AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı olarak kabul edilir. Başka bir ifadeyle, farklı muamele meşru bir amaç taşımıyor veya kullanılan araçlarla bu amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamıyorsa ayrımcılık teşkil eder (AİHM, *Fabris/Fransa*, B. No: 16574/10, 7/2/2013, para. 56).

19. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir. Kuşkusuz benzer durumlara farklı muamelenin haklı bir temelinin bulunup bulunmadığının veya farklılığın ne dereceye kadar haklı görülebileceği değerlendirilmesinde kamu otoritelerinin belli ölçüde takdir yetkisi bulunmaktadır. Bununla birlikte bu takdir yetkisinin kapsamı somut olayın özelliklerine ve hususiyetle farklı bir şekilde yararlandırılan hakkın niteliğine göre değişebilecektir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58-59).

20. Başvuru dilekçesinde başvuran, down sendromlu kızının kaynaştırma öğrencisi olarak ilkokul kademesini tamamladığını, ortaöğretime geçiş sürecinde RAM tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılamanın kızının bireysel yetenek ve performansını yansıtmadığını, BEP Geliştirme Birimi tarafından bireyselleştirilmiş eğitim planı hazırlanmadığı hâlde kızının akademik olarak ilerleme göstermediğinin ifade edildiğini, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeninin RAM'a sunduğu raporda kızının uygulama okuluna yönlendirilmesi gerektiğinin ifade edildiği ancak bu değerlendirmenin herhangi bir test veya gözleme dayanmaksızın yalnızca kısa bir görüşme sonucunda yapıldığını iddia etmekte ve kızının tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimine devam etmesi için gereğinin yapılması talep etmektedir.

21. Başvuranın iddialarına karşılık muhatap Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte; 2024 - 2025 Eğitim Öğretim Yılında ortaokula geçiş yapmadan önce başvuranın kızı ...'nin RAM tarafından eğitsel değerlendirme ve tanılamasının yapılmasının gerektiği ancak bu işleme ilişkin yönlendirmenin öğrencinin ailesi tarafından yapılmadığı, bu nedenle öğrencinin ikametine en yakın okul olan ... Ortaokuluna sistem üzerinden doğrudan kaydedildiği, okulların açılmasıyla birlikte ... Ortaokulu Rehberlik Servisi

tarafından ... ve ... tarihlerinde öğrencinin RAM'a sevki için ailesi ile bireysel görüşmeler yapıldığı, bu görüşmeler neticesinde öğrencinin Eğitsel Değerlendirme İstek Formu doldurularak RAM'a yönlendirme işleminin gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Öğrencinin ... tarihinde RAM'a geldiği, Sağlık Kurulu Raporu ve ÇÖZGER'e göre gecikmiş dönüm noktası tanısının ve down sendromu tanısının bulunduğu, RAM tarafından yapılan inceleme kapsamında öğrenciye Leiter Uluslararası Performans Testi ve Performans Belirleme Formu uygulandığı, bu test ve performans sonuçlarına göre öğrencinin orta düzey zihinsel yetersizlik eğitsel tanısı aldığı, bu doğrultuda öğrencinin özel eğitim uygulama okuluna devam etmesinin tavsiye edildiği, Yönlendirme Kararına karşı başvuran tarafından itirazda bulunulduğu, bu itiraz üzerine öğrencinin ... tarihinde yeniden değerlendirme ve tanılamaya tabi tutulduğu, yapılan inceleme sonucunda Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu kararında herhangi bir değişiklik yapılmasına gerek görülmediği ifade edilmiştir.

22. Eğitim hakkı, Anayasa tarafından güvence altına alınmış temel bir haktır. Bu bağlamda eğitim yalnızca kişilere doğrudan fayda sağlayan bir kamu hizmeti değil, aynı zamanda geniş sosyal fonksiyonları olan bir hizmettir. Demokratik bir toplumda, insan haklarının güçlenmesi ve sürdürülmesi açısından eğitim hakkının vazgeçilmez bir katkı sağladığı açıktır (AYM, *Mehmet Reşit Arslan ve Diğerleri Başvurusu*, B. No: 2013/583, 10/12/2014, para. 66). AYM kararlarında eğitim hakkının kamu ve özel eğitim kurumlarında ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğrenim seviyelerini kapsadığı (AYM, *Hikmet Balabanoğlu Başvurusu*, B. No: 2012/1334, 17/9/2013, para. 28) vurgulanmıştır.

23. Başvuranın iddiaları ile bu iddialara karşılık muhatap Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşün ve başvuru dosyası sunulan bilgi ve belgelerin eğitim hakkı ve engellilik temelinde ayrımcılık yasağı kapsamında incelenerek sonuca varılması gerekmektedir. T.C. Sağlık Bakanlığı ... Hastanesi tarafından düzenlenen .... tarihli ve ... sayılı Engellilik Sağlık Kurulu Raporunda başvuranın kızı hakkında hafif düzey gelişimsel bozukluk bulunduğu, down sendromu tanısı bulunduğu, engel oranının %50 olduğu anlaşılmaktadır. T.C. Sağlık Bakanlığı ... Hastanesi tarafından düzenlenen ... tarihli ÇÖZGER'e göre başvuranın kızının down sendromu tanısının ve gecikmiş dönüm noktası tanısının bulunduğu, orta düzeyde özel gereksinimi bulunduğu anlaşılmaktadır. Yine T.C. Sağlık Bakanlığı ... Hastanesi tarafından düzenlenen ... tarihli ÇÖZGER'e göre de başvuranın kızının down sendromu tanısının ve gecikmiş dönüm noktası tanısının bulunduğu, orta düzeyde özel gereksinimi bulunduğu anlaşılmaktadır.

24. BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesi *"Engelliliğe dayalı ayrımcılık, siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı kapsamaktadır. Engelliliğe dayalı ayrımcılık makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dâhil her türlü ayrımcılığı kapsar."*; *"Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesi *"Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir*

nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır."; *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesi *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en yüksek çıkarının gözetilmesine öncelik verir."* düzenlemelerini içermektedir.

25. Yine EHİS'in *"Eğitim"* başlıklı 24'üncü maddesinde ise *"1. Taraf Devletler engellilerin eğitim hakkını tanır. Taraf Devletler, bu hakkın fırsat eşitliği temelinde ve ayrımcılık yapılmaksızın sağlanması için eğitim sisteminin bütünleştirici bir şekilde her seviyede engellileri içine almasını ve ömür boyu öğrenim imkânı sağlar. Bunun için aşağıdaki hedefler gözetilmelidir: (a) İnsan potansiyelinin, onur ve değer duygusunun tam gelişimi ve insan haklarına, temel özgürlüklere ve insan çeşitliliğine saygı duyulmasının güçlendirilmesi; (b) Engellilerin; kişiliklerinin, yeteneklerinin, yaratıcılıklarının, zihinsel ve fiziksel becerilerinin potansiyellerinin en üst derecesinde gelişiminin sağlanması; (c) Engellilerin özgür bir topluma etkin bir şekilde katılımlarının sağlanması. 2. Taraf Devletler bu hakkın yaşama geçirilmesi için aşağıda belirtilenleri sağlar: (a) Engelliler engelleri nedeniyle genel eğitim sisteminden dışlanmamalı ve engelli çocuklar engelleri nedeniyle parasız ve zorunlu ilk ve ortaöğretim olanaklarının dışında tutulmamalıdır; (b) Engelliler yaşadıkları çevrede bütünleştirici, kaliteli ve parasız ilk ve orta öğretime diğer bireylerle eşit olarak erişebilmelidir; (c) Bireylerin ihtiyaçlarına göre makul düzenlemeler yapılmalıdır; (d) Engellilerin genel eğitimden etkin bir şekilde yararlanabilmeleri için genel eğitim sistemi içinde ihtiyaç duydukları desteği almalıdır; (e) Engellilere yönelik bireyselleştirilmiş etkin destekleyici tedbirler, engellilerin tam katılımı hedefine uygun olarak, akademik ve sosyal gelişimi artırıcı ortamlarda sağlanmalıdır."* hükmü yer almaktadır.

26. BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesi *"Bu Sözleşmeye Taraf Devletler, herkese eğitim hakkı tanır. Eğitimin insan kişiliğinin ve onur duygusunun tam gelişmesine yönelik olmasını ve insan hakları ve temel özgürlüklere olan saygıyı güçlendirmesini sağlar. Ayrıca eğitimin herkesin özgür bir topluma etkin olarak katılmasına olanak sağladığını, tüm uluslararasında olduğu gibi, ırksal, etnik ve dinsel gruplar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu geliştirdiğini ve Birleşmiş Milletlerin barışı koruma etkinliklerini özendirdiğini de kabul eder."* düzenlemesini içermektedir.

27. BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'inci maddesinde *"Taraf Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve bu hakkın fırsat eşitliği temeli üzerinde tedricen gerçekleştirilmesi görüşüyle özellikle: ... Eğitim ve meslek seçimine ilişkin bilgi ve rehberliği bütün çocuklar için elde edilir hale getirirler; Okullarda düzenli biçimde devamın sağlanması ve okulu terk etme oranlarının düşürülmesi için önlem alırlar."* hükmü yer almaktadır.

28. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un *"Ayrımcılık"* başlıklı 4/A maddesi *"Doğrudan ve dolaylı ayrımcılık dâhil olmak üzere engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaktır. Eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirler alınır. Engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirler ayrımcılık olarak değerlendirilemez."*; *"Topluma dâhil olma"* başlıklı 4/B maddesi *"Engellilerin toplumdan tecrit edilmeleri ve ayrı tutulmaları önlenir. Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamaları esas olup, özel bir yaşama düzenine zorlanamazlar. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimleri sağlanır."* hükümlerini içermektedir.

29. Mezkûr Kanun'un *"Eğitim ve öğretim"* başlıklı 15'inci maddesinde *"Hiçbir gerekçeyle engellilerin eğitim alması engellenemez. Engelliler, özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak, yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılır. Genel eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalara yer verilir. Örgün eğitim programlarına farklı nedenlerle geç başlamış engellilerin bu eğitime dâhil edilmesi için gerekli tedbirler alınır."* hükmü yer almaktadır.

30. Engelli kişilerin eğitim hakkı ve toplumsal yaşama diğer kişilerle eşit katılımı konusunda uluslararası ve ulusal düzenlemelerde; ayrımcılık yasağı, makul düzenleme yapma yükümlülüğü ve bütünleştirici eğitim anlayışı temel ilkeler olarak öne çıkmaktadır. EHİS 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılığın makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesini de kapsadığı açıkça ifade edilmiş; 5'inci maddesinde ise taraf devletlere engellilerin her türlü ayrımcılığa karşı etkin bir şekilde korunmasını sağlama yükümlülüğü getirilmiştir. Bunun yanı sıra 7'nci ve 24'üncü maddelerinde, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit koşullarda temel hak ve özgürlüklerden yararlanması ve eğitim hakkının fırsat eşitliği temelinde bütünleştirici bir şekilde her seviyedeki engellileri kapsaması konusunda taraf devletlere yükümlülükler getirilmiştir. Söz konusu yükümlülükler BM Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin 28'inci maddesi ile BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi'nin 13'üncü maddesiyle desteklenmiştir. Bu normatif çerçeveyle uyumlu olarak 5378 sayılı Kanun, doğrudan ve dolaylı ayrımcılığı yasaklamakta, eşit muamele ilkesinin sağlanması amacıyla engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılmasını ve eğitim sistemi içinde engellilerin her seviyede eğitim almasını sağlayacak bütünleştirici planlamalar yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

31. Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda özel gereksinimli kişilerin eğitim hakkından yararlanmalarını sağlamaya yönelik usul ve esaslar; 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu ile 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ile belirlenmiştir. Bu düzenlemeler, özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin eğitim hakkından diğer kişilerle eşit koşullarda yararlanabilmelerini temin etmeyi, toplumsal yaşama tam ve etkin katılımlarını

sağlamak amacıyla bu kişilerin sosyal çevrelerinden mümkün olduğunca ayırmadan ve kişisel ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitsel süreçlere dâhil edecek bütünleştirici bir eğitim ortamı oluşturmayı hedeflemektedir. Söz konusu düzenlemeler, özel eğitim ihtiyacının tespiti sürecinden başlayarak eğitsel değerlendirme ve tanılama ile izleme süreci, kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim uygulamaları, kayıt ve kabul işlemleri ile bireyselleştirilmiş eğitim programlarının uygulanmasına kadar geniş bir çerçeve sunmaktadır.

32. Milli Eğitim Temel Kanunu'nun *"Genellik ve eşitlik"* başlıklı 4'üncü maddesinde *"Eğitim kurumları dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz."* hükmü yer almaktadır.

33. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Eğitsel değerlendirme ve tanılama esasları"* başlıklı 7'nci maddesinde *"(3) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır: a) Eğitsel değerlendirme ve tanılama uygun ortamda, bireyin özelliklerine uygun ölçme araçlarıyla yapılır. Sağlık sorunları nedeniyle RAM'a gelemeyecek durumda olanların eğitsel değerlendirme ve tanılamasıyla ilgili iş ve işlemler bu bireylerin bulunduğu ortamlarda yapılır. b) Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen bireyler, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirilirler. (...) (4) Eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemleri okula kayıtlı öğrenciler için okulun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından, herhangi bir okula kayıtlı olmayanlar için ise ikamet adresi ya da bakım ve barınma hizmetinden yararlandığı kurumun bulunduğu bölgedeki RAM tarafından yapılır. (5) Eğitsel değerlendirme ve tanılama, bireyin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri ile eğitim ihtiyaçları birlikte değerlendirilerek eğitimin her tür ve kademesindeki geçişlerde yapılır. Ayrıca bireylerin eğitim performansı ve eğitim ihtiyaçları doğrultusunda veli ya da okulun yazılı talebi üzerine gerektiğinde tekrarlanır."* hükmü yer almaktadır.

34. Mezkûr Yönetmelik'in *"Kayıt kabul ve nakil işlemleri"* başlıklı 34'üncü maddesinde *"(1) Okul öncesi eğitim kurumları, ilkokullar ile özel eğitim programı uygulayan ortaöğretim kademesindeki okullara özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin kaydı yıllık çalışma takviminde belirlenen süreye bakılmaksızın yapılır. (2) Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitim kurumları ve ilkokullara kayıtlarında il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yerleştirme kararı alınmış olması şartı aranmaz. Ancak bu bireyler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul yönetimi gerekli işlemleri başlatır. Öğrencinin kayıtlı olduğu okul, yerleştirme kararına uygun ise öğrenci bulunduğu okulda öğrenimine devam eder. Farklı bir yerleştirme kararı olması hâlinde öğrencinin yerleştirme kararına uygun okula nakli ya da geçişi konusunda gerekli işlemler yapılır. (3) Mecburi ilköğretim çağında olup ulusal adres veri tabanındaki bilgiler esas alınarak e-Okul Sistemi üzerinden okullara kaydı yapılmış olan özel eğitim ihtiyacı*

olan öğrencilerin il veya ilçe özel eğitim hizmetleri kurulu kararı doğrultusunda diğer okullara nakil yoluyla geçişleri sağlanır." hükmü yer almaktadır.

35. Kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim, özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin her tür ve kademedeki eğitim ortamında akranlarıyla karşılıklı etkileşim içinde bulunmalarını ve eğitim hedeflerine en üst düzeyde ulaşmalarını sağlamak amacıyla, destek eğitim hizmetleri de sunularak tam zamanlı veya yarı zamanlı olarak eğitim almalarını ifade etmektedir. Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 7'nci maddesinde, eğitsel değerlendirme ve tanılama işlemlerinin RAM bünyesinde oluşturulan özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından yapılacağı belirtilmiştir. Eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim ihtiyacı olduğu tespit edilen kişilerin, özel eğitim değerlendirme kurulu raporu düzenlenerek uygun eğitim ortamına ve özel eğitim hizmetine yönlendirileceği öngörülmüştür. Mezkûr Yönetmelik'in 34'üncü maddesinde ise özel eğitim ihtiyacı olan kişilerin okul kaydı yıllık çalışma takviminde belirlenen süreye bakılmaksızın yapılacağı, okul öncesi eğitim kurumları ve ilkokullara kayıtlarda özel eğitim hizmetleri kurulu tarafından yerleştirme kararı alınmış olması şartının aranmayacağı ancak bu kişiler için yerleştirme kararı alınması konusunda okul yönetiminin gerekli işlemleri başlatacağı düzenlenmiştir.

36. Eğitim hakkı tüm çocuklar için önemli olmakla birlikte engelli çocukların bağımsız bireyler olarak tam ve etkin bir şekilde topluma katılımı için özel bir önem arz etmektedir ve engelli çocukların normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte kaynaştırma/bütünleştirme öğrencisi olarak eğitim alması onlar açısından en uygun yöntemdir. Ancak eğitim hakkı çok önemli bir hak olmasına rağmen mutlak ve sınırsız bir hak niteliğinde değildir. Bu hakkın her bireye eşit olarak sağlanması ve eğitimde belli standartların oluşturulması için devletler tarafından bu hakka ilişkin birtakım düzenlemeler yapılması olağan olarak değerlendirilmektedir. Engelli öğrencilerin engel durumu, akademik başarısı, davranış durumu, eğitim hayatındaki uyumu gibi birçok kıstas kapsamında bir değerlendirmeye tabi tutulması ve buna göre özel eğitim veya kaynaştırma öğrencisi olarak belirlenmesi de bu kapsama girmektedir. Öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin olarak yapılan işlemler, konuya ilişkin düzenlemelere uygun olarak ve ilgili uzmanların görüşleri doğrultusunda yapıldığı takdirde idareye tanınan bu takdir yetkisinin doğru bir şekilde kullanıldığı söylenebilecektir. Nitekim tüm engelli bireylerin kaynaştırma öğrencisi olması mümkün olmayıp hangi öğrencilerin kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimini sürdüreceğine bu kurallar kapsamında karar verilmesi gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2024/164, K. No: 2024/1144, 6/11/2024, para. 36).

37. Başvuranın kızının eğitim öğretim hayatına başladığı ... yılında özel eğitim uygulama okuluna yönlendirildiği ancak bu yönlendirme kararına karşı sağlık kurulu raporunda hafif düzey gelişimsel gerilik tanısı bulunduğu gerekçesiyle başvuran tarafından itirazda bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bu itiraz üzerine yapılan inceleme neticesinde, Zonguldak Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun ... tarihli ve ... sayılı Yerleştirme Kararı uyarınca, başvuranın kızının *"Zonguldak Merkez Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ile Tam Zamanlı*

Kaynaştırma Eğitiminden yararlanması yönünde öneride bulunulan öğrencinin, … İlkokulu'nda Tam Zamanlı Kaynaştırma ile eğitim öğretimine devam etmesine" karar verilmiştir. Somut olayda başvuranın kızının ortaöğretim kademesine geçiş sürecinde yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda özel eğitim uygulama okuluna yönlendirilmesine karar verilmiş; başvuran ise bu yönlendirmenin kızının gerçek yetenek ve performansını yansıtmadığını, sosyal uyumu ve kaynaştırma başarısı dikkate alınmadan yapıldığını belirterek, kızının normal gelişim gösteren akranlarıyla birlikte tam zamanlı kaynaştırma eğitimine devam etmesi gerektiğini ileri sürmüştür.

38. Başvuran tarafından dilekçe ekinde sunulan … İlkokulu Öğretmeni … tarafından düzenlenen *"Görüş Bildiri Belgedir"* başlıklı yazıda" *… Eğitim Öğretim Yılının başında … İlkokulu 4. Sınıfıma nakil olarak geldi. Geldiğinde akademik olarak arkadaşlarının oldukça gerisindeydi. Ancak benim ve sınıf arkadaşlarının çabasıyla sınıfa gayet güzel uyum sağladı. Akademik olarak da kendi kulvarında ilerledi. Tarafımdan kendisine destek eğitim verildi. Sınıfta zaman zaman akran eğitimi yolu ile arkadaşlarından destek aldı. Ailesi gerçekten gördüğüm en ilgili … için ciddi çabalayan işbirlikçi bir aile. 29 Ekim gösterisinde sınıf arkadaşları ile uyumlu bir şekilde kendisine verilen görevleri yaptı. 23 Nisan gösterimizde yine aynı şekilde görevini başarılı bir şekilde tamamladı. Bu gösterileri hem … il geneli yapılan törende hem de … Salonunda okul töreninde sergilemiştir. … tuvalete kendi başına gidip gelebilen, beslenmesini açıp yiyen, toplayan, elini yıkayabilen bir çocuktur. Tüm eşyalarını tanır, eşyalarına değer verir. Çok süslü bir kızdır. Arkadaşları tarafından sevilir, iletişime açıktır. Kendini ifade yeteneği oldukça iyidir. Yemek yemeyi sever. Bir yıl boyunca hiç sorunsuz bir şekilde sınıfıma ayak uydurdu. Yıl sonu balosunda valsini yaptı. Benim sınıfımda kaynaştırma öğrencisiydi. Ortaokulda da kaynaştırma öğrencisi olması …'nin sosyal ve duygusal gelişimi anlamında faydalı olacaktır diye düşünüyorum."* şeklinde beyanda bulunulduğu görülmüştür. Yine başvuran tarafından, … tarihleri arasında … ilinde düzenlenen … yarışmalarında kızının aldığı başarı belgeleri sunulmuştur.

39. Muhatap tarafından yazılı görüş ekinde sunulan … Ortaokulu Öğretmeni … tarafından düzenlenen *"Tutanaktır"* başlıklı yazıda *"Rehberlik ve Araştırma Merkezinden öğrencim … için gözlemlerin doğrultusunda bilgi istenmiştir. Burada, …'nin akademik anlamda sınıf içerisindeki performansı yoktur. Hiçbir varlık göstermemektedir. Sosyal iletişimde de arkadaşlarına zarar veriyor. Örneğin saç çekiyor, tükürüyor, kalem batırıyor, vuruyor, gözlerine parmak sokuyor. Ders esnasında tuvalete gitmek istiyor, dersin işleyişini bozuyor. Tuvalete kendi gidemiyor. Dersten çıkıp nöbetçi öğrenci, hizmetli bulmak zorunda kalıyorum. El, kol, ayak koordinasyonu zayıf. Düz yolda düşüyor. Okul kalabalık ve çocuklar çok hareketli. …'nin sosyalleşip gelişim göstereceği bir yer değil. Birkaç kez de düştü. Velisi sürekli okulda sürekli …'nin peşinde. Kalabalık bir okulda velilerin okulda olmasını, sürekli okula girmesini uygun bulmuyoruz. …. ile iletişim kurmaya kalktığımda benimle konuşmuyor, maalesef iletişim kuramıyoruz. Bu noktada … için bir faydamız dokunmuyor. Çünkü sınıfta ders için bekleyen 43 öğrencimiz daha var. Özel eğitim alan*

öğretmenlerinin onunla çalışmasının uygun olduğu görüşündeyiz." şeklinde beyanda bulunulduğu görülmüştür.

40. Başvuru dosyasında yer alan MEBBİS e-Rehberlik Modülü kayıtlarının incelenmesi neticesinde; … Ortaokulu Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni … tarafından … ve … tarihlerinde öğrencinin RAM'a yönlendirilmesi için ailesi ile iki ayrı bireysel görüşme gerçekleştirildiği anlaşılmıştır. Bu görüşmelerin ardından öğrenci hakkında Eğitsel Değerlendirme İstek Formu düzenlendiği, Form'da Sınıf Öğretmeni tarafından *"Öğrencimiz bilişsel olarak uygun değil. Okul kalabalık olduğundan kendini koruması kendini geliştirecek sosyal ve davranışsal beceriler kazanması mümkün değil. Arkadaşları ile beraberken istemediği olduğunda hemen öfkeleniyor ve şiddet gösteriyor. Okul merdivenlerinden inip çıkarken kalabalık olduğu için zorlanıyor. Akademik olarak okuma yazma bilmiyor. Ders sırasında horlayacak şekilde uyuyor, bu durumda diğer sınıf arkadaşları da olumsuz etkileniyor. İşlenen ders konularına dair hiçbir ilgisi yok."* şeklinde beyanda bulunulduğu; Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Öğretmeni tarafından *"Öğrenci akademik ve sosyal olarak kaynaştırmaya uygun değildir. Hareketleri çok ağır, geldiği okulu şu anda okuduğu okul gibi temel bilgileri söyleyemiyor. Okuma sayma gibi akademik becerilere sahip değil. Sınıf içinde dersi anlaması sınıfa adapte olması olası değildir. Okulun Fiziki şartları kalabalık oluşu öğrencinin hareket alanını kısıtlamakta ve zorlaştırmaktadır."* şeklinde beyanda bulunulduğu görülmüştür. Bu kapsamda yürütülen sürecin ardından … Ortaokulu, öğrencinin eğitsel değerlendirme ve tanılamasının yapılması için RAM'a yönlendirilmesini sağlamıştır.

41. RAM tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama kapsamında … tarihinde öğrenciye Leiter Uluslararası Performans Testi ve Performans Belirleme Formu uygulanmış olup ilgili belgeler muhatabın yazılı görüşünün ekinde sunulmuştur. Bu belgelerin incelenmesi neticesinde test gözlemlerinin *"Beden: Normal (Down Sendromu), İlişki Kurma: Zayıf, İlgi: Zayıf, Dikkat: Dağınık, Kavrama: Yavaş, Kendine Güven: Var, Renkleri Tanıma: Tanıyor, Göz-El Koordinasyonu: İyi, Düşünceler: Uygulamakta Zorlandı"* şeklinde olduğu görülmüştür. RAM tarafından yapılan eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda başvuranın kızının orta düzey zihinsel yetersizlik eğitsel tanısının bulunduğu tespit edilmiş olup … tarihli ve … sayılı Zonguldak Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Kararı uyarınca başvuranın kızının eğitim planında yer alan ihtiyaçları doğrultusunda özel eğitim uygulama okuluna yönlendirilmesine karar verilmiştir. Bunun üzerine başvuran, … tarihli yönlendirme kararına karşı Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kuruluna itirazda bulunmuş ve kızının tam zamanlı kaynaştırma öğrencisi olarak eğitimine devam etmesini talep etmiştir. Başvuranın itirazı üzerine … tarihinde yeniden eğitsel değerlendirme ve tanılama yapılmış; bunun sonucunda Zonguldak İl Millî Eğitim Müdürlüğü Özel Eğitim Hizmetleri Kurulunun … tarihli ve … sayılı kararıyla *"Zonguldak Merkez Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü Özel Eğitim Değerlendirme Kurulu Raporu ile Özel Eğitim Uygulama Okulu 2. Kademe'ye devam yönünde öneride bulunulan öğrencinin … Özel Eğitim Uygulama*

Okulu 2. Kademesi'nde gerekli eğitim öğretim tedbirleri alınarak Özel Eğitim Uygulama Okulu Programı doğrultusunda eğitim-öğretimine devam etmesine" karar verilmiştir.

42. Başvuru dosyası kapsamında yer alan bilgi ve belgeler bir bütün hâlinde değerlendirildiğinde; eğitsel değerlendirme ve tanılamaya ilişkin sürecin Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde yürütüldüğü, bu kapsamda RAM tarafından ölçme araçları ve performans belirleme formlarının öğrencinin özelliklerine uygun biçimde ve uygun ortamda uygulandığı, öğrencinin gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerinin ve eğitim ihtiyaçlarının birlikte değerlendirildiği, ayrıca Engellilik Sağlık Kurulu Raporu ile ÇÖZGER kayıtlarının da dikkate alındığı anlaşılmaktadır. Tüm bunların yanında ders öğretmenlerinin görüşlerinin alındığı, aileyle bireysel görüşmeler gerçekleştirildiği ve itirazlar üzerine yapılan işlemlere ilişkin gerekli incelemelerin yeniden gerçekleştirildiği görülmektedir. Dolayısıyla, öğrencinin engel durumu, akademik başarısı, davranış durumu ve eğitim hayatındaki uyumu gibi hususlar dikkate alınarak eğitsel değerlendirme ve tanılama ile yerleştirme işlemlerinin yapıldığı; bunun sonucunda öğrencinin özel eğitim ve destek eğitim hizmeti ihtiyaçlarına uygun şekilde eğitim öğretim ortamına dâhil edilmesine yönelik uygun düzenlemelerin yapıldığı değerlendirilmektedir.

43. Sonuç olarak yukarıda yer alan tüm hususlar birlikte dikkate alındığında; başvuranın kızının ortaöğretim kademesinde özel eğitim uygulama okuluna yönlendirilmesine ilişkin eğitsel değerlendirme, tanılama ve yerleştirme sürecinde engellilik temeline dayalı farklı bir muamelede bulunulduğuna dair somut bir bulguya ulaşılamamış olup bu doğrultuda somut olayda engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

17/12/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

Evren BAŞAR
Üye

Av. Fatma ÇINAR
Üye

Av. Melahat DEMİR
Üye

Dr. Ömer ÇELEN
Üye

TİHEK

2025/826 SAYILI
1. DAİRE KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

1. DAİRE KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/737
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	17.12.2025/59
Karar Numarası	:	2025/826
Başvuran	:	...
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	İncek 2. Etap Toplu Konutları Sitesi Yönetimi
Muhatap Vekili/ Vasisi	:	Av. ...
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, oturdukları sitenin yönetimi tarafından başvuranın sağlık, servet ve felsefi ve siyasi görüş, reşit olmayan oğlunun ise yaş temelinde ayrımcılık yasağına maruz bırakıldığı iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran, başvuru dilekçesinde ve eklerinde özetle:

a. İncek TOKİ 2. Etap Sitesinde oturduğunu, 31/1/2025 tarihinde saat 17:30 civarında oğlu ... ve 4 arkadaşının okul çıkışında sosyal tesise gelerek spor yapmak istediklerini, tesis girişinde önce galoş giymedikleri için azarlandıklarını, sonrasında tesis yöneticisi ...'nın çalışanlarına *"Bakın bakalım giriş hakları var mı?"* talimatını verdiğini, bu şekilde engelleyemeyince *"Durun bakalım siz burada mı oturuyorsunuz?"* sorusunu yönelttiğini, oğlunun sitede oturduğunu ve yanındakilerin arkadaşları olduğunu belirtince misafirlerin tesise giriş yapmayacaklarının belirtilerek geri çevrildiklerini, oğlunun *"Bu arkadaşlar da bizde kalıyor, onları kaydedin"* deyince *"Şu anda yönetim yok, kaydetmemiz imkansız"* denildiğini, oğlunun ısrar etmesi üzerine güvenlik çağrılacağı tehdidinde bulunulduğunu, çocukların bunun üzerine paniğe kapılıp dışarı çıktılarını, oğlu tarafından aranması üzerine tesise gelerek içeri alınmama gerekçesini öğrenmek istediğini, kısa zamanda olayın tartışmaya döndüğünü, Sitede Denetim Kurulu üyesi olduğunu öğrendiği ...'nın tartışmayı sürdürdüğünü, o sırada üç kadının gelerek çocukların ergen psikolojisi içinde olduklarını ve taşkın hareketlerinden dolayı içeri almak istemediklerini belirttiklerini, ..., ... ve diğer üç kadın tarafından çocuğun tarafını tuttuğu ve yanlışlarını görmediği suçlamasının yöneltildiğini, bunun üzerine kendisine sözleşme metninde tesislere kimlerin girebileceği ile ilgili hükmün gösterildiğini, kendisinin ise ilgili hükmün misafir girişine engel oluşturmadığını, ayrıca kimsenin bir konut sahibini güvenlikle dışarı attırma yetkisinin

bulunmadığını söylediğini, ardından ilgili yöneticinin güvenliğin çağrılacağına ilişkin beyanda bulunmadığını belirttiğini, bu sırada üç kadının gelerek olaya şahit olduklarını ve güvenliğin çağrılacağına ilişkin beyanda bulunulmadığını, çocukların yalan söylediğini beyan ettiklerini, tesise geldiği zamanlarda çok sayıda misafir geldiğini görmesine karşın kendisine verilen cevapta eskiden misafir girişine izin verilirken artık kesinlikle verilmediğinin belirtildiğini, tüm bu olayların çocuğu ve arkadaşları ergen olduğu için yaşandığını, bu sebeple tesis yöneticisinin yaş temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini,

b. Site Yönetiminin tesise girebilmek için sağlık raporu getirilmesini zorunlu kıldığını, bu isteğin her şeyden önce Anayasa, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu ve 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu uyarınca kişisel verilerin gizliliği ilkesine aykırı olduğunu, zira sağlıkla ilgili bilgilerin korunması gerekli veriler arasında sayıldığını, sağlık raporunun niçin istendiğinin belli olmadığını, kişilerin sağlık durumuna göre tesisten faydalanmasının engellenemeyeceğini, bunun yasal bir dayanağının ve makul gerekçesinin bulunmadığını, bununla birlikte hangi sağlık durumunun spor salonuna girilmesini engelleyeceği yönünde açıklama yapılmamasının da herhangi bir sağlık sorunu olan kişinin spor salonuna girmesinin engelleneceği anlamına geldiğini ve bunun orantısız olduğunu, sonuç olarak giderlerini diğer Site sakinleriyle ortaklaşa ödemesine rağmen gerekçesi açıklanmadığı için sağlık raporu sunmadığından tesise alınmamasının sağlık yönünden ayrımcılık ihlali teşkil ettiğini, sağlık raporu verenlerin tesisi kullanabildiğini, öte yandan bir sağlık raporu götürdüğünde -varsa- hastalıkları nedeniyle getirilecek sınırlamaların bir başka ayrımcılık yasağını oluşturacağını zira herhangi bir rahatsızlığı olmasının basit de olsa bir spor yapmasına engel olmayacağını ancak hakları kısıtlandığı için o aşamada hangi yasaklar uygulanacağını bilemediğini,

c. Site Yönetiminin sözlü beyanlarına göre, sitede oturmayanların sosyal tesise girişlerini engellemek için sosyal tesise girişte *"ikamet belgesi getirme zorunluluğu"* koyduğunu, oysa bu yasağın Yönetim Planı'nın 35'inci maddesinin (e) bendinde düzenlenen *"Sosyal tesislerden, her kat maliki, bağımsız bölümlerdeki kiracılar ve oturma (Sükna) hakkı sahipleri kullanma ve faydalanma hakkına sahiptir."* biçimindeki hükme açıkça aykırı olduğunu, öte yandan 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 19'uncu maddesindeki *"Yerleşim yeri bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yerdir. Bir kimsenin aynı zamanda birden çok yerleşim yeri olamaz."* hükmünün Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının birden fazla konutu mülk edinmelerine engel olmadığını, "İkametin tekliği ilkesi" gereğince her bir vatandaşın sadece bir ikamet yerinin olabildiğini, ama aynı vatandaşın dilediği sayıda konutun maliki olabildiğini, Site Yönetiminin sadece ikamet edenlerin sosyal tesisten yararlanabileceklerini kural haline getirmekle servet durumu yönünden ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini çünkü bu uygulamaya göre ülkede tek bir konutu olup sitede ikamet edenlerin sosyal tesisten yararlanma hakkına sahip olduğunu, birden fazla konutu olup ikamet yeri diğer konutu olanların sosyal tesisten yararlanamadığını, bu durumda servet sahibi olanların, servet sahibi olmaları nedeniyle karşılığını almadıkları bir hizmetin bedelini ödemek zorunda kaldıklarını,

ç. Site Yönetiminin felsefi ve siyasi görüş temeline dayalı iki ayrımcılık daha yaptığını, öncelikle Kurul biçimindeki örgütlenmelerde genellikle alınan kararları uygulamak üzere Yönetim Kurulu ve Yönetim Kurulunun kararlarının denetlenmesi amacıyla Denetim Kurulu oluşturulduğunu, yukarıda aktardığı olaylar sırasında ...'nın yönetim adına hareket ettiğini, olaylar sırasında her defasında oralarda bulunan ve yönetici lehine şahitleri olay yerine getiren ...'nın Denetim Kurulu üyesi olduğunu ancak bu kişilerin karı-koca olduğunu, eşlerden birinin yönetimde diğerinin Denetim Kurulunda olmasının en azından *"etik"* olmadığını, bu tür bir denetçi tarafından eşinin icraatları konusunda hazırlanacak rapora itibar etmenin olanaksız olduğunu, bunun sonucu olarak yönetimin birçok keyfi engel oluşturarak kendilerine biat eden, kendi görüşlerine yakın kişileri tesisten olabildiğince yararlandırması ve istenmeyen kişilere aidat ödettirilip haklarının engellendiğini,

d. Sosyal tesislere girişte kurulan yeni sistemle içeri girebilmek için akıllı telefonlara bir program yüklemek ve daha sonra her girişte üretilecek QR kodunu oluşturup makineye tanıtmak gerektiğini, kendi dünya görüşüne göre akıllı telefonların tüketim toplumunun simgeleri ve etkinlik araçları olduğunu, emperyalist ülkelerin tüketim çılgınlığını körüklemek, ideolojilerini yaygınlaştırmak için akıllı telefonları bir araç olarak kullandıklarını, bu yüzden akıllı telefon kullanımını bireysel olarak reddettiğini, tesise girebilmek için akıllı telefon kullanmak zorunda bırakılmasının tarafına felsefi ve siyasi görüş temeline dayalı olarak ayrımcılık yapıldığı anlamına geldiğini ve bu nedenle uygulamanın derhal kaldırılması gerektiğini, sadece telefona belirtilen programı yükleyemediklerinden dolayı tesise gidemeyenler bulunduğunu,

e. Aynı şekilde aidat ödemesi için yakın zamanlara kadar Emlak Yönetim sistemi üzerinden sadece kullanıcı adını ve şifresini girerek ödeme yaptığını, dünyanın her yerinden 3-5 dakika içinde ödeme yapmasını sağlayan bu sistemden vazgeçilerek yeni bir uygulamaya geçildiğini, yeni sistemin tüketim çılgınlığını kamçılayan kampanyalar ve reklamlarla dolu olduğu gibi ödemelerde %5 gibi adeta bir tefeci faizi talep ettiğini, ilgililere konuyu ilettiğinde EFT ile gönderim yapabileceğinin söylendiğini, kredi kartı ile ödeme yapma olanağı varken nakit ödeme yapma seçeneğini kullanmak istemediğini, öte yandan kartla ödeme yapmak isterse Site Yönetimine gelerek ödeme yapabileceğinin söylendiğini, bilgisayarının başında 3-5 dakika içinde ödeme olanağı varken ödeme için 30-50 dakika ayırmasına ihtiyaç olmadığını, daha önce daha sorunsuz işleyen bir sistem varken, hizmeti alanların aleyhine olan daha geri bir hizmet kullanmanın bir gerekçesinin olamayacağını ifade ederek servet, yaş, sağlık ve siyasi ve felsefi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğini, iddia etmektedir.

3. Muhatap İncek 2. Etap Toplu Konutları Sitesi Yönetimi vekili Av... sunmuş olduğu yazılı görüşte;

a. Sitenin toplu yapı niteliğinde olduğunu, 1585 konut, 35 blok, 3 büfe ve 1 sosyal tesisten oluştuğunu, her blokta blok kat malikleri tarafından seçilen bir temsilci (blok yöneticisi) ve bir denetçi bulunduğunu, blok temsilcilerinin Toplu Yapı Temsilciler

Kurulunu oluşturduğunu, Toplu Yapı Temsilciler Kurulu tarafından 3'er kişiden oluşan Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulunun seçildiğini,

b. Sitenin 23/6/1965 tarihli ve 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu (KMK) ile İncek 2.Etap Toplu Konutları Yönetim Planı hükümleri çerçevesinde insan hakları ve eşitlik kurallarına, Anayasa'ya, kanunlara ve yönetim planına uygun şekilde, temsilciler kurulunca alınan kararlar çerçevesinde yönetim tarafından yönetildiğini,

c. İnsanların bir arada bulunduğu ve ortak alanların paylaşıldığı her sosyal alanda olduğu gibi sitede de uyulması gereken birtakım kuralların bulunduğunu, bu kuralların konusuna göre gerek doğrudan temsilciler kurulu tarafından belirlenerek Yönetim Kurulu tarafından gerekse temsilciler kurulunun yetki verdiği ölçüde Yönetim Kurulu tarafından belirlenerek icra edildiğini,

ç. Başvuru konusu olayda bahse konu ortak alanların kullanım esaslarının İncek 2. Etap Sosyal Tesis Kullanıcı Sözleşmesi'nde yer aldığını, bu sözleşmede yer alan esas ve kriterlerin 1585 konuttan oluşan sitedeki tüm site sakinlerinin faydası gözetilmek suretiyle belirlendiğini, hiçbir site sakinine ayrımcılık yahut eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edecek muamelede bulunulmadığını,

d. Sosyal tesis kullanıcı sözleşmesi gereği sosyal tesisten faydalanmak isteyen kişilerden e-devlet üzerinden kolaylıkla temin edilebilecek "*Kişisel Sağlık Bilgi Formu*" nun talep edildiğini, ayrıca kişilerin sitede ikamet ediyor olması gerektiğini, sağlık raporu istenmesinin oldukça doğal ve hatta site sakinlerinin başta can ve sağlık güvenliklerinin sağlanması adına zaruri bir talep olduğunu, sosyal tesisi kullanan kişilerin her türlü bulaşıcı hastalıkları ile kalp veya tansiyon gibi rahatsızlıklarının bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla bu raporun istendiğinin, kişinin bulaşıcı hastalığının olmasının diğer site sakinlerini, kalp/tansiyon gibi hastalıklarının bulunmasının ise kendi can ve sağlık güvenliğini tehlikeye atacağını,

e. Sosyal tesisi yalnızca site sakinlerinin kullanabiliyor olmasının ise yine gayet doğal bir şart olarak belirlendiğini, 1585 konutun bulunduğu sitede, her dairede ortalama 4 kişinin yaşadığı düşünüldüğünde 6.340 kişilik bir nüfustan söz edildiğini, sitede yalnızca 1 adet sosyal tesisin yer aldığını, dolayısıyla tüm site sakinlerinin bu tesisten faydalanabilmesi için misafir alımının kabul edilmediğini, kaldı ki site sakinlerinin ödediği aidatlar ile işletilen sosyal tesise, dışarıdan misafir kabul edilmesine ilişkin bir zorunluluktan da söz edilemeyeceğini,

f. Başvuranın oğluyla ilgili iddialara cevaben, yukarıda zikredildiği üzere sosyal tesisten faydalanma hakkının yalnızca site sakinlerine ait olduğunu ve dışarıdan misafir getirilemeyeceğini, başvuranın ve 4 arkadaşının yaşlarının küçüklüğü sebebiyle tesise alınmadıkları iddiasının gerçeği yansıtmadığını, başvuranın oğlu ...'nun sosyal tesise girebileceğinin fakat arkadaşlarının giremeyeceğinin başvuranın oğluna açıklandığını, dolayısıyla tesisten atma gibi bir durumun söz konusu olmadığını,

g. … adlı kişinin Yönetim Kurulu üyesi olmadığını, tesis müdürü olduğunu, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu üyelerinin Toplu Yapı Temsilciler Kurulu kararı ile belirlendiğini,

ğ. Aidat ödenmesine ilişkin eski sistem ile yeni sistem arasında bir fark bulunmadığını, sitenin Emlak Yönetim A.Ş. tarafından yönetildiği dönemde aidat takibi ve ödemeleri için Emlak Yönetişim A.Ş.'nin "…" isimli uygulamayı kullandığını, mevcut yönetimin ise "…" isimli aidat takip ve ödeme uygulamasını kullandığını, bahsi geçen uygulamaların, ilgili firmalarla akdedilen hizmet sözleşmeleri çerçevesinde firmaların, site yönetimlerine sunduğu ve aidat ödemelerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıran ve Site Yönetimi tarafından aidatların ödenip ödenmediğinin takibinin yapılabildiği sanal platformlar olduğunu, mevcut durumda kullanılan "…" isimli platform üzerinden site sakinlerinin kredi/banka kartlarını kullanarak aidatlarını ödeyebildiğini, başvuranın iddiasının aksine aidat ödenmesi için yönetime fiziken gidilmesi gibi bir zorunluluğun bulunmadığını, site sakinlerinin kendilerine en uygun aidat ödeme yöntemini belirleyerek mail-order, havale/EFT, fiziki POS yahut … üzerinden online ödeme seçeneklerinden birini tercih edebildiğini,

h. Başvuranın, dilekçesinde aidat ödenmesinde gecikilmesi durumunda %5 gecikme tazminatı talep edildiğini ve bunun bir nevi tefecilik olduğunu belirttiğini, oysa KMK'nin 20'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gecikme durumunda %5'lik gecikme tazminatı talep edildiğini, bu maddeyi Site Yönetimi belirlemediği gibi Site Yönetiminin tefecilik yapma gibi bir uğraşının da bulunmadığını,

ı. Neticeten Site Yönetiminin Anayasa başta olmak üzere, KMK ve Yönetim Planı hükümlerine uygun hareket ettiğini, başvuranın da herhangi bir hak ihlalinin bulunmadığını, ifade etmektedir.

i. Muhatap tarafından yazılı görüşüne ek olarak İncek 2. Etap Toplu Konutları Toplu Yapı Yönetim Planı…'nın İncek TOKİ 2. Etap Sosyal Tesis Kullanıcı Sözleşmesi, Tesis Müdürü … ve Danışma Personeli …'ın yazılı ifadeleri, 7/12/2024 tarihli Ankara İncek 2. Etap Toplu Konutları Olağan Temsilciler Kurulu Toplantı Kararları, Site Yönetimi imza sirküleri, 9/1/2024 tarihli karar defteri örneği ve vekaletname örneği Kurumumuza sunulmuştur.

4. Başvuran, muhatabın yazılı görüşüne cevaben sunduğu yazılı görüşünde özetle:

a. Muhatabın, sosyal tesislerin kullanımının bir *"Sosyal Tesis Kullanıcı Sözleşmesi"*nde kurallara bağlandığını iddia ettiğini oysa bu sözleşmenin yöneticilerin dayatmasından ibaret kurallardan oluştuğunu ve hukuksal hiçbir değerinin olmadığını, 11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda (TBK) hüküm altına alınan sözleşme serbestisi prensibi uyarınca tarafların sözleşmenin esaslı noktalarında (sunulacak hizmet ve bedel) anlaşamazlarsa sözleşme yapmama özgürlüğüne sahip olduklarını fakat somut olayda belirtilen alanın sitenin ortak alanı olduğunu ve buradan yararlanmanın sözleşme koşuluna bağlanamayacağını, sözleşme olarak öngörülen metinde herhangi bir bedel öngörülmediği halde bütün site sakinlerinin oturdukları konutun büyüklüğüne göre sosyal tesisin giderlerine katıldığını dolayısıyla tarafların bedel ödememe gibi bir haklarının

bulunmadığını, bu sebeplerle ortada TBK hükümlerinde tarif edilen bir sözleşmeden bahsedilemeyeceğini ve bu metnin sözleşme olarak bağlayıcılığının bulunmadığını, bir an için bu sözleşme geçerli kabul edilse dahi TBK'nin 27'nci maddesi gereği bu belgeyle getirilen yükümlülüklerin çok sayıda kanuna aykırı olduğunu ve hükümsüz olduğunu, ayrıca belgede yer alan genel işlem koşulları kendisi tarafından kabul edilmediğinden TBK hükümleri gereği yok hükmünde olduğunu,

b. Site Yönetiminin savunmasında yer verdiği *"sosyal tesisi kullanmak isteyen kişilerin, sitede ikamet ediyor olmaları gerekmektedir"* açıklamasının servet temeline dayalı ayrımcılık yapıldığının açık itirafı olduğunu, bu beyanla site sakinlerinin yönetim tarafından sitede ikamet eden ve etmeyen site sakinleri olarak iki kategoriye ayrıldığını, yönetimin aidat toplarken site sakinleri arasında hiçbir ayrım yapmazken tesisten yararlanma söz konusu olduğunda sitede oturduğu halde sitede ikamet etmeyen site sakinlerine yasaklama getirdiğini, olay tarihinde ikametgahlarının eşinin çalışmakta olduğu ve kendisinin de emekli olduğu kurum olan TBMM'nin arka sokağındaki ... olduğunu, çocuklarının ...'daki okulu dolayısıyla ise muhatap siteye taşındıklarını dolayısıyla oturduğu yer ile ikametgahının bulunduğu yerin farklı olduğunu, TMK'nin 19'uncu maddesinde yer alan ikametin tekliği ilkesinin vatandaşların başka yerde mülk edinmelerine ya da bu mülkten yararlanmalarına engel olmadığını, mülk sahibi olduğu halde ikamet adresinin mezkûr site olmaması nedeniyle aidatlarının ödemekte olduğu sosyal tesislerden faydalandırılmamasının servet sahibi olduğu için cezalandırıldığı anlamına geldiğini,

c. Site Yönetiminin sosyal tesisten faydalanılması için sağlık raporu istendiğine dair açıklamasının sağlık temeli üzerinden ayrımcılık yasağının ihlal edildiğinin açık itirafı olduğunu, bu yolla site sakinlerinin sağlık bakımından yönetim tarafından elverişli görülenler ve sakıncalı görülenler şeklinde ikiye ayrıldığını, sağlık hizmetinin Anayasa gereği devletin kendisi ya da onun sıkı denetim ve gözetimi altında yapıldığını, hiçbir kanunda Site Yönetimine site sakinlerinin hastalıklarının teşhis ve tedavisi ile ilgili bir görev verilmediğini, site yönetimlerinin bu konuda görev ve yetkisi olmadığı gibi teknik donanım ve personel bakımından da yetersiz olduklarını, örneğin grip olmuş birinin saunaya gidip ter atmasını engellemenin hiçbir yönetimin yetkisinde olmadığını, öte yandan bu tür bilgilerin Anayasa ile koruma altına alınan kişisel veriler olduklarını ve kişisel verilerin ancak zorunluluk varsa , gerekli mekanizmalar kurulduktan sonra istenebileceğini, bu sebeple KVKK çerçevesinde ilgili yerlere de şikayette bulunulduğunu, Site Yönetimine kişisel verilerini sunmadığı için aidatını ödediği halde sosyal tesislerden faydalanamadığını, bu verileri sunsa bile anlaşıldığı kadarıyla bir enfeksiyon kapması halinde içeri alınmayacağını, bu yönüyle iki katmanlı bir ayrımcılık yasağı ihlalinin bulunduğunu,

ç. Yönetimin *"Başvuranın oğlu yahut arkadaşlarının sosyal tesisten atılması gibi bir durumun söz konusu olmamıştır."* yönündeki açıklamasının daha sonra savını desteklemek amacıyla eklediği ifadelerle yalanlandığını, tesis müdürü ...'nın *"Danışmanın önünde sesli itiraz ve kargaşa nedeniyle tesise giren ve çıkan üyelerin rahatsız olması ve ...'nın ısrarlı tavırları nedeniyle ...'ya dönerek güvenliği çağıralım dedim. Bunun üzerine ... ve*

arkadaşları tesisten ayrıldı." ve ...'nın *"Bunun üzerine çocuklar gülerek ve alaycı bir tavırla itiraz edip yine yukarıya fitness alanına çıkmaya çalıştılar. Diğer üyeler rahatsız olmaya başlayınca ... Hoca uğraşmayalım direk güvenliği çağıralım deyince çocuklar koşarak çıktılar."* ifadelerinden anlaşıldığı kadarıyla görevlileri rahatsız eden şeyin çocukların itiraz emesi, gülmesi ve alaycı bir tavır takınmaları ve tesise girenlerin rahatsız olması olduğunu, oysa tüm bunların yetişkinler için de geçerli olabileceğini, burada görevliler için sorun oluşturan şeyin aslında itiraz edenlerin çocuk olması olduğunu, kendisi tesise gittikten sonra da yaptıkları açıklamalarda "çocukların ergen gibi davrandıkları" suçlamasının yöneltildiğini, olayda görevlilerin ayrımcılık yaptıklarına ilişkin çarpıcı itirafın ise güvenliğin çağrılması tehdidi üzerine çocukların koşarak çıkmış olmaları olduğunu, güvenlik görevlilerinin kimseyi zorla kolundan tutup dışarı çıkarma yetkisinin olmadığını fakat 15 yaşındaki çocukların bunu bilmeyecek durumda olmalarından dolayı polisiye olaya karışmama endişesiyle korkarak kaçtıklarını, görevlilerin böyle bir tehdidi yetişkinlere karşı yapamayacaklarını, dolayısıyla çocukların sadece çocuk olmaları sebebiyle tesisten atıldıklarını ve yaş temeline dayalı ayrımcılık yaptıklarını,

d. Denetim Kurulu üyesi ...'nın, tesis yöneticisi ...'nın eşi olduğunu ve onu koruma altına aldığını, bunun kabul edilemez olduğunu çünkü yöneticilerin Yönetim Kuruluna, Yönetim Kurulunun ise Denetim Kuruluna karşı sorumlu olduğunu, Denetim Kurulunun görevinin yönetimin icraatlarının hukuk dışına çıkması halinde sorumluluğunun bulunduğunu, Denetim Kurulu üyesinin denetlemekle yükümlü olduğu yöneticiyi himaye etmesinin denetim-yönetim ilişkisine ters düşeceğini,

e. QR koduyla ilgili iddialarının anlaşılmadığını, örneğin evde zaman zaman kendileriyle birlikte kalan engelli kayınpederi ile kayınvalidesinin zaman zaman sosyal tesise giderek saunayı kullandıklarını fakat kullandıkları telefon tuşlu olduğu için QR kod okumaya elverişli olmadığını, kurulan bu sistemin onların tesise girişini engellediğini, kendisinin de ilkesel ve felsefi olarak yüksek teknoloji ürünlerine karşı olduğunu ve felsefi görüşünü nedeniyle bu tür cihazları kullanmayı tercih etmediğini, dolayısıyla QR kodu üretme zorunluluğu getirilmesinin felsefi görüş temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini, iddia etmektedir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinde *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir. (...) Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz. Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükmü yer almaktadır.

6. Anayasa'nın *"Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Herkes yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."* hükmü yer almaktadır.

7. Anayasa'nın *"Özel hayatın gizliliği"* başlıklı 20'nci maddesinde *"Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz. Millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık ve genel ahlâkın korunması veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması sebeplerinden biri veya birkaçına bağlı olarak, usulüne göre verilmiş hâkim kararı olmadıkça; yine bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınmış merciin yazılı emri bulunmadıkça; kimsenin üstü, özel kâğıtları ve eşyası aranamaz ve bunlara el konulamaz. Yetkili merciin kararı yirmidört saat içinde görevli hâkimin onayına sunulur. Hâkim, kararını el koymadan itibaren kırksekiz saat içinde açıklar; aksi halde, el koyma kendiliğinden kalkar. Herkes, kendisiyle ilgili kişisel verilerin korunmasını isteme hakkına sahiptir. Bu hak; kişinin kendisiyle ilgili kişisel veriler hakkında bilgilendirilme, bu verilere erişme, bunların düzeltilmesini veya silinmesini talep etme ve amaçları doğrultusunda kullanılıp kullanılmadığını öğrenmeyi de kapsar. Kişisel veriler, ancak kanunda öngörülen hallerde veya kişinin açık rızasıyla işlenebilir. Kişisel verilerin korunmasına ilişkin esas ve usuller kanunla düzenlenir."* hükmü yer almaktadır.

8. Anayasa'nın *"Ailenin korunması ve çocuk hakları"* başlıklı 41'inci maddesinde *"Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. (2) Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilâtı kurar. Her çocuk, korunma ve bakımdan yararlanma, yüksek yararına açıkça aykırı olmadıkça, ana ve babasıyla kişisel ve doğrudan ilişki kurma ve sürdürme hakkına sahiptir. Devlet, her türlü istismara ve şiddete karşı çocukları koruyucu tedbirleri alır."* hükmü yer almaktadır.

9. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre *"Doğrudan ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını bu Kanunda sayılan ayrımcılık temellerine dayanılarak engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muameleyi"* (e) bendine göre *"Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını"* ifade eder.

10. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinde *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş,*

etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır (...)" hükmü yer almaktadır.

11. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında *"Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık."* hükmü yer almaktadır.

12. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesine göre *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."* hükmü yer almaktadır.

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek (...)"* Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

14. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

15. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına ilişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Karar türleri"* başlıklı 65'inci maddesinde *"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Başvuranın dilekçesinden 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen ayrımcılık temellerinden servet, yaş, sağlık, siyasi ve felsefi görüş temeli ile bağlantılı olarak ayrımcılığa maruz kaldığı iddiasında bulunduğu anlaşılmaktadır. Mezkûr Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrası ise *"İlgililer,*

Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmünü içermektedir. Dosya kapsamında, başvuru eklerinden başvuran tarafından ilgili uygulamanın düzeltilmesi için muhatap Site Yönetimine 31/1/2025 ve 5/2/2025 tarihli iki ayrı dilekçe ile başvuru yapıldığı ve Kurumumuza başvuru yapıldığı tarihte ilgili başvuruların üzerinden otuz gün geçtiği görülmüştür. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği değerlendirilmiş; başvurunun esastan incelenebilecek bir başvuru olduğu kanaatine varılmıştır.

17. Ayrımcılık yasağı, uluslararası insan hakları hukukunun temelinde yer almakta ve pek çok uluslararası insan hakları sözleşmesinde özel olarak düzenlenmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin (İHEB) 2'nci maddesi şöyledir: *"Herkes, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka bir görüş, ulusal veya sosyal köken, mülkiyet, doğuş veya herhangi başka bir ayrım gözetmeksizin bu Bildirge ile ilan olunan bütün haklardan ve bütün özgürlüklerden yararlanabilir."* Birleşmiş Milletler (BM) Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin (MSHS) 2'nci maddesine göre *"Herkes yasalar önünde eşittir ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalarca eşit derecede korunur. Bu bakımdan yasalar her türlü ayrımı yasaklayacak ve ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasal veya başka fikir, ulusal ya da toplumsal köken, mülkiyet, doğum veya diğer statüler gibi her bağlamda ayrımcılığa eşit ve etkili korumayı temin edecektir." Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 14'üncü maddesine göre ise; "Bu Sözleşme' de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan güvence altına alınır."*

18. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık; objektif ve makul bir neden olmaksızın, aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, Willis/Birleşik Krallık, B. No: 36042/97, 11/6/2002, para. 48 ve AİHM, Okpisz/Almanya, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM'e göre farklı muamele, nesnel ve makul bir gerekçeye dayanmadığı takdirde ayrımcı olarak kabul edilir. Başka bir ifadeyle, farklı muamele meşru bir amaç taşımıyor veya kullanılan araçlarla bu amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi kurulamıyorsa ayrımcılık teşkil eder (AİHM, Fabris/Fransa, B. No: 16574/10, 7/2/2013, para. 56).

19. Anayasa Mahkemesine (AYM) göre; nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilir (AYM, Nuriye Arpa, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

20. Somut olayda başvuran, oturduğu sitede pek çok ayrımcılık yasağı ihlali yaşandığını, sitenin tesislerinden yararlanabilmek için sağlık raporunun zorunlu kılındığını, bu durumun sağlık temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini, Site Yönetiminin tesislere girişte ikamet belgesi ibraz etme zorunluluğu getirdiğini, bu durumun ikameti sitede olmayanlar için servet temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini, oğlu ve 4 arkadaşının spor yapmak için tesislere girmeye çalıştığını ancak *"ergen"* oldukları gerekçesiyle içeri alınmadıklarını, bu durumun yaş temelinde ayrımcılık teşkil ettiğini, sitenin Yönetim Kurulu üyesi ve sosyal tesis sorumlusu ... ile Denetim Kurulu üyesi ...'ın karı-koca olmaları dolayısıyla beraber hareket ettikleri ve yönetimde birçok keyfi engel oluşturarak kendilerine biat eden, kendi görüşlerine yakın kişileri tesisten olabildiğince yararlandırmalarına karşın istenmeyen kişilere aidat ödettirilip haklarını engelledeklerini, bu durumun felsefi ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık oluşturduğunu, ayrıca tesislere girişte QR kodu okutma zorunluluğunun bulunduğunu, QR kodunun akıllı telefonlar vasıtasıyla kullanıldığını ancak kendi dünya görüşüne göre akıllı telefonların tüketim toplumunun simgeleri ve etkinlik araçları olduğunu, emperyalist ülkelerin tüketim çılgınlığını körüklemek, ideolojilerini yaygınlaştırmak için akıllı telefonları bir araç olarak kullandığını, dünya görüşü gereği telefonun sadece bir iletişim aracı olması gerektiğini ve bu yüzden akıllı telefon kullanımını bireysel olarak reddettiğini, ancak tesislere girişte QR kodu okutma zorunluluğunun bulunmasının akıllı telefon kullanma mecburiyeti getirdiğini, aidat ödemeleri için de benzer bir durumun söz konusu olduğunu ve bu durumun felsefi ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağına aykırı olduğunu iddia etmiştir.

21. Muhatap TOKİ İncek 2. Etap Toplu Konutları Sitesi Yönetimi tarafından Av. ... vekaletiyle sunulan görüş yazısında özetle; Sitenin insan hakları ve eşitlik kurallarına, Anayasa'ya, kanunlara ve yönetim planına uygun şekilde, temsilciler kurulunca alınan kararlar çerçevesinde yönetildiği, başvuru konusu olayda bahse konu ortak alanların kullanım esaslarının İncek 2. Etap Sosyal Tesis Kullanıcı Sözleşmesi'nde yer aldığı, bu sözleşmede yer alan esas ve kriterlerin tüm site sakinlerinin faydası gözetilmek suretiyle belirlendiği, hiçbir site sakinine ayrımcılık yahut eşitlik ilkesine aykırılık teşkil edecek muamelede bulunulmadığı, sosyal tesis kullanıcı sözleşmesi gereği sosyal tesisten faydalanmak isteyen kişilerden *"Kişisel Sağlık Bilgi Formu"* nun talep edildiği, ayrıca kişilerin sitede ikamet ediyor olması gerektiği, sağlık raporu istenmesinin doğal ve hatta zaruri bir talep olduğu, kişinin bulaşıcı hastalığının olmasının diğer site sakinlerini, kalp/tansiyon gibi hastalıklarının bulunmasının ise kendi can ve sağlık güvenliğini tehlikeye atacağı, sitede yalnızca 1 adet sosyal tesisin yer aldığı, tüm site sakinlerinin bu tesisten faydalanabilmesi için misafir alımının kabul edilmediği, başvuranın oğluyla ilgili iddialara cevaben, sosyal tesisten faydalanma hakkının yalnızca site sakinlerine ait olduğu ve dışarıdan misafir getirilemeyeceği, başvuranın ve 4 arkadaşının yaşlarının küçüklüğü sebebiyle tesise alınmadıkları iddiasının gerçeği yansıtmadığı, kendisinin sosyal tesise girebileceğinin fakat arkadaşlarının giremeyeceğinin başvuranın oğluna açıklandığı, dolayısıyla tesisten atma gibi bir durumun söz konusu olmadığı, ... adlı kişinin tesis müdürü

olduğu, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu üyelerinin Toplu Yapı Temsilciler Kurulu kararı ile belirlendiği, aidat ödenmesine ilişkin eski sistem ile yeni sistem arasında bir fark bulunmadığı, mevcut yönetimin "..." isimli aidat takip ve ödeme uygulamasını kullandığı, "..." isimli platform üzerinden site sakinlerinin kredi/banka kartlarını kullanarak aidatlarını ödeyebildiği, başvuranın iddiasının aksine aidat ödenmesi için yönetime fiziken gidilmesi gibi bir zorunluluğun bulunmadığı, site sakinlerinin kendilerine en uygun aidat ödeme yöntemini belirleyerek mail-order, havale/eft, fiziki POS yahut ... üzerinden online ödeme seçeneklerinden birini tercih edebildiği, KMK'nin 20'nci maddesi gereğince gecikme durumunda %5'lik gecikme tazminatı talep edildiği, bu maddeyi Site Yönetiminin belirlemediği belirtilmiştir.

22. Başvuranın iddialarının, yaş, sağlık, servet ve felsefi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmesine ilişkin olduğu görülmektedir. Bu çerçevede başvuranın iddialarının her bir temel bakımından müstakil olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.

23. Başvuranın iddialarından ilki oğlu ... ve arkadaşlarının, oturdukları sitenin sosyal tesisinden faydalanamamasının yaş temelinde ayrımcılık teşkil ettiğine ilişkindir. Başvuran, ...'nın velayetine ilişkin belgeyi ekte sunmuş olup başvuranın oğlu açısından iddia esas bakımından incelenebilir niteliktedir. Buna karşılık arkadaşlarının da ayrımcılığa uğradığı iddiası 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü içeren 17'nci maddesi ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanması Hakkında Yönetmelik'in *"Başvurunun kanuni temsilci veya vekil aracılığıyla yapılması"* başlıklı 37'nci maddesinde belirtildiği üzere ancak ilgili kişiler, kanuni temsilciler ya da vekiller tarafından ileri sürülebileceğinden bu iddialar bakımından başvuru ön inceleme şartları bulunmadığından esas bakımından incelenmeyecektir.

24. 6701 sayılı Kanun'a göre bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit bir şekilde yararlanmasını yaşı nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü muamele, yaş temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır (Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK), Yaş Temelinde Ayrımcılık, Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 9, s. 12). BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin 2'nci maddesi uyarınca *"Taraf Devletler, bu Sözleşme'de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana-babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayrım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler. Taraf Devletler, çocuğun ana-babasının, yasal vasilerinin veya ailesinin öteki üyelerinin durumları, faaliyetleri, açıklanan düşünceleri veya inançları nedeniyle her türlü ayrıma veya cezaya tâbi tutulmasına karşı etkili biçimde korunması için gerekli tüm uygun önlemi alırlar."*

25. Başvuran somut olayda; muhatabın, oğlu ve arkadaşlarının sosyal tesisten atılması gibi bir durumun söz konusu olmadığını belirttiğini oysa tesis müdürü ...'nın ifadesinde,

tesiste çıkan gürültü ve kargaşa nedeniyle tesise giren ve çıkan üyelerin rahatsız olmaması ve ...'nın ısrarlı tavırları nedeniyle *"güvenliği çağıralım"* dediğini, yine tesis görevlisi ...'nın çocukların gülerek ve alaycı bir tavırla itiraz edip fitness alanına çıkmaya çalıştıklarını, diğer üyeler rahatsız olmaya başlayınca güvenliği çağırmaya karar verildiğini, bunun üzerine çocukların koşarak çıktıklarını belirttiğini, tüm bu ifadelerden anlaşıldığı kadarıyla görevlileri rahatsız eden şeyin çocukların itiraz emesi, gülmesi ve alaycı bir tavır takınmaları olduğunu yani itiraz edenlerin çocuk olması olduğunu, kendisi tesise gittikten sonra da yaptıkları açıklamalarda "çocukların ergen gibi davrandıkları" suçlamasının yöneltildiğini iddia etmiştir. Başvuran bu iddiasının ispatının güvenliğin çağrılması tehdidi üzerine çocukların koşarak çıkmış olmaları olduğunu, güvenlik görevlilerinin kimseyi zorla kolundan tutup dışarı çıkarma yetkisinin olmadığını fakat 15 yaşındaki çocukların bunu bilmeyecek durumda olmalarından dolayı korkup kaçtıklarını, görevlilerin bir yetişkini bu şekilde tehdit etmesinin ise mümkün olmadığını, bu sebeple çocukların sırf çocuk olmaları sebebiyle tesisten dışarı çıkarıldıklarını ve yaş temeline dayalı ayrımcılık yapıldığını belirtmektedir.

26. Başvuranın da iddiasında yer verdiği ...yazılı ifadesinde; 31/1/2025 tarihinde 18:00 civarında dersini bitirdiğini, ...'nın danışma önünde adını sonradan öğrendiği ... ve 4 arkadaşıyla tartıştığını gördüğünü, ...'nın arkadaşlarının giriş yaptığını belirttiğini, kendisinin giriş yapabileceğini fakat arkadaşlarının sitede oturmadığı için giriş yapamayacağını anlamasına rağmen ısrar ettiklerini söylediğini, kendisinin de Sosyal Tesis Kurallarına atıf yaparak aynı hususu belirttiğini fakat başvuranın oğlu ve arkadaşlarının gülerek ve alaycı tavırlarla ısrar ettiklerini, kendisinin ...'ya yaşını sorduğunu, onunsa 18 dediğini fakat ...'nın sistemden baktığında 15 yaşında olduğunu gördüklerini, çıkan kargaşa ve sesten insanların rahatsız olması üzerine güvenliği çağırmaya karar verdiğini, bunun üzerine ... ve arkadaşlarının tesisten ayrıldığını, 18:15'te tekrar dersine gittiğini, 18:30'da ...'nın kendisinin yanına gelerek ismini sonradan öğrendiği ...'nın geldiğini ve lobide kendisini beklediğini söylediğini, ...'ya ...'yı aramasını söylediğini, 19:00 civarında lobiye indiğini, merdivenlerden inerken ...'nın bağırarak *"Siz kimsiniz oğlumu ve arkadaşlarını tesise almıyorsunuz?"* dediğini, kendisinin ise başvuranın oğlunu alabileceğini ama Site Yönetim Kuralları gereği misafir alınmasının mümkün olmadığını belirttiğini, başvuranın *"Sizi, yönetiminizi ve kurallarınızı tanımıyorum! En büyük metrekare evde oturuyorum. En yüksek aidatı ben ödüyorum. İstediğimiz gibi tesisi kullanırız."* diyerek bağırmaya devam ettiğini, üyelerden ..., ..., ... isimli kişilerin olayın şahidi olduklarını belirtmiştir.

27. Danışma personeli ... ise sunmuş olduğu yazılı ifadesinde; olay ... ve 4 arkadaşının sosyal tesise girmek istediğini, kendi QR koduyla arkadaşlarını içeri sokmaya çalıştığını, site dışından olan arkadaşlarını tesise alamayacağını ama kendisinin girebileceğini söylediğini ama ısrar edip girmeye çalıştıklarını, merdivenlerin yarısına kadar çıktıklarını fakat kendisinin durdurduğunu, saat 18:00'de dersten çıkan dönemin tesis sorumlusu ...'ya durumu anlattığını, ...'nın çocuklara yaşlarını sorduğunu, ...'nın 18 yaşında olduğunu söylediğini, sistemden bakınca 15 yaşında olduğunu gördüklerini, bunun üzerine

çocukların gülerek ve alaycı bir tavırla itiraz edip fitness alanına çıkmaya başladıklarını, diğer üyeler rahatsız olmaya başlayınca ...'nın *"Uğraşmayalım, direkt güvenliği çağıralım"* dediğini, çocukların da bunun üzerine koşarak çıktıklarını, saat 18:30 civarında ...'nın bağırarak tesise girdiğini, sinirli bir şekilde çocuğunu neden içeri almadıklarını sorduğunu ama verdiği cevabı dinlemediğini, tesise misafir getirmenin yasak olduğunu belirttiğini ve sözleşmeyi gösterdiğini fakat ...'nın sözleşmeyi masaya vurarak bağırmaya devam ettiğini, kendisinin ...'nın yanına çıkarak onu çağırdığını fakat ... derste olduğu için yönetici ...'yı aramasını söylediğini, ...'yı arayınca site dışında olduğunu öğrendiğini ve ...nın ilgilenmesini söylediğini, bunun üzerine ...'nın lobide beklemeye başladığını, saat 19:00 da... 'nın konuşmak üzere aşağı indiğini fakat...'nın sinirli bir şekilde bağırarak bankolara doğru yürüdüğünü ve*"Sen kim oluyorsun da çocuğumu içeri almıyorsun?"* dediğini, ...'nın *"Sizin çocuğunuzu alıyoruz, diğer çocukları alamıyoruz."* diye cevap verdiğini, bu kuralları kendilerinin koymadığını, yönetimin koyduğunu belirttiğini, bunun üzerine ...'nın *"Yönetiminizi de tanımıyorum, sözleşmenizi de tanımıyorum, sizi de tanımıyorum!"* diye bağırdığını, ..., ... ve ... adlı üyelerin tesisten çıkarken olaylara şahit olduklarını, hatta bu üyelerin de sözlü tartışmaya girdiklerini, misafir almanın yasak olduğu ve kendilerinin de misafir getiremediklerini belirttiklerini, bunun üzerine ...'nın en yüksek aidatı kendisinin ödediğini söylediğini, ...'nın sürekli bağırması nedeniyle kendisinin bankonun dışında çıkamadığını, ...'nın saat 20:00'de dersi olduğu için yukarıya çıktığını, ...'nın ...'yı arayarak ilgilenmesini istediğini, ... geldiğinde ...'nın hala bahsi geçen üyelerle tartışmaya devam ettiğini ifade etmiştir.

28. Söz konusu iddialar, başvuru dilekçesi, muhatabın görüşleri, dosya kapsamında sunulan ifadeler ve ekli bilgi belgeler çerçevesinde değerlendirildiğinde; başvuranın oğlunun olay günü arkadaşları ile sosyal tesise girmeye çalıştığı, başvuranın oğlunun sitede oturduğunu ve diğerlerinin de arkadaşı olduğunu söyleyince kendisine tesise misafir kabul edilmediğinin söylendiği, oğlunun ise itiraz edip *"Bu arkadaşlar da bizde kalıyor, onları kaydedin"* şeklinde itiraz ettiği, muhatap yönetim temsilcisinin buna imkan bulunmadığını belirtmesi üzerine seslerin yükseldiği ve güvenliğin çağrılacağının belirtildiği, bunun üzerine başvuranın oğlu ve arkadaşlarının tesisi terk ettiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla başvuranın oğlunun siteye alınmamasının yaşı dolayısıyla değil arkadaşlarını da beraberinde getirmek istemesi ve arkadaşlarının sitede ikamet etmemesi dolayısıyla yaşandığı değerlendirilmektedir. Öte yandan İncek TOKİ 2.Etap Sosyal Tesis Kullanıcı Sözleşmesi'nin başvuranın oğlu ... adına velisi tarafından 31/5/2025 tarihinde imzalandığı ve kendisinin sosyal tesisten halihazırda faydalanabiliyor olduğu görülmektedir. Bu sebeplerle yaş temelinde ayrımcılık iddiası bakımından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

29. Başvuranın diğer ayrımcılık iddiası ise servet temeline ilişkindir. Servet temeli, uluslararası belgelerde çeşitli kavramlarla ifade edilmekte, sosyo-ekonomik statü, sosyal köken, sosyal statü, sosyal konum, sosyal durum, sosyal sınıf, mülkiyet, ekonomik durum, mali durum ve işsizlik gibi ayrımcılık temelleriyle birlikte ele alınmakta veya bu kavramların

yerine kullanılmaktadır. AİHS'te *"servet"* kelimesi kullanılırken Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi'nde (ESKHK) "***mülkiyet***" ifadesi yer almaktadır (TİHEK, B. No:2022/480, K. No: 2022/926, 15/12/2022, para. 18).

30. 6701 sayılı Kanun'daki servet temelinin kapsamına ekonomik ve sosyal durum, sosyal köken, sosyal statü gibi diğer temeller bağlamında kişinin doğrudan mali ve/ya mülkiyet durumundan kaynaklı yapılan ayrımcı muameleler de dâhil edilebilecektir (TİHEK, B. No: 2022/1449, K. No: 2022/939, 29/12/2022, para. 21). Servet temelinde farklı muamelenin ayrımcılık yasağını ihlal etmemesi için muamelenin nesnel ve makul bir gerekçeye sahip olması, orantılı olması ve muameleye tabi tutulan kişiye aşırı ve olağanın ötesinde bir külfet yüklememesi gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2022/624, K. No: 2023/01, 9/1/2023, para. 17).

31. Başvuran, sosyal tesisten faydalanılmasının sitede ikamet etme şartına bağlanması yoluyla site sakinlerinin yönetim tarafından sitede ikamet eden ve etmeyen site sakinleri olarak iki kategoriye ayrıldığını, aidat toplanırken site sakinleri arasında hiçbir ayrım yapılmazken tesisten yararlanma söz konusu olduğunda sitede oturduğu halde ikamet etmeyen site sakinlerine yasaklama getirildiğini, olay tarihinde ikametgahlarının başka bir adreste bulunduğunu, çocuklarının İncek'teki okulu dolayısıyla ise muhatap siteye taşındıklarını dolayısıyla oturdukları yer ile ikametgahlarının bulunduğu yerin farklı olduğunu, TMK'deki *"ikametin tekliği"* ilkesinden dolayı mülk sahibi olduğu halde ikamet adresinin mezkûr site olmaması nedeniyle aidatlarını ödemekte olduğu sosyal tesislerden faydalandırılmamasının servet sahibi olmasından dolayı cezalandırılması ve ayrımcılığa maruz bırakılması anlamına geldiğini iddia etmiştir.

32. İncek 2. Etap Toplu Konutları Yönetim Planı'nın *"Ortak Yerlere İlişkin Hak ve Yükümlülükler"* başlıklı İkinci Bölümünün 35'inci maddesinde, *"Sosyal tesislerden her kat maliki, bağımsız bölümlerdeki kiracılar ve oturma (sükna) hakkı sahipleri kullanma ve faydalanma hakkına sahiptir."* hükmünün yer aldığı tespit edilmiştir. Anılan düzenleme uyarınca, yalnızca sitede ikamet eden kişilerin değil, aynı zamanda kat malikleri ile sükna hakkı sahiplerinin de sosyal tesislerden yararlanma hakkına sahip oldukları anlaşılmaktadır. Başvuran, gerek başvuru dilekçesinde gerekse muhatabın yazılı görüşüne cevaben sunduğu beyanlarında; sosyal tesisten yararlanamama nedeninin kendisinden ibrazı talep edilen sağlık raporunu sunmayı reddetmesi olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca, başvuranın beyanlarından, sitede ikamet ediyor görünmemesine rağmen oğlunun olağan koşullarda sosyal tesisten yararlanabildiği, keza daimi olarak başvuranla birlikte ikamet etmemesine rağmen kayınvalidesi ve kayınpederinin geçmiş dönemlerde aynı tesisten faydalandıklarının belirtildiği anlaşılmaktadır. Yine muhatabın yazılı görüşünde de sosyal tesisten site sakinlerinin faydalanabildiği belirtilmiş olup bu bağlamda resmi olarak ikamet etme şartının aranmadığı değerlendirilmiştir. ... ve ... adlı kişilerin yazılı ifadelerinde de başvuranın oğlunun siteden faydalanabildiğinin belirtildiği anlaşılmaktadır. Burada *"sitede ikamet etme"* şartı ile kastedilenin hukuki anlamda, mutlak ve katı bir ikametgâh

olmadığı, sitede fiilen oturmakta olan, sitedeki konutlardan birinde mülkiyet hakkı bulunan veya sükna hakkı olan kişiler olduğu değerlendirilmektedir.

33. Bununla birlikte, başvuranın ikamet adresi ile fiilen oturduğu adresin farklı olmasının sosyal tesislerden yararlanmasına engel olduğu kabul edilse dahi, bu durumun servet temelinde ayrımcılık kapsamında değerlendirilmesi mümkün görünmemektedir. Zira kişilerin ikamet adresi ile fiilen ikamet ettikleri yerin farklı olması, ilgili kişinin bu taşınmazlardan herhangi birine malik olduğunu zorunlu olarak göstermediği gibi, her iki taşınmazda da kiracı sıfatıyla bulunmasına da engel teşkil etmemektedir. Dolayısıyla, sitede fiilen ikamet etmeyen kat maliklerine yönelik farklı bir uygulamanın mevcut olduğu varsayımında dahi, söz konusu farklı muamelenin servet temeli ile ilişkilendirilemeyeceği, bu durumun mutlaka mülkiyet ve serveti işaret etmediği, iddialar ile ayrımcılık temeli arasında nedensellik bağı bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

34. Başvuranın Site Yönetimine yönelik üçüncü iddiası ise felsefi ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine yöneliktir. Bu temel kapsamında üç farklı iddia dile getirilmiştir. Bunlardan ilki sosyal tesis müdürü ile Denetim Kurulu üyelerinden biri arasında evlilik bağının bulunuyor olması sebebiyle kendi görüşünden olmayanlara ayrımcılık yapıyor oldukları, ikincisi aidat ödeme sisteminin değiştirilmesi, üçüncüsü ise site içerisinde bulunan sosyal tesise QR kod okutularak girilmesi uygulamaları sebebiyle başvuranın felsefi görüşünün ihlal edildiği yönündedir. Bunlar sırasıyla siyasi ve felsefi görüş temelinde ayrımcılık bakımından değerlendirilecektir.

35. Uluslararası Çalışma Örgütü siyasi görüş temelinde ayrımcılığın tanımı ve kapsamını *"Kişilerin siyasi parti üyeliği ve siyasi, sosyo-politik ve ahlaki tutumları da dâhil, düşüncelerine karşı yapılan ayrımcılıktır."* şeklinde ifade etmiştir. Felsefi görüş temelinde ayrımcılığın ise kişilerin sahip olduğu dini nitelikte olmayan ancak güçlü bir şekilde ve gerçekten benimsenen ve insan yaşamı ve davranışının önemli bir yönü ile ilgili olan görüşlerindeki farklılıklar dolayısıyla yapılan ayrımcılık olduğu söylenebilecektir. Bu bağlamda bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını felsefi ve siyasi görüşleri nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele felsefi ve siyasi görüş temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır (TİHEK, Felsefi ve Siyasi Görüş Temelinde Ayrımcılık, Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 11, s. 3-4).

36. AİHM, verdiği kararlarında çeşitli felsefi görüşlerin AİHS kapsamında koruma altına alınabilmesi için bu görüşlerin belirli bir seviyede inandırıcılık, ciddiyet, tutarlılık ve önem içermesi gerektiğini bunun yanında bahsi geçen görüşün demokratik bir toplumda korumaya değer, insan onuruyla bağdaşır ve başkalarının temel haklarıyla çatışmaz nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir. Dolayısıyla bu şartları sağlamayan felsefi görüşlere sahip olunması sebebiyle farklı muameleye uğrayanların bu kapsamda korunmayacağı söylenebilecektir (AİHM, Campbell and Cosan/ Birleşik Krallık, B. No: 7511/76; 7743/76 ve AİHM, Eweida ve diğerleri/ Birleşik Krallık, B. No: 48420/10, 59842/10; 51671/10; 36516/10).

Dolayısıyla bir eylem veya işlemin felsefi ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağını ihlal etmesi için öncelikle kişinin belirli bir felsefi ve siyasi görüşe sahip olması veya belirli bir felsefi ve siyasi görüşe sahip olduğunun varsayılması, bu görüşten dolayı farklı bir muameleye maruz bırakılması gerekmektedir. 6701 sayılı Kanun kapsamında ise bir incelemenin yapılabilmesi için, ayrımcılık yasağını ihlal ettiği ileri sürülen işlem veya uygulamanın, Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden birine veya birden fazlasına dayalı olarak gerçekleşmiş olması gerekmektedir. Bu bağlamda, başvuranın ayrımcılık teşkil ettiğini iddia ettiği işlem ve eylemler ile Kanun'da sayılan ayrımcılık temelleri arasında bir nedensellik bağının ortaya konması şarttır. Kanun'da sayılan temeller dışında bir temele dayanılarak veya herhangi bir temele dayanmaksızın yapılan ayrımcılık iddiaları, Kanun kapsamı dışında kalmaktadır (TİHEK, B. No: 2024/181, K. No: 2024/352, 18/04/2024, para. 34). Bu kapsamda ayrımcı muamelenin felsefi ve siyasi görüş temelinde yapıldığının kabulü için başvuranın felsefi ve siyasi görüşüyle bağlantılı olarak ayrımcı muameleye maruz kaldığının tespiti şarttır (TİHEK, B. No: 2022/1018, K. No: 2023/227, 2/3/2023, para. 15).

37. Başvuran, Kurumumuza sunduğu başvuru dilekçesinde; Kurul biçimindeki örgütlenmelerde genellikle alınan kararları uygulamak üzere Yönetim Kurulunun ve Yönetim Kurulunun kararlarının denetlenmesi amacıyla Denetim Kurulu oluşturulduğunu, yukarıda aktardığı olaylar sırasında ...'nın yönetim adına hareket ettiğini, olaylar sırasında her defasında oralarda bulunan ve yönetici lehine şahitleri olay yerine getiren ...'nın, tesis yöneticisi ...'nın eşi olduğunu ve onu koruma altına aldığını, bunun kabul edilemez olduğunu çünkü yöneticilerin Yönetim Kuruluna, Yönetim Kurulunun ise Denetim Kuruluna karşı sorumlu olduğunu, Denetim Kurulunun görevinin yönetimin hukuk dışına çıkması halinde onları denetleme olduğunu, Denetim Kurulu üyesinin denetlemekle yükümlü olduğu yöneticiyi himaye etmesinin denetim-yönetim ilişkisine ters düşeceğini ve karıkoca kendi görüşlerinden olmayan kişilere farklı muamelede bulunduklarını, bunun felsefi ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık olduğunu iddia etmektedir. Muhatap ise ... adlı kişinin tesis müdürü olduğunu, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu üyelerinin Toplu Yapı Temsilciler Kurulu kararı ile belirlendiğini ifade etmiştir.

38. Yapılan incelemede Yönetim Kurulu üyelerinin ..., ..., ...; Denetim Kurulu üyelerinin ..., ... ve ... olduğu, Yönetim Kurulu ve Denetim Kurulu üyelerinin Toplu Yapı Temsilciler Kurulu kararı ile belirlendiği görülmüştür. Somut olayda her ne kadar ilgili çiftin kendi görüşlerine yakın kişileri tesisten olabildiğince yararlandırmalarına karşın istenmeyen kişilere aidat ödettirilip haklarını engelledikleri ileri sürülerek iddialar, felsefi ve siyasi görüş temelinde ayrımcılık yasağına dayandırılsa da başvuranın dilekçesinde farklı muameleye tabi tutulmasına sebep olduğunu ileri sürdüğü felsefi ve siyasi görüşün ne olduğunu tereddüte mahal vermeyecek şekilde açıklamadığı, uyuşmazlığın hangi felsefi ve siyasi görüş farklılığından kaynaklandığının ve somut olarak ne tür bir mağduriyet yaşadığının ortaya konulamadığı değerlendirilmiştir. Başvuranın asıl iddia ve talebinin denetleyen ve denetlenen konumunda bulunanlar arasındaki kişisel, ailevi ve muhtemel çıkar ilişkilerinin mevcudiyetine ve bunların bertaraf edilmesine yönelik olduğu görülmüştür. Bu sebeple

konunun bir ayrımcılık temeli ile nedensellik bağı olduğunun ortaya konulamadığı ve başvuru konusunun 6701 sayılı Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden herhangi biri kapsamında ele alınamayacağı değerlendirilmiştir. Öte yandan 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almasına karşı başvuranın söz konusu iddiayı 31/1/2025 ve 5/2/2025 tarihli dilekçelerinde dile getirdiği ve Site Yönetiminden uygulamanın düzeltilmesi talebinde bulunmadığı anlaşılmıştır.

39. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinde; Kuruma yapılan başvuruların, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulacağı ve sonucunda Kurumun görev alanına girip girmediği; aynı Yönetmelik'in 67'nci maddesinin ikinci fıkrasında ise; ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple 6701 sayılı Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden herhangi biri ile ilişkilendirilemeyen ve uygulamasının düzeltilmesi talebinde bulunulmayan iddianın kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

40. Başvuran siyasi ve felsefi görüş temeline ilişkin olan diğer iddiasında; dünya görüşüne göre akıllı telefonların tüketim toplumunun simgeleri ve etkinlik araçları olduğunu, emperyalist ülkelerin ideolojilerini yaygınlaştırmak için akıllı telefonları bir araç olarak kullandıklarını, bu yüzden akıllı telefon kullanımını reddettiğini, sitenin sosyal tesislerine kurulan yeni sistemle içeri girebilmek için akıllı telefonlara bir program yüklemek ve her girişte QR kodu oluşturup makineye tanıtmak gerektiğini, tesise girebilmek için akıllı telefon kullanmak zorunda bırakılmasının tarafına felsefi ve siyasi görüş temeline dayalı olarak ayrımcılık yapıldığı anlamına geldiğini, örneğin evde zaman zaman kendileriyle birlikte kalan engelli kayınpederi ile kayınvalidesinin zaman zaman sosyal tesise giderek saunayı kullandıklarını fakat kullandıkları telefon tuşlu olduğu için QR kod okumaya elverişli olmadığını, kurulan bu sistemin onların tesise girişini engellediğini iddia etmektedir. Muhatap tarafından sunulan yazılı görüşte, başvuranın söz konusu iddialarına cevap verilmemiştir.

41. 6701 sayılı Kanun'un *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (e) bendine göre dolaylı ayrımcılık; bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını ifade etmektedir.

Başvuran QR kod okutma uygulamasının her ne kadar herkes için eşit bir muamele gibi görünse de kendisi gibi akıllı telefon kullanmayı reddedenler için uygulamada dezavantaj yarattığını ve tesisten faydalanma imkanını ortadan kaldırdığını belirterek felsefi görüş temelinde dolaylı ayrımcılığa uğradığını ifade etmektedir.

42. Başvuran, akıllı telefon olarak adlandırılan teknolojik aygıtları emperyalizm ve kapitalizmin bir aracı ve sembolü olarak gördüğünü ifade etmekte olup benzer görüşü savunan kişilere göre akıllı telefonlar üzerinden toplanan verilerin sayılı büyük şirketlerin elinde tutulduğu, sürekli yeni modeller üretilerek ve planlı eskitme adı verilen yöntemle kesintisiz tüketimin aşılandığı, telefon işletim sistemlerinin Batılı şirketler aracılığıyla kültürel normların oluşmasını etkilediği ve bunun kültürel emperyalizmin bir parçası olduğu iddia edilmektedir. Söz konusu görüşün, AİHM kararları bağlamında kendi içinde inandırıcı, ciddi, önemli ve tutarlı bir felsefi görüş olarak değerlendirilebileceği kanaatine varılmıştır. Bu aşamada Site Yönetiminin QR kod okutma uygulamasının başvuranın felsefi görüşüne yönelik ayrımcılık içerip içermediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir.

43. İncek TOKİ 2. Etap Konutları'nın 1585 konut ve 35 bloktan oluştuğu, her hanede en az iki kişi olsa dahi sosyal tesis kullanıcısı yüzlerce kişinin olacağı ve fakat yalnızca tek bir sosyal tesis bulunduğu, tesis girişinde güvenliğin sağlanması ve kargaşanın önlenmesi amacıyla pratik çözüm yollarının aranması ihtiyacının olağan olduğu, QR kod okutma uygulamasıyla bu ihtiyacın giderilebileceği, bu bağlamda QR kod okutma yoluyla sosyal tesise giriş yapılmasının istenmesinin güvenliğin ve düzenin tesisi amacına matuf olarak meşru amaç olarak değerlendirilebileceği kanaatine varılmaktadır. Bir eylem ve işlemin ayrımcılık oluşturabilmesi, ayrımcılık iddiasına konu muamelenin meşru amaca dayanmıyor olması yahut da meşru amaç güdülse dahi orantılılık ilkesinin ihlal ediliyor olması ile mümkündür. Bu kapsamda söz konusu uygulamanın orantılı/ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir. İncek TOKİ 2. Etap Sosyal Kullanıcı Sözleşmesi'nin *"Kullanım Kuralları"* başlıklı 4.1.1. maddesi *"Kullanıcılar, kendilerine verilen kullanıcı bilgileri ile telefonlarına indirecekleri bir uygulama ile oluşturacakları anlık QR kodlar ile tesisten faydalanabilirler. Uygulama Google Play ya da Apple Store üzerinden ücretsiz olarak indirilebilir. Kullanıcıların yanında uygulamasının bulunmaması durumunda bilgileri alınarak manuel giriş kaydı alınır."* hükmünü ihtiva etmektedir. Dolayısıyla her ne kadar ana kural, site bünyesindeki tesisten faydalanmak isteyen bireylerin QR kod okutarak giriş yapması olsa da bu kural mutlak olmayıp kişilerin yanında uygulamasının bulunmaması durumunda bilgilerinin alınarak manuel giriş kaydı alınacağı ve içeri girebileceği anlaşılmaktadır. Böylelikle felsefi görüşünden dolayı akıllı telefon kullanmayan bireyler de dahil olmak üzere QR kod uygulaması bulundur(a)mayanlar için alternatif bir yol öngörüldüğü tespit edilmiştir. Ayrımcılık iddiasına konu uygulama ile orantılılık ilkesi zedelenmediğinden ve ilgili uygulamanın alternatifi sunulduğundan ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

44. Başvuru dilekçesinde felsefi görüş temelinde ayrımcılık iddiası içeren son husus ise aidat ödeme sisteminin değiştirilmesine ilişkindir. Başvuran; aidat ödemesi için yakın

zamanlara kadar Emlak Yönetim sistemi üzerinden sadece kullanıcı adını ve şifresini girerek ödeme yaptığını, sonrasında yeni bir uygulamaya geçildiğini, yeni sistemin tüketim çılgınlığını kamçılayan kampanyalar ve reklamlarla dolu olduğunu ve ödemelerde %5 faiz talep ettiğini, ilgililere konuyu ilettiğinde EFT ile gönderim yapabileceğinin söylendiğini, kredi kartı ile ödeme yapma olanağı varken nakit ödeme yapma seçeneğini kullanmak istemediğini, öte yandan kartla ödeme yapmak isterse Site Yönetimine gelerek ödeme yapabileceğinin söylendiğini, bilgisayarının başında 3-5 dakika içinde ödeme olanağı varken ödeme için 30-50 dakika ayırmasına ihtiyaç olmadığını, yeni ödeme sisteminin felsefi görüş temelinde ayrımcılık yasağını ihlal ettiğini iddia etmektedir. Muhatap ise aidat ödenmesine ilişkin iki sistem arasında bir fark bulunmadığını, sitenin Emlak Yönetim A.Ş. tarafından yönetildiği dönemde Emlak Yönetişim A.Ş.'nin "..." isimli uygulamayı kullandığını, mevcut yönetimin ise "..." isimli aidat takip ve ödeme uygulamasını kullandığını, bahsi geçen uygulamaların, ilgili firmalarla akdedilen hizmet sözleşmeleri çerçevesinde aidat ödemelerinin gerçekleştirilmesini kolaylaştıran ve Site Yönetimi tarafından aidatların ödenip ödenmediğinin takibinin yapılabildiği sanal platformlar olduğunu belirtmiştir.

45. Başvuranın söz konusu iddiasının da dolaylı ayrımcılık bağlamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Zira tüm site sakinleri için getirilen yeknesak uygulamanın kendisi gibi tüketim çılgınlığına karşı olan ve felsefi görüşü farklı olan kişileri ayrımcılığa maruz bıraktığını iddia etmektedir. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

46. Somut olayda başvuran, konuya ilişkin felsefi görüşünü ayrıntılı olarak açıklamamış olmakla birlikte başvuru bütünlüğü içerisinde emperyalizm ve aşırı tüketim karşıtı olduğuna ilişkin beyanlarına istinaden bu hususta da benzer görüşü ileri sürdüğü değerlendirilmektedir. Muhatap tarafından başvuranın iddialarına cevap olarak mevcut durumda kullanılan "..." isimli platform üzerinden site sakinlerinin kredi ya da banka kartlarını kullanarak aidatlarını ödeyebildiğini, başvuranın iddiasının aksine aidat ödenmesi için yönetime fiziken gidilmesi gibi bir zorunluluğun bulunmadığını, site sakinlerinin kendilerine en uygun aidat ödeme yöntemini belirleyerek mail-order, havale/EFT, fiziki POS yahut "..." üzerinden online ödeme seçeneklerinden birini tercih edebildiğini açıklamıştır. Nitekim yapılan incelemede "..." adlı uygulama aracılığıyla web sitesi ya da uygulama üzerinden başvuranın talep ettiği gibi kredi kartı ile de ödeme yapılabildiği tespit edilmiştir (https://www....). Yine başvuranın söz konusu uygulama üzerinden %5 faiz talep edildiği iddiasının yerinde olmadığı, 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu'nun 20'nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gecikme durumunda %5'lik gecikme tazminatı talep edildiği, bunun kanuni bir zorunluluktan ileri geldiği, Site Yönetiminin iradesiyle belirlenmediği anlaşılmıştır. Bu sebeple felsefi görüş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

47. Başvuranın son ayrımcılık iddiası ise sosyal tesislere giriş yapabilmek için tesis yönetimi tarafından kişilerin sağlık raporu ibraz etmesinin şart koşulması sebebiyle sağlık temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiğine ilişkindir. Sağlık durumu temelinde ayrımcılık kişilerin sağlık durumu dolayısıyla eğitim, ulaşım, sağlık kuruluşları, binalar, bilgi/iletişim, istihdam, özlük hakları, terfi, mal ve hizmetlere erişim gibi hakları bakımından ayrımcılığa uğradığı hallerde söz konusu olmaktadır. Bir kişinin hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden karşılaştırılabilir durumdakilere kıyasla eşit şekilde yararlanmasını sağlık durumu nedeniyle engelleyen veya zorlaştıran her türlü farklı muamele sağlık durumu temelinde doğrudan ayrımcılık oluşturmaktadır (TİHEK, Sağlık Durumu Temelinde Ayrımcılık, Ayrımcılık Temelleri Serisi No: 10, s. 4-5).

48. Başvuran sağlık durumu temelinde ayrımcılık iddiaları kapsamında; Site Yönetiminin sosyal tesislere giriş için sağlık raporu ibrazını zorunlu kılmasının, kişisel verilerin korunması ve özel hayatın gizliliği ilkelerine aykırı olduğunu, bu uygulamanın herhangi bir yasal dayanağı veya makul gerekçesi bulunmadığını, sağlık raporu talebinin amacı ve kapsamı açıklanmadığından, kişilerin sağlık durumlarına göre tesisten yararlanmasının engellendiğini, bunun orantısız ve ayrımcı bir uygulama oluşturduğunu, Site Yönetiminin sağlık verilerini işlemeye veya değerlendirmeye ilişkin yasal yetkisinin ve teknik yeterliliğinin bulunmadığını; buna rağmen sağlık bilgileri temelinde kişilerin *"elverişli"* veya *"sakıncalı"* olarak ayrıldığını, bu durumun Anayasa'da güvence altına alınan eşitlik ve kişisel verilerin korunması haklarını ihlal ettiğini, site sakinlerinin kişisel verilerini paylaşmadığı için aidat ödemesine rağmen sosyal tesislerden yararlanmasının engellendiğini, verileri paylaşması hâlinde ise sağlık durumu nedeniyle ilave kısıtlamalara tabi tutulacağını belirterek, bu uygulamanın iki yönlü bir ayrımcılık teşkil ettiğini iddia etmiştir. Muhatap Site Yönetimi ise sosyal tesis kullanıcı sözleşmesi uyarınca tesisten yararlanmak isteyen kişilerden e-Devlet üzerinden temin edilebilen *"Kişisel Sağlık Bilgi Formu"*nun ibrazının istendiğini, bu belgenin site sakinlerinin sağlık ve güvenliğinin korunması açısından gerekli olduğunu, raporun bulaşıcı hastalıklar ile kalp ve tansiyon gibi rahatsızlıkların tespiti amacıyla talep edildiğini, zira bulaşıcı hastalıkların diğer site sakinlerini, kalp veya tansiyon gibi rahatsızlıkların ise kişinin kendi sağlık ve güvenliğini tehlikeye düşürebileceğini belirterek hem kişilerin kendisini hem de diğer site sakinlerini korumak amacıyla mevcut uygulamanın sürdürüldüğünü dile getirmiştir. İncek TOKİ 2. Etap Sosyal Tesis Kullanıcı Sözleşmesi'nin 4.1.3. maddesinde de *"İncek Toki 2. Etap Sosyal Tesisi'nden faydalanmak isteyen kullanıcılar e-devlet üzerinden alınacak "Kişisel Sağlık Bilgi Formu" beyanı olmadan tesisi kullanamazlar. Tesis kullanımı sırasında, kullanıcıda daha önce var olan bulaşıcı cilt hastalıklarına, kalp veya tansiyon ile ilgili rahatsızlıklara bağlı oluşabilecek veya havuzların kullanımı sırasında yüzme bilmeyen kullanıcıların karşılaşabileceği sağlık ve güvenlik risklerinden İncek Toki 2. Etap Yönetim Kurulu sorumlu tutulamaz."* hükmü yer almaktadır.

49. 24/3/2016 tarihli ve 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 3'üncü maddesinin birinci fıkrasının (d) bendine göre *"Kişisel veri: Kimliği belirli*

veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgiyi,", aynı fıkranın (e) bendine göre *"Kişisel verilerin işlenmesi: Kişisel verilerin tamamen veya kısmen otomatik olan ya da herhangi bir veri kayıt sisteminin parçası olmak kaydıyla otomatik olmayan yollarla elde edilmesi, kaydedilmesi, depolanması, muhafaza edilmesi, değiştirilmesi, yeniden düzenlenmesi, açıklanması, aktarılması, devralınması, elde edilebilir hâle getirilmesi, sınıflandırılması ya da kullanılmasının engellenmesi gibi veriler üzerinde gerçekleştirilen her türlü işlemi"* ifade eder. 6698 sayılı Kanun'un *"Özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları"* başlıklı 6'ncı maddesinin birinci fıkrasına göre *"Kişilerin ırkı, etnik kökeni, siyasi düşüncesi, felsefi inancı, dini, mezhebi veya diğer inançları, kılık ve kıyafeti, dernek, vakıf ya da sendika üyeliği, sağlığı, cinsel hayatı, ceza mahkûmiyeti ve güvenlik tedbirleriyle ilgili verileri ile biyometrik ve genetik verileri özel nitelikli kişisel veridir."* Mezkûr hüküm uyarınca kişilerin sağlık bilgileri *"özel nitelikli kişisel veri"* niteliğindedir.

50. Özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları aynı maddede hüküm altına alınmıştır. Buna göre; şu şartlardan birinin varlığı hâlinde, ilgili kişinin açık rızası aranmaksızın kişisel verilerinin işlenmesi mümkündür: Kanunlarda açıkça öngörülmesi; fiili imkânsızlık nedeniyle rızasını açıklayamayacak durumda bulunan veya rızasına hukuki geçerlilik tanınmayan kişinin kendisinin ya da bir başkasının hayatı veya beden bütünlüğünün korunması için zorunlu olması; bir sözleşmenin kurulması veya ifasıyla doğrudan doğruya ilgili olması kaydıyla, sözleşmenin taraflarına ait kişisel verilerin işlenmesinin gerekli olması; veri sorumlusunun hukuki yükümlülüğünü yerine getirebilmesi için zorunlu olması; ilgili kişinin kendisi tarafından alenileştirilmiş olması; bir hakkın tesisi, kullanılması veya korunması için veri işlemenin zorunlu olması; ilgili kişinin temel hak ve özgürlüklerine zarar vermemek kaydıyla, veri sorumlusunun meşru menfaatleri için veri işlenmesinin zorunlu olması.

51. Somut olayda başvuran, Site Yönetiminin kendisinden sağlık raporu ibraz etmesinin istenmesini eşitlik ilkesine ve kişisel verilerin korunması gerekliliğine aykırı olduğunu düşündüğü için sağlık raporu ibraz etmemiş olduğunu ve bu sebeple tesisten faydalanamadığını ifade etmiştir. Başvuru dosyası incelendiğinde başvuranın temel iddiasının *"sağlık bilgilerinin"* özel nitelikte kişisel veri olduğu iddiasıyla Site Yönetiminin bu verileri işleme yetkisini haiz bulunmadığı ve tesise girebilmek için bu bilgileri verme zorunluluğunun bulunmadığı yönündeki değerlendirmesi olduğu görülmektedir. Yukarıda zikredildiği üzere özel nitelikli kişisel verilerin işlenme şartları Kanun'da sınırlı sayma suretiyle hüküm altına alınmış olup her somut olay bakımından bu şartların mevcut olup olmadığının değerlendirilmesine ilişkin görev ve yetki 6698 sayılı Kanun'un 20'nci maddesi uyarınca Kişisel Verilerin Korunması Kurumunun uhdesinde bulunmaktadır. Bu çerçevede başvuru dilekçesine konu olay bakımından Site Yönetiminin başvuranın sağlık bilgilerini işleyip işlemeyeceğinin değerlendirmesi TİHEK'in görev alanının dışında kalmaktadır.

52. Başvuranın, Site Yönetiminin sağlık durumu temelinde ayrımcılık yaptığı yönündeki iddiası bakımından yapılan değerlendirmede, başvuranın sağlık raporunu Site Yönetimine

ibraz etmediği, dolayısıyla Site Yönetiminde başvuranın sağlık durumuna ilişkin herhangi bir bilginin yer almadığı ve bu bilgilere dayalı olarak kendisine farklı bir muamelede bulunulmadığı, başvuranın herhangi bir sağlık sorununun bulunması durumunda sosyal tesislere alınmayacağı yönündeki iddiasının bu bakımdan bir varsayımı ifade ettiği ve ispat yükünün muhataba geçmediği kanaatine varılmıştır. Bu sebeple sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği değerlendirilmiştir.

53. Yukarıda açıklanan nedenlerle, başvuranın oğluna ilişkin iddiaları bakımından yaş temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği, servet temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddialarının kabul edilmez olduğu, felsefi görüş ve sağlık temelinde ayrımcılık iddiaları bakımından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

17/12/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

Evren BAŞAR
Üye

Av. Fatma ÇINAR
Üye

Av. Melahat DEMİR
Üye

Dr. Ömer ÇELEN
Üye

TİHEK

2025/858 SAYILI
2. DAİRE KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

2. DAİRE KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/2985
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	25.12.2025/69
Karar Numarası	:	2025/858
Başvuran	:	...
Başvuran Vekili/Vasisi	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Milli Eğitim Bakanlığı
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURU KONUSU

1. Başvuru, başvuranın sağlık sorunları nedeniyle iyi bir eğitim süreci geçirmeyen oğlunun diğer öğrencilerle eşit tutularak Liselere Geçiş Sistemi (LGS) kapsamında gerçekleştirilen merkezi sınava tabi tutulduğuna ve bunun neticesinde düşük puan alması nedeniyle ... Lisesine yerleştirilmediğine yönelik olarak engellilik ve sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesinde özetle;

a. Oğlunun beyin tümörü ve buna bağlı gelişen sağlık sorunları nedeniyle beş kez açık ameliyat geçirdiğini ve iki kez ışın tedavisi olduğunu, Haziran 2024'te geçirdiği açık ameliyatın zorlu geçtiğini, oğlunun ameliyat sonrası hayati tehlikesinin bir süre devam ettiğini ve yoğun bakımda kaldığını, oğlunun ameliyata bağlı olarak sol tarafından felç geçirdiğini ve sol kol ile sol ayağını kullanamadığını, göz sinirlerinde meydana gelen hasar nedeniyle sağ gözünü tamamen kaybettiğini,

b. 2023-2024 eğitim ve öğretim yılının sonrasında farklı tarihler arasında oğlunun ... Hastanesinde ve ... Hastanesinde yatış ve çıkış işlemlerinin yapıldığını ve bu süreçteki son çıkış işleminin 2024-2025 eğitim ve öğretim yılı başladıktan sonra gerçekleştirildiğini, 2024 yılının yaz aylarında oğlunun hastanede yatarak tedavi gördüğünü,

c. Sağlık sorunları nedeniyle oğlunun ... Lisesi bünyesindeki ... Ortaokulunda iyi bir eğitim süreci geçirmediğini, 2025 yılı yarıyıl tatilinde ise oğlunun tekrar ameliyat olduğunu ve eğitiminin ciddi biçimde aksadığını,

ç. Tüm bu süreçte diğer öğrencilerin yaz dönemi ile eğitim ve öğretim yılı boyunca devam eden destekleme ve yetiştirme kurslarında ve okullarında düzenli olarak eğitim

aldıklarını ve 2025 yılında LGS kapsamında gerçekleştirilen merkezi sınava yeterli biçimde hazırlandıklarını,

d. Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından oğlunun diğer öğrencilerle eşit tutularak söz konusu merkezi sınava tabi tutulduğunu ve bunun sonucunda oğlunun düşük puan aldığını,

e. Söz konusu sınavın potansiyelini ölçebilecek durumda olmaması, sağlık durumunun ... Lisesindeki öğretmenler ile öğrenciler tarafından bilinmesi ve yardımcı olunması, diğer okulların fiziksel ortamına alışkın olmaması, akran zorbalığı gibi çeşitli sebeplerden dolayı fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalmasının ihtimal dâhilinde olması nedeniyle oğlunun fiziksel ortamına, öğretmenlerine ve öğrencilerine alışkın olduğu ... Lisesine kaydının gerçekleştirilmesini talep ettiğini ancak söz konusu talebinin reddedilerek oğlunun ... Lisesine kaydının gerçekleştirildiğini,

f. 11/9/2025 tarihinde e-okul sisteminden alınan verilere göre ... Lisesinin 9'uncu sınıfında iki adet boş kontenjanın bulunduğunu, ileri sürmekte olup oğlunun ... Lisesine kaydının gerçekleştirilmesini talep etmektedir.

3. Muhatap MEB'den alınan yazılı görüşte özetle;

a. Ortaöğretime geçiş için tercihlerin ve yerleştirme işlemlerinin nasıl yapılacağına, yerel yerleştirme için hangi kriterlerin uygulanacağına ve uygulama esaslarına ilişkin hususların 2025 yılı Ortaöğretime Geçiş, Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu'nda detaylı olarak açıklandığı,

b. Başvuranın oğlu olan .... adlı öğrencinin sınav başvurusunun "Az Gören Öğrenci" olarak yapıldığı ve sınav tedbir hizmetinin de "tek kişilik salon, 18 punto büyüklüğünde soru kitapçığı, cevap kâğıdı, kodlayıcı, 20 dakika ek süre" şeklinde sisteme işlendiği,

c. Adı geçen öğrencinin merkezi sınav puanının ... olduğu ve anılan öğrenci için sınavlı merkezî yerleştirme (asıl) ile öğrenci alan okullar için 2 okul tercihinin, sınavsız yerel yerleştirme (asıl) ile öğrenci alan okullar için 3 okul tercihinin yapıldığı,

ç. Anılan öğrencinin merkezi sınav puanının yeterli gelmemesi sebebiyle merkezî sınavla öğrenci ... Lisesine yerleştirilmediği ve ortaöğretim başarı puanının yeterli gelmesi nedeniyle sınavsız yerel yerleştirme (asıl) ile öğrenci alan okullar için yapılan tercihler arasında öncelikli olan ... Lisesine yerleştirme işlemlerinin yapıldığı,

d. Yerleştirmeye esas birinci nakil işlemlerinde anılan öğrenci için merkezi sınavla öğrenci alan 3 okul için tercihte bulunulduğu ancak öğrencinin merkezi sınav puanının yeterli gelmemesi nedeniyle yerleştirilmediği, yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullar için ise tercih yapılmadığı,

e. Yerleştirmeye esas ikinci nakil işlemlerinde ise anılan öğrenci için merkezi sınavla öğrenci alan okullar için tercih yapılmadığı, yerel yerleştirme ile sınavsız öğrenci alan 2 okul

için tercih yapıldığı, öğrencinin ortaöğretim başarı puanının yeterli gelmesi nedeniyle bu tercihler arasında öncelikli olan ... Lisesine yerleştirme işlemlerinin yapıldığı,

f. ... Lisesinin 2025 yılı taban puanının ..., tavan puanının ise ... olduğu, bu nedenle anılan öğrencinin söz konusu Liseye yerleştirilmediği, ifade edilmiştir.

4. ... Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünden (Müdürlük) alınan yazılı görüşte özetle;

a. Başvuranın oğlu olan ... adlı öğrencinin sağlık sorunları nedeniyle merkezi yerleştirme ile öğrenci alan ... Lisesine kaydının gerçekleştirilmesi için başvurana ait Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) aracılığıyla yapılan başvurunun, e-postanın ve dilekçenin bulunduğu,

b. ... Lisesinin 2025-2026 eğitim ve öğretim yılı için belirlenen öğrenci kontenjanının 60 olduğu,

c. Merkezi sınavla öğrenci alan okullara yerleştirme işlemlerinin 2025 yılı Ortaöğretime Geçiş, Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu'nun 1.5.1 no'lu "*Merkezi Yerleştirme*" başlığı altındaki (a), (b), (c) ve (ç) maddeleri gereğince yapıldığı, yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullara yerleştirme işlemlerinin ise mezkûr Kılavuz'un 1.5.2 no'lu "*Yerel Yerleştirme*" başlığı altındaki (a), (b) ve (c) maddeleri gereğince gerçekleştirildiği,

ç. Adı geçen öğrencinin 2025 yılında gerçekleştirilen ortaöğretim kurumlarına ilişkin merkezi sınavda Türkiye geneli yüzdelik diliminin % ... ve ... ili geneli yüzdelik diliminin % ... olduğu, merkezi sınav puanının ise ... olduğu,

d. 2025-2026 eğitim ve öğretim yılında ... Lisesine merkezi sınavla yerleşen öğrencilerin yüzdelik dilim aralıklarının % ... -% ... şeklinde gerçekleştiği, söz konusu yüzdelik dilimleri arasında öğrenci tercihine dayalı yerleştirmelerin MEB tarafından yapıldığı, anılan öğrencinin MEB tarafından söz konusu Liseye yerleştirilmediği,

e. Başvuranın oğlunun yerel yerleştirme ile ...Lisesine yerleştirildiği, ifade edilmiştir.

5. 11/2/1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu'nun 21'inci maddesi uyarınca Milli Eğitim Bakanlığının ve ... Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünün yazılı görüşleri muhtara teslim edilmiş, ihbarnamenin kapıya yapıştırıldığı tarihin 6/11/2025 olduğu tebliğ mazbatasından görülmüş, ancak yasal süre içerisinde başvuran tarafından herhangi bir yazılı görüş sunulmamıştır.

III. İLGİLİ MEVZUAT

6. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve sonuncu fıkralarında *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." ve "Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükümleri yer almaktadır.

7. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin birinci fıkrasında *"Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz."* hükmü yer almaktadır.

8. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinin ilgili bölümünde *"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) (...) e) Dolaylı ayrımcılık: Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulmasını, f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri, (...) ifade eder."* hükmü yer almaktadır.

9. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinde *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."* hükmü yer almaktadır.

10. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinde *"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık. (2) Eşit muamele ilkesine uyulması veya ayrımcılığın önlenmesi amacıyla idari ya da adli süreçleri başlatan yahut bu süreçlere katılan kişiler ile bunların temsilcilerinin, bu nedenle maruz kaldıkları olumsuz muameleler de ayrımcılık teşkil eder."* hükmü yer almaktadır.

11. 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında *"(1) Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve*

benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar. (2) Birinci fıkrada belirtilen hizmetlerin planlanması, sunulması ve denetlenmesinden sorumlu olan kişi ve kurumlar, farklı engelli grupların ihtiyaçlarını dikkate almakla ve makul düzenlemelerin yapılmasını sağlamakla yükümlüdür." hükmü yer almaktadır.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* hükmü yer almaktadır.

13. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinde *"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. ... (2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir. (...)"* hükmü yer almaktadır.

14. 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde *"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

15. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır. Başvuranın oğlunun diğer öğrencilerle eşit tutularak LGS kapsamında gerçekleştirilen merkezi sınava tabi tutulmasına ilişkin iddia bakımından ilgili idareye başvuru şartının yerine getirildiğini gösterir herhangi bir bilgi ve belgenin dosya kapsamında yer almadığı görülmektedir. Bununla birlikte başvuran tarafından oğlunun ... Lisesine kaydının gerçekleştirilmesine yönelik olarak CİMER aracılığıyla başvuruda bulunulduğu ve söz konusu talebin reddedildiği, sonraki tarihlerde ise adı geçen Lise için yapılan tercihlere başvuranın oğlunun yerleştirilmediği

görülmektedir. Bu kapsamda bahsi geçen merkezi sınavın 2025 yılında gerçekleştirildiği ve yerleştirme işlemlerinin tamamlandığı dikkate alındığında, başvuru dilekçesine konu iddia bakımından ilgili tarafa başvuru şartının gerçekleştirilmesinin aranmasının Kurumumuz nezdinde başvuranın başvuru hakkını kullanabilmesinde telafisi imkânsız bir zarar getirebileceği değerlendirildiğinden başvurunun bu haliyle kabul edilebilir olduğu kanaatine varılmıştır.

16. Başvuru, başvuranın sağlık sorunları nedeniyle iyi bir eğitim süreci geçirmeyen oğlunun diğer öğrencilerle eşit tutularak LGS kapsamında gerçekleştirilen merkezi sınava tabi tutulduğuna ve bunun neticesinde düşük puan alması nedeniyle .... Lisesine yerleştirilmediğine yönelik olarak engellilik ve sağlık durumu temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir. Dosyaya sunulan ve 2023-2024 eğitim ve öğretim yılının sonrasında düzenlenen epikriz raporları incelendiğinde, başvuranın oğlunun 16/6/2024-25/6/2024 tarihleri arasında ... Hastanesi Beyin ve Sinir Cerrahisi Kliniğinde yatış işlemlerinin yapıldığı, 8/7/2024-23/7/2024 ve 24/7/2024-13/9/2024 tarihleri arasında ise ... Hastanesinde diğer tanılarla birlikte "..." tanısı ile yatarak tedavi gördüğü anlaşılmaktadır. Diğer taraftan 2025 yılı yarıyıl tatilinde ameliyat olduğu ...Hastanesinde 24/1/2025-3/2/2025 tarihleri arasında yatış işlemleri gerçekleştirilmiştir. Ayrıca başvuru dilekçesinin ekinde sunulan ve başvuranın oğlu hakkında düzenlenen 31/7/2025 tarihli Çocuklar İçin Özel Gereksinim Raporu (ÇÖZGER) çerçevesinde başvuranın oğlunun endokrin sistem alanında belirgin özel gereksiniminin varlığının, hareket gelişim alanında özel gereksiniminin varlığının ve görme işlevi alanında ise özel gereksiniminin bulunmadığının tespit edildiği; endokrin sistem alanında "...", hareket gelişim alanında "..." ve görme işlevi alanında "..." tanılarının konulduğu, özel gereksinim olarak "fizyoterapi, ergoterapi, rehabilitasyon gereksinimi"nin önerildiği anlaşılmaktadır. Başvuru dosyasına sunulan epikriz raporları ve ÇÖZGER kapsamında yapılan incelemeler neticesinde, başvuranın oğlunun ameliyatlara bağlı olarak ortaya çıktığı ileri sürülen sağlık sorunları ile engellilik durumu arasında bir ilişki kurulabileceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda başvurunun 6701 sayılı Kanun uyarınca makul düzenleme yapmama suretiyle engellilik temelinde dolaylı ayrımcılık yasağı yönünden esastan incelenebileceği kanaatine varılmış olup sağlık durumu temelinde ayrıca bir değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

17. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin *"Ayrımcılık Yasağı"* başlıklı 14'üncü maddesinde göre *"Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır."* Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinde engelliliğe dayalı ayrımcılığın *"siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü*

ayrım, dışlama veya kısıtlama" ile *"makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dahil her türlü ayrımcılığı"* kapsayacağı hükme bağlanmıştır.

18. EHİS'nin *"Ayrımcılık Yapılmaması ve Eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında; Taraf Devletler tarafından engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığın yasaklanacağı, herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı engellilerin eşit ve etkin bir şekilde korunmasının güvence altına alınacağı ve eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımların atılacağı belirtilmiştir. EHİS'nin "*Eğitim*" başlıklı 24'üncü maddesinin ilgili bölümlerinde Taraf Devletler tarafından engellilerin eğitim hakkının tanınacağı, engellilerin genel yüksek okul eğitimine, mesleki eğitime, erişkin eğitimine ve ömür boyu süren eğitime ayrımcılığa uğramaksızın diğer bireylerle eşit koşullar altında erişiminin sağlanacağı, bu amaçla engellilerin ihtiyaçlarına uygun makul düzenlemelerin yapılmasının temin edileceği hükme bağlanmıştır. 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun kapsamında da engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınacağı hükme bağlanmış, engellilerin eğitim ve öğretim hakkı güvence altına alınmış, engellilerin özel durumları ve farklılıkları dikkate alınarak yaşadıkları çevrede bütünleştirilmiş ortamlarda, eşitlik temelinde, hayat boyu eğitim imkânından ayrımcılık yapılmaksızın yararlandırılacakları kabul edilmiştir.

19. Uluslararası insan hakları hukuku bağlamında engellilere yönelik dolaylı ayrımcılık yapılması yasaklanmıştır. 6701 sayılı Kanun'da dolaylı ayrımcılık: *"Bir gerçek veya tüzel kişinin, görünüşte ayrımcı olmayan her türlü eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda, bu Kanunda sayılan ayrımcılık temelleriyle bağlantılı olarak, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanma bakımından nesnel olarak haklılaştırılamayan dezavantajlı bir konuma sokulması"* olarak ifade edilmektedir. Bu kapsamda dolaylı ayrımcılık farklı durumda bulunan kişilere eşit muamele yapılması ile gerçekleşen bir ayrımcılık türü olup herhangi bir sınıflandırma yapılmaksızın eşit durumda olmayan bireylerin aynı kurala tabi tutulmasıyla ortaya çıkmaktadır. Dolaylı ayrımcılık ile çeşitli farklılıkları dikkate alınmayan kişiler ve/veya kişi grupları aynı muameleye tabi tutulmakta ve bu durum eşit olmayan sonuçlara sebebiyet verebilmektedir. Dolaylı ayrımcılıkla ilgili olarak verilen Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarının bir kısmında etkilenenler arasında korunan grubun orantısız bir şekilde olumsuz etkilendiğine ilişkin somut olgular aranmaktadır (Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı ve Avrupa Konseyi, Avrupa Ayrımcılık Yasağı Hukuku El Kitabı, 2010, s. 30). Dolaylı ayrımcılıkla ilgili kararlarında diğer taraftan AİHM, objektif ve makul bir gerekçe yoksa, diğer bir deyişle meşru bir amaç güdülmüyorsa ya da kullanılan araçlar ile amaçlanan hususlar arasında makul bir orantılılık bulunmuyorsa ayrımcı muamelenin varlığını kabul etmektedir (AİHM, *D.H. ve Diğerleri/Çek Cumhuriyeti*, B. No: 57325/00, 13/11/2007, para. 196).

20. Öte yandan EHİS'nin 2'nci maddesinde, 5378 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinde ve 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde tanımına yer verilen ve ayrımcılık türlerinden

biri olarak kabul edilen makul düzenleme kavramı *"engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri"* ifade etmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğü kapsamında ilgili kişilerin bireysel özellikleri ve mevcut durumun koşulları göz önünde tutularak en uygun çözümün hayata geçirilmesi gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/377, K. No: 2021/253, para. 22).

21. Ayrımcılık yapmama yükümlülüğünün derhal uygulanmasını sağlamaya yönelik temel bir unsur olan makul düzenleme ile engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasının veya bunlardan yararlanmasının sağlanması hedeflenmektedir. Bazı durumlarda makul düzenlemeler kolektif bir nitelik taşımakta veya kamu yararına fayda sağlamakta iken, bazı durumlarda ise sadece başvuru sahibine yarar sağlamaktadır. İleriye dönük bir yükümlülük olarak makul düzenleme, engelli bir kimsenin erişilebilir olmayan durumlara veya ortamlara erişim istediği veya kendi haklarından istifade etmeyi talep ettiği andan itibaren gerçekleştirilmeli, başvuru sahibi veya sahipleri ile müzakere edilmelidir. Bu kapsamda makul düzenleme, yükümlülük sahibinin engellilerle diyaloğa girmesini gerektirmektedir. Bununla birlikte makul düzenleme yapma yükümlülüğünün, bir engelli tarafından makul düzenleme talebinde bulunulduğu ya da ilgili yükümlülük sahibinin söz konusu kişinin bir engeli olduğunun gerçekten farkında olduğunun kanıtlandığı durumlarla sınırlı olmadığının da altını çizmek gerekir. Bu kapsamda makul düzenleme yükümlülüğü aynı zamanda, hakların kullanımında söz konusu kişinin düzenlemeye ihtiyaç duyabilecek bir engeli olduğunun potansiyel bir yükümlülük sahibi tarafından fark edilmesi gerektiği durumlarda da uygulanmalıdır. Diğer taraftan makul düzenleme yapma yükümlülüğü, talep edilen uygulamanın aşırı yük oluşturmaması halinde söz konusu olmaktadır (Engelli Hakları Komitesi (CRPD), Ayrımcılık Yapmama ve Eşitlik Hakkında 6 No'lu (2018) Genel Yorum, CRPD/C/GC/6, 26/4/2018, para. 23-26).

22. 6701 sayılı Kanun'da sayılan ve engellilik temelinde ayrımcılık türlerinden olan "dolaylı ayrımcılık" ve "makul düzenleme yapmama" arasında yakın bir ilişkinin bulunduğu ifade edilebilir. Nitekim ABAD bir kararında; işten çıkarma konusunda işveren tarafından belirlenen verimlilik, devamsızlık gibi görünüşte tarafsız olan kriterlerin engelli işçilere de uygulandığını ve engelli işçilerin engelli olmayan işçilere kıyasla verimlilik, devamsızlık gibi kriterleri sağlamada dezavantajlı durumda bulunduklarını kabul etmiştir. Söz konusu kararda ABAD; görünüşte tarafsız olan kriterlere göre işten çıkarılmadan önceki dönemde engelli işçiye yönelik olarak işveren tarafından gerekli makul düzenlemelerin sağlanmaması halinde görünüşte tarafsız olan kriterlere göre işten çıkarılma eyleminin engellilik temelinde dolaylı ayrımcılık teşkil edeceğine karar vermiştir (ABAD, *DW/Nobel Plastiques Ibérica*, C-397/18, 11/7/2019, para. 71). Bu kapsamda görünüşte ayrımcı olmayan eylem, işlem ve uygulamalar sonucunda engellilere yönelik dolaylı ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tespit edilebilmesi için belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali

imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun makul düzenlemelerin yapılıp yapılmadığının da incelenmesi gerekmektedir.

23. Başvuru kapsamında başvuran tarafından özetle; oğlunun 2024 yılının yaz dönemi boyunca hastanede yatarak tedavi gördüğü ve 2025 yılı yarıyıl tatilinde tekrar ameliyat olduğu, dolayısıyla sağlık sorunları nedeniyle oğlunun iyi bir eğitim süreci geçirmediği, bu süreçte diğer öğrencilerin yaz dönemi ile eğitim ve öğretim yılı boyunca devam eden destekleme ve yetiştirme kurslarında ve okullarında düzenli olarak eğitim aldıkları ve 2025 yılında LGS kapsamında gerçekleştirilen merkezi sınava yeterli biçimde hazırlandıkları, diğer öğrencilerle eşit tutularak söz konusu merkezi sınava tabi tutulması neticesinde oğlunun düşük puan aldığı ve ... Lisesine yerleşemediği ileri sürülmüştür. Söz konusu iddialarla ilgili olarak başvuran tarafından; oğlunun 10/5/2023-15/5/2023 ve 16/6/2024-25/6/2024 tarihleri arasında ... Hastanesinde, 8/7/2024-23/7/2024 ve 24/7/2024-13/9/2024 tarihleri arasında ... Hastanesinde, 24/1/2025-3/2/2025 tarihleri arasında ise ... Hastanesinde yatış işlemlerinin gerçekleştirildiğini gösterir epikriz raporlarının, oğlu hakkında düzenlenen 31/7/2025 tarihli ÇÖZGER'in ve CİMER aracılığıyla yapılan 18/6/2025 tarihli başvurunun Kurumumuza sunulduğu anlaşılmaktadır. Dosyada yer alan diğer bilgi ve belgeler incelendiğinde ise başvuranın oğlunun 8'inci sınıf yıl sonu başarı puanının ... olduğu, merkezi sınav puanının ise ... olduğu ve yerel yerleştirme ile öğrenci alan ... Lisesine yerleştirildiği, merkezi sınavla öğrenci alan ... Lisesinin 2025 yılı taban puanının ... olduğu görülmektedir. Ayrıca söz konusu merkezi sınavın 15/6/2025 tarihinde gerçekleştirildiği, başvuranın 18/6/2025 tarihinde CİMER aracılığıyla başvuruda bulunduğu, Müdürlük tarafından ise 2025 yılı Ortaöğretime Geçiş, Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu'nun 1.5.1. nolu *"Merkezi Yerleştirme"* başlıklı bölümü gerekçe gösterilerek talebin karşılanmasının mümkün olmadığı yönünde cevap verildiği anlaşılmaktadır.

24. 26/7/2014 tarihli ve 29072 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Ölçme ve değerlendirmenin genel esasları"* başlıklı 20'nci maddesinin ilgili bölümlerinde *"(1) İlköğretim kurumlarında öğrenci başarısının ölçme ve değerlendirilmesinde aşağıdaki esaslar gözetilir; a) Ders yılı, ölçme ve değerlendirme bakımından birbirini tamamlayan iki dönemden oluşur. b) Başarının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde öğretim programlarında belirtilen amaçlar ile kazanımlar esas alınır. (...)"* hükmü yer almaktadır. 2025 yılı MEB Ortaöğretime Geçiş, Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu'nda *"2024-2025 eğitim ve öğretim yılında ortaokul veya imam hatip ortaokulu 8'inci sınıfını başarıyla tamamlamış ya da açık öğretim ortaokulundan mezun durumda olmak"* ortaöğretim okullarına genel başvuru şartları arasında sayılmıştır. 7/9/2013 tarihli ve 28758 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin "*Ortaöğretime geçiş esasları*" başlıklı 20'nci maddesinin birinci fıkrasında ise ortaokulu ve imam hatip ortaokulunu bitiren öğrencilerin bilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda; merkezi sınav puanıyla veya ortaöğretim kayıt alanı içindeki okullara tercihe bağlı olarak ya da ortaöğretim kayıt alanı dışındaki pansiyonlu okullara tercihe bağlı olarak ortaöğretim kurumlarına geçiş

yapacakları hükme bağlanmıştır. Mezkûr düzenlemede bunlar dışında ayrıca merkezi sınav ile birlikte yetenek sınavı puanıyla veya yetenek sınav puanıyla da ortaöğretime geçiş yapılacağı belirlenmiştir. Diğer taraftan 2025 yılı MEB Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav Başvuru ve Uygulama Kılavuzu kapsamında her alan için 8'inci sınıf öğretim programlarında belirlenen kazanımların esas alınarak öğrencinin okuduğunu anlama, yorumlama, sonuç çıkarma, problem çözme, analiz yapma, eleştirel düşünme, bilimsel süreç ve benzeri becerilerini ölçecek nitelikte soruların söz konusu merkezi sınavda yer alacağı belirlenmiştir.

25. Diğer taraftan Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin *"Ortaöğretime geçiş esasları"* başlıklı 20'nci maddesinin ikinci fıkrasında ortaöğretime geçiş sistemine bağlı olarak yapılan yerleştirme ve kayıt işlemlerinin merkezi sınav puanı ile öğrenci alan okulların açık kontenjanlarına puan üstünlüğüne göre, ortaöğretim kayıt alanı içindeki okulların açık kontenjanlarına ise tercihe bağlı olarak gerçekleştirileceği hükme bağlanmıştır. 2025 yılı MEB Ortaöğretime Geçiş, Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu'nun 1.5.1. nolu *"Merkezi Yerleştirme"* başlıklı bölümünde merkezî sınavla öğrenci alan okulların belirlenen kontenjanlarına puan üstünlüğüne göre tercihleri doğrultusunda merkezi yerleştirmenin yapılacağı, merkezi sınav puanlarında eşitlik olması halinde ise sırasıyla; okul başarı puanı üstünlüğüne, sırasıyla 8'inci, 7'nci ve 6'ncı sınıflardaki yıl sonu başarı puanı üstünlüğüne, 8'inci sınıfta özürsüz devamsızlık yapılan gün sayısının azlığına, tercih önceliğine ve öğrencinin doğum tarihine göre yaşı küçük olana bakılarak yerleştirmenin yapılacağı ifade edilmiştir. Söz konusu Kılavuz'un 1.5.2. nolu *"Yerel Yerleştirme"* başlıklı bölümünde ise yerel yerleştirme işlemlerinin ortaöğretim kayıt alanlarındaki okullara sırasıyla öğrencilerin ikamet adresleri, okul başarı puanı üstünlüğü ve okula özürsüz devamsızlık yapılan gün sayısının azlığı kriterlerine göre yapılacağı, değerlendirmede eşitlik olması durumunda sırasıyla; 8'inci, 7'nci ve 6'ncı sınıflardaki yıl sonu başarı puanı üstünlüğüne bakılarak yerleştirmenin gerçekleştirileceği belirtilmiştir.

26. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde merkezi sınav puanı ile ortaöğretime geçişlerde sayısı belirli olan kontenjanlara öğrencilerin puan üstünlüğüne göre yerleştirmelerin yapılacağı, bu kapsamda 8'inci sınıfı başarıyla tamamlayan ve bu kapsamda 8'inci sınıf öğretim programlarında belirlenen kazanımlara sahip olması beklenen başvuranın oğlunun diğer öğrencilerle birlikte 8'inci sınıf öğretim programlarında belirlenen kazanımların esas alınarak gerçekleştirilen merkezi sınava tabi tutulmasında muhatabın haklı ve nesnel gerekçelerinin bulunduğu değerlendirilmektedir.

27. Diğer taraftan muhatap MEB tarafından ortaöğretim kurumlarına tercih ve yerleştirmede adaylara merkezi yerleştirmenin yanı sıra yerel yerleştirme imkânının da tanındığı, ayrıca MEB Ortaöğretime Geçiş, Tercih ve Yerleştirme Kılavuzu kapsamında merkezi sınavla ve/veya yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullardan hiçbirine yerleşemeyen öğrencilerin il/ilçe öğrenci yerleştirme ve nakil komisyonlarına başvurmaları hâlinde yerel yerleştirme ile öğrenci alan okullardan yerleştirmeye esas 2. nakil sonucunda boş kontenjanı kalan okullara yerleştirme işlemlerinin tamamlanacağının belirlendiği anlaşılmaktadır.

Başvuranın oğlunun ise sınavsız yerel yerleştirme 2025 (asıl) ile ilk olarak .... Lisesine yerleştirildiği, daha sonrasında ise yerleştirmeye esas 1. nakil işlemleri yerel yerleştirme kapsamında ... Lisesine yerleştirildiği, dolayısıyla ortaöğretimden yararlanmada başvuranın oğlunun eğitim hakkının kısıtlanmadığı görülmektedir. Öte yandan Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği'nin "Öğrenci yerleştirme ve nakil komisyonu" başlıklı 23'üncü maddesinin yedinci fıkrasında belirtilen şartlara uymak kaydıyla uzun süreli tedavi gerektiren hastalığı bulunan öğrencilerin kontenjan şartı aranmaksızın nakil ve geçiş işlemlerinin yapılacağının da özel olarak hükme bağlandığı görülmektedir. Bu kapsamda ortaöğretimden faydalanılabilmesi konusunda muhatap tarafından adil bir dengenin gözetildiği ve makul bir orantılılığın sağlandığı değerlendirilmektedir.

28. Bununla birlikte söz konusu merkezi sınav kapsamında dolaylı ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin tespitinde ayrıca başvuranın oğlu tarafından ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun olarak makul düzenleme yükümlülüğüne muhatap tarafından uyulup uyulmadığının da tespit edilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda 2025 yılı MEB Sınavla Öğrenci Alacak Ortaöğretim Kurumlarına İlişkin Merkezi Sınav Başvuru ve Uygulama Kılavuzu'nda görme yetersizliği olan öğrenciler, işitme yetersizliği olan öğrenciler, bedensel yetersizliği olan öğrenciler, zihinsel yetersizliği olan öğrenciler, ruhsal ve duygusal bozukluğu olan öğrenciler, otizm spektrum bozukluğu olan öğrenciler, süreğen hastalığı olan öğrenciler ve evde veya hastanede eğitim hizmeti alan öğrenciler için ek süre, tek kişilik salon, büyük puntolu soru kitapçığı, okuyucu, kodlayıcı, evde ve sağlık merkezinde sınav hizmeti gibi çeşitli sınav tedbir hizmetlerinin öngörüldüğü görülmektedir. Söz konusu sınav tedbir hizmetleri kapsamında muhatap MEB tarafından; başvuranın oğlu için yapılan sınav başvurusunun "Az Gören Öğrenci" olarak yapıldığı ve sınav tedbir hizmetinin de "tek kişilik salon, 18 punto büyüklüğünde soru kitapçığı, cevap kâğıdı, kodlayıcı, 20 dakika ek süre" şeklinde sisteme işlendiği ifade edilmiştir. Başvuran tarafından ise sınav tedbir hizmetleriyle ilgili herhangi bir açıklamanın yapılmadığı görülmektedir. Dolayısıyla dosya kapsamında sınav tedbir hizmetleriyle ilgili olarak muhatap MEB ve Kurumumuz nezdinde herhangi bir iddianın da ileri sürülmediği göz önünde bulundurulduğunda, başvuranın oğlunun diğer kişilerle fırsat eşitliği temelinde ortaöğretimden faydalanmasına yönelik gerekli sınav tedbir hizmetlerinin muhatap MEB tarafından öngörüldüğü değerlendirilmektedir.

29. Dolayısıyla yukarıda detaylı olarak açıklanan hususlar birlikte değerlendirildiğinde, başvuranın oğlunun diğer öğrencilerle birlikte LGS kapsamında gerçekleştirilen merkezi sınava tabi tutulmasında haklı ve nesnel gerekçelerin bulunduğu, başvuranın oğlunun ortaöğretimden faydalanmasında adil bir dengenin gözetildiği, makul düzenleme yükümlülüğü kapsamında muhatap MEB tarafından engellilerin diğer kişilerle fırsat eşitliği temelinde ortaöğretimden faydalanabilmesine yönelik olarak gerekli sınav tedbir hizmetlerinin öngörüldüğü değerlendirildiğinden başvuru dilekçesinde yer alan iddialar hakkında ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

25/12/2025 tarihinde OY BİRLİĞİYLE karar verildi.

Av. Selami AÇAN
Daire Başkanı

Dilek ERTÜRK
Üye

Av. Erol GÖKDÖL
Üye

Evren BAŞAR
Üye

Selma ÖZTÜRK PINAR
Üye

TİHEK

2025/893 SAYILI KURUL KARARI

TÜRKİYE
İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

KURUL KARARI

Başvuru Numarası	:	2025/2128
Toplantı Tarihi/Sayısı	:	24.12.2025/252
Karar Numarası	:	2025/893
Başvuran	:	...
Başvuran Vekili	:	-
Adres	:	-
Muhatap Kurum/Kişi	:	Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü
Muhatap Adres	:	-

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, görev gereklerini yerine getirmeyen okul öncesi öğretmeninin eylemlerinin yaptırımsız kaldığı ve başvuranın oğluna yönelik engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran başvuru dilekçesi ve eklerinde özetle:

a. Oğlunun orta düzeyde otizm spektrum bozukluğu ile dil ve konuşma güçlüğü tanısı olduğunu ve 2023-2024 eğitim-öğretim yılında ... Özel Eğitim Anaokulu Müdürlüğünde eğitim aldığını,

b. Söz konusu Anaokulunda görev yapan ... isimli okul öncesi öğretmeni tarafından oğlunu Anaokuluna göndermek suretiyle kendisinin evde rahat vakit geçirdiğinin kinayeli biçimde dile getirildiğini,

c. Oğlunun, tuvalet ihtiyacını çeşitli biçimlerde ifade etmesine rağmen okul öncesi öğretmeni tarafından gerekli ilginin gösterilmediğini, bu nedenle tuvaletle ilgili sorunların yaşandığını, şaka yaptığı sanılarak oğlunun tuvalete okul öncesi öğretmeni tarafından gönderilmediğini ve tuvalet eğitimi için oğlunun bir süre Anaokuluna gidemediğini, bu süreçte okul öncesi öğretmeni tarafından oğlunun Anaokuluna neden gidemediğinin sorulmadığını,

ç. Tuvalet eğitiminin tamamlanmasından sonra oğlunun okula tekrar başladığını, oğlunun tuvalet ihtiyacını ayakta gidermesinden dolayı üzerine sıçratması nedeniyle okul öncesi öğretmenince "abdestinin bozulacağı" gerekçesiyle güçlük çıkarıldığını, okul öncesi öğretmeninin rehber personele oğlunu bu şekilde sınıfa almayacağının söylendiğinin kendisine aktarıldığını,

d. Rehber personeli değişikliği talebini öğretmenleriyle paylaştığında, oğlunun tuvalete götürülebilmesi için ilgili rehber personelin kendisi tarafından aranmasının okul öncesi öğretmeni tarafından istendiğini, Anaokulunda rehber personel bulunmasına rağmen çocuğunu tuvalete kendisinin götürdüğünü ve bunun için okul öncesi öğretmeninin kendisine dört farklı saat dilimi verdiğini,

e. Bu dönemde oğlunun sınıfa girmemek için ağladığını, sınıftayken ağladığı zamanlar ise kendisi tarafından sınıftan alınarak sakinleştirilmesinin talep edildiğini,

f. Çocuğunun ayrıca özel eğitim aldığını ve özel eğitim dersinin öğleden sonra olduğunu, ancak okul öncesi öğretmeninin çocuğunun öğleden önce Anaokuluna getirilmesini istemediğini yüksek sesle dile getirdiğini, durumu idareye iletmesi üzerine okul öncesi öğretmeninin uyarıldığını, akabinde okul öncesi öğretmeni tarafından sınıfa çağrılarak özür dilemeye zorlandığını,

g. Okul öncesi öğretmeninin görev gereklerini yerine getirmemesi nedeniyle sınıftaki öğrencilerin ilgisiz kaldıklarını, kitapları sevmesinden dolayı oğluna gorillerle ilgili bir kitap verildiğini ve oğlunun bir dönem goril taklidi yapmaya başladığını, aynı sınıfta görev yapan özel eğitim öğretmeni ...'dan talep etmesi üzerine kitabın sınıftan kaldırıldığını,

ğ. Özel eğitim öğretmeni ...'nın yaşanılan olaylarda kendisini haklı gördüğünü ancak müdahale edemediğini belirttiğini ve bu durumu Okul Müdürüne aktardığını öğrendiğini,

h. Bir gün okul ders saati bitmeden oğlunun kendisine teslim edildiğini, bu sırada sınıfta farklı öğretmenlerin ve bir öğrencinin bulunduğunu, daha sonrasında okul öncesi öğretmeninin kendi kızını da sınıfa çıkardığını ancak oğlunu sınıfa tekrar çıkarmadığını,

ı. Sınıfta yapılanları tekrar etmek için ödev verilmesini istediğinde okul öncesi öğretmeni tarafından oğluna "hiçbir şey yaptıramadığı" gerekçesiyle Anaokulunda yapılması gerekenleri evde kendisinin yapmasının ve kontrol için de fotoğraf ve videoların gönderilmesinin istendiğini,

i. Şikâyeti sonrası okul öncesi öğretmenince sürecin kişiselleştirildiğini, sınıf etkinliğinde kendisine yönelik bazı sözlerin sarf edildiğini ve kendisi hakkında *"aynı cadıya benzedi, cadı gibi zaten"* gibi hakaret içerikli ifadelerin kullanıldığını,

j. Bir gün bez değişiminde başka bir öğrencinin özel bölgesine bakmaya çalışması gerekçesiyle oğlunun okul öncesi öğretmeni tarafından merdivenlerden silkelenerek indirildiğini,

k. Olayların 17/4/2024'e kadar sürdüğünü, idarece okul öncesi öğretmenine yalnızca bir kez uyarıda bulunulduğunu sonradan öğrendiğini ve okulların kapanmasına bir ay kala yapılan sınıf değişikliği sonrasında bir sorun yaşanmadığını, öncesinde yaşanan olaylar nedeniyle eğitim hayatında bir kayıp yaşanmasaydı oğlunun kaynaştırma tanısı alabilecek seviyeye kesinlikle geleceğini,

l. 2023-2024 eğitim-öğretim yılının sonunda okul öncesi öğretmeni ...'nın görevine son verildiğinin bildirilmesine karşın ilgili öğretmenin 2024-2025 eğitim-öğretim yılında çalışmayı sürdürdüğünü,

m. Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne hitaben şikâyet dilekçesi hazırladığını, ancak ... isimli şube müdürü tarafından olayın 2023-2024 eğitim-öğretim yılında yaşandığının ve 2024-2025 eğitim-öğretim yılına ilişkin bir şikâyet olması halinde işlem yapacağının söylendiğini, daha sonrasında dilekçenin Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne hitaben düzenlenip teslim edilmesi halinde işleme koyulacağının ifade edildiğini, bunun üzerine Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne hitaben 20/12/2024 tarihli dilekçesini teslim ettiğini, şikâyeti üzerine yapılan incelemede olumsuzluk tespit edilmediğini, ancak incelemenin haberli olması nedeniyle okul öncesi öğretmeni tarafından ön hazırlığın yapıldığını,

n. Yeni eğitim-öğretim dönemindeki bütün velilerle görüştüğünü ve aynı sorunların yaşandığını anladığını,

o. Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne şikâyet dilekçesi sunduktan sonra kendisinin ve diğer kişilerin ifadelerinin alındığını, ancak henüz sonuç alamadığını, hiçbir dilekçesinin bir ay içinde cevaplandırılmadığını, ... isimli okul öncesi öğretmeninin eylemlerinin yaptırımsız kaldığını,

ö. Ders saatlerinde farklı sınıf öğretmenlerinin ve öğrencilerinin okul öncesi öğretmeninin sınıfında bulunduğunu,

p. Burnuyla oynadıktan sonra elini üzerine silmesi nedeniyle oğlunun sınıfta tutulamayacağının söylendiğini, sınıfın içinde oğlunun üzerini temizlemesine izin verilmediğini, kıyafeti sınıf dışında temizlendikten sonra oğlunun sınıfa kabul edildiğini,

r. Okul öncesi öğretmeni tarafından ısrar edilmesi nedeniyle oğlu için psikiyatriste ilaç yazdırdığını, psikiyatrist tarafından yazılan ilacın yan etkisinden kaynaklı sebeplerle oğlunun merdivenlerde zorlanması nedeniyle öğretmenin şikâyet etmeye başladığını,

s. Aynı sınıfta eğitim gören başka bir öğrenciyle daha fazla ilgilenildiğini ve gelişimleri yönünden oğlu ile kıyaslandığını,

ş. Öğrencilerin ilgisiz kaldıklarını görmemesi için kapının kapalı tutulduğunu ve kendisinin dışarda beklemesi gerektiğinin üslupsuz şekilde söylendiğini, ileri sürmektedir.

t. Öte yandan başvuran tarafından okul öncesi öğretmeni ...'nın özel eğitim anaokullarında görevlendirilmemesinin de talep edildiği anlaşılmaktadır.

3. Muhatap Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan yazılı görüşte, 2023-2024 ve 2024-2025 eğitim-öğretim yıllarında öğretmen ... hakkında Anaokuluna veya Müdürlüklerine diğer velilerce yapılmış Cumhurbaşkanlığı İletişim Merkezi (CİMER) dâhil resmi şikâyet kaydına rastlanmadığı ifade edilmiştir. Muhatap tarafından yazılı görüşün ekinde; ... hakkında hazırlanan ve başvuran veli ..., okul öncesi öğretmeni ..., Okul

Müdürü ..., Okul Müdür Yardımcısı ..., öğretmen ... ve özel eğitim öğretmeni ...'nın ifadelerini içerir 12/6/2025 tarihli inceleme ve soruşturma raporu, Anaokulu Müdürlüğünce okul öncesi öğretmeni ... hakkında hazırlanan rapor ve ders denetim formu, 15/7/2024 tarihli CİMER başvurusuna cevaben Okul Müdür Yardımcısı ... tarafından hazırlanan tutanak, okul öncesi öğretmeni ...'nın 14/6/2024 tarihli görevden ayrılış ve 10/9/2024 tarihli göreve başlama yazıları, 2024-2025 eğitim-öğretim yılına ait öğretmen ve rehber personel görev talimatları, günlük eğitim akışı ve zaman çizelgesi, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının birinci döneminde başvuranın oğlunun eğitim gördüğü sınıfa ait öğrenci listesi ve öğrencilerin engel durumları sunulmuştur.

4. Başvuran, yazılı görüşünde özetle:

a. Şikâyetleri sebebiyle yapılan incelemelerin ve ifadelerdeki iddiaların mesnetsiz olduğunu,

b. Anaokuluna oğlunu tek başına gönderdiği ilk bir aylık dönemde çocuğunun tuvalet ihtiyacının giderilmesiyle ilgili bir sorun yaşanmadığını, ancak sonrasında yaşanan sorunlar nedeniyle altı ay boyunca oğluyla birlikte Anaokuluna gittiğini,

c. Oğlunun ... isimli rehber personel ile tuvalete gitmesi konusunda sorunlar yaşandığını, tuvalet ihtiyacının giderilmesinde yaşanan sorunların çözülmesi için iki kez Anaokuluna uzun dönem ara verdiklerini,

ç. Oğlunun sınıftan zor çıktığını ve tuvalet ihtiyacı olmadığı zamanlarda tuvalete gitmek istemediğini ancak öğretmenin çocuğunu zorla gönderdiğini ve çocuğun tekrar sınıfa girmek istemediğini,

d. ... isimli rehber personel tarafından oğlunun sorunsuz biçimde tuvalete götürüldüğünü, ancak okul öncesi öğretmeni ... tarafından sorun çıkarıldığını, oğlunun söz konusu rehber personel tarafından tuvalete götürülmesine ilişkin talebini öğretmenleriyle paylaştığında okul öncesi öğretmeni tarafından oğlunun tuvalete götürülebilmesi için ilgili rehber personelin kendisi tarafından aranmasının istendiğini,

e. Şikâyet konusunun oğlunun tuvalet alışkanlığı ile ilgili olmadığını, çocuğunun üç yaşında bezi bıraktığını ve bu konuda yaşanan sorunun tamamen okul öncesi öğretmeninden kaynaklandığını, ancak öğretmenin tavsiyesine uyarak Anaokuluna ara verdiğini ve oğluna tuvalet eğitimi verdiğini, asıl sorunun rehber personelde değil okul öncesi öğretmeninde olduğunu, okul öncesi öğretmeninin velilere ve öğrencilere nasıl davranması gerektiğini bilmediğini, çözüm odaklı olmadığını, sorunları büyüten bir kişiliğe sahip olduğunu,

f. Okul İdaresinin yaşananlardan haberdar olduğunu, olayı hiçbir zaman kişiselleştirmediğini,

g. ... isimli özel eğitim öğretmeninin rehber personel değişikliği talebini paylaştığında ve etkinlik sırasında yanlarında olması nedeniyle hakaret ve yüksek sesle konuşmalara

şahit olduğunu, özür dilemeye zorlandığında ise özel eğitim öğretmeninin öğrencilerle birlikte oyun odasına gönderildiğini ve bu sırada sınıfta sadece kendisinin ve okul öncesi öğretmeninin bulunduğunu, özür dilemeye zorlanmasına ilişkin olayın kamera kayıtlarından sınıfa giriş ve çıkış incelenerek tespit edilebileceğini, bu durumu idareye aktardığını, öte yandan özel eğitim öğretmeninin oğlunun kendisine erken teslim edildiğinde de sınıfta olmadığını ve aşağıda sakinleşmek için oğluna kitap okuduğuna şahit olmadığını, özel eğitim günü Anaokuluna getirmesi sebebiyle okul öncesi öğretmeni tarafından azarlandığında da özel eğitim öğretmeninin oğluyla birlikte sınıfa çıktığı için yanlarında olmadığını, söz konusu bu son olaya Anaokulunda bulunan velilerin şahit olduğunu, okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturmada özel eğitim öğretmeninin aynı sınıfta görev yaptığı okul öncesi öğretmenini savunmaya yönelik ifade verdiğini,

ğ. Sınıftan erken teslim edildiğinde okul öncesi öğretmeninin oğlunu lavaboya giderken görmediğini, kendi kızını yan binadaki anaokulundan almaya giderken gördüğünü,

h. Tuvalet ihtiyacını ayakta gidermesinden dolayı oğlunun küçük tuvaletini üzerine sıçratması nedeniyle abdestini bozacağının ve bu şekilde sınıfa almayacağının okul öncesi öğretmeni tarafından söylendiğinin kendisine Anaokulunun son günlerinde ... isimli rehber personelce aktarıldığını,

ı. Sınıfta gerçekleştirilen üç etkinlikten ikisinin kendisi tarafından gerçekleştirildiğini, diğerinin ise bir veli tarafından yapılması gerekirken öğretmenlerce yapıldığını, söz konusu bu velinin oğluyla da çok fazla ilgilenildiğini ve gelişimleri konusunda kendi oğluyla kıyaslandığını, özel eğitim öğretmeni tarafından da kıyaslamanın yanlış olduğunun dile getirildiğini,

i. Okul öncesi öğretmeninin ... isimli veliyle de tuvalet sorunu yaşadığını ve kırıcı olduğunu,

j. Ders denetim formunu kabul etmediğini, 2025-2026 eğitim-öğretim yılında okul öncesi öğretmeni ...'na Anaokulunda görev verilmediğini,

k. Okulda, oyun odalarında, sınıflarda, koridorlar, giriş ve çıkışlarda, yemekhanede kamera sistemlerinin kurulması gerektiğini, ifade etmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın *"Kanun önünde eşitlik"* başlıklı 10'uncu maddesinin birinci ve sonuncu fıkralarında *"Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir." ve "Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükümleri yer almaktadır.

6. Anayasa'nın *"Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi"* başlıklı 42'nci maddesinin sekizinci fıkrasında *"... Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır."* hükmü yer almaktadır.

7. 6/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesinde *"(1) Bu Kanunun uygulanmasında; (...) f) Engelli: Fiziksel, zihinsel, ruhsal ve duyusal yetilerinde çeşitli düzeyde kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit şartlarda tam ve etkin katılımını kısıtlayan tutum ve çevre şartlarından etkilenen bireyi, (...) i) Makul düzenleme: Engellilerin hak ve özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, mali imkânlar nispetinde, ölçülü, gerekli ve uygun değişiklik ve tedbirleri, (...) ifade eder."* hükmü yer almaktadır.

8. 6701 sayılı Kanun'un *"Eşitlik ilkesi ve ayrımcılık yasağı"* başlıklı 3'üncü maddesinde *"(1) Herkes, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada eşittir. (2) Bu Kanun kapsamında cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hâl, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılık yasaktır. (3) Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür. (4) Ayrımcılık yasağı bakımından sorumluluk altında olan gerçek ve özel hukuk tüzel kişileri, yetki alanları içerisinde bulunan konular bakımından ayrımcılığın tespiti, ortadan kaldırılması ve eşitliğin sağlanması için gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."* hükmü yer almaktadır.

9. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"Ayrımcılık türleri"* başlıklı 4'üncü maddesinde *"(1) Bu Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri şunlardır: a) Ayrı tutma. b) Ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama. c) Çoklu ayrımcılık. ç) Doğrudan ayrımcılık. d) Dolaylı ayrımcılık. e) İşyerinde yıldırma. f) Makul düzenleme yapmama. g) Taciz. ğ) Varsayılan temele dayalı ayrımcılık. (2) Eşit muamele ilkesine uyulması veya ayrımcılığın önlenmesi amacıyla idari ya da adli süreçleri başlatan yahut bu süreçlere katılan kişiler ile bunların temsilcilerinin, bu nedenle maruz kaldıkları olumsuz muameleler de ayrımcılık teşkil eder."* hükmü yer almaktadır.

10. Mezkûr Kanun'un *"Ayrımcılık yasağının kapsamı"* başlıklı 5'inci maddesinin birinci fıkrasında *"Eğitim ve öğretim, yargı, kolluk, sağlık, ulaşım, iletişim, sosyal güvenlik, sosyal hizmetler, sosyal yardım, spor, konaklama, kültür, turizm ve benzeri hizmetleri sunan kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, gerçek kişiler ve özel hukuk tüzel kişileri, yürüttükleri faaliyetler bakımından bu hizmetlerden yararlanmakta olan veya yararlanmak üzere başvurmuş olan ya da bu hizmetler hakkında bilgi almak isteyen kişi aleyhine ayrımcılık yapamaz. Bu hüküm kamuya açık hizmetlerin sunulduğu alanlar ve binalara erişimi de kapsar."* hükmü yer almaktadır.

11. Yine mezkûr Kanun'un *"Kurumun görevleri"* başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (g) bendinde *"Ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek"* hükmü yer almaktadır.

12. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinde *"(1) Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir. ... (2) İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir."* hükmü yer almaktadır.

13. Yine 6701 sayılı Kanun'un *"İspat yükü"* başlıklı 21'inci maddesinde *"(1) Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

14. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in *"Ön incelemenin yapılması"* başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasında *"Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur ve sonucunda; a) Kurumun görev alanına girip girmediği, (...) yönlerinden incelenenir."* hükmü yer almaktadır.

15. Mezkûr Yönetmelik'in *"Gerekçeli kabul edilmezlik kararı"* başlıklı 67'inci maddesinde *"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurulara ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48 inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir."* hükmü yer almaktadır.

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

16. 6701 sayılı Kanun'un *"Başvurular"* başlıklı 17'nci maddesinin birinci fıkrası, *"Ayrımcılık yasağı ihlalinden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek ve tüzel kişi Kuruma başvurabilir."* hükmünü haizdir. Mezkûr Kanun'un aynı maddesinin ikinci fıkrasında; *"İlgililer, Kuruma başvurmadan önce bu Kanuna aykırı olduğunu iddia ettikleri uygulamanın düzeltilmesini ilgili taraftan talep eder. Bu taleplerin reddedilmesi veya otuz gün içerisinde cevap verilmemesi hâlinde Kuruma başvuru yapılabilir. Ancak*

Kurum, telafisi güç veya imkânsız zararların doğması ihtimali bulunan hâllerde, bu şartı aramadan başvuruları kabul edebilir." hükmü yer almaktadır. Başvuranın ayrımcılık yasağının ihlali niteliğinde olduğunu iddia ettiği uygulamanın düzeltilmesi için ilgili idareye CİMER aracılığıyla ve çeşitli tarihlerde ibraz edilen dilekçeler ile şikâyetlerde bulunduğu, söz konusu şikâyetlere Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından cevap verildiği görülmektedir. Dolayısıyla başvuranın 6701 sayılı Kanun'un 17'nci maddesinin ikinci fıkrasında aranan ilgili tarafa başvuru şartını yerine getirdiği kanaatine varılmıştır.

17. Öte yandan başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, başvurunun 6701 sayılı Kanun ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik çerçevesinde kabul edilebilirlik açısından ele alınması gerektiği değerlendirilmektedir.

18. Dosya kapsamında başvuran tarafından okul öncesi öğretmeni ...'nın özel eğitim anaokullarında görevlendirilmemesinin talep edildiği anlaşılmaktadır. Öncelikle ifade edilmesi gerekir ki Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK); 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesi uyarınca ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek ile görevli kılınmıştır. Mezkûr Kanun ve Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik uyarınca ayrımcılık yasağının ihlaline ilişkin başvurunun inceleme ve araştırma sonucunda yerinde olduğu kanaatine varılması halinde TİHEK'in ihlal kararı verme ve idari yaptırım kararı uygulama yetkisi bulunmaktadır. Öte yandan mezkûr Yönetmelik'in 67'nci maddesinin ikinci fıkrasında, esas incelemesinde başvurunun söz konusu Yönetmelik'in 48'inci maddesinde belirtilen "*Kurumun görev alanına girip girmediği*"ne ilişkin koşulu taşımadığının anlaşılması halinde gerekçeli kabul edilmezlik kararının verileceği hükme bağlanmıştır. Bu kapsamda, başvuranın okul öncesi öğretmeni ...'nın özel eğitim anaokullarında görevlendirilmemesine ilişkin talebinin Kurumumuzun görev alanına girmediği değerlendirildiğinden kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

19. 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin ikinci fıkrasında; cinsiyet, ırk, renk, dil, din, inanç, mezhep, felsefi ve siyasi görüş, etnik köken, servet, doğum, medeni hal, sağlık durumu, engellilik ve yaş temellerine dayalı ayrımcılığın yasak olduğu düzenlenmiştir. Mezkûr Kanun kapsamında bir inceleme yapılabilmesi için ayrımcılık yasağını ihlal ettiği ileri sürülen muamelenin veya uygulamanın mezkûr Kanun'da sayılan ayrımcılık temellerinden birine veya birden fazlasına dayanılarak ortaya çıkması gerekmektedir. Bu çerçevede anılan Kanun'da sayılan temeller dışında bir temele dayanılarak veya herhangi bir temele dayanılmaksızın ayrımcılık iddiasında bulunulan haller, Kanun kapsamı dışında kalmaktadır. Mezkûr Kanun'un 4'üncü maddesinde Kanun kapsamına giren ayrımcılık türleri; ayrı tutma, ayrımcılık talimatı verme ve bu talimatları uygulama, çoklu ayrımcılık, doğrudan ayrımcılık, dolaylı ayrımcılık, işyerinde yıldırma, makul düzenleme yapmama, taciz, varsayılan temele dayalı ayrımcılık ve mağdurlaştırma olarak belirlenmiştir. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in 48'inci maddesinde belirtilen hususlar doğrultusunda ayrımcılık

yasağı ihlaline ilişkin başvurunun ön incelemeye tabi tutulacağı belirtilmektedir. Mezkûr Yönetmelik'in 67'nci maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığına ve ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığına ilişkin gerekli koşulları taşımayan başvurular ile Kurumun görev alanına girmediği esas incelemesinde anlaşılan başvurular hakkında gerekçeli kabul edilmezlik kararının verileceği hükme bağlanmıştır.

20. Başvuru dosyası kapsamında başvuran tarafından; ağladığında oğlunun kendisi tarafından sınıftan alınarak sakinleştirilmesinin istendiği, okul öncesi öğretmeni ... tarafından görev gereklerinin yerine getirilmemesi nedeniyle sınıftaki öğrencilerin ilgisiz kaldıkları, öğrencilere ilgi gösterilmediğini anlamaması için sınıf kapısının kapalı tutulduğu ve kendisinin dışarda beklemesi gerektiğinin üslupsuz şekilde söylendiği, kitapları sevmesinden dolayı oğluna gorillerle ilgili bir kitap verildiği ve oğlunun bir dönem goril taklidi yapmaya başladığı, okul ders saati bitmeden oğlunun kendisine teslim edildiği, farklı sınıf öğretmenlerinin ve öğrencilerinin ders saatleri içerisinde okul öncesi öğretmeninin sınıfında bulunduğu, burnuyla oynadıktan sonra elini üzerine silmesi nedeniyle oğlunun sınıfta tutulamayacağının söylendiği ve sınıfın içinde oğlunun üzerini temizlemesine izin verilmediği, kıyafeti sınıf dışında temizlendikten sonra oğlunun sınıfa kabul edildiği, bez değişimi yapılırken başka bir öğrencinin özel bölgesine bakmaya çalıştığı gerekçesiyle oğlunun okul öncesi öğretmeni tarafından merdivenlerden silkelenerek indirildiği, hiçbir şikâyet dilekçesinin bir ay içinde cevaplandırılmadığı, okul öncesi öğretmeninin ısrar etmesi nedeniyle oğlu için psikiyatriste ilaç yazdırdığı yönünde çeşitli iddiaların ileri sürüldüğü görülmektedir. Bununla birlikte Kurumumuzca incelenmesine elverişli biçimde 6701 sayılı Kanun'da sayılan hangi ayrımcılık temeline ve türüne dayalı olarak ne suretle ayrımcılığa uğranıldığının tespiti bakımından başvuran tarafından ihlal iddialarına yönelik yeterli açıklamaların yapılmadığı, dolayısıyla başvuranın söz konusu iddiaları açısından başvurusunu temellendiremediği değerlendirilmektedir. Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde de 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü ve 4'üncü maddesinde sayılan ayrımcılık temelleri ve türleri ile söz konusu bu iddialar arasında herhangi bir nedensellik bağı tespit edilememiştir. Bu sebeple, açıkça dayanaktan yoksun olması nedeniyle başvuranın söz konusu iddialarının kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

21. Ayrıca başvuran tarafından Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne hitaben şikâyet dilekçesi hazırladığı, ancak ... isimli şube müdürü tarafından olayın 2023-2024 eğitim-öğretim yılında yaşandığının ve 2024-2025 eğitim-öğretim yılına ilişkin bir şikâyet olması halinde işlem yapılabileceğinin söylendiği, daha sonrasında ise dilekçenin Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne hitaben düzenlenip teslim edilmesi halinde işleme koyulacağının ifade edildiği, bunun üzerine Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne hitaben dilekçesini teslim ettiği iddialarında bulunulduğu anlaşılmaktadır. Bu kapsamda dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde; başvuru dilekçesinin ekinde sunulan 20/12/2024 tarihli dilekçenin Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne hitaben yazıldığı belirtilmiş, ancak söz konusu dilekçenin Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim

Müdürlüğüne hitaben sunulduğu muhatap İdare tarafından gönderilen belgelerden anlaşılmaktadır. Bununla birlikte başvuran tarafından Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğüne 24/3/2025 tarihli başka bir dilekçenin sunulduğu da görülmektedir. Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yapılan işlemler incelendiğinde; konunun teknik bir yönünün bulunmaması ve iş yoğunluğu vb. nedenlerle şikâyet konusunun mahallinde görevlendirilecek muhakkiklerce incelenmesinin uygun olacağının değerlendirilmesi sebebiyle 24/3/2025 tarihli dilekçenin ekleriyle birlikte Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderildiği görülmektedir. Bu kapsamda başvuranın 24/3/2025 tarihli dilekçesi ile aynı yöndeki iddiaları içeren 20/12/2024 tarihli şikâyet dilekçesinin Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından işleme alınması nedeniyle başvuranın bu iddia bakımından ayrımcılık yasağı ihlalinden kaynaklanan bir zararının bulunmadığı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla söz konusu iddiaların da kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

22. Öte yandan başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, başvuran tarafından; Anaokuluna oğlunu göndermek suretiyle kendisinin evde rahat vakit geçirdiğinin okul öncesi öğretmenince kinayeli biçimde dile getirildiği, aynı sınıfta eğitim gören başka bir öğrenciyle daha fazla ilgilenildiği ve gelişimleri yönünden oğlu ile kıyaslandığı, ev ödevi verilmesini talep ettiğinde oğluna "hiçbir şey yaptıramadığı" gerekçesiyle Anaokulunda yapılması gerekenleri evde kendisinin yapmasının ve kontrol için de fotoğraf ve videoların gönderilmesinin okul öncesi öğretmeni tarafından istendiği, psikiyatrist tarafından yazılan ilacın yan etkisinden kaynaklı sebeplerle oğlunun merdivenlerde zorlanması nedeniyle öğretmenin şikâyet etmeye başladığı ileri sürülmüştür. Buna ek olarak başvuran tarafından; özel eğitim dersi öğleden sonra olmasına rağmen okul öncesi öğretmeni tarafından çocuğun öğleden önceki derslere alınmak istenmediği ve çocuğunun öğleden önce Anaokuluna getirilmesinin istenmediğinin yüksek sesle dile getirildiği, durumu idareye iletmesi üzerine okul öncesi öğretmeninin uyarıldığı, bunun akabinde ise okul öncesi öğretmeni tarafından sınıfa çağrılarak özür dilemeye zorlandığı, şikâyeti sonrası okul öncesi öğretmenince sürecin kişiselleştirildiği, sınıf etkinliğinde kendisine yönelik bazı sözlerin sarf edildiği, kendisi hakkında "aynı cadıya benzedi, cadı gibi zaten" gibi hakaret içerikli ifadelerin kullanıldığı iddia edilmiştir. Son olarak başvuran tarafından; oğlunun … isimli rehber personel ile tuvalete gitmesi konusunda sorunlar yaşandığı, oğlunun tuvalet ihtiyacını çeşitli biçimlerde ifade etmesine rağmen okul öncesi öğretmeni tarafından gerekli ilginin gösterilmediği ve şaka yaptığı sanılarak tuvalete gönderilmediği, oğlunun tuvalet ihtiyacını ayakta gidermesinden dolayı üzerine sıçratması nedeniyle okul öncesi öğretmenince "abdestinin bozulacağı" gerekçesiyle güçlük çıkarıldığı ve oğlunu bu şekilde sınıfa almayacağının okul öncesi öğretmeni tarafından rehber personele söylendiği, … isimli rehber personel tarafından oğlunun tuvalet ihtiyacının giderilmesine yönelik olarak rehber personeli değişikliğine ilişkin talebini öğretmenleriyle paylaştığında okul öncesi öğretmeni tarafından oğlunun tuvalete götürülebilmesi için ilgili rehber personelin kendisi tarafından aranmasının

istendiği, Anaokulunda rehber personel bulunmasına rağmen çocuğunu tuvalete kendisinin götürdüğü ve bunun için okul öncesi öğretmeninin kendisine dört farklı saat dilimi verdiği, oğlunun tuvaleti olmadığı zamanlarda tuvalete gitmek istemediği ancak öğretmenin oğlunu zorla tuvalete gönderdiği, ... isimli okul öncesi öğretmeninin eylemlerinin yaptırımsız kaldığı ileri sürülmektedir. Söz konusu iddialar bakımından başvurunun 6701 sayılı Kanun uyarınca kabul edilmezliğine karar verilmesini gerektirecek herhangi bir neden bulunmadığı anlaşıldığından başvurunun engellilik temelinde ayrımcılık yasağı yönünden esastan incelenebileceği değerlendirmesine varılmıştır.

23. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında ayrımcılık, objektif ve makul bir neden olmaksızın aynı durumdaki kişilere farklı muamelede bulunmak olarak tanımlanmıştır (AİHM, *Willis/ Birleşik Krallık*, B. No: 36042/97, 11/06/2002, para. 48; AİHM, *Okpisz/Almanya*, B. No: 59140/00, 25/10/2005, para. 33). AİHM içtihatlarına paralel olarak Anayasa Mahkemesi (AYM) kararlarında da nesnel ve makul bir şekilde haklılaştırılamayan, diğer bir ifadeyle meşru bir amaca dayanmayan ya da seçilen araç ile hedeflenen amaç arasında makul bir orantılılık ilişkisi bulunmayan farklı muameleler, Anayasa'nın 10'uncu maddesinin amaçları bağlamında ayrımcı karakterli olarak kabul edilmektedir (AYM, *Nuriye Arpa*, B. No: 2018/18505, 16/6/2021, para. 58).

24. Ayrımcılık yasağına ilişkin olarak devlet organlarından ve idare makamlardan sadece ayrımcılık yapılmaması değil aynı zamanda ayrımcılığın toplumsal hayatın tamamında engellenmesi için gerekli önlemlerin de alınması beklenmektedir (AYM, *Tuğba Arslan*, B. No: 2014/256, 25/6/2014, para. 150). Bu açıdan Anayasa'nın *"Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."* hükmünü ihtiva eden 10'uncu maddesinin son fıkrası kanun önünde eşitlik ilkesinin hayata geçirilmesinde devlet organlarına ve idare makamlarına usul ve maddi açıdan çeşitli yükümlülükler yüklemektedir. Bu kapsamda ayrımcılık yasağını ihlal ettiği ileri sürülen eylemler nedeniyle ayrımcılık yasağının ihlal edilip edilmediğinin belirlenmesinde devletin sorumluluğu gündeme gelmektedir (Benzer yönde bkz., AYM, *Tochukwu Gamaliah Ogu*, B. No: 2018/6183, 13/1/2021, para. 197).

25. Söz konusu eylemlerin ayrımcı muameleyle gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğinin belirlenmesi hususu hukukun maddi boyutuyla yakından bağlantılıdır. Öte yandan ayrımcı muamelelerin varlığına işaret eden olguların mevcudiyeti hâlinde kamu makamlarının bu muameleleri araştırmada makul çaba gösterme, tarafsız ve nesnel değerlendirmede bulunma ile kanaatlerini gerekçelendirme yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülüğün bir sonuç edimi olmayıp elden gelen gayretin gösterilmesi, bir başka ifadeyle yeterli çabanın sergilenmesi yükümlülüğü olduğu vurgulanmalıdır. Ayrımcılık muamelelerin araştırılmasıyla ilgili bu yükümlülük ilkinden farklı olarak olaya (esasa) değil olay sonrasındaki prosedürlere (usule) ilişkindir (Benzer yönde bkz., AYM, *Tochukwu Gamaliah Ogu*, B. No: 2018/6183, 13/1/2021, para. 197).

26. 6701 sayılı Kanun'un 3'üncü maddesinin üçüncü fıkrasına göre *"Ayrımcılık yasağının ihlali hâlinde, konuya ilişkin görev ve yetkisi bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ihlalin sona erdirilmesi, sonuçlarının giderilmesi, tekrarlanmasının önlenmesi, adli ve idari yoldan takibinin sağlanması amacıyla gerekli tedbirleri almakla yükümlüdür."* Bu kapsamda ilgili mevzuat çerçevesinde muhatap Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünün başvuran tarafından okulda yaşandığı ileri sürülen ayrımcılık iddialarının etkin bir şekilde incelenmesinde ve soruşturulmasında sorumluluğunun bulunduğu değerlendirilmektedir.

27. Bununla birlikte ayrımcılığın gerçekleştiği öne sürülen olaylarda kamu makamlarının Anayasa'dan ve ilgili mevzuattan doğan yükümlülüklerinin harekete geçmesi gerektiğinin söylenebilmesi için ayrımcı muamelelerin mevcudiyetinin temellendirilmesi gerekir. Öte yandan ayrımcı muamelelerin ispatındaki güçlükler dikkate alınmalıdır. Başvurucu, ayrımcılığın ispatlanması noktasında oldukça zayıf konumda olabilir. Dolayısıyla söz konusu muamelelerin temellendirilmesinde mağdurlara aşırı bir külfet yüklenmemelidir. Aksi takdirde ayrımcılık iddialarının araştırılması ve dolayısıyla ayrımcı fiillerin caydırıcı cezalarla önlenebilmesi çok güçleşir. Özellikle eylemlerin ayrımcı muamelelerle uygulandığının ispatı bakımından mağdurlar birçok durumda kamu makamlarının imkân ve araçlarının kullanılmasına muhtaç hâldedir. Bu iddiaların gerçekliği, çoğunlukla kamu makamlarının bazı olanaklarının ve araçlarının devreye sokulduğu birtakım süreçlerin tüketilmesiyle ortaya çıkmaktadır (Benzer yönde bkz., AYM, *Tochukwu Gamaliah Ogu*, para. 196).

28. AİHM, bu açıdan "makul şüphe bırakmayacak" bir kanıt standardı kabul etmiştir. AİHM'ye göre; kanıtlama yeterince güçlü, açık ve birbiriyle uyumlu çıkarsamalardan ya da yeterince çürütülememiş maddi olgulardan oluşabilecektir (AİHM, *Nachova ve Diğerleri/Bulgaristan*, B. No: 43577/98, 6/7/2005, para. 147). AİHM, bir başvuranın farklı bir muameleye maruz kaldığını en azından "kanıt başlangıcı" olarak adlandırılabilecek bazı kanıtlarla ortaya koyduğu durumda bu farklı muamelenin yapılıp yapılmadığının ya da haklı olup olmadığının ispatlanmasının karşı tarafa ait olacağını belirtmektedir (AİHM, *Chassagnou ve Diğerleri/Fransa*, B. No: 25088/94, 29/4/1999, para. 91- 92).

29. Benzer şekilde AYM'ye göre ayrımcılık iddiasının ciddiye alınabilmesi için başvurucunun, kendisiyle benzer durumdaki başka kişilere yapılan muamele ile kendisine yapılan muamele arasında bir farklılığın bulunduğunu ifade etmesi yeterli olmayıp ayrıca bu farklılığın meşru bir temeli olmaksızın ırk, renk, cinsiyet, din, dil vb. bir ayrımcılık temeline dayandığını makul delillerle ortaya koyması gerekir (AYM, *Ayla (Şenses) Kara*, B. No: 2013/7063, 5/11/2015, para. 45). 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesinde de; *"Münhasıran ayrımcılık yasağının ihlali iddiasıyla Kuruma yapılan başvurularda, başvuranın iddiasının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyması hâlinde, karşı tarafın ayrımcılık yasağını ve eşit muamele ilkesini ihlal etmediğini ispat etmesi gerekir."* hükmü yer almaktadır.

30. Başvuran tarafından Anaokuluna oğlunu göndermek suretiyle kendisinin evde rahat vakit geçirdiğinin okul öncesi öğretmenince kinayeli biçimde dile getirildiği, aynı sınıfta eğitim gören başka bir öğrenciyle daha fazla ilgilenildiği ve gelişimleri yönünden oğlu ile kıyaslandığı iddia edilmiştir. Bununla birlikte başvuran tarafından söz konusu iddiaların gerçekliğine ilişkin herhangi bir kuvvetli emarenin ve karine oluşturan olgunun gerek muhataba sunulan şikâyet dilekçelerinde gerek Kurumumuz nezdindeki başvuru dosyası kapsamında ortaya koyulmadığı, dolayısıyla söz konusu iddiaların söylem boyutunda kaldığı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda muhatabın Anayasa'dan ve 6701 sayılı Kanun'dan doğan inceleme ve soruşturma yükümlülüklerinin harekete geçirilmesine elverişli biçimde başvuran tarafından iddialarının gerçekliğine ilişkin herhangi bir kuvvetli emarenin ve karine oluşturan olgunun sunulamadığı değerlendirildiğinden söz konusu iddialar yönünden ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

31. Bunlara ek olarak başvuran tarafından oğluna ev ödevi verilmesi talep edildiğinde oğluna "hiçbir şey yaptıramadığı" gerekçesiyle Anaokulunda yapılması gerekenleri evde kendisinin yapmasının ve kontrol için de fotoğraf ve videoların gönderilmesinin okul öncesi öğretmeni tarafından istendiği, psikiyatrist tarafından yazılan ilacın yan etkisinden kaynaklı sebeplerle oğlunun merdivenlerde zorlanması nedeniyle öğretmenin şikâyet etmeye başladığı ileri sürülmüştür. Dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, 28/2/2024 ve 30/4/2024 tarihli Eğitsel Değerlendirme İstek Formları'nda (Yeniden İnceleme) başvuranın oğlunun dürtü problemi olduğu, ilaç kullanması gerektiği, psikiyatride ilacın da önerildiği ancak annenin düzenli olarak ilacı kullanmadığı belirtilmiştir. Öte yandan anne tarafından çocuğun otizmli olduğunun kabullenilmediği, annenin beklentilerinin çok yüksek olduğu, her gün için eve ödev beklediği, aileden ve mahalleden çocuğun otizmli olduğunu sakladığı, kaygı düzeyinin çok yüksek olduğu hususlarına da yer verilmiştir. Bununla birlikte dosyadaki bilgi ve belgeler incelendiğinde, söz konusu Eğitsel Değerlendirme İstek Formları'nda belirtilen hususların başvuranın söz konusu iddialarını teyit edici nitelik taşımadığı, öte yandan başvuran tarafından söz konusu iddiaların gerçekliğine ilişkin başkaca bir kuvvetli emarenin ve karine oluşturan olgunun da ortaya koyulmadığı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda muhatabın Anayasa'dan ve 6701 sayılı Kanun'dan doğan inceleme ve soruşturma yükümlülüklerinin harekete geçirilmesine elverişli biçimde başvuran tarafından iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarenin ve karine oluşturan olgunun sunulamadığı değerlendirildiğinden söz konusu iddialar yönünden de ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

32. Ayrıca başvuru dosyası kapsamında başvuran tarafından; özel eğitim dersinin öğleden sonra olmasına rağmen okul öncesi öğretmenince çocuğunun öğleden önce Anaokuluna getirilmesinin istenmediğinin yüksek sesle dile getirildiği, durumu idareye iletmesi üzerine okul öncesi öğretmeninin uyarıldığı, akabinde okul öncesi öğretmeni tarafından sınıfa çağrılarak özür dilemeye zorlandığı, şikâyeti sonrası okul öncesi öğretmenince sürecin kişiselleştirildiği, sınıf etkinliğinde kendisine yönelik bazı sözlerin sarf edildiği, kendisi hakkında *"aynı cadıya benzedi, cadı gibi zaten"* gibi hakaret

içerikli ifadelerin kullanıldığı, özel eğitim öğretmeni ...'nın yaşanılan olaylarda kendisini haklı gördüğü ancak müdahale edemediğini belirttiği ve bu durumu Okul Müdürüne aktardığını öğrendiği yönünde çeşitli iddiaların ileri sürüldüğü görülmektedir. Bu iddialar kapsamında başvuran tarafından Kurumumuza sunulan 30/9/2025 tarihli yazılı görüşte; ... isimli özel eğitim öğretmeninin rehber personel değişikliği talebini paylaştığında ve etkinlik sırasında yanlarında olması nedeniyle hakaret ve yüksek sesle konuşmalara şahit olduğu, etkinlik sırasında sınıfta bir velinin de bulunduğu, başvuranın okul öncesi öğretmeninden özür dilemeye zorlandığında ise özel eğitim öğretmeninin öğrencilerle birlikte oyun odasına gönderildiği ve bu sırada sınıfta sadece kendisinin ve okul öncesi öğretmeninin bulunduğu, söz konusu iddialarının gerçekliğinin kamera kayıtlarından sınıfa giriş ve çıkış incelenerek tespit edilebileceği, öte yandan özel eğitim günü oğlunu Anaokuluna getirmesi sebebiyle okul öncesi öğretmeni tarafından azarlandığında da özel eğitim öğretmeninin oğluyla birlikte sınıfa çıkmış olmasından dolayı yanlarında olmadığı, söz konusu bu son olaya Anaokulunda bulunan diğer velilerin şahit olduğu ifade edilmiştir.

33. Başvuran tarafından Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne sunulan 20/12/2024 tarihli şikâyet dilekçesi üzerine Okul Müdürü tarafından okul öncesi öğretmeni hakkında hazırlanan raporda; 2023-2024 eğitim-öğretim yılında okul öncesi öğretmeninin sınıfında bulunan öğrencilerden birisinin velisi olan ... tarafından öğretmen ile ilgili herhangi bir problemin yaşanmadığının ve öğretmenin çocuğuyla yakından ilgilendiğinin, gelişimi ile ilgili gerekli bilgilendirmelerde bulunulduğunun, öğretmenin ilgili olduğunun söylendiğine ilişkin hususlara yer verildiği görülmektedir. Aynı sınıftaki başka bir öğrencinin velisi olan ... tarafından ise okul öncesi öğretmen ile birkaç defa iletişimle ilgili problemler yaşandığının, öğretmenin davranış ve söylemlerinin bazen kırıcı olduğunun, ancak ders içi ve ders dışı etkinlikler konusunda çalışkan bir öğretmen olduğunun, öğrenci hakkında süreçle alakalı sürekli bilgilendirmelerde bulunduğunun ve ilgili bir öğretmen olduğunun söylendiği belirtilmiştir. Buna ek olarak muhatap tarafından, 2023-2024 ve 2024-2025 eğitim-öğretim yıllarında Anaokuluna veya Müdürlüklerine öğretmen ... hakkında diğer velilerce yapılmış CİMER dâhil resmi şikâyet kaydına rastlanmadığı bilgisi iletilmiştir.

34. Okul öncesi öğretmeni hakkında yapılan inceleme ve soruşturma kapsamında Okul Müdürü ... ve Okul Müdür Yardımcısı ... tarafından başvuran ile öğretmen arasında geçtiği iddia edilen ve başvuranın hakaret saydığı konuşmaları yanlarında olmadıkları için duymadıkları, böyle bir konunun kendilerine getirilmediği ifade edilmiştir. Öte yandan başvuran tarafından rehber personel değişikliği talebini paylaştığında ve etkinlik sırasında yanlarında olması nedeniyle ... isimli özel eğitim öğretmenin hakaret ve yüksek sesle konuşmalara şahit olduğu ileri sürülmüş olmasına rağmen anılan özel eğitim öğretmeni tarafından inceleme ve soruşturmada verilen ifadede özetle; ... tarafından başvuran veliye yönelik yüksek sesle ve hakaret yoluyla konuşulduğunu görmediğinin ve duymadığının, hakaret, özür diletme, cadı gibi ifadelerde bulunulduğunu duymadığının ifade edildiği görülmüştür. Okul öncesi öğretmeni ... tarafından ise başvuran veliye yönelik herhangi bir üslupsuz tavrının veya sözünün bulunmadığı, sadece o günün rehabilitasyon günü

olup olmadığını sorduğu, özel eğitim öğretmeni ...'nın olaya tanık olduğu, başvurana zorla özür diletmek gibi bir olayın yaşanmadığı, sonrasında da herhangi bir konuşma ve yazışmanın gerçekleşmediği, etraflarında sürekli insan olduğu ve yalnız olmadıkları, kendisi ve öğrencisi tarafından "cadı" kelimesinin sarf edilmediği belirtilmiştir.

35. Ayrıca gerek Kurumumuza gerek muhataba sunulan dilekçelerde; olaylara şahitliği bulunan velilerin tespitine ilişkin herhangi detaylı bir bilginin verilmediği, başvuruya konu bütün iddialara ilişkin olayların Ekim 2023- 17 Nisan 2024 tarihleri arasında gerçekleştiği de değerlendirildiğinden kamera kayıtlarının incelenmesine yönelik olarak başvuruya konu iddialara ilişkin olay örgüsünün tarihsel ve mekânsal açıdan somutlaştırılmadığı, bu nedenle başvuruya konu iddiaların ispatlanmasına yönelik gerekli bilgilerin başvuran tarafından muhatap ve Kurumumuz nezdinde öne sürülmediği değerlendirilmektedir.

36. Bu kapsamda muhatabın Anayasa'dan ve 6701 sayılı Kanun'dan doğan inceleme ve soruşturma yükümlülüklerinin harekete geçirilmesine elverişli biçimde başvuran tarafından 32'nci paragrafta sayılan iddiaların gerçekliğine ilişkin herhangi bir kuvvetli emarenin ve karine oluşturan olgunun sunulamadığı değerlendirildiğinden söz konusu iddialar açısından da ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

37. Başvuru dosyası kapsamında ileri sürülen diğer iddialar incelendiğinde başvuran tarafından özetle; oğlunun ... isimli rehber personel ile tuvalete gitmesi konusunda sorunlar yaşandığı, oğlunun tuvalet ihtiyacını çeşitli biçimlerde ifade etmesine rağmen okul öncesi öğretmeni tarafından gerekli ilginin gösterilmediği ve şaka yaptığı sanılarak tuvalete gönderilmediği, oğlunun tuvalet ihtiyacını ayakta gidermesinden dolayı üzerine sıçratması nedeniyle okul öncesi öğretmenince "abdestinin bozulacağı" gerekçesiyle güçlük çıkarıldığı ve oğlunu bu şekilde sınıfa almayacağının okul öncesi öğretmeni tarafından rehber personele söylendiği, ... isimli rehber personel tarafından oğlunun tuvalet ihtiyacının giderilmesine yönelik olarak rehber personeli değişikliğine ilişkin talebini öğretmenleriyle paylaştığında okul öncesi öğretmeni tarafından oğlunun tuvalete götürülebilmesi için ilgili rehber personelin kendisi tarafından aranmasının istendiği, Anaokulunda rehber personel bulunmasına rağmen çocuğunu tuvalete kendisinin götürdüğü ve bunun için okul öncesi öğretmeninin kendisine dört farklı saat dilimi verdiği, oğlunun tuvalet ihtiyacı olmadığı zamanlarda tuvalete gitmek istemediği ancak öğretmenin oğlunu zorla tuvalete gönderdiği, ... isimli okul öncesi öğretmeninin eylemlerinin yaptırımsız kaldığı ileri sürülmektedir.

38. Başvuran tarafından Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne sunulan 20/12/2024 tarihli şikâyet dilekçesi üzerine Okul Müdürü tarafından okul öncesi öğretmeni hakkında hazırlanan raporda özetle; ... isimli özel eğitim öğretmeni tarafından başvuranın çocuğuna da diğer çocuklarla aynı şekilde davranıldığı, ayrıca sınıftaki öğrencilerin tamamının tuvalet eğitiminin bulunmadığı, tuvaletini kaçırma olayları yaşandığında rehber personelin çağrıldığı ve rehber personel gelene kadar öğrencilerin başında bekledikleri, başvuranın oğlunun bezli olmadığı, okul öncesi öğretmeni ile genel olarak

sınıf içi işleyişte uyumlu oldukları ifade edilmiştir. Ayrıca oğlunun tuvalet ihtiyacını ayakta gidermesinden dolayı üzerine sıçratması nedeniyle okul öncesi öğretmenince "abdestinin bozulacağı" gerekçesiyle güçlük çıkarıldığı ve oğlunu bu şekilde sınıfa almayacağının okul öncesi öğretmeni tarafından rehber personele söylendiği yönünde ileri sürülen iddia kapsamında başvuru dosyasında yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, başvuranın Valiliğe sunduğu 24/3/2025 tarihli dilekçede olayı Okul İdaresine aktardığı ve Okul İdaresi tarafından rehber personel ile görüşme yapıldığı, rehber personelin başvuranı tanımadığını söylediği belirtilmiştir.

39. Öte taraftan okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturmada, okul öncesi öğretmeni ... tarafından özetle; tuvalet eğitimiyle rehber personelin ilgilendiği, başvuranın oğlunun oturarak tuvaletini yapma alışkanlığının kazandırılmasını rehber personele söylediği, ancak abdestinin bozulduğuna ilişkin bir ifadesinin bulunmadığı, rehber personele alışıncaya kadar annenin okulda bulunduğu ve oğlunun tuvalet ihtiyacını giderdiği, başvuran veliye belirli sürelerin verilmesinin sebebinin kolaylık sağlama amaçlı olduğu, başvuranın ısrarları ile birkaç kez rehber personelde değişiklik yapıldığı ifade edilmiştir. Özel eğitim öğretmeni ... tarafından ise öğrencileri tuvalete rehber personelin götürdüğü ve tuvalet alışkanlığını da rehber personelin kazandırdığı, zaman zaman öğrencilerin rehber personele alışamadığı için velilerin okula davet edildiği belirtilmiştir. Okul Müdürü ... tarafından öğrencinin rehber personel ile gittiğinde uzun süre kalmasına rağmen tuvaletini yapmadığı, sonrasında ise üzerini kirlettiği, bunun üzerine velinin okula davet edildiği, rehber personeli ve öğretmen değişikliğinin yapıldığı ifade edilmiştir. Okul Müdür Yardımcısı ... tarafından ise başvuran velinin olayı kişiselleştirdiği, binanın, sınıfın, öğretmenin ve rehber personelin değiştirildiği, okul öncesi öğretmenin ücretli öğretmen olması nedeniyle başvuran veli tarafından küçümsendiği, iddialarının yersiz ve mesnetsiz olduğu belirtilmiştir. Okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturma neticesinde muhakkik tarafından; başvuran velinin iddiaları bakımından idarenin ilgisiz olmadığı, resmi olarak yapması gereken denetim ve bildirimlerin yapıldığı, okul öncesi öğretmeninin dört öğrencisinin bulunduğu ve başvuranın oğlu dışındaki diğer üç öğrenciyle de çalışmalar yapması gerektiği, rehber personelin öğrencileri tuvalete götürdükleri, anılan öğretmenin suçlanmasının yersiz olduğu gerekçeleriyle iddiaların sübuta ermediği sonucuna ulaşılmış ve ilgili öğretmen hakkında işlem tayinine gerek bulunmadığı yönünde kanaat bildirilmiştir.

40. Tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, başvuranın şaka yaptığı sanılarak oğlunun tuvalete okul öncesi öğretmeni tarafından gönderilmediği, oğlunun tuvalet ihtiyacını ayakta gidermesinden dolayı üzerine sıçratması nedeniyle okul öncesi öğretmenince "abdestinin bozulacağı" gerekçesiyle güçlük çıkarıldığı ve oğlunu bu şekilde sınıfa almayacağının söylendiği, rehber personeli değişikliğine ilişkin talebini paylaştığında okul öncesi öğretmeni tarafından oğlunun tuvalete götürülebilmesi için ilgili rehber personelin kendisi tarafından aranmasının istendiği ve tuvalet ihtiyacı olmadığı zamanlarda oğlunun zorla tuvalete götürülmesinin istendiği yönündeki iddialarının

gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığını ortaya koyamadığı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda muhatabın Anayasa'dan ve 6701 sayılı Kanun'dan doğan inceleme ve soruşturma yükümlülüklerinin harekete geçirilmesine elverişli biçimde başvuran tarafından iddiaların gerçekliğine ilişkin herhangi bir kuvvetli emarenin ve karine oluşturan olgunun sunulamadığı değerlendirildiğinden söz konusu iddialar açısından ayrımcılık yasağının ihlal edilmediği kanaatine varılmıştır.

41. Buna karşın okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturma kapsamında toplanan bilgi ve belgeler incelendiğinde, muhataba bağlı adı geçen Anaokulunda başvuranın oğlunun tuvalet ihtiyacının giderilmesiyle ilgili birtakım sorunların yaşandığı, çocuğun tuvalet ihtiyacını giderebilmesi için tuvalete başvuran tarafından götürüldüğü ve başvurana belirli sürelerin verildiği görülmektedir. Bu doğrultuda Kurumumuzca yapılan incelemeler neticesinde, başvuranın oğlunun Anaokulunda yaşadığı iddia edilen tuvalet ihtiyacının giderilmesiyle ilgili yaşadığı sorunların Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) kapsamında değerlendirilmesinin uygun olduğu kanaatine varılmıştır.

42. Türkiye'nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin (EHİS) *"Tanımlar"* başlıklı 2'nci maddesine göre engelliliğe dayalı ayrımcılık: *"...siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya başka herhangi bir alanda insan hak ve temel özgürlüklerinin tam ve diğerleri ile eşit koşullar altında kullanılması veya bunlardan yararlanılması önünde engelliliğe dayalı olarak gerçekleştirilen her türlü ayrım, dışlama veya kısıtlamayı"* ve *"... makul düzenlemelerin gerçekleştirilmemesi dahil her türlü ayrımcılığı"* içermektedir. EHİS'nin *"Ayrımcılık yapılmaması ve eşitlik"* başlıklı 5'inci maddesinde *"Taraf Devletler herkesin hukuk önünde ve karşısında eşit olduğunu ve ayrımcılığa uğramaksızın hukuk tarafından eşit korunma ve hukuktan eşit yararlanma hakkına sahip olduğunu kabul eder. Taraf Devletler engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılığı yasaklar ve engellilerin herhangi bir nedene dayalı ayrımcılığa karşı eşit ve etkin bir şekilde korunmasını güvence altına alır. Taraf Devletler eşitliği sağlamak ve ayrımcılığı ortadan kaldırmak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tüm adımları atar. Engellilerin fiili eşitliğini hızlandırmak veya sağlamak için gerekli özel tedbirler işbu Sözleşme amaçları doğrultusunda ayrımcılık olarak nitelendirilmez."* ifadeleriyle engelliliğe dayalı her türlü ayrımcılık yasaklanmış, devletlerin bu konudaki yükümlülüğü açıkça düzenlenmiştir. EHİS'nin *"Engelli Çocuklar"* başlıklı 7'nci maddesinde ise *"Taraf Devletler, engelli çocukların diğer çocuklarla eşit bir şekilde tüm insan temel hak ve özgürlüklerinden tam olarak yararlanmasını sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alır. Engelli çocuklarla ilgili tüm eylemlerde çocuğun en çıkarının gözetilmesine öncelik verir. (...)"* hükmü yer almaktadır.

43. EHİS'nin 2'nci maddesinde, 1/7/2005 tarihli ve 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun'un 3'üncü maddesinde ve 6701 sayılı Kanun'un 2'nci maddesinde tanımına yer verilen ve ayrımcılık türlerinden biri olarak kabul edilen makul düzenleme kavramı *"engellilerin insan haklarını ve temel özgürlüklerini tam ve diğer bireylerle eşit şekilde*

kullanmasını veya bunlardan yararlanmasını sağlamak üzere belirli bir durumda ihtiyaç duyulan, ölçüsüz veya aşırı bir yük getirmeyen, gerekli ve uygun değişiklik ve düzenlemeleri" ifade etmektedir. Makul düzenleme yapma yükümlülüğü kapsamında ilgili kişilerin bireysel özellikleri ve mevcut durumun koşulları göz önünde tutularak en uygun çözümün hayata geçirilmesi gerekmektedir (TİHEK, B. No: 2021/377, K. No: 2021/253, para. 22).

44. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesinin *"Kapsayıcı Eğitim Hakkı"* hakkında 4 no'lu Genel Yorumu'nda engelli öğrencilerin eğitime erişebilmelerini sağlamak için gerekli makul düzenlemelerin yapılmasının ve makul düzenlemeler yapılmasını taahhüt eden politikaların ulusal, yerel ve eğitim kurumu düzeylerinde ve tüm eğitim kademelerinde benimsenmesinin gerektiği vurgulanmaktadır. Bunlara ek olarak, aynı engele sahip farklı öğrenciler farklı düzenlemelere ihtiyaç duyabileceğinden dolayı makul düzenlemeler konusunda "herkese uyan tek bir formül"ün bulunmadığının da altı çizilmiştir. Ayrıca makul düzenlemelerin öğrencilerin gereksinimlerini karşıladığından emin olabilmek için eğitim yetkilileri ve sağlayıcıları, akademik kurum, engelli öğrenciler ve uygunsa öğrencilerin yaşına ve kapasitesine bağlı olarak ebeveynleri, bakıcıları veya diğer aile üyeleri ile görüşmeler yapılmasının önem taşıdığı belirtilmiştir (Engelli Hakları Komitesi (CRPD), Kapsayıcı Eğitim Hakkı Hakkında 4 Numaralı Genel Yorum, CRPD/C/GC/4, 25/11/2016, para. 28 ve para. 30).

45. 7/7/2018 tarihli ve 30471 sayılı Resmi Gazete´de yayımlanarak yürürlüğe giren Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Tanımlar"* başlıklı 4'üncü maddesinin (g) bendine göre BEP *"Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin takip ettikleri program esas alınarak gelişim özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve performansları doğrultusunda hedeflenen amaçlara ulaşmaya yönelik hazırlanan ve bu bireylere verilecek destek eğitim hizmetlerini de içeren özel eğitim programını"* ifade etmektedir. Mezkûr Yönetmelik'in 20'nci maddesi uyarınca özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için takip edecekleri eğitim programı temel alınarak hazırlanması esas olan BEP'te; eğitim planında yer alan yıllık amaçlara ve kısa dönemli amaçlara, sunulacak destek eğitim hizmetinin türüne, süresine ve hizmetin kimler tarafından nasıl sağlanacağına, öğretim ve değerlendirmede kullanılacak yöntem ve teknikler ile öğretim materyallerine, eğitim ortamına ilişkin düzenlemelere, davranış problemlerini önlemeye ya da azaltmaya yönelik tedbirler ile olumlu davranış kazandırmaya yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere ve öğrencinin kişisel bilgilerine yer verilir.

46. Okul yöneticileri, öğretmenler, öğrenciler ve aileler olmak üzere tüm ilgililerin sürece katılımını ve iletişimlerini kuvvetlendirerek aralarında güven ilişkisinin tesis edildiği etkin bir mekanizmasının oluşturulması gerektiği değerlendirilmektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, B. No: 2023/13356, 14/2/2024, para. 25). Bu kapsamda mezkûr Yönetmelik'in 47'nci maddesine göre BEP geliştirme birimi; okul müdürü veya görevlendireceği bir müdür yardımcısının başkanlığında, rehberlik öğretmeni, sınıf öğretmeni, öğrencinin dersini okutan alan öğretmenleri, öğrencinin velisi ve öğrenciden oluşmaktadır. BEP geliştirme

birimi, ders yılının başında oluşturularak birim toplantıları planlanır ve ihtiyaç duyulması halinde aynı ders yılı içerisinde farklı zamanlarda da okulda BEP geliştirme birimi toplantısı yapılabilir (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı-Tüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 9).

47. Çocukları hakkında en iyi bilgiye sahip olan ailelerin BEP hazırlanması sürecinin her aşamasında aktif bir şekilde rol alması önem arz etmektedir. Bu kapsamda aileler BEP geliştirme biriminin bir üyesi olarak BEP geliştirme birimi toplantısına katılmalıdır. Çocuklarının ihtiyaçlarına uygun BEP hazırlanabilmesi için ailelerin çocuğunun bilgilerini toplantıdaki diğer üyelerle paylaşması ve amaçların belirlenmesinde fikir ve önerilerini sunması son derece önem taşımaktadır. Ailelerin BEP geliştirme birimi toplantılarına katılamadığı durumlarda toplantıda alınan kararların ailenin görüşlerine sunularak paylaşılması gerekmektedir. Aileler alınan kararları onayladığında BEP'i imzalamalıdır (Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bireyselleştirilmiş Eğitim ProgramıTüm Öğretmenler İçin Yol Haritası, 2022, s. 16).

48. Dosyada yer alan bilgi ve belgeler incelendiğinde, başvuranın oğlu hakkında öğretmenleri tarafından değerlendirilerek doldurulan 28/9/2023 tarihli Okul Öncesi Özel Eğitim (Özel Eğitim Anaokulu) (49-60 Ay) Dersi Kaba Değerlendirme Formu'nda başvuranın oğlunun *"Giyinme-Soyunma Becerilerini Yapar"* ve *"Tuvalet Becerilerini Yapar"* konulu becerilerinin *"Hayır (-)"* olarak işlendiği ve BEP'e alındığının not düşüldüğü görülmektedir. Başvuranın oğlu için 2023-2024 eğitim-öğretim yılı için hazırlanan Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı incelendiğinde; söz konusu becerilerin kazandırılmasına yönelik etkinliklere kısa dönemli amaçlar arasında yer verildiği görülmektedir.

49. Öte taraftan okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturmada, okul öncesi öğretmeni ... tarafından özetle; tuvalet eğitimiyle rehber personelin ilgilendiği ifade edilmiştir. Özel eğitim öğretmeni ... tarafından öğrencilere tuvalet alışkanlığını rehber personelin kazandırdığı, zaman zaman öğrencilerin rehber personele alışamadığı için velilerin okula davet edildiği belirtilmiştir. İnceleme ve soruşturmada ayrıca Okul Müdürü ... tarafından başvuranın oğlunun rehber personel ile gittiğinde uzun süre kalmasına rağmen tuvaletini yapmadığı, sonrasında ise üzerini kirlettiği, bunun üzerine velinin okula davet edildiği, sonrasında da rehber personel ve öğretmen değişikliğinin yapıldığı ifade edilmiştir. Bunlara ek olarak Kurumumuzun 18/9/2025 tarihli bilgi-belge talepli yazısına cevaben muhatap tarafından sunulan yazı ekinde yer alan ve Okul Müdürü ve Okul Müdür Yardımcıları tarafından imzalı, 7/10/2025 tarihli tutanakta; başvuranın oğlunun tuvalet eğitimini kazanma sürecinde 2023 Kasım ve Aralık ayları içerisinde başvuranın oğlunun tuvalet eğitimiyle ..., ..., ... ve ... isimli rehber personelin ilgilendiği, tuvalet eğitimine destek olabilmek için başarısız oldukları her anda farklı bir rehber personelin ilgilenmesi konusunda sözlü ricada bulundukları, asıl görev talimatları haricinde başkaca yazılı bir belgenin rehber personele sunulmadığı belirtilmiştir.

50. Bu kapsamda muhataba bağlı Anaokulu tarafından başvuranın oğlunun giyinme-soyunma ile tuvalet becerilerinin yeterli ölçüde gelişmediğinin tespit edildiği ve bunun üzerine söz konusu becerilerin BEP kapsamına alındığı görülmektedir. Dolayısıyla söz konusu becerilere sahip olmadığı öğretmenlerince de değerlendirilen engelli bir çocuğun rehber personel ile gittiğinde uzun süre kalmasına rağmen tuvalet ihtiyacını gidereememesinin ve sonrasında ise üzerini kirletmesinin öngörülebilecek bir durum olduğu değerlendirilmektedir. Öte yandan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin 57'nci maddesine göre giyinme-soyunma ile tuvalet ihtiyacının giderilmesine yönelik becerilerin kazandırılmasına yönelik BEP'in uygulanması ve değerlendirilmesi öğretmenlerin görev ve sorumluluğunda olmasına rağmen gerek okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturma kapsamında verilen ifadelerde gerek Kurumumuza ibraz edilen 7/10/2025 tarihli tutanakta, çocuğa tuvalet eğitimi alışkanlığı kazandırılması hususuyla rehber personelin ilgilendiğinin belirtildiği görülmektedir. Bununla birlikte 11/9/2014 tarihli ve 29116 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nin 15'inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre rehber personelin görevinin *"Eğitim ve öğretim saatlerinde okul/kurumda bulunmak ve sorumluluğunda olan öğrenci/kursiyerlere sağlık, beslenme, öz bakım ve temizlik konularında yardımcı olmak"* ile sınırlı olduğu ve öğrencilere tuvalet eğitimi alışkanlığı kazandırılmasına ilişkin bir görevin rehber personele yüklenmediği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda başvuru dosyası kapsamında muhatabın Anayasa ile 6701 sayılı Kanun'dan doğan inceleme ve soruşturma yükümlülüklerinin harekete geçirilmesine elverişli biçimde çocuğa tuvalet eğitimi alışkanlığı kazandırılması ve ihtiyacının giderilmesi konularında farklı zamanlarda çeşitli olayların yaşandığı, okulda velinin çocuğunu tuvalete kendisinin götürdüğü, bunun için öğretmen tarafından veliye belirli sürelerin verildiği yönünde Anaokulunda yaşandığı ileri sürülen başvuran iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emare ve karine oluşturan olguların ortaya koyulduğu, bu aşamadan sonra 6701 sayılı Kanun'un 21'inci maddesine göre muhatap tarafından ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin ispat edilmesi gerektiği değerlendirilmektedir.

51. Muhatap tarafından Kurumumuzun 25/8/2025 tarihli yazısıyla talep edilmesine rağmen başvuruya konu iddialarla ilgili olarak 2023-2024 eğitim-öğretim yılında başvuranın oğlundan sorumlu rehber personelin (hosteslerin) imzalı ifade tutanakları Kurumumuzla paylaşılmadığı gibi okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturma kapsamında da ilgili rehber personelin ifadelerine başvurulmadığı görülmektedir. Bunlara ek olarak başvuranın oğlundan sorumlu rehber personele yönelik 2023-2024 eğitim-öğretim yılına ait görev talimatı, Kurumumuzun 18/9/2025 tarihli yazısıyla talep edilmiş; muhatap tarafından ise 2024-2025 eğitim-öğretim yılına ait görev talimatı Kurumumuzla paylaşılmıştır. Söz konusu rehber personele yönelik 2024-2025 eğitim- öğretim yılına ait görev talimatı incelendiğinde, *"İlgi (a) Yönetmelik›in (Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği) 15›inci maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendinde yer alan düzenleme ve Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğünün ilgi*

(d) yazıları birlikte değerlendirildiğinde, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılması, sınıfa kayıtlı tüm öğrencilerin eğitim öğretim faaliyetlerinden en üst düzeyde yararlanabilmesi, özellikle tuvalet becerisine sahip olmayan öğrencilerin de eğitime erişimlerinin sağlanabilmesi bakımından söz konusu öğrencilerin özel nitelikli ihtiyaçlarının öncelikle kendilerine refakat eden velileri tarafından karşılanması, ancak söz konusu öğrencilere velilerinin refakat etmesinin fiilen imkansız olması ve okulda öğrencilerin bu nitelikteki ihtiyaçlarını karşılayacak başka personel bulunmaması hallerinde, okul/kurum müdürü tarafından rehber personele söz konusu öğrencilerin özel nitelikli ihtiyaçlarının giderilmesinin görev olarak verilebileceği değerlendirilmektedir." ifadelerine yer verildiği görülmektedir.

52. Her şeyden önce ifade edilmesi gerekir ki; İdare Hukuku ilkeleri uyarınca ilgililerin görev ve sorumlulukları mevzuatta sayılanlarla sınırlı olup mevzuatta sayılanların haricinde ilgililere başka bir görev ve sorumluluğun yüklenmesi mümkün değildir. Bu kapsamda daha öncesinde de ifade edildiği üzere; Milli Eğitim Bakanlığı Taşıma Yoluyla Eğitime Erişim Yönetmeliği'nin 15'inci maddesindeki ilgili düzenleme uyarınca rehber personelin görevinin *"Eğitim ve öğretim saatlerinde okul/kurumda bulunmak ve sorumluluğunda olan öğrenci/kursiyerlere sağlık, beslenme, öz bakım ve temizlik konularında yardımcı olmak"* ile sınırlı olduğu ve tuvalet eğitimiyle ya da doğrudan öz bakım becerilerinin kazandırılmasına yönelik bir görevinin bulunmadığı değerlendirilmektedir. Öte yandan her ne kadar BEP'in uygulanmasında ve değerlendirilmesinde görev ve sorumluluklarının bulunduğu değerlendirilse de mezkûr Yönetmelik'in 57'nci maddesi gereğince öğrencilerin tuvalete götürülmesinde öğretmenlerin de görev ve sorumluluklarının bulunmadığı, aksi bir yaklaşımın öğretmenin mesleki vazifesinin gereklilikleri ile bağdaşmayacağı değerlendirilmektedir. Bu kapsamda adı geçen Anaokulunda eğitim gören bütün engelli çocukların eğitim hayatına erişimlerinin en üst düzeyde sağlanabilmesi ve personel kaynağının etkin bir biçimde kullanılabilmesi amacıyla henüz tuvalet eğitimi alışkanlığı kazanamamış öğrencilerin eğitime erişimlerinin sağlanabilmesi bakımından söz konusu öğrencilerin özel nitelikli ihtiyaçlarının refakat etme konusunda fiili bir imkânsız durumu olmayan velilerince karşılanmasının beklenmesinin makul olduğu değerlendirilmektedir. Bununla birlikte somut olay bakımından söz konusu görev talimatının 2024-2025 eğitim-öğretim yılı için geçerli olduğu ve okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturma kapsamında verilen ifadelerde öğrencilerin rehber personelce tuvalete götürüldüğünün, öğrencilerin rehber personele alışamadıklarında velilerin okula davet edildiğinin ifade edildiği görülmektedir. Bu nedenle 2023-2024 eğitim- öğretim yılında yaşanan olaylarla ilgili olarak 2024-2025 eğitim-öğretim yılına ait söz konusu görev talimatının muhatap tarafından ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin ispat edilmesi konusunda yeterli olmadığı değerlendirilmektedir.

53. Diğer yandan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nin *"Özel eğitimin temel ilkeleri"* başlıklı 5'inci maddesi ile "Özel eğitim ihtiyacı olan bireyler için gündüzlü özel eğitim okullarına kayıtta tuvalet eğitimini kazanmış olma şartı aranmaz." hükmünü ihtiva eden

34'üncü maddesinin altıncı fıkrası birlikte değerlendirildiğinde, gündüzlü özel eğitim okullarında engelli öğrencilerin özel eğitim hakkından anlamlı bir şekilde faydalanmasını desteklemek amacıyla öğrenciyi sosyal ve fiziksel çevresinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde, bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak mevzuat kapsamında çalışmalar yürütülmesi ve ailelerin, özel eğitim sürecinin her aşamasına aktif katılmalarının sağlanması esastır. Buna ek olarak mezkûr Yönetmelik'in *"Grup eğitimine hazırlık uygulaması"* başlıklı 16'ncı maddesinde *"Özel eğitim programları uygulanan özel eğitim okulları ile bu programların uygulandığı sınıflarda tuvalet eğitimini kazanamamış, yoğun davranış problemleri gösteren ve grup eğitimine uyum sağlayamayan öğrencilerin grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitim uygulaması yapılır. Bu uygulamanın yürütülmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alınır: a) Uygulama, ders saatleri içerisinde okul yönetimince belirlenen uygun bir ortamda yapılır. b) Bu eğitimi alacak öğrencilerin tespiti ile öğrencilerin alacağı haftalık ders saati ve yürütülecek eğitim faaliyetlerine ilişkin planlama haftalık toplam ders saatinin %40'ını aşmayacak şekilde BEP geliştirme birimince yapılır. c) Öğrenciler bu uygulamanın dışında kalan sürelerde BEP geliştirme biriminin planlaması doğrultusunda eğitimlerine sınıflarında devam edebilirler. Bu kapsamda grup eğitimine katılamayan öğrenciler için devam zorunluluğu aranmaz ve e-Okul Sisteminde devam zorunluluğu aranmamasına yönelik işlem yapılır. ç) Grup eğitimine hazırlık uygulamalarını özel eğitim öğretmenleri yürütür."* hükmü yer almaktadır. Diğer yandan mezkûr Yönetmelik'in *"Bireyselleştirilmiş eğitim programı geliştirme biriminin görevleri"* başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasının (h) bendinde *"Özel eğitim programı uygulayan okullardaki öğrencilerden grup eğitimine uyum sağlayamayanların grup eğitimine hazırlanması amacıyla bire bir eğitime başlamasına ve bire bir eğitimin sona erdirilmesine karar vermek"* BEP Geliştirme Birimi'nin görevleri arasında sayılmıştır. Ayrıca mezkûr Yönetmelik'in *"Okul müdürünün görev ve sorumlulukları" başlıklı 49'uncu maddesinin birinci fıkrasına göre "Müdür, Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda okulun amaçlarına uygun olarak yönetilmesinden ve geliştirilmesinden sorumludur. Okul müdürünün özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin görev ve sorumlulukları şunlardır: (...) b) Özel eğitim hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli kurulların, birimlerin oluşumu ile görev ve sorumluluklarını yerine getirmelerini sağlar. (...)"* Mezkûr Yönetmelik'in *"Öğretmenlerin görev ve sorumlulukları" başlıklı 57'nci maddesinin ikinci fıkrasına göre ise "Öğretmenler bu görevlerinin yanında aşağıdaki görevleri de yürütürler: a) BEP'in hazırlanmasında BEP geliştirme birimi ile iş birliği yapar. b) BEP'i uygular ve değerlendirir. (...)"*

54. Kurumumuzun 18/9/2025 tarihli bilgi-belge talepli yazısıyla muhataptan başvuranın oğlu için 2023- 2024 eğitim-öğretim yılında BEP geliştirme biriminin oluşturulup oluşturulmadığına ilişkin bilgi ve belge ile varsa toplantı tutanaklarının ve BEP dosyasının sunulması istenmiştir. Bu kapsamda muhatap tarafından Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı Geliştirme Komisyonu'nun oluşturulmasına ilişkin öğretmenler kurulu kararının, 28/9/2023

tarihli kaba değerlendirme formunun, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında başvuranın oğlu hakkında düzenlenen Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı'nın, 28/2/2024 ve 30/4/2024 tarihli Eğitsel Değerlendirme İstek Formları'nın (Yeniden İnceleme) dosyaya sunulduğu anlaşılmaktadır. Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı incelendiğinde, söz konusu Plan'ın rehber öğretmen, sınıf öğretmenleri ve birim başkanı tarafından imzalandığı, ancak öğrenci velisi tarafından imzalanmadığı, ayrıca söz konusu Plan'ın ailenin bilgisine sunulduğunun da dosya kapsamında ortaya konulmadığı görülmektedir. Diğer yandan başvuranın oğluyla ilgili olarak BEP Geliştirme Birimi toplantılarının gerçekleştirildiğini gösterir bir bilgi ve belge de dosyaya ibraz edilmemiştir. Bu kapsamda gerek Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı'nın hazırlık sürecinde gerek BEP Geliştirme Birimi toplantıları yoluyla başvuranın oğlunun tuvalet becerilerinin geliştirilmesine kadar geçen süreçte aile ile gerekli iş birliğinin yapılıp yapılmadığına ve diyaloğun sağlanıp sağlanmadığına ilişkin husus ortaya konulmamıştır. Öte yandan öğrencinin özel eğitim hakkından anlamlı bir şekilde faydalanmasını desteklemek amacıyla öğrenciyi sosyal ve fiziksel çevresinden mümkün olduğu kadar ayırmadan, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde, bireysel farklılıkları, gelişim özellikleri ve eğitim ihtiyaçları dikkate alınarak mevzuat kapsamında öğrenciye yönelik grup eğitimine hazırlayıcı ne gibi çalışmaların yürütüldüğü bakımından da muhatap tarafından gönderilen bilgi ve belgeler çerçevesinde etraflıca bir değerlendirme yapılamamaktadır.

55. Dolayısıyla dosyada yer alan tüm bilgi ve belgeler incelendiğinde, okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturmada; başvuranın oğlunun tuvalet becerilerinin geliştirilmesine kadar geçen süreçte aile ile gerekli iş birliğinin yapılıp yapılmadığına ve diyaloğun sağlanıp sağlanmadığına ilişkin hususlar bakımından BEP kapsamında herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığı, Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği çerçevesinde öğrenciye yönelik tuvalet ihtiyacının giderilmesine ilişkin öz bakım becerilerinin geliştirilmesine yönelik grup eğitimine hazırlayıcı ne gibi çalışmaların yürütüldüğünün incelenmediği, gerek okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler gerek 7/10/2025 tarihli tutanak incelendiğinde, öğrencinin tuvalete ilişkin öz bakım becerisinin kazandırılmasına yönelik tuvalet eğitimi sorumluluğunun tek taraflı bir karar ile rehber personele yüklendiği, öte yandan başvuranın oğlundan sorumlu olan ve olaylarla ilgili bilgi sahibi olabilecekleri değerlendirilen rehber personelin de ifadelerine başvurulmadığı anlaşılmaktadır.

56. Sonuç olarak, muhataba bağlı Anaokulunda yaşandığı belirtilen ayrımcı muamelelere ilişkin olarak 50'nci paragrafta yer alan başvuran iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emarelerin ve karine oluşturan olguların varlığı ortaya koyulmasına rağmen muhatap tarafından bu muamelelerin araştırılmasında gerekli makul çaba gösterme, tarafsız ve nesnel değerlendirmede bulunma ve kanaatlerini gerekçelendirme yükümlülüklerinin gereği gibi yerine getirilmediği, bu anlamda inceleme ve soruşturma raporunun hukuken geçerli, objektif, tereddüde yer vermeyecek ölçüde gerekli bilgi ve belgeler çerçevesinde hazırlanmadığı ve eksik inceleme sonucu düzenlendiği

değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda Kurumumuzca yapılan inceleme neticesinde muhatap tarafından ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin ispatlanamadığı değerlendirildiğinden 50'nci paragrafta yer alan iddialar kapsamında başvuranın oğluna yönelik engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği kanaatine varılmıştır.

57. Somut olayda gerçekleşen ihlalin etki ve sonucunun ağırlığı, eğitim hizmetinin yürütülmesinde muhatabın mevzuat uyarınca sahip olduğu yetkinin çerçevesi göz önünde bulundurularak muhataba 50.000,00 TL idari para cezası uygulanmasına karar verilmiştir.

V. KARAR

A. Başvuruda AYRIMCILIK YASAĞININ İHLAL EDİLDİĞİNE,

B. Muhatap Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü hakkında 50.000,00 TL (ElliBin TL) İDARİ PARA CEZASI UYGULANMASINA,

C. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

Ç. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

24/12/2025 tarihinde İkinci Başkan Muhammet Ecevit CARTİ'nin karşı oyu ile OY ÇOKLUĞUYLA karar verildi.

Prof. Dr. Fahrettin ALTUN Kurul Başkanı	Muhammet Ecevit CARTİ II. Başkan

Dilek ERTÜRK Kurul Üyesi	Av. Erol GÖKDÖL Kurul Üyesi	Evren BAŞAR Kurul Üyesi
Av. Fatma ÇINAR Kurul Üyesi	Av. Melahat DEMİR Kurul Üyesi	Dr. Ömer ÇELEN Kurul Üyesi (İzinli)
Av. Selami AÇAN Kurul Üyesi	Selma ÖZTÜRK PINAR Kurul Üyesi	Tayyip UÇAR Kurul Üyesi

Ek: 2025/893 ... Kurul Kararı İkinci Başkan Muhammet Ecevit CARTİ Karşı Oyu (1 Sayfa)

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU BAŞKANLIĞI

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : ...
Karar Numarası : 2025/893

Başvuranın, otizm spektrum bozukluğu ile dil ve konuşma güçlüğü olan oğlunun eğitim aldığı anaokulunda ayrımcı muamelelere maruz kaldığı ve görev gereklerini yerine getirmeyen okul öncesi öğretmeninin eylemlerinin yaptırımsız kaldığı iddialarına ilişkin başvurusu hakkında Kurulumuz tarafından engellilik temelinde ayrımcılık yasağının ihlal edildiği yönünde karar verilmiştir.

Kararda, başvuranın iddialarının gerçekliğine ilişkin kuvvetli emare ve karine oluşturan olguları ortaya koyduğu, bu aşamadan sonra 6701 sayılı TİHEK Kanunu'nun 21'inci maddesine göre muhatap tarafından ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin ispat edilmesi gerektiği değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmeyle birlikte muhatap Gebze Kaymakamlığı İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ayrımcılık yasağının ve eşit muamele ilkesinin ihlal edilmediğinin ispatlanamadığı kanaatine varılmıştır. Ancak, başvuru kapsamında gerek başvuranın iddiaları gerekse de muhatabın sunduğu yazılı görüş incelendiğinde; ihlal kararına esas teşkil eden hususların çoğunlukla ispatı mümkün olmayan, iki kişi arasında geçen ifadelere dayandığı görülmektedir. Dosya kapsamındaki bilgi ve belgeler değerlendirildiğinde; başvuranın oğlunun engellilik temelinde farklı bir muameleye maruz kaldığı yönünde kuvvetli emare veya karine oluşturan olgular ortaya konulamadığı ve ayrımcılık iddiasını destekler mahiyette bir delil ileri sürülemediği görülmekte ve başvuranın iddialarının söylem düzeyinde kaldığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca, okul öncesi öğretmeni hakkında yürütülen inceleme ve soruşturma neticesinde muhakkik tarafından; başvuran velinin iddiaları bakımından idarenin ilgisiz olmadığı, resmi olarak yapılması gereken denetim ve bildirimlerin yapıldığı ve öğretmenin suçlanmasının yersiz olduğu gerekçeleriyle ilgili hakkında işlem tayinine gerek bulunmadığı yönünde kanaate varılmıştır.

Yukarıda açıklanan hususlar çerçevesinde sayın çoğunluğun kararına iştirak edilememiştir.

Muhammet Ecevit CARTİ
II. Başkan

TİHEK

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU

Yüksel Cad. No: 23 Çankaya/ANKARA
Tel: +90 312 422 78 88 / +90 312 422 78 98